

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KIRSTIN NØRGAARD-PEDERSEN

SEJERSLÆGTEN

EN ØSTJYSK STORBONDESLÆGT

BIND I

SLÆGTEN 2016

Sejerslægten
en østjysk storbondeslægt
bind I

KIRSTIN NØRGAARD-PEDERSEN

SEJERSLÆGTEN
EN ØSTJYSK STORBONDESLÆGT

BIND I

SLÆGTEN 2015

Sejerslægten
en østjysk storbondeslægt
bind I
af Kirstin Nørgaard-Pedersen

Skrifttype Garamond
Layout, sats, slægtstavler
tegninger og fotografier
hvor andet ikke oplyses af
© Kirstin Nørgaard- Pedersen

INDHOLDSFORTEGNELSE

BIND I

Forord	6
Indledning	7
Første slægtled	9
Andet slægtled	10
Tredje slægtled	13
Fjerde slægtled	31
Femte slægtled	47
Sjette slægtled	75
Syvende slægtled	125
Ottende slægtled	237

BIND II

Niende slægtled	7
Tiende slægtled	193
Trykte kilder, om illustrationerne og forkortelser	260
Om skifternes indboregistreringer	261
Ordbog	268
Alfabetisk personregister	272

FORORD

Efter min bog Herredsfogedslægten udkom i slutningen af 2004, begyndte jeg på at sammenfatte materiale til herværende bog. Dette skete på opfordring af min mand Bjarne Nørgaard-Pedersen, som imens fortsatte med sit store arbejde med jyske tingbøger og Viborg landstings dombøger, et arbejde som tog næsten al hans tid. I slutningen af 2010 havde jeg udarbejdet en næsten fuldstændig kladde, som jeg besluttede at gøre færdig, selvom jeg var blevet alene. Det kom dog til at tage lang tid, for der var alligevel mangler, blandt andet nogle af de nødvendige skifter, idet jeg ved fortsat arbejde med kirkebøgerne og de allerede fotograferede skifter, fandt frem til flere efterkommere, som jeg syntes skulle med.

Til de ældste slægtleds dramatiske indbyrdes forhold med ufred, drab og forfølgelser behandlet ved kongens retterting, har jeg benyttet de omfattende afskrifter som velvilligt er blevet stillet til rådighed af Ole Bech Knudsen. Desuden er der flere andre kilder til bogens ældste oplysninger. Adkomster på Sejerslægtens gods, bestående af skøder og samfrændevoldgifter, som er fundet i afskrifter foretaget i forbindelse med ryttergodsets salg i 1767, afskrift af relevante sager fra Viborg landstings dombøger og andre bevarede gamle dokumenter både trykte og utrykte.

Sejerbrødrene var uden tvivl ejere eller medejere af omfattende bondegods. Dette tillige med deres søgsmål til den højeste ret har været årsag til, at jeg har kaldt slægten en østjysk storbondeslægt. Skønt det samme ikke kan siges om alle efterkommere, så var der dog en hel del af dem klarede sig godt gennem 1600-tallets onde år. Hvor godt vil man kunne læse af deres stilling i samfundet, selvom de fleste var bønder. Desuden kan deres økonomiske forhold fornemmes af de talrige bevarede skifter, som er benyttet til bogen.

Nogle af efterkommerne i denne slægt er ligeledes herredsfoged Peder Pedersens efterkommere. De er blevet overført fra Herredsfogedslægten uden andre ændringer end nogle tilføjelser, som er kommet til siden udgivelsen i 2004. Desuden er de forsynet med numre der passer i denne slægtsbog. Efter jeg fandt frem til Saxeslægtens rette danske forfædre, besluttede vi at tage nogle af de norske efterkommere med, og om muligt at undersøge oplysningerne i de norske kirkebøger med flere steder. Endnu en gruppe norske efterkommere er fundet, idet de er nævnt i deres slægtnings testamenter i Randers.

Det har desværre ikke været muligt at udarbejde overskuelige slægtstavler med alle Sejerslægtens efterkommerne, men hvor det skønnes nødvendigt, er bogen undervejs forsynet med mindre tavler for at give et hurtigt overblik over slægtskabsforholdet imellem de implicerede personer.

Jeg skal hermed takke Peter Ohm-Hieronymussen og Max Hansen for deres hjælp med fotografier af dokumenter fra Rigsarkivet og Landsarkivet for Sjælland Ligeledes tak til Anton Blaabjerg og Ole Bech Knudsen for fotografier af nogle skifter fra Landsarkivet for Nørrejylland. Tilføjelser til Herredsfogedslægten modtaget fra Jens Rotne og Ruth Neumann, og sidst og ikke mindst Ole Bech Knudsen som foruden de mange afskrifter også har gennemlæst og kommenteret bogens første bind såvel som en stor del af andet bind.

Tilegnet mindet om min mand Bjarne
Marts 2015, Kirstin Nørgaard-Pedersen.

INDLEDNING

De ældst kendte personer i denne slægt levede i 1400-tallets sidste halvdel, dog er det oplysninger fra tiden omkring og efter reformationen, der beretter om deres liv, eller rettere om deres voldsomme stridigheder med broderdrab, søgsmål om arv og rettighed til ejendom.

Der var oprindeligt tale om et ret omfattende bondegods, men hvor meget er det vanskeligt at udrede, for på den tid beretningen begynder, var gårde i Farre, Sorring og andre steder fordelt på flere slægtninge, og bortset fra enkelte tilfælde, er det ikke helt klart bevist, hvordan de forskellige var kommet i besiddelse af deres ejendomme, men det var stridighederne og deraf følgende rettertingsdomme og samfrændevoldgifter, som er årsag til, at det er muligt at berette om en storbondeslægt, hvoraf de ældst kendte blev født en hel del år før reformationen.

Foruden de nævnte domme, giver senere afskrifter i herredstingbøger, og afskrifter af skøder og andre adkomster, som blev afleveret til ryttergodset, hvoraf de ældste er afleveret til Dronningborg rytterdistrikt 1691, og senere til Skanderborg rytterdistrikt i forbindelse med forarbejdet til auktionen af ryttergodset i 1766. På slægtens gård i Farre findes hele ti adkomster. Det ældste er et skøde udstedt til Jens Sejersens i 1525. Det næste dokument er en voldgift fra 1560, som blev holdt på kongens befaling, så samfrænder skulle udlægge arven efter "Jens Sejersens i Farre salig afgang, hans død var tilkommen efter deres salig oldefars død, Sejer Knudsen og deres oldemor Margrete Sejers." Altså arv både efter Jens Sejersens og hans forældre, i datidens sprog betød oldeforældre blot forældre før, altså i dette tilfælde før Jens Sejersens. Den Sejer, som her nævnes med sit patronymikon, er ellers kun kendt som Sejer Bonde eller Sejer Bondesen, så af den grund kan der være en vis usikkerhed om, hvad han faktisk hed. Da navnet eller tilnavnet Bonde var udbredt som betegnelse for selvejerbonde, og Bondesen for selvejerbondens søn, vil navnet Sejer Knudsen blive fastholdt i bogen, for selvejerbonde og bondesøn var han og hans far ved navn Knud bonde før ham, derfor regnes Knud Bonde i denne bog som slægtens ophav.

Nogle af de mange sager, der blev behandlet i rettertinget, blev vist tilbage til fornyet behandling både ved herredsting og landsting på grund af procedurefejl som fejl i stævning af modpart og lignende, hvilket forårsagede mange gentagelser, når sagerne igen blev forelagt rettertinget. Et forhold der gør det noget vanskeligt at følge, hvad indholdet faktisk går ud på. Hovedparten af sagerne er afskrevet med modereret nutidig bogstavering af Ole Bech Knudsen, mens nogle få er afskrevet helt som originalen af min mand Bjarne Nørgaard-Pedersen og transskriberet af mig. For at gøre de vanskelige tekster lettere at følge, har det desuden været nødvendigt med forkortelser og enkelte tilføjelser af ord sat ind i [ ]. Uden disse afskrifter havde det ikke været muligt at skrive bogens ældste slægtled.

Kongens retterting med Christian 4 som præsident. Stik efter maleri af Carl v. Mander.
Udsnit af titelbladet af 1642 udgaven af Jyske lov.

Kongens retterting havde været igennem en lang udvikling helt fra middelalderen, og efter at Danehoffet forsvandt i det 15. århundrede, var alene rettertinget rigets højeste retsinstans forestået af kongen med vekslende bisiddere fra rigsråd og adel. Foruden at være adelens højeste domstol kunne sager om fast ejendom efter behandling ved herredsting og landsting appelleres dertil. Kongens retterting blev på den tid, vi beskæftiger os med, afholdt efter behov flere gange om året, og da på det sted, hvor kongen tilfældigvis opholdt sig. Det var altså forbundet med en del rejser for de i sagerne indvolvede, og det var derved en temmelig bekostelig sag at føre sagerne så højt op i systemet.

Sager behandlet for rettertingen er bevaret fra 1537 til 1657 og ophørte ved enevældens indførelse og højesterets oprettelse, med fast sæde i København.

SEJERSLÆGTEN EN ØSTJYSK STORBONDESLÆGT

I Farre i Sporup sogn levede i 1400-tallet en mand, hvis navn vi ikke kender. Heller ikke hans hustrus navn er kendt, men så vidt det er muligt at se ud fra gamle dokumenter om gods i Farre og Sorring, havde de mindst tre sønner. På grundlag af disse brødres navne kan deres fars navn måske have været Knud Bonde.

De tre sønner:

- < 2. Sejer Knudsen Bonde, født før 1460.
- < 3. Jes Bondesen, nævnt i Sorring 1486.
- < 4. Anders [Knudsen] Bonde, født før 1460.

Den mellemste af de tre brødre er kun nævnt et sted med det navn, men da Anders Bonde i Farre er nævnt i det samme dokument, har de muligvis været brødre.

Dokumentet er et forlig mellem abbed Christen [i Øm kloster] og borgmestre, råd og almue [i Århus], at de skulle være fri for betaling af boder og stadepenge i Ry, og at de må tage træ og brændsel i abbedens gård i Ry, om de kunne finde det der, hvis ikke da at leje det, hvor de kunne. Det lyder således: “Alle mænd dette brev se eller høre kundgøre vi Ejler med guds nåde biskop i Århus, at år efter guds byrd MCDLXXX sexto (1486) den fredag næst for Skt. Knud konges dag nærværende og overværende Hans Lykke af Rudgård, Erik Wyrsteni af Sobygård, Jes Nielsen af Restrup, Johan Leno af Mårslet, Claus Sten af Torslund, Orm i Skumstrup, væbnere. Anders Bonde i Farre, Jes Bondesen i Sorring, Oluf Nielsen i Stilling og Jes Mikkelsen i Mesing, at den sag, som renlivede (ærlige) mænd hr. abbed Christen af Øm kloster og menige konvent i samme sted og borgmestre og råd og menige borgere af Års imellem været haver til denne dag, talte vi dem så imellem, at de vorde klarligen og venligen og vel forligte om alle de ærinde og sag, som dem til denne dag imellem været havde for bodegæld (penge for boder), stadepenge og told derfor fri at være efter vor nådige herres kongelige privilegium og at borgere af Års og Ry ville søge møje, nyde græs, bodestader, bodefång (træ til boder) og ildebrand (brændsel) nu herefter som til forn for skellighed og fornævnte bodefång at annamme i fornævnte hr. abbeds gård i Ry, om det der til stede er, hvor det ej så findes, da at leje det, hvor de kunne det at leje fange, og deraf at gøre nu herefter, som tilforn sæd været har, og fri at være i alle måder efter det privilegium, som konger af Danmark har dem af Års nådelig undt og givet, og derpå alle dele og trætte og uvilje klarlig aftalt på begge sider, som dem imellem været har til denne dag uden al arge list undtagen, hvad sag vor nådige herre konge dertil sigendes haver. Til des ydermere vidnesbyrd da haver vi fornævnte biskop Ejler, Hans Lykke, Erik Wyrsteni, Jes Nielsen, Johan Leno, Claus Sten, Orm, Anders Bonde, Jes Bondesen, Oluf Nielsen og Jes Mikkelsen vore indsegl hængt neden for dette brev. Datum anno die et loco quibus supra.¹

1. J. H. Hübertz: Aktstykker vedrørende stiftet og staden Århus, bind I, nr. 51, 1486 7/7, s. 55.

ANDET SLÆGTLED

2. **SEJER [KNUDSEN] BONDE**, født før 1460 Farre, død sst. efter 1522 men før 1525. Gift med Margrete Sejers.

Børn:

- < 5. [NN].
- < 6. Jens Sejerssen, antagelig født før 1495.
- < 7. Laurits Sejerssen, antagelig født før 1500.
- < 8. Iver Sejerssen, dræbt før november 1529.
- < 9. Kirsten Sejersdatter.
- < 10. Inger Sejersdatter.
- < 11. Anders [Sejerssen] Bonde.

Sejer Knudsen Bonde,² også kendt under navnet Sejer Bonde eller Sejer Bondesen boede i Farre, hvor han var i besiddelse af en selvejergård. Han blev formodentlig født i midten af 1400-tallet antagelig før 1460, og hans kone Margrete Sejers nogenlunde samtidig.

Et af hans børnebørn, Sejer Lauritsen stod i 1569 på Viborg landsting, da der var strid om rettighed til skov og eng i Karballe mark. “Der hos fremlagde et brev, som salig biskop Niels Clausen med flere skulle have udgivet år MDI (1501), som bemelder, hvorledes Niels Koldts hustrus og Sejer Lauritsens forældre er kommet hos (til) den ejendom, og mente fornævnte Niels Koldt, at samme vidne burde ved magt at være. Dertil svarede fornævnte Sejer Lauritsen, at samme gamle brev såvel er ham anrørig, som Niels Koldt på sin hustrus vegne, og berettede, at da sådan brev ginge, skulle hans oldefader således udi sin lod samme skovskifte have fået, og fremlagde et tingsvidne af Gern herredsting år MDXXII (1522) udgivet, at Sejer Bundsen har standet der til tinge, og forbuden nogen at hugge eller hugge lade i det stykke skov liggendes i et stykke eng i Karballe mark, som kaldes Logens skov og eng, som hans moder og hendes medarving blev udlagt af Nis Andersen og Per Andersen.³

På Sejerslægtens gods i Farre er der bevaret afskrifter af ti adkomster, hvoraf det ældste er et kongeligt skøde fra 1525, her ses, “at denne brevviser, Jens Sejerssen i Farre må og skal have, nyde, bruge og beholde denne vor og kronens bondegård i Farre, som hans oldefader⁴ boede udi, og før ham haft har. Ligeledes hans ægte hustru og begge deres ægte børn efter dem og deres arvinger”. Den omtalte oldefar har været Jens Sejerssens bedstefar, men hverken han eller Jens Sejerssens far nævnes ved navn i skødet.⁵

Imidlertid er Sejer Knudsen nævnt flere steder. Som følge af en strid mellem Jens Sejerssens arvinger, mødte samfrænder “og eftersom vi til forn havde forpligtet os efter kongelig majestæts vor nådigste herres strenge brev og befaling, som de på os af hans nåde forhvertet haver, at vi skulle fordele og udlægge dem deres arvepart, som de med rette udi arv tilkommet var, efter Jens Sejerssen i Farre salig afgang, hans død, og som fornævnte Jens Sejerssens børn var tilkommet efter deres salig oldefaders død Sejer Knudsen og deres oldemoder

2. Navnet Sejer Knudsen kendes kun fra voldgift 1560, bevaret i afskrift fra 1767.

3. LAV. Viborg landsting. Dombog 1569, I. (B 24, 506). Fol. 7.b-11.a. [Udateret, men før den retsdag, som anføres fol. 19.b: Lørdagen post Pauli Conversionis 1569 (29. januar 1569)].

4. Oldefar, gammelfar betyder endnu i jysk bedstefar, kilde: Ordbog over det danske Sprog.

5. RA. ADK.1767, gård 124, adkomst 1.

Margrete Sejers”. Til slut i samme dokument lyder det: “Efter samfrænderne havde gransket Sejer Knudsens segl og brevene, hvorefter hans arvinger skulle friholde Anne Jenses og hendes børn, og da der ikke var forelagt dem andre end disse breve,” da sagde vi fornævnte [at] Anne Jenses bør [have] de to parter i fornævnte gård i Farre, dog undtagen den tredjedel efter det skødebrevs lydelse, som Jens Sejerssen havde købt deri, og deslige undtagen den lod og del, som kunne tilfalde Kirsten Sejersdatter udi samme fornævnte gård i Farre, som hun havde arvet efter hendes salig afgangne fader og moder Sejer Knudsen og Margrete Sejers død”. Dog tog de det forbehold, at dette kun skulle gælde, indtil Sejer Knudsens arvinger kunne komme med andre breve og beviser. Deres arv skulle de så nyde i ”søskendeskitte og jævnning”.⁶

I endnu et samfrændemøde fra 1575⁷ og i et gentinglæst samfrændeskifte fra 1580⁸ nævnes Anders Knudsen i Vengegård, hvilket kan betyde, at han som samfrænde har været nært beslægtet med de arvinger, som nævnes i de pågældende dokumenter. Anders Knudsen kan have været deres fætter, og hans far kan i så fald have heddet Knud Sejerssen, hvilket understreges af at Anders Knudsen i Vengegård fik en søn døbt Sejer Andersen.

Den Sejer Bondesen, som nævnes i et gammelt dokument fra 1525, er formodentlig den samme som Sejer Knudsen, alene på grund af dokumentets indhold. “Laurits Andersen i Sorring lod læse et gammelt tingsvidne dateret 1525, hvori hæderlig dannesvend Laurits Sejerssen af Sorring fik tingsvidne af ti gamle dannemænd angående skel mellem Gundholt og Bjarup skov, og dette skel har først Bondesen og så Sejer Bondesen og så hans arvinger efter ham haft i hævnd og brug ulast og ukæret i 50 år og mere.⁹ Allerede med disse tekster fornemmes det, at der var tale om en stridbar slægt, hvilket bliver bekræftet af, at både Sejer Knudsens børn og børnebørn førte deres stridigheder om arv i godset helt op til landstinget og kongens retterting. Hans tre sønner blev alle dræbt, en af dem blev endog dræbt af sin egen bror.

3. JES BONDESEN boede i Sorring i 1485.

“Jes Lundesen i Sorring, tingholder den tid på Gern herreds ting, Niels Tordsen, sognepræst i Tulstrup, Morten Henriksen i Boris, Frands Gødesen i Mollerup, Tyre i Dallerup og Niels Andersen i Farre, lørdag efter Kelds dag (13. juli), for os og flere dannemænd, som forskrevne ting søgte, fik beskeden mand Anders Lassen i Farre et tingsvidne af otte dannemænd, Jes Dyr i Javngyde, Joen Jepsen i Tovstrup, Poul Eskilsen, Las Jensen i Søby, Envold i Mollerup, Morten Henriksen i Boris, Anders Byg i Ait og Jes Persen ibid., hvilke vidnede, at de hørte og så, at sandemænd i Gern herred kundgjorde, hvor de gjorde markeskel mellem Flensted Mark og Skeggeskovs enemærke og imellem Skeggeskovs enemærke og Javngyde mark, som Anders Lassen i Farre havde dem tilkrævet, og begynde de det i Stokkebro sig, som ligger mellem Flensted og Skeggeskov, og så ginge de ret øster ad den samme sig (mose) til de tre stene, som ligger på Røde (Ry) vejen, og gjorde de der deres ed,” og de gik videre og aflagde ed på, hvor skellet var.¹⁰ Navnet Jes Lundesen kan være en fejlskrivning for Jes Bondesen. Som den tid var tingholder, betyder, at han var sættemer i fogdens sted, måske fordi den rette herredsfoged har været interessant i sagen, om Skeggeskovs enemærke,

6. RA. ADK .1767, gård 124, adkomst 2.

7. RA. ADK.1767, gård 124, adkomst 3.

8. LAV. Gern herreds tingbog 1680 8/5, fol.15.

9. LAV. Gern herreds tingbog 1681 16/4, fol. 67.

10. Repertorium Diplomaticum, 1482,13/7 s. 223-24.[5053] Pergament [med 6 segl].

RA. Privatarkiver, kronologisk række) [5053].

et område, som der senere var strid om mellem Sejerslægten i Farre og beboerne af Resendal.

Jes Bondesen boede i Sorring i slutningen af 1400-tallet,¹¹ og når han i 1482 var den tid tingsholder, har han formodentlig kunnet læse og skrive, og måske af samme grund været med, da der i Århus på kongens ordre skulle indgås forlig mellem abbed Christen i Øm kloster og Århus bys borgere i den ovenfor omtalte strid, om hvorvidt borgerne efter en gammel bevilling havde hævd på at være fri for at betale for deres handelsboder i Ry, som dengang var en vigtig handelsby.¹²

4. ANDERS [KNUDSEN] BONDE, antagelig født i Farre, hvor han boede. Hustrus navn ukendt.

Børn:

< 12. Else Andersdatter, antagelig født før 1500.

< 13. Birgit Andersdatter, nævnt 1575.

Anders [Knudsen] Bondes børn er nævnt som arvinger til gods i Farre.¹³ Ligesom Jes Bondesen nævnes han i sagen om boder og stader i Ry og foruden dér i endnu en sag fra Århus. "I herrens navn, amen. Vi Ejler med guds nåde biskop i Århus gøre vitterligt med dette vort åbne brev, at vi med vort elskelige kapitelsråd og samtykke, og på det at tvedrægt, forfang, og ydermere skade kunne aflægges, og ej herefter ske skal, men god endrægtighed og evig kærlighed herefter blive skal mellem os og vore efterkommer biskopper og kapitel, borgmestre, råd [og] menige almue i Års og deres efterkommere. Da er vi så overens vorden om Års mark og fægang efter vor nådige hr. konges gunst og vilje". Derefter opremses nogle adelsmænd, og "Peder Mikkelsen i Skjolddelev og Anders Bonde i Farre, bønder at efter denne dag ej skal indhegnes nogle lykkes på Års mark". Til slut i dokumentet nævnes voldgiftsmændene endnu engang.¹⁴

11. Repertorium Diplomaticum 1482 13/7.

12. J. H. Hübertz: Aktstykker vedrørende stiftet og staden Århus, bind I, nr 51, 1486 7/7, s. 55.

13. RA. ADK. 1767, gård 124, adkomst 3.

14. J. H. Hübertz: Aktstykker vedrørende stiftet og staden Århus, bind I, nr 44, 1485 8/3 nr. 44.

Lykke indhegnet jordstykke.

TREDJE SLÆGTLED

5. [N.N.], formodentlig født i Farre sidst i 1400-tallet. Gift med N.N.

Børn:

- < 14. Anders Knudsen.
- < 15. Rasmus Knudsen.
- < 16. N. N. Knudsdatter.

Noget bevis findes ikke, men det er ikke helt usandsynligt, at der var en søn ved navn Knud, eller en datter gift med en mand ved navn Knud NN., idet Anders Knudsen i Vengegård meget vel kan have været deres søn, fordi Anders Knudsen to gange er nævnt som samfrænde. Første gang da Sejerbrødrene ved et samfrændemøde i 1575 skulle have fordelt deres arveparter i godset i Farre og andre steder,¹ og anden gang da der blev holdt samfrændeskifte efter Anders [Sejersens] Bonde og Barbara Gødesdatter i 1580. Et skifte, som er bevaret i en afskrift i Gern herreds tingbog 100 år senere.²

Dog var Anders Knudsen ikke med ved et samfrændemøde, der fandt sted i 1560, som ligeledes drejede sig om arv i Farre med flere steder. Enten det så har været, fordi Anders Knudsen ikke har været gammel nok, eller det kan være, fordi der i det samfrændemøde også nævnes arv i en gård i Alling, som Anders Knudsens og hans søskendes arvinger ejede en tredjedel af, og som de solgte i 1632, nemlig den gård som nævnes således i 1560: "Og skal fornævnte Jens Sejersens arvinger være ud af med alt det andet gods, som er i gården i Sorring og i (blank) mark og i den gård i Alling og et stykke eng i Voldby mark og hvilke dele, som Sejer Knudsen og Margrete Sejers havde i den gård i Jernit og i Endrup eller noget andet steds, som dem tilfalder med rette".³ Gården i Alling blev ikke nævnt i 1575, så det er rimeligt at tro, at den allerede da var skødet til anden side, og det kan meget vel have været til [efterkommer nr. 5] eller sønnen Anders Knudsen, hvis efterkommere siden solgte deres arv i Alling. En af dem hed Sejer Andersen. Han og de øvrige sælgere i 1632, var formodentlig alle ud af samme slægt, og det på en sådan måde, at de anparter de solgte kan have været arveparter efter en fælles arvelader, hvis navn ikke nævnes i skødet, men som gør vedkommendes eksistens mulig.

6. **JENS SEJERSEN**, født i Farre, dræbt før 1545. Gift med Anne Pedersdatter, død i Århus før 1591.

Deres børn:

- < 17. Anne Jensdatter.
- < 18. Margrete Jensdatter, født omtrent 1530.
- < 19. Else Jensdatter.

Jens Sejersens kone hed Anne Pedersdatter. Hun blev også kaldt Anne Brodsdatter, og var sandsynligvis søster til sin mands bror Laurits Sejersens kone Kirstine Pedersdatter. Deres far hed Peder Brod og moderen Mette Brods.⁴

1. LAV. Gern herreds tingbog 1680 8/5. fol.15.

2. RA. ADK. 1767, gård 124 adkomst 2. 1560.

3. RA. ADK. 1767, gård nr. 106, skøde nr. 1. Salg af arv i gård i Alling 1632 26/5.

4. Danske Magasin 4. række bind 1. 1864, s. 159. samt RA. Kongens Retterting Rigens Forfølgningsbog 1570-75. 3. september 1574, fol. 158 a. I originalen Peder Brødt.

Jens Sejersen var selvejerbonde i Farre. Hvornår han overtog slægtens gård, kan man ikke vide med sikkerhed, men det har muligvis været nogen tid før det ældst bevarede skøde på gården blev skrevet. At gården var en ejendomsgård, kan der ikke være tvivl om, for i det ældste skøde nævnes det, at der skulle betales leding af gården, og dermed kan det fastslås, at det var en af de gårde, der i den tidlige middelalder blev fritaget for at stille mandskab til ledingsflåden mod istedetfor at betale afgift til kronen.

I foråret 1523 var den jyske adel, udvalgte borgere fra købstæderne og to bønder fra hvert herred blevet opfordret til at give møde i Viborg. Torsdag den 26. marts drog hertug Frederik med sit følge ud til en mark udenfor Viborg, hvor de fremmødte adelsmænd, borgere og bønder hyldede hertug Frederik til efter den tid at være Danmarks nye konge.⁵

Om det har været på grund af de urolige tider eller af andre årsager, må det formodes, at Jens Sejersen har haft behov for at få bekræftet sit ejerskab til gården i Farre. Det fik han i 1525 med udstedelsen af et skøde på ejendommen:

“Vi Frederik af Guds nåde Danmark, Venders, Goters konge, udvalgt konge til Norge, hertug i Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, greve udi Oldenborg og Delmenhorst, gøre alle vitterligt, at vi nu af vor fornemmelig gunst og nåde har undt og tilladt, og med dette vort åbne brev under og tillader at denne brevviser Jens Sejersen i Farre, må og skal have, nyde, bruge og beholde denne vor og kronens gård i Farre, som hans oldefar boede udi og før ham haft haver.

Sammeledes hans ægte hustru og begge deres ægte børn efter dem og deres arvinger, dog med så skæl, at han og hans hustru og begge deres ægte børn efter dem skal bygge og forbedre samme gård med god bygning, og den ej lade forfalde i nogen måde, og skulle de ej forhugge eller forhugge lade skoven, der tilligger til upligt udi nogen måde, og skulle der af til gode rede gøre og give årligen til os og kronen en fjerding smør og dertil stød og leding,⁶ som dér mest tåler af at gange og ej ydermere besværes med tyng og anden tyng udi nogen måde, thi forbyde vi alle, hvor de helst er eller være kunne, særdeles vores fogder og embedsmænd og alle andre, fornævnte Jens Sejersen, hans hustru og begge deres ægte børn, her imod på fornævnte Farregård eller noget dens rette tilliggende ager, eng, skov, mark og al anden rettighed og ejendom, som af rette tilligger at hindre, hindre lade, møde pladser umage eller i nogen måde forfang at gøre, under vor hyldest og nåde, givet på vort slot Gortorp mandagen næstefter quadmadagent søndag⁷ år et tusinde femhundrede på det femte til tyvende under vort indsegl”⁸

Jens Sejersen og Laurits Sejersen blev stævnet til at møde på rettertinget, som holdtes i Viborg Gråbrødre kloster Skt. Katarine aften⁹ 1529. Årsagen var, at de to efter at Laurits Sejersen havde dræbt sin bror Iver Sejersen, forsøgte at gøre Ivers lille datter arveløs, med påstand om, at Iver Sejersen og Berite Andersdatter ikke havde været lovformelig gift.¹⁰ Selvom Berite Andersdatter fik medhold i, at hendes svogre var pligtige at udbetale datterens arv, så var der stadigvæk problemer med at få hendes arv udgivet, da hun blev gift igen.¹¹

Jens Sejersen søgte og fik borgerkab i Århus MDXXXIII Skt. Pouls dag (25. januar 1533).

5. Politikens Danmarkshistorie bind 5, s. 433.

6. Stød (Kongsstød), leding, afgifter på selveje, til afløsning af mødepligt til ledingsflåden.

7. Der har antagelig i det originale skøde stået Quadragesima søndag, dvs. første søndag i fasten, 1525 5/3.

8. RA. ADK. 1767, gård 124, adkomst 1. I registret til de afskrevne skøder står at læse: “Skøde til Jens Sejersen 1524 læst og påskrevet Gern herreds ting 15. december 1593, Framlev-Gern og Sobro herreders ting 7. april 1717. Det Skanderborgske distrikts birketing 8. februar 1731 og 15. juni 1747. Herredags dombog 1546 (39 a)”

9. Skt. Katarine 25. november, fast helligdag.

10. J. L. A. Kolderup Rosenvinge: Gamle danske domme, bind 1, 1842, s. 43-44.

11. Danske magasin, 6. bind s. 332, Tegnelser over alle lande 1539.

Han skulle betale 3 mark og flytte til byen, så snart han fik lejlighed der til.¹² Om hans ønske om at flytte til Århus var forårsaget af, at Frederik I døde samme år, eller om kongens død var årsag til at flytningen ikke blev til noget, vil man aldrig kunne udrede, dertil er kilderne for sparsomme, for urolighederne efter kongens død udviklede sig på kort tid til regulær borgerkrig. Skipper Clemend drog frem med sin bondehær efter at have slået adelshæren, da de adelige i oktober 1534 var blevet lokket ud i Hasseris kær ved Svenstrup, hvor mange af dem sank i med hestene, så de blev lette ofre, for de iøvrigt dårligt udrustede bønder. De overlevende adelsmænd søgte til Randers, hvor bondehæren en tid belejrede dem. Efter der ellers var blevet sluttet fred i Sønderjylland den 18. oktober drog Johan Rantzau nordpå op gennem Jylland. I mellemtiden var bondehæren flygtet til Ålborg, hvor de tilsidst blev slået. I foråret 1535 blev Hertug Christian på ny hyldet i Viborg, idet en tidligere hyldning i Horsens ikke mentes gyldig efter, at så mange nordjyske bønder havde gjort oprør.¹³

Jens Sejersen var blevet stævnet til Viborg den 1. maj 1537 om hans ret til at besidde en gård i Farre: "Var skicket for os Jørgen Mogensen i Farre og havde i rette stævnet Jens Sejersen der sammesteds og tiltalt ham for tre søsterdele, han holdt ham for, som han havde købt af Dorete Simonsdatter, Karen Simonsdatter og Mette Jensdatter i den gård i Farre, som Søren Christensen nu udi bor. Dertil svarede forskrevne Jens Sejersen og beviste, at gården var blevet ham tildømt, efterdi han havde den største part i fornævnte gård, og beviste han, at han havde ladet udvise fornævnte Dorete Simonsdatter og Karen Simonsdatter af samme gård, og dem var hærværk overganget, og [de] er fredløse (hjemløse) og endnu samme gård besidde og den ej rømme ville.

Da efter breve etc. var der så påsagt for rette, at efterdi fornævnte Jens Sejersen har den største del i fornævnte gård, da bør han den med al sin rettighed at nyde, bruge og beholde og give sine medarvinger skæppeskyld af, hvad samme gård tåle kan over kongelig tyngde efter uvildige mænds sigelse, og fornævnte Dorete Simonsdatter og Karen Simonsdatter at bøde imod os og bonden for hærværk, dem oversvoret er og rømme ham gården eller straffes derfor efter loven".¹⁴

Jens Sejersen havde således andel i endnu en gård i Farre, foruden den han fik skøde på i 1525. Hvordan han var kommet til gården, som han altså havde størstedelen af, får man ikke at vide, så det kan både være arv eller arveparter, som han havde tilkøbt sig, for der har formodentlig boet flere slægtninge i Farre, for Jens Sejersen havde part i ejendom flere andre steder, og han blev flere gange stævnet til retten, idet andre mente sig berettiget til arv eller andele i samme gods.¹⁵

En af disse sager blev dog først behandlet efter hans død. Det ser dog ikke ud til, at denne sag var årsag til, at han blev dræbt. "Gør alle vitterligt, at år efter guds byrd MDXLVI vor frue aften kyndelmisse (1546 2. februar) her på vort retterting udi vor købstad Viborg, nærværendes os elskelig Johan Fris vor kansler, Knud Gyldenstjerne til Tym, hr. Otte Krumpen ridder, Peder Ebbesen, vor mænd og råd, og Hans Tomasen, vor mand og landsdommer udi Nørrejylland, var skicket disse brevvisere Jens Hase udi Resendal, Niels Lunde udi Ennese og Rasmus Tommesen udi Klintrup på deres hustruers Anne Gyssel og Berite Nielsdatters vegne på den ene, og havde for os udi rette stævnet Laurits Sejersen i Sorring på sine broder-

12. J. H. Hübertz: Aktstykker vedrørende stiftet og staden Århus. bd. I, s. 242. Uddrag af den ældste borgerskabsprotokol.

13. Politikens Danmarkshistorie bind 6, s. 34 ff.

14. Troels Dahlerup: Det kgl. rettertings domme og rigens forfølgninger fra Chr. III's tid bind 1, 1959, s. 107-08.

15. Danske magasin 3. række bind 4, tegnelser over alle lande 1535, s. 219: "Item Mads Olufsen i Voldby stævner Jens Sejersen i Farre, for han har ham delt med urette, at møde i Århus nu på tirsdag".

børns, Jens Sejersens børns vegne på den anden side, for en uret skøde, som fornævnte Jens Sejersen skal have fået på en gård udi fejde, som kaldes Bratzengård.”

Sagen var rejst af Jens Hase, Nis Lunde og Rasmus Tomasen på deres hustruers vegne, og de klagede over, at en mand “med navn Las Palsen haver skødet samme deres hustruers fader samme Bratzengård af fornævnte Las Palsens søn Jes Lassen,” og det kunne de bevise med adskillige fremlagte breve.

Da Jens Sejersens børns farbror, som deres rette værge ikke var mødt, svarede borger i Århus Poul Brod, som var mødt med sin søster Anne Brodsdatter, fornævnte Jens Sejersens efterladendes hustru, også på hendes børns vegne. Poul Brod berettede, “hvorledes at fornævnte Jens Sejersen har fået skøde på samme gård og siden [haft] samme gård udi sin hævd og værge, eftersom de og her for os bevist haver”.

“Da efterdi samme sag fandtes noget tvivlagtig, er der på både sider efter begge parternes tilladelse” Var de bleven så venligen og vel forligte, “at fornævnte Jens Hase, Niels Lunde og Rasmus Tommesen skulle på fornævnte deres hustruers vegne til sig og arvinger nyde, bruge og beholde fornævnte gård udi Farre, som kaldes Bratzen gård, med det byggested, hus, bygning og gårdsrum, som Jens Huas nu påboer, med al anden fornævnte Bratzengård ejendom og rette tilliggelse, og imod skulle de igen udlægge fornævnte Jens Sejersens børn og arvinger efter vor lensmands uvildige mænds sigelse for samme byggested og gårdsrum, som ligger til fornævnte Bratzengårds ejendom, et andet [lige] så stort stykke jordsmål dér hos byen til et byggested af fornævnte Bratzengårds ejendom udi dets sted igen.” Desuden skulle de inden Skt. Michels dag førstkommende give og fornøje fornævnte Jens Sejersens børn og arvinger tre hundrede mark danske god mønt, hvilket de havde lovet, og dermed skulle sagen være afgjort på begge sider dem imellem som en afståelses sag om fornævnte Bratzengård til evig tid”.¹⁶

Jens Sejersen blev dræbt senest i 1545, om drabet var forårsaget af, at han havde skabt sig fjender, eller hvordan det gik til, findes der ingen oplysninger om, men 1546 søgte Søren Olufsen i Lyngby rettertinget, for at få sandemændenes afgørelse i drabssagen omstødt:

“Var skikket for os på vort retterting Søren Olufsen i Lyngby og havde udi rette stævnet sandemænd af Gern herred og tiltalte dem, for de [for] nogen tid siden forleden [år] havde svoret lille Niels Koldt fredløs for Jens Sejersens død, som han ihjelslog, og berettet [Søren Olufsen] den tid fornævnte Niels Koldt slog fornævnte Jens Sejersen ihjel, da skulle Niels Koldt [have] gjort nødværge, og deslige berettede han, at fornævnte Jens Sejersen skulle {have} været en falden mand, den tid han slagen blev, og mente derfor, at sandemænd havde gjort uret, at de svor Niels Koldt fredløs for den sag.

Dertil svarede fornævnte sandemænd, at de havde svoret efter de vidnesbyrd, [der] den tid for dem til stede var, og mente ikke at komme dem til brøst eller skade” og [de] “udi rette lagde en dom, som os elskelige Erik Banner Danmarks riges marsk, Otte Krumpen ridder, Jens Tomasen, Jens Mogensen landsdommer udi vor Jylland med flere havde udgivet efter vor befaling ved Guds år MDXLVI (1545).” De havde efter de tilstedeværende beviser ikke [kunnet] finde, at det var retfærdigt, at det var i nødværge Niels Koldt havde slået Jens Sejersen ihjel, og at det sandemændene havde svoret, burde stå ved magt. “Og satte fornævnte sandemænd udi rette, om de ikke burde for den sag kvit at være efter fornævnte doms lyd.”

“Da efter tiltale, gensvar og sagens lejlighed, sagde vi det så på for rette, at fornævnte sandemænd bør ved deres magt at blive efter fornævnte gode mænds doms lyd, imedens samme dom bliver ved magt og urykket og hvem den ydermere påtale, den tale fornævnte dommer til, og der gange om så meget som ret er. Datum Århus torsdagen næst før fastelavn anno MDXLVI (3. marts 1546). Hr. Jørgen Fris, Knud Gyldensten og Erik Skram”.¹⁷

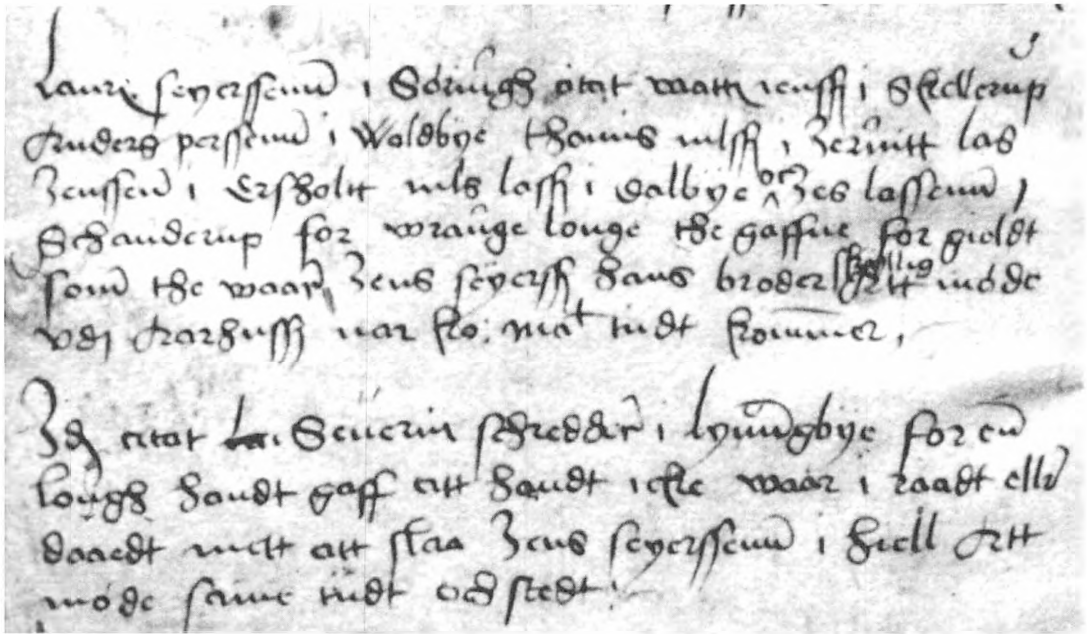
16. Danske magasin 4. række bind 1, s. 159-60.

17. RA. Herredags dombog 1546 (39.a).

Samme år stævnedes Laurits Sejersen i Sorring "Mathies Jensen i Skellerup, Anders Pedersen i Voldby og Jens Lassen i Skannerup for vrang love, de gav for gæld, som de var Jens Sejersen, hans broder skyldig, at møde i Århus når kgl. majestæt did kommer.

Item citat Severin Skrædder i Lyngby for en lov, han gav, at han ikke var i råd eller dåd med at slå Jens Sejersen ihjel, at møde samme tid og sted.¹⁸

Hvori gælden bestod vides ikke, men de "vrang love" har formodentlig været urigtige vidnesbyrd aflagt af de indstævnede angående deres gæld til Jens Sejersen. Derimod har Søren Skrædder i Lyngby måske været under mistanke for delagtighed i drabet.

Den korte tekst i Tegnelse over alle lande, om breve til Laurits Sejersen og Søren Skrædder i Lyngby angående "vrang love".

Stridigheder om Jens Sejersens ret til ejendom eller afgift deraf fortsatte altså efter hans død. Den allerede nævnte kontrakt mellem Jens Hase i Resendal og hans medarbejdere og Jens Sejersens hustru og børn blev igen fremlagt og behandlet på rettertinget: "Vi Christian, med Guds nåde Danmarks, Norges, Venders og Goters konning, hertug udi Slesvig, Holsten Storarn og Ditmarsken, greve udi Oldenborg og Delmenhorst, hilse Eder, som bygge og bo udi Hids herred, kgl. majestæts gunst og vor nåde. Da skulle I vide, at for os var skicket Bertel Sørensen rådmand og Knud Jensen borger udi vor købstad Århus¹⁹ på deres hustruers og deres medarbejdere, Jens Sejersens arvingers vegne med et vort dombrev, imellem Anne Nielsdatter udi Resendal og dem, om nogen ejendom Jens Sejersen købte af hendes broder Mads Nielsen, som kaldes Skegge skov og Skegge mark [i Tulstrup sogn] med mere gods i Gern herred etc. Som fornævnte Anne Nielsdatter udi Resendal og hvem, som annammede fornævnte Mads Nielsens gods i Gern herred, [blev] tildømt at give Jens Sejersens arvinger samme godses værd igen etc., og kendes at fornævnte Anne Nielsdatter haver dette vort dombrev ej fuldgjort. Thi byde vi nu hos dig fornævnte Anne Nielsdatter udi Resendal, og hvem som annammede Mads Nielsens gods i Gern herred, og påny at I endnu inden seks

18. Danske magasin 4. række bind 1, tegnelse over alle lande 1546, s. 157.

19. Jens Sejersens enke var 2. gang gift med Bertel Sørensen Skierp, rådmand i Århus, Knud Jensen sst. var gift med Jens Sejersens datter Anne Sejersdatter.

uger efter dette vort brev er læst, udlægger Bertel Sørensen, Knud Jensen og Jens Sejersens arvinger fornævnte godsens værd, som dem er tildømt, og fuldgor vor dom, som til bør, og lader det ingenlunde, såfremt at vi derefter ej skulle give fornævnte Jens Sejersens arvinger vore breve og forfølgning over Eder i denne sag, som os af rette bør. Datum Viborg sexta feria post quasimodogeniti anno dnj. MDLII (30. april 1552).²⁰

Kontrakten blev alligevel ikke holdt, og da Jens Sejersens arvinger ikke havde fået fuld erstatning for den ejendom, de var blevet dømt til at overlade Anne Nielsdatter i Resendal, forfulgte de hende og hendes medarvinger til Viborg landsting og igen til kongens retterting: "Var skikket for os på vort retterting Knud Jensen, borger udi vor købstad Århus, på sin hustru og sine egne vegne, som en af Jens Sejersens arvinger af Farre, og Jens Markvarsen udi Farre, som her til stede stod med fuldmagt af alle de andre Jens Sejersens arvinger, på den ene og Rasmus Eriksen, borger udi Århus på den anden side." Sådan lød det indledningsvis, da sagen mellem Jens Sejersens arvinger og Anne Nielsdatter i Resendal atter blev behandlet i kongens retterting 8. januar 1557.

"Og tiltalte Knud Jensen på sine egne og alle fornævnte Jens Sejersens arvingers vegne fornævnte Rasmus Eriksen for kost, tæring, skadegæld og faldsmål, de haver lidt og gjort for Skegge skov og Skegge mark i Gern herred liggende, som Jens Sejersens købte af sin frænde ved navn Mads Nielsen, og beretter Knud Jensen, at for nogen år siden forleden, da blev samme skøde tilbagedømt, og godset fornævnte Mads Nielsens søskende, som var Anne Nielsdatter i Resendal og hendes søskende, hvilken Anne Nielsdatter er fornævnte Rasmus Eriksens hustrus moder."

"Derefter nu ved en ti år siden" havde Jens Sejersens arvinger fået dom for, at de skulle have igen, hvad Jens Sejersens, derfor havde givet, hvad de "ville dog ikke igen fra dem udlægge samme godsens værd, efter landstings og kongelige domme, men Jens Sejersens arvinger derover nødes til derefter at forfølge samme deres sag ind for rigens ret." Mads Nielsens søskende og arvinger var af gode mænd blevet dømt en bestemt forudsagt dag "enten at bevise eller med ed udlægge samme godsens værd, men en af dem ved navn Jens Hase har i den sag givet en lov på noget udlæg af samme godsens værd, hvilken lov som på Viborg landsting er magtesløs dømt, og ikke at komme Jens Sejersens arvinger til skade i nogen måde."

Derefter fremlagde Knud Jensen en dom dateret Viborg landsting MDXLVI (1546), hvoraf det ses, at hvis Anne Nielsdatter vil have det gods, hendes brors skøde til Jens Sejersens lød på, og som var dømt magtesløs, "da er hun så vidt, som hun bruger af samme ejendom, pligtig igen at give samme godsens værd, som er givet for samme gods, og hvis hun det ikke gjort haver, da haver hun dermed gjort uret, og bør at stande til rette derfor efter loven."

Endvidere fremlagde Knud Jensen to domme udgivet på kongens retterting, den første "udgivet var på vort slot Dronningborg under datum MDLI (1551) lydende, at dem som annammet samme [salig] Mads Nielsens gods i Gern herred, skulle give Jens Sejersens arvinger samme godsens værd igen efter de landstingsdomme, som dem der om imellem gangen er," og den anden "vort dombrev under datum MDLII (1552) lydende, at der som Anne Nielsdatter i Resendal og dem, som annammet fornævnte Mads Nielsens gods, ikke kunne med skellig og nøjagtig bevisnings bevis, hvad værd Jens Sejersens gav Mads Nielsen for samme gods, da er de pligtig, som det annammede, at udlægge Jens Sejersens arvinger hvis værd, han Mads Nielsen derfor givet har med deres køns ed,²¹ eller med andre gode lovfaste mænd efter loven inden seks samfulde uger, eller og da fornævnte Jens Sejersens arvinger fremdeles at tage deres forfølgning efter vor og rigens ret."

20. RA. Kongens Retterting. Rigens Forfølgningsbog 1552-59. et læst brev indlagt og folieret som (fol. 353.a).

21. Køns ed, ed der aflagdes af mededsmænd blandt dens sværgendes slægt, ed af kønsnævn.

Derpå er sagen igen pådømt på Viborg landsting “MDLVI (1556) hvor Anne Bertels²² havde givet sig i rette med Jens Hase, men han var ikke mødt “og ville hendes sag og ret dermed forholde,” og fordi Jens Hase ikke havde været ene om at annamme og bruge godset, men Anne Nielsdatters børn og hendes søster også havde brugt det, og Jens Hase alene havde svoret for det, “kunne de ikke kende samme hans ed nøjagtig eller noksom at være, og derfor ikke at komme Jens Sejersens arvinger til skade i nogen måde, så længe [indtil] han stævner og kan det anderledes afvise”.

Derved blev det ikke, for Knud Jensen kunne fremlægge endnu en landstingsdom, da Jens Hase samme sag i rette stævnet havde, hvor Anne Nielsdatter i Resendal havde bekendt, at hun ikke var enearving til det omstridte gods, og at hun kun havde brugt sin egen anpart, som hun kunne tilfalde efter sin bror Mads Nielsen. “Alligevel havde Jens Hase givet sin lov på udlæg for alt fornævnte Jens Sejersens gods, og haver dog siden tilbudt videre udlæg, end han påsvoret haver,” og da han efter at have svoret på at have givet hele værdien, som Mads Nielsen havde oppebåret for samme gods, og han siden efter sin ed udbyder og udlægger yderligere værdi end først var svoret på, “vidste de (dommerne) ikke andet at sige derpå, end som tilforn dømt og sagt er, så de ikke kunne kende samme hans lov at være retteligen givet efter rigens doms indhold, og finder de dem derfor (undgangen) at være, og ikke at komme fornævnte Jens Sejersens arvinger til hinder og skade udi nogen måde.”

Knud Jensen lagde derfor i rette, “om fornævnte Rasmus Eriksen nu, som en af fornævnte Mads Nielsens arvinger, som og haver af samme hans gods, ikke er pligtig at fuldøre Jens Sejersens arvinger fornævnte domme, og stande dem til rette for kost, tæring, skadegæld og faldsmål, som de derover lidt og gjort haver, siden Jens Sejersens arvinger fik første gang dom på samme godses værd”. Rasmus Eriksen mente, at han var en fremmed mand i sagen, og selvom fornævnte love var dømt magtesløs, og ikke skulle være til skade for Jens Sejersens arvinger, da alligevel “slet fældet, efterdi fornævnte lovs mænd ikke var dømt til i samme dom at bøde deres faldsmål derfor,” så han syntes ikke at burde betale hverken kost, tæring, skadegæld eller faldsmål i den sag, “thi hans hustrus moder var død førend samme lov fældet var”, dog tilstod Rasmus Eriksen, at han har en af fornævnte Anne Nielsdatters døtre, og havde arvet med hende af samme gods.

Hertil svarede Knud Jensen at Jens Sejersens arvinger havde stævnet sagen til Viborg landsting, fordi samme mænd ikke var blevet dømt til at bøde deres faldsmål, og for “at venner og slægt kunne samme sag forlige, bevilgede Anne Pedersdatter samme sag at opstå til Bertel [Sørensen] Skierp lader stævne på ny, dog Bertel Skierp og Knud Jensens forfølgning uforkrænket. Og satte Knud Jensen udi al ret, efterdi at fornævnte Rasmus Eriksen har taget udi arv efter fornævnte Anne Nielsdatter, om han ikke og bør tage udi gæld, og efterdi at han haver af fornævnte Mads Nielsens gods, om han ikke efter sin anpart, som han tager i godset, til ikke og[så] bør i lige måde at udlægge af samme godses værd efter fornævnte landstings dommes og vor egne og rigens dommes lydelse, og stande Jens Sejersens arvinger til rette for kost, tæring, skadegæld og faldsmål, og om Jens Sejersens arvinger ikke fremdeles bør deres forfølgning i denne sag efter vor og rigens ret, med mange flere ord og tale dem derom imellem var”.

Da det løfte Jens Hase, som en af Mads Nielsens arvinger på sin hustru Anne Nielsdatters vegne var dømt magtesløs, da blev Rasmus Eriksen dømt pligtig at udlægge Jens Sejersens arvinger den del, han havde af godsets værdi, skadegæld og ligeledes, hvad de havde lidt af kost, tæring, skade og faldsmål, og Jens Sejersens arvinger havde fortsat ret til deres forfølgning i sagen. Dommen er underskrevet “Langesø den fredag næst efter de hellige trekongers dag (6. januar) . Nærværende os elskelige hr. Jens Prang, herredsprovst i Skovby herred, og sognepræst til Vigerslev sogn. 1557”.²³

22. Jens Sejersens enke var 2. gang gift med Bertel Sørensen Skierp, rådmand i Århus.

23. RA. Kongens Retterting. Rigens Dombog 1554-58, side 124-128.

Dermed var sagen dog ikke endelig afgjort for Jens Sejersens arvinger, idet de øvrige af Anne Nielsdatters medarvinger på samme måde blev stævnet og dømt til at betale deres andel i den erstatning, kontrakten omhandlede og de med retssagerne forbundne udgifter til "kost, tæring, skadegæld og faldsmål. Ordlyden i sagerne er så godt som enslydende, og de er behandlet lige efter hinanden ved det samme retterting: "Var skikket for os på vort retterting Knud Jensen borger udi vor købstad Århus på sin hustrus og sine egne vegne, som en af Jens Sejersens arvinger af Farre, og Jens Markvarsen i Farre, som her til stede stod med fuldmagt på alle de andre Jens Sejersens arvingers vegne på den ene, og Jens Hase i Resendal på sine egne vegne og med fuldmagt på Jep Laursens vegne i Resendal og Jep Laursens søskendes vegne, så mange som fornævnte Jep Laursen er værge for, på den anden side".²⁴

Endvidere blev følgende stævnet i det samme sagskompleks: "Var skikket for os på vort retterting Knud Jensen, borger udi vor købstad Århus, på sin hustrus og sine egne vegne, som en af Jens Sejersens arvinger af Farre, og Jens Markvarsen udi Farre, som her til stede stod med fuldmagt på alle de andre Jens Sejersens arvingers vegne, på den ene, og Jens Hase i Resendal og Rasmus Eriksen, borger udi Århus, med fuldmagt på Per Laursens vegne i Farre, på den anden side, og er nu i morgen kommet deres rette sjette ugedag at møde i den sag, som her for os bevist var, og de på begge sider bestod, og gav de dem i dag velvilligen i rette på begge sider." Lidt senere i samme tekst oplyses det at Anne Nielsdatter "var fornævnte Peder Laursens hustrus moder", han og den Rasmus Eriksen, der nævnes i den første sag var altså hendes svigersønner, men desværre er de to døtres navne ikke nævnt.²⁵

Den sidste der blev stævnet af Knud Jensen var Rasmus Thomesen i Klintrup og lige som ved de andre gjaldt det "kost, tæring, skadegæld og faldsmål, som Jens Sejersens arvinger have lidt og gjort på Skegge skov og Skegge mark, og hvis mere ejendom, som Jens Sejersens købte af Mads Nielsen." Imidlertid var Rasmus Thomesen ikke mødt, selvom den del af sagen var blevet udsat nogle dage. Han blev dømt ligesom de øvrige, dog med den tilføjelse, at han mistede retten til at tage til genmæle i sagen, fordi han ikke var mødt. Mens alle de øvrige domme er underskrevet den 8. januar, er den sidste blevet underskrevet i Odense den tirsdag næst efter de hellige tre kongers dag, (12. januar) 1557.²⁶

Efter Jens Sejersens død boede hans enke i Århus, idet hun anden gang var blevet gift med Bertel Skierp, der er indskrevet i Århus Jordkyldsbog: "1562 af Bertel Skierps gård og et stykke jord".²⁷

7. LAURITS SEJERSEN, født i Farre, antagelig før 1500, død i Sorring 1555, Dallerup sogn. Gift med Kirsten Pedersdatter, antagelig født omtrent 1510.

Deres børn:

- < 20. Sejer Lauritsen, antagelig født omtrent 1530.
- < 21. Niels Lauritsen, antagelig født før 1540.
- < 22. Iver Lauritsen, antagelig født før 1540.
- < 23. Rasmus Lauritsen, antagelig født omtrent 1550.

Laurits Sejersens kone Kirsten Pedersdatter boede i Sorring. Hendes forældre var Peder Brod og Mette Brods. De er nævnt i en sag, som to af Laurits Sejersens sønner førte i 1574 om arv i jord og gård.²⁸

Det første man hører til Laurits Sejerensen er, da han og broderen Jens Sejerensen var stævnet

24. RA. Kongens Retterting. Rigens Dombog 1554-58, side 128-132.

25. RA. Kongens Retterting. Rigens Dombog 1554-58, side 132-135.

26. RA. Kongens Retterting. Rigens Dombog 1554-58 side 135-136.

27. ERH. Århus rådstuearkiv, gamle dokumenter.

28. RA. Kongens Retterting. Rigens Forfølgingsbog 1570-75, 1574 3/9 fol. 158 a.

til at møde i Viborg Gråbrødre kloster Skt. Katarine aften 1529, hvor Laurits blev beskyldt for drabet på broderen Iver Sejersens, men da han hævdede, at drabet var sket i nødværge, blev han alligevel ikke dømt for manddrab.²⁹

1535 blev Laurits Sejersens stævnet til rettertinget: "Bertold Sørensen i Gern stævner Laurits Sejersens i Sorring for tvende køer, som han fik af hans hustru imod hans minde, at møde udi Års, når min herres råd første tid kommendes vorder".³⁰ En sag som i nutiden kan syne noget bagatelagtig at bringe for landets højeste ret. Det kan man derimod ikke sige om den næste sag, hvori Laurits Sejersens blev stævnet. Den fandt sted på rettertinget i Viborg 30. april 1537 og var en voldgifts sag om arvelodder i Nebel, i Svostrup sogn:

"Var skikket for os Niels Hase og Per Hase, og havde i rette stævnet Laurits Sejersens i Sorring og tiltale ham for nogen arvedel udi Nebel, han holdt ham for, og lod de læse mange breve og beviser på begge sider samme gård og gods pålydende. Da efter sagens tvivlægtighed vorde der tilnævnt disse efterskrevne mænd, som er Søren i Balle, Mikkel Byrck i Lemming, Søren Brun, Laurits Ibsen i Resendal på fornævnte Niels Hase og Per Hases side og Nis Kold i Voldby, Per Bunde i Farre, Jes Borgsmed ibid., og Anders Poulsen i Ballegård på Laurits Sejersens side, at dele og skifte dem imellem, eftersom hver[af dem] findes at have dér lod og del udi." De nævnte mænd fik fuldmagt, og de blev påbudt at møde i Resendal kirke den kommende anden pinsedag for at "jævne og skifte" samme gård og gods imellem parterne, og få afgørelsen skrevet ned, "som I ville ansvare for Gud og være bekendt for os. Datum Viborg, secunda feria post dominicam cantate, præcentibus hr. Mogens, hr. Predbjørn, hr. Otte, Magnus Munk, Erik Banner, Knud Pedersen, Per Ebbesen etc."³¹

Striden var om arv i jord og gods, som begge sagens parter mente at have ret til. Broderen Jens Sejersens arvinger blev senere stævnet for andet gods, som folkene i Resendal mente at have rettighed i, og da deres sag blev afgjort af samfrænder, må det formodes, at der på en eller anden måde var slægtsforbindelser mellem Resendal, Sorring og Farre.

Imidlertid var Iver Sejersens datter blevet voksen og var blevet gift. Hendes mand førte i 1552 sag mod Laurits Sejersens: "Christen Bagge i Sorring havde brev af Gern herredsting lydendes, at han der udi tre samfulde ting havde ladet udæske af Laurits Sejersens udi Sorring, fyldest og skadebod for hans og hans hustrus breve på deres arvegods, han forført og forødet dem for, og for et 26 mænds vidne og 13 mænds vidne han tog på hans hustrus moder, og ville have gjort hende uægte, og hans hustru til et horebarn, og fyldest for hvis skade og brøst, han og hans hustru har taget deraf, etc. Deslige havde han brev af Viborg landsting." Efter flere breve, hvoraf nogle var blevet brudt lød det: "Christen Bagge fik ridebrev i denne sag. Ridemænd, Godske Fris til Vadsted, Ebbe Lauritsen til Tulstrup, Niels Madsen i Skovby, Erik Vesterni til Sobygård etc. Datum Hafnia søndag efter trinitatis 1555".

Det betød, at ridemændene skulle opsøge Laurits Sejersens for at hjælpe Christen Bagge og hans hustru til at opnå deres ret, men da ridebrevet ikke var blevet fuldgjort, klagede Christen Bagge, og de nævnte ridemænd fik igen brev, "at de skulle fornævnte vort og rigens brev fuldgøre".³²

Når ridemændene måtte have endnu en besked for at "fuldgøre" deres opgave, har de muligvis haft deres betænkeligheder ved opgaven, og det kom ikke til at gå fredeligt til, for Laurits Sejersens blev dræbt. Hvordan, det skete, blev oplyst, da hans enke i september 1555 rejste sagen for rettertinget:

29. J. L. A. Kolderup Rosenvinge: Gamle danske domme, bind 1, 1842, s. 43-44.

30. Danske magasin 3. række bind 4, s. 195. Tegnelser over alle lande 1535.

31. Troels Dahlerup: Det kgl. Rettertings domme og Rigens forfølgninger fra Christian III's tid bind 1. s. 90-91.

32. RA. Kongens Retterting. Rigens Forfølgningsbog 1552-59, 155516/6 fol. 499 a-b, 21/9 fol. 518 a.

“Var skikket for os på vort retterting Kirstine, Laurits Sejersens overleverske udi Sorring, og tiltalte Søren Byg, slotsfoged på vort slot Skanderborg, for at han nogen tid siden forleden skulle været kommet til Sorring med fire ridemænds mænd, som er os elskelige Godske Friis til Vadsted, Ebbe Laursen til Tulstrup, Niels Madsen i Skovby og Erik Vesteni til Søbygård, samme tid skikket var efter vor befaling at skulle udæske nogen kost tæring og skadegæld, som Christen Bagge havde forfulgt Laurits Sejersen for med rigens ret, og der de did kom, havde Søren Byg givet Laurits Sejersen en kristelig sikker og fri lejde, og udi samme lejde skød Søren Byg ham uredeligen ihjel, og han nu derfor er forfulgt til sandemænd og er fredløs svoret. Og begærede derfor ret over ham.

Kirstine Laurits Sejersens fremlagde derefter et brev udstedt på Viborg landsting i det nærværende år, at tre mænd havde vidnet at da de fire ridemænd kom i Laurits Sejersens gård, “da bad de, at de skulle lade ham komme hjem, thi han havde en fri fællig lejde af Søren Byg,” og de var blevet forsikret om, “at Laurits Sejersen skulle have fri og fællig lejde samme dag til og fra i alle måder.” Fem andre mænd, som var Laurits Sejersens høstmænd den dag han blev slået ihjel, havde vidnet at han havde gået hos dem “fra solen stod op og til mod middag, indtil Jørgen Mogensen i Sall og hans søn Sejer kom og bad ham gå hjem. Item at Mikkel Nielsen i Sorring havde vidnet, at han sagde til Laurits Sejersen, gå I hjem og følger dem, da vorder I forrådt.”

Ifølge “et andet brev af Viborg landsting og i dette nærværendes år udgivet” havde fem mænd vidnet, at Laurits Sejersen stod ved siden af en anden mand, med ryggen imod et gærde, “og da stod Søren Byg med de fornævnte ridemænds mænd til en anden side, og sagde til dem, jeg haver kongelig majestæts brev at lade eder høre. Da tog Laurits Sejersen, Envold Lauritsen ved ærmet og sagde, jeg vil gå og snakke med dig og gik så bort til hobe.”

Da Søren Byg så det gik han efter og råbte på Laurits Sejersen og bad ham bie (vente). Da svarede Laurits Sejersen nok er biet, jeg tror I ville mig intet godt. Så gik Søren Byg fluks efter. Så begyndte Laurits Sejersen at løbe og Søren Byg efter ham, og der Søren kom lige side hos ham, gik hans rør (bøsse) af, hvad heller han ramte ham eller ej, vidste de ikke. Da sagde Laurits Sejersen, jeg tror jeg får nu at bie, og da drog sit sværd og stak til Søren Byg og Søren faldt tilbage. Der efter skød flere løs med deres rør, hvad heller de ramte Laurits Sejersen eller ej, vidste de ikke.”

Efter et sandemandsbrev udgivet samme år af Viborg landsting, havde Gern herreds sandemænd “svoret Søren Byg manddød over for Laurits Sejersens død, og at han havde dræbt sagesløs mand og burde fordi sin fred at miste, så længe samme vidnesbyrd står ved magt, som samme brev ydermere indeholder og udviser.” Dertil havde Søren Byg svaret, at han aldrig hverken skød, stak eller på anden måde dræbte Laurits Sejersen. Han havde heller ikke givet ham noget lejde, men da han med de fire gode mænd kom til Sorring for på kongens bud at skulle “udæske Christen Bagge fyldest af Laurits Sejersens bo, da kom nogle [af] Laurits Sejersens venner til ham og spurgte Søren Byg, om han ville give Laurits Sejersen lejde, hvor til han svarede dem, at han vidste sig intet at have at gøre med Laurits Sejersen andet end godt og intet ville gøre ham, andet end tale ham til med loven, uden han selv ville føre sig i nogen trætte og ikke anderlunde gav ham lejde. Og videre bad Søren Byg, at den tid de gode mænd var forsamlet i Sorring, da tog Laurits Sejersen en anden bonde ved ærmet og gik ud mod skoven fra hoben. Da gik Søren Byg efter ham og bad ham bie, og da begyndte Laurits Sejersen fast (næsten) at løbe, og da løb Søren efter ham og bad ham bie og sagde, at han havde vort (kongens) brev at lade ham høre. Da vendte Laurits Sejersen sig og svor, at han ville vist bie, og drog så sit sværd og løb mod Søren Byg, og idet faldt Søren Byg omkuld. Så stak Laurits Sejersen tre sting til ham. Det første stak han ham forbi, det andet igennem hans støvle, og det tredje sting hug en af Albret Gøjes svende af ham,” dvs. han afværgede det, ved at slå sværdet fra ham. Derefter kom Albret Gøjes svende løbende og skød efter ham, og Søren Byg mente, at de, som skød, “havde skullet det vel bestå, og idet

Søren Byg ville rejst sig op, da kom en ved navn Jørgen Mogensen i Sall og hug Søren Byg bag over hovedet, så han blev liggende, og så overfaldt Laurits Sejersens anhängere, som de forsamlet var, både ham og de andre Albret Gøjes svende og såret ham, og det Søren Byg endda kom op, siden han såret blev, da havde han hverken sit sværd dragen og ej heller sit rør afskudt.”

Derpå havde Søren Byg fremlagt ride-mændenes brev med deres segl, og mente sig derover løbet over ende, “at efterdi han hverken havde såret eller skudt Laurits Sejersen, at sandemænd havde gjort uret, idet de havde svoret ham fredløs for hans død, deslige bad Søren Byg, at de fornævnte mænd, som i den sag vidnet havde, var Laurits Sejersens slægt og byrd og en part af de samme, som havde slaget og overfaldet ham og Albret Gøjes svende, og mente derfor, at de med rette ikke burde at vidne i deres egen sag.”

Søren Byg fremførte endvidere, at en part af sandemændene var “Laurits Sejersens egen slægt og forvandt, og at de ikke heller havde svoret endelig, men imens deres bevisning ved magt står, som de svoret efter og mente Søren Byg, at fornævnte sandemænd der udi havde gjort ham uret, og mente, Laurits Sejersen havde sig selv forbrudt, efterdi at han der først drog sit sværd og løb mod Søren Byg og stak til ham, med flere ord og tale dem derom imellem var.”

Da efter tiltale, gensvar og sagens lejlighed sagde vi der på for rette, at vi ikke kunne finde de vidnesbyrd udi denne sag, at vi kunne fælde fornævnte sandemænd med, men dem ved deres magt at blive. Datum Hafnia den lørdag næst efter vor Fruedag natiuitati i vor egen nærværelse, nærværende os elske[lig] Johan Friis, vor kansler hr. Otte Krumpen, vor og rigens marsk hr. Claus Bille, hr. Mogens Gyldensten, ridder Oluf Munk, Jørgen Lykke, Tage Thott, Claus Urne, Verner Parsberg og Juel Krabbe var de mænd og råd (14. sept.1555).³³

Laurits Sejersens enke havde ejendom i Århus: “Borgmestre og råd udi Århus på Århus bys vegne lade give Kirstine Laurses udi Sorring, hendes sønner Niels Laursen, Sejer Lauritsen, Iver Lauritsen, Rasmus Lauritsen og deres medarvinger varsel for tingsvidne og klagebrev, som borgmestre og råd vil lade tage til Århus byting på den grund, ejendom og hendes tilliggelse i marken, som de har liggende her udi Århus by næst vesten og norden Dines Tøgersens gård og ejendom udi så måde, at kgl. majestæt og Århus by ikke er sket den ret og skat af udi tre samfulde år og mere, som af anden jord og gårde der udi byen, som er

Det var i kornhostens tid, Laurits Sejersen blev dræbt.

Billedskærerarbejde skænket af Ingebog Skeel 1604 til Voer kirke. Hostsvend som symbol for august.

33. RA. Herredags dombog 1555 14/9 fol. 356 a. (Bjarne Nørgaard-Pedersens afskrift).

kongelig tynge og byens tynge, og skal de eller deres fuldmægtig møde til Århus byting nu på torsdag kommende tre uger, som er torsdag næst for vor Frue Kyndelmissedag (2. februar), om de har noget til at svare. Datum Århus næste onsdag efter hellig trekongers dag MDLXV (10. januar 1565).³⁴

8. IVER SEJERSEN, født i Farre, dræbt noget før 25. november 1529. Gift med Berite Andersdatter (Hvasdatter), født i Sorring.

Deres barn:

< 24. Anne Iversdatter.

Iver Sejersen var gift med Berite Andersdatter, som også blev kaldt Hvasdatter. Herved skulle Iver være kommet i besiddelse af sin svigerfader Anders Hvas's gård i Sorring.³⁵

Iver Sejersen blev dræbt af sin bror Laurits Sejersen. Af en bevaret dom, ser det ud til at det var strid om arv, der var årsag til drabet, eller at der i det mindste var strid om, hvorvidt Ivers enke Berite Andersdatter og deres datter havde ret til arv efter Iver:

“Vi efterskrevne Mogens Gøje, ridder, Danmarks riges hovmester, Erik Banner embedsmand på Kalø, Jens Huas til Kås, Johan Fris til Hesselagergård, gøre alle vitterligt, at år efter Guds byrd 1529 Skt. Katarine aften i Gråbrødre kloster i Viborg, var skicket Birthe Andersdatter på den ene, og havde i rette stævnet Laurits Sejersen og Jens Sejersen på den anden side, og berettede fornævnte Berette Andersdatter, at hun var viet ved deres broder Iver Sejersen, og fik barn ved ham. Noget derefter slog Laurits Sejersen hendes husbond ihjel, som var hans egen broder, og der han var slagen, ville hans brødre gøre hendes barn arveløs”.

“Derimod i rettelagde fornævnte Laurits Sejersen et tingsvidne udgivet til Gern herreds ting, lydendes at 13 mænd havde vidnet, at dem fuld vitterligt er, at samme Iver Sejersen skulle have været der inden tinge og sagt, “NEJ” at det var ikke hans barn, og ikke han nogen tid ville have bryllup med hende, og deslige i rette lagde et herredsnævn, som 26 mænd havde udgivet, lydendes at dem fuld vitterligt var, at samme Iver Sejersen aldrig søgte seng og disk med forskrevne Birgitte, og desligeste, at dem fuld vitterligt var, at samme Iver Sejersen ikke ville eller kunne komme i ægteskab med hende, hvilke vidnesbyrd vi dog funde falske. Derefter svarede Birgitte Andersdatter, at hun var lovligen given ved forskrevne Iver Sejersen, og hendes far gav ham til medgave med hende en bondegård, som Iver Sejersen straks annammede og havde sået til samme gård, der han var slagen, og havde noget af sit gods der i gården, hvilket alt befandtes udi sandhed, og straks blev for os bevist. Og beklaget fornævnte Berette, at samme Laurits Sejersen slog hendes husbond ihjel og har siden taget vidnesbyrd på hende, med flere ord og tale dem derom imellem var. Da efter tiltale, gensvar og sagens lejlighed og bevisning, som for os var påsagt for rette, at fornævnte Birgitte Andersdatters barn bør at være adelkonebarn og arve sin fader fornævnte Iver Sejersen. Givet år, dag tid og sted som forskrevet står under vores signeter”.³⁶

Berette blev gift igen, og der var stadigvæk problemer med hendes og barnets arv: “På sin hustru Berette Hvasdatter Søren Villadsen citat Laurits Sejersen og Jens Sejersen for nogle øksne og sæd og korn, de tog fra hende, den tid de havde slagen hendes husbond ihjel”.³⁷

Datteren voksede op og blev gift med Christen Bagge i Sorring, og han måtte på samme måde søge rettens vej for at få hendes arvemidler fra Laurits Sejersen, og det var besværet med at få ham til at betale, der var skyld i, at Laurits Sejersen blev dræbt. Det blev tillige

34. ERH. Århus rådstuearkiv, gamle dokumenter nr 85. (Bjarne Nørgaard-Pedersens afskrift).

35. Alfred Kaae: Sejerfejden i Gern herred, Østjysk Hjemstavns årbog 1967, s. 134.

36. J. L. A. Kolderup Rosenvinge: Gamle danske domme, bind 1, 1842, s. 43-44.

37. Danske magasin 3. række bind 6, s. 332. Tegnelser over alle lande 1538.

årsag til at Christen Bagge følte sig forfulgt af Laurits Sejersens sønner, hvorom der berettes i næste slægtled.

9. KIRSTEN SEJERSDATTER, født i Farre, nævnt sst. 1575.

Kirsten Sejersdatter er nævnt i en voldgiftssag om fordeling af arven i godset i Farre, for det var ikke kun Jens Sejersens arvinger, der havde krav på arv i Farre og andre steder, hvor slægten havde ejendom. "Og haver vi tillagt Sejer Lauritsen i Sorring og hans moder og søskende al den lod og del, som fornævnte Jens Sejersens børn har udi den Gård i Tørring, som Hans Lauritsen nu iboer og dens rette tilliggende for al den lod og part, som de havde i den gård i Farre, som salig Jens Sejersens iboede og al dens rette tilliggende, som salig Laurits Sejersens havde købt af Kirsten Sejersdatter, og som hun havde arvet efter hendes fader og moder udi fornævnte gård i Farre".³⁸

10. INGER SEJERSDATTER, født i Farre, død efter 1558. Gift før påsken 1539 med Anders Jørgensen i Kragelund, død efter 1558.

Da Inger Sejersdatter var blevet gift med Anders Jørgensen, krævede han hendes arv udbetalt af Laurits Sejersens, som indtil da havde været hendes værge. Da Anders Jørgensen ikke uden videre fik hendes tilgodehavende arv, var han nødt til først at søge Gern herreds ting, og da det ikke hjalp, gik han videre til kongens retterting: "Anders Jørgensens bud havde brev af Gern herreds ting, som Per Bonde, tingfoged med flere havde udgivet under Guds år 1539, lydendes, at han fuldmendig havde der været 3 samfulde ting og lovligt udæsket af Laurits Sejersens skifte og jævning på hans søster Inger Sejersdatters vegne efter begge deres far Sejer Bondesen og hvis oppebørsel, som fornævnte Laurits Sejersens har oppebåret, siden fornævnte deres fader død blev, etc. Der efter fik han 15 dages brev 8. juni, 10 dages brev 24. juni og 5 dages brev 5. juli 1539".³⁹

1558 var der igen problemer med Inger Sejersdatters udbytte af den arv, hun stadigvæk havde stående i godset i Farre efter sine forældre: "Anders Jørgensen udi Kragelund havde brev af Gern herreds ting lydendes, at han der udi tre samfulde ting havde ladet udæske af Bertel Skierp og hans hustru udi Århus, fyldest og udlæg af hvis skyld, landgilde og oldengæld og hvis det, som hans hustru kunne tilfalde med rette efter hendes fader og moder, etc. Desligeste havde han brev af Viborg landsting," og igen udgik 15, 10 og 5 dages breve.⁴⁰ Hans krav er antagelig derefter blevet tilgodeset, for efter den tid har det ikke været muligt at spore hverken Anders Jørgensen, Inger Sejersdatter eller nogen af deres efterkommere.

11. ANDERS [SEJERSEN] BONDE, født omtrent 1500 i Farre, død i Oustrup i Røgen sogn senest noget før januar 1580. Gift med Barbara Gødesdatter, født i Bjerre i Åle sogn, død i Oustrup i Røgen sogn efter januar 1580.

Deres børn:

- < 25. Sejer Andersen Bonde.
- < 26. Laurs Andersen Bonde.
- < 27. Margrete Andersdatter Bonde.

I forbindelse med en strid om betaling for græsningsreti Krarup enemærke, fremlagde Peder Christensen Hovgård i 1703 på Framlev, Gern og Sabro herreders tingbog i 1703 et gammelt tingsvidne "dateret onsdagen efter askeonsdag 1539, [som] udviser, at Anders Bonde i Farre har udlagt Krarup enemærke til fædrift for Farre mænd, imod han nyder den afgift, de Skørring mænd skulle give for den drift, de havde på Farre mark", og da det efter tingsvidner

38. RA. ADK .1 767, gård 124, odkomst 2. (1575).

39. Troels Dahlerup: Det kgl. Rettertings domme og Rigens forfølgninger fra Christian III's tid bd. 1.

40. Kongens Retterting. Rigens forfølgnings bog 1552-59, 1558.

23. maj og 6. juni [1703] ses, at Krarup enemærke har ligget som fælles fædrift upåtalet af Anders Bondes eftermænd mange år, så skal det vedblive at være det, mod at han nyder græsning for 6 græshøveder, som følger byens køer efter gammel skik. Altså må Anders Bonde i 1539 endnu have boet i Farre, mens han i 1548 boede i Sorring. Han var da blevet herredsfoged i Gern herred.

Olaus Magnus, træsnit: Herredsting omkring midten af 1500-tallet.

Selvom Anders [Sejersen] Bonde ejede en gård i Sorring, fæstede han alligevel kronens gård Oustrupgård i Røgen sogn, for der boede han i 1565, da han som herredsfoged blev fritaget for at yde ægt og arbejde. Dog beholdt Anders Bonde sit selveje i Sorring, dels havde han vel indtægt af gården og sikrede på den måde gården for slægten, og dels skulle han være selvejer, idet en herredsfoged skulle være i stand til at yde erstatning til skadelidte i tilfælde af, at en af hans domme skulle blive underkendt ved en højere instans.

Barbara Gødesdatter var datter af Gøde Eriksen og Kirsten Gødes. Det blev afsløret efter Anders Bondes død, da hun med sin anden mand Peder Brøde og medarvinger solgte sin arv efter broderen Anders Gødesen:

“Søren Nielsen Tørring, herredsfoged i Vrads herred, Erik Lange til Stougård og Jens Skriver gør vitterligt efter Guds byrd MDLXXX, mandagen som er den XI dag januari (11. januar 1580) på fornævnte ting var skicket ærlig og velbyrdig mand Claus Glambech til Rask, høvedsmand på Skanderborg, han æsket og fik et fuldt tingsvidne af otte dannemænd, hvilke otte fornævnte dannemænd der vidnede på deres gode tro og sande, det de så og hørte, at Jens Grøn i Hoved stod her lydelig for tingsdom, solgte skødede og aldeles afhændede fra sig og sine arvinger og til forbemeldte Claus Glambech og hans sande arvinger en fuld broderlod udi Bjerre udi Åle sogn liggende. Deslige og en fuld broderlod udi et stykke skov udi Ål mark liggende kaldes Åskens skov, som ham er arvelig tilfalden efter hans fader Erik Gødesen.

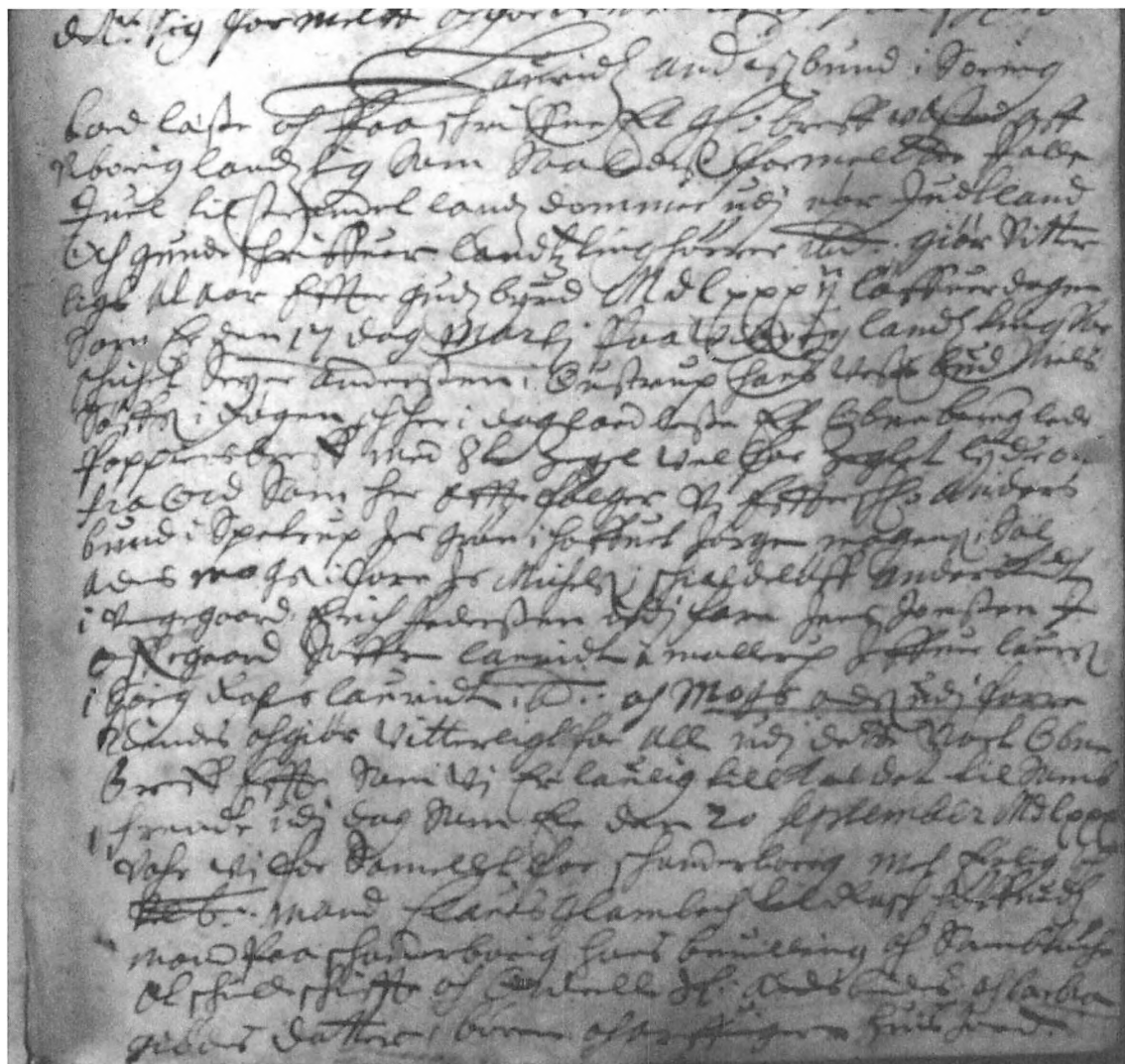
Desligeste stod og ud i lige måde Erik Pedersen udi Kjørup og købt har af hans søster og svoger Hans Lauritsen udi Ørum lige så meget og så stor en lod, som Jens Grøn fra sig afhænder. Fremdeles stod Jens Christensen i Langlund og hans hustru Kirsten Gødesdatter for tingdom solgte og skødede forbeholdte Claus Glambech og hans arvinger al hvis lod og part, som de har arvet udi Bjerre og hendes rette tilliggelse og udi Ålskens skov på Åle mark efter begge deres broder Anders Gødesen, hvis sjæl Gud have. I lige måde stod og udi lige måde for tingsdom Barbara Gødesdatter i Oustrup med hendes ærlig husbond Per Brøde og solgte og skødede fornævnte Claus Glambech og hans arvinger al hvis lod og part fornævnte Barbara Gødesdatter har arvet i Bjerre og hendes rette tilliggelser og udi fornævnte Ålskov i Ål mark efter hendes salig bror Anders Gødesen, som er udi gård og gårdsted, hus og jorder ager, eng, skov, mark, fiskevand, fægang, tørvegrøft, lyngslet, vådt og tørt intet undtagen inden alle fire markskel og uden, ved hvad navn det helst er eller nævnes kan, som nu til samme gård ligger og af arilds tid tilligget haver. Skal fornævnte Claus Glambech og hans arvinger have, nyde, bruge og beholde til evindelig eje og evig ejendom og arvekøb. Og kendes fornævnte Jens Grøn, Erik Pedersen, Jens Christensen i Langlund og hans hustru Kirsten Gødesdatter, Barbara Gødesdatter og hendes ærlig husbond Peder Brøde dem og deres arvinger at have annammet og opbåret sølv, penge fyldest og fuld værd for fornævnte ejendom, lodder og parter efter alles god vilje og nøje. Så de takket fornævnte Claus Glambech og hans arvinger godt, for gode og redelig betaling udi alle måder, og kendes dem eller deres arvinger ingen ydermere lod, part, del eller rettighed at have udi fornævnte gård eller dens tilliggendes ejendom med den øde eller bygt efter denne dag i nogen måde,⁴¹ osv.

Imidlertid må Barbara Gødesdatter være død samme år, for da blev der holdt skifte efter både hende og Anders Bonde. Skiftet findes afskrevet i Gern herreds tingbog 100 år efter det blev holdt, da "Laurits Andersen Bund i Sorring lod læse og påskrive et brev udstedt af Viborg landsting, som således formelder: Palle Juul til Østerdal, landsdommer udi nørre Jylland og Gunde Skrifer, landstingshører sst. gør vitterligt at år efter guds byrd MDLXXXII (1582) lørdagen som er den 17. dag marts på Viborg landsting var skicket Sejer Andersen i Oustrup hans visse bud Niels Sørensen i Røgen og her i dag lod læse et åbent brev, lød fra ord, som her efterfølger.

Vi efterskrevne Anders Bonde i Spettrup, Jens Grøn i Hoved, Jørgen Mogensen i Sal, Anders Mogensen i Farre, Jens Mikkelsen i Skjoldlev, Anders Knudsen i Vengegård, Erik Pedersen udi Farre, Jens Joensen af Overgård, Søren Lauritsen i Mollerup, Iver Lauritsen i Sorring, Rasmus Lauritsen sst. og Mogens Andersen i Farre kendes og gør vitterligt for alle udi dette vort åbne brev, eftersom vi er lovlig tilkaldet til samfrænde udi dag, som er den 20. september MDLXXX (1580) var vi forsamlet for Skanderborg med ærlig velb. mand Claus Glambech til Rask, høvedsmand på Skanderborg, hans bevilling og samtykke at skulle skifte og ....dele salig Anders Bundes og Barbara Gødesdatter, børn og arvinger hvis jordejet bøndergods, som dem på arve og købs vegne tilkommen er.

"Da haver vi oven tegnede overlagt samme deres arve [og] købegods som er på arvekøbs vegne tilkendt udi så måder, som efterfølger, først tilskifte vi Sejer Andersen og Laurits Andersen tvende fulde broderlod en gård i Sorring, som Jes Sørensen og Rasmus Nielsen udi boer med al hendes rette tilliggelse inden Sorring markskel med .... stykke skov som kaldes Volling, som er sat for to tønder hartkorn, som er en ørte rug en ørte byg til bonde-skyld af fornævnte gård og gårds ejendom inden Sorring markskel, der til halv Volstrup skov og mark, som er beregnet for to ørter korn, en otting jord af Bjarup skov og mark dertil, hvis

41. Pergamentbrev af 11.1.1580 i Claus Glambechs privatarkiv. Rigsarkivet nr. 683, (afskrift Alter Sørensen 1985).

Indledningen af samfrændeskiftet efter
Anders [Sejersen] Bonde og Barbara Gødesdatter afholdt 1580,
som det er skrevet ind i Gern herreds tingbog 8. marts 1680, på folio 15.

lod og part som salig Anders Bonde havde udi et enemærke liggende under Endrup markskel som kaldes Tyrke beregnet for en halv ørte korn. En gård udi Røgen som Peder Jensen og Peder Madsen udi boer, med al hendes rettighed inden Røgen markskel beregnet for et pund korn til bondeskyld af fornævnte gårds ejendom inden Røgen markskel.

Dernæst tilskifte vi Niels Knudsen i Havreballe på hans hustru Margrete Andersdatters vegne en halv gård udi Hids herred liggende udi Kragelund, som Per Eriksen udi bor med al hendes rettighed inden Kragelund markskel, nok disse efterskrevne andele, som er deres anpart i Nørvang, deslige deres anpart i Trøgelslunds mark og af et enemærke kaldes Histel med skov og mark liggende i Funder sogn, desligeste deres anpart udi et éndel kaldes Dambjerg som en de Sinding mænd haver i brug for sted og fæste til fædrift og giver deraf alle til alle medarvinger fire ørte havre, som beløb sig til Niels Knudsen i Havreballe på hans hustrus vegne en ørte havre og skylder gården udi ..... med de tvende enemærker som er Nørvands Troelslunds mark og Hissel eng, skov og mark en ørte rug en ørte byg og to harbo pund smør og skal fornævnte korn mål med sættingskæppe, og efterdi brødrenes part findes

noget bedre at være på skov og ejendom ind fornævnte søsters er de forskrevne udi tillagt dersom, så meget det være af bondeskylden og det udi så måde skiftet, og det tillagt det ligeste vi haver sagt og kendt forføre i nogen måde, og blev bevist for os med tvende mænd, som er Christen Jensen i Sorring og Mads Andersen *ibid.*, at de har lovlig stævnet Niels Knudsen på hans hustru (*Maren fejlskrivning*) Margrete Andersdatters vegne at møde udi dag for os samfrænder.

Til ydermere vidnesbyrd haver vi fornævnte samfrændervores indsegl neden på dette vort åbne brev og kærligen ombedet ærlig velforstandig mand Jes Madsen, slotsfoged på Skanderborg, som hos var samme samfrænde og samtykke det på lensmandens vegne datum anno ut supra.⁴²

12. ELSE ANDERSDATTER, født i Farre. Gift med Niels Poulsen i Spettrup.

Deres barn:

< 28. Anders (Nielsen) Bonde

Else Andersdatter og hendes mand Niels Poulsen er nævnt i en samfrænde afgørelse i 1575 om arveparter i slægtens gods, hvorom Laurits Sejersens arvinger var uenige med broderen Jens Sejersens arvinger.

“Dernæst haver vi gransket og forfaret alt hvis lod og anpart, som de haver udi de tvende gårde i Skellerup, som Niels Pedersen og Peder Jensen udi boer, og haver vi udlagt fornævnte Jens Sejersens børn halvparten af fornævnte tvende gårde og deres rette tillæggelse at må nyde og beholde efter skødebrev, som Niels Poulsen og hans hustru Else Andersdatter i Spettrup har gjort Jens Sejersen på halvparten i samme tvende gårde, som hende var tillagt af samfrænder”.⁴³

13. BIRGITTE ANDERSDATTER, født i Farre. Gift med Jens Sørensen samme sted.

Birgitte Andersdatter og hendes mand Jens Sørensen var ligesom hendes søster Else Andersdatter mellem dem, som havde solgt arveparter enten til Laurs Sejersen eller til Jens Sejersen. I deres tilfælde kunne de endog begge møde op med skøde på den samme lod, på det samfrænde møde der blev holdt i 1575.

“Deslige efter det skødebrevs lydelse, som nu for os udi rette båret er lydende, Poul Laurisen udi Voldby har forhvervet af Jens Sørensen i Farre og hans hustru Birgitte Andersdatter på hvis lod og del, som hun havde udi Gern herred undtagen i den gård i Farre, som Jens Sejersen iboede, den lod og del som hun havde der udi. Derhos blev for os udi rette båret et andet skødebrev, lydende fornævnte Jens Sejersen at have købt af fornævnte Jens Sørensen og Birgitte Andersdatter al den lod og del, som Birgitte Andersdatter havde udi den gård udi Farre, fornævnte Jens Sejersen iboede, og samme hendes lod, som hun Jens Sejersen solgt har, at være indlagt udi Skellerup af samfrænder siden samme skøde udgangen er. Da har vi tillagt fornævnte Jens Sejersens børn halvparten af samme Birgitte Andersdatters lod i Skellerup og Poul Lassens arvinger [den] anden halvpart deraf, efterdi, at der findes tvende skøder på samme søsterlod og udlagde vi fornævnte Jens Sejersens børn del lod og part, som Jens Poulsen af Års, Poul Lassens søn havde solgt Jens Sejersen, Poul Lassens part efter det skøde brev lydelse, som hans, Jens Sejersen herpå gjort havde foruden det andet, som forberørt er.”⁴⁴

42. LAV. Gern herreds tingbog 1680 8/5 fol.1 5.

43. RA. ADK. 1767. Gård nr. 124 adkomst 3.

44. RA. ADK. 1767. Gård nr. 124 adkomst 3.

Olaus Magnus: Gæstebud ved midsommertid omkring 1555.

Efter Olaus Magnus beretning fejredes maj- eller midsommer med lyset fra et bål eller flammer fra en brændende tjæretønde.

FJERDE SLÆGTLED

14. ANDERS KNUDSEN, død i Vengegård før 1626. Gift mellem 1560 og 1575 med Karen Anderses, død i Vengegård efter 1626.

Børn:

- < 29. Knud Andersen, født i Vengegård.
- < 30. Sejer Andersen, født i Vengegård.
- < 31. Just Andersen, født i Vengegård.
- < 32. Anders Andersen, født i Vengegård.
- < 33. Hans Andersen, født i Vengegård.
- < 34. Anne Andersdatter, født i Vengegård.
- < 35. Mette Andersdatter, født i Vengegård.
- < 36. Kirsten Andersdatter, født i Vengegård.

Anders Knudsen i Vengegård deltog som samfrænde i det voldgiftsmode, som blev holdt i Farre palmesøndag 1575. I Skanderborg lens jordebøger er Anders Knudsen skrevet for halv Vengegård fra 1602, og 1617 var han i sin egenskab som kronens birkefoged stævnet til Viborg landsting for en dom, han til samme birketing snapsting 1617 havde dømt imellem Peder Laursen i Hvolbæk og hr. Knud Jensen i Fruering og hans hustru Maren Bondesdatter, og dømt Peder Laursen til at lide tiltale, fordi han havde beskyldt hr. Knud for, [at] han havde taget en rigsdaler af hans salig mor for hendes jordefærd. Da hverken datoen for dommen, eller hvem der var stævnet, var blevet nævnt, "da fandt dommerne samme dom at være, som den udømt var og ingen til hinder eller skade at komme".¹

Anders Knudsen var altså birkedommer til Skanderup birk, et birk som blev oprettet i 1573 med et åbent brev fra kongen, at kronens gods under Skanderborg slot i Ring, Vitved, Veng, Skanderup og Illerup sogne samt Svejstrup, og Bjedstrup, skal være et frit birk, som skal kaldes Skanderup Birk, og at Lensmanden på Skanderborg på kronens vegne skal bruge birkeret dertil og indsætte birkefoged i birket.²

15. RASMUS KNUDSEN, død før 1609 Vengegård. Gift hans hustrus navn ukendt, død efter 1614.

Barn:

- < 37. Anders Rasmussen.

Rasmus Knudsen var ligesom sin bror Anders Knudsen skrevet for halv Vengegård i 1602, men i 1609 var det Anders Knudsen og Anders Rasmussen der var skrevet samme sted, og i 1613-14 betalte Anders Rasmussen 20 dlr. og en okse, da han fæstede en fjerdepart af Vengegård, som hans mor oplod.³

1. LAV. Viborg landstings dombog 1617B, fol. 75.

2. Kancelliets brevbøger 1573 16/1, J.R. 1, 75.b.

3. RA. Skanderborg lens jordebogsregnskab 1602, 1609, og Skanderborg lens regnskab, stedsrå 1613-14.

16. NN. KNUSDATTER, måske født i Alling. Gift med Tomas [Tomasen].

Børn:

< 38. NN Tomasdatter.

< 39. Margrete Tomasdatter

Ifølge Skanderborg lens jordebog 1573 boede Tomas Poulsen på den gård i Bjedstrup, som i 1632-33 blev fæstet af Knud Jensen, og som hans far Jens Knudsen oplod til ham.⁴

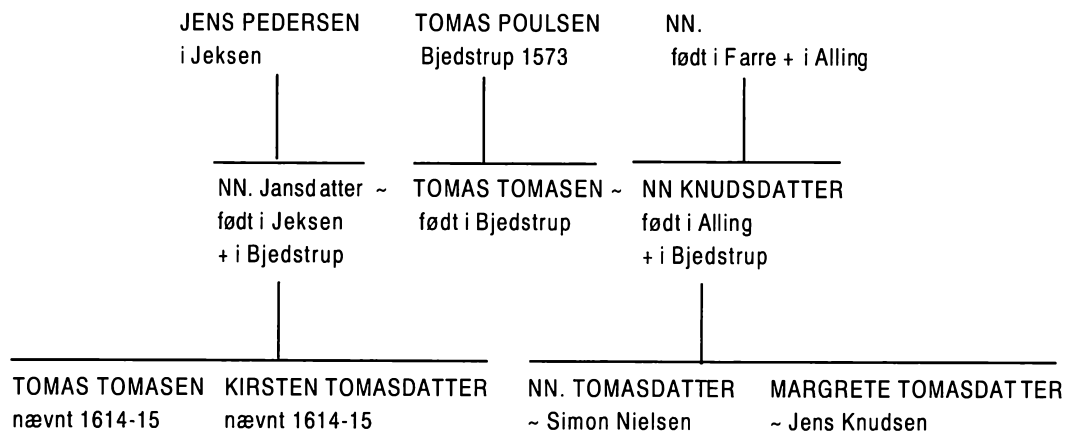
1632 solgte Anders Knudsens søn Just Andersen sine egne og søskendes og andre medarvingers arveparter i en selvejergård i Alling, som Rasmus Frandsen var fradød.⁵

Iblandt de medarvinger var Margrete Tomasdatter, og det var hendes mand Jens Knudsen i Bjedstrup der solgte på sin hustrus vegne. Navnet Margrete var ikke så almindeligt endda, men kendes i Sejerslægten.

Mellem medarvinger var der desuden en søskendeflok, som må formodes at være Margrete Tomasdatters søskendebørn, hvilket der gøres nærmere rede for i slægtled fem.

1614-15 tog Jens Pedersen i Jeksen på sine datterbørn Tomas Tomasen og Kirsten Tomasdatters vegne husbondhold af en halv gård i Bjedstrup, som deres fader Tomas Tomasen fradøde, det betalte han 1 okse for.⁶ Denne Tomas Tomasen har antagelig været søn af den Tomas Poulsen, som var gårdens beboer i 1573, men da Margrete Tomasdatter ikke nævnes har hun ikke været den nævnte Jens Pedersens datterbarn, men må formodes at være en halvsøster til de nævnte børn.

MULIGE SLÆGTS FORBINDELSER EFTER OVENSTÅENDE TEKSTS OPLYSNINGER

Disse medarvingers forbindelse med Sejerslægten kan ikke bevises, men er taget med da der på grund af deres salg af arveparter kan være en teoretisk sammenhæng. Deres mange efterkommere er der imidlertid fundet bevis for med udførlige undersøgelser, hvortil der henvises i noterne i hvert af de følgende slægtled.

4. RA. Skanderborg lens jordebøger 1573, Skanderborg lensregnskaber, uvisse indtægter 1632-33.

5. LAV. LAV. Dronningborg rytterdistrikt selvejerskøder 1691, nr. 6 1632 26/5.

6. RA. Skanderborg lensregnskaber, uvisse indtægter, sted smål 1614-15.

17. **ANNE JENSDATTER**, født i Farre, død efter 4. december 1591. Gift med Knud Jensen, antagelig død senest i løbet af 1578.

Barn:

< 40. Sejer Knudsen, født i Århus

Anne Jensdatters mand Knud Jensen boede i Århus, og de havde formodentlig været gift nogle år, da han den 30. april 1552 førte sag ved kongens retterting på Jens Sejersens arvingers vegne mod Anne Nielsdatter, dennes medarvinger og ægtemand Jens Hase i Resendal, fordi de ikke havde godtgjort Jens Sejersens arvinger, hvad de var berettiget til efter den tidligere indgåede kontrakt.⁷

Efter striden med Anne Nielsdatter i Resendal og hendes arvinger, tog Jens Sejersens arvinger fat på at sikre sig deres arveparter i Farre med flere steder. Det skete den 8. september 1560 på et møde i Farre, hvor samfrænder af kongen var blevet udmeldt til at udrede deres arv. De andre der kunne have arvekrav, nemlig Laurits Sejersens arvinger var blevet stævnet, men mødte ikke.

“Vi efterskrevne Anders Bund i Spettrup, Peder Mogensen i Kragelund, Hans Lauritsen i Ørum, Rasmus Jensen i Testrup, Jens Sørensen i Klintrup, Jens Andersen i Røgen, stor Jens Mikkelsen i Skjolddelev, Jørgen Mogensen i Sall, Anders Mogensen i Farre, Jens Lassen, Peder Lauritsen sst., Søren Lauritsen i Mollerup, Søren Mikkelsen i Norring samfrænder kendes og gør vitterligt for alle, [at] år efter Guds byrd MDLX (1560) den Søndag før Seiermer Vor Fruedag (8. september)⁸, da var vi forsamlede i Farre på et samfrændemøde, som Anne Jenses i Års, Peder Jensen borger udi Randers og Knud Jensen i Års, havde os dertil krævet, og eftersom vi os til forn havde forpligtet efter kongelig majestæts vor nådigste herres strenge brev og befaling, som de på os af hans nåde forhvervet haver, at vi skulle fordele og udlægge dem deres arvepart, som de med rette udi arv tilkommet var, efter Jens Sejersens i Farre salige afgang hans død, og som fornævnte Jens Sejersens børn var tilkommet efter deres salig oldefaders død Sejer Knudsen og deres oldemoder Margrete Sejers. Da efter samme befaling har vi ganske forfaret efter breve og segl, som her for os udi rette blev båret, og som forbemeldte Anne Jenses fremlagde her i dag på hendes børns vegne.”

Først fremlagde hun et skøde lydendes, “det fornævnte Jens Sejersens havde købt den tredjedel i den gård i Farre, som han da selv iboede og dernæst efter tvende kongelige majestæts domme, fornævnte Jens Sejersens havde forhvervet sig, det han skulle have nyde, bruge og beholde samme formeldte gård i Farre og hans børn og hustru efter ham. Item sammeledes da bekender vi fornævnte samfrænder, at vi her i dag og tit og ofte havde æsket, hvis breve eller segl Sejer Knudsens arving[er] skulle friholde fornævnte Anne Jenses og hendes børn dermed, og ej er der kommet nogen andre breve for os end, som fornævnt stander.

Da efter samme brev og bevisning, som da til stede var, da sagde vi fornævnte Anne Jenses børn de to parter i fornævnte gård i Farre, dog undtagen den tredje del efter det skødebrevs lydelse, som Jens Sejersens havde købt deri, og deslige undtagen den lod og del, som Kirsten Sejersdatter kunde tilfalde udi samme fornævnte gård i Farre, og som hun havde arvet udi, efter hendes salige afgangne faders død og moders, Sejer Knudsen og Margrete Sejers end til så længe, det fornævnte Sejer Knudsens Arvinger kommer for os med andre breve og bevisning, og som de vilde nyde og undgælde udi søskende skifte og jævning, og skal fornævnte Jens Sejersens arvinger være ud af med alt det andet gods, som er i gården i Sorring og i (*blank*) Mark og i den gård i Alling og et stykke eng i Voldby mark og hvilke

7. RA. Kongens Retterting. Rigens Forfølgningssag 1552-59. løst indlæg, folieret som fol. 353.a.

8. Seiermer Vor Frue, Mariæ nativitas, V. Fruedag i høst, 8. september.

dele, som Sejer Knudsen og Margrete Sejers havde i den gård i Jernit og i Endrup eller noget anden steds, som dem tilfalder med rette.”

Stævningsmænd beviste at de fjorten dage efter pinsen havde været i Hagerløs i Skåne for der at give varsel til Niels Lauritsen til at møde i Farre 8. september med breve og segl, om han havde noget at svare dertil.

Der havde også været stævningsmænd i Oustrup, hvor de havde budt Iver Lauritsen at møde med “hvis brev og segl, som han vil nyde og undgælde der samme dag for samfrænder, eller om han haver [noget] at svare dertil.” På samme måde havde de stævnet Sejer Lauritsen i Oustrup til at møde “med hvis brev og segl, som han vil nyde og undgælde samme dag for fornævnte samfrænder, eller om han har noget at svare hertil, at det så gik og for, som forskrevet står, det vidner vi med vore samfrænders ed og indsegl her neden under”⁹.

Det var Laurits Sejersens enke og børn, der ikke mødte op til samfrændemødet i 1560, hvorfor de udeblev, oplystes ikke, men tid efter anden må de have samlet sig beviser, på hvad de mente at have stående af arv i det omfattende gods, slægten havde været i besiddelse af, og som gennem arv og handel med arveparter var blevet så indviklet at få rede på, at det i 1575 blev nødvendigt at afholde endnu et samfrændemøde, en voldgift med deltagelse af slægt på begge parters side. Den sag vil blive gennemgået under Sejer Lauritsen.

Anne Jensdatters mand Knud Jensen døde formodentlig senest i 1578, for Anne Jensdatter fik dom ved Gern herreds ting “anno 1578 lørdagen næst for jul (20. december), lydendes i sin beslutning iblandt andet, at hvis ejendomsbreve samme gård i Fare er anrørendes, vore breve eller andre, det Anne Jenses haver, bør hun at give [datteren] Anne Jensdatter kopi ud af, [og] hvorledes de lyder, som samme dom videre indeholder.”

Denne herredstings dom blev senere fremlagt for kongens retterting, i en sag, som Anne Jensdatter førte imod sin mor. “Og beretter fornævnte Anne Jensdatter, at hendes moder Anne Jenses i Farre havde for nogen år forleden siden [havde] undt og tilladt hende rum og mag (ophold), at have udi hendes fædrene gård i Farre, og der over havde [hun] flyttet noget sit gods ind udi et kammer der på gården, hvilket fornævnte Anne Jenses siden derefter har ladet udkaste hende[datteren] uvitterligt, og af samme gods skulle en part blevet borte, hvorfor hun til herredsting og landsting har hende derfor ladet tiltale og fordele.” Efter vidnesbyrd i endnu et tingsvidne havde Anne Jensdatter bedt to mænd at sætte en skorsten op i et lille herberge der i gården, men da havde hendes mor ladet forstå, at det skulle hun ikke besvære sig med, for hun ville unde hende den lille stue med skorsten, mens hun havde behov for at være der.¹⁰ Den egentlige årsag til striden mellem Anne Jensdatter og hendes mor var dog, at datteren mente, at hendes mor havde nydt godt af hendes arvepart i de hen ved 30 år, der var gået siden hendes far Jens Sejersens døde, og hun sagsøgte derfor moderen Anne Jenses, for at hendes mor “skulle udlægge og retgøre hende skel og fyldest, for det hun også har brugt hendes arvepart andet steds udi hendes fælles gods der udi herredet.”

Det var for kongens retterting, at sagen blev ført 1579: “Da mødte fornævnte Anne Jensdatter og berattede, at hun til Gern herreds ting tit og ofte havde givet last og klage på, at hendes moder fornævnte Anne Jenses i Farre har brugt og ladet bruge alt [af] hendes arvepart, som hende var arveligen tilfalden efter hendes afgang fader, efter som forskrevet står.” Hun havde på samme måde ladet samfrænder indlægge til den gård i Farre, hun iboer nogle af hendes, [datterens] arvelodder fra andre jordegne gårde, “og ikke hun må ske skel og fyldest deraf, og der har været overbødig, at ville stede og fæste samme gård af hende til et hendes børn eller og til sig selv, enten halvpert eller og altsammen, og årligen der af gøre hende skel og fyldest efter dannemænds sigelse, som hun beviste med et klagebrev udgivet til fornævnte Gern herreds ting udi dette nærværendes år lørdagen, som var snapsting”¹¹.

9. RA. ADK 1767. Gård 124 adkomst 2. 1560.

10. RA. Kongens Retterting. Herredags dombog 1576-83, fol. 138.a-140.b.

11. Snapsting, første tingdag efter nytår.

“Og efterdi hun det ikke hende bevilge ville, eller og lade hende ske skel og fyldest,” havde hun tiltalt sin mor til herredstinget, hvor hun, som nævnt havde fået dom den 20. december 1578, “at herredsfogden vidste ikke andet derom at sige, end at hvis Anne Jenses har brugt Anne Jensdatters arvelod i samme gård, og ikke har gjort hende skel og fyldest [der]af, da bør hun der for at stande hende til rette. Og vidste ikke andet end Anne Jensdatter eller hendes børn, er jo nærmere til at bruge hendes lod i samme gård, end nogen anden fremmed.” De “ejendomsbreve samme jord er anrørendes” bør hun give Anne Jensdatter kopier af “indtil så længe, at fornævnte Anne Jenses moder dér og kan sig lovligen derfor forklare og undskylde.”

Efter at have fået den dom havde hun sagsøgt sin mor både på Viborg Landsting og ved kongens retterting, “hvor imod fornævnte Anne Jenses, hendes moder har taget genbrev,” og hun havde af kongen opnået at få “Mandrup Parsberg, vor mand, råd og befalingsmand på vort slot Silkeborg, at han udi denne sag skulle svare for hende og være hendes værge,” og mente at hendes datter var pligtig at give ham varsel, hvilket ikke var sket. Desuden berettede hun at gården i Farre var “hende såvel som hendes afgangne husbond bebrevet begge deres livstid af højbårne fyrste, konning Frederik den første”, og hun fremlagde det ovenfor nævnte skøde fra 1525 “lydendes iblandt andet, at hans majestæt haver undt og tilladt Jens Sejersen i Farre, at må og skulle have, nyde, bruge og beholde den vor og kronens bondegård i Farre, som hans oldefader boede udi.”

På samme måde fremlagde hun et brev udgivet af Christian III “på vort slot Dronningborg anno 1551, lydendes i blandt andet, at efter Anne Pedersdatter i fornævnte Århus haver berettet for hans majestæt, at hun er gift af den gård i Farre og til fornævnte Århus, og befrygter sig, at hun skulle blive skilt ved samme gård, efterdi hun ikke den selv kan besidde, da har hans majestæt undt og tilladt, at fornævnte Anne Pedersdatter må indsætte en mand eller to i fornævnte gård, som den kan besidde.” Hvorefter Anne Jenses satte i rette, “om hun ikke med rette burde fornævnte gård udi Farre at nyde og beholde hendes livstid efter forbemeldte breves lydelse, efterdi hun udi ingen måde vidste sig den at have forbrudt. Og om fornævnte Anne Jensdatter, hendes datter ikke med urette haver hende forfulgt og forhvertet sådanne vore breve og rigens forfølgning over hende.”

Anne Jensdatter hævdede, at hun ikke vidste at Mandrup Parsberg var moderens værge, men at hun havde givet sin mor og hendes lovfødte værge lovlige varsel. “Og satte udi rette, at efterdi fornævnte Anne Jenses ikke til hendes værneting havde svaret for sig eller ville rette, om hun ikke videre burde at komme til sin forfølgning, med flere ord dem imellem var.” Dommen kom til at lyde, at når de fremviste breve ikke havde været lagt frem for herredsfogden, før end han dømte i sagen, og når Mandrup Parsberg ikke var blevet lovlige stævnet, da skulle sagen igen for parternes værneting, men Anne Jensdatter “midlertid at stå udi hendes forfølgning, som hun den slap, og siden at få derom så meget lov og ret er”.¹²

Der efter gik nogen tid med igen at føre sagen for Gern herreds ting og Viborg landsting for at få afgjort “om fornævnte Anne Jensdatter bør at have nogen lod eller anpart i samme gård, førend fornævnte hendes moder dør og afgår,” som der står i indledningen, da sagen igen blev lagt frem på rettertinget, hvor Anne Jensdatter hævdede helt at have rettet sig efter den forrige dom og hjemsættelse, idet hun havde været både til herreds og landsting, og satte i rette “om hun ikke nu burde at komme videre til sin forfølgning efter hendes herredstings doms lydelse, som er endelig og ustævnet og ukaldet.”

Mandrup Parsbergs skrivelse blev fremlagt af hans fuldmægtig, heraf fremgik at han nylig havde modtaget en herredstings dom, “at hendes moder Anne Jenses skal give hende hendes del og anpart udi bondeskylden af hendes gods, som dommen videre dér om indeholder,” hvilket hun er villig til, om det står ved magt. “Men hvad den oppebørsel belanger, hun

12. Når en sag blev stående i forfølgning, havde sagsøger ret til at “forfølge” sagen, når formaliteterne kom i orden.

æsker af hende, ved hun aldeles ingen dom, enten til herredsting eller landsting der om at være gangen.” Kort sagt, mente hun ikke hende nogen afgift pligtig at være, “thi hun har holdt sig samme gård og gods til, efter kongebrevs lydelse, indtil Anne Jensdatter er hendes anpart i bondeskylden tildømt.” Så hun satte i rette, om den afgift ikke bør prøves ved herreds- og landsting.

Hvorefter fuldmægtigen fremlagde Frederik I's skøde fra 1525 samt Christian III's tilladelse fra 1551 til, at hun kunne besidde gården i Farre, selvom hun dengang boede i Århus, og han mente at Anne Jenses med de to breve var gårdens besiddelse tildømt, og fordi “Anne Jensdatter er bondeskyld og rettighed tildømt af samme gård, så vidt hendes arvelod og bondeje sig strækker, om der ikke burde at gå dom til herredsting, eller og samfrænder at kende på, hvorvidt og hvad det skulle være, at hendes moder kunne vide sig der efter at rette, og engang måtte blive hendes trætte ledig og kvit.”

Anne Jensdatter benægtede ikke, at hendes moder var besiddelsen tildømt udi fornævnte gård, hvorfor hun aleneste taler “om den bondeskyld og rettighed, som hende er tildømt, for hun har brugt hendes arvepart i den gård, hvilket hende også til herredsting tilforn skal være tildømt.” Hvorefter hun igen fremlagde herredstingets dom fra 20. december 1578, og “sagde, at førend denne sidste herredstings dom er gået, havde Peder Jensen i Stadsegård tiltaget nogen dannemænd udi Århus, dem om samme trætte at forene og fordrage, hvilke hun på sin side gerne på den tid ville bevilge, men fornævnte Anne Jenses ikke ville møde, eller de dannemænd kunne komme hende til orde enten i by eller i hendes hus, som hun straks for os beviste med et beseglet brev, som Jens Haurum, byfoged udi fornævnte Århus, Rasmus Eriksen, borger ibidem, Sejer Lauritsen i Voldby og Peder Brødt, udgivet og forseglet havde.” Så hun satte i rette, om hun ikke dermed “bør videre at komme til sin forfølgning.”

Derimod berettede Hans Nielsen, at han på Anne Jenses vegne til Gern herreds ting havde tilbudt Anne Jensdatter øksne, heste og gode varer, og om hun ville gøre rede for hvad “forfølgning, hun havde over Anne Jenses, hvis hendes fald og hovedsum kunne findes, at hun var pligtig med rette.” Herom fremlagdes et tingsvidne fra Gern herreds ting udgivet 1579 lørdag næst for Sancti Olaj Regia (25. juli).” Endvidere med et tingsvidne “samme år 1579 den 11. juli udgivet, lydendes Anne Jenses dér selv at have tilbødet at ville rette for sig.” Hans Nielsen satte i rette, om Anne Jenses var “videre bonderettighed pligtig af fornævnte gård, end fra den dag dom er gangen, og hvorvidt bondeskyld og rettighed hun bør der af at have, førend videre forfølgning hende over går.” Dertil kunne Anne Jensdatter svare, at selvom hun vidste, de tingsvidner var udgivet, da var hun ikke blevet varslet, og havde heller ikke været til vedermåls ting. “Med flere ord dem imellem forløb på både sider.”

Endnu engang blev sagen vist tilbage til herredstinget, så det kunne blive klarlagt, hvor meget Anne Jensdatter skulle have i bondeskyld, og fra hvad tid hun var berettiget til at flå den udredt.¹³

Sagen mellem mor og datter kom for rettertinget endnu en gang den 29. juli 1581 på Tryggevælde, hvor den indledtes med, at Anne Jensdatter havde stævnet Anne Jenses i Farre, “for hun skulle udlægge og retgøre fornævnte Anne Jensdatter hende noget gods, efter hendes synsbrevs lydelse, som hun har forrådt og udkastet af de huse, hun havde det udi ståendes i hendes afgangne faders gård i Farre, uden lovhjemmel og minde.” Noget af det var blevet borte, og andet havde taget skade for mere end tyve daler. Ligeledes havde hun stævnet sin mor, fordi hun ikke ville give hende kopier af hendes faders ejendomsbreve, og hun fremlagde dertil de samme tingsvidner som i de foregående sager.

“At hun, Anne Jensdatter skal have fordelt hendes moder Anne Jenses, for samme gods

13. RA. Kongens Retterting. Herredags dombog 1576-83 fol. 84 b - 88 b [gl. foliering 85 b - 89 a].

blev udkastet, formener Anne Jenses hende ikke lovlig at være delt til Gern herredsting, efterdi hun bor udi Århus, men hun der burde at tiltales.” Ved landstinget kunne der ikke dømmes, fordi sagen var “for rigens ret er indkommen, vidste de dem ikke dommere der udi at må være,” men dømmes, som den begyndt og indkommen er.

Til videre gensvar imod hendes tiltale, hævdede Hans Nielsen, at det kan bevises med tingsvidne, at Anne Jenses er forliget med hende, om det udkastede gods, og at der var udgivet penge, endog Anne Jenses intet vidste hende med rette pligtig at være, “men gjorde det på det, hun udi sin alderdom måtte være udi fred og rolighed for hendes egen datters trætte,” og fremlagde tingsvidne “på Gern herredsting udgiven anno 1579 den 17. oktober, lydendes at Peder Brødt bestod for tingsdom, det han havde annammet ti daler og mønt af Margrete Jensdatter i vor købstad Randers, som Anne Jensdatter og hendes moder var om forligte.” Hvortil Anne Jensdatter sagde at hun vidste sig ingen forligelsesmål at have indgået med fornævnte hendes moder Anne Jenses, ej heller i nogen måde at have voldgivet sin sag, og mente Peder Brødt ikke at kunne vidne hende hendes mund af. Ej heller det tingsvidne, som ikkun er gået efter fornævnte Peder Brødts egen beretning, at kunne komme hende til hinder eller skade i nogen måde.”

Efter indholdet af Mandrup Parsbergs skriftlige beretning ses, “at Anne Jenses ikke vidste sig pligtig at være, at give hende kopi af sine ejendoms breve, så at hun med hendes egne breve skulle føre hende stor trætte på. Men dersom Anne Jensdatter ville bruge nogen breve imod hendes moder Anne Jenses, da mener han, at hun bør at bruge sine egne breve, og ikke af hendes moders breve til nogen trætte imod hende at fange undervisning. Og dersom Anne Jensdatter der om haver bekommet nogen herredstings dom, sætter han udi rette, om der ikke bør at gå dom til landstinget, førend videre forfølgning hende overgår, som samme Mandrup Parsbergs skriftlig beretning videre formelder.” Efter endnu nogle indlæg, som i de tidligere sager blev sagen igen dømt tilbage til nærmere oplysning på herredsting og landsting.¹⁴ Dermed sluttede sagerne for rettertinget uden nogen egentlig dom, men den blev formodentlig afgjort ved landstinget.

Anne Jensdatter levede endnu i 1591, for da blev hun og hendes søster og medarbejder stævnet i en sag om gods i Farre, med flere steder. (Se under Margrete Jensdatter nedenfor).

18. MARGRETE JENSDATTER, født i Farre antagelig ca. 1530. Død i Randers efter 1598. Gift med Peder Jensen, død før 1591.

Barn:

< 41. Gertrud Pedersdatter, født i Randers omtrent 1560.

Margrete Jensdatters mand Peder Jensen i Randers blev stævnet til voldgiftssagen i 1560,¹⁵ hvor han er nævnt sammen Knud Jensen, og Margrete Jensdatter i Randers er nævnt i rettertingets dom 1581 imellem Anne Jensdatter og hendes mor.¹²

Imidlertid er hun også nævnt i 1591 da der ved Viborg landsting blev rejst endnu en sag om det samme gods, som allerede har været omtalt:

“[ ] havde stævnet [ ] Rasmus Lauritsen, Iver Lauritsen og Iver Bagge i Sorring, [ ] Lauritsen i Voldby, Sejer Andersen i Oustrup, [ ] Lauritsen i Resendal, Laurits [ ], Mikkel Bagge i Sorring på [ ] kongelig befaling [ ] Margrete Jensdatter så også Anne Jensdatter borgerske i Århus om deres bondegods i Farre, Skellerup og Hammel i Gern herred, som dem samtlige arveligt var tilfaldet efter deres salig forældre, og kongelig befaling tilholder dem at stævne fornævnte [ ] medarbejder dem imellem at adskille uden forhaling [ ] Peder

14. RA. Kongens Retterting. Herredags dombog 1576-83 fol. 138.a-140.b.

15. RA. ADK 1767. Gård 124 adkomst 2. 1560.

Jørgensen på hans hustru Else Jensdatters vegne, Anne Jensdatter i Århus på hendes [ ] Derefter blev afsagt [ ]”¹⁶

Måske var det en udløber af den ufuldstændigt bevarede sag, som Christen Blichfeldt, forvalter på Frisenborg i 1679 fremlagde på Gern herreds ting, om en deling af Farre skov mellem Farre grander og lodsejere. Der mødte Sejer Knudsen på kongelig majestæts tjenere og deslige på egne og Margrete Jensdatters vegne, og da delingen skete 13. maj 1598, har Margrete Jensdatter endnu været i live på den tid.¹⁷

19. ELSE JENSDATTER, født i Farre. Gift før 1591 med Peder Jørgensen, død efter 1591. Else Jensdatter og hendes mand Peder Jørgensen er nævnt sammen med Margrete Jensdatter og Anne Jensdatter i en sag om bondegodset i Farre med flere steder i 1591.¹⁵

20. SEJER LAURITSEN, født i Sorring, død i Voldby før august 1595. Gift med Barbara Munksdatter, som overlevede ham.

Børn:

< 42. Laurits Sejersen, født omtrent 1560.

Sejer Lauritsens kone hed Barbara Munksdatter. Sejer Lauritsen i Voldby er nævnt i forbindelse med et mæglingforsøg i striden mellem Jens Sejersens enke og hendes datter Anne Jensdatter i Århus.¹⁸ Efter Sejer Lauritsens død havde Barbara Munksdatter så store problemer med sin ulydige søn, at hun klagede til kongen over ham.¹⁹

1573 søgte Sejer Lauritsen og Iver Lauritsen på rettertinget at få genoptaget sagen om drabet på deres far, hvilket de begrundede med, at han skulle have fået frit lejde, og at de mente Christen Bagge var den skyldige, for han havde stukket deres far i siden. Da det blev benægtet, at der var givet frit lejde, “at den som gerningen gjort haver, er der for flyet og blevet landflygtig.” Så deres søgsmål var forgæves.²⁰

Sejer Lauritsen i Sorring, hans mor og søskende blev atter stævnet til samfrænde møde i 1575: “Vi efterskrevne Jep Lauritsen i Resendal, Rasmus Lauritsen sst., Jørgen Mogensen udi Sall, Anders Mogensen udi Farre, Niels Andersen, Mogens Andersen sst., Niels Michelsen i Norring, Jens Michelsen i Skjoldlev, Anders Knudsen i Vengegård, Niels Laursen i Veng, Søren Lauritsen i Mollerup og Peder Jensen udi Klintrup, som er samfrænder, kendes og gør vitterlig for alle udi vort åbne brev at år efter Guds byrd 1575 på palmesøndag var vi udi Farre forsamlet på et samfrænde møde imellem Sejer Lauritsen udi Sorring og hans moder og søskende på den ene side og Anne Bertels udi Århus og Jens Sejersens børn udi Farre²¹ på den anden side, eftersom ærlige og velbyrdige mand Bjørn Andersen til Stenalt, kongelig majestæts hovedsmand på Århusgård har ladet os besørge med højbemeldte kongelig majestæts alle vor nådigste herre og konning hans strenge brev og befaling lydende, at vi skulle udlægge fornævnte Sejer Lauritsen og hans søskende fulde og fyldest udi Tørring, for hvis lod og part de havde udi den gård udi Farre, som fornævnte Anne Bartils og Jens Sejersens børn haver der, og som Jens Sejersens iboede. Desligeste at dele og skifte imellem hvis fælles gods, de haver udi Skellerup, så hver måtte fange sin anpart, at vide hvis dem bør at have med rette.

16. LAV. Viborg landstings dombog: Den 4. december 1591, fol. 195 (siden skadet, mere kan ikke tydes)

17. LAV. Gern herreds tingbog 1679 4/10, fol. 75.

18. RA. Kongens Retterting. Herredags dombog 1576-83 fol. 134.b 138.a.

19. Kancelliets brevbøger 1595 27/8.

20. RA. Kongens Retterting. Herredags dombog / Rigens dombog 1570-76. fol. 70.b-71.a.

21. Jens Sejersens enke var 2. gang gift med Bertel Sørensen Skierp, rådmand i Århus.

Da eftersom vi af dem på både sider tiltroet var, da haver vi efter højbemeldte kongelig majestæts strenge befaling udi rette for os stævnet dem på både sider udi dag at skulle møde med hvis breve og bevisning, de havde, som de udi samme sag nyde og undgælde vilde, og vi nu æsket og begærede for os samme deres breve udi rette og da haver vi gransket og forfaret alle de breve, som de nu for os udi rette båret haver.”

Efterhånden de bevarede retssager og adkomster gennemlæses, ser det ud til, at det har været Jens Sejersens magtpåliggende at samle sig så mange af arveparterne i Farre, som det har været ham muligt, mens Laurits Sejersens kun har kunnet få skøde på en søsterlod, ved at købe den af søsteren Kirsten Sejersdatter i Farre. Han og hans arvinger har i stedet for opkøbt arveparter i andet gods, som havde tilhørt deres fælles forfædre.

Det gods bestod af en gård i Tørring, som vist lå i Tulstrup sogn og to gårde i Skellerup i Linå sogn, og da begge parter havde større eller mindre lodder i det hele, i et enkelt tilfælde endog skøde på den samme arvepart, gjaldt det for samfrænderne at få “gransket” og fordelt de omstridte arvelodder, så alle kunne blive tilgodeset, så yderligere stridigheder derved kunne forhindres.

Samfrænderne tillagde Sejer Lauritsen i Sorring, hans moder og søskende al den lod, som Jens Sejersens børn havde i den gård i Tørring i stedet for den lod, som salig “Laurits Sejersens havde købt af Kirsten Sejersdatter, og som hun havde arvet efter hendes fader og moder udi fornævnte gård i Farre.”

Det blev noget mere indviklet med to gårde i Skellerup, hvori begge parter havde skøde på hver en halvpart. Deri fik “Jens Sejersens børn halvparten af fornævnte tvende gårde og deres rette tillægelse at må nyde og beholde efter skødebrev, som Niels Poulsen og hans hustru Else Andersdatter i Spettrup har gjort Jens Sejersens på halvparten i samme tvende gårde, som hende var tillagt af samfrænder, altså hendes søsterlod i halvparten.

På Birgitte Andersdatters søsterlod samme sted, var der imidlertid problemer med, for selvom hun også havde solgt sin part i Farre til Jens Sejersens, så var hendes del af samfrænder blevet indlagt i Skellerup, og var af hendes mand Jens Sørensen i Farre skødet til Poul Larsen i Voldby, men det var sket efter, det første skøde til Jens Sejersens var skrevet. Det problem løste samfrænderne på følgende måde:

“Da haver vi tillagt fornævnte Jens Sejersens børn halvparten af samme Birgitte Andersdatters lod i Skellerup og Poul Larsens arvinger [den] anden halvpart deraf, efterdi, at der findes tvende skøder på samme søsterlod, og udlagde vi fornævnte Jens Sejersens børn del, lod og part som Jens Poulsen af Års, Poul Larsens søn havde solgt Jens Sejersens, Poul Lassens part efter det skøde brevs lydelse, som hans, Jens Sejersens herpå gjort havde foruden det andet, som forberørt er”.²²

I striden mellem Jens Sejersens enke Anne Jenses i Århus og hendes datter Anne Jensdatter kunne sidstnævnte fremlægge et forseglede brev om et forlig, som Peder Jensen i Stadsegård med tiltagne dannemænd udi Århus, “dem om samme trætte at forene og fordrage, hvilket hun på sin side gerne på den tid ville bevilge, men fornævnte Anne Jenses ikke ville møde, eller de dannemænd kunne komme hende til ords enten i by eller i hendes hus, som hun straks for os beviste med et beseglet brev, som Jens Haurum, byfoged udi fornævnte Århus, Rasmus Eriksen, borger ibidem, Sejer Lauritsen i Voldby og Peder Brødt, udgivet og forseglede havde”.

21. NIELS LAURITSEN, født i Farre, død efter 1565.

Niels Lauritsen er nævnt to steder, første gang da der skulle holdes samfrændemøde i Farre 1560, og da måtte stævningmændene rejse til Skåne for at give ham varsel. De beviste at

22. RA. ADK. 1 767. G ård nr. 124, adkomst 3.

de fjorten dage efter pinsen havde været i Hagerløs i Skåne for der at give varsel til Niels Lauritsen til at møde i Farre 8. september med breve og segl, om han havde noget at svare dertil. Niels Lauritsen er nævnt endnu engang, da hans mor Kirstine Lauritses i Sorring og hendes sønner Niels Lauritsen, Sejer Lauritsen, Iver Lauritsen, Rasmus Lauritsen og deres medarvinger den 10. januar 1565 blev stævnet angående deres ejendom i Århus.²³

22. IVER LAURITSEN, født i Farre, død efter 1575

Iver Lauritsen blev stævnet i Oustrup, til at møde med "hvis brev og segl, som han vil nyde og undgælde der samme dag for samfrænder, eller om han haver at svare dertil."

Da der blev afholdt samfrændemøde i Farre 8. september 1560, udeblev både han og hans søskende.²⁴

Den ejendom i Århus, som var årsag til, at Laurits Sejersens enke og hendes sønner blev stævnet af borgmestre og råd i 1565, har formodentlig været hendes forældres, nemlig den gård, hvorom "Iver Lauritsen, Sejer Lauritsen, deres mor og samsøskende fik lovdags breve over Søren Tøgersen i Års, for han skulle udlægge og retgøre dem en jord, som han udi den gård haver indlagt og brugt dem for, hvilken jord deres oldefader og oldemoder Peder Brødt og Mette Brødts tilhørte. Og dem er samme jord og ejendom tilfaldet efter fornævnte deres oldefader og oldemoder, og Iver Lauritsen have forbudt ham at bruge eller befatte sig noget med samme deres lod og anpart udi samme jord, som er fjerdeparten af halvparten, som deres moder [havde] arvet efter hendes fader Peder Brødt, og sjetteparten af den anden halvpart, som de arvede efter deres oldemoder Mette Brødts." og de krævede fyldest for deres anpart i gård, jord og grund, som han har brugt imod deres minde. Desuden krævede de dækning af de omkostninger de havde haft.²⁵

Derhos at han udlægger ham fyldest for samme deres lod og anpart i fornævnte gård, jord og grund, som han brugt haver imod deres minde. Sammeledes fyldest for kost, tæring, forsømmelse og skadegæld, som de udi denne sag lidt og bekostet haver efter regnings lyde. Var lovlig forfulgt, som bevist var med brev af Århus Byting og Viborg landsting. Datum Lund, 3. september anno 1574.

Iver Lauritsen skødede sin part i gården i Sorring til kronen, og fik til gengæld lovnig på en anden gård der i lenet, når der blev en ledig, og i det første år skulle han være fri for landgilde, ægt og arbejde og anden tyngelse der af, og samtidig hermed fik hans bror Rasmus Lauritsen skøde på hele gården.²⁶ Dette skete formodentlig fordi det i 1558 blev indført, at kun en arving, og ikke flere kunne besidde et bondegods, og at andre arvinger skulle annamme fyldest af den, som gården besidder, i det omfang gården kunne tåle det over kongelig tyngelse efter lensmandens og samfrænders vurdering.²⁷

23. RASMUS LAURITSEN, født omtrent 1550, død før 1602²⁸. Gift med Lisbeth Munksdatter død efter 1620.

23. ERH. Århus rådstuearkiv, gamle dokumenter, nr 85.

24. RA. ADK. 1767. Gård nr. 124 adkomst 3.

25. RA. Kongens Retterting. Rigens Forfølgningsbog 1570-75, fol. 158.a. .

26. Kancelliets brevbøger 1584, 26/5, og bevaret i Jyske Register, samme dato.

27. A. Secher Forordninger og recesser 1558-1660: Ifølge Frederik 2's reces 1558 § 40 skulle én arving og ikke flere besidde et bondegods, men de skulle annamme fyldest af den, som gården besidder, hvis den kan ydermere tåle over kongelig tyngelse efter lensmandens og samfrænders tykke.

28. Skanderborg-Åkær lens jordebøger 1602-03 står Rasmus Lauritsen's Hustru Lisbeth for en gård i Sorring.

Børn:

- < 43. Anders Rasmussen, født i Sorring
- < 44. Christen Rasmussen, født i Sorring
- < 45. Jens Rasmussen, født i Sorring
- < 46. Inger Rasmusdatter, født i Sorring
- < 47. Lisbeth Rasmusdatter, født i Sorring
- < 48. Niels Rasmussen, født i Sorring
- < 49. Kirsten Rasmusdatter, født i Sorring

Rasmus Lauritsens kone Lisbeth Munksdatter, er flere steder blev indskrevet som hustru Lisbeth. Hendes fulde navn findes i Kancelliets brevbøger 6. marts 1598 samt i afskriften af et skøde fra 1620, som hun har underskrevet med egen hånd sammen med den ældste søn Anders Rasmussen. "Hustru Lisbeth (Munksdatter)" kan have været af adelig herkomst, men hvordan har det ikke været muligt at finde oplysninger om.

Det blev Rasmus Lauritsen der fik skøde på gården i Sorring,²⁵ som det ses ovenfor under hans bror Iver Lauritsen. Skødet lyder i en afskrift fra 1691: "Vi Frederik den Anden med Guds nåde Danmarks, Norges, venders og goters konning., hertug udi Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, greve udi Oldenburg og Delmenhorst, gør alle vitterligt, at vi nådigst haver solgt, skødet og afhændet, og nu med dette vort åbne brev sælger, skøder og straks afhænder fra os, vore efterkommende konninger udi Danmark og kronen, og til denne breviser Rasmus Lauritsen udi Sorring og hans arvinger al den lod, del og anpart udi fornævnte jordegne gård udi Sorring han selv iboer, så og den anpart udi Volstrup og Bjarup mark, som er den tredje part udi fornævnte gård og mark, som vi haver os tilforhandlet og bekommet af hans broder Iver Lauritsen, hvilken fornævnte andel udi fornævnte jordegne gård og marker med ager, eng, skov, mark og al dets rette tilliggelse fornævnte Rasmus Lauritsen og hans arvinger må og skulle have, nyde, bruge og beholde for evindelig ejendom (dog ville vi os forbeholdt have) kronens rettighed udi fornævnte jordegne gård, så han og hans arvinger skulle være forpligtet deraf til os og vore efterkommende konninger udi Danmark og kronen årligen udi timelig tid at udgive slig herlighed, skyld, leding, rente og rettighed, som til os og af arilds tid af, til os og kronen gjort og givet er.

Thi forpligter vi os og vore efterkommende konninger udi Danmark og kronen at fri, hjemle og fuldkommeligen tilstå fornævnte Rasmus Lauritsen og hans arvinger fornævnte 3. part udi fornævnte gård og marker, med slig besked før er rørt for hver mands tiltale, som derpå kan tale med rette udi nogen måde, forbydendes der for vore fogder, embedsmænd og alle andre fornævnte Rasmus Lauritsen eller hans arvinger der imod på fornævnte anpart udi fornævnte gård og marker eftersom forskrevet står, at hindre eller udi nogen måde forfang at gøre under vor hyldest og nåde. Givet på vort slot Skanderborg den 26. maj år 1584. Under vort signet Frederik (L.S.)"

Skødet blev i 1691 forevist af Jørgen Nielsen på ryttersessionen i Skanderborg, idet man på den tid undersøgte alle selvejerbøndernes adkomster, om det nu også var ret selveje, som var gået i arv og havde været lovbudt ved salg.²⁹

Endnu et skøde på gården blev skrevet af ved samme lejlighed: År 1620, lørdag den 5. februar på Gern herreds ting "da var skikket Christen Rasmussen og Jens Rasmussen født i Sorring, de æskede og fik et fuldt tingsvidne af otte danne mænd," som alle sandeligen vidnede på deres gode tro og rette sanden, at de sandelig så og hørte på fornævnte tid og dag for dom stod hustru Lisbeth i Sorring med hendes lovværge Anders Rasmussen ibid. hans vilje råd og samtykke item Anders Rasmussen selv på sin egen og Niels Rasmussen ibid. på

29. RA. Rentekammeret, kammerkollegiet, diverse dokumenter vedr ryttergodset 1680-1774 (Rtk. 2215.219)

sine egne vegne desligeste Jens Rasmussen ibid. på sin hustru Dorte Mikkelsdatters vegne, Christen Madsen i Gern på sin hustru Inger Rasmusdatters vegne og Niels Andersen udi Lillering på sin hustru Lisbeth Rasmusdatters vegne og alle samtlige med deres fri vilje og velberåd hu, samtlige skødte og solgte og aldeles afhændede fra dem og deres arvinger og til fornævnte Christen Rasmussen, Jens Rasmussen og deres arvinger til evindelig køb og ejendom, al hvis lod og parter de haver udi den gård og gårds tilliggelse, fornævnte hustru Lisbeth i fornævnte Sorring nu iboer, hvilken fornævnte gård og gårdsparter med alle sin rette tilliggelser, som der nu tilligger og af arilds tid tilligget haver eller bør med rette at tilligge, være sig éndel og fællig ager og eng, fiskevand og fædrift tørvegrøft, vådt og tørt inden mark og uden, hvad som helst det er, eller ved hvad navn det nævnes kan intet undtagen i nogen måder fornævnte Christen Rasmussen og Jens Rasmussen og deres arvinger at have nyde, bruge og beholde for evindelig køb og ejendom, og kendes de dem eller deres arvinger efter denne dag ingen ydermere del eller rettighed at have udi eller til fornævnte gård eller noget dens tilliggelse, men at have bekommet og opbåret og annammet derfor nøjagtig skel, fyldest og fuld værd efter deres egen vilje og begæring.”

Det blev med tingsvidner bevist at ejendommen var lovligt “udi 3de ting at være lovbøden før dette skøde udgik. Til vidnesbyrd at så gik og for, som forskrevet står, haver fornævnte hustru Lisbeth på sin egen, Anders Rasmussen, Niels Rasmussen på deres egne og Christen Madsen, Jens Sørensen og Niels Andersen på deres fornævnte hustruers vegne trykt deres signeter næst hos herredsfogdens in hujus dei testimonium sigila nostra impressimus. (LS) Lisbeth Munchsdatter egen hånd Anders Rasmussen egh. (LS) (LS)

Eftersom dette udgivne brev på Christen Rasmussen og Jens Rasmussen til tinge er taget, så fuldbyrdes og samtykker jeg Laurits Iversen, præst udi Smidstrup på min kære hustru Kirsten Rasmusdatters vegne, [at] have solgt og afhændet fra os og vores arvinger til fornævnte Christen Rasmussen og hans arvinger al den rettighed udi Sorringgård os tilfaldt efter min kære hustru Kirsten Rasmusdatter hendes salig fader Rasmus Lauritsens vegne og der på at have annammet fuld betaling udi alle måder, Laurits Iversen egen hånd”.³⁰

August 1622 blev Gern herreds sandemænd stævnet til Viborg Landsting, for at udlægge Anne Sørensdatters bane i Sorring, idet hun var fundet død i en kilde (brønd), og “fremlagde et tingsvidne af Gern herreds ting 17. august sidst forleden, hvor Søren Jespersen i Sorring vidnede, at hustru Lisbeth i Sorring kom løbende, og [sagde] at Anne Sørensdatter var faldet i hendes kilde”, og andre vidnede, “at hun tit og ofte havde været sanseløs. Dernæst gjorde sandemændene deres ed og udlagde Anne Sørensdatter af våde og hendes misforstand i kilden at være druknet”.³¹

24. ANNE IVERSDATTER, født før 1529 i Sorring, død efter 1597. Gift med Christen Bagge, død før 1597.

Børn:

- < 50. Iver Christensen Bagge, født i Sorring.
- < 51. Mikkel Christensen Bagge, født i Sorring.
- < 52. Anders Christensen Bagge, født i Sorring.

Anne Iversdatters mand Christen Bagge, er allerede omtalt i forbindelse med drabet på Laurits Sejersen, som i lige måde havde dræbt Anne Iversdatters far. Anne Iversdatter og Christen Bagge er formodentlig blevet gift før end september 1553, for i Kancelliets brev-bøger, findes det år en indførsel, som må angå Christen Bagge, og ikke som der står “Chri-

30. LAV. LAV. Dronningborg rytterdistrikt selvejerskøder 1691, nr. 16. 5/2 1620.

31. LAV. Viborg landstings dombog 1622, 31/8, fol. 186.

stoffer Bagge i Sorring citat Niels Villadsen i Sandby for to pantebreve, som fandtes ved hans ejendomsbreve, hvilke Anders Huas leverede Iver Sejersens på den gård han nu iboer, at møde på onsdag post Galli (18. oktober?) i Kolding”.³² De omtalte ejendomsbreve har formodentlig været de skøder, som havde tilhørt Anne Iversdatters far, og som hendes morfar formodentlig havde udgivet til sin svigersøn Iver Sejersens, da han blev gift med Berete Andersdatter Huasdatter.

Da Christen Bagge og Anne Iversdatter var blevet gift, ville han have godtgjort, hvad hun havde til gode af sin arv og forfaldne afgifter af hendes arvegods, som Christen Bagge mente hun ikke havde fået udbetalt. Det førte til at “Christen Bagge i Sorring havde et rigens ridebrev udgivet Københavns slot post trinitatis 1555 til Godske Friis til Vadsted, Ebbe Lauritsen til Tulstrup, Niels Madsen i Skovby og Erik Vesteni til Søbygård, at de skulle ride med Christen Bagge for Laurits Sejersens bo i Sorring, og der udæske Christen Bagge fyldest og skadebod for hans og hans hustrus breve, på deres arvegods han haver forført, og et XXVJ mænds vidne, og fyldest for skade og brøst han og hans hustru har taget deraf, etc., som samme ridebrev ydermere indeholder og udviser. Og kærede Christen Bagge, at fornævnte gode mænd har ham samme vort ridebrev ej fuldgjort. Derfor fik Christen Bagge en seks ugers påmindelse over Godske Friis, Ebbe Lauritsen, Niels Madsen og Erik Vesteni, at de skulle ham forne vort og rigens brev fuldgøre. Datum Hafnie, 4a feria post Lambertj (21. September) 1555”.³³ Som omtalt ovenfor blev kravet om opfyldelse af Anne Iversdatters tilgodhavende, med dette ridebrev årsag til de tumulter, der førte til at Laurits Sejersens blev dræbt, og at hendes fætre Sejer og Iver Lauritsen forgæves senere forsøgte at få Christen Bagge dømt for drabet.³⁴

Christen Bagge døde antagelig senest i løbet af 1596, for den 6. januar 1597 udgik en “missive til Manderup Parsberg. Da kongen har eftergivet Anne Iversdatter i Sorring 6 tønder gæsteri malt på to skæpper nær, som hun resterede af forrige års landgilde, skal han lade hende være fri der for, og føre det til udgift i sit regnskab”.³⁵

Samme år solgte Anne Iversdatter i Sorring nogle agre på Sorring mark: “Niels Jensen i Javngyde herredsfoged til Gern herreds ting, Christen Eriksen i Sorring, Rasmus Mortensen i Søballe gør vitterligt, at år efter guds byrd MDXCVII (1597) lørdagen den 25. dag september var skikket inden fornævnte ting Joen Andersen i Kalbygård, han æsket badis og fik et fuldt tingsvidne af otte dannemænd.”

“Hvilke otte fornævnte dannemænd det vidnede på deres gode tro, sjæl og rette sanden, at de så og hørte inden fornævnte ting stod Anne Iversdatter i Sorring med hendes sønner Iver Christensen, Mikkell Christensen og Anders Christensen ibm, deres pålagte hånd og samtykke og samtlige skødte, solgte og aldeles afhændede fra sig og sine arvinger og til Joen Andersen i Kalbygård og hans arvinger til evindelig køb og ejendom tre agre liggende på Grydsbåre på Sorring mark ved Tovstrup markskel i sin bredde og længde, som de nu i alle måder til [ligget] af arilds. Og kendes fornævnte Anne Iversdatter med hendes fornævnte sønners samtykke, at hun har oppebåret og annammet af fornævnte Joen Andersen penning, sølv og fuld værd for samme fornævnte III, aldeles efter hendes egen gode vilje og samtykke, så hun takker ham godt for god redelig betaling i alle måder, og dette for bepligter hun sig eller sine arvinger at fuldkommeligen fri frelse hjemle, og tilstande fornævnte Joen Andersen eller hans arvinger samme fornævnte III agre i sin længde og bredde, som de nu i alle måder forefundne er”.³⁶

32. Kancelliets brevbøger 1553 omtrent 8.-29/9.

33. RA. Kongens Retterting. Rigens Forfølgningsbog 1552-59, fol. 518.a.

34. RA. Kongens Retterting. Herredags dombog / Rigens dombog 1570-76, fol. 70.b-71.a.

35. Kancelliets brevbøger 1597, 6/1.

36. LAV. Dronningborg rytterdistrikt selvejerskøder 1691, 1597 25/9.

25. SEJER ANDERSEN BONDE, født i Farre, død i Oustrupgård 6. september 1598. Begravet i Røgen kirke. Gift med Johanne Grøn, antagelig født mellem 1560 og 65 i Ørn-hoved i Tjørring sogn, død efter 1626.

Børn:

< 53. Karen Sejersdatter

< 54. Erik Sejersen

< 55. Anders Sejersen Bonde.

Sejer Andersen Bonde ejede en selvejergård i Sorring, men kom som kronens ridefoged i Gern herred til at bo på Oustrupgård i Røgen sogn, og der blev han, hustruen Johanne Grøn og dennes anden mand begravet i kirken, og der er deres gravsten endnu bevaret, hvor den nu er stillet op i våbenhuset.

Johanne Grøns forældre var adelige, og da Johanne Grøn fik kaldt en søn Erik, har hendes far formodentlig været Erik Grøn til Ørn-hoved i Tjørring sogn og hendes mor Karine Blik,³⁷ som datteren Karen er opkaldt efter.

Sejer Andersen Bonde overtog sin far Anders [Sejersen] Bondes selvejergård i Sorring senest i 1580 da der var blevet holdt skifte efter faderen.³⁸ 1583 var han imidlertid flyttet til Oustrupgård, hvor man ved at kongen overnattede i efteråret i forbindelse med et ophold på Skanderborg slot,³⁹ hvorfra han 4. november skrev "at Sejer Andersen i Oustrup, de næste 3 år måtte være fri for landgilde mod at forsyne gården med gode bygninger og bekvemme værelser."⁴⁰

Om kongen ønskede endnu en udvidelse, eller om det blot var fordi Sejer Andersen ikke var blevet færdig med byggeriet ses ikke i 1587 af kongens åbne brev, "at Sejer Bonde i Oustrup i det næste års tid må være fri for landgilde, ægt og arbejde med for-pligtelse til fremdeles at forbedre sin gård med gode logementer og staldrum".⁴¹

Med stor afstand mellem de kongelige slotte og købstæderne, har det tilsyneladende været ønskeligt med bekvemme overnatningsmuligheder, når kongen eller hans embedsmænd var på rejse på veje der ofte var i dårlig stand.

Sejer Andersen var kronens ridefoged i Gern herred, et arbejde man må have været tilfreds med, for 1598 befalede kongen, at Sejer Andersen, ridefoged i nogle herreder under Skanderborg slot, på grund af sit besvær med bestillingen måtte være fri for at svare afgift af gården i Oustrup, så længe han er ridefoged, eller indtil kongen gav anden ordre. Han skulle holde gården ved magt, men dog ikke forhugge de til gården tilliggende skove.⁴² Udsagnet om at det var et besværligt hverv at være ridefoged, har nok også været begrundet med Sejer Andersens alder, for han døde 6. september samme år.

Johanne Grøn blev gift igen med Jesper Pedersen fra Borum, og der blev sat sten over hende og begge hendes ægtemænd, men kun Sejer Andersens dødsdag er blevet indhugget i stenen, der oprindeligt har ligget i gulvet over deres grav inde i kirken. Den findes nu stillet op i våbenhuset.

37. Rettertinget, stævningsbog 1597-99 fol. 32. Skiftebrev udstedt 1583 af Karine Blik på Ørn-hoved i Tjørring sogn.

38. LAV. Gern herreds tingbog 1680 8/5 fol. 15.

39. Kancelliets brevbøger 1580-83 skrivelse udstedt på Oustrupgård 1583 18/10, s. 741.

40. Kancelliets brevbøger 1580-83, 1583 4/11, s. 743.

41. Kancelliets brevbøger 1584-88, 1587, 16/4, s. 716.

42. Kancelliets brevbøger 1596-1602, 1598 6/3, s. 255. (I denne tekst står fejlagtigt Estrup i stedet for Oustrup).

HER ER BEGRAVET ERLIG MAND SEJER ANDERSEN I OV STRUP FVORDOM RIDFØGED TIL
 SKANDERBORG SOM I EN CHRISTELIGE TRO ADSKILDIS FRA DENNE IAMMERDAL DEN 5 SEPTEMBER AAR
 1598 MED SIN KIERE HØSTRV ERLIG OC GVDFRØGTIG QVINDE JAHAN GRØN SOM DØDE DEN AAR
 HER HOS HVILER SIG HINDIS ANDEN HVSBVND JESPER PEDERSEN FØD I BORUM FORDVM
 HERREDSFOGIT I GIERN HERRIT SOM DØDE AAR OC LOD HAND BEKOSTE OC VDHVGGE DENNE STEN
 1616 GVD GIVE DENNOM ALLE EN ÆREFVLD OPSTANDELSE AMEN

26. LAURITS ANDERSEN BONDE, født i Sorring, død efter 1580.

Laurits Andersen Bonde er kun nævnt et sted, nemlig i skiftet efter hans forældre Anders [Sejersen] Bonde og Barbara Gødesdatter. Han boede på selvejergården i Sorring, men hvor længe han levede efter 1580 ses ingen steder. Ifølge Skanderborg lens jordebøger boede der en Laurits Andersen på en gård i Sorring i alle årene fra 1602 til 1636, og det kan helt klart ikke have været den samme mand, som er nævnt i skiftet efter Anders [Sejersen] Bonde og Barbara Gødesdatter. Men den Laurits Andersen Bonde født omtrent 1650 var på en eller anden måde deres efterkommer, for det var ham, der fik læst og afskrevet skiftet fra 1580 såvel som sandemandsgang fra 1525 og 1544 om skel i slægtens særejendom i Bjarup mark, med flere steder i en strid med præsten Jacob Nielsen Fog i Linå, om hvem der havde ret til at grave tørv i mosen.⁴³

27. MARGRETE ANDERSDATTER, antagelig født omtrent 1550-55 i Oustrupgård, død efter 1623. Gift 1. med Niels Knudsen, død i Havreballegård 1594, begravet i Tåning sogn. Gift 2. med Gøde Nielsen, død før 1623.

Børn i første ægteskab:

< 56. [Barbara Nielsdatter]

< 57. [Magdalene Nielsdatter]

Børn i andet ægteskab

58. Niels Gødesen

59. Christen Gødesen

60. Sejer Gødesen

61. Anders Gødesen

Da der i 1580 blev holdt skifte efter Margrete Andersdatters far Anders [Sejersen] Bonde, var hun blevet gift med Niels Knudsen, som da var fæster af Haurballe, en stor gård i Tåning sogn, som ifølge Skanderborg lens jordebog 1573 var fæstet ud til Anders Jensen, mens fæsteren i 1575 hed Niels Knudsen 1594-95 betalte Hans Sørensen i Hjortbjerg 240 daler i stedsmål af Havreballe, som Niels Knudsen fradøde, så Margrete Andersdatter nåede formodentlig kun at bo i Havreballe i højst ni-ti år, og hvem der oplod gården, står der intet om.

Derfor kan det tænkes, at Margrete Andersdatter vendte hjem til Farre, hvor hun havde slægt, og faktisk levede der i Farre i en del år en kvinde med dette navn. Margrete Andersdatter var dér gift med en mand ved navn Gøde Nielsen, og med ham havde hun fire sønner, hvoraf de to meget vel kan være blevet opkaldt efter hendes far og bedstefar.

Denne teori understøttes af en indførsel i Viborg landstings dombog 1623: "Christian Holck befalingsmand på Silkeborg havde hidkaldt sandemænd af Gern herreds ting hærværk at sværge over Niels Gødesen i Farre, Sejer Gødesen og deres mor Margrete Andersdatter, Gøde Nielsens efterleverske sst., for de imod forbud besidder den gård i Farre, som Gøde Nielsen afdøde, og som de er fradømt for oversiddelse med rejser og gårdens brøstfældighed, og fremlagde et tingsvidne af Gern herreds ting 22. marts sidst forleden, hvor efterskrevne vidnede, at de havde udvist Margrete Andersdatter og hendes sønner Niels Gødesen, Christen Gødesen, Sejer Gødesen og Anders Gødesen. Dernæst gjorde sandemændene deres ed og svor Margrete Gødes, Niels Gødesen og Sejer Gødesen hærværk over".⁴⁴ Nogen tid efter blev en ny fæster skrevet for gården: "Ammon Jacobsen i Farre stedte den gård, som Gøde Nielsens hustru Margrete blev fradømt, formedelst gårdens bygfældighed, gav til indfæstning 30 daler".⁴⁵

43. LAV. Gern herreds tingbog 1680 8/5, fol.15, 1681 30/7, fol. 82.

44. LAV. Viborg landstings dombog 1623 10/5 fol. 128.

45. RA. Silkeborg lensregnskab, uviste indtægter, stedsmål Gern herred 1622-23.

FEMTE SLÆGTLED

29. KNUD ANDERSEN, født i Vengegård, død sst. før 1662. Gift med Dorte Jensdatter, født i Skovsrod, død efter 1672 i Vengegård.

Børn:

- < 62. Anne Knudsdatter.
- < 63. Rasmus Knudsen, født omtrent 1619.
  - 64. Anne Knudsdatter, død 9 uger gammel 12. april 1622.
  - 65. Anders Knudsen, død 2½ år gammel 26. september 1625.
  - 66. Johanne Knudsdatter, død 42 uger gammel 26. september 1625.
- < 67. Anders Knudsen.
- < 68. Jens Knudsen.
- < 69. Karen Knudsdatter.
- < 70. Johanne Knudsdatter.

Knud Andersen betalte 1618/19 4 dlr. og 2 okser i stedsmål for halvparten af Vengegård, som hans fader oplod.¹ Tre af Knud Andersen og Dorte Jensdatters børn døde som små. De blev begravet i Veng kirke, og der findes deres gravsten stadigvæk.

Gravsten i Veng kirke over Knud Andersen og Dorte Jensdatters tre små børn. Stenen findes i gulvet bag alteret.

JOHANNE KNVDS	ANDERS KNVDSSEN	ANNE KNVDSDA
DATER DØDE DEN 8.	DØDE 26. SEPT(M)	TER DØDE DEN 12.
JULI 1626 HINDIS AL	BER 1625 HANS ALDER	APRILIS 1622 HINDIS
DER 42 VGER (OC ER DE ALLE 3 BARNE)	HALFTRIDI AAR	ALDER 9 VGER GVD
FØD I WENGEGAARD		
GIVE DENOM ALLE EN GLEDELIG OC ÆREFULD OPSTANDELSE		

Knud Andersen blev birkefoged i Skanderup birk ligesom faderen før havde været. 1626 udsendte kronen åbent brev, at Knud Andersen i Vengegård, birkefoged over Skanderborg birk, ligesom sin formand og de andre birkefogder i lenet må nyde sin gård kvit og frit, så længe han forestår birkefoged bestillingen og indtil kongen giver anden ordre.²

1. RA. Skanderborg lensregnskab, uviste indtægter, stedsmål 1618-19.

2. Kancelliets brevbøger 1626 4/6.

1666 lovbød og solgte deres søn Rasmus Knudsen en sjettedel af Framlev Bundgård, og da levede Dorte Jensdatter endnu, og det var hendes arvepart efter hendes forældre, der blev solgt, derfor var det hendes medarvinger, der fik lovbud. Hvis det var jord, Knud Andersen havde købt, så havde han kun behøvet at give lovbud til sine arvinger, og hvis hans mor havde købt, så var det kun hendes arvinger, der skulle have haft lovbud.³

Knud Andersen var birkefoged i Skanderup birk, som var jurisdiktion for kronens gods i dele af Hjlemslev herred, Skanderborg eller "For Skanderborg", som den by, der var vokset op i slottets nærhed, dengang blev kaldt. At Dorte Jensdatter var gift med Knud Andersen bekræftes af, at deres datter Karen Knudsdatter og deres søn Anders Knudsen begge fik døbt en datter Dorte, som således blev opkaldt efter deres bedstemor.

1662 den 11. april gav Anders Knudsen i Vengegård sin bror Rasmus Knudsen afkald for arv efter deres far Knud Andersen. Dorte Jensdatter levede endnu i 1672, for da er hun nævnt i Skanderborg-Åkær amters mandtal til familieskat.⁴

30. SEJER ANDERSEN, født i Vengegård, død efter 26. maj 1632.

Sejer Andersen, hans mor Karen Andersens og hans søskende fik lovbud, da hans bror Just Andersen lørdag den 26. maj 1632 stod på Gern herreds ting og på sin mors, søskendes og andre medarvingers vegne solgte og skødte deres arveparter i en tredjedel af en selvejergård i Alling,⁵ som må være den gård, der er nævnt i det samfrændemøde, som blev holdt i Farre 1560 efter at både Jens Sejersens og Laurits Sejersens var blevet dræbt, og der efterfølgende var strid om arven efter Sejer Knudsen og Margrete Sejers.⁶

31. JUST ANDERSEN, antagelig født omkring 1590 i Vengegård, død i Søballe, begravet april 1670 i Søballe. Gift 1. med NN. [Rasmusdatter] død før 1633. Gift 2. med Volborg Mortensdatter, død efter 1678 i Søballe.

Barn i første ægteskab:

< 71. Rasmus Justsen.

Børn i andet ægteskab:

< 72. Anne Justsdatter, født omtrent 1633.

< 73. Anders Justsen.

< 74. Karen Justsdatter, født omtrent 1638.

< 75. Knud Justsen, født omtrent 1642.

< 76. Anne Justsdatter.

Just Andersen betalte 1618-19 40 daler og 3 okser i stedsmål for en gård i Søballe, som Rasmus Mortensen tingskriver døde fra.⁷ Navnet på hans første kone kender man ikke, ligesom man ikke ved, hvornår hun døde. Hun har muligvis heddet Anne Rasmusdatter, idet den ældste søn blev kaldt Rasmus, og der i Just Andersens andet ægteskab var to pigebørn, som begge havde navnet Anne.

Just Andersen boede i Søballe, og ses næsten hver eneste tingdag på Framlev herreds ting i mange år. Han var delefoged, så det var ham, der førte kronens sager, et hverv der ved rytterdistriktets oprettelse blev overtaget af regimentskriveren.

3. LAV. Framlev herreds tingbog 1666 14/11 fol. 90 og 1678 24/7, fol. 24.

4. LAV. Skanderup birks tingbog 1662 11/4 fol. 26, RA. Skanderborg amtsregnskab ekstraskat 1672.

5. LAV. Dronningborg rytterdistrikt, selvejerskøder 1691, nr. 6 1632 26/5.

6. LAV. ADK. 1767. Gård 124 adkomst 2. 1560.

7. RA. Skanderborg lensregnskab, visse indtægter, stedsmål 1618-19.

Det var Just Andersen der med fuldmagt fra sine nære og fjernere slægtninge stod på Gern herreds ting, da deres arveparter i en tredjedel af en selvejergård i Alling blev solgt til Jesper Sørensen i Alling. “Jesper Pedersen i Oustrup herredsfoged til Gern herreds ting, Rasmus Jensen i Kalbygård og Niels Nielsen i Herskind gør vitterligt at år efter Guds byrd 1632, lørdagen den 26. maj på Gern herreds ting var skikket Jesper Sørensen i Alling og lovligen æsket bades og fik et fuldt tingsvidne af 8te dannemænd.

Disse fornævnte otte dannemænd alle samdrægteligen vidnede på tro og sanden, at de sandelig så og hørte samme dag på fornævnte ting, for tingsdom stod Just Andersen i Søballe på sine egne vegne og med fuldmagt og myndighed af disse hans efterskrevne medarvinger, som her for dom blev læst og påskrevet, som er først Karen Andersens i Vengegård salig Anders Knudsens efterleverske, Knud Andersen og Sejer Andersen sammesteds, Anders Andersen i Forlev, Hans Andersen i Skovby på deres egne vegne, Poul Nielsen i Bogensgård på sin hustru Anne Andersdatters vegne, Peder Jensen i Søballe på sin hustru Mette Andersdatters vegne. Desligeste Bertel Nielsen i Firgårde på sine datterbørns Jens Andersen, Anne Andersdatter og Johanne Andersdatter salig Anders Rasmussens børn, som boede og døde i Vengegård, som han er ret værge for, Rasmus Rasmussen i Veng på sin hustru Kirsten Andersdatters vegne.

Jens Knudsen i Bjedstrup på sin hustru Margrete Tomasdatters, Poul Ibsen i Framlev på sin hustru Else Rasmusdatters vegne, Jens Sørensen i Stjør på hustru Maren Rasmusdatters vegne, Rasmus Simonsen i Siim på sine egne og to søstre Anne Simonsdatter og Karen Simonsdatters vegne og på Niels Simonsens og Tomas Simonsens såvel som på sine tvende svogre Anders Sørensen i Siim og Jens Jensen i Svejstrup på deres hustruer Sidsel Simonsdatter og Kirsten Simonsdatters vegne efter deres fuldmagts formelding, og i hånd tog fornævnte Jesper Sørensen i Alling solgte, skødte og aldeles afhændet fra sig og alle sine forskrevne medarvinger og deres arvinger og til fornævnte Jesper Sørensen og hans arvinger til evindelig ejendom at have nyde og beholde alle de lodder og arveparter, som fornævnte Just Andersen og alle hans forskrevne medarvinger haver udi den tredjepart i den selvejerbondegård i Alling, som afgangne Rasmus Frandsen iboede i huse, gård og gårdsted og al des tilliggende hus og bolig sammesteds, som Jens Pedersen nu iboer med sin tilliggende ager og eng, skov og mark, hede og fælle, fiskevand og fægang, mose og kær med alt andet, være sig med hvad navn det helst er eller nævnes kan, som fornævnte gård nu tilligger og af arilds tid tilligget haver og med rette bør at tilligge inden alle markskel, intet undtagen i nogen måder.

Og kendes fornævnte Just Andersen sig på sine egne og alle forskrevne sine medarvingers vegne, dem at have annammet og oppebåret sølv, penninge og fuld værd af fornævnte Jesper Sørensen for forskrevne deres lod og arveparter i forskrevne tredjepart i fornævnte gård, huse, jord og ejendom aldeles efter deres egen gode vilje og nøje, så de takker ham godt for god betaling i alle måder.⁸

I Alling var der én hel selvejergård, og den afdøde Rasmus Frandsen var skrevet for den hele gård i Skanderborg lens jordebøger fra 1602-03 og helt til 1637-38, men det er ofte set at ændringer, først blev skrevet ind i jordebøgerne ret længe efter, at de skete. Fra 1638-39 var det Jesper Sørensen, og i regnskabsåret 1640-41 ses, at gården var blevet delt og fra da var det Rasmus Rasmussen og Jesper Sørensen, der var skrevet ind, og fra 1646 og indtil 1649-50 stod der Rasmus Rasmussen Frandsen og Jesper Sørensen.⁹

8. LAV. Dronningborg rytterdistrikt, selvejerskøder 1691, nr. 6 1632 26/5.

9. RA. Skanderborg len, jordebogsregnskaber 1602-1650.

Just Andersen solgte sine egne og medarvengers arveparter i af føde Rasmus Frandsens gård i Alling 1632

ANDERS KNUDSEN ~ KAREN ANDERSES

død i Vengegård
før 1692.

død sst. efter 1632.

RASMUS KNUDSEN ~ NN død efter 1614.

KNUD AN- DERSEN + eft.1672 Vengegård ~ Dorte Jensdatter + sst. efter 1672.	SEJER AN- DERSEN + eft.1632	JUST AN- DERSEN + 1670 Søballe ~ Volborg Mortensdt. + sst efter 1672	ANDERS AN- DERSEN + før 1660 Forlev	HANS AN- DERSEN + .o 1665 Skovby ~ Anne Mortensdt.	ANNE AN- DERSDT. + eft.1632 Bogens- gård ~ Poul Nielsen	METTE AN- DERSDT. + eft.1667 Søballe ~ Peder Jensen + 1667	KIRSTEN AN- DERSDT. + eft.1632 Veng Rasmus + sst. efter 1632	ANDERS RASMUSSEN død før 1627, Vengegård ~ Maren Bertelsdatter * i Firgårde + før 1682 Vengegård ~ 2. Anders Ibsen + efter 1667
---	-----------------------------------	---	--	---	---	--	--	---

JENS ANDERSEN JOHANNE ANDERSDATTER ANNE ANDERSDATTER
Niels Bertelsen i Firgårde solgte på sine søsterbørns vegne 1632

NN. KNUSDATTER ~ TOMAS TOMASEN

* Alling + Bjedstrup

* Bjedstrup + sst.

Simon Nielsen ~
Fæster i Siim
Antagelig søn af
Niels Poulsen sst.
som var fæster
i Siim 1581.

NN TOMASDATTER
+ før 1632 i Siim

MARGRETE TOMASDATTER ~
+ efter 1632 i Bjedstrup

Jens Knudsen
+ i Bjedstrup efter 1632

Jens Knudsen solgte sin hustrus arvepart i Alling i 1632

NIELS SIMONSEN solgte arv 1632 på egne og søskendes vegne i 1632.	TOMAS SI- MONSEN	RASMUS SI- MONSEN	SIDSEL SIMONS- DATTER o. 1623 ~ Anders Søren- sen i Siim	KIRSTEN SIMONS- DATTER + før 1661, S vejstrup ~ Jens Jensen	ANNE SIMONS- DATTER	KAREN SIMONS- DATTER
--	---------------------	----------------------	---	--	------------------------	-------------------------

Der var altså tale om arveparter i en tredjedel af gården i Alling. Formodentlig har den afdøde Rasmus Frandsen også haft andel i gården, idet han nævnes på denne gård i Skanderborg lens jordebogsregnskab i 1602-03. I betragtning af de mange arveparter, som blev solgt, har han dog ikke været ejer af hele gården, men må så have betalt bondeskyld til dem, som havde arveparter stående i gården.

I Skanderborg lens jordebøger 1573 og 1575 var Frands Madsen indskrevet på en gård i Alling. Han kan have været Rasmus Frandsens far. Ifølge lensregnskaberne 1616-17 betalte Jesper Sørensen to tønder havre i stedsmål af en gård i Alling, som Anne Rasmusdatter oplod. Gården var da så godt som øde. Hvis det er den samme Jesper Sørensen, som købte arveparterne i 1632, så var det først i 1639-40 han ses i lensregnskabet for det år betalte Jesper Sørensen og Rasmus Rasmussen 1 dlr. og en okse i husbondhold af en selvejergård i Alling, som Rasmus Frandsen fradøde.

I jordebogsregnskabet var beboerne af denne gård Rasmus Rasmussen Frandsen og Jesper

Sørensen fra 1646 og indtil 1649-50 og fra 1661-62 Rasmus Rasmussen Frandsen og Niels Nielsen. Hvor store andele de evt. selv har haft før Jesper Sørensen købte i 1632 kan ikke beregnes ud fra de forhåndenværende oplysninger.¹⁰

1666 blev Just Andersen i Søballe, Rasmus Yde i Mesing og Hans Andersen i Skovby, spurgt om de ville love og sige god for deres hustruers søster Maren Mortensdatter i Storning for skyld og landgilde og skatter, hvortil de svarede, at de intet ville have dermed at gøre, men året efter indgik Just Andersen og Rasmus Yde forlig med Frands Nielsen og Søren Frandsen i Storning om deres hustru-søster Maren Mortensdatters husværelse.¹¹

Efter Just Andersens død blev Volborg Mortensdatter i 1671 stævnet for oldengæld og i 1675 krævede Rasmus Justsen, at hans stedmor Volborg Mortensdatter skulle holde skifte efter faderen, og der blev så fremsat tilbud om skifte efter Just Andersen, som døde for 5 år siden i april, hans efterleverske Volborg Mortensdatter og hendes datter Karen Justdatter svarede, at da han døde, da begærede de ikke skifte, idet de var i stand til at holde gården ved lige og svare deres husbond.¹² Volborg Mortensdatter levede endnu i 1678 da 4. rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab blev skrevet.¹³

32. ANDERS ANDERSEN, født i Vengegård, død i Forlev før 28. januar 1660.

Anders Andersen boede i Forlev, da han og søskende blev nævnt i lovbud og salg af arveparter i selvejergården i Alling.¹⁴ Anders Andersen er formodentlig død under den svenske besættelse af Jylland, for den 28. januar 1660 betalte Just Rasmussen 29 daler i indfæstning for den gård i Forlev, som Anders Andersen sidst i fæste havde og fradode.¹⁵

33. HANS ANDERSEN, født i Vengegård, antagelig død i Skovby efter 1666. Gift med Anne Mortensdatter.

Hans Andersen var mellem de søskende, der blev nævnt i lovbud og salg af arveparter i selvejergården i Alling. Det kan være ham der fæstede en halv gård i Skovby 1630-31, som Erik Olufsen oplod. Han betalte 20 daler i stedsmål, om det så var den samme Hans Andersen, som 1633-34 betalte 20 daler i stedsmål for endnu en halvgård, som Rasmus Jespersen oplod, eller hvilken af de to gårde, der kunne være tale om, kan ikke afgøres.¹⁶

Hans Andersen var flere gange fuldmægtig for folk i Århus, som havde penge til gode, således også for "Helle Jensdatter salig hr. Svend Arbos", som efter hendes mands død havde adskillige udestående fordringer flere steder.¹⁷

1662 vidnede Anne Mortensdatter i Skovby, at noget før fjendens tid, da havde skytten pantet en kedel fra Jesper Jørgensen og sat den i hendes hus, men senere hentede Jesper Jørgensens hustru kedlen, og da skytten kom igen, ville han have den eller pantepenge, og da fik hun to tinfade af Jesper Jørgensens hustru til pant, og bad hende udlægge pengene til skytten, og Hans Andersen tilbød nu Jesper Jørgensen at indløse fadene. Selvom det ikke ses tydeligt af teksten her, da har Anne Mortensdatter været Hans Andersens kone, idet Hans Bertram, ridefoged til Skanderborg fik udstedt et tingsvidne, hvor det ses, at han spurgte Just Andersen i Søballe, Rasmus Sørensen Yde i Mesing og Hans Andersen i Skovby, om de ville

10. RA. Skanderborg lens jordebøger 1573, 1575, 1646-47, 1649-50, 1661-62 og Skanderborg lensregnskab, uvisse indtægter, stedsmål 1616-17, 1669-40.

11. LAV. Framlev herreds tingbog 1666 23/5, fol. 35, 1667 24/7, fol. 61.

12. LAV. Framlev herreds tingbog 1675 17/3, fol. 49, 28/4, fol. 64.

13. RA. Fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678.

14. LAV. Dronningborg rytterdistrikt, selvejerskøder 1691, nr. 6 1632 26/5.

15. RA. Skanderborg lensregnskab, uvisse indtægter, stedsmål 1659-60.

16. RA. Skanderborg lensregnskab, uvisse indtægter, stedsmål 1630-31, 1633-34.

17. LAV. Framlev herreds tingbog 1663 21/1, fol. 6 m. fol. 8r.

love og sige god for deres hustruers søster Maren Mortensdatter i Storning for skyld, landgilde og skatter, hvortil de svarede, at de intet ville have dermed at gøre.¹⁸

34. ANNE ANDERSDATTER, født i Vengegård, antagelig død i Bogensgård efter 26. maj 1632. Gift før den tid med Poul Nielsen i Bogensgård.

Anne Andersdatter og hendes mand Poul Nielsen i Bogensgård, som lå i Javngyde, var mellem dem, der blev nævnt i lovbud og salg af arveparter i selvejergården i Alling.¹⁹

35. METTE ANDERSDATTER, født i Vengegård, død i Søballe efter 27. februar 1667. Gift med Peder Jensen, død i Søballe før 27. februar 1667.

Barn:

< 77. Morten Pedersen.

Mette Andersdatter og hendes mand Peder Jensen boede i Søballe, da de i 1632 var mellem sælgerne af arveparter i salig Rasmus Frandsens gård i Alling. Februar 1667 blev der holdt syn på den Morten Pedersen og hans mor Mette Andersdatters gård og hans slægtninge fik tilbud om at indløse pant i gården, og der ses det, at det var fjernere slægt, der fik tilbudet.²⁰

36. KIRSTEN ANDERSDATTER, født i Vengegård, død i Veng efter 1632. Gift med Rasmus Rasmussen i Veng, død efter 1632.

Kirsten Andersdatter og hendes mand er begge nævnt i det skøde, som blev udstedt til Jesper Sørensen i Alling på arveparter i salig Rasmus Frandsens gård sst.¹⁹

37. ANDERS RASMUSSEN, født i Vengegård, død sst. før 1626-27. Gift med Maren Bertelsdatter født i Firgårde, død før 1682 i Vengegård.

Børn:

78. Jens Andersen.

< 79. Johanne Andersdatter.

< 80. Anne Andersdatter.

Anders Rasmussen fæstede 1613-14 fjerdeparten af Vengegård, som hans moder oplod. Han betalte 20 rdl. og 1 okse i indfæstning og ses indskrevet i jordebøgerne indtil 1626-27, og må før sin død have overtaget den fjerdedel, som hans mor havde i fæste. 1626-27 blev Vengegård fæstet af Anders Ibsen fra Ørritslev, for den halve part, som Anders Rasmussen fradøde. Han betalte 50 rdl. 2 okser i indfæstning. Anders Ibsen er dog først indskrevet i jordebogen fra 1629/30, altså efter Kejserkrigen var overstået.²¹

På Gern herreds ting 1632 solgte Just Andersen i Søballe på egne og medarbejders vegne en hel del arveparter i en selvejergård i Alling,¹⁹ "til Jesper Sørensen og hans arvinger til evindelige ejendom at have nyde og beholde alle de lodder og arveparter, som fornævnte Just Andersen og alle sine fornævnte medarbejders haver udi den tredje part udi den selvejer bondegård i Alling, som afgangne Rasmus Frandsen iboede, udi huse, gård og gårdsted og al dens tilliggende hus og bolig sammesteds, som Jens Pedersen nu iboer". Blandt medarbejderne var "desligeste Bertel Nielsen i Firgårde på sine datterbørn Jens Andersen, Anne

18. LAV. Frømløv herreds tingbog 1662 3/9, fol. 20, 1666 23/5, fol. 35.

19. LAV. Dronningborg rytterdistrikt, selvejerskøder 1691, nr. 6 1632 26/5.

20. LAV. Frømløv herreds tingbog 1667 27/2, fol. 21, 24/7, fol. 60.

21. RA. Skanderborg lensregnskab, uviste indtægter, stedsmål 1613-14, 1626-27 og jordebøger i samme periode.

Andersdatter og Johan Andersdatter, salig Anders Rasmussens børn, som boede og døde i Vengegård, som han er ret værge for”.²²

Da der foruden de fornævnte var tale om andre arvinger i Vengegård, Bjedstrup og Siim i Skanderup og Ry birk, Forlev i Hjelmlev herred, Skovby i Framlev herred, samt Søballe og Bogensgård i Javngyde i Gern herred, var der formodentlig tale om arv langt tilbage i en tredjedel af gården i Alling, som i øvrigt var den eneste hele selvejergård på stedet. Selvom Bertel Nielsens datter ikke er navngivet i skødet, så må hun være den Maren Bertelsdatter, der fik lovbud i 1666, da Rasmus Knudsen lovbød og solgte en sjette part af Framlev Bundgård og den tilliggende sjettedel i Lillering mark.²³

Som det var almindeligt, må Anders Ibsen, da han overtog gården, være blevet gift med Anders Rasmussens enke Maren Bertelsdatter, og deres søn er så, som det var skik blevet opkaldt efter hendes afdøde første mand, og må være den Anders Andersen Bonde i Vengegård, for hvem der blev givet afkald for arv efter Søren Bertelsen i Firgårde i 1680. Anders Ibsen er død efter 1667, for da er han og Rasmus Knudsen nævnt som fæstere af Vengegård.²⁴

38. NN. TOMASDATTER, død før 1632 i Siim. Gift med Simon Nielsen død sst. før 1632.

Børn:

- < 81. Niels Simonsen.
- < 82. Rasmus Simonsen..
- < 83. Sidsel Simonsdatter.
- < 84. Kirsten Simonsdatter.
- 85. Tomas Simonsen.
- 86. Anne Simonsdatter.
- 87. Karen Simonsdatter.

Formodentlig har Simon Nielsens kone heddet Kirsten eller Sidsel. Simon Nielsen var fæster af en gård i Siim, som han kan have overtaget efter sin far, idet fæsteren i 1581 hed Niels Poulsen.

I 1632 solgte Just Andersen sine egne og medarvingers arv i den selvejergård i Alling, som Rasmus Frandsen var fradød. Blandt de medarvinger var Simon Nielsens børn i Siim:

“Rasmus Simonsen i Siim på sine egne og to søstre Anne Simonsdatter og Karen Simonsdatters vegne og på Niels Simonsens og Tomas Simonsens såvel som på sine tvende svogre Anders Sørensen i Siim og Jens Jensen i Svejstrup på deres hustruer Sidsel Simonsdatter og Kirsten Simonsdatters vegne, efter deres fuldmagts formelding, og i hånd tog fornævnte [Just Andersen] Jesper Sørensen i Alling solgte, skødte og aldeles afhændet fra sig og alle sine forskrevne medarvinger og deres arvinger og til fornævnte Jesper Sørensen og hans arvinger til evindelig ejendom”²⁵

Dette skøde er også blevet afskrevet da ryttergodset skulle sælges i 1767, men her var der to skøder næsten enslydende, og tilsyneladende på hver sin halve gård nemlig skøde nr. 104, og 106,²⁵ og begge skøder var på den gård i Alling, hvorpå Rasmus Frandsen havde boet, men skøde 104, var i en afskrift fra 1660 fordi det oprindelige skøde fra 28. maj 1632 var brændt. Den var af det samme første hold arvinger skødet til Anders Nielsen i Mollerup og hans hustru Karen Enevoldsdatter. Mens nr. 106 var skødet til Jesper Sørensen af de samme arvinger som i den ovenfor nævnte afskrift fra Dronningborg. Der er dog den forskel på de

22. LAV. Dronningborg rytterdistrikt, selvejerskøder 1691, nr. 6 1632 26/5.

23. LAV. Framlev herreds tingbog. 1666 14/11 fol. 90.

24. LAV. Ry birks tingbog 1680 30/9 fol. 150 og Skanderborg amtsregnskab jordebog 1667.

25. RA. ADK. 1767, gård nr. 104 og 106 i Alling.

to skøder, som burde være ens, at Rasmus Simonsen i den seneste afskrift er blevet skrevet Rasmus Sørensen, og de to ugifte søstre Anne og Karen ikke er skrevet ind dér..

Det samme gælder for endnu to sælgere, som er nævnt i den ældste afskrift nemlig Poul Ibsen i Framlev på sin hustru Else Rasmusdatters vegne, og Jens Sørensen i Stjær på sin hustru Maren Rasmusdatters vegne.

Eftersom der var tale om den selvejergård, som salig Rasmus Frandsen iboede, har han vel også haft lod i gården. I så fald var de to nævnte Rasmusdøtre formodentlig hans arvinger. Ifølge Skanderborg lens jordebogsregnskab var Rasmus Frandsen alene på gården i 1602-03 og efterfølgende år og efter 1640-41 Rasmus Rasmussen Frandsen og Jesper Sørensen indtil 1649-50, på hver sin halvdel af selvejergården, som oprindeligt havde været en hel gård, mens beboerne i 1661-62 hed Rasmus Rasmussen Frandsen og Niels Nielsen.²⁶

39. MARGRETE TOMASDATTER, død efter 1632 Bjedstrup. Gift med Jens Knudsen, død i Bjedstrup efter 1632.

< 88. Knud Jensen, født omtrent 1610.

< 89. Tomas Jensen.

Jens Knudsen i Bjedstrup solgte sin hustru Margrete Tomasdatters arvelod i selvejergården i Alling, da Just Andersen i 1632 skødede samtlige arvelodder i gården til Jesper Sørensen i Alling.²⁷ De to sønner kendes fra Ry birk ting bog.²⁸

40. SEJER KNUDSEN, født i Århus.

Sejer Knudsen var i 1598 ridefoged på Silkeborg.

Christen Blichfeld, forvalter på Frisenborg fik bevidnet, at han den 4. oktober 1679 på Gern herreds ting fremlagde et gammelt tingsvidne og deling af Farre skov 13. maj 1598, "hvori synsmænd deler skoven, da er de kaldet af Sejer Knudsen, ridefoged til Silkeborg, på kongelig majestæts tjeneres i Farre, egne og menige Farre grander og lodsejere til Farre skov deres vegne, for at gøre skel mellem deres skovskifter, og de begyndte i lille Krarup."

Sejer Knudsen var til stede på egne, kongelig majestæts tjeneres vegne og på Margrete Jensdatters vegne samt på Niels Jensens vegne, Jens Jensen i Farre og på Peder Pedersens vegne i Århus. Erik Pedersen på egne vegne, Mikkel Pedersen på sin far Peder Fogs vegne, Jens Eriksen, Mogens Andersen og Niels Andersen og stod de alle til vedermåls ting og samtykkede samme skovskel.²⁹

41. GERTRUD PEDERSDATTER, født omtrent 1560, antagelig død 1606 i Randers. Gift 1. med Saxe Andersen, født omtrent 1570 i Kolding, død i Randers senest 1602. Gift 2. omtrent 1603 med Laurs Jacobsen Skriver, død 25. november 1610 i Randers.

Barn i første ægteskab:

< 90. Peder Saxesen, født i Randers senest 1597.

Børn i andet ægteskab:

< 91. Margrete Laursdatter, født i Randers.

< 92. Karen Laursdatter, født i Randers.

( ) Gertrud Laursdatter, født i Randers, antagelig død helt spæd.

26. RA. Skanderborg len, jordebogsregnskaber 1602-03 til 1660-61.

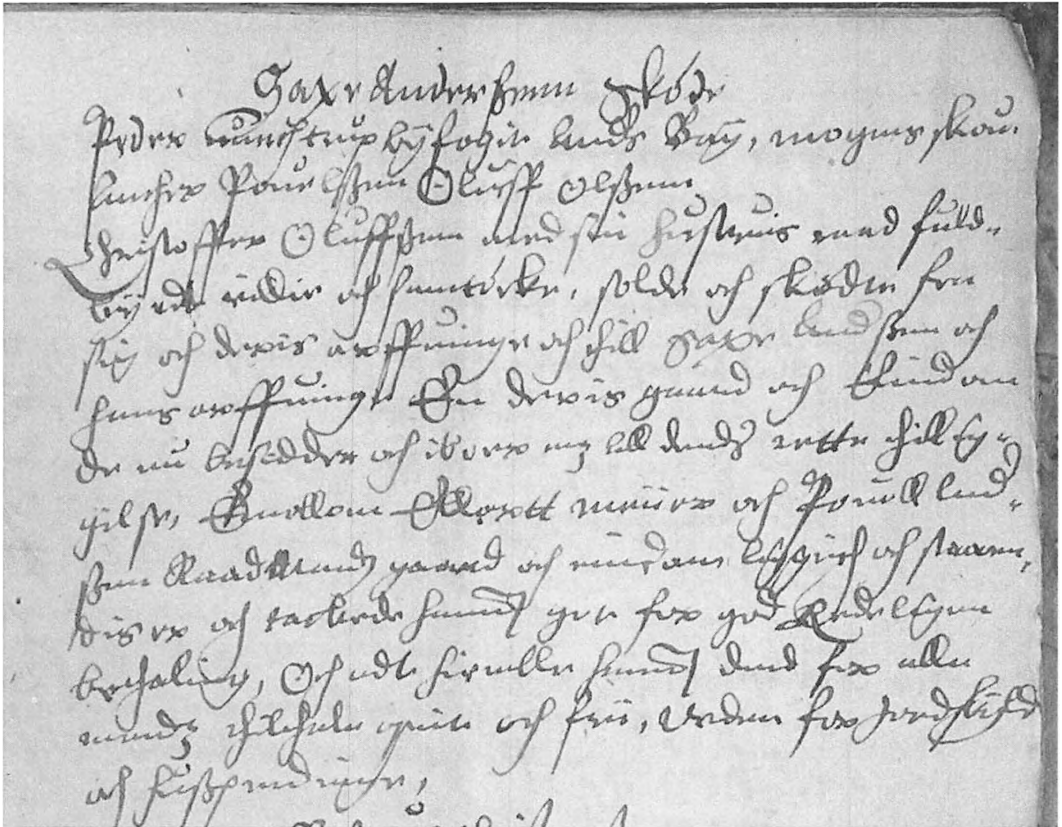
27. LAV. Dronningborg rytterdistrikt, selvejerskøder 1691, nr. 6 1632 26/5.

28. LAV. Ry birks tingbog 1665 1/6 fol. 7.

29. LAV. Gern herreds tingbog 1679 4/10, fol. 75.

Gertrud Pedersdatters første mand Saxe Andersen var født i Kolding. Han var søn af Anders Saxesen og Else Hansdatter. Saxe Andersen døde før der i 1606 blev holdt skifte efter hans far, så det blev sønnen Peder Saxesen, der efter at være flyttet til Kolding, hvor han havde overtaget sin arv, der efter kontrakt med hans fars svoger Tomas Gregersen "belangende hvis penge, han på oldarvs vegne efter hans salig faders fader Anders Saxesen var tilfalden, hvorfor han skulle være forsikret udi den gård og ejendom Tomas Gregersen iboer".³⁰

Saxe Andersen fik den 7. maj 1599 tinglæst et skøde på en gård i Randers: "Saxe Andersen skøde: Peder Munkdrup byfoged, Anders Bay, Mogens Skov, Anker Poulsen, Oluf Olufsen,

Saxe Andersens skøde i Randers byfogeds tingbog dateret 7. maj 1699.

Christoffer Olufsen med sin hustru råd fuldbyrde vilje og samtykke solgte og skødede fra sig og deres arvinger til Saxe Andersen en deres gård og ejendom, de nu besidder, med al dens rette tilliggelse imellem klostrets mur og Poul Lassen rådmands ejendom liggendes og ståendes er, og takkede ham godt for god redeligen betaling og at hjemle ham den for alle mænds tiltale kvit og fri uden for jordskyld og huspendinge".³¹

Saxe Andersens hustru Gertrud Pedersdatter var datter af Peder Jensen og Margrete Jensdatter i Randers. Hun blev efter Saxe Andersens død gift anden gang med Laurits Jacobsen, rådmand i Randers, hvis første kone hed Karen Mogensdatter.³²

Den 9. december 1626 stod herredsfogden i Gern herred Jesper Pedersen i Oustrup selv frem på tinget, hvor han fik tinglæst skøde på arveparter i en selvejergård i Farre:

30. LAV. Viborg landsting, dombog C, 1632 28/7 fol. 173.

31. LAV. Randers bys tingbog 1599 7/5 fol. 176.

32. LAV. Randers bys skifrebrev nr. 8.

“For tingsdom stod Peder Pedersen underskriver på Skanderborg, med fuldmagt og myndighed af Peder Saxesen, borger og indvåner udi Kolding, på hans vegne.

Jesper Laursen, slotsfoged på Dronningborg på sine egne og på hans fulde søskende Hans Laursen i Randers og Jørgen Laursens vegne og på hans søster Dorte Laursdatter og Anne Laursdatters vegne i Mariager efter fornævnte Hans Laursen og Rasmus Nielsen, rådmænd i Mariager, deres udgivne købebrevs formelding, som her i dag for dom er læst og påskrevet.

Mathias Pedersen isenkræmmer, borger i Randers, på sin hustru Margrete Laursdatters vegne og Laurs Vognsen, borger i Randers, på sin hustru Karen Laursdatters vegne og på deres egne, så og efter udgivne købebreves og fuldmagts formelding.

Hver især tog fornævnte Jesper Pedersen i Oustrup udi hånd og med deres fri vilje og velberåd hu solgte, skødede og aldeles afhændede fra dem og deres arvinger og til fornævnte Jesper Pedersen og hans kære hustru, ærlige og velbyrdige Johanne Grøn og deres arvinger til evindeligt ejendom at have, nyde, bruge og beholde en deres selvejerbondegård i Farre by liggende med huse, gård og gårdsted.”

Længere nede i samme skøde læses: “Aldeles intet undtagen i nogen måde efter gamle skøder og adkomstbrevs formelding, som fornævnte Peder Saxesen [er] arveligt tilfalden efter hans salig afgangne moder Gertrud Pedersdatter, og som hun arvede efter hendes salig oldemor Margrete Jensdatter, som begge boede og døde i Randers, og fornævnte Jesper Laursen og hans helsøskende Hans Laursen og Jørgen Laursen, Anne Laursdatter og Dorte Laursdatter er arveligt tilfaldet efter deres salig afgangne far Laurs Jacobsen, fordem rådmænd i Randers, og som han arvede efter hans salig afgangne barn Gertrud Laursdatter, og som fornævnte Mathias Pedersens hustru Margrete Laursdatter og Laurs Vognsens hustru Karen Laursdatter har arvet efter deres salig afgangne far fornævnte Laurs Jacobsen og deres salig moder Gertrud Pedersdatter”.³³

Den førstnævnte af sælgerne Peder Saxesen og hans halvsøskende Margrete Laursdatter, Karen Laursdatter og den afdøde Gertrud Laursdatter var alle børn af Gertrud Pedersdatter. Dels i hendes ægteskab med Saxe Andersen, og dels i ægteskabet med Laurs Jacobsen, rådmænd i Randers. Gertrud Pedersdatter er formodentlig død i barselseng og den datter, som blev opkaldt efter hende, er nok død kort tid efter, for det var gennem arv efter denne lille datter, at hendes halvsøskende Hans og Jørgen Laursen, Anne og Dorte Laursdatter på hvis vegne deres bror Jesper Laursen skødede deres arveparter til Jesper Pedersen i Oustrup, i den gård i Farre, hvori Gertrud Pedersdatter endnu havde arven efter sin mor Margrete Jensdatter stående.

Skiftet efter Gertrud Pedersdatters anden mand Laurits Jacobsen, rådmænd i Randers, er bevaret, og her nævnes hans børn af det første ægteskab med Karen Mogensdatter og hans børn med Gertrud Pedersdatter, som ved ægteskabets indgåelse altså har været enke efter Saxe Andersen, hvis far Anders Saxesen døde for 14. april 1606 i Kolding, mens hans enke Else Hansdatter først døde mellem 1616 og 1622.³⁴ Gertrud Pedersdatters søn Peder Saxesen er ikke nævnt i skiftet, måske fordi hans arv efter moderen har været i overformynderiets varetægt.³⁵

42 LAURITS SEJERSEN, født i Sorring eller Voldby, omtrent 1560.

Laurs Sejersen er nævnt 1595 i en missive fra kongen til Frantz Rantzau, som fik besked om at “Barbara Munksdatter i Voldby under Silkeborg slot har beklaget sig i høj grad over, at hendes ældste søn Laurits Sejersen, forholder sig meget modvillig mod hende og i utilbørlig

33. RA. ADK. 1767, gård 124, skøde 4.

34. Personalhistorisk tidsskrift 2010, 1 Kirstin Nørgaard-Pedersen: En Saxeslægt i Danmark og Norge, side 44.

35. LAV. Randers bys skiftebrev nr. 8

måde er ulydig mod hende, og [hun] har anmodet kongen om at forsvare hende mod hendes søns ondskab. Frantz Rantzau skal kalde Laurits Sejersen for sig, alvorligt foreholde ham at han herefter skal opføre sig tilbørligt, som en søn bør opføre sig mod sin moder, og hvis han ikke vil forbedre sig lade ham tilbørligt straffe til eksempel for andre”.³⁶

43 ANDERS RASMUSSEN, født i Sorring omtrent 1585, død sst. før 1669. Hustrus navn ukendt.

Barn:

< 93. Sejer Andersen, født i Sorring omtrent 1620.

Anders Rasmussen betalte husbondhold for en selvejergård i Sorring 1613-14.³⁷ Det var hans brødre imidlertid ikke helt tilfredse med, så de klagede til kongen. Derfor udgik der i 1617 en “missive til Laurits Ebbesen. Som han af vedlagte supplikation yderligere vil kunne erfare, have disse brevisere Christen Rasmussen og Jens Rasmussen berettet, at deres broder Anders Rasmussen mod deres vilje og samtykke på modvillig vis skal besidde deres afdøde faders gård sammen med deres moder, og at den tredje part af gårdens tilliggende i deres umyndige år er kommen fra gården, men at der alligevel nu ligesom tidligere svares fuld rettighed af denne. Det befales ham at hjælpe dem til rette, så vidt han kan gøre det med lov og ret”.³⁸

Det må formodes, at det var denne klage, som førte til at arveparterne i gården, blev solgt i 1620: “da var skikket Christen Rasmussen og Jens Rasmussen født i Sorring, de æskede og fik et fuldt tingsvidne af otte danne mænd,” som alle sandeligen vidnede på deres gode tro og rette sanden, at de sandelig så og hørte på fornævnte tid og dag for dom stod hustru Lisbeth i Sorring med hendes lavværge Anders Rasmussen ibid. hans vilje råd og samtykke item Anders Rasmussen selv på sin egen og Niels Rasmussen ibid. på sine egne vegne desligeste Jens Rasmussen ibm. på sin hustru Dorte Mikkelsdatters vegne, Christen Madsen i Gern på sin hustru Inger Rasmusdatters vegne og Niels Andersen udi Lillering på sin hustru Lisbeth Rasmusdatters vegne, og alle samtlige med deres fri vilje og velberåd hu skødte og solgte og aldeles afhændede fra dem og deres arvinger og til fornævnte Christen Rasmussen, Jens Rasmussen og deres arvinger til evindelig køb og ejendom al, hvis lod og parter de haver udi den gård og gårds tilliggelse fornævnte hustru Lisbeth i fornævnte Sorring nu iboer”.³⁹

Den part Jens Rasmussen solgte på sin hustru Dorte Mikkelsdatters vegne, har formodentlig været den tredjepart af gårdens tilliggende, som omtales i brevet til lensmand Laurits Ebbesen, nemlig den part, som Anders Rasmussens farbror Laurits Sejersen havde solgt til Mikkel Pedersen i Klintrup.⁴⁰

44. CHRISTEN RASMUSSEN, født omtrent 1590, død efter 28. marts 1668 i Davding i Grædsted sogn.

Christen Rasmussen boede i Davdinggård i Grædsted sogn. Hvorvidt han ejede gården, eller om han havde fået gården tildelt fordi, han var kongelig majestæts bestalter kaptajn vides ikke. Det har ikke heller været muligt noget steds at se, om han havde kone og børn. Da hans bror Jens Rasmussen var ejer af en gård i Davding, var det måske den gård Christen Rasmussen beboede, og i 1642 solgte han sin anpart i fødegården i Sorring til broderen, der ligesom ham havde fået tilskødet gården i 1620.

36. Kancelliets brevbøger 1595 27/8.

37. RA. Skanderborg lensregnskab, uvisse indtægter, stedsmål 1613-14.

38. Kancelliets brevbøger 1617 28/11, side 288.

39. LAV. Dronningborg rytterdistrikt, selvejerskøder 1691, nr. 16 1620 5/2.

40. LAV. Dronningborg rytterdistrikt, selvejerskøder 1691, nr. 31.1600 14/6.

Mogens Nielsen i Farre den tid i dommers sted på Gern herreds ting, Rasmus Jensen i Kalbygård, Frands Nielsen i Storrिंग gør vitterligt at år 1642 lørdag den 14 januar på fornævnte ting var skicket ærlig og velagt mand Jens Rasmussen, denne kaptajn udi Koldinghus lægd, han bades og fik et fuldt tingsvidne af otte dannemænd, der alle vidnede på deres gode tro og rette sanden, det de på fornævnte ting og dag så og hørte, for tingsdom stod Niels Gregersen i Gern, delefoged til Silkeborg og med en underskrevet fuldmagt af ærlig og velagt mand Christen Rasmussen, kongelig majestæts bestalter kaptajn udi Jylland, som i dag blev læst og påskrevet efter forskrevne fuldmagts indhold.

Tog fornævnte Niels Gregersen forbemeldte Jens Rasmussen Hjelmstrup udi hånd og med fri vilje og velberåd hu solgte, skødte og aldeles afhændede fra fornævnte Christen Rasmussen, hans søster og deres arvinger og til fornævnte Jens Rasmussen og hans arvinger til evindeligt ejendom at have, nyde, bruge og beholde al den selvejer bondegård i Sorring Niels Ras[mussen] nu iboer, med al sin rette tilliggelse i by og mark, huse, bygning, ager og eng, skov og mark, hede og fæled, mose og kær, fiskevand og fægang, vådt og tørt, så vel som Ulstrup (Volstrup) og Bjarup mark med alle kanter og lodder inden mark og uden mark, som nu tilligger og af arilds tid tilligget haver, være sig ved hvad navn det helst er, eller nævnes kan aldeles intet undtagen i nogen måde, og kendes fornævnte Christen Rasmussen sig efter købebrevs formelding at have annammet og opbåret sølv penninge, fyldest og fuld værd af fornævnte Jens Rasmussen for fornævnte gård og dens rette tilliggelse aldeles efter hans egen gode vilje og nøje, som han takket ham godt for god redelig betaling i alle måder, og tilpligter sig og sine arvinger at fri hjemle, frelse og fuldkommenlig tilstande fornævnte Jens Rasmussen og hans arvinger fornævnte gård og al dets rette tilliggelse,” med flere af de for skøder sædvanlige forsikringer.⁴¹

Christen Rasmussen levede endnu i marts 1668, for da fik han varsel i Davding, da Erik Jensen og Søren Jensen af Gern på tredje ting lovbød den halvgård i Sorring, som Niels [Rasmussen] Bonde påboer.⁴²

45. JENS RASMUSSEN, født omtrent 1590 i Sorring, død i løbet af 1652 i Hjelmstrup eller Egtved, hvor han er begravet. Gift 1. med Gunder Jensdatter, død 1619. Gift 2. med Kirstine Munk.

Børn i 2. ægteskab:

- < 94. Margrete Jensdatter Munk, født efter 1620.
- < 95. Rasmus Jensen.
- < 96. Laurits Jensen.
- < 97. Christian Jensen Munk.
- < 98. Anders Jensen.

Jens Rasmussens første hustru Gunder Jensdatter døde i 1619. Til minde om hende og deres to børn bekostede Jens Rasmussen et epitafium opsat i Egtved kirke 1622. Maleriet er gået tabt, og den ret ødelagte ramme omfatter nu en præstetavle af nyere dato, med oplysninger om en del af hans datter Margrete Jensdatter Munks efterkommere, som var præster i Egtved i flere generationer.⁴³

Den 16. april 1618 fik Jens Rasmussen bestalling som kaptajn over 173 bønderknægte, der var udskrevne for soldater i Koldinghus len, hvilke afdøde Anders Ørum sidst havde i befaling.⁴⁴

41. LAV. Dronningborg rytterdistrikt, selvejerskøder 1691, nr. 22 1642 15/1.

42. LAV. Gern herreds tingbog 1668 28/3, fol. 110.

43. John Kvist: Egtved sogn, 1. bind, s. 308.

44. Kancelliets brevbøger 1618 16/4, side 382.

Jens Rasmussen blev gift igen med Kirstine Munk. Det skete formodentlig nogenlunde samtidig med, at han som kongelig bestalter kaptajn fik bopæl i Hjelmdrupgård, der tilligemed Ødstedgård var blevet udlagt til officersgårde. Lensmanden Otte Brahe fik derfor besked, om at han skulle tilbagebetale det stedsmål, som de to bønder Morten Hansen og Claus Baltzersen havde betalt.⁴⁵

Samme år var en kaptajnløjtnant ved krigsretten blevet dømt fra livet. Et par kaptajner blev foreslået til forfremmelse, men de kunne af forskellige grunde ikke godkendes dertil. "Kongen er ellers tilfreds med, at han forordner enten Sacahrias Rogge, Jens Rasmussen Løjtnant, eller en anden dygtig person til kaptajnløjtnant".⁴⁶ Jens Rasmussen må have udført sit hverv til kongens tilfredshed, for han blev begunstiget flere gange. Således fik Just Høg i 1635 besked om at optage nogle elever i Sorø skole, når der blev plads, mellem dem to sønner af Jens Rasmussen, kaptajn i Koldinghus len. Måske er det ikke blevet til noget med det samme, for i 1645 fik Henrik Ramel brev om at indtage hans søn Christen Jensen i samme skole.⁴⁷

Jens Rasmussen var ejer af en selvejergård i Davding i Grædstrup sogn, hvoraf det 1633 blev ham bevilget, at han indtil videre måtte være fri for at yde gæsteri, så længe han var i kongens tjeneste.⁴⁸ Senere havde han begæret at gården i "hans hustrus og deres efterkommeres livstid måtte være fri for al tyngde og afgift, hvorimod han til kronen vil udlægge en fri gård, som han har i Serritslev by i Nebel sogn i Vor herred i samme len." Lensmanden Laurits Ebbesen fik besked om "at undersøge begge gårdes lejlighed og indsende erklæring om, hvorvidt det kan ske uden skade for kronen".⁴⁹

1637 udstedtes "livsbrev for Jens Rasmussen, kaptajn i Koldinghus len, og for hans hustru på en gård, kaldt Hjelmdrup, i Koldinghus len, fri for ægt og arbejde, dog for den sædvanlige årlige afgift".⁵⁰

Som allerede nævnt, modte Jens Rasmussen selv op på Gern herreds ting 14. januar 1642, hvor Niels Gregersen i Gern delefoged til Silkeborg med en underskrevet fuldmagt af ærlig og velagt mand Christen Rasmussen, kongelig majestæts bestalter kaptajn udi Jylland, som i dag blev læst og påskrevet, "tog Jens Rasmussen Hjelmdrup i hånd og solgte, skødte og aldeles afhændede fra Christen Rasmussen, hans søster og deres arvinger og til fornævnte Jens Rasmussen og hans arvinger til evindelig ejendom at have, nyde, bruge og beholde al den selvejer bondegård i Sorring, Niels Rasmussen nu iboer".⁵¹

Som kongelig majestæts bestalter kaptajn må det formodes, at Jens Rasmussen deltog aktivt i Torstensonkrigen, da Jylland blev oversvømmet af "Svensken", ikke mindst fordi de danske styrker i stor udstrækning blev trukket over til Fyn, og forsvaret af Jylland nærmest blev opgivet. Krigen gik så hårdt ud over bønderne, at regnskaberne til ekstraskatten 1646 rummer hundredvis af forarmelsestingsvidner, som blev indsendt af lensmændene, som bilag til deres regnskaber. Hjelmdrup og Jens Rasmussens gård i Davding gik antagelig heller ikke ram forbi.

Mange af tingsvidnerne efter krigen om udplyndring, rovet kvæg og heste, har ganske som efter den senere krig, forårsaget stridigheder om rettigheden til de heste, som var blevet købt af bortdragende soldater, og som den rette ejermand derefter forsøgte at få tilkendt ved retten. En sådan sag fandt Jens Rasmussen på Hjelmdrup det nødvendigt at få omstødt på

45. Kancelliets brevbøger 1620, 16/4, side 843.

46. Kancelliets brevbøger 1620, 17/9, side 907.

47. Kancelliets brevbøger 1635, 22/3, side 79, 1645 6/9, side 317.

48. Kancelliets brevbøger 1633, 23/3, side 86.

49. Kancelliets brevbøger 1636 4/3, side 442.

50. Kancelliets brevbøger 1637 29/8, side 200.

51. LAV. Dronningborg rytterdistrikt, selvejerskøder 1691, nr. 22 1642 15/1.

Viborg landsting 23. juni 1647. Han havde derfor stævnet herredsfoged Anders Jørgensen, fordi han først den 18. juli 1646 havde "tildømt Søren Møller i Koldinghus mølle at forskaffe Jens Rasmussen hans hoppe igen, som han har beholdt, for en billig købe penge, hvis sig belanger at skaffe til stede eller at lide som for uhjemlet, vidste han ikke at kende, efterdi det er sket i ufredstid, og ikke har agtet at Jens Rasmussen, kaptajn ikke har sat i rette eller begæret dom på nogen hoppe eller føl, men aleneste om Søren Møller ikke burde at skaffe sin hjemmel eller derfor at lide som for uhjemlet."

Da modparten tilsyneladende protesterede imod dommen, var den på ny blevet pådømt 24. oktober 1646. Herredsfogden havde ikke agtet "at Jens Rasmussen kaptajn ikke har sat i rette eller begæret dom på nogen hoppe eller føl, men aleneste om Søren Møller ikke burde at skaffe sin hjemmel eller derfor at lide som for uhjemlet, og da vidste han ikke imod samme hans [hans egen] dom at kende eller dømme, imens den stod ved magt, formener efter slig lejlighed samme afvisnings dom bør magtesløs at være, og fogden at give kost og tæring og stå til rette. Da efter flere ord dem imellem faldt, indgav Jens Rasmussen og Christen Hansen i Eltang samme deres tvistige sag på fire dannemænd," Derefter valgte Jens Rasmussen to mænd og Christen Hansen fra Eltang, som var mødt for mølleren Søren Markorsen andre to, hvorefter de tog rådmænd Mogens Eriksen fra Kolding til voldgiftsmand, og de skulle derefter mødes i hans hus i Kolding og få afgjort sagen.⁵²

Jens Rasmussen levede altså endnu, og han blev nævnt endnu en gang i en opsættelse af landstinget dateret 3. oktober i en klage over den samme herredsfoged med flere, for en registrering og vurdering hvori skyldige restancer til Koldinghus, og endvidere en stor gæld, "nemlig 144 sletdaler at betale, som er til Jørgen Jensen i Dons, kaptajn Jens Rasmussen på Hjelmdrup med flere at betales af et håndskrift." Sagsøgerne havde aldrig fået noget håndskrift, og de havde ikke lovet nogen gæld at betale, og de mente derfor "samme hjemgjorte bænkebrev, som ikke til tinge gjort er, burde magtesløst at være.

Så og efterdi bemeldte registrering og udsætning befindes af herredsfogden og dannemænd i Jens Pedersens overværelse at være gjort og forrettet, da ved vi ikke imod samme registrering, skifte og udsætning, såvel som den dom, som deri påfunden er, at sige eller magtesløs dømme," og fordi deres tingsvidne alene befindes at være vidnet på en død mand, som ikke med brev eller segl er bekræftet, da kunne vi efter sådan lejlighed ikke kende samme deres vidner så noksom, at de bør nogen magt at have, men magtesløs at være".

Jens Rasmussen havde måske overvejet at flytte til Kolding, for han nævnes i en sag om sikkerhed for arvemidler i et pantsat hus, som er beliggende i Lusbygade imellem kaptajn Jens Rasmussens ejendom ved den østre og salig Hans Nielsens ejendom, som Inger salig hr. Søren [Poulsens] efterleverske i Egtved har i pant, ved den vestre side, adalgaden ved den søndre og kongelig majestæt og kronens sø ved den nørre ende." Jens Rasmussen havde en del penge til gode i Kolding, og han blev sammen med flere andre stævnet, da der skulle holdes vurderingssyn på et hus, og efter hans død ejede hans arvinger pant i flere huse, som de førte sag om både før og efter krigen 1657-60.⁵³

Af den grund er salig Jens Rasmussen og hans arvinger nævnt adskillige gange i Kolding tingbog: "Simon Andersen Dover, prokurator her sst., på hæderlig og vellærd Rasmus Jensen i Egtved hans vegne med opsættelse her af bytinget 2. december sidst forleden havde ladet kalde salig Poul Knudsen skrædder her sst, hans efterladte børn." Derefter "fremlagde Simon Andersen et pantebrev, dateret 2. november 1642, lydende på 100 sletdaler, salig Poul Knudsen skrædder, fordum indvåner her sst., skyldig at være salig kaptajn Jens Rasmussen,

52. LAV. Viborg landsting, dombog C. 1647 23/6 fol.176

53. LAV. Kolding bys tingbog 1650 30/1 fol. 19, 10/7 fol. 107.
(m. fl. steder, se under arvingerne i 6. slægtled).

forrige på Hjelmdrup, endnu i rette lagde han en 24 mænds vurdering, dateret 15. november 1652, på et tre fag hus med halv stald og halvt gårdsrum, som var vurderet for 100 sletdaler.” Det var senere blevet tilbudt Poul Knudsens børn at indløse huset, men da det ikke var sket, blev det tildømt Jens Rasmussens søn Rasmus Jensen.⁵⁴

Jens Rasmussen er antagelig død i løbet af 1652, og da en begravelse ikke er fundet i Kolding, er han formodentlig blevet begravet i Egtved.

46. INGER RASMUSDATTER, født i Sorring, død i Gern. Gift før februar 1620 med Christen Madsen i Gern.

Deres datter:

< 99. Barbara Christensdatter, født i Gern

“Christen Madsen på sin hustru Inger Rasmusdatters vegne skødte og solgte og aldeles afhændede fra dem og deres arvinger og til fornævnte Christen Rasmussen, Jens Rasmussen og deres arvinger til evindelig køb og ejendom alle, hvis lod og parter de haver udi den gård og gårds tilliggelse,” nemlig i den gård hendes mor “fornævnte hustru Lisbeth i fornævnte Sorring nu iboer”.⁵⁵

1671 den 17. juni fik herredsfogden Niels Gregersen i Gern skrevet et tingsvidne som lød: “Else Nielsdatter i Farre vidnede, at hendes salig mor Barbara Christensdatter, som boede og døde i Gern, kort før sin død gav sine piger, Kirsten Nielsdatter, Else Nielsdatter, Lisbeth Nielsdatter og Inger Nielsdatter hver 100 sletdaler, og de to yngste piger Lisbeth og Inger deres penge annammede hendes søster salig Kirsten Nielsdatter og hendes fæstemand Jokum Christensen, som nu boer i Hårup.

Niels Mogensen i Farre vidnede, at Jokum Christensen, i hans hustrus levende live og efter hendes død, havde anmodet ham, da han er gift med de to små pigers søster, om at annamme deres 200 sletdaler og sætte dem på rente”.

Selvom det ikke har været muligt at finde direkte oplysning om Inger Rasmusdatter og hendes mand Christen Madsen i Gern, så er det sandsynligt at Barbara Christensdatter var deres datter, idet både hendes bedstemor Lisbeth Munksdatter og hendes egen mor Inger Rasmusdatter er blevet opkaldt, og at de var hendes børn understøttes af, at der gik varsel om lovbud til Jokum Christensen i Hårup, der havde været gift med Kirsten Nielsdatter og til Niels Mogensen i Farre, som var gift Else Nielsdatter, som vidnede om deres arv efter moderen.

Det første varsel om lovbud skete til “Niels Gregersen i Gern, Niels Mogensen i Farre, Niels Rasmussen i Sorring, Jokum Christensen i Hårup, samt Christian Jensen Munk i Davding,” da Erik Jensen ville sælge Niels Rasmussen Bondes gård i Sorring,⁵⁶ nemlig den gård hvori hans søster Inger Rasmusdatters mand Christen Madsen i 1620 solgte hendes arveparter.

47. LISBETH RASMUSDATTER, født i Sorring. Gift med Niels Andersen i Lillering. Niels Andersen solgte på sin hustru Lisbeth Rasmusdatters vegne al den lod og del, som hun havde i den selvejergård og dens tilliggelse i Sorring, som hendes moder hustru Lisbeth iboede.⁵⁵ Disse oplysninger er fra en tid, hvor det har vist sig umuligt at følge dette ægtepar, men da der ikke har været varsel om lovbud til Lillering, er det muligvis fordi Lisbeth Rasmusdatter ingen børn fik.

54. LAV. Kolding tingbog 1653 26/1 fol. 14.

55. LAV. Dronningborg rytterdistrikt, selvejerskøder 1691, nr. 16 1620 5/2.

56. LAV. Gern herreds tingbog 1668 28/3, fol. 110.

48. NIELS RASMUSSEN BONDE, født i Sorring, død 1671 sst. Gift med Karen Sørens-datter, død før 20. februar 1675.

Niels Rasmussen Bondes kone, kender man fra en indførsel i Gern herreds tingbog 1675, da der efter Karen Sørensdaters død blev udstedt forbud mod at fjerne noget fra boet, før end der var blevet holdt skifte.⁵⁷

Niels Rasmussen blev boende på gården i Sorring, da han og hans søskende solgte deres arveparter i gården, så selvom han et enkelt sted i Gern herreds tingbog ses med tilnavnet Bonde, så har han formodentlig efter moderens død kun ejet så lille en del af gården, at han i virkeligheden havde fæstet den af sine søskende.

1630 brændte gården, hvilket 18. november 1631 udløste en missive til lensmand Laurits Ebbesen: "Denne Niels Rasmussen i Sorring har berettet, at hans gård med fæ, kvæg og hvad han ellers havde, er brændt forrige år, så at han hverken kan yde sin landgilde for forrige eller for dette år, og [han] har begæret at blive fritaget for disse to års landgilde. Da kongen har bevilget ham dette skal Laurits Ebbesen lade ham være forskånet for disse to år og føre det til regnskab".⁵⁸

Som allerede omtalt blev den selvejergård i Sorring, hvorpå Niels Rasmussen boede i 1642 solgt af hans bror Christen Rasmussen i Davding til deres bror kaptajn Jens Rasmussen i Hjelmdrup.⁵⁹

1665 stævnedes Erik Jensen i Gern "Niels Gregersen i Gern, Niels Mogensen i Farre, Niels Rasmussen i Sorring, Jokum Christensen i Hårup, samt Christian Jensen Munk i Davding for vidne angående et lovbud, og Erik Jensen 3. ting lovbød den bolig i Sorring, Niels Rasmussen påboer, hvorimod Niels Gregersen i Gern på børns vegne svarede, at da de kunne være interesserede, og det forlyder, at Erik Jensen selv vil tilegne sig gården, som er tilfaldet ham med hans tre brødre og medarvinger, dog ikke den 4. part, om han [Erik Jensen] ikke bør fremvise fuldmagt fra medarvingerne, før der bliver udstedt lovbud."

Erik Jensen blev derefter tildomt, at "han bør bevise med fuldmagt, at han er fuldmægtig til at lovbyde." En måned senere stævnedes Erik Jensen i Gern Niels Rasmussen Bonde i Sorring, for han [nu på] tredje ting fremæskede Niels Bondes fæstebrev på den bolig, han påboer, hvortil han svarede, at der for æskning bør hentes dom." Sagen blev opsat fjorten dage, og da man ikke hører mere til den, har Niels Bonde formodentlig kunnet fremvise et fæstebrev.⁶⁰

Da, der var tale om lovbud på gården i Sorring med eventuelt salg for øje, har de varslede personer på en eller anden måde været Niels Rasmussens og hans søskendes slægtninge. Christian Jensen Munk var søn af kaptajn Jens Rasmussen i Hjelmdrup, og måske var Erik Jensen i Gern en ukendt bror eller halvbror til ham, mens de øvrige har været slægtninge på anden måde, og muligvis efterkommere efter søsteren Inger Rasmusdatter, hvis mand Christen Madsen i Gern på hendes vegne solgte en arvepart i gården i 1620.⁶¹

6. oktober 1666 fik Niels Rasmussen tingsvidne, "at næste onsdag før Skt. Olufs dag (29. juli), da kom der en heftig ildebrand af torden og lyn i hans gård, så laden brændte af, så han derved led stor skade." En sådan ulykke kan have været medvirkende årsag til at Niels Bonde af Anders Jensen i Gern i november året efter blev tiltalt for 30 sletdaler bondeskyld, som han var i restance med af gården, og han var derfor nødt til at indgå kontrakt med Anders Jensen og Erik Jensen i Gern, som den 18. januar 1668 fik tinglæst, at de var blevet forliget med Niels Rasmussen i Sorring om den resterende bondeskyld af den gård, han påboer.⁶²

57. LAV. Gern herreds tingbog 1675 20/2, fol.27.

58. Kancelliets brevbøger 1631 18/11.

59. LAV. Dronningborg rytterdistrikt, selvejerskøder 1691, nr. 22 1642 15/1.

60. LAV. Gern herreds tingbog 19/8 1665, fol.56. 2/9, fol. 58.

61. LAV. Dronningborg rytterdistrikt, selvejerskøder 1691, nr. 16 1620 5/2.

62. LAV. Gern herreds tingbog 1666 6/10, fol. 58, 1667 30/11, fol.72, 1668 18/1, fol. 79.

Imidlertid har Niels Rasmussen nok ikke været i stand til at overholde kontrakten, for allerede 28. marts samme år fik Erik Jensen og Søren Jensen af Gern udstedt tingsvidne, at de tredje ting lovbød den halvgård i Sorring, som Niels Bonde påboer. Varsel til Niels Rasmussen i Sorring, Christen Rasmussen i Davding, Niels Mogensen i Farre, Sejer Andersen i Glibstrup, som var søn af Niels Rasmussens ældre bror Anders Rasmussen.⁶³

Da der blev holdt skifte efter salig Niels Rasmussen i Sorring, fik Niels Gregersen i Gern et tingsvidne, at Joen Knudsen vidnede, "at han var på skifte 29. marts 1671 efter salig Niels Rasmussen i Sorring, og da lod Niels Gregersen fordrø 97 rigsdaler med 16 års rente, som salig Niels Rasmussen skyldte ham, men han fik intet udlæg".⁶⁴

20. februar 1675 blev det bevidnet af flere, "at regimentsskriver Mathias Ferslovius forbød Niels Nielsen Skrædder i Århus og Niels Svendsen af Serup at føre noget af salig Niels Rasmussen Bondes og hans hustru salig Karen Sørensdatters efterladte gods bort, før der blev skiftet. Der var gået varsel til Niels Nielsen Skrædder i Århus, Rasmus Sørensen med hustru Anne Nielsdatter i True, Niels Svendsen i Serup, Søren Pedersen og anden Søren Pedersen i Låsby." Hvorvidt de varslede personer var Karen Sørensdatters slægtninge eller kreditorer vides ikke, idet en undersøgelse i Gern herreds, Århus bys såvel som Vester Lisbjerg birks tingbøger ikke har kunnet afsløre noget om, hvorfor de fik varsel. Det fik de endnu engang, men da var det fordi "de mod forbud havde bortført det, der fandtes efter salig Niels Rasmussen i Sorring, så bør de føre det tilbage og straffes," fordi de ikke ville overholde det udstedte forbud.⁶⁵

49. KIRSTEN RASMUSDATTER, født i Sorring, antagelig død i Smidstrup. Gift før 1620 med Laurits Iversen, præst i Smidstrup, antagelig død 1628.

Barn:

< 100. Niels Lauritsen Riber.

Kirsten Rasmusdatters mand hr. Laurits Iversen blev nævnt, da hendes brødre købte arveparter i hendes fødegård i Sorring: "Eftersom dette udgivne brev på Christen Rasmussen og Jens Rasmussen til tinge er tagen så fuldbyrdiges og samtykker jeg Laurits Iversen, præst udi Smidstrup på min kære hustru Kirsten Rasmusdatters vegne".

Hr. Laurits Iversen er ikke nævnt i Wibergs præstehistorie, dog tyder alt på, at han faktisk var præst i Smidstrup i en årrække. Han er således nævnt 30. juli 1625 i Viborg landsting i en strid om nogle svin, hvor den ene part havde fremvist "skriftligt kundskab, han hos hr. Laurits Iversen i Smidstrup skal have forhvervet".⁶⁶

I herredsbog for Holman herred findes følgende indskrevet for Smidstrup om præsterne siden reformationen: "Pastores et præpositi a tempore reform. Derom kan ingen vis kundskab gives uden dette, at år 1559, der kong Frederik vandt Ditmarsken, var hr. Mads Jensen præst, han var født i Rueshave, som er en enstedsgård og ligger to bøsseskud fra Smidstrup kirke, og på den tid havde han været præst 29 år. Dette står skrevet i kirken med munkebogstaver på den nørre side. Efter gamle folks beretning er en præst kommen efter ham ved navn hr. Laurits, [han] var præst 40 år. Efter ham hr. Niels Lauritsen, var præst og provst i 44 år, efter ham hr. Clemend Sørensen kapellan i 6 år og provst derefter 6 år. Efter ham er jeg uværdige [Rasmus Strangesen] kaldet til sognene af Gud og min allernådigste herre og arvekonning 31. juli 1681".⁶⁷

63. LAV. Gern herreds tingbog 1668 28/3, fol. 110.

64. LAV. Gern herreds tingbog 1671 8/4, fol. 162.

65. LAV. Gern herreds tingbog 1675 20/2, fol. 27, 27/2, fol. 28.

66. LAV. Viborg landsting, dombog C 1625 30/7, fol. 395.

67. LAV. Ribe stift, herredsbog, Holman herred.

På grund af de noget upræcise oplysninger er det usikkert, om hr. Niels Lauritsen var søn af Laurits Iversen og Kirsten Rasmusdatter. Ifølge Wiberg havde han tilnavnet Riber, men det kan have været, fordi han var student fra Ribe.

50. IVER CHRISTENSEN BAGGE, født i Sorring.

Iver Christensen Bagge var blevet voksen nok i 1594-95, til at skulle betale to daler og en okse i sagesfaldsbøde, "for han krænkede en forte med en grøft ved Dallerup, og slog en karl i hans hoved." Forten i en landsby var fælles og der måtte man naturligvis ikke grave grøfter og heller ikke slå andre i hovedet.⁶⁸

51. MIKKEL CHRISTENSEN BAGGE, født i Sorring

Mikkel Christensen Bagge er nævnt i 1597, da sammen med sine to brødre Iver Christensen og Anders Christensen, da deres mor Anne Iversdatter solgte tre agre på Grydsbåre i Sorring, til Joen Knudsen på Kalbygård.⁶⁹

52. ANDERS CHRISTENSEN BAGGE, født i Sorring

Anders Christensen Bagge, har tilsyneladende været stridbar ligesom så mange andre i slægten, for også han måtte i 1594-95 betale en sagesfaldsbøde på 2 daler og en okse, "for han hug og slog en karl af Hørslev på Årsvejen," altså på alfare vej til Århus.⁶⁸

53. KAREN SEJERSDATTER, født i Oustrupgård, død i Borum efter 1651 og før 1667. Gift med Oluf Pedersen, født i Borum, død sst. før 1650.

Børn:

- < 101. Peder Olufsen.
- < 102. Johanne Olufsdatter.
- < 103. Maren Olufsdatter.
- < 104. Sejer Olufsen.
- < 105. Karen Olufsdatter.
- < 106. Jesper Olufsen.
- < 107. Anne Olufsdatter.

Oluf Pedersen var selvejer i Borum, Han og hustru kendes fra deres børns salg af arv efter Oluf Pedersens bror Jesper Pedersen, og fra deres børn og børnebørns salg af arvelodder i Sorring og Røgen. Jesper Pedersen var tillige Karen Sejersdatters stedfar, idet hendes mor efter faderen Sejer Andersens død giftede sig med Jesper Pedersen.

Oluf Pedersen og Karen Sejersdatters sønner Jesper Olufsen og Sejer Olufsen solgte i 1667 to skovskifter i Sorring til Anders Lauritsen sst. "som er os arvelig tilfalden efter vores salig mor Karen Sejersdatter, som boede og døde i Borum, deslige den arvepart, som Niels Lauritsen i Vorgård på hans hustrus Johanne Olufsdatters vegne i lige måde er hende tilfalden efter hendes salig mor Karen Sejersdatter, og [som] jeg fornævnte Jesper Olufsen har hende afkøbt, efter skødes formelding".⁷⁰

54. ERIK SEJERSEN, født i Oustrup omtrent 1585, død i Vadsted 1637, begravet i Søby. Gift med Abild Jørgensdatter, død i Vadsted efter 1640.

68. RA. Skanderborg lensregnskab, uvisse indtægter, sagesfald 1594-95.

69. LAV. Dronningborg rytterdistrikt, selvejerskøder 1691, nr. 4, 1597 25/9.

70. LAV. Gem herreds tingbog 1667 15/6 fol. 37.

Børn:

- < 108. Johanne Eriksdatter, født i Vadsted.
- < 109. Sejer Eriksen, født i Vadsted.
- < 110. Karen Eriksdatter, født i Vadsted.
- < 111. Jørgen Eriksen, født i Vadsted.

Erik Sejersens hustru Abild Jørgensdatter stammede fra Ringkøbing, hvor hendes mormor døde, og hvor der efter hendes død blev rejst sag mod byfogdens dom angående en pantsat ejendom, som havde tilhørt hende.⁷¹

1637 fik lensmand Laurits Ebbesen missive fra kongen: “Da Jesper Pedersen i Oustrup herredsfoged til Gern herred, bevidnes at være stedfar til Erik Sejersen, som for nogen tid siden er blevet ihjelskudt i kongens vildtbane, og derfor ikke kan dømme i denne sag, skal adressaten forordne Svend Knudsen i Sorring til at sidde i dommers sted, så tit og ofte samme sag foretages”.⁷²

Kongelig majestæts skovrider Lutt Waltersen i Tønning havde aflagt ed på Ry birks ting den 7. december 1637, “at han 14. juli næst tilforn, da han red i kongelig majestæts vildtbane i Vissing skov, er kommet til Erik Sejersen, som boede i Vadsted, og hans medfølgere, hvoraf en var Peder von Gersdorff til Søbygård, og havde to vogne og nogle lange bøsser med dem.” Men da flere af vidnerne, der imellem Anders Joensen i Vissing kloster og Joen Rasmussen i Kielsgård ikke havde nævnt Peder von Gersdorff eller vidnet ham noget på, mente Peder von Gersdorff, at Lutt Waltersens vidne ingen magt burde have.

“Mikkel Jørgensen i Javngyde havde til Gern herreds ting 3. februar [1638] sidst forleden dømt imellem Laurits Ebbesen på Skanderborg på kongelig majestæts vegne og Peder von Gersdorff, anlangende han med sine medfølgere selvsjette med vogne og lange bøsser er kørt ind i kongelig majestæts vildtbane i Vissingkloster skov 14. juli sidst forleden, hvor kongelig majestæts dyrvogter er kommet til dem, og ikke de ville give dem til kende eller lade ham se i deres vogne imod hans bestallingsbrev, men skal have skudt til ham med to lange bøsser, så hans sadde under ham skal være sønderskudt, og han for sit liv at forsvare har været forårsaget at skyde til dem igen, så Erik Sejersen skal være blevet dræbt, hvorfor Laurits Ebbesen formener, at Peder von Gersdorff uret at have gjort sig imod kongelig majestæts højhed at have forseet og bør stande kongelig majestæt til rette, men da Peder von Gersdorff er en adelsmand, havde dommeren sat det fra sig til sin tilbørlige dommer.”

Da de lokale herredstingbøger ikke er bevaret fra den tid, er det i Viborg landstings behandling af sagen, man gennem fremlagte tingsvidner får kendskab til, hvad der var sket, og til de implicerede, som havde vidnet på hver sit værning.

På Tyrsting ting den 22. august 1637 havde Jacob Hansen i Javngyde og Erik Vinger i Ejer vidnet, at de havde været hos Peder Gersdorff på Søbygård, hvor de havde “begæret, at han ville holde tilstede Niels Fisker i Søby, Jacob Dyrskytte i Javngyde og Erik Sejersens [tjene]dreng Niels, som skal have været med Erik Sejersen, indtil sagen var endt.

“Derefter blev fremlagt Anders Sejersen i Enslev hans klage over Lutt Skovrider, for han har skudt hans bror Erik Sejersen i Vadsted, ridefoged til Søbygård på sin farende vej i hans bestilling på hans husbonds vegne, hvorefter blev afsagt, at efterdi ingen vidner navnligt har omvidnet Peder von Gersdorff med førnævnte personer i kongelig majestæts vildtbane, da kunne dommerne ikke kende bemeldte ubevislige sigtelse, syn samt den frafindelsesdom så fuldkommen, at det må komme Peder von Gersdorff til nogen forhindring, men efterdi det befindes, at Erik Sejersen og hans medfølgere har sat sig til væрге imod dyrvogteren i kongelig majestæts vildtbane, så han derover er død blevet, da kunne dommerne ikke kende

71. LAV. Viborg landsting, dombog C. 1632 24/9, fol. 262.

72. Kancelliets brevbøger 1637 29/12.

Anders Sejersens klage så noksom, at den bør nogen magt at have.” Dertil havde han svaret, at to af dem ville han holde til stede, men ikke Jacob Skytte for han tjente ikke ham, han var en fremmed mands tjener, og han kendte ikke til de to andres forseelse.

Derefter var der på Ry birks ting 7. december 1637 blevet vidnet, at de 28. november var på Søbygård, og “begærede at Peder von Gersdorff ville holde bemeldte personer tilstede, da sagde han, at han ikke agtede at være Laurits Ebbesens stokkeknægt, og han ville ikke skaffe nogen tilstede, før han bekom kongelig majestæts brev, hvorefter han på Gern herreds ting 3. februar 1638 blev tildømt at skaffe Niels Pedersen og Niels Lauritsen tilstede.” Landstingets dom kom til at lyde: “Og nu blev afsagt, at efterdi herredsfogden har tildømt Peder von Gersdorff at forskaffe bemeldte personer til stede eller lide rigens æskning, uanset ikke er bevist Peder von Gersdorff på bemeldte personer at have gjort noget forhold, da vidste dommerne ikke den hans dom at kunne følge, med mindre kongelig majestæt og hans råd anderledes derom kunne kende”.⁷³

Erik Sejersen var altså blevet dræbt, fordi han sammen andre var blevet taget på fersk gerning for krybskytteri i kongens vildtbane, hvorvidt de øvrige, som havde været med, blev straffet for vildttyveriet ser man ikke af sagen i landstinget. Peder von Gersdorff gjorde alt, hvad han kunne for at skjule, at han havde været med, og som adelsmand kunne han kun dømmes af kongen.

Den næste dombog fra 1639 er gået tabt, så en fuldstændig afslutning på sagen findes ikke længere, så trods skovrideren havde aflagt ed på, at Peder von Gersdorff var med i skoven, da drabet skete, “så siges det i kancelliskrivelser af 14. maj 1639, at Gersdorff var frikendt ved herredagsdom, men sagen ikke var “procederet rettelig”, så lensmanden fik ordre til atter at rejse påtale. Efter frifindelsen skulle Gersdorff have oprejsningsbrev, hvorimod de øvrige deltagere i selskabet, der i mellemtiden var borttrømt, skulle opsøges og stilles for retten. 8. november 1639 sagdes sagen mod Peder von Gersdorff endelig at være blevet “eftergivet” af kongen”.⁷⁴

Efter Erik Sejersens død har hans enke Abild Jørgensdatter drevet gården i nogle år med sine sønners hjælp. De må endnu have haft arvelodder i godset i Farre, for den 15. januar stævnedes lensmanden, Laurits Ebbesen Jesper Pedersen i Oustrup, hr. Rasmus Christensen i Gern, Laurits Pedersen Fog i Farre, Christen Pedersen i Siim og Sejer Eriksen i Vadsted på sine egne, [sin] mors og medarvingers vegne Christian Holck, kongelig majestæts befalingsmand på Silkeborg for et synsvidne, han havde fået udstedt på Gern herreds ting den 20. november året før, fordi hans ridefoged mente, at tretten gadehuse og et hus i Farre skov var blevet opført ulovligt af Jesper Pedersen i Oustrup.

Da der ikke var stævnet på ret måde, blev sagen ikke til noget, men skal nævnes her på grund af de personer der fik varsel, imellem dem Abild Jørgensdatter i Vadsted og hendes børn, Sejer Eriksen sst, Anders Sejersen i Enslev (den dræbte Erik Sejersens bror), hr. Søren i Njær og hans hustru Johanne Eriksdatter, mens Karen Eriksdatter ikke blev nævnt ved den lejlighed.⁷⁵

55. ANDERS SEJERSEN BONDE, født i Oustrup, død i Enslev før 12. marts 1651,⁷⁶ begravet i Vellev. Gift med Inger Pedersdatter Skov, født i Randers omtrent 1617, død sst. 11. november 1687.

73. LAV. Viborg landsting, dombog B 1638 9/5, fol. 171, fol. 189.

74. Meddelt af Ole Bech Knudsen.

75. LAV. Viborg landsting, dombog B 1640 15/1, fol. 12.

76. LAV. Randers bys tingbog 1663, 31/8, fol. 41, skifteregister nævnt i afkald for børns arv.

Børn:

- < 112. Sejer Andersen Bondo.
- < 113. Sidsel Andersdatter Bonde.
- 114. NN Andersdatter.

Anders Sejersens Bondes hustru Inger Pedersdatter Skov⁷⁷ var datter af tolder i Randes Peder Mogensen Skov og Sidsel Lasdatter. Anders Sejersens var herredsfoged i Hovlbjerg herred, og som sådan blev han stævnet til landstinget i Viborg den 4. august 1627 i en sag om resterende landgilde til Dronningborg, som iøvrigt skulle gå om ved herredstinget.⁷⁸ Ellers kendes han fra sagen om drabet på broderen Erik Sejersens, ligesom han var mellem de stævnedede i sagen om de "ulovlige huse" i Farre.⁷⁹

Efter Anders Sejersens død blev Inger Pedersdatter gift igen med Morten Tygesen. De boede først i Enslev og siden flyttede de til Randers, hvor Morten Tygesen fik travlt med at opkræve Anders Sejersens tilgodehavender og hvor Sejer Andersen Bonde og Sidsel Andersdatter gav afkald for arv efter deres far til stedfaderen Morten Tygesen i 1663.⁸⁰

56. BARBARA NIELSDATTER, født omtrent 1583 i Havreballe, død i Borum før 1614. Gift med Anders Pedersen født omtrent 1551 i Borum, død omtrent 1631 sst.

Børn:

- < 115. Maren Andersdatter, født i Borum omtrent 1600.

Barbara Nielsdatters mand var blevet herredsfoged i Framlev herred efter sin far omkring 1587. En herredsfoged blev sædvanligvis udnævnt af kronens stedlige repræsentant, i dette tilfælde lensmanden på Skanderborg slot, som derefter ansøgte kongen om godkendelse. Det var almindeligt at herredsfogedhvervet gik i "arv" til en søn eller svigersøn. Når en ny skulle udnævnes, var mulighederne begrænset af, at herredsfogden skulle være selvejer, han skulle bo i området, han skulle kende loven og kunne læse og skrive.

Arbejdet som herredsfoged var lønnet med en fast afgift, kaldt dommerskæppe, som alle bønder i herredet måtte erlægge i forhold til hvor meget jord, de havde i brug. Desuden blev kronens fogder lønnet med frihed for landgilde og afgifter af deres egen gård, eller hvis det ikke var tilstrækkelig betaling, da også med kronens indtægt af en anden gård, eller en kombination af begge dele, alt efter hvor stor en indkomst, embedet skulle give ham.

"1587 udgav kongen et åbent brev, at Anders Pedersen i Borum, der er beskikket til herredsfoged i Framlev herred, hvilket medfører, at han må forsømme sin næring meget, og som desuden bor på en alfare vej mellem Skanderborg og Dronningborg, og derfor besøges meget af kongens folk, må være fri for skyld ægt arbejde og anden tyngelse af sin gård, så længe han er i denne bestilling og indtil videre, dog skal han holde gården ved god bygning".⁸¹

Hvor meget Anders Pedersen blev fri for at betale, fremgår af lenets udgiftsregnskab: "Anders Pedersen i Borum, herredsfoged i forskrevne herred, har sin gårds landgilde fri, som er penge 3 sk., malt 3 ørte 2 skæpper, havre 4 skæpper, lam 1, gæs 1, høns 4, æg 20, svin 1, garn 1 pund". Dette svarer ikke helt til, hvad gården var skrevet for i jordebogen, hvor afgiften var: Leding 1½ sk., kongstod 1, lam 1, gås 1, høns 4, svin 1, garn 2 pund, 12 hovheste, 20 æg, 4 jægerheste.⁸² Dette skyldtes formodentlig, at det meget gamle jægerhestegæsteri i

77. LAV. Randers bys tingbog 1654 6/2, fol. 88, skifte nævnt i sag om krav til boet.

78. LAV. Viborg landsting, dombog B 1627 4/8, fol. 129.

79. LAV. Viborg landsting, dombog B 1638 9/5, fol. 171, fol. 189, 1640 15/1. fol. 12.

80. LAV. Randers bys tingbog 1663, 31/8, fl 41.

81. Kancelliets brevbøger 1587 9/4.

82. RA. Skanderborg lens udgiftsregnskab og jordebogsregnskab 1609/10 med flere år.

1604 var blevet ændret til kornlandgilde, selvom man vedblev med at skrive de gamle afgifter i jordebogen, mens det åbenbart var mere praktisk i udgiftsregnskabet at regne med den faktiske afgift. Det samme må gælde for de to første afgifter, som ser ud til at være slået sammen til 3 sk., afgifter som udelukkende blev krævet af de såkaldte ledingsgårde, som havde været selveje fra meget gammel tid.

Anders Pedersen havde også fæstet kronens andel af Borum kirkes tiende, - "at Anders Pedersen i Borum, der har fæstet kongelig majestæts part af korntienden af Borum sogn for en årlig afgift af 18 ørter korn af Bjørn Andersen stiftensmand i Århus stift, men har klaget over, at denne afgift er for høj, indtil videre må nøjes med at svare 4 ørte rug, 4 ørte byg og 2 ørte havre deraf, dog forbeholder kongelig majestæt at tage tienden tilbage mod tilbagebetaling af det udgivne stedsmål, såfremt der senere skulle findes belejligt at bruge tienden til nogle af kronens slotte, klostre eller gårde, afgiften skal senest inden fastelavn leveres til stiftensmanden i Århus stift".⁸³ Endelig havde Anders Pedersen, en indtægt, men for den måtte han til gengæld yde noget ud over sit sædvanlige arbejde: "Deslige er ham af kongelig majestæt nådigst bevilget for Kannikke møllebro at færdigholde, gæsteri af Las Fogs gård i Borum, er malt 4 ørte 3 skæpper," hvilket netop svarer til 12 hovhestes gæsteri.⁸⁴ I tingbøgerne omkring 100 år senere kan man se, at Fogs gård var en af de gårde, hvori Anders Pedersens efterkommere havde arv. Senere fik Anders Pedersen også bevilling på frihed for den afgift.⁸⁵

Af og til kunne der opstå tumulter, slagsmål og overfald på tinget, den skyldige blev da dømt for brud på tingfred, og når det var fogden, det gik ud over, skulle det pådømmes ved landstinget, hvilket også var tilfældet, da Anders Pedersen blev overfaldet omkring den tid, da han blev udnævnt til herredsfoged.

"Mourits Stygge til Holbækgård, landsdommer udi Nørrejylland, Timme Rosenkrantz til Rydhave, Mogens Juel til Strandet, Valdemar Parsberg til Jernit, Jørgen Friis til Faurskov, Keld Juel til Stubbergård og Gunde Skriver, landstingshører, gøre vitterligt, at år efter Guds byrd MDLXXXVII (1587) den 29. dag juli, på Viborg landsting var skikket ærlig og velbyrdig mand Claus Glambech til Rask, kongelig majestæts befalingsmand på Skanderborg hans visse bud⁸⁶ Jacob Ovesen på den ene og havde hid i retten stævnet Søren Mikkelsen Skrædder og hans søn Mikkil Sørensen på den anden side, dem beskyldt og tiltalt, for de på Framlev herreds ting har overfaldet stormægtigste og højbårne fyrste konning Frederik den Anden, alle vores nådigste herres herredsfoged Anders Pedersen i Borum, som af hans majestæts lensmand var tilforordnet samme herredsting at sidde, enhver som did retterting søgte, lov og ret at skikke, og samme herredsfoged tinget med overfald er fortrængt, så han måtte splitte tinget.⁸⁷ Og udi rette lagde et tingsvidne af Gern herreds ting⁸⁸ dette år den 15. dag juli udgivet, Jens Bonde i Snåstrup, Jens Olufsen ibidem og deres medbrødre 30 mænd af Framlev herreds ting at have vidnet, hvorledes de skulle have hos været på Framlev herreds ting den 5. juli sidst var, og der hørt og set, hvorledes Søren Skrædder i Soby og hans søn Mikkil Sørensen skulle være kommet der inden ting og have begæret ly af fornævnte Anders Pedersen, som sad i dommersted på fornævnte ting, og taget i hans skæg med den venstre hånd og havde brugt mange forskellige ord, som samme vidne i sig selv derom formelder, og fornævnte Søren Skrædder da at være trådt hastigt frem til fornævnte Anders Pedersen, som sad i dommersted, og taget i hans skæg med den venstre hånd og holdt ham tilbage

83. Kancelliets brevbøger 1579 27/11.

84. RA. Skanderborg lens udgiftsregnskab, afkortning fra 1609/10.

85. Kancelliets brevbøger 1600 28/8.

86. Visse bud: Fuldmægtig (sande bud).

87. Splitte tinget: Hæve tinget.

88. Sagsøgtes værning (hjemting).

imod muren, [så] at han ikke kunne vige fra ham, og med det samme rykket ham op fra tingstokken til sig i skægget, [så] at hans tænder klaprede, og bad ham komme ud og ind til sig, de skulle få tusind pokker, og Søren Skrædder havde en fork i den højre hånd og havde den imod Anders Pedersens bryst, der han rykkede ham op af tinget, og havde stukket den i Anders Pedersen, havde Søren Jensen ikke stået så nær hos og fået fat på forken og ham, og sagde: Hvor er det fat, vil I slå fogden ihjel på tinget, og at herredsmændene skulle drages til minde, hvor det gik til. Så fik nogen af herredsmændene fat om forken med, ellers havde han stukket den i Anders Pedersen, havde han ikke kommet til den ene side ud fra ham, så Søren Jensen og nogle af herredsmændene stod og holdt om forken med ham, stødte han og slog om sig og fik sin kniv ud og havde nær slået den i Søren Jensen, havde der ikke én slået ham i hans hoved, og med det fik kniven fra ham; idet de stod så og holdt ved Søren Skrædder på tinget, var hans søn Mikkil Sørensen der hos og havde sin degen dragen og stak ind imellem to og til Søren Jensen advarende, og havde den nær stukket bag i ham, havde Peder Rasmussen i Labing ikke fanget om den med ham og for tide ham det, og sagde advarende, om han ville stikke manden ihjel på tinget.

Så kom de uden tinget med ham, sagde Søren Jensen, at de skulle sætte ham borgen for det, de haver gjort, at de skulle blive til stede, til han taler med sin husbond derom. Sagde Søren Skrædder, at han ikke skulle sætte ham borgen og bandede og lød ilde og truede og sagde, havde han syv timers tid, da skulle grue det barn i vuggen ligger, og der skulle dåne nogen, både Søren Jensen, Anders Pedersen og andre flere med, de skulle få tusind pokker. Så bad Søren Jensen og Anders Pedersen af herredsmændene, at de skulle tage fat på ham, så tog de fat på ham og fulgte ham over til Mikkil Sørensen, der slog han hans dreng på munden og bandede og lød såre ilde og truede og undsagde, og var han løs, da skulle han vel gøre noget, at somme skulle dåne, Søren Jensen, Anders Pedersen, Jens Simonsen og flere med; da er det dem vitterligt, at for sligt overfald og gerning da blev kongelig majestæts sager og andre flere dannemænd deres sager forspildt, for han så[dan] rykkede fogden op af tinget og havde nær vorden stukket ihjel, havde Søren Jensen ikke så snart fanget om forken med ham, og Anders Pedersen kom med behjælpning fra ham ud af tinget, som det vidne videre bemelder”.

På den måde blev sagen fremlagt på Viborg landsting, og Jacob Ovesen mente, de derfor burde “stande til rette og miste deres liv”. Søren Skrædder og hans søn Mikkil Sørensen, som var til stede, benægtede ikke, at det var gået til, som det var vidnet imod dem, og begærede derfor, at de måtte benådes. Jacob Ovesen havde ikke befaling til mægling, men begærede dom over dem.

Til grund for domsafsigelsen gentages hele handlingsforløbet, “og nu bevises fornævnte Søren Skrædder at have overfaldet fornævnte Anders Pedersen, der han sad i dommersted - og da slig overvold er sket, er kongelig majestæts og andre deres sager forspildt, som samme vidne der om udgangen i sig selv vidtløftigt bemelder, som han ikke selv har kunnet benægte, at det jo er så tilgangen, som således haver siddet på tinget enhver ret at skulle meddele, overfaldet og uformet, da vide vi ikke andet der om at sige, end fornævnte Mikkil Sørensen skulle lide samme pine eller andre lovmål, for han overfaldt delefogden, opsatte vi til i dag 14 dage og da dem her at møde og gå derom hvis lov og ret kan findes”⁸⁹

Overfaldet skete kort tid efter, Anders Pedersen var beskikket til at være herredsfoged, så når han i dommen kaldes delefoged, kan det være fordi, han før havde haft den bestilling, for det var ikke ualmindeligt at delefogden avancerede til herredsfoged, når stillingen blev ledig.⁹⁰

89. Erik Reitzel Nielsen: Gamle danske domme Bind 4, s. 266 .

90. RA: Skanderborg lens udgiftsregnskab afkortninger og indsendte tingsvidner diverse år.

Anders Pedersens første kone Maren Pedersdatter døde før 1604,⁹¹ og muligvis er den fornemme alterkalk af sølv, som Anders Pedersen har skænket Borum kirke, givet i anledning af hendes begravelse, mens en malet indskrift på den rigt udskårne prædikestol med himmel fortæller, at den er skænket af ham og hans anden kone:

“Anno 1604 lod Anders piersen y Borum herris fogit y framløf herrit Med sin kiere hustru Barbra Nielsdatter Oprette dene predickstoel på deris egen bekostning oc gaff den thil Borum Kiercke.”

Barbara Nielsdatter døde før 1614, for endnu en gave til kirken to alterstager af sølv røber hans tredje konens navn: “Anno 1614 Den 28. Juli hafver Anders Pederen i Borum med sin høstrv Bvold Lavritsdater gifvet dise tvinde Lyvse Stager thel Borvm Kiercke”.⁹²

Går man ud fra lensregnskaberne, har kronen tilsyneladende ikke haft nogen ridefoged i Framlev herred før end 1623-24, hvor det af udgiftsregnskabet fremgår, at Peder Pedersen i Folby, som før den tid havde været ridefoged i Ry birk, Sabro og Gern herreder, da desuden er blevet noteret som ridefoged i Framlev herred. Af en gældssag, som i 1636 blev ført mod en af Anders Pedersens arvinger, fremgår det imidlertid, at det var ham, der i perioden 1608-1613 som ridefoged, var kommet i restance med indbetaling af bøndernes landgilde. Sagen blev rejst af Søren Hvas ved Århus byting 10. marts 1636, og han fremlagde bevis på, at hans afdøde far defoged Jens Sørensen Hvas havde betalt restancerne, både for sit eget vedkommende og for Anders Pedersen, som derved kom i gæld til ham.

Desuden fremlagde han flere underskrevne gældsbreve angående restancerne, som skyldtes, at bønderne ikke havde været i stand til at betale. Systemet var nemlig sådan, at kunne landgildebetalingen ikke inddrives, hæftede først ride- og defogden, som skulle opkræve betalingen, for pengene, og som det næste led i hierarkiet var det slotsskriveren, der skulle stå til regnskab for de manglende betalinger, og det var da i første omgang også ham, den senere Århusborgmester Søren Jensen Frost, som havde betalt afgifterne til kronen, så de af Anders Pedersen i Borum og Jens Sørensen i Storring underskrevne gældsbreve, var udstedt til ham. “Anders Pedersen i Borum, ridefoged, og Jens Sørensen i Storring, defoged i Framlev herred, kendes dem af ret vitterlige gæld skyldig at være ærlig og velagt mand Søren Jensen, slotsskriver på Skanderborg, tre hundrede tredve og fem rigsdaler og tyve skilling, som er for hvad rester af kongelig majestæts landgilde, rente og ind-

Prædikestolen i Borum kirke 2014

91. Herredsfogedslægten bind 1, slægtled 2, nr. 6, side 18.

92. Danmarks kirker, Århus amt, bind 4, 1997-98, Borum kirke.

komst visse og uvisse, som udi Framlev herred tilbage står for Ao 1608- 1609- 1610 og 1611. Og forpligter dem eller deres arvinger én for alle eller og alle for én fornævnte summa at erlægge og betale og holde fornævnte Søren Jensen det skadesløs i alle måder”.

Anders Pedersen har naturligvis regnet med at kunne have en god ekstra indtægt ved at påtage sig ridefogedhvervet, hvad han da også kan have haft. Hvor besværligt et arbejde det var, når pengene skulle opkræves, kan direkte læses af afskrivninger på gældsbrevene.

Det var for det meste kontanter i mange små portioner på beløb fra 6½ rdl. og 8 sk. til 90 rdl. med for eksempel 9 rdl. for Herlov i Lundgård og Peder Kå i Skibby og for Rasmus Madsen i Stjør 4 rdl. 16 sk., og i naturalier: “betalt [af] Anders Pedersen, med to okser 16 rdl.,- betalt med adskillige varer og penge 65 rdl.,- kvitteret for 3 ørter korn [leveret] med Niels i Tåstrup og Rasmus i Stjør 7 rdl., tillige for Knud i Galten læg 2½ rdl.,- kvitteret for Niels Jørgensens landgilde og Stjør kirke 2 ørter byg, er 16 rdl.,- betalt 12 rdl. med en sølvstob og 3 rdl. for Niels Lauritsen i Skovby.

Gældsbrevenes ægthed blev berigtiget af Søren Jensen Frost den 5. november 1633. Sagen blev ført ved Århus byting, fordi Anders Pedersens svigersøn Christoffer Pedersen boede dér, og fordi denne havde skrevet kontrakt om arven efter Anders Pedersen med alle de øvrige arvinger, og den kontrakt blev også fremlagt i sagen:

“Eftersom jeg Christoffer Pedersen udi Århus haver contraheret med mine samtlige svogre, salig Anders Pedersens born, om alle deres arvelodder og andre rettigheder, som de både efter deres salig forældre og broder Christen Andersen kunne arveligen dem tilfalde udi den gård udi Borum, som salig Anders Pedersen udi boede, og udi Borum mølle, og samme anparter er opladt [og] betalt, da lover jeg fornævnte Christoffer Pedersen der foruden at fornøje så mange, som [med] rigtig bevis brev og regnskabsbøger [kan] kræve endnu efter salig fader Anders Pedersens død. Og ikke skal have dem indstillet til bestemte dag udi Borum efter salig faders opbydelses landstingsvidnes indhold, så vel at fornøje og klarere i lige måde så mange, som rigtig bevis med forekommende vorder, til 30. dag efter salig Christen Andersen, og holde dem og deres arvinger sligt for mig og mine arvinger efter denne dag skadesløs i alle måder. Til vidnesbyrd haver jeg fornævnte Christoffer Pedersen med min egen hånd underskrevet. Skrevet udi Borum den 2. juni anno 1631”.

Mens Jens Sørensen Hvas levede, havde han betalt 320 sletdaler til Søren Jensen Frost, og desuden havde han betalt Anders Pedersens anpart på 305 sletdaler og ½ ort, mens Jens Hvasses arvinger havde betalt den sidste rest:

“Kendes jeg mig Søren Jensen, borgmester i Århus, og gør for alle vitterligt, at salig afgangens Jens Hvasses arvinger i Storning har nu afbetalt mig 60 slette daler, som var resten af tre hovedbreve, salig Anders Pedersen og salig Jens Hvas havde givet mig, og begge samtlige efter deres breves formelding mig for restancer udi Framlev herred lovet har, hvilke fornævnte penge mig nu er betalt af salig Jens Hvasses arvinger, både hans part og salig Anders Pedersens part, som var 30 slette daler, så jeg vil have dem [dér] for kvitteret, til vidnesbyrd at så i sandhed er, har jeg min hånd her underskrevet (LS) Århus den 5. november Anno 1633. Søren Jensen egen hånd”.⁹³

1631/32 betalte Christoffer Pedersen i Århus 6 dlr. i husbondhold af den selvejer bondegård i Borum, som Christen Andersen fradøde. Hvornår Anders Pedersens søn Christen overtog gården, findes der intet om i lensregnskaberne, men hvis det har været lige før eller under kejserkrigen, er det ikke sikkert, at det er kommet med i regnskaberne, som mangler fra efteråret 1627 til 1. maj 1629. Christoffer Pedersen, som var gift med Anders Pedersens datter Maren Andersdatter, forte endnu en sag, som havde rod i hendes fars gæld, idet denne havde pantsat en sølvkande, som Maren Andersdatter havde arvet efter sin mor Barbara

93. LAV. Århus bys tingbog 1636 10/3 og 17/11, samt Viborg landsting, dombog B 1636 14/9, fol. 298.

Nielsdatter, og udstedt to pantebreve, det ene udstedt 29. september 1619 lød på ti sletdaler og det andet fra 16. december 1620 på 30 sletdaler, og at det var sket for gæld, og manden, som havde kørt for salig Anders Pedersen, vidnede, at sølvkanden var blevet redelig pantsat for den omtalte gæld. Christoffer Pedersen appellerede herredstingets afgørelse, som gav panthaverne medhold i, at hvis han ville have kanden, måtte han betale gælden, for ingen var mødt i dødsboet for at kræve gælden, da der skulle gøres udlæg til kreditorerne, og de havde heller ikke givet oplysning om pantet, som de burde have gjort til "tronnags" efter hans død, men først fremkommet med kravet efter år og dag. Da indløsning af pantet var blevet tilbudt på Framlev herredsting den 17. august 1631, må Anders Pedersen være død noget før, hvis skiftet havde fundet sted år og dag før, som Christoffer Pedersen hævdede.⁹⁴

Der er ingen tvivl om, at Anders Pedersen havde været en velhavende mand, det ses af hans gaver til Borum kirke, men omkring en halv snes år ind i 1600-årene begyndte det at gå galt, ikke kun for ham, men for mange andre. Christian 4. var begyndt på sine mildt sagt uheldige krige, og kornpriserne svingede voldsomt i takt med gode og dårlige høstår, så selv når høsten var god, kunne den ikke altid opveje et dårligt år, hvilket må have haft stor indflydelse på bøndernes mulighed for at betale deres afgifter med deraf følgende gældsætning, også for delefoged og ridefoged. Anders Pedersen har bestemt ikke været fattig, men han var ved sin død ikke så velhavende, som hans svigersøn Christoffer Pedersen må have forventet, da han overtog arv og gæld på de andre arvingers vegne.

57. [MAGDALENE NIELSDATTER], antagelig født i Havreballe. Gift omtrent 1610 med Laurits Andersen Bonde, antagelig født omtrent 1575 i Sorring, død sst. omtrent 1649.

Børn:

- < 116. Anders Lauritsen Bonde, født i Sorring omtrent 1615.
- < 117. Sejer Lauritsen, født i Sorring.
- < 118. Karen Lauritsdatter, født i Sorring.
- < 119. Maren Lauritsdatter, født i Sorring.
- < 120. Barbara Lauritsdatter.

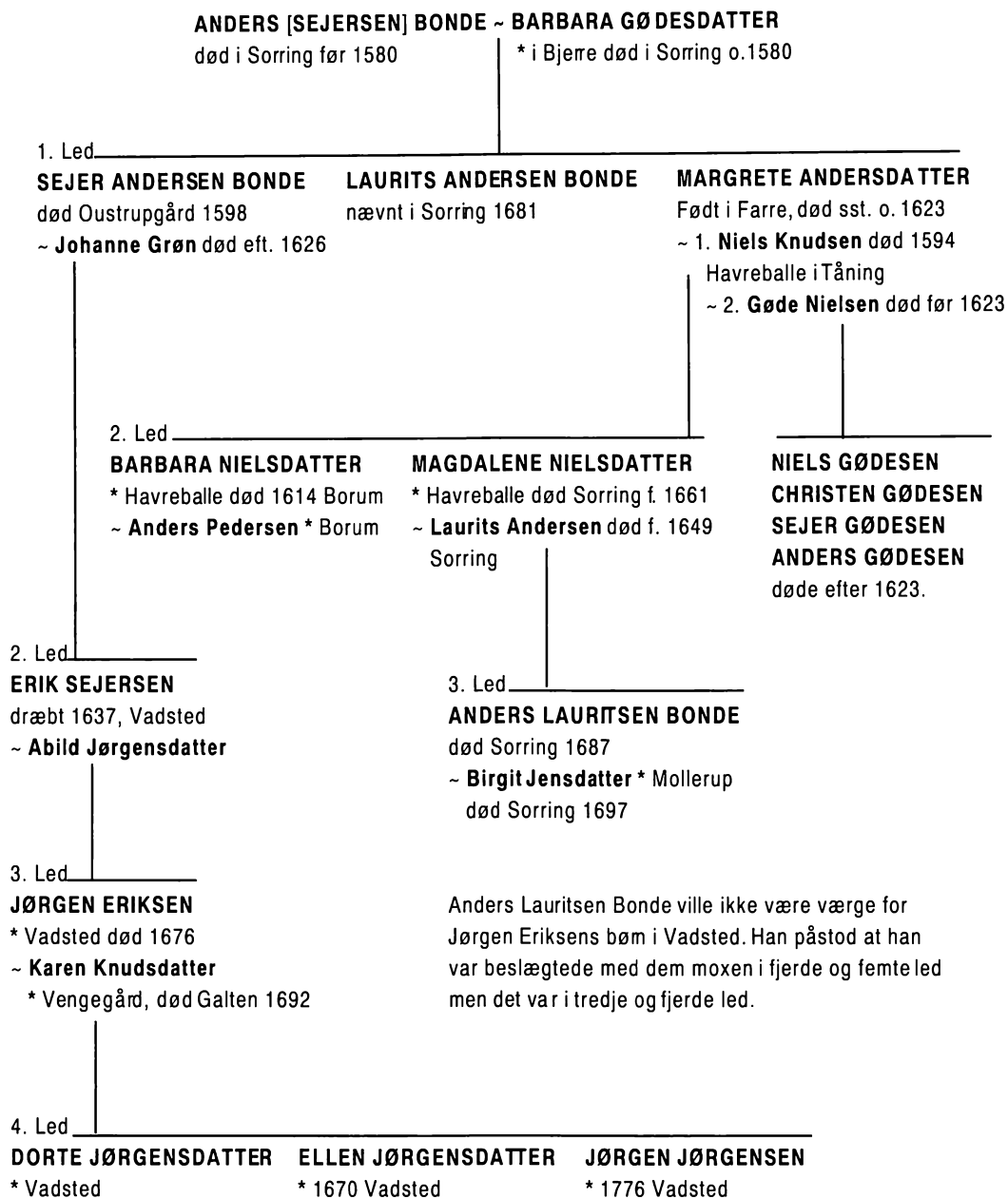
Magdalene Nielsdatters afstamning er uvis, men da hendes mand Laurits Andersen ikke kan være søn af den Laurits Andersen Bonde, som arvede halvdelen af gården i Sorring efter Anders Sejersens Bonde i 1580, og det alligevel er Laurits Andersens og Magdalene Nielsdatters søn, der fik tinglæst både skiftet fra 1580, og to dokumenter om deling af og skel-sætning af Volstrup og Bjarup marker,⁹⁵ som var særeje til gården i Sorring, fremsættes den teori, at den i 1580 omtalte Laurits Andersen Bonde kan være død uden livsarvinger, og gården derved er gået i arv til hans søskende, hvorefter Magdalene Nielsdatters mand Laurits Andersen kan have købt endnu en lod af Sejer Andersen Bonde eller dennes arvinger.

At det kan være gået sådan til understreges af, at Laurits Andersens og Magdalene Nielsdatters søn Anders Lauritsen Bonde vægrede sig ved at skulle være værge for Jørgen Eriksens børn i Vadsted i 1677. Han undskyldte sig med, at han i forvejen havde påtaget sig flere værgemål end han kunne klare og erklærede at "han og bemeldte afgangne Jørgen Eriksens børn er moxen frænder fra hverandre fast i fjerde og femte led" Et så fjernt slægtskab har han næppe kunnet huske, og ved en nærmere undersøgelse har det da også vist sig at være i tredje og fjerde led, de var beslægtede.⁹⁶

94. LAV. Viborg landsting, dombog B 1633 16/3, fol.102.

95. LAV. Gern herreds tingbog 1681 16/4, fol. 66, fol. 67, 30/7 fol. 82.

96. LAV. Gern herreds tingbog 1677 10/3, fol. 225 a.

For at finde flere oplysninger om dette ægtepar og deres børn, må man søge flere steder, dels i to skøder til sønnen Anders Lauritsen Bonde og dels i tingbogen. Det første skøde er bevaret i afskrift fra 1649, hvorefter Sejer Lauritsen skøder til sin bror "Anders Lauritsen og hans hustru Birgitte Jensdatter til evindeligt ejendom at have, nyde, bruge og beholde al den lod og arvepart, han var arveligen tilfalden efter hans salig afgangne fader Laurits Andersen, som boede og døde i Sorring udi den selvejer bondegård i Sorring, fornævnte Anders Lauritsen iboer.

Det andet, hvori deres mor også nævnes er ligeledes bevaret i en af de afskrifter, der blev indsendt til kancelliet forud for ryttergodsets salg på auktionen 1767: "Niels Nielsen i Flensted på sin hustru Maren Lauritsdatters vegne og med sin fri vilje og velberåd hu i hånd

tog Anders Lauritsen i Sorring solgte skødte og aldeles afhændede fra sig og sin fornævnte hustru og deres arvinger og til Anders Lauritsen i Sorring og hans hustru Birgitte Jensdatter og deres arvinger til evindelig ejendom at have, nyde, bruge og beholde al den lod og part, som hans fornævnte hustru Maren Lauritsdatter, hende var arveligen tilfalden efter hendes salig fader Laurits Andersen og moder Magdalene Nielsdatter, som begge boede og døde i Sorring udi den selvejer bondegård, som fornævnte Anders Lauritsen nu påbor.⁹⁷

På nabogården havde Niels Rasmussen Bonde boet, nemlig den gård, hvor hans bror Anders Rasmussen og deres mor hustru Lisbeth var blevet boende, da hendes børn solgte deres arvelodder til brødrene Christen Rasmussen i Davding og kaptajn Jens Rasmussen i Hjelmdrup. 1669 lovbød Sejer Andersen i Glibstrup den selvejergård i Sorring, Søren Madsen påboer, som han arvede efter sin salig far Anders Rasmussen, og da det var med varsel til Anders Lauritsen Bonde, har det antagelig været fordi Søren Madsens kone Karen Lauritsdatter var Anders Lauritsens søster.⁹⁸

---

97. RA. ADK. 1767 gård nr. 111, skøde 1, 1661.

98. LAV. Gern herreds tingbog 1669 6/11, fol. 143.

SJETTE SLÆGTLED

62. ANNE KNUSDATTER født i Vengegård, død i Galten før 20. maj 1695. Gift med Peder Lauritsen, død i Galten før 9. juli 1662.

Børn:

- < 121. Anne Pedersdatter, født omtrent 1640.
- < 122. Karen Pedersdatter.
- < 123. Laurits Pedersen.

Anne Knudsdatters mand Peder Lauritsen i Galten døde før 9. juli 1662, for Rasmus Knudsen i Vengegård stævnedes da Søren Frandsen i Galten og tiltalte ham for at være gået ind i hans salig svogers skov, hvor han havde hugget en eg, til skade for hans efterladte hustru og børn. Godt og vel en måned senere lovede Søren Frandsen Rasmus Knudsen ikke mere at hugge træ i den skov, som tilhørte hans søster Anne Knudsdatter og hendes børn, nemlig Laurits Pedersen, Anne Pedersdatter og Karen Pedersdatter i Galten.¹

Et par år senere i 1664 blev Niels Lauritsen i Vorgård stævnet for gæld til salig Peder Lauritsen i Galten, som han burde betale til den salig mands hustru Anne Knudsdatter og hendes børn. Han blev dømt til at betale inden 15 dage, men året efter havde han endnu ikke fået det gjort, men da lovede han at betale hende til snapsting.² Ligesom sine søskende fik Anne Knudsdatter lovbud, da hendes bror Rasmus Knudsen lovbød og solgte en sjettedel af Framlev Bundgård i 1666.³

Det ser ikke ud til, at Anne Knudsdatter blev gift igen, for det var til hende selv og hendes børn, at Johanne Knudsdatters mand Mikkel Bertramsen i Galten 7. august 1672 lovbød sin hustrus part i den selvejergård i Galten, som Anne Knudsdatter og hendes børn påboede. Johanne Knudsdatter var datter af selvejer Knud Mogensen i Fløjstrup i Ning Herred⁴ og var første gang gift med Laurits Pedersen i Galten, og arveparten havde hun arvet efter ham. Godt en måneds tid senere fik Rasmus Knudsen i Vengegård tinglæst skødet til Anne Knudsdatter og hendes børn, Laurits Pedersen, Anne Pedersdatter og Karen Pedersdatter.⁵

1674 var datteren Anne Pedersdatter blevet gift med Herlov Jensen i Galten, som lovbød og solgte den part i gården, hun havde arvet efter sin far salig Peder Lauritsen, og det var Jørgen Eriksen i Vadsted, som bød sølv og penge, altså tilbød at købe, og lovbudet gik til Rasmus Knudsen og Jens Knudsen i Vengegård, Anne Knudsdatter i Galten med hendes børn, Karen Pedersdatter og Laurits Pedersen sst. samt Ellen Herlovsdatter og børn, Ellen Jensdatter, Rasmus Jensen, Jens Jensen og Envold Jensen i Lundgård, Niels Mortensen i Gammelgård, Oluf Pedersen i Borum, lille Rasmus Madsen i Skovby. Anne Knudsdatter døde før den 20. maj 1695, for det var hendes døtre, der blev nævnt i skiftet efter Rasmus Knudsen i Vengegård.⁶

1. LAV. Framlev herreds tingbog, 1662 9/7, fol.99 og 20/8, fol. 113.

2. LAV. Framlev herreds tingbog, 1664 6/7, fol.70 og 1665 20/9, fol. 88.

3. LAV. Framlev herreds tingbog, 1666 14/11, fol. 90.

4. LAV. Viborg landstings dombog B 1642 2/3, fol. 91, ADK.1767 gård 98 skøde nr. 1 1672.

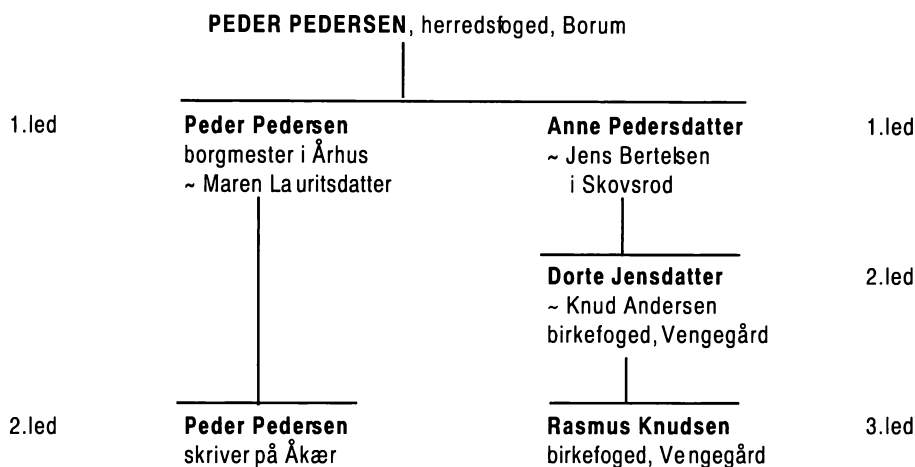
5. LAV. Framlev herreds tingbog, 1670 3/2, fol. 6 og 9/3, fol.13, 1674 2/12, fol. 26, 9/12, fol. 28, Dronningborg rytterdistrikt, selvejerskøder 1691, nr. 2 1674 9/12.

6. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1695 20/5, fol. 40.

63. RASMUS KNUDSEN, født i Vengegård 1619, død sst., begravet 26. april 1695. Gift 1664 med Anne Madsdatter Højen, født 1630 i Højen, død i Vengegård 1692, begravet 24. august 1692 i Veng.

Rasmus Knudsen og Anne Madsdatter fik efter ansøgning kongelig majestæts tilladelse til at indgå ægteskab i forbudte led, "uanset han var hendes afdøde mand salig Peder Pedersen, forrige skriver på Åkær, beslægtet i andet og fjerde led".⁷ I virkeligheden var det andet og tredje led, som nedenstående tavle viser.

SLÆGTSKABSFORHOLDET MELLEM RASMUS KNUDSEN OG PEDER PEDERSEN, SKRIVER PÅ ÅKÆR.

Rasmus Knudsen overtog allerede i 1649 halvparten af den gård, som hans far før havde haft i fæste. Han var den gang delefoged i Skanderup birk, for da udstedte kongen et åbent brev, - "at eftersom hos os underdanigst anholdes og begæres, at Rasmus Knudsen i Vengegård, delefoged i Skanderup birk, måtte nyde den gård, han iboer fri, hvoraf han dog alene den halve part skal besidde, eftersom andre delefogder, så vel som hans formand en hel gård for deres bestilling fri skal have nydt. Da efterdi vi af os elskelige hr. Oluf Parsberg til Jernit, ridder vor mand, råd og lensmand på vort slot Skanderborg hans underdanigste beretning nådigt erfarer, dette sandfærdigt at være, haver vi nådigt bevilget og tilladt så, og hermed bevilger og tillader, at forbenævnte Rasmus Knudsen som delefoged udi fornævnte Skanderup birk den gård, han udi boer, fri må nyde, ligesom hans formænd for deres bestilling andre gårde fri haver haft, så længe han forbemeldte bestilling forsvarligen betjener, og indtil anderledes forordnes" - Brevet er dateret den 25. maj 1649.⁸

Anne Madsdatter stammede fra Højen, det ses af et afkald, som Rasmus Knudsen i 1684 på sin svoger Peder Madsens vegne i Højen fik af Niels Pedersen i Galten i Framlev herred, som berettede, at Gud havde bortkaldt hans salig datter Karen Nielsdatter i Højen, som havde været Peder Madsens hustru, og Peder Madsen havde betalt ham al den arv, han kunne tilfalde efter sin datter. Et afkald for arv efter Anne Madsdatter blev tinglæst i 1704.⁹

7. LAV. Framlev-Gern herred tingbog 1705 13/5, fol. 148.

8. RA. Skanderborg lensregnskab bilag, udgiftsregnskab 1649/50, Kancelliets brevbøger 1649 25/5.

9. LAV. Skanderup birks tingbog 1684 11/4, fol. 1702. Hjelmlev herred, Skanderup og Ry birkers tingbog 1704 12/2, fol. 134.

Blandt flere andre af Skanderborgs beboere blev Anne Madsdatter i 1662 anklaget for at restere med betaling af den polske skat på 10 rdl., der blev derfor fremlagt et bevis, i hvilket det gjordes vitterligt, at Anne Madsdatter, salig Peder Pedersens, i Skanderborg med flere af byen rejste bort af landet for fjendernes indfald og var borte, til den lille fred var gjort, og var hun derefter hjemme ved sin gård, til de polske kom her i byen. En polsk oberstløjtnant havde taget kvarter hos hende, af hvilken grund hun med stor nød kom af byen, og hendes okser, korn, forråd, sengeklæder og en del livskårne klæder blev efterladt og taget af de polske, så hun slet intet beholdt. Hun blev så borte, hvor hun sig siden i landet kunne opholde, indtil de var bortdraget.

Anne Madsdatter fremlagde også sit eget indlæg, at eftersom hun var stævnet for 10 rdl., som skulle have været udgivet til de polske, "så er hendes enfoldige svar, at eftersom kongelig majestæts forordning om den sidste krig formelder, at de, der er undveget fra hus og hjem, fordi de ikke ville være under fjenden, bør ikke molesteres med at give til deres bymænd af den til fjenden udleverede kontribution, hvilket også gælder skat til de allierede krigsfolk, hvorfor hun mente sig fri for tiltale". Hun blev da også frikendt.¹⁰

Rasmus Knudsen blev i 1662, ligesom hans far Knud Andersen før ham, birkefoged i Skanderup birk, der var hjemting for både Skanderborg by og det meste af krongodset i Hjelmslev herred. Fra 1688 blev han tillige herredsfoged i Hjelmslev herred og birkefoged i Ry birk, idet disse tre retskredse da blev lagt sammen.

I oktober 1700 førtes der sag ved tinget for at få tingstedet ført tilbage til Skanderup kirke, hvor det altid havde været, for nogle år før var det blevet flyttet til Nygård, da den gamle birkefoged Rasmus Knudsen i Veng derved kunne spare en mils vej.¹¹

Die Bartolomeus 1692 blev kongelig majestæts herredsfoged til Skanderborg herred i Vengegård hans hustru Maren Madsdatter i en meget anseelig ligbegængelse, holdt i Veng kirke, nedsat og begravet i sit alders 62 år og nogle uger og dage. Her må præsten have skrevet forkert i kirkebogen, for alle andre steder hun nævnes, er der skrevet Anne Madsdatter.

Ved Rasmus Knudsens begravelse har præsten skrevet 1695 26. april blev i en meget anseelig forsamling begravet salig Rasmus Knudsen kongelig majestæts herredsfoged udi Vengegård i sit alders 75 år 7 måneder og 4 dage.

Den 20. maj 1695 blev der holdt skifteforretning efter Rasmus Knudsen i Vengegård. Da han ingen livsarvinger efterlod sig, var det hans søskende og søskendes børn, der skulle dele arven efter ham. Arvingerne var:

1. Den salig mands bror Jens Knudsen, som boede og døde i Javngyde hans søn Rasmus Jensen med sin formynder Rasmus Hansen fra Javngyde.
2. Den salig mands bror Anders Knudsen, som boede og døde i Galten hans børn, Maren Andersdatter, som har til ægte Peder Pedersen i Galten og Dorte Andersdatter, som har til ægte Søren Mikkelsen skipper i Århus.
3. Den salig mands søster Johanne Knudsdatter i Assens, på hendes vegne, efter fuldmagt af hendes søn Knud Andersen af 28. april, overværende Niels Knudsen af Bjedstrup, og var til stede hendes datter Birgitte Andersdatter.
4. Den salig mands søster afgangne Anne Knudsdatter af Galten hendes born Karen Peders datter med hendes mand Jens Nielsen Skomager i Skanderborg og Anne Pedersdatter, salig Herlov Jensens enke, af Galten med hendes tiltagne lavværge, Peder Frandsen i Søballe.
5. Den salig mands søster afgangne Karen Knudsdatter af Galten hendes barn Jørgen Jørgensen i Veng samt Elline (Ellen) og Dorte Jørgensdatter af Galten, og på deres vegne velfornemme Sejer Jørgensen ridefoged på Hevringholm, (deres halvbror).

10. LAV. Skanderup birks tingbog 1662 31/1, fol. 12.

11. LAV. Hjelmslev herred, Skanderup og Ry birkers tingbog 1700 18/10, fol. 157.

Registreringen indledes med værdisættelse af guld, sølv og mønter, hvoraf tolv dukater var af guld til 36 sldl., en signetring var 9 sldl. værd, desuden var der to små guldknapper og et par gulddupper. Af sølv var der foruden nogle mønter en lille flaske, tre skeer, et lille bæger, en skål, et andet bæger, en signet, 31 knapper og to halve knapper, en smørbrik og 38 små knapper. Sølv og guld blev tilsammen vurderet efter vægt til 97 sldl. 3 mark 3 sk. Foruden det fandtes en kæde af grønne stene, der iblandt var otte temmelig små og desuden seksten små guldstykker og en guldlås eragtet for 10 sldl. Af fast ejendom var der en gård i Skanderborg, som salig Peder Pedersen Borum forhen iboede, den blev vurderet til 200 sldl., og det hus i Skanderborg, som Jens Boberg nu iboer, er seks fag og to lofter højt men ganske forfaldet og står på rauf, dvs. at det var faldefærdigt og vurderet til 33 sldl.

Der var korn på lofterne og malt i en panelkiste, som i alt blev vurderet til 81 sldl. 8 sk. Bæster, kreaturer, svin og bistader var 249 sldl. 1 mark værd. Sæden på marken blev vurderet til 42 sldl. 2 mark. Jens Vejerslev i Århus havde 1678 udstedt en obligation, som omregnet til sletdaler var på 148 sldl. 2 mark med 16½ års rente 147 sldl., så boets formue blev opgjort til 1237 sldl. 14 sk.

Da boet skulle gå i deling, blev besætningen m.m. til en værdi af i alt 260 sldl. 2 mark udlagt forlods, inden gælden blev beregnet. sr. Sejer Jørgensen, ridefoged på Hevringholm, fordrede efter et skiftebrev af den 10 november 1692 sluttet i Galten efter salig Karen Knudsdatter mellem hendes børn, Knud Jørgensen, som nu er død, Jørgen Jørgensen, Dorte Jørgensdatter og Eline Jørgensdatter, hvor udi befindes, de at skulle tilkomme i nogle huse i Farre, som Rasmus Knudsen i Vengegård, efter allernådigste kongelige tilladelse, til Peder Rasmussen Lime i Farre skal have solgt, og han efter beretning af Peder Frandsen i Søballe derfor på børnenes vegne har annammet 35 sldl., renter deraf til dato 5 sldl. 1 mark 4 sk. efter samfrænders deling imellem bemeldte Karen Knudsdatter og salig Jørgen Eriksen i Vadsted hans arvinger af 15. august 1692. Er af Sejer Jørgensen betalt den 29. august 1694 til Rasmus Knudsen efter hans kvittering på børnenes vegne 18 rdl. og rente deraf til hobe 68 sldl. 1 mark 15 sk. Af disse penge har Rasmus Knudsen betalt lærepenge på skrædder håndværk hos Hans Skrædder her i Veng for Jørgen Jørgensen 11 sldl. og til Knud Jørgensen, som er død, 2 td. byg, bliver for Karen Knudsdatters børns fordring 52 sldl. 15 sk. Resten af gælden blev der ligeledes gjort udlæg for, og da det var sket, var der 577 sldl. 3 mark 13 sk. tilbage, som blev delt i to broderlodder og tre søsterlodder, hvorefter der også skete udlæg i boet til dækning af dem.¹²

67. ANDERS KNUDSEN, født i Vengegård, død i Galten før 20. maj 1695. Gift med Karen Frandsdatter født, i Galten, død sst. efter 26. februar 1668.

Børn:

< 124. Maren Andersdatter.

< 125. Dorte Andersdatter.

Den 11. april 1662 stod Anders Knudsen i Vengegård for retten på Skanderup birketing og "tog sin bror Rasmus Knudsen i hånd og tilstod, at han har betalt ham alt hvis arv og arveparter, som han arvelig var tilfalden efter sin salig far Knud Andersen, som boede og døde i fornævnte Vengegård. Lod sig være i bo og bopenge rørende og urørendes gods, med hvad navn det er, nævnes eller være kan, aldeles intet undtagen i nogen måder, og takker fornævnte Anders Knudsen fornævnte sin bror Rasmus Knudsen for god, venlig betaling, skifte og jævning i alle måder. Og tilforpligtede fornævnte Anders Knudsen for sig og sine arvinger at holde fornævnte Rasmus Knudsen, ham og hans arvinger aldeles kvitteret, ukrævet for

12. LAV. Skanderborg rytterdistrikt skifteprotokol 1695 20/5, fol. 40.

fornævnte arv for hver mands og alle deres tiltale, krav, hinder, trætte og genkald, som herpå efter denne dag ville eller kunne påtale i nogen måder”.¹³

Anders Knudsen og Karen Frandsdatter var endnu ikke blevet gift, da hun i marts 1663 gav sin bror Søren Frandsen i Galten afkald for arv efter sin far Frands Pedersen, som boede og døde i Galten. Måned efter blev hendes og andre arvingers arvelodder i broderens gård lovbudt, og da gik der også lovbud til deres mor Maren Sørensdatter. Imidlertid må Karen Frandsdatters arv stadigvæk være blevet stående i broderens gård, for i 1665 gav Anders Knudsen i Galten afkald for hendes arv efter hendes salig far, som boede og døde i Galten.¹⁴

Anders Knudsen fik ligesom sine andre søskende lovbud, da hans bror Rasmus Knudsen i Vengegård i 1666 lovbød og solgte en sjettedel af Framlev Bundgård.¹⁵ Den 26. februar 1668 overværede Anders Knudsen på sin hustru Karen Frandsdatters vegne, at der blev holdt skifte efter hendes mor Maren Sørensdatter i Galten.¹⁶ Anders Knudsens to døtre, Maren Andersdatter, opkaldt efter sin mormor, og Dorte Andersdatter efter sin farmor, er begge nævnt i skiftet efter deres barnløse farbror Rasmus Knudsen i Vengegård 20. maj 1695, for inden da var deres far død, så de skulle dele hans arvepart.¹⁷

68. JENS KNUDSEN, født i Vengegård, død i Javngyde for 4. oktober 1694. Gift med Karen Bertelsdatter, som overlevede ham.

Barn:

< 126. Rasmus Jensen, født omtrent 1681.

Jens Knudsen boede endnu i Vengegård, da hans ældre bror Rasmus Knudsen i 1666 lovbød og solgte en sjettedel i Framlev Bundgård¹⁸. Jens Knudsen var fæster i Javngyde, da han døde i 1694, og der boede han i hvert fald i 1682, for da stævnedes han Anders Justsen i Søballe og Frands Jensen i Veng, som havde udstedt en obligation i 1669 på 24 sldl., noget var dog blevet afbetalt, så de blev dømt til at betale resten.¹⁹

Jens Knudsens enke hed Karen Bertelsdatter og er sammen med sønnen Rasmus Jensen på 13 år nævnt i det skifte, der blev holdt efter Jens Knudsens død. Det var Rasmus Hansen i Javngyde, der mødte på skiftet som formynder for Rasmus Jensen, da hans farbror Rasmus Knudsen i Vengegård havde bedt sig fri, for han havde i forvejen fire vidtløftige værgemål under hænder.

Registreringen indledtes med møbler og andet af træ, der var blandt andet et asketræs bord med lukket fod og et lille trekantet skab og et stort skab med fem rum. Derefter nævnes sengeklæderne, kedler af kobber og messing, et par lysestager, otte tallerkener, seks fade og en flaske af tin. Desuden halvparten i en lille jernkakeleovn og noget husgeråd og værktøj af jern. Jens Knudsens klæder blev kun vurderet til 4 sldl. 3 mark 8 sk., men der var også kun en sort kjole af hvergarn, en brun vadmelskjortel, et par læderbukser og en trøje med syv messingknapper. Gårdens dyr blev vurderet til 127 sldl. 2 mark, der var i alt værdier for 287 sldl. og 3 sk. Anslået reparation af gården på 24 sldl. og den værdi, dyr og korn skulle have, blev et beløb på 162 sldl. 1 mark 2 sk. som blev trukket fra. Resten 124 sldl. 2 mark 15 sk. blev fordelt mellem Rasmus Jensen og hans mor.²⁰

13. LAV. Skanderup birks tingbog 1662 11/4, fol. 26.

14. LAV. Framlev herreds tingbog 1663 26/3, fol. 43, 22/4, fol. 59, 1665 8/3, fol. 25.

15. LAV. Framlev herreds tingbog 1666 14/11, fol. 90.

16. LAV. Framlev herreds tingbog 1668 26/2, fol. 106.

17. LAV. Skanderborg rytterdistrikt skifteprotokol 1695 20/5, fol. 40.

18. LAV. Framlev herreds tingbog 1666 14/11, fol. 90.

19. LAV. Skanderup birks tingbog 1682 24/3, fol. 14.

20. LAV. Skanderborg rytterdistrikt skifteprotokol 1694 4/10, fol. 4.

Jens Knudsen døde altså før Rasmus Knudsen i Vengegård, og det var derfor hans søn Rasmus Jensen, der skulle arve sin farbror.²¹ Allerede i 1698 oplod Karen Bertelsdatter sin gård til sønnen, som da kun var 17-18 år gammel, hvis hans alder i skiftet passer. Han skulle yde sin mor nødtørftigt ophold på stedet i hendes livstid, så hvornår hun døde vides ikke.²²

69. KAREN KNUSDATTER, født i Vengegård, død i Galten før 10. november 1692. Gift efter 1668 med Jørgen Eriksen, død i Vadsted i slutningen af 1676.

Børn:

- < 127. Ellen Jørgensdatter, født omtrent 1670.
- < 128. Dorte Jørgensdatter, født omtrent 1670.
- < 129. Jørgen Jørgensen, født omtrent 1676.

Karen Knudsdatter boede endnu i Vengegård i 1666, da hendes bror Rasmus Knudsen lov- bød og solgte en sjettedel af Framlev Bundgård, som de havde part i gennem deres mor Dorte Jensdatter i Vengegård. Den 19. februar 1668 var der blevet holdt skifte efter Jørgen Eriksens første kone, som efterlod sig tre sønner, Søren, Erik og Sejer Jørgensen og tre døtre Maren, Abild og Lisbeth Jørgensdøtre, som Karen Knudsdatter blev stedmor til. Skiftet blev tinglæst den 29. februar 1668.²³ Inden da, allerede den 22. februar samme år, tillod Jørgen Eriksen i Vadsted, at hans fæstemø Karen Knudsdatter født i Vengegård, hvis hun overlever ham, må beholde den halve gård i Sorring Baggegården, som Søren Lauritsen påboer samt halvdelen af Baggehuset, som Christen Jensen påboer og tre agre, kaldt Grydsbære agre ved Tovstrup markskel.²⁴

Jørgen Eriksens mor hed Abild Jørgensdatter. Hun og hendes børn Sejer Eriksen, Jørgen Eriksen og Johanne Eriksdatter, som var gift med præst i Haurum Søren Olufsen Pind, solgte 12. september 1640 et selvejerboel i Mollerup.²⁵

Gården i Vadsted havde Jørgen Eriksen fået efter sin far Erik Sejersens, og den havde Erik Sejersens for sine forældres og hans egen tro tjeneste haft i fæste fri for ægt, arbejdsskyld og landgilde sin livstid ifølge hans fæstebrev, dateret 1650. Fæstebrevet fremlagde Jørgen Eriksen i 1675 sammen med kvittering for betalte fæstepenge, fordi Jens Poulsen på Søbygård havde krævet, at Jørgen Eriksen skulle betale restancer og landgilde, og han frem- lagde følgebrev på godset, hvor intet var undtaget i nogen måde, og da hans brev var dateret 1674, og de to dokumenter stred imod hinanden, blev sagen henvist til landstinget i Viborg.²⁶ Som nævnt under Anne Knudsdatter var det hendes svoger Jørgen Eriksen i Vadsted, der i 1674 købte arveparter i hendes og hendes børns gård i Galten.²⁷

Den 15. januar 1677 blev der holdt skifte efter Jørgen Eriksen i Vadsted på rette tredivte dag efter hans død. Det kneb med at få nogen til at påtage sig værgemålet for hans børn, hvilket afspejler de dårlige tider. Anders Bonde i Sorring bad sig fri, for han havde i forvejen to værgemål på søsterbørns vegne, og regimentsskriveren havde givet ham medhold i, at det ville blive en for stor belastning for hans gård, som havde rytterhold, og desuden var han kun beslægtet med børnene i fjerde og femte led, så han mente, at der kunne findes værger,

21. LAV. Skanderborg rytterdistrikt skifteprotokol 1695 20/5, fol. 40.

22. LAV. Skanderborg rytterdistrikt fæsteprotokol 1698 18/11, fol.182.

23. LAV. Framlev herreds tingbog 1666 14/11, fol. 90 og Gern herreds tingbog 1668 29/2, fol. 6.

24. LAV. ADK. Dronningborg rytterdistrikt, selvejerskøder 1691, skøde nr. 4 1597 25/9.

25. RA. ADK.1767. Gård nr. 132, skøde 1.

26. LAV. Gern herreds tingbog 1675 1/5, fol. 61.

27. LAV. Framlev herreds tingbog 1674 9/12, fol. 28, Dronningborg rytterdistrikt, selvejerskøder 1691, skøde nr. 2 1674 9/12.

som var dem nærmere beslægtede,²⁸ og da sønnen Erik Jørgensen ikke kendte anden nær slægt, som var vederhæftig, blev Jesper Olufsen i Borum og Oluf Nielsen Bonde i Vørgård stævnet til at møde på Framlev herreds ting, for at påtage sig værgemålet for Jørgen Eriksen tre piger. Værgerne skulle ifølge loven være nærmeste vederhæftige slægt, altså slægtninge, hvis økonomi var i orden.²⁹

Jørgen Eriksen og Karen Knudsdatters to døtre er opkaldt, Ellen efter hans første kone Ellen Sørensdatter, Dorte efter sin mormor Dorte Jensdatter, og Jørgen Jørgensen muligvis efter sin far, som døde i slutningen af 1676, og for deres vedkommende har det formodentlig ikke været vanskeligt at finde en værge, for deres morbror herredsfoged Rasmus Knudsen i Vengegård har ikke alene været vederhæftig, han havde selv ingen børn.

Karen Knudsdatter overlevede sin mand, men hun døde før 10. november 1692, idet et skifte efter hende er nævnt i skiftet 20. maj 1695 efter hendes bror Rasmus Knudsen i Vengegård, og det var derfor hendes børn, der er nævnt som arvinger.³⁰

70. JOHANNE KNUSDATTER, født i Vengegård, død i Assens 20. august 1705. Gift med Anders Nielsen, død i Assens før 20. november 1678.

Børn:

< 130. Knud Andersen, født i Assens.

< 131. Birgitte Andersdatter, født i Assens.

Johanne Knudsdatter var flyttet til Assens i 1660, men hun havde inden hun rejste været trolovet, hvilket blev til en sag for tamperretten, som dømte dem imellem på tamperdag den 19. september samme år: "Laurits Lauritsen af Farre har indstævnet sin fæstemø Johanne Knudsdatter i Vengegård, fordi hun på fjerde år har forhalet, efter deres trolovelse ægteskab med ham at fuldkomme. Blev for retten bevist af en skrivelse, som var hendes broder Rasmus Knudsen i Vengegård tilskrevet fra Assens, at hun af sin moder og samme sin broder Rasmus Knudsen var nødte til samme trolovelse. Blev det derfor underkendt efter ægteskabets 1. og 5. artikel, enhver sit ægteskabs frihed at nyde".³¹

Da Rasmus Knudsen 1666 solgte en sjettedel af Framlev Bundgård, fik Johanne Knudsdatter ikke lovbud, så det kan vel tænkes, at hun allerede da havde givet afkald for den arv.³²

Johanne Knudsdatter var gift med rådmand i Assens Anders Nielsen, søn af Niels Iversen, som døde før 5. august 1673, og Birgitte Christoffersdatter, som døde efter 29. april 1679.³³ En søster til Anders Nielsen, Johanne Nielsdatter var gift med præsten i Dover og Veng sogn hr. Peder Fabiansen Bredal, som er nævnt i en sag i Skanderup birks tingbog om et bortkommet pantebrev, hvorpå Rasmus Knudsen "fremlagde sit brev til sin svoger hr. Peder Fabiansen angående pantebrevet".³⁴

71. RASMUS JUSTSEN, født i Søballe omtrent 1620, død sst. efter 1678. Gift 1. i Sabro 27. februar 1650 med Maren Mortensdatter, død i Søballe. Gift 2. med Maren Jacobsdatter, død i Søballe efter 1678.

28. Det var nu tredje og fjerde led, se slægtstavle, i slægtled 5 side 73.

29. LAV. Gern herreds tingbog 1677 10/3, fol. 223 og Framlev herreds tingbog, 1677 18/4, fol. 197.

30. LAV. Skanderborg rytterdistrikt skifteprotokol 1695 20/5, fol. 40.

31. LAV. Århus bispearkiv, tamperretsprotokol 1660 19/9.

32. LAV. Framlev herreds tingbog 1666 14/11, fol. 90.

33. Svend Larsen: Studier over det fynske Rådstuearistokrati i det 17de Århundrede, bd. II, s. 308-9, Odense 1965.

34. LAV. Skanderup birks tingbog 1663 1/5, fol. 95.

Bortset fra Rasmus Justens første bryllup, kan der ikke findes flere oplysninger, for ingen af de øvrige kirkebøger er bevaret fra den tid, de levede, men han og hans anden kone Maren Jacobsdatter boede i Søballe, da fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab blev skrevet i 1678.³⁵ 1675 fik Rasmus Justsens stævnet sin stedmor Volborg Mortensdatter til Framlev herreds ting, hvor hans supplikation blev fremlagt, og han, der var gammel, fordrede skifte afholdt efter sin salig far Just Andersen.

Knud Justsen i Søballe svarede på sin mors vegne, "at hans mor og søster havde fået frihed hos oberst Sandberg for at holde skifte, og hans halvbror Rasmus Justsen havde fået en del gods af boet, da han blev gift, som han bør indføre i boet igen, før der bliver holdt skifte og deling." Alligevel blev dommen, "Volborg Mortensdatter bør holde skifte og deling, når det æskes".³⁶

72. ANNE JUSTDATTER, født omtrent 1633 i Søballe, død i Vengegård, begravet 11. februar 1718. Gift med Anders Andersen Bonde, født før 1631, begravet i Veng 14. april 1698.

Anne Justdatters mand Anders Andersen Bonde var søn af Anders Ibsen i Vengegård og Maren Bertelsdatter, så det var ham der den 30. september 1680 på Ry birketing gav afkald for arv efter sin moders barnløse bror Søren Bertelsen i Firgårde.

1684 stævnedes Rasmus Knudsen i Vengegård sin nabo Anders Andersen Bonde og tiltalte ham for restancer af hans "gårdsportion", der ligesom hans egen ifølge krigsportionsjordebogen 1680 var sat til 13 tønder hartkorn, 19 tønder sæd og 1 portion, og der skulle holdes to ryttere, som den hele portion skulle nyde.

Da gården altså var sat for højere hartkorn end til at holde to ryttere, skulle afgiften af det overskydende betales til Rasmus Knudsen, fordi han for sit arbejde som birkefoged havde fået bevilget indtægten af begge halvparter af Vengegård. Sagen blev udsat flere gange men tilsyneladende ikke afsluttet med nogen dom, så Anders Bonde må vel have betalt.³⁷

16. juli 1686 stævnedes Anders Andersen Bonde samtlige bymænd i Veng for syn, og han gav last og klage på sine naboer, for de havde gravet lergrove og derved bortgravet hans ager, som han derfor ikke kunne pløje, uden hans fæmon faldt ned i udgravningen. Et syn blev afhjemlet, og Anders Andersen Bonde forbød naboerne at komme på hans ager under den straf, som loven medfører.³⁸

Ved skifteforretningen efter Anders Andersen Bonde var Anne Justdatters lavværge hendes "svoger velagtbare Peder Frandsen af Søballe". De øvrige arvinger var Karen Nielsdatter, Thomas Jensens hustru i Stjær, og Anne Nielsdatter, Rasmus Poulsens hustru i Veng, som var den salig mands næste arvinger. Registreringen havde fundet sted den 20. april 1698. Det var langt fra et velhavende bo, for der blev kun 8 sldl. 1 mark 14 sk. til deling. Enken gav godvilligt sin del til de to andre arvinger, og foruden lovede Søren Rasmussen Yde, som havde gården i fæste, "samme deres arvepart at forbedre, så vidt summen kan beløbe til tre slette daler, som da udi alt kan bedrage til hver af arvingerne 5 sldl".³⁹

Den nye fæster Søren Rasmussen Yde var Anne Justdatters fætter, som hun og Anders Andersen havde taget i huset i 1675, da han omkring 12 år gammel blev forældreløs.⁴⁰ Efter

35. RA. Fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678.

36. LAV. Framlev herreds tingbog, 1675 28/4, fol. 64.

37. LAV. Skanderup birks tingbog 1684 5/12, fol. 18.

38. LAV. Skanderup birks tingbog 1686 16/7, fol. 161.

39. LAV. Skanderborg rytterdistrikt skifteprotokol 1698 28/5, fol. 244.

40. LAV. Hjelmslev herred, Skanderup og Ry birkers tingbog 1701 12/9 retssag mod Rasmus Sørensen Ydes arvinger. (se Kirstin Nørgaard-Pedersen: Mesing by 1458-1767 s. 57).

sin mands død blev Anne Justdatter aftægtskone, og det blev ikke gnidningsløst, for i 1705 sagsøgte hun Søren Rasmussen Yde, fordi han havde brugt hendes ligkiste, da han fik begravet sin egen kone.⁴¹ En af de mange ekstraskatter, der efterhånden blev indført, var skat på ligkister af egetræ. Så Anne Justdatters begravelse findes ikke alene i kirkebogen men også i skatteregnskabet: "Anne Justdatter, til huse og nyder aftægt hos Rasmus Christensen rytterbonde i Søballe, begravet 11. februar 1718 i Veng kirkegård". Skatten var blevet indført efter forordning dateret den 30. november 1717.⁴²

73. ANDERS JUSTSEN, født i Vengegård død i Søballe efter 1678. Gift med Anne Lauritsdatter, død i Søballe efter 1678.

1671 blev tre bønder, der imellem Anders Justsen i Søballe på tre hinanden følgende tingdage opsagt af sin gård af korporal Hans Nielsen af Gammelgård. De skulle kvittere deres gårde, fordi officererne nemlig ham selv, ritmesteren og hans svoger korporal Sylvester selv skulle bebo den efter kongelig majestæts forordning.⁴³

1676 gav Anders Justsen på egne og sin søster, anden Anne Justdatters vegne afkald til Peder Frandsen i Søballe for arv efter salig Just Andersen og hustru Volborg Mortensdatter samme sted.⁴⁴ Anders Justsen og Anne Lauritsdatter levede endnu da fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab blev skrevet i 1678, og da det var i Søballe og han ifølge tingbogen var blevet opsagt i den gård, han havde haft indtil 1671, har det formodentlig været i den del af gården, hans forældre havde beboet, for hans mor var stadigvæk indskrevet for sig selv med tjenestefolk i det samme regnskab.⁴⁵

74. KAREN JUSTDATTER, født i Søballe omtrent 1638, død sst., begravet i Veng 6. januar 1710. Gift med Peder Frandsen, født i Søballe omtrent 1650, død sst., begravet i Veng 6. maj 1705.

Karen Justdatters mand Peder Frandsen var søn af tingskriver Frands Nielsen og hustru. Efter Karen Justdatters far var død i 1670 og hendes halvbror Rasmus Justsen havde fordret, at der blev holdt skifte efter deres far, og de var blevet dømt til at holde skifte, var det hendes mand Peder Frandsen der fik arveafkald af "Anders Andersen Bonde i Vengegård på hustru Anne Justdatters vegne, Anders Justsen i Søballe på egne og søster anden Anne Justdatters vegne og Knud Justsen i Stjør på egne vegne. De gav Peder Frandsen i Storring afkald for arv efter salig Just Andersen, som boede og døde i Søballe og hustru Volborg Mortensdatter sst."⁴⁶

Pladsen kunne være trang, selv i de lidt større gårde. Der var sengesteder i alle stuer, og det kunne være nødvendigt at sove flere i samme seng, især om vinteren når der var overnattende gæster, og det var der i Søballe i januar, ja måske ved nytårstid 1677. At det kunne få følger, og for den tid ulykkelige følger, oprulles i tingbogen, da Rasmus Knudsen i Vengegård på en uheldig piges vegne stævnedes Jens Lauritsen hos hans far, præsten i Harlev præstegård den 17. oktober 1677, og det var for lejermål, han stævnedes ham. Da vidnede Peder Frandsen i Søballe tingskriver til Framlev herredsting, "at han var i Vengegård og begærede af Rasmus Knudsen og hans hustru, at Sidsel Johansdatter måtte følge med til Søballe med hans hustru søster Anne Justdatter, som blev tilladt, og de fulgtes til hans gård,

41. LAV. Hjelmslev herred, Skanderup og Ry birkers tingbog 1705 24/8, fol. 241, Skanderborg rytterdistrikt, sessionsprotokol 1705, fol. 254.

42. RA. Skanderborg-Åkær amters ekstraskatteregnskab 1718.

43. LAV. Framlev herreds tingbog 1671 7/6, fol. 110, 14/6, fol. 114, 21/6, fol. 115.

44. LAV. Framlev herreds tingbog 1676 15/11, fol. 170.

45. RA. Fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678.

46. LAV. Framlev herreds tingbog 1676 15/11, fol. 170.

hvor studenten senere kom ind i stuen til ham, hans hustru og hustrus søster Anne Justdatter og Sidsel Johansdatter af Vengegård, og ved totiden gik Peder Frandsen i seng, og om morgenen så han, at studenten og Sidsel Johansdatter lå i een seng og hans hustrus søster Anne Justdatter stod ved sengen, hvor de alle 3 havde ligget om natten, og Sidsel Johansdatter beskyldte studenten for hendes barnefar”.⁴⁷

Peder Frandsen var tingskriver ved Framlev herred i det mindste indtil januar 1679. Den eller de næste tingbøger er gået tabt, for først at begynde igen i 1695, og da var Framlev, Gern og Sabro herred forlængst blevet sammenlagt til en jurisdiktion. Imidlertid vedblev Peder Frandsen med at føre sager ved tinget både for myndighederne og for andre og da ofte for folk andet steds fra. Ægteparret havde ikke livsarvinger. Det var formodentlig derfor, at de havde taget Karen Justdatters søsterdatter Johanne Mikkelsdatter til sig, hun boede i alle tilfælde i Søballe, da hun blev trolovet med Peder Lauritsen 30. januar 1702, og der boede hun til sin død, også efter Peder Lauritsens død.⁴⁸

75. KNUD JUSTSEN, født i Vengegård omtrent 1642, død i Stjær, begravet 7. juni 1711. Gift 1. i løbet af 1676 med Maren Mogensdatter, født omtrent 1628, død i Stjær, begravet 13. juni 1698. Gift 2. 16. januar 1699 med Johanne Andersdatter.

Børn i første ægteskab:

< 132. Just Knudsen

Børn i andet ægteskab:

133. Anders Knudsen, døbt 11. februar 1700.

134. Rasmus Knudsen, døbt 22. januar 1702, begravet 13. april 1703.

135. Volborg Knudsdatter, 25. marts 1703.

Knud Justsen boede endnu i 1675 i Søballe, mens han i slutningen af 1676 var flyttet til Stjær, for der boede han den 15. november 1676, da han gav Peder Frandsen i Søballe afkald for arv efter salig Just Andersen, som boede og døde i Søballe og mor Volborg Mortensdatter sst.⁴⁹ Knud Justsen havde altså kun boet ganske kort tid i Stjær, så han er formodentlig blevet gift omtrent 1676 med Maren Mogensdatter, som hendes alder taget i betragtning nok har været enke, da de blev gift. Hun var gudmor da Mads Jensen Østergårds barn Rasmus blev døbt 10. maj 1698 og endnu en gang, da Jens Rasmussen Mons barn Maren blev døbt 14. februar 1697, men da Knud Justsen ikke er nævnt mellem fadderne, var de nævnte dåbsgæster formodentlig hendes slægtninge.

Attende søndag efter trinitatis, 23. oktober 1698 blev Knud Justsen og Johanne Andersdatter, Anders Pedersens datter på Bakket trolovede i sin faders hus og stue på Bakket, og anden søndag efter helligtrekongers dag den 16. januar blev de viet i kirken.

Bønderne skulle betale tiende til præsten, og det var helt bogstaveligt, at der hvert år skulle betales en tiendedel af høsten, så negene skulle tælles på marken med mindre, der var indgået kontrakt om en fast årlig betaling. Ind imellem skete det dog at høsten blev bragt i hus, om det så var for vejret eller for vindings skyld, det skete, så var det ulovligt, og kunne føre til stævning til herredstinget. Efter flere opsættelser i en sådan sag, faldt dommen: “Da Knud Justsen i Stjær har indført sin hvede, før præsten fik sin tiende, da bør han betale efter uvildig afsigelse, samt betale processen med 3 sldl. og give til de fattige i hospitalet 2 rdl.”⁵⁰

Når høsten var kommet i hus om efteråret, opgav man ævret, det vil sige, at hegnene blev

47. LAV. Framlev herreds tingbog 1677 17/10, fol. 230.

48. LAV. Framlev-Gern herreders tingbog 1711 20/5, fol. 171.

49. LAV. Framlev herreds tingbog 1676 15/11, fol. 170.

50. LAV. Framlev-Gern herreders tingbog 1697 15/9, fol. 252, 30/9, fol. 156, 20/10, fol. 159.

brudt ned, så kreaturerne kunne nyde godt af at finde føde andre steder end på overdrevet. Dog gjaldt det ikke overalt, for vintersæden skulle de ikke komme til. Det skete dog et år at Simon Olufsen Smed af Stjør fik opædt sin vinterrug. Derfor stævnedes han Anders Pedersen, Niels Sørensen og Knud Justsen for den skade, han havde lidt. Dommen blev: "Da de indstævnedes har ladet deres bæster opæde hans korn, da bør enhver af dem betale 6 skæpper rug og 6 skæpper havre".⁵¹

Bøndernes forhold i sidste halvdel af 1600-tallet var elendige, den forarmelse der var følge af krigene i midten af århundredet var ikke forvundet, vintrene var kolde og flere somme så hede og tørre, at der nogle gange var misvækst, det resulterede i forarmelse, og for Knud Justsen, som i høj alder stiftede ny familie, har problemerne næppe været mindre. Tilstanden hos Knud Justsen og hans søn Just Knudsen har været dårlig, for de blev i 1705 stævnet af regimentsskriveren, fordi der skulle holdes syn på deres gård. I den forbindelse vidnede flere at Knud Justsen havde afstået halvdelen af gården til sønnen mod at nyde ophold og aftægt, men dertil svarede han, at han havde ikke afstået gården, men selv ville bebo den så længe han levede. Alligevel blev der fremlagt skriftligt syn på gården.⁵²

Samme år, var Knud Justsen formodentlig blevet tvunget til at afstå sin halvdel af gården, for november 1706 stævnedes Knud Justsen Jep Nielsen i Stjør, og fremlagde hans kontrakt dateret 27. maj 1705, og spurgte ham, om han ikke havde høstet en ager, som Just Knudsen havde pløjet og tilsået, og som efter kontraktens indhold var tillagt ham til ophold, hvortil han svarede, at det havde han. Nogle uger efter faldt dommen: "Da Jep Nielsen har tilstået, at Knud Justsen, for at have opladt den halve gård for ham sin livstid, skulle nyde den jord, som er aftalt i deres kontrakt, så bør Jep Nielsen ingen ret have deri, og bør betale for det, han har bemægtiget sig".⁵³

76. ANNE JUSTDATTER, født i Søballe, død før 13. januar 1724 i Stilling. Gift 1. med Mikkel Rasmussen, død før 1691. Gift 2. 1696 med Jens Eriksen, født i Fillerup, døbt 4. august 1667 i Odder, død i Stilling.

Born i første ægteskab:

< 136. Johanne Mikkelsdatter.

137. Volborg Mikkelsdatter, født omtrent 1676, var ugift 1724.

< 138. Inger Mikkelsdatter.

< 139. Anne Mikkelsdatter.

140. Rasmus Mikkelsen, død før 1724.

141. Just Mikkelsen, død før 1724.

1676 gav Anders Justsen i Søballe på egne og søster anden Anne Justdatters vegne afkald til Peder Frandsen for arv efter deres salig far Just Andersen, som boede og døde i Søballe og hustru Volborg Mortensdatter samme sted, så på den tid var Anne Justdatter endnu ikke blevet gift.⁵⁴

Anne Justdatters mand Mikkel Rasmussen var selvejerbonde i Stilling og en kort overgang herredsfoged i Hjlemslev herred, nemlig efter den tidligere herredsfoged Oluf Pedersens død i 1681 og indtil Hjlemslev herred blev lagt sammen med Skanderup og Ry birker og Rasmus Knudsen i Vengegård blev herredsfoged.

Mikkel Rasmussen døde før 1691, så derfor var det Anne Justdatter, der fremviste deres

51. LAV. Framlev herreds tingbog 1697 24/11, fol. 164, 1698 19/1, fol. 167.

52. LAV. Framlev-Gern herreders tingbog 1705 4/2, fol. 135, 12/2, fol. 136 og 138.

53. LAV. Framlev herreds tingbog 1706 3/11, fol. 263. 15/12, fol. 268.

54. LAV. Framlev herreds tingbog 1676 15/11, fol. 170.

skøder for ryttergodset, da selvejernes adkomster blev afskrevet for at blive vurderet om det virkelig var ejendom, der kunne godkendes, som værende ret selveje. Disse afskrifter er kun bevaret i en yderst kort form, som blev indsendt til kancelliet.

Anne Justdatter kunne fremvise ikke færre end 10 skøder, hvoraf det ældste var fra 1555. De fleste af skøderne var salg af arveparter, som blev skødet til gårdens forskellige besiddere gennem godt 120 år.

Adkomst nr. 8. var et skøde udstedt på Hjelmlev herreds ting den 12. februar 1638 af salig Anders Mikkelsen og hustrus arvinger, så og [af] Knud Andersen på al deres eje udi den bondegård, som Johanne Mikkelsdatter påboer.

Nr. 9 var udstedt 21. juli 1662 til Johanne Mikkelsdatter og Peder Jensen i Nørgård efter fuldmagt udstedt af salig Jørgen Jensens arvinger, deres tilfaldne arv og eje udi den bondegård i Stilling Johanne Mikkelsdatter iboer.

Nr. 10 var et skøde til Mikkkel Rasmussen i Stilling på, så vidt 50 sletdaler sig kan beløbe i Johanne Mikkelsdatter i Stilling hendes iboende ejendomsgård, udstedt på Hjelmlev herreds ting den 26. marts 1677.⁵⁵ Af disse korte oplysninger ses, at Mikkkel Rasmussen har arvet eller købt sig ind i gården hos den barnløse Johanne Mikkelsdatter, som kan have været hans faster, især da hans og Anne Justdatters ældste barn ser ud til at være opkaldt efter hende. Han og Anne Justdatter er formodentlig blevet gift kort tid efter hun fik sin arv eller i 1677, samme år han fik sit skøde.

Formodningen om, at den barnløse Johanne Mikkelsdatter var Mikkkel Rasmussens faster, bygger på, at der stadigvæk var udestående arveparter i gården, som tilhørte arvinger, der var umyndige, da Mikkkel Rasmussen fik gården. Første gang Johanne Mikkelsdatter nævnes i forbindelse med salg af arveparter var i skøde nr. 8 fra 1638, og da var det arv efter hendes slægtninge, hun fik tilskødet, nemlig det som Knud Andersen havde arvet efter salig Anders Mikkelsen.

Johanne Mikkelsdatter havde været gift med Jørgen Jensen, og da de ingen børn havde, var det hans arvinger, der i 1662 skødede deres arveparter til hende og Peder Jensen i Nørgård, som formodentlig var den afdøde Jørgen Jensens bror.

Efter Johanne Mikkelsdatters død blev der i 1703 lovbudt arveparter i gården. Det var dels hendes arvingers lodder, og dels andre arveparter, der stadig var på andres hænder. Anne Justdatters var efter Mikkkel Rasmussens død blevet gift igen med Jens Eriksen, som havde betalt 1 rdl. i stedsmål på gården i 1696,⁵⁶ så han var imellem dem, der fik lovbud.

Der indledtes med at Rasmus Christensen i Søballe stævnedes stor Peder Rasmussen i Mesing, lille Peder Rasmussen sst., Peder Knudsen dragon sst., Jens Eriksen i Stilling på hans hustru Anne Justdatters vegne, salig Mikkkel Rasmussens børn, salig Knud Andersens enke, salig Knud Andersens børn, alle i Stilling, for en arvepart, de skal have i en selvejer bondegård i Stilling, som Jens Eriksen påboer.

Peder Lauritsen i Søballe på hans hustrus vegne, og Niels Sørensen i Fruering på hans egne, hans søskendes og medarvingers vegne tilstod dette kald og varsel. Dernæst lovbød Rasmus Christensen i Søballe på sin stedsøn Niels Jensen og alle hans medarvingers vegne den part, som de kan have i Jens Eriksens beboende gård i Stilling.⁵⁷

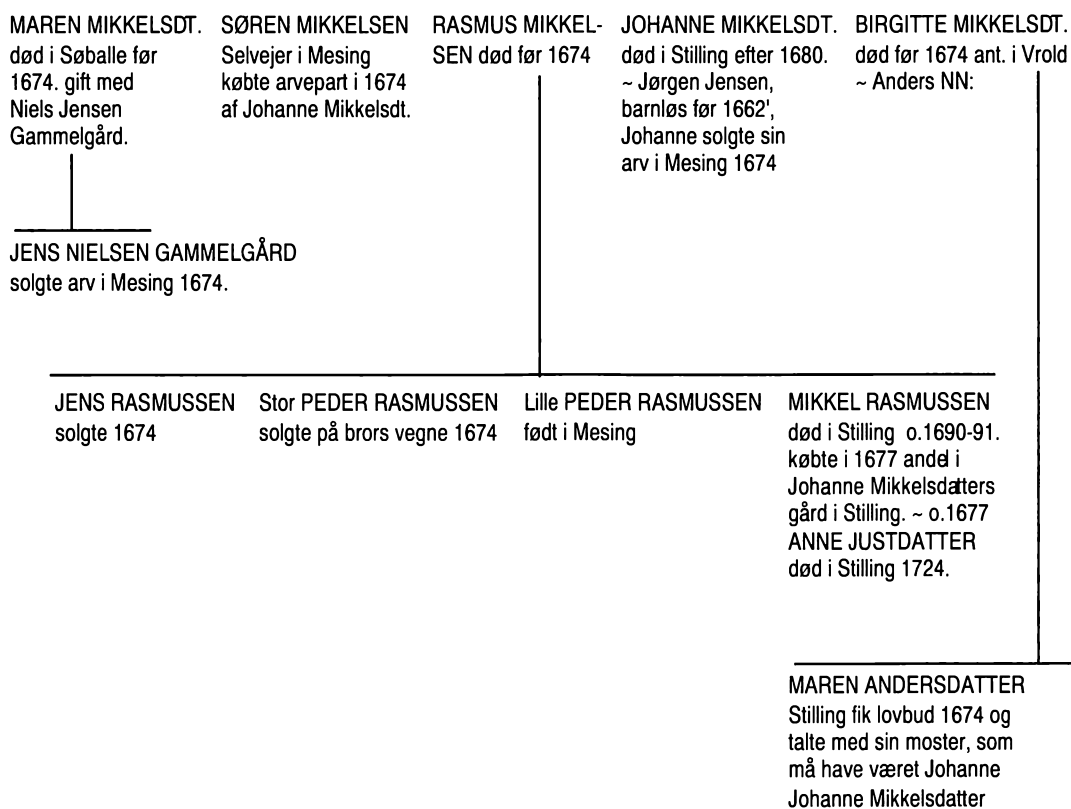
Den niende juli 1703 stod Rasmus Christensen i Søballe på hans stedsøn Niels Jensen og hans medarvingers vegne til 3. ting og lovbød deres anpart i den selvejer bondegård i Stilling, Jens Eriksen påboer, og stod med ham til vedermåls ting Mikkkel Sørensen i Rode, Peder Rasmussen i Mesing, Oluf Andersen og Laurits Bertelsen i Alken, Mikkkel Jensen i Stilling, af salig Knud Andersens børn Peder Knudsen, samtlige på egne og alle vedkommendes

55. RA. Rentekammeret 2215.216-19, diverse dokumenter vedr. ryttergodset 1680-74 (sidste indlæg i en pakke mærket IX).

56. LAV. Skanderborg rytterdistrikt skifteprotokol 1696 24/9, fol. 122.

57. LAV. Hjelmlev herred, Skanderup og Ry birkers tingbog 1703 25/6, fol. 65. 3/7, fol. 69.

MIKKEL SØRENSENS BØRN I MESING

vegne. Jens Eriksen begærede de lovbudne parter at indfri, fordi han på gården har husbondhold, og allerede sig den fjerde part har tilforhandlet, og Jørgen Sørensen i Kousted begærede de 3. parter at indløse, og bød derfor 100 kroner.⁵⁸ Mange af de mænd, som enten selv solgte arveparter eller gjorde det på andres vegne, kendes igen fra bogen om Mesing by, hvor der er gjort rede for deres indbyrdes slægtsforhold, idet de alle på en eller anden måde nedstammede fra Ove Mikkelsen der købte sin gård i Mesing i 1458.⁵⁹ Dog mangler der i bogen nogle få af de nævnte, idet lovbud og salg fra 1703, først er blevet kendt efter bogens udgivelse i 1995.

Med hensyn til Johanne Mikkelsdatters arvinger fra Mesing, forholder det sig således, at hun og hendes mand Jørgen Jensen ingen livsarvinger havde, og at det derfor var hendes søskende, der tog arv efter hende. Ud fra lovbudet i 1703 kan man ikke se, hvorfor Ole Andersen og hans søster Maren Andersdatter skulle have lovbud, men det kan man i et skøde i Mesing, hvori der i 1674 blev skødet arveparter til Søren Mikkelsen i hans selvejer-gård i Mesing:

“Ole Pedersen i Høring foged til Hjelslev herreds ting, Niels Sørensen i Skanderborg i skriveren Laurits Christoffersens sted, Christen Pedersen i Blegind tinghører gøre vitterligt at år 1674 den 22. juni for tingsdom var skikket velagte dannemand Peder Rasmussen i Mesing, æskede og fik et fuldt tingsvidne af 8te mænd, som vidnede med ed og oprakte

58. LAV. Hjelslev herred, Skanderup og Ry birkers tingbog 1703 9/7, fol. 74.

59. Kirstin Nørgaard Pedersen: Mesing by 1458-1767. Tilføjelse og nyt slægtsskema 13 er udarbejdet.

fingre efter recessen, at de i dag måned varsel gav Søren Mikkelsen i Mesing til hans hus og bopæl, og talte med ham selv.

Nok samme dag varsel gav Mikkel Andersen i Vrold og Oluf Andersen *ibid.*, og talte med dem selv. Nok samme dag varsel gav Rasmus Pedersen *ibid.*, og talte med hans moder. Endnu samme dag varsel gav Maren Andersdatter i Stilling, og talte med hendes moster, som hun tjener, alle fornævnte personer for lovbuds vidne, fornævnte Peder Rasmussen agter her i dag at tage beskrevet og de umyndige med deres lavværge.

For retten stod Peder Rasmussen i Mesing, bekendte og tilstod, at have standen her ved tinget for retten udi to tingdage næst tilforn, og er [det] udi dag det tredje ting og lovlig lovbudt på Jens Niensens vegne udi Søballe den part af den selvejerbondegård udi Mesing, Søren Mikkelsen beboer, som han, Jens Nielsen har arvet efter hans salig moder Maren Mikkelsdatter som boede og døde udi Søballe, fædrene gav til fædrende frænder, og mødrene gav til mødrene frænder, hvo som helst vil købe og bedst betale.

Nok haver fornævnte Peder Rasmussen på sin broder Jens Rasmussens vegne i Mesing også standen her på tinget udi tre tingdage næst tilforn, og i dag det tredje ting og lovbuden den part af den fornævnte bondegård i Mesing bemeldte Søren Mikkelsen påboer, som han har arvet efter hans salig fader Rasmus Mikkelsen fædrene gav til fædrende frænder, og mødrene gav til mødrene frænder, hvo som helst vil købe og bedst betale, så da ingen andre fremkom at vilde købe, end Søren Mikkelsen i Mesing, han fremkom her i dag for retten og bød sølv og penge derfor, og stod fornævnte Peder Rasmussen med fornævnte Søren Mikkelsen til vederståls ting, der dette beskrevet udgik, at otte mænd således for os vidnet har, bekræfter vi under forseglede, datum et anno ut Supra”.⁶⁰

Maren Andersdatter, der er nævnt i lovbudet er inden 1678 blevet gift med Peder Pedersen i Alken, og de havde da to tjenestefolk, Mikkel Andersen og Kirsten Andersdatter, som formodentlig var hendes søskende,⁶¹ men da hun fik lovbud i 1674, boede hun hos sin moster i Stilling, og da det var arv i den gård, hvori Johanne Mikkelsdatter den gang boede, så har Maren Andersdatter og hendes søskende været Johanne Mikkelsdatters søsterbørn, og Mikkel Rasmussen der kom til gården i 1677 har formodentlig været Maren Andersdatters fætter og Johanne Mikkelsdatter har været hans faster.

Sladder og stridigheder mellem naboer var lige så almindeligt i Stilling som andre steder, men det ses ikke altid hvori stridighederne bestod, så da Peder Nielsen og Jens Eriksen blev forliget om sidstnævntes steddatters forseelse, får man ikke at vide, hvad hun havde forset sig med, men det har vel været sladder, for de lovede herefter at pleje godt naboskab.

Det var lidt mere alvorligt at blive beskyldt for tyveri, så da det var tilfældet stævnedes regimentskriver Gyberg “Klara, Envold Rytters kone, og hendes datter Abild Hansdatter i Stilling for dom angående de beskyldninger og ærerørige ord, de skal have påsagt Jens Eriksen i Stilling, og efterskrevne vidnede, at de havde sagt, at Jens Eriksen havde stjålet noget i Oluf Byrgesens hus i Skanderborg, og de kom efter ham ved Skanderborg ladegård, og han lovede dem derfor 8 daler, for at de skulle tie dermed.

Sladder blev åbenbart ved for tre uger senere var det Gertrud Pedersdatter og hendes mand Peder Nielsen i Stilling, der blev stævnet for vidner, angående hendes beskyldninger og ærerørige ord betræffende Jens Eriksen i Stilling, og flere vidnede, at hun havde sagt til dem, at Jens Eriksen havde stjålet et skørt hos Oluf Byrgesen i Skanderborg, og havde måttet betale 8 daler, for de skulle tie dermed.

Det havde dog voldt besvær at få rygtesmedene stoppet, for først året efter den 17. januar blev der indgået forlig i sagen. Først blev Jens Eriksen, Peder Nielsen og hans hustru Gertrud Pedersdatter venligt og vel forenet om hvis tvistighed og irring, dem har imellem været,

60. LAV. Det Skanderborgske distrikts justitsprotokol 1756-1765 (retssagens bilag nr. 26., fol. 806).

61. RA. Fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteeregnskab 1678

angående noget ærerørigt snak, efter tingsvidne her af retten den 18. oktober 1706, og endelig den 31. januar fik Jens Eriksen tingsvidne. "Klara Envolds i Stilling og hendes datter Abild Hansdatter bekendte, at de ikke i ringeste måde ved eller har vidst skel eller redelighed til det, Abild Hansdatter har påsaagt Jens Eriksen, efter tingsvidne 27. september 1706."⁶²

Med alle de salg af arveparter, som fandt sted gennem årene, var der af og til problemer med hvor meget en ejendom egentlig omfattede. Jens Eriksen stævnedes således i 1712 Peder Rasmussen i Stilling for ulovlig skovhugst i hans, Jens Eriksens skov, og stævnedes ham til at bevise med hvad rettighed, han kunne tilkomme at bebo sit iboende selvejerhus, som Jens Eriksen forment af arilds tid hørte til hans iboende selvejergård. Han havde boet der en 5-6 år, og Peder Rasmussens far, som samme hus havde beboet, svarede da årlig 1 mark.

Det endte med, at "Peder Rasmussen i Stilling på sine egne vegne fremlagde et skøde, dateret 20. juni 1680, hvormed Johanne Mikkelsdatter, salig Jørgen Jensens i Stilling, med hendes bror Søren Mikkelsen i Mesing hans minde, sælger til Knud Andersen, barnfødt i Forlev og nu boende i Stilling, efterskrevne hus i Stilling, som salig Jacob Rasmussen Smed påboede og afdøde, underskrevet JMD, Søren Mikkelsen i Mesing egen hånd, Peder Rasmussen i Mesing egen hånd med flere af Stilling med egen hånd".⁶³

12. januar 1713 havde Jens Eriksen i Stilling og Søren Andersen i Kvottrup skrevet kontrakt, hvorefter Søren Andersen indgik at ægte Jens Eriksens steddatter Anne Mikkelsdatter, og i vidners nærværelse tog de hverandre i hånd på, at de skulle ægte hverandre, men den 25. september samme år mødte Søren Andersen på Hjelmlev herreds ting og svarede på spørgsmål, "at han aldeles intet vidste Anne Mikkelsdatter at beskyldte, end hvis ærligt og skikkeligt være kan". Derefter blev der fremlagt dokumenter kontra Søren Andersen i Kvottrup, angående hans ægteskabslofte til Jens Eriksen i Stilling hans steddatter, som han ikke skal vil fuldkomme," og derefter "hans akkord med Jens Eriksen i Stilling angående afståelse af hans selvejergård i Stilling." Hvorvidt det var pigen eller gården med hendes mor og stedfar som aftægtsfolk melder historien intet om, men ingen af delene blev til noget.⁶⁴

Måske var det årsag til, at der igen var sladder i byen, men denne gang var det Anne Justdatter og hendes datter Anne Mikkelsdatter, der måtte indgå forlig med Peder Nielsen og hans hustru Gertrud Pedersdatter, angående nogle ubekvems og ærerørige ord, som Anne Justdatter og datter imod Gertrud Pedersdatter og søn Mikkell Pedersen skulle have udsagt, og hvorom de blev forligt.⁶⁵

12. februar 1715 blev der igen lovbudt arveparter i Jens Eriksens og Anne Justdatters gård i Stilling. Lovbuds tingsvidnet var angående den lod og part, som Peder Sørensen og hans søskende, Mikkell Jensen i Stilling og Niels Jensen i Søballe er tilhørende og arveligt tilfaldet i den selvejer bondegård i Stilling, som Jens Eriksen og hustru Anne Justdatter påboer, hvorefter han lovbød samme lod og part, hvortil Jens Eriksen på egne og hustrus vegne begærede samme lovbudne parter at indløse.

Men det lovbud var ikke godt nok, hvorfor Mikkell Jensen i Stilling lod stævne efter en kalds memorial på Niels Sørensen og hans medarvingers vegne i Fruering, Mikkell Jensen i Stilling, Niels Jensen i Søballe, Oluf Andersen og søster Maren Andersdatter i Alken, og gav på deres vegne kald og varsel til Peder Knudsen i Ry, Peder Rasmussen i Stilling, Laurits Rasmussens hustru Inger Mikkelsdatter i Stilling, Peder Lauritsen og hustru Johanne Mikkelsdatter i Søballe, og hendes søster Volborg Mikkelsdatter, og Anne Mikkelsdatter i Mesing hos lille Peder Rasmussen, tillige med deres søskende og andre medarvinger imod lovbudsvidne, angående den lod og part, som dem er tilhørende i den selvejer bondegård i Stilling,

62. LAV. Hjelmlev herred, Skanderup og Ry birkers tingbog 1703 9/7, fol. 69, 1706 27/9, fol. 336, 18/10 fol. 340, 1707 17/1, fol. 356, 31/1, fol. 358.

63. LAV. Hjelmlev herred, Skanderup og Ry birkers tingbog 1712 19/12, fol. 15-16, 1713 8/5, fol. 58.

64. LAV. Hjelmlev herred, Skanderup og Ry birkers tingbog 1713 25/9, fol. 81.

65. LAV. Hjelmlev herred, Skanderup og Ry birkers tingbog 1714 19/3, fol. 108.

som Jens Eriksen påboer, hvorefter citanterne agter at sælge samme deres anpart til den, der bedst vil købe og betale, så stævnes også lille Peder Rasmussen i Mesing samt afgangne store Peder Rasmussens efterladte børn, nemlig Poul Pedersen i Mesing, Oluf Pedersen og hustru i Mesing, Rasmus Pedersen i Nør Vissing, samt Peder Nielsen og hustru i Stilling for dette lovbud at anhøre, og Mikkel Jensen af Stilling lovbød deres parter.

“Efter kald og varsel i dag 8 dage angående lovbudsvidnes forhvervelse betræffende Jens Eriksens påboende selvejer bondegård i Stilling, fremkom Mikkel Jensen af Stilling og tilbød i dag [8. april] til tredje ting at lovbyde samme, hvorimod blev indvendt, at efterskrevne ikke var stævnet, skønt de i samme selveje var lodtagne, som er Rasmus Mikkelsen, som er korporal, og Just Mikkelsen, som formodes at være i København. Peder Lauritsen af Søballe på hans hustrus vegne, lille Peder Rasmussen i Mesing på hans myndling Anne Mikkelsdatters vegne, Laurits Rasmussen i Stilling på hans hustru Inger Mikkelsdatters vegne, og Peder Lauritsens myndling Volborg Mikkelsdatters vegne af Søballe, som alle 6 er søskende, hvorefter blev fremlagt en ordre fra ryttersessionen, dateret 5. juli 1690, hvis 4. post lyder, at intet lovbudsvidne bør udstedes, før med lovlig adkomst bevises, at det er en selvejergård”.⁶⁶ Selvom det ikke ses af tingbogen, så har det nok været Jens Eriksen, der købte de mange arveparter, og måske også nogle af hans egne stedbørns arvelodder, som siden deres fars død havde stået i gården. Han pantsatte nemlig et hus i Stilling til ungkarl Mikkel Pedersen sst. som sikkerhed for et lån på 80 sletdaler. Lånet var dateret 2. marts 1715.

Anne Justdatter døde nogen tid før man 13. januar 1724 påbegyndte skiftet, som først blev sluttet den 6. april samme år. Datteren Johanne Mikkelsdatter var gift med Peder Lauritsen i Søballe, Volborg Mikkelsdatter var 48 år gammel, og Inger Mikkelsdatter 46. Anne Mikkelsdatter var død og havde efterladt sig en søn Knud Sørensen på ti år, mens de to sønner Rasmus Mikkelsen og Just Mikkelsen formodentlig var døde uden livsarvinger før 1724.⁶⁷

77. MORTEN PEDERSEN, død i Søballe før 24. juli 1667 uden livsarvinger.

Februar 1667 blev der holdt syn på den gård Morten Pedersen og hans mor Mette Andersdatter påboer, og herredsfogden fik tingsvidne på, at han med flere havde været i Morten Pedersens gård i Søballe og pantet til betaling for kongelig majestæts landgilde, og Jens Envoldsen i Lundgård tilbød Morten Pedersen i Søballe at indløse det fæmon, som blev fravundet ham. 24. juli samme år tilbød Anders Justsen på tredje ting salig Morten Pedersens arvinger at indløse pant for 34 sletdaler, og der blev givet varsel til Rasmus Pedersen i Stjør, Jens Tomasen i Søballe og hans stedbørn, Peder Jensen, Margrete Jensdatter, Anne Jensdatter og Kirsten Jensdatter angående salig Morten Pedersens pantsatte rugsæd, om den ikke bør efterfølge ham, men Rasmus Pedersen svarede, at han intet ville have med det at bestille.⁶⁸ De nævnte personer var formodentlig Morten Pedersens slægtninge på hans fars side.

79. JOHANNE ANDERSDATTER, født i Vengegård, død i Veng før 1682. Gift med Jens NN.

Børn:

- < 142. Kirsten Jensdatter.
- < 143. Anders Jensen.
- < 144. Anne Jensdatter.
- < 145. Maren Jensdatter.

Johanne Andersdatter blev nævnt, da hendes morfar Bertel Nielsen i Firgårde solgte hendes

66. LAV. Hjelmslev herred, Skanderup og Ry birkers tingbog 1715 12/2, fol. 166 18/2 fol., 168 26/3 fol. 171. 8/4 fol. 172.

67. LAV. Skanderborg rytterdistrikt skifteprotokol 1724 13/1, fol. 203, 6/4, fol. 239.

68. LAV. Framlev herreds tingbog 1667 27/2, fol. 21, fol. 22, 24/7, fol. 60.

arvepart i en gård i Alling i 1632.⁶⁹ 1682 fik Peder Frandsen i Søballe på Anders Andersen Bondes vegne i Vengegård tinglæst afkald, således at “Kirsten Jensdatter i Veng gav Tomas Nielsen sst. fuldmagt til at give hendes morbror Anders Andersen Bonde afkald for hendes arv efter hendes salig oldemor Maren Bertelsdatter, som boede og døde i Vengegård, og ligeledes på hendes bror Anders Jensen og to søstre Anne Jensdatter og Maren Jensdatter deres vegne, desligeste efter hendes salig mor Johanne Andersdatters tvende morbrødre salig Søren Bertelsen og salig Niels Bertelsen, som boede og døde i Firgårde”.⁷⁰

80. ANNE ANDERSDATTER, født i Vengegård, død før 1692 i Veng. Gift med Niels.

Børn

< 146. Anne Nielsdatter.

< 147. Karen Nielsdatter.

Anne Andersdatters morfar Bertel Nielsen i Firgårde solgte i 1632 hendes arveparter i en gård i Alling.⁷¹ Anne Andersdatter døde før sin halvbror Anders Andersen Bonde, for på skiftet efter ham var det hans søsterbørn Karen og Anne Nielsdøtre, der fik arv efter ham, fordi han døde barnløs.⁷²

81. NIELS SIMONSEN, født i Siim.

Niels Simonsen solgte 1632 på sine søskendes vegne deres arveparter i salig Frands Rasmussens gård i Alling til Jesper Sørensen sst.

82. RASMUS SIMONSEN, født i Siim.

Rasmus Simonsens bror Niels Simonsen solgte på hans vegne en arvelod i Alling 1632.

83. SIDSEL SIMONSDATTER, født i Siim, antagelig død sst. Gift omtrent 1623 med Anders Sørensen født i Siim, død før 1678 sst.

Barn:

< 148. Simon Andersen, født omtrent 1626.

< 149. Søren Andersen.

< 150. Else Andersdatter.

Anders Sørensen betalte 30 daler og en okse i indfæstning for en gård i Siim, som Jens Harbo fradøde. Han og Sidsel Simonsdatter var dog blevet trolovet nogle år før for i 1622-23 måtte han betale ti mark i bøde for “lejemål” med sin trolovede fæstemø ved navn Sidsel Simonsdatter”.⁷³

Efter krigen 1657-60 og efter de svenske soldater var fordrevet og de polske draget bort var godset under Silkeborg len blevet pantsat til kongelig vinskænk Christian Fischer, hvis fogder fik travlt med at opkræve landgilde og andre afgifter af bønderne. Anders Sørensen var imellem de indstævnedede, men han og de andre sandemænd mente ikke de skulle betale noget, og de fremlagde deres sandemands kongebreve. Mellem dem var Anders Sørensen i Siim, hvis brev var dateret 1636. Men da brevet ikke oplyste noget om at sandemændene nød nogen frihed, dømtes de til betale deres arbejdspenge inden 15 dage. Anders Sørensen levede

69. LAV. Dronningborg rytterdistrikts selvejerskøder 1691, nr. 6 1632 26/5.

70. LAV. Skanderup birks tingbog 1682 22/9, fol. 52.

71. LAV. Dronningborg rytterdistrikts selvejerskøder 1691, nr. 6 1632 26/5.

72. LAV. Skanderup birks tingbog 1682 22/9, fol. 52.

73. RA. Skanderborg lensregnskab uviste indtægter, stedsmål og søgefald 1622-23, 1625-26.

altså endnu i 1662,⁷⁴ da sagen kom for tinget, men han døde inden 1678, da fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab blev skrevet, men da var begge sønner fæstere og datteren Else tjente hos Søren Andersen, så hun har formodentlig været hans søster.⁷⁵

84. KIRSTEN SIMONSDATTER, født i Siim, død i Svejstrup før 14. november 1651. Gift med Jens Jensen Østergård, antagelig født i Svejstrup, død sst. 1680.

Børn:

- 151. Jens Jensen, født i Svejstrup, død før 1680.
- 152. Simon Jensen, født i Svejstrup, død før 1680.
- < 153. Else Jensdatter, født i Svejstrup.
- < 154. Maren Jensdatter, født i Svejstrup

Kirsten Simonsdatters mand var formodentlig den Jens Jensen Østergård, der i 1629-30 betalte 14 daler og 2 okser i indfæstning for en gård Niels Østergård fradøde.

“Niels Sørensen i Skanderborg stævned 28. juni 1671 Jens Østergård i Svejstrup til Skanderup birks ting, og fremlagde et skiftebrev, som er forfattet i et tingsvidne udstedt på Skanderup birks ting 14. november 1651, efter Jens Østergårds salig hustru Kirsten Simonsdatter i Svejstrup imellem Jens Jensen og hans børn, Jens Jensen, Simon Jensen, Else Jensdatter og Maren Jensdatter, og børnene tilkom 150 sletdaler, som deres far tog til sig, hvorefter Niels Sørensens hustru kan tilkomme på en søsterlod 26 sletdaler. Hvortil Jens Østergård berettede, at han i sidste fejdetid blev næsten øde af fjenderne, og hans gård blev afbrændt, hvorfor han ikke mente at kunne svare til al den forskrevne fordring.” Alligevel blev han dømt til at betale inden femten dage.⁷⁶

Da Jens Jensen Østergård døde i 1680, hed hans enke Maren Jensdatter. Af det skifte som da blev holdt ses, at datteren Else Jensdatter var blevet gift med Niels Sørensen, som var handskemager i Skanderborg og Maren Jensdatter var gift med Jens Rasmussen. Da det var de eneste børn han efterlod sig, har de to ældste været døde førend 1680. Jens Jensen Østergårds enke blev gift 2. gang med Just Knudsen i Svejstrup, og da hun døde i 1700, var det hendes søskende, der tog arv efter hende, så de to børn, der nævnes i skiftet efter Jens Jensen Østergård var begge børn af hans første ægteskab med Kirsten Simonsdatter.⁷⁷

88. KNUD JENSEN, født i Bjedstrup, død sst. efter 3. juli 1678. Gift 1. med NN, død før 1647. Gift 2. med NN Rasmusdatter, født i Kalbygård, død før 1678.

Barn i 1. ægteskab:

- < 155. Niels Knudsen, født i Bjedstrup omtrent 1641.

Børn i 2. ægteskab:

- < 156. Anders Knudsen, født i Bjedstrup omtrent 1647.
- < 157. Jens Knudsen, født i Bjedstrup omtrent 1648.
- < 158. Poul Knudsen, født i Bjedstrup omtrent 1649.
- < 159. Kirsten Knudsdatter, født omtrent 1654.

Knud Jensen betalte 1632-33 50 rdl. og to okser i stedsmål af Bjedstrupgård, som hans far Jens Knudsen oplod til ham.⁷⁸ Hans far Jens Knudsen solgte til Jesper Sørensen i 1632 på sin

74. LAV. Ry birks tingbog 1662 27/11, fol. 98.

75. RA. Fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678.

76. LAV. Skanderup birks tingbog 1671 28/7, fol. 122, 124.

77. LAV. Skanderborg rytterdistrikt skifteprotokol 1680 29/11, fol. 1, 1700 18/5, fol. 386.

78. RA. Skanderborg lensregnskab visse indtægter, stedsmål 1632-33.

hustru Margrete Tomasdatters vegne arveparter i salig Rasmus Frandsens gård i Alling.⁷⁹

Knud Jensen må have været gift to gange, også selvom alle hans børn så ud til at være helsøskende, da de blev nævnt i skiftet efter den barnløse Poul Knudsen i Vestermølle.⁸⁰ Desuden må Knud Jensens første kone også have været gift to gange, for den 6. maj 1647 underskrev Knud Jensen en kontrakt om sin stedsøn Christen Nielsens arv efter hans salig far Niels Christensen, som boede og døde i Bjedstrup, og stedsønnens fædrene arv skulle stå hos Knud Jensen, som skulle føde og klæde ham i 12 år. Disse arvemidler blev krævet betalt i september 1662.⁸¹ Knud Jensens ældste søn Niels Knudsen må formodes at være kaldt op efter Niels Christensen og var efter aldersopgivelse ved død født i 1641, så stedsønnen Christen Nielsen har været mindst et par år ældre. Kontrakten må være oprettet for at sikre stedsønnen, fordi Knud Jensen var blevet gift igen, så hans første kone er formodentlig død forinden, måske under Torstenssonkrigen. Niels Knudsen, som blev fæster af halvparten af sin fars gård i 1662/63, har da været noget over 20 år, og har nok været så lille, da hans mor døde, at ingen længere huskede, at han var en halvbror til de andre søskende, da der blev holdt skifte efter Poul Knudsen i Vestermølle.⁸²

Knud Jensen fik på sine børns vegne lovbud, da Rasmus Knudsen solgte en sjettedel af Framlev Bundgård med tilliggende i Lillering mark i 1666.⁸³ Knud Jensen løvbød og solgte i 1678 på sine egne og børns vegne den lod, de arveligt var tilfaldet i Peder Olufsens gård i Borum og i den gård, Jesper Olufsen påboer og i Borum mølle. De andre, der solgte, var Bertel Nielsen og Maren Jensdatters børn i Firgårde.⁸⁴

Knud Jensen blev stævnet til Skanderup birks ting flere gange, i 1663 fordi han og Laurits Nielsen i Hemstok var i restance med betalingen af kronens tiende, som de havde i fæste på Dover sognemænds vegne, og han stævnedes bønderne for deres gæld.⁸⁵ 1665 og 66 blev han stævnet til birketinget i Ry, fordi han havde kautioneret for 21 rdl. for sin brorsøn Jens Tomasen, som havde overtaget sin far Tomas Jensens gård i Firgårde.⁸⁶ 1668 stævnedes han jægermesterens fuldmægtig til tinget, og Knud Justsen i Svejstrup vidnede, at de to oldensvin, som fuldmægtigen krævede betaling for af Jep Nielsen i Svejstrup, var blevet bidt ihjel af ulve, og et af Knud Jensens svin var blevet stjålet, og andre havde også været ude for tab på grund af ulve og tyveri.⁸⁷

Knud Jensen var sandemand og som sådan med i flere sager, som blev ført ved Skanderup birks ting, blandt andet i en sag om en mand, som blev fundet død på Hårby mark, og i en sag, hvor de havde kendt Niels Sørensen Hjort i Forlev skyldig i vold, hvilket blev underkendt ved Viborg landsting, med Niels Hjorts krav på erstatning fra sandemændene til følge, men da de ikke var blevet dømt til at betale ham erstatning, blev de frikendt.⁸⁸ 1669 havde han en strid om fraplojet årdagsjord på skellet mellem Bjedstrup og Illerup, jord som der var indgået forlig om i 1610 mellem Jens Knudsen og Illerup mænd. Da man ikke hører mere til sagen, er der vel igen blevet enighed om forholdene.⁸⁹

I Fjerde rytterregiments kop og kvægskatteeregnskab boede Knud Jensen, Niels Jensen og

79. LAV. Dronningborg rytterdistrikts selvejerskøder 1691, nr. 6 1632 26/5.

80. LAV. Skanderborg rytterdistrikt skifteprotokol 1712 21/5, fol. 401, fæsteprotokol 1695 5/11, fol. 102.

81. LAV. Skanderup birks tingbog 1662 4/11, fol. 47.

82. LAV. Skanderborg rytterdistrikt skifteprotokol 1712 21/5, fol. 429.

83. LAV. Framlev herreds tingbog, 1666 14/11, fol. 90.

84. LAV. Framlev herreds tingbog, 1678 6/2, fol. 4, 13/2, fol. 6.

85. LAV. Skanderup birks tingbog 1663 16/11, fol. 126.

86. LAV. Ry birks tingbog 1665 1/6, fol. 7, 1666 20/4, fol. 38.

87. LAV. Skanderup birks tingbog 1668 7/2, fol. 94.

88. LAV. Skanderup birks tingbog 1668 4/12, 1669 25/6, fol. 133.

89. LAV. Skanderup birks tingbog 1669 6/8, fol. 145.

hans kone Anne Nielsdatter på gården i Bjedstrup og deres tjenestefolk Anders Knudsen, Jens Pedersen, Peder Christensen hyrdedreng, Kirsten Knudsdatter og Ellen Hansdatter. Da voksne børn ofte blev regnet med som tjenestefolk har Anders Knudsen og Kirsten Knudsdatter endnu boet hos deres far i 1678.⁹⁰

89. TOMAS JENSEN, født i Bjedstrup, død efter 1665 i Firgårde. Gift før 1632 med Maren Jørgensdatter.

Børn:

- < 160. Jens Tomasen, født omtrent 1632 i Firgårde..
- < 161. Else Tomasdatter, født omtrent 1633 i Firgårde.
- < 162. Jacob Tomasen, født i Firgårde..

Tomas Jensens kone er nævnt i Skanderborg lensregnskaber, fordi han 1635-36 måtte betale 10 daler og 2 okser, "for hans kvinde Maren Jørgensdatter har købt en del af et alterklæde, en tyv havde stjålet i Grønbæk kirke".⁹¹

Tomas Jensen i Firgårde var en af de fire sandemænd der fremlagde deres sandemands kongebreve på Ry birks ting i 1662, da de blev krævet for arbejdspenge af deres nye husbond Christian Fischer på Silkeborg, der havde fået skøde på godset efter krigen. Han blev ligesom de andre dømt til at betale inden 15 dage. Tomas Jensens brev var dateret 1624.⁹² Knud Jensen blev i juni 1665 stævnet fordi han havde kautioneret for Jens Tomasen i Firgårde for 26 rdl. i stedsmål af den gård i Firgårde hans bror Tomas Jensen havde opladt for Jens Tomasen. Knud Jensen blev dømt til at betale inden 15 dage.⁹³

90. PEDER SAXESEN, født i Randers, død i Kolding, begravet 2. juni 1640. Gift med Maren Jensdatter, død 1660 i Kolding.

Børn:

- < 163. Peder Pedersen Saxe, født i Kolding.
- < 164. Jens Pedersen Saxe, født 1627 i Kolding.

Peder Saxesen var i 1621 borger i Randers, så han har formodentlig da været mindst 25 år gammel, for han ser ud til det år at have fået fuld rettighed til sin arv. Således gav han og Hans Lauritsen på egne og medarbejders vegne afkald til Jacob Pedersen, bartskeerer i Randers, for det 30 dalers indlæg de har, og som er indlagt for i salig Niels Bangs i den liden gård, som Jacob Pedersen har købt af Anne Lauritsdatter og Rasmus Mikkelsen her sst. Og den 26. februar samme år fik Peder Ankensen skøde på "den gård og ejendom, som kaldes Rasmus Lemmers", som tidligere havde tilhørt salig Laurits Jacobsen Skrifer.⁹⁴

16. juli samme år stod Hans Gremersen på tinget, hvor han lod læse og påskrive et købebrev og en fuldmagt på en eng liggende vesten udenfor Randers hospital ved volden, som Peder Saxesen, borger her sst., solgte til borgmester Niels Jacobsen, "hvilken eng han efter sin salig mor Gertrud Pedersdatter arveligt tilfaldet er," som han nu på Peder Saxesens vegne skødede til Niels Jacobsen, "hvilken eng hans salig stedfar Laurits Jacobsen Skrifer før ham har haft".⁹⁵

90. RA. Fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678.

91. RA. Skanderborg lensregnskab uvisse indtægter, sagesald 1635-36.

92. LAV. Ry birks tingbog 1662 27/11, fol. 98.

93. LAV. Ry birks tingbog 1665 1/6, fol. 7.

94. LAV. Randers bys tingbog 1621 15/1, fol. 16, 26/2, fol. 67.

95. LAV. Randers bys tingbog 1621 16/7, fol. 185.

Randers by omkring 1680. efter Peder Hansen Resen: Atlas Danicus, Aarhus stift.

Da Rasmus Torsen gik og fejede gaden om morgenen ved fire-femtiden fredagen, før engen blev solgt, havde Hans Gremersen og Peder Saxesen været i løftet stemning. Da kom de gående op ad gaden efter fire "instrumentister, og gik ind i stuen til sengen, som Christen Pedersen lå i hans skjorte og hans bror Jens Pedersen hos ham, og de bad ham stå op, og han stod op og førte sig i sine bukser og troje, hvorefter en person slog ham under øret, og Peder Saxesen bad ham, at han ville drikke med dem, hvortil han svarede, at det var tid, han drak intet, og Hans Gremersen tog en kande med vin, som de havde med dem og ville slå Christen Pedersen dermed, men blev forhindret, hvorefter han greb en pisk og slog Christen Pedersen dermed under hans øre og på hans arme, hvorefter Christen Pedersen søgte ud af døren og Hans Gremersen efter ham, og Christen Pedersen råbte på Peder Skov, at han skulle redde ham, de tog livet af ham, som Sidsel Lasdatter, Peder Skovs hustru, bevidnede."

Derefter var Christen Pedersen Splids sår blevet synet for et sår ved munden og en blå skulder, som han beskyldte Hans Gremersen for, og han var "riblet på hans kindben, som han beskyldte Peder Saxesen for at have gjort", mens Hans Jensen Holm fik skyld for slaget under øret.⁹⁶ Som følge heraf blev der opkrævet sandemænd til at dømme de tre mænd "for stor overvold og skade, de Christen Pedersen Splid her sst. i sit eget hus", og sandemændene svor Hans Jensen Holm, Peder Saxesen og Hans Gremersen, hver af dem et fuldt vold over på Randers bys vegne".⁹⁷

Peder Saxesen var på samme tid flere gange på tinget, dels fordi han havde et mindre beløb til gode, og dels fordi han selv skyldte en del penge bort. Gælden og den voldsdom, som han var blevet idømt, kan måske være årsagen til, at hans gård blev solgt. Det kan nemlig se ud til, at den var blevet pantsat, for Tomas Poulsen og flere andre vidnede den 3. december 1621 for retten, at de for nogen tid siden så og hørte, at Tomas Poulsen leverede Niels Hjermind en fuldmagt, så han kunne drage til Hans Jensen i Holm og der på "hans vegne købe af ham

96. LAV. Randers bys tingbog 1621 23/7, fol. 192, 30/7, fol. 199.

97. LAV. Randers bys tingbog 1621 13/8, fol. 221.

Peder Saxesens gård og ejendom". Ugen efter blev Peder Saxesen stævnet for sin voldsbøde.⁹⁸

Da Peder Pedersen, underskriver på Skanderborg med fuldmagt og myndighed af Peder Saxesen, borger og indvåner i Kolding, den 9. december 1626 solgte hans arveparter i godset i Farre til Jesper Pedersen, havde han allerede boet i Kolding i nogle år, for 1623 skrev kæmneren i Kolding i sit regnskab: "Annammet af Peder Saxesen, født i Randers by, 4 slette daler til borgerskab".⁹⁹

Han var dog allerede kommet til byen senest den 5. juni 1622, det år han og Tomas Gregersen skrev kontrakt om de arvemidler, som Peder Saxesen lod blive stående på rente i Tomas Gregersens ejendom, der under kejserkrigen var blevet så skadet, at Tomas Gregersen mente, at han af den grund ikke var pligtig at betale så meget, som kontrakten lød på, og derfor havde anket byfogdens dom til Viborg landsting, hvor han dog ikke fik medhold: "Så og efterdi fornævnte skiftebrev udførligen indeholder det fornævnte Peder Saxesens arvepart udi ejendom og løsøre, til sammen rente for 87 dlr. 1 mark 7 sk., er blevet udi gården bestående ham til fremtarv, og fornævnte Tomas Gregersen siden har oprettet kontrakt med fornævnte Peder Saxesen de samme penge, hos ham skulle blive på årlig rente, indtil de blev opsagt, og ikke bevises samme hovedstol eller rente at være fornævnte Peder Saxesen erlagt, så byfogden, fordi har tilfundet Tomas Gregersen fornævnte hovedstol og efterstående rente at betale, heller der for har indvisning udi bemeldte gård og ejendom, da vide vi efter sådan lejlighed enten dom at sige eller magtesløs at dømme".¹⁰⁰

"Anno 1640 den 14. november blev skiftet holdt efter salig afgangne Peder Saxesen, fordem borger her i Kolding, imellem hans efterladte hustru, ærlig og gudfrygtig kvinde Maren Jensdatter, med hendes tilbetroede værge ærlig og forstandig mand Mogens Eriksen, borger og rådmand sst. på hendes vegne på den ene side og hendes tvende børn, nemlig Jens Pedersen, og Peder Pedersen med deres værge, velagte Hans Madsen Brun på den anden side. Desligeste Peder Jørgensen på Hans Jensens børns vegne, nemlig Jacob Hansen og Jens Hansen, eftersom bemeldte salig Peder Saxesen noget af deres oldarv, som de efter deres salig mormor, Anne Gregers Outtsen, er tilfaldet, har haft under hænder og værgemål. Overværende ærlig og velforstandige mand Poul Bertelsen rådmand, Niels Iversen, byfoged, overformynderen og flere øvrigheds personer".¹⁰¹

Selvom Peder Saxesens kone Maren Jensdatters forældres fulde navne ikke er kendt, så var hendes mor datter af Gregers Outtsen og Anne Jensdatter i Kolding, idet den Hans Jensen, som nævnes i skiftet, var Maren Jensdatters bror, som var borger i Bergen, hvor hendes anden bror Peder Jensen var byfoged. Efter Torstensonkrigen var der fra 1650 flere sager i Kolding tingbog om såvel Hans Jensens sønners og døtres tilgodehavender efter deres mormor.¹⁰² Døtrene hed Johanne Hansdatter og Inger Hansdatter.

1654 fik Maren Jensdatter, Peder Saxesens enke, skøde på en" toft sønden for Kolding, som salig Hans Jensen tilhørte". Sælgerne var Hans Jensens to døtre og deres mænd.¹⁰³

"Anno 1660 den 22. maj blev registrering og vurdering holdt efter ærlig og gudfrygtig kvinde nu salig Maren Jensdatter, salig Peder Saxes, imellem hendes efterladte sønner, nemlig velagte Jens Pedersen Saxe på sine egne vegne på den ene side, og på hans bror Peder Pedersen Saxe hans vegne på den anden side." Trods den netop overståede krig og besættelse af fremmede krigsfolk efterlod Maren Jensdatter sig en del værdier. Hun ejede to guldringe,

98. LAV. Randers bys tingbog 1621 3/12, fol. 280, 10/12, fol. 281.

99. LAV. Kolding bys kæmnerregnskab, 1623, fol. 332.

100. LAV. Viborg landsting dombog C 1632 28/7, fol. 173.

101. LAV. Kolding by, skiftebreve 1640 14/11.

102. LAV. Kolding bys tingbog 1650 6/2, fol. 21, fol. 22, 28/8, fol. 123, fol. 125.

103. LAV. Kolding bys tingbog 1654 1/2, fol. 22.

”den ene med en liden diamant udi til i alt 9 sldl. og en stor sølvkande, som blev vurderet efter vægt til 75 sldl., men den vejede også 100 lod.” Hovedgården salig Maren Peder Saxes iboede og tilhørte, er udi rådmandens og 24 uvildige dannemænd og borgere vurderet med jernkakkelovn og alt nagelfast for 700 sldl. En toft liggende udi Brændgårdsmarken 200 sldl. En eng udi Teglgårds kær agtet for 20 sldl.” Boets formue androg 1117 sldl. 8 sk. ”At således registreret, vurderet og passeret er, som forskrevet står, bekræfter vi ovenmeldte, som dette har været overværende med vore signeter her undertrykt og med fornævnte Jens Pedersen Saxe hans signet først her neden for trykt, med egen hånd underskrevet. Datum ut supra”.¹⁰⁴

91. MARGRETE LAURSDATTER, født i Randers. Gift før december 1626 med Mathias Pedersen.

Mathias Pedersen isenkræmmer, borger i Randers, solgte den 9. december 1626 på sin hustru Margrete Laursdatters vegne, hendes arvelod i godset i Farre, som hun havde arvet efter sin mor Gertrud Pedersdatter. Det har ikke været muligt at finde andet om dette ægtepar.

92. KAREN LAURSDATTER, født i Randers, død efter 1626. Gift før 1626 med Laurs Vognsen.

Laurs Vognsen, borger i Randers, solgte den 9. december 1626 på sin hustru Karen Laursdatters vegne hendes arvelod i godset i Farre, som hun havde arvet efter sin mor Gertrud Pedersdatter. Det har ikke været muligt at finde yderligere oplysninger om Karen Laursdatter og hendes mand.

93. SEJER ANDERSEN, født i Sorring, død i Glibstrup efter november 1696. Antagelig gift 1660 eller 61 med NN.

Børn:

< 165. Anders Sejerssen, født i Glibstrup.

< 166. Jens Sejerssen, født i Glibstrup.

< 167. Maren Sejersdatter, født omtrent 1674 i Glibstrup

6. november 1668 blev den halve gård i Sorring, som Niels Bonde påboer, lovbudt til Niels Rasmussen, og Christen Rasmussen i Dauding, Niels Mogensen i Farre og Sejer Andersen i Glibstrup.¹⁰⁵ Det var den gård, hvorpå Niels Rasmussen Bonde boede, hvor alle Sejer Andersens far, Anders Rasmussens søskende havde solgt deres arveparter til deres brødre kaptajn Jens Rasmussen i Hjelmstrup og Christen Rasmussen i Dauding, som i 1642 solgte sin andel til kaptajn Jens Rasmussen.¹⁰⁶

Sejer Andersen nævnes endnu en gang på Gern herreds ting, nemlig da Niels Mogensen i Farre på hans vegne 3. tingdag lovbød den halve gård i Sorring, som Søren Madsen påboer, og som var arv efter hans salig far Anders Rasmussen. Der blev givet varsel til Niels Rasmussen og Anders Lauritsen Bonde i Sorring, Søren Frandsen i Klintrup, Maren Pedersdatter og Søren Mogensen i Farre.¹⁰⁷

Hvornår Sejer Andersen rejste fra Sorring er uvist, men han må være kommet til Glibstrup før 10. september 1656, for da udstedte han en obligation til byfoged i Ribe Anders Hansen på 141 rigsdaler. Glibstrup er en mindre landsby i Anst herred, og dermed et af de steder på Koldingegnen, hvor det gik forfærdelig hårdt til under krigen 1657-60. På grund af den obligation, som Sejer Andersen havde udstedt, blev han sagsøgt for gæld af Hans Nielsen i Ribe.

104. LAV. Kolding by, skiftebrev nr. 81, 1660 22/5.

105. LAV. Gern herreds tingbog 1668 28/3, fol. 110, 1669 6/11, fol. 143.

106. LAV. Dronningborg rytterdistrikts selvejerskøder 1691, nr. 22 1620 5/2, 1642 14/1.

107. LAV. Gern herreds tingbog 1669 6/11, fol. 143.

Sagen er noget uklart formuleret i Anst herreds tingbog, for Sejer Andersen og byskriver Anders Hansen blev kaldt for brødre både af sagsøgerens fuldmægtig og af flere vidner, som på Sejer Andersens side vidnede om, hvordan det forholdt sig med noget kvæg, som han havde ladet drive til Ribe til Anders Hansen lige før fjenderne kom, og om en kiste med Sejer Andersens gods, som under krigen blev opbevaret i Anders Hansens kælder. Ulykkeligvis var Anders Hansen død i 1659, så det var hans børns formynder Hans Nielsen der stævnedes Sejer Andersen for en gæld, som han mente var vokset til 339 sletdaler 2 mark 14 skilling, da sagen blev anlagt i 1675.¹⁰⁸

Den 8. april 1675 stævnedes Sejer Andersen så Niels Hansen til at høre, hvad hans indstævnedes vidner kunne berette. "Fremstod Peder Sørensen i Glibstrup og vidnede, at det var ham udi Guds sandhed bevidst, at nogle år før den sidst forleden svenske fejde, da var salig Anders Hansen af Ribe og Niels Pedersen i Gamst med fornævnte Peder Sørensens far salig Søren Sørensen i Glibstrup forsamlede hos Sejer Andersen i hans hus i fornævnte Glibstrup, og samme tid blev fornævnte Sejer Andersen og hans fornævnte bror Anders Hansen af Ribe i bemeldte Niels Pedersen og Søren Sørensens nærværelse således forenede og akkorderet, om deres fædrende arvelod og part, at fornævnte Sejer Andersen skulle give hans broder Anders Hansen 100 daler og dermed var fornævnte Anders Hansen al hans fædrende arvelod og post fornøjet i alle måder. Men enten det var 100 rigsdaler eller 100 slette daler, det vidste Peder Sørensen ikke at kunne erindre".

Der var altså tale om Anders Hansens fædrende arv, så hvorfor de blev kaldt brødre kan muligvis skyldes, at det forlig, der omtales, var sket omkring 20 år før, og at det var den overværende mand salig Søren Sørensens søn, der vidnede. Han vidnede også om en kiste med noget gods, som Sejer Andersen havde ført til Ribe til Anders Hansen, men hvad kisten var værd, vidste han ikke.

"Anne Pouls i Gamst vidnede, at hun i bemeldte fjendernes tid var med at drive 2 køer, en kvie, 8 får og 12 gæs fra Glibstrup og til Anst, som fornævnte Anders Hansen i Ribe ved sin tjener der lod det annamme, som hans bror Sejer Andersen har afkøbt, men hvad det skulle koste eller om det var betalt enten før den tid eller siden, det vidste fornævnte Anne Pouls ikke, dog den tid det i Anst blev annammet, blev ingen betaling derfor givet eller lovet. Ydermere vidnede fornævnte Anne Pouls, at næste år før end dette fornævnte skete, da i lige måde bekom fornævnte Anders Hansen i Ribe 16 skæpper sigtet mel af Sejer Andersen, men ved intet, om det blev betalt eller ikke.

Anlangende den kiste, som Peder Sørensen omvundet har, derom vidnede fornævnte Anne Pouls at hende i Guds sandhed vitterligt er, at samme kiste blev før fjenderne indført i Anders Hansens hus i Ribe, og blev der bestående fjendetiden over, og ved 2 års tid derefter lod Sejer Andersen samme kiste affordre, mens da blev den ham forholdt af Hans Nielsen i Ribe, med hvis efterskrevne gods der udi var, og sagde fornævnte Hans Nielsen, at Sejer Andersen samme kiste eller gods ikke bekom, førend han betalte, hvis deri han havde og bekræftede med ed efter recessen fornævnte Anne Pouls, at i samme kiste fandtes 3 sølvkeer, en guldring med led, 1 kedel, som ikke var brugt, 1 ny ubrugt jerngryde, 8 tinfade, 4 tallerkener, 1 messing lystage, 1 messing lysesaks, 1 tin pot, 1 drejls spærlagen til 2 senge, 1 dito sengedække, 1 hørlærreds skjorte, som var Sejer Andersen foræret til en brudegave skjorte af hans broders hustru, 2 pudevår på hvilket alt sammen fornævnte Anne Pouls vidnede og bekræftede, at det blev bestående i salig Anders Hansens hus i Ribe, og Sejer Andersen det ej igen måtte bekomme for Hans Nielsen i Ribe. Videre var hende derom ikke bevidst, hvorpå hun bad sig Gud til hjælp."

"Gertrud Lasses i Gamst vidnede, at salig Anders Hansen i Ribe bekom en gang af hans bror Sejer Andersen i Glibstrup 16 skæpper sigtet mel og 12 fede gæs, men om det var betalt for, eller blev siden, det vidste hun ikke, og der foruden vidnede fornævnte Gertrud Lasses,

108. LAV. Anst herreds tingbog 1675 18/3, fol. 32-34? (foliotal slidt bort).

at hendes salig husbond Søren Sørensen, kom en gang indgåendes og sagde til hende at Sejer Andersen havde ladet til hans bror Anders Hansen hendrive 2 køer og 1 kvie, men om betaling eller videre i den sag er hende ikke bevidst.”

“Hans Christensen i Gamst vidnede med lige svoren ed og oprakte fingre, at før og i fornævnte fjendernes tid, der var han til salig Anders Hansens kælder og til hans, Sejer Andersens (ejendele) i Glibstrup, og der så han, at salig Anders Hansen og hans moder havde en kiste oplukt.” Hvorefter han remsede nogle af de samme genstande op, som det tidligere vidne og fortsatte, “da sagde salig Anders Hansen til ham, at denne guldring har min hustru foræret min mor, og så tillukte fornævnte Anders Hansen samme kiste med grebet udi. Som meldt er, blev den så bestående i fornævnte kælder, og der efter lod fornævnte Sejer Andersen samme kiste og gods affordre, men da blev den ham forholdt af Hans Nielsen i Ribe.

Ydermere vidnede fornævnte Hans Christensen, at det ham udi Guds sandhed vitterligt er, og han har hørt, at Sejer Andersen har fordret ofte og tit sin udgivne håndskrift af hans bror salig Anders Hansen, da havde han svaret ham, at de var blandt hans andre breve forlagt, han turde intet skøde, det skulle han aldrig blive krævet for”.¹⁰⁹

Da Jep Buch i Nagbøl på Hans Nielsens vegne af Ribe begærede dom i sagen, mødte Sejer Andersen fremlagde skriftligt indlæg lydende: “Eftersom jeg underskrevne ved retten søges til Anst herreds ting af Jep Buch i Nagbøl, som lader sig bruge til fuldmægtig for Hans Nielsen i Ribe, efter en håndskrift udi min salig broder Anders Nielsens bo skal være befunden, da efter den salig mand er holden skifte, hvor til jeg forårsages at indgive mit korte svar. Da hvad sig samme håndskrift angår, gjorde jeg min salig broders vilje og den tid gav til erkendelse af vores faders gård og bo, hvilket straks deraf af fjenderne og krigsfolket blev borttrøvet og ganske ruineret, undtagen den del af midlerne, min bror selv tilhørte, mig afkøbte til sin nytte og brug anvendte, og der imod mig lovede mig håndskriftet at kassere, når han til den kunne komme, som der på stod med andet hans gods var i forvaring, hvilket den salig mands død forhindret, så hverken midler eller gården, kom mig anderledes til gode end med stor besværing ved et forevist sted vores fattige gamle mor måtte fremholde, endda ydermere af fornævnte Hans Nielsen efter den salig mands død forholder [mig] min kiste med adskilligt gods, jeg ej efter ofte anmodning har kunnet bekomme, mig forbeholder i sin tid tilbørligen at påtale dette altsammen forklares og bevises med tingsvidne af Anst herreds ting næst afvigte 8. april udstedt, såvel som af Holmans herreds ting.”

Samme gammel fordring med fjendetidens forårsagning, mens kongelig forordning af dato år 1666 den 24. juli i sin 22. punkt befaler 3 års udgang efter den dato til hjemting og lands-ting skulle været udført siden upåtalte, formenes og samme proces imod kongelig majestæts allernådigste rytterordinans at være anfanget, så dersom samme krav havde været rigtig, havde de forbrudt min hr. oberst og officerer, det at have tilkendegivet protokollere og ladet (begynde) med min erklæring, og derom taget forlov mig ved retten at søge, hvilket endnu ikke sket er, men alt dette foruden strengelig irettesætter om rente og renters rente med andet mer foruden kapitalen, som fornuften vel giver ej bør at anses, at forrente det samme betalt eller siden til ingen gæld efter løs optegnelse. Ydmygeligen og gerne begærer jeg fattige mand måtte være for slig unødvendig trætte forskånet, og nyde højstbemeldte kongelig majestæts allerunderdanigste ordinans, at det ikke skulle give mig forsvækkelse kongelig majestæts rytter og mundering at vedligeholde.

Formoder og Jep Buch ej at være beediget til nogen prokurator eller til sligt haver nogen tilladelse, i synderlighed han selv er en rytterbonde. Recessen siger og, hvo prokurator må være, som ikke til værnetinget ud eller grummelig lader sig bruge til prokurator fattige folk at føre i trætte og tribulads efter slig omstændighed, menendes mig for denne Jep Buchs ugrundet irettesættelse at frikendes. Dette er mit korte svar med hosfølgende dokumenter udi

109. LAV. Anst herreds tingbog 1676 8/4, fol. 36-37 (foliotal slidt bort).

retten, at må læses og påskrives og mig med genpart ved dommen igen at tilstilles. Datum Glibstrup den 29. april Ao 1675. Sejer Andersen egen hånd.”

Foruden det tingsvidne, som Sejer Andersen havde fået udstedt ugen før, fremlagde han “et tingsvidne udstedt af Holmans herredsting den 19. april udi sidst afvigte, som udi sin mening indeholder, at otte mænd samme dag på fornævnte ting vidnet haver, at de hørte og så det der for retten fremkom Niels Hansen udi Pindsted, som efter lovlig indstævning vidnede og kundgjorde, at noget før næst forleden krigstid 1657 havde han tjeneste hos Anders Hansen forrige byskriver i Ribe, og tjente ham for skriverknægt indtil han bortdøde, og der som folk på landsbyerne for fjendernes plyndring indsatte deres gods i købstæderne, indbragte fornævnte Sejer Andersen af Glibstrup udi sin broder berørte salig Anders Hansens hus en kiste med noget gods udi, såvel som køer, får, nogle gæs, rent korn og en del nye klæder, som deri huset blev brugt og forblev, og imidlertid bekom Sejer Andersen ikke noget deraf igen, men hvad deres regnskab ellers kunne imellem været, er ham uvitterligt, hvor efter Anders Nielsen på sin bemeldte svoger Sejer Andersens vegne var tingsvidne begærende med der udi førte lovlige tingsvidner udstedt efter deres fulde formelding indhold her i dag forfare og dom læst og påskrevet, og var Jep Buch på Hans Nielsen vegne af Ribe endelig dom begærende. Da er denne sag til endelig dom optagen, som parterne skriftlig og underforseglet skal vorde tilstillet. Aktum ut supra”.¹¹⁰ Efter den tid er der ikke noget at finde i tingbogen om sagen. Formodentlig er den blevet overtaget af ryttergodset, så parterne ved regimentsskriverens mellemkomst har været nødt til indgå forlig. Hvordan det ellers forholdt sig med broderskab eller snarere svogerskab vil formodentlig aldrig blive opklaret.

Sejer Andersen underskrev med egen hånd, og sad flere gange i dommers sted ved Anst herreds ting i perioden 1661-71, og 1673 blev han stævnet til Kolding byting for gæld.¹¹¹ I en strid om græsningsret i Øster Gesten skov, når kornet var indhøstet, var det Sejer Andersen, der på Glibstrup menige bymænds vegne stævnedes Øster Gesten mænd. Der blev aflagt vidner af flere, som kunne huske, hvordan det havde været før krigen. Iver Sørensen af Anst kan mindes over 50 år, da har Glibstrup mænd uden al last og klage haft deres aurets græsning og fædrift med deres kvæg i Gesten skov, efter at høet der af engen var indbjerget, og skulle de i hegnets tid frede korn og eng, men ellers gik Gesten kvæg og Glibstrup kvæg årlig der i græs sammen, horn imod horn og klove imod klove. Han vidste ikke af, at Glibstrup mænd har givet Øster Gesten mænd noget minde eller villighed. Modparten havde også vidner, der kunne huske langt tilbage, og det endte med et forsøg på forlig, men en slutning på sagen er ikke bevaret.¹¹² På den egn har det været særlig vigtigt, at der var gamle folk der kunne berette om, hvordan det havde været før, for der døde mange under krigen, dels fordi de havde været jaget fra hus og hjem i op til 14 uger, og dels fordi de polske allierede tropper medbragte pest, så der enkelte steder så godt som ingen overlevende var.¹¹³

Sejer Andersen levede endnu i 1696, hvor han er nævnt i forbindelse med, at en officer ved ryttergodset fik udstedt et forbudstingsvidne angående bortførsel af havre fra en toft, han havde lejet.¹¹⁴ Hvor når Sejer Andersen døde kan ikke afgøres med sikkerhed, men det var før 1702-03. for i det år blev “Sejer Andersens fradøde gård i Glibstrup, som hans enke ej formedelst alderdom og svaghed kunne vedblive, og derfor afstået til en ungkarl Peder Jensen, hendes datter at ægte, forundt for indfæstning 2 rdl. Hartkorn 4-5-00”.¹¹⁵

110. LAV. Anst herreds tingbog 1675, fol. ?- (foliotal slidt bort).

111. LAV. Kolding bys tingbog 1673 1/10, fol. 74.

112. LAV. Anst herreds tingbog 1687 1/9, fol. 121, 17/11, fol. 130, 1/12, fol. 132.

113. Aksel Lassen: 1659 da landet blev øde. Gyldendal 1965.

114. LAV. Anst-Jerlev-Slavs herreders tingbog 1696 2/10, fol. 263.

115. RA. 1. Jyske Regiments distriktsregnskaber, Kasseregnskaber 1702-1703. Film M. 44501.

94. MARGRETE JENSDATTER MUNK, født i Hjelmdrup i Egtved sogn omtrent 1624, død i Kolding, begravet 20. februar 1659. Gift 1642 med Peder Iversen Munk, født i København 1611, død 1659.

Børn:

- < 168. Karen Pedersdatter Munk, født i Egtved omtrent 1643.
- < 169. Kirsten Pedersdatter Munk, født i Egtved omtrent 1645
- < 170. Else Pedersdatter Munk, født i Egtved 6. september 1648.
- < 171. Mette Pedersdatter Munk, født i Egtved.
- < 172. Jens Pedersen Munk, født i Egtved 1649.
- < 173. Iver Pedersen Munk, født i Egtved.
- 174. Inger Pedersdatter Munk, født i Egtved.
- < 175. Lisbeth Pedersdatter Munk, født Egtved.

Margrete Jensdatter Munk blev i 1642 gift med Peder Iversen, som efter den tid blev kaldt Munk. Han var født i København, hvor hans far Iver Poulsen var borgmester og hans mor hed Karen. Peder Iversen blev præst i 1639 efter sin farbror Søren Poulsen, som døde 1640. Det var nogle hårde år, der da lå forude, først med den svenske besættelse af Jylland under Torstensonkrigen 1644-45, og senere gik det endnu værre til 1657-60.

I en indberetning om Egtved og Ødsted sognes tilstand efter krigen, berettede den efterfølgende præst, Søren Jensen, der var gift med datteren Karen Pedersdatter Munk, at "udi Egtved [er] folkene moksen døde, og de som levede var berøvede al deres formue af de svenske og allierede, siden kom de Gyldenløvske folk og borttog præsten på hans retfærdige rejse heste og vogn, med hvis armod han havde købt sig til husets fornødenhed. Dette alt-sammen for mig således at være berettet, vidner jeg med egen hånd underskrevet.

Actum Egtved kirke den 1. november 1660. Søren Jensen Evangelii tjener til Egtved og Ødsted sogne i Jerlev herred"¹¹⁶

1673 lørdag den 22. november stod velagt mand Jørgen Nielsen i Sorring på Gern herreds ting, "han lovlig æsket, bades og fik et fuldt tingsvidne af otte dannemænd der alle vidnede og bekendte, det de samme dag på fornævnte ting sandelig så og hørte, for tingsdom stod hæderlig og vellærde mand hr. Søren Jensen i Egtved og fremlagde en underskreven fuldmagt på stemplet papir dateret Kolding den 18. august anno 1669. Som i blandt andet formeldte at Iver og Jens Pedersen Munk, magister Hans Husved på Mette Pedersdatter Munks vegne, monsr. Christian Henrik Peiters general strandinspektør på Kirsten og Inger Pedersdatter Munks vegne, hr. Søren Jensen i Egtved på Else og Lisbeth Pedersdatter Munk deres vegne, er fuldmagt givet forskrevne hr. Søren Jensen i Egtved at bortsælge og afhænde til hvem mest

Handwritten text in Danish script, likely a transcription of the original document. The text is partially obscured by a large, dark, irregular mark, possibly a stamp or a large signature. The visible text includes: "udi Egtved [er] folkene moksen døde, og de som levede var berøvede al deres formue af de svenske og allierede, siden kom de Gyldenløvske folk og borttog præsten på hans retfærdige rejse heste og vogn, med hvis armod han havde købt sig til husets fornødenhed. Dette alt-sammen for mig således at være berettet, vidner jeg med egen hånd underskrevet."

Handwritten text in Danish script, likely a transcription of the original document. The text includes: "Iste altsammen for mig således at være berettet, vidner jeg med egen hånd underskrevet Actum Egtved kirke den 1. Novemb. 1660. Søren Jensen Evangelii tjener til Egtved og Ødsted sogne i Jerlev herred"

Nederste del af Søren Jensens beretning om tilstanden i Egtved og Ødsted efter krigen 1657-60.

116. RA. Rentekammeret, skattekammeret 1660-79 (Rtk. 214.37).

vil give og redeligst betale hvis selvejer bondegods bemeldte personer er arvelig tilfalden efter skiftebrevets formelding efter deres salig fader hr. Peder Iversen Munk fordem sognepræst til Egtved og Ødsted sogne og der udi at søge deres gavn og bedste, og stod underskrevet Iver Pedersen Munk egen hånd, Jens Pedersen Munk egen hånd, hr. Husvig m.m., C. Peiters på mine myndlinge Mette Pedersdatters vegne, Peder Munch, hr. Søren Jensen egen hånd”.¹¹⁷

95. RASMUS JENSEN MUNK, født i Hjelmstrup, nævnt Egtved 1653.

Rasmus Jensen må have været en af kaptajn Jens Rasmussens sønner, der var mellem de elever, som Just Høg i 1635 fik besked om at optage i Sorø skole, når der blev plads.¹¹⁸

Rasmus Jensen boede i Egtved i 1653, hvor han meget vel kan have opholdt sig hos sin søster og svoger, da prokurator Simon Andersen Dover i Kolding “på hæderlig og vellærd Rasmus Jensen i Egtved hans vegne med opsættelse her af bytinget 2. december sidst forleden havde i rette ladet kalde salig Poul Knudsen skrædder her sst. hans efterladte børn, nemlig Niels Poulsen, Maren Poulsdatter og Kirsten Poulsdatter med lavværge, item var varsel givet Knud Knudsen i Øster Gesten, og fremlagde Simon Andersen et pantebrev, dateret 2. november 1642, lydende på 100 sletdaler, salig Poul Knudsen skrædder, fordem indvåner her sst., skyldig at være salig kaptajn Jens Rasmussen, forrige på Hjelmstrup.

Endnu i rette lagde han en 24 mænds vurdering, dateret 15. november 1652, på et tre fag hus med halv stald og halvt gårdsrum, som var vurderet for 100 sletdaler, og derefter fremlagde et tingsvidne her af bytinget 22. december sidst forleden indeholder i sin mening, at Simon Andersen Dover på Rasmus Jensens vegne af Egtved har tilbudt salig Poul Knudsens børn, om de ville indløse det hus, som Rasmus Jensen i pant har. På Rasmus Jensens vegne satte Simon Andersen i rette, om [ikke] forbemeldte pantsatte ejendom bør jo med rette at være Rasmus Jensen følgagtig, hvorefter blev afsagt, da eftersom, [der] er givet lovligt varsel, vidste byfogden ikke rettere derpå at kende, end fornævnte ejendom bør at være hæderlig og vellærd Rasmus Jensen følgagtig.”

Efter at have synet ejendommen fremlagde seks mænd deres efterskrevne afsigt, hvilken efter dom er Rasmus Jensen af Egtved tildømt, da syntes samme ejendom ikke at være bedre end vurderingen om formelder, men at bør være Rasmus Jensen følgagtig, så vidt forberørte skøde indeholder.¹¹⁹

“Med fuldmagt af hæderlig og vellærd Rasmus Jensen, dateret 9. juni 1654, solgte og skødede Simon Andersen Dover, fra Rasmus Jensen og hans arvinger og til Christen Pedersen Lybcher og hans arvinger en bod, som er beliggende her i Kolding i Lusbygade på den nørre side imellem Hans Madsen Seest hans ejendom på den vestre side og bemeldte Christen Pedersens egen ejendom på den vestre side, adelgaden ved den søndre ende og byens jord ud imod Vibdam ved den nørre ende, eftersom det tilforn Poul Knudsen skrædder her sst. solgt og skødet er efter gamle skøder.”

Året efter blev der solgt endnu en ejendom i Kolding med “fuldmagt af vellærd Rasmus Jensen, Laurits Jensen og Anders Jensen, dateret Egtved 17. juli 1655, solgte og skødte fra dem og deres arvinger og til Peder Lauritsen, borger her sst., hans kære hustru Kirsten Hansdatter og deres arvinger 12 boder og våninger i og under et tag befattet, som er beliggende i Kolding i Lusbygade på den østre side imellem Claus Hattemagers ejendom på den vestre og Kedelsmedestræde på den østre side adelgaden ved den søndre og slottets sø ved den nørre side”.¹²⁰

117. LAV. Dronningborg rytterdistrikts selvejerskøder 1691, nr. 34 1673 22/11.

118. Kancelliets brevbøger 1635, 22/3, side 79, 1645 6/9, 425, side 317.

119. LAV. Kolding bys tingbog 1653 26/1, fol. 14, 13/6, fol. 123.

120. LAV. Kolding bys tingbog 1654 14/6, fol. 108, 1655 15/8, fol. 133.

96. LAURITS JENSEN MUNK, født i Hjelmstrup omtrent 1626, død i Kolding, begravet 25. februar 1659.

Laurits Jensen Munk var formodentlig student fra Sorø, idet Just Høg i 1635 fik besked om mellem andre elever i Sorø skole, at optage to af kaptajn Jens Rasmussens sønner når der blev plads.¹²¹ 1652 boede Laurits Jensen Munk, hos sin søster og svoger i Egtved, nemlig da prokurator Simon Andersen Dover på Kolding byting 22. juni 1652 "på hæderlig og vellærd Laurits Jensen af Egtved præstegård hans vegne med en opsættelse her af bytinget havde ladet i rette kalde Otte Jensen skomager, borger her sst., og fremlagde et pantebrev, dateret Kolding 8. februar 1643, lydende på 100 rigsdaler, som Otte Jensen skyldig var til salig kaptajn Jens Rasmussen, forrige på Hjelmstrup. Endnu i rette lagde Simon Andersen efterskrevne opsigelses vidne, dateret bytinget 17. november 1652, hvori Laurits Jensen lader opsigse det pant hos Otte Jensen, og derefter i rette lagde en kopi af en dom, lydende i sin slutning, at eftersom befindes Otte Jensen at have pantsat hans ejendom til Erik Nielsen for 200 sletdaler, da dersom Otte Jensen det pant inden to måneder ikke har indfriet, da det efter vurdering at være Erik Nielsen følgagtig, dog salig kaptajn Jens Rasmussens efterladte arvinger deres pant uforkrænket, og satte i rette og formente, at Otte Jensen burde betale Laurits Jensen det pant for 100 rigsdaler, han har i hans ejendom, eller Laurits Jensen at annamme forskrevne hus i brugelig pant at bruge, hvorefter blev afsagt, da eftersom Otte Jensen har pantsat hans ejendom til nu salig Jens Rasmussen på Hjelmstrup for 100 rigsdaler, hvilket pant er Laurits Jensen tilfaldet i hans arvelod efter hans salig far, og befindes Otte Jensen den ejendom siden har pantsat til Erik Nielsen, hvorpå han har forhvervet dom 24. november 1652, ham da ejendommen at være tildømt, vidste byfogden sin forrige dom ikke at forandre, men Laurits Jensen som det første pant har at udløses for hovedstol og rente skadesløs."

Laurits Jensen havde yderligere et pantebrev dateret 1. december 1641 udstedt af Peder Christensen Vorbasse, borger her sst., lydende på 100 rigsdaler, som Peder Christensen skyldig var til kaptajn Jens Rasmussen, forrige på Hjelmstrup, herhos i rette lagde Simon Andersen efterskrevne opsigelsesvidne, dateret Kolding byting 5. juni 1653 på samme pant, og satte i rette og formente, Peder Vorbasse burde at betale Laurits Jensen det pant i hans hus, eller også samme hus at kvittere og ryddelig gøre, og Laurits Jensen det for brugeligt pant at annamme, indtil samme pantebrev bliver ham skadesløs betalt, hvorefter blev afsagt, at Peder Christensen bør at indfri hans pant inden 2 måneder eller ejendommen at være Laurids Jensen følgagtig".¹²²

Laurits Jensen Munk blev medtjener ved Kolding Skt. Nikolaj kirke og sognepræst i Almind i Brusk herred, det skete formodentlig omkring 1655-56. Han kom dog ikke til at sætte sig spor i præstehistorien, for han døde allerede i 1659, og blev begravet fem dage efter søsteren Margrete Jensdatter Munk. Den pest, som de polske soldater havde bragt med sig, satte da også sit tydelige præg i Kolding, hvor forfærdelig mange blev begravet netop i 1659, hvor hans begravelse er indskrevet: "25. februar 1659 "Revendus dei Laurentius Jani Munchius, Collega Frates ad æt. 33, 2 måneder nogle dage."

Så vidt det ses af Kolding kirkebog fik han ikke døbt nogen børn der, så det er ikke muligt at se om han efterlod sig børn. Et skifte dateret 19. februar 1661 efter "salig hr. Laurits Jensen Munk, fordum medtjener her i Kolding og sognepræst til Almind kirke," blev fremlagt på bytinget af broderen Christian Jensen Munk, i endnu en sag om et pantebrev på 100 sletdaler, som Peder Christensen Vorbasse havde underskrevet 1. december 1641, som formodentlig også har været arv efter forældrene.¹²³

121. Koncelliets brevbøger 1635, 22/3, 1645 6/9.

122. LAV. Kolding bys tingbog 1653 22/6, fol. 128, 7/12, fol. 235.

123. LAV. Kolding bys tingbog 1667 20/3 fol. 19.

97. CHRISTIAN JENSEN MUNK, født i Hjelmstrup, død i Dauding. Gift med Karen Christensdatter.

Christian Jensen Munk boede i Hjelmstrup, da han førte flere sager ved Kolding byting, der ser ud til at have oprindelse i, hvad hans far Jens Rasmussen havde ejet, og han og hans søskende havde arvet. Sagen blev sammen med andre rejst imod Niels Bertelsen, forrige byfoged, "Christian Jensen Munk af Hjelmstrup på sine egne, Baltser Nielsen, rådmænd her sst, på salig hr. Peder Iversen af Egtved hans efterladte børns vegne og Peder Hansen Helt, borger her sst, på Mette Udsdatters, salig Niels Poulsens efterleverske, hendes vegne fremlagde efterskrevne landstings varsels seddel 16/1 1661, da at være stævnet alle salig Niels Bertelsen, forrige byfoged i Kolding, hans arvinger og kreditorer for vurdering, som Christian Jensen Munk af Hjelmstrup og hans medarvinger agter at lade forhverve anlangende ejendom, om de vil have noget dertil at svare. I lige måde hjemlede varselsmænd, at de gav salig Niels Bertelsen, forud byfoged her sst, hans efterladte hustru Karen Mikkelsdatter og hendes husbond, Jens Pedersen Saxe, borger her sst, imod vurdering på salig Niels Bertelsens ejendom, liggende her i Kolding i Lusbygade samt for pants tilbydelse.

Desuden fremlagde fornævnte Christian Jensen en landstings varsels seddel af 16. januar 1661, "da at være stævnet salig Mette Bertelsdatter, salig Jens Jensens efterleverske i Kolding, deres arvinger og kreditorer for vurdering, tilbud og dom, som Christian Jensen Munk af Hjelmstrup samt hans medarvinger agter at lade forhverve anlangende ejendom. Item hjemlede varselsmænd at de gav Peder Bertelsen og hans børn, Søren Pedersen Hosekræmmer og hans børn, Karen, salig Niels Slagters, med hendes lavværge samt Peder Sørensen Købmand, borger og indvåner her sst., varsel imod vurdering, som Christian Jensen på sine egne og medarvingers vegne agter at lade forhverve i Mette Jenskone, forud borgerske her sst, hendes ejendom liggende i Lusbygade, samt for pants tilbydelse".¹²⁴

1667 var Christian Jensen Munk flyttet, for da mødte "Morten Christensen, prokurator i Kolding, på Christian Jensen Munk, sitzhaftig på Dauding, hans vegne havde til 13. februar sidst forleden ladet i rette kalde Peder Christensen Vorbasse, borger i Kolding, og gav ham til sag efter et skiftebrev efter salig hr. Laurits Jensen Munk, forud medtjener her i Kolding og sognepræst til Almind kirke, 19. februar 1661, hvilket indeholder blandt andet, at Peder Christensen efter pantebrev af 1. december 1641 skyldig at have været til hr. Laurits Jensen 100 sletdaler og resterende rente 27 sletdaler, hvoraf Christian Jensen efter hans bemeldte salig bror i arv er tilfaldet 12 sletdaler, som Peder Christensen blev tilfundet at betale."¹²⁵

Det var Christian Jensen Munk, der mellem flere andre blev stævnet til Gern herreds ting da Erik Jensen i Gern lovbød den bolig i Sorring, som Niels Rasmussen påboer, nemlig den gård som efter kaptajn Jens Rasmussens død var overgået til hans arvinger.¹²⁶

98. ANDERS JENSEN, født i Hjelmstrup.

På Viborg Landsting "var skikket Hans Iversen i Bølling med en opsættelse her af landstinget i dag måned, lydende ham da efter andre opsættelsers indhold, at have stævnet mester Anker Sørensen, herredsprovst i Brusk herred og sognepræst i Kolding, på Anders Jensen i Hjelmstrup hans vegne, han skal over skifte i Hjelmstrup efter hans far, salig Jens Rasmussen, forrige kaptajn, hans værgemål påtaget 17. februar, desligeste stævnet Morten Nielsen Panck, borgmester i Kolding, som samme fornævnte tid næst forleden i lige måde skal have Christen Jensen i Hjelmstrup hans værgemål påtagen over skifte efter hans salig far." Desuden havde Hans Iversen tilforn ladet indstævne selvejerbønder i Jerlev herred, for et vidne, som de havde aflagt på Jerlev herred den 26. oktober 1650, om taksering af hans gård i Bølling.

124. LAV. Kolding bys tingbog 1661 13/3, fol. 201.

125. LAV. Kolding bys tingbog 1667 20/3, fol. 19.

126. LAV. Gern herreds tingbog 1665 19/8, fol. 56.

Herredsfogden i Jerlev blev ligeledes stævnet i sagen for en indvisning for en sum penge, rente og hovedstol og interesse, idet han mente både takst, indfordring og gældsfordring at være ulovlig.

“Tilmed formener sig også forurettet at være, idet renten for nogen forløbne år betalt at være, som derom var oprettet kontrakter, hvilket Hans Iversen, der de svenske fjender hans huse afbrændte, blevet ham borte og forbrændt, dog samme kontrakter skal vel findes indført i Jerlev herreds tingbøger 1634, 35 og 36,”

Herredsfoged Germand Joensen i Bølling var stævnet i sagen “for en indvisning, han med efterskrevne selvejerbønder 24. september sidst forleden har gjort Jens Rasmussen på Hjelmstrup i Hans Iversen i Bølling hans halve selvejer bondegård, aldeles intet af samme ejendoms grund, så vidt ham tilhører, undtagen, fra 100 sletdaler, som han til Jens Rasmussen efter en håndskrift 23. juni 1632 var ham skyldig blevet, og Jens Rasmussen samme dag på Jerlev herreds ting har fremlagt en fuldmagt af Anders Andersen Munk, til Jens Rasmussen udgivet, på fornævnte 100 sletdaler med des efterstandende rente, som Anders Andersen Munks far skulle tilforn have Jens Rasmussen fraløst dette pantebrev og håndskrift, uanset at samme brev og pant lyder på Jens Rasmussen selv, som i samme dom findes indført 4. januar 1648.”

Desuden var 14 granskningmænd og de mænd, som havde været med, da der blev gjort indvisning, “så og Anders Munk i Hviltsbjerg med hvis breve og dokumenter, de har med at bevise, Hans Iversen nogen gæld til hans far skyldig at være, så og til deres udgivne fuldmagt at svare, så og Jens Pedersen Munk i Vejle, om han har noget dertil at svare, så og Else, salig Niels Andersen Grises, og hendes born, nemlig Jokum Nielsen og Kirsten Nielsdatter, alle med deres lavværge, om de har noget dertil at svare, item Jens Rasmussens arvinger, nemlig Rasmus Jensen, Laurits Jensen, Anders Jensen og Christen Jensen, med deres lavværger, alle i Hjelmstrup, så og Margrete, hr. Peder Iversens i Egtved med hendes lavværge med fornævnte dom, indførsel, panteskøder og håndskrifter, så vidt som Hans Iversen vedkommer.” Sagen blev afvist fordi Lauge Jensen og hans medfølgeres taksering ikke blev fremlagt.¹²⁷

Først i 1656 blev sagen rejst igen: “Var skikket Jørgen Nielsen i Vork på salig Jens Rasmussen born og arvinger af Hjelmstrup deres vegne med en opsættelse her af landstinget 30. september sidst forleden, indeholdende han da at have stævnet Hans Iversen i Bølling for en summa penge, som han skal være salig Jens Rasmussens børn og arvinger skyldig efter hans udgivne efterskrevne forpligt, lydende kendes jeg mig Hans Iversen i Bølling at have annammet og oppebåret af Jens Rasmussen på Hjelmstrup, kongelig majestæts bestalter kaptajn, 100 sletdaler, hvilke jeg bepligter mig eller mine arvinger at betale til Skt. Michaeli næstkommende, og dersom det sker, hvilket Gud forbyde, Jens Rasmussen ikke til for bemeldte tid betalt samme pending, da skal Jens Rasmussen til sig annamme og beholde den halve ejendomsgård i Bølling, som jeg selv nu påboer, som er halvparten af den gård, som Søren Sørensen i Bølling nu påboer, og give Hans Iversen der foruden 100 sletdaler for samme sin ejendom, datum Hjelmstrup 23. juni 1632, hvilken gæld han ved dom 27. februar dette år blev tildømt at betale, og forment Jørgen Nielsen, at han efter bemeldte håndskrift burde at have indvisning dom her til landsting beskrevet.”

Yderligere var der blevet fremlagt indlæg om en dom på Jerlev herredsting 26. september 1649, hvor kaptajn Jens Rasmussen selv havde fremlagt en fuldmagt af Anders Andersen Munk i Hviltsbjerg, dateret 4. januar 1648, som viste at Anders Munk havde overdraget til Jens Rasmussen på hans far Anders Munk i Vejle hans vegne 100 sletdaler på det pant i bondegods for det, som hans far til Jens Rasmussen skulle have været skyldig, “begærende at den for landsdommere for retten måtte fremlægges, da deraf at kan eragtes den gæld betalt at være,” og at Anders Andersen Munk ikke selv var stået frem på herredstinget for at bekræfte

127. LAV. Viborg landsting dombog C. 1651 10/9, fol. 259.

den fuldmagt, "at samme fuldmagt såvel som den skifteregister efter salig Anders Pedersen Munk i Vejle til sagens underretning måtte fremlægges, hvoraf de 100 sletdaler med des adkomst billigen at være kommen med lovlig bevis." Derefter blev dømt: "Så og efterdi for os er i rette lagt Hans Iversens underskrevne skadesløs brev og forpligt på 100 daler hovedstol med des rente til Jens Rasmussen og hans arvinger udgivet, hvorimod ingen kvittants fremvises, så sagen fordi derom til herredsting har været indkaldt, og dom ganget, som forskrevet står, da ved vi ikke andet derom at sige, end Hans Iversen jo pligtig er og bør fornævnte summa penge 100 daler hovedstol med sin rente skadesløs til salig Jens Rasmussens børn og arvinger at betale." Derfor skulle der udæskes udlæg af hans løsøre, og "sker dem ikke der fyldest, da salig Jens Rasmussens arvinger i Hans Iversens jordegods, hvor det findes kan, at indvise, så de bekommer fuld udlæg for samme gælds fordring, og det efter recessen, som de vil ansvare og være bekendt".¹²⁸

Kaptajn Jens Rasmussens yngste søn Anders Jensen og hans brødre Laurits og Rasmus Jensen er også nævnt i en fuldmagt dateret Egtved 17. juli 1655, da en ejendom i Kolding i 1667 blev skødet til Peder Lauritsen og hans hustru Kirsten Hansdatter.¹²⁹

99. BARBARA CHRISTENSDATTER, født i Gern, død før 1671. Gift med Niels NN, død i Gern før 1671.

Børn:

- < 176. Else Nielsdatter, født i Gern.
- < 177. Kirsten Nielsdatter, født i Gern.
- < 178. Elisabeth Nielsdatter.
- 179. Inger Nielsdatter.
- 180. Christen Nielsen Ankersmed.

Barbara Christensdatters mor døde fra hende, da hun var ganske lille, og oplysningerne om hende mor Inger Rasmusdatter og far Christen Madsen i Gern er så få, at de for forståelsens skyld gentages her.

1671 den 17. juni fik herredsfogden Niels Gregersen i Gern skrevet et tingsvidne, som lød: "Else Nielsdatter i Farre vidnede, at hendes salig mor Barbara Christensdatter, som boede og døde i Gern, kort før hendes død gav hendes piger Kirsten Nielsdatter, Else Nielsdatter, Lisbeth Nielsdatter og Inger Nielsdatter hver 100 sletdaler, og de to yngste piger Lisbeth og Inger, deres penge annammede hendes søster salig Kirsten Nielsdatter og hendes fæstemand Jokum Christensen, som nu boer i Hårup. Niels Mogensen i Farre vidnede, at Jokum Christensen, i hans hustrus levende live og efter hendes død, havde anmodet ham, da han er gift med de to små pigers søster, om at annamme deres 200 sletdaler og sætte dem på rente".¹³⁰

Selvom det ikke har været muligt at finde direkte oplysning om Inger Rasmusdatter og hendes mand Christen Madsen i Gern, så ser det ud til, at Barbara Christensdatter var deres datter, idet både hendes bedstemor Lisbeth Munksdatter og hendes egen mor Inger Rasmusdatter er blevet opkaldt, og at de var hendes børn understøttes af, at der gik varsel om lovbud til Jokum Christensen i Hårup, der havde været gift med Kirsten Nielsdatter og til Niels Mogensen i Farre, som var gift Else Nielsdatter, og at det var ham, der vidnede om deres arv efter moderen.

Det første varsel om lovbud skete i til "Niels Gregersen i Gern, Niels Mogensen i Farre, Niels Rasmussen i Sorring, Jokum Christensen i Hårup, samt Christian Jensen Munk i

128. LAV. Viborg landsting dombog C. 1656 22/10, fol. 356.

129. LAV. Kolding bys tingbog 1655 15/8, fol. 133.

130. LAV. Gern herreds tingbog 1671 17/6, fol. 178.

Dauding,” da Erik Jensen i marts 1668 ville sælge Niels Rasmussen Bondes gård i Sorring,¹³¹ nemlig den gård hvori hans søster Inger Rasmusdatters mand Christen Madsen i 1620 solgte hendes arveparter. Foruden fire døtre, havde Barbara Christensdatter også en søn Christen Nielsen, som formodentlig heller ikke var myndig i 1671, da Else Nielsdatter vidnede om sin mors gave til de to “små piger”. Det var ligeledes Else Nielsdatter som 1699 fik tingsvidne på at hun og søsteren Elisabeth Nielsdatter i Mollerup var salig Christen Nielsen Ankersmeds fulde søstre.¹³²

100. NIELS LAURITSEN RIBER, født i Smidstrup, død sst. 1675.

I herredsbogen fra Holmans herred nævnes Niels Lauritsen Riber at have efterfulgt Laurits Iversen som præst i Smidstrup, og selvom Wibergs præstehistorie ikke kendte til Laurits Iversen, så nævnes han dog efter gamle folks beretning at have været præst og provst i 40 år. Da der i hans sted i en tilsvarende periode nævnes en Mads Jens Buch, som bortset fra tilnavnet, hed det samme som den første præst efter reformationen, hvis navn kendes fra en indskrift i kirken, er der formodentlig tale om en fejl, idet herredsbogen er skrevet i 1681 af præsten Rasmus Strangesen samme år, han tiltrådte stillingen.

Tilnavnet Riber, kan Niels Lauritsen have fået, fordi han var student fra Ribe. “Han blev først i forleden fejdetid forjaget med hustru og folk i ynkelig måde fra hus og hjem. Sørgede med sjælden iver og uforsagte for mange af sine medmenneskers vel. Både hans sognefolk, såvel som bønderne andre steder fra, søgte til ham i præstegården, fordi han blev til stede og udstod, hvad hårdhed af hans Gud blev pålagt, også da sygdommen, pesten og dødens borttagne grasserede både der og andre steder meget stærkt, forholdt han sig meget ærlig, kristelig og vel mod samme fattige, syge, elendige mennesker, som man i så stor mængde bar ham i gården, betjente de syge, så vidt muligt var, stedte de døde i hobetal til jorden, og viste sig ellers i andre måder således, som en hæderlig præstemand og tro sjælesørger for andre kan være bekendt. Derover led og udstod han megen nød og elendighed, blev tit og ofte udplyndret, slagen og i ynkelig måde tribuleret, hvilket var noksom vitterligt for alle”.¹³³

101. PEDER OLUFSEN, født i Borum, død sst. 1657. Gift 1. med Maren Jensdatter Hvas, død omtrent 1640. Gift 2. med Ingeborg Nielsdatter Fogh, død 1667.

Børn i første ægteskab:

< 181. Anne Pedersdatter, født omtrent 1635.

< 182. Kirsten Pedersdatter.

< 183. Maren Pedersdatter.

< 184. Ellen Pedersdatter.

Børn i andet ægteskab:

< 185. Niels Pedersen, født omtrent 1642.

< 186. Karen Pedersdatter.

< 187. Anders Pedersen Borum.

< 188. Berete Pedersdatter.

< 189. Peder Pedersen Bording.

< 190. Peder Pedersen.

Peder Olufsen efterfulgte sin farbror Anders Pedersen som herredsfoged og blev ligesom ham fri for afgifterne af sin gård. I lensregnskaberne udgiftsregnskab ses hans afkortning for

131. LAV. Gern herreds tingbog 1668 28/3, fol. 110.

132. LAV. Framlev, Gern og Sabro herreders tingbog 1699 25/10, fol. 210.

133. Wiberg, Smidstrup og Skærup sogne, bind 3, side 137, med henvisning til Historisk Tidsskrift.

Se også Aksel Lassen: 1659 da landet blev øde.

landgilde første gang i 1631/32. I marginen ud for er der gjort følgende tilføjelse: “Denne gårds landgilde er dette år ført til afkortning, efter at han i næst forrige år er blevet herredsfoged næst efter afgangen Anders Pedersen der sammesteds”.¹³⁴ Først i perioden 1638-39 betalte “Peder Olufsen i Borum 1 dlr. og 1 okse i husbondhold af den selvejerbondegård sst., som Christen Andersen fradøde, deslige af en kirkeager på Borum mark kaldes Løtager, liggende til Borum kirke, som Anders Pedersen tilforn i fæste havde, gav årlig til kirken 2 sk. skal nu herefter årlig til kirken udgive 4 sk. (og til indfæstning) ½ dlr.”¹³⁵

Da der var tale om den gård, Christen Andersen fradøde, er det den samme gård, som Christoffer Pedersen overtog efter denne på arvingernes vegne. Handelen med gården er formodentlig først blevet endelig afgjort nogen tid efter, at Christoffer Pedersen igen var flyttet tilbage til Århus.

Peder Olufsen kom til at opleve endnu en krig med udplyndringer, nød og elendighed, og da der kort efter hans død igen blev krig, var hans arvinger ikke i stand til at betale den gæld, som var blevet udlagt på skiftet efter ham, hvorfor alle hans børn, hans anden hustru Ingeborg Nielsdatter Fogh og hendes nye mand Peder Jensen blev stævnet, og da de på skiftet havde lovet at betale hans gæld, blev de også dømt til at betale. Både skiftebrev og tingsvidne blev fremlagt, men tingsvidnets dato 3. juni 1637 er ikke rigtig indskrevet i tingbogen 27. september 1665,¹³⁶ for den dag faldt ikke på den faste tingdag, som i Framlev herred var om onsdagen. Derimod var 3. juni 1657 en onsdag. Rigtigheden af denne omdatering understreges af, at Ingeborg Nielsdatters nye mand Peder Jensen i Borum, i forbindelse med en større sag om restancer til den forrige ridefoged Søren Lauritsen i Skanderborg, blev krævet for husbondhold af gården i Borum. Dertil svarede han skriftligt “at han kom 1657 til fader og moderløse børns gods i Borum, og at han intet havde købt, derfor mente han ikke, at han skulle betale husbondhold”.

Sagen blev appelleret, fordi Framlev herredsting havde “fridømt Peder Jensen i Borum for 14 rdl., han var skyldig blevet til Skanderborg til husbondhold af den selvejergård, han iboer”, om han også blev fri for betalingen ved landstinget vides ikke, da dommen ikke er bevaret.¹³⁷ Når der var tale om både fader- og moderløse børn, var det, fordi der var to hold, nemlig Peder Olufsens børn af første ægteskab og de børn af hans andet ægteskab, som Peder Jensen blev stedfar til ved ægteskabet med Ingeborg Nielsdatter Fogh.

Peder Olufsens første hustru Maren Jensdatter var datter af Jens Sørensen Hvas og Maren Nielsdatter. Peder Olufsen mødte nemlig på Viborg Landsting 14. september 1636, ikke fordi han var herredsfoged, men på både egne og Jens Sørensens Hvas vegne i gælds sagen mod Anders Pedersens arvinger.¹³⁸ Endvidere fik hans børn af første ægteskab lovbud i 1661 “at de i dag 14. dage gav salig Peder Olufsens børn i Borum, Anne Pedersdatter, Elle Pedersdatter sst. Kirsten Pedersdatter i Skibby og Maren Pedersdatter varsel til hus og bopæl” - årsagen var, at Søren Jensen Hvas og hans mor Maren Nielsdatter ville sælge deres selveje i Storning sogn til præsteenken Maren Nielsdatter Fogh, salig hr. Jens Jensens efterleverske i Storning.¹³⁹

Imidlertid fik Peder Olufsens børn af andet ægteskab, Karen Pedersdatter, Berete Pedersdatter, Niels Pedersen, Anders Pedersen, Peder og anden Peder Pedersen og endnu en Niels Pedersen også lovbud den samme dag, men det var fordi, deres mor Ingeborg Nielsdatter Fogh ville sælge sin arvepart i en selvejergård i Storning til den samme køber, som var hendes

134. RA. Skanderborg lensregnskab, udgiftsregnskab afkortning fra 1631-32.

135. RA. Skanderborg lensregnskab uvisse indtægter, stedsmål 1638-39.

136. LAV. Framlev herreds tingbog, 1665 27/9, fol. 89.

137. LAV. Framlev herreds tingbog, 1661 15/5 fol. 85 og Viborg landstings tingbog 1662, fol. 21.

138. LAV. Viborg landsting dombog B 1636 14/9, fol. 298.

139. LAV. Framlev herreds tingbog, 1661 1/5, fol. 78, 17/7, fol. 111.

søster.¹⁴⁰ De var døtre af provst hr. Niels Pedersen Fogh (død 1628) og Berete Lauritsdatter. Ingeborg Nielsdatters datter Berete var således opkaldt efter sin mormor.

Ingeborg Nielsdatter Fogh ses mange gange i tingbogen gennem 1660erne både sammen med hendes nye mand Peder Jensen og sammen med hendes børn, og ofte i anledning af salg af arveparter i gårde i Borum, arveafkald fra nogle af Peder Olufsens ældste børn og i forskellige gældssager.¹⁴¹

De mange salg af arveparter, som Ingeborg Nielsdatter foretog, har været et forsøg på at klare sig ud af gældsforpligtelser både til familie og andre, et billede af, hvor forarmede bønderne var blevet efter endnu en krig med udplyndringer og manglende mulighed for at få udbytte af jorden.

Desuden var der et par gange i løbet af 1660erne alvorlig misvækst, så den fattigdom, endnu et par tingsvidner omtaler, har ikke været overdrevet. Ingeborg Nielsdatter solgte i 1666 halvparten af den halvpart, hun ejede i Foghs gård i Borum til Peder Frandsen og hans trolovede fæstemø Maren Nielsdatter, og Peder Jensen stævned i 1666 nogle folk i Høver for ikke at have betalt husleje til "Ingeborg Nielsdatters små fattige børn i Borum", og da Ingeborg Nielsdatter blev stævnet for at restere med 20 tønder plovhavre til Århus hospital i 1667, fik præsten i Storring hr. Niels Madsen tinglæst, at hun var så forarmet, at hun ikke kunne yde denne restance. Hun havde da nogen tid forinden solgt sin anden halvpart i gården til Niels Tomasen, som var blevet gift med hendes datter Karen Pedersdatter.¹⁴²

Da restancen på plovhavren igen i slutningen af 1667 blev krævet, var det salig Ingeborg Nielsdatters arvinger, der blev stævnet. I 1668 blev skiftebrevet fremlagt, fordi smeden i Borum stævned Peder Frandsen for manglende betaling for beslag på hendes kiste. Imidlertid fremlagdes en kvittering, som var udstedt til Peder Jensen den 12. april 1667. Skiftebrevet var udstedt den 10. juni samme år, så Ingeborg Nielsdatter må være død senest 30 dage før.¹⁴³

102. JOHANNE OLUFSDATTER, født i Borum, nævnt 1667. Gift med Niels Lauritsen i Vorgård nævnt 1647 og indtil 1667.

Barn:

< 191. Oluf Nielsen Bonde.

Johanne Olufsdatters mand Niels Lauritsen var fæster af Vorgård i Framlev Sogn. De er begge nævnt som sælgere af arveparter efter Jesper Pedersen i 1651.¹⁴⁴ I 1667 solgte Jesper Olufsen i Borum og Sejer Olufsen i Sjelle en arvepart i Sorring, som Niels Lauritsens hustru Johanne Olufsdatter arvede efter salig Karen Sejersdatter, og som Jesper Olufsen havde købt af hende.¹⁴⁵ Hvor gammel Niels Lauritsen i Vorgård blev, og hvornår han døde, er det umuligt at svare på. Han er set i Framlev herreds tingbog mellem 1662 og 1666. Som næsten alle andre bønder i den periode var han bagud med betaling af landgilde og havde en del gæld foruden. I 1662 blev han sammen med andre bønder fra Hørslev, Hørslevboel og Labing stævnet for gæld til Jens Steffensen i Borum for en okse, som de havde købt af ham, som de havde ydet til Frederiksodde, Søren Nielsen og Niels Lauritsen mente ikke, det angik dem,

140. LAV. Framlev herreds tingbog, 1661 1/5, fol. 78, 7/8, fol. 119.

141. LAV. Framlev herreds tingbog, 1662 6/8, fol. 109, 1663 28/1, fol. 16, 4/2, fol. 19, 17/6, fol. 84, 1/7, fol. 92, 14/10, fol. 112, 1664 10/2, fol. 15, 1665 21/6, fol. 62, 16/8, fol. 77, 20/9, fol. 87, 27/9, fol. 89.

142. LAV. Framlev herreds tingbog, 1666 7/3, fol. 17, 14/3, fol. 20, 28/3, fol. 24, 19/12, fol. 111, 1667 27/3, fol. 30, 1/5, fol. 33.

143. LAV. Framlev herreds tingbog, 1668 22/4, fol. 125.

144. RA. ADK.1767: Gård nr. 124, adkomst nr. 6

145. LAV. Gern herreds tingbog 1667 15/6, fol. 37.

for de var Hermans tjenerer.¹⁴⁶ Niels Lauritsen blev flere gange stævnet for gæld, og han blev fordelt for sin andel af korntiendebetaling, dvs. at han skulle betale inden 15 dage, hvis han ikke ville pantes.¹⁴⁷ I 1664 var det for gæld til salig Peder Lauritsen i Galten ifølge hans brev dateret 17. marts 1649, og han blev dømt til at betale den salig mands hustru Anne Knudsdatter og hendes børn inden 15 dage.

Efter navnet at dømme kan den afdøde have været hans bror. Året efter var gælden, som var på 4 sldl., endnu ikke betalt, men Niels Lauritsen lovede at betale til snapsting.¹⁴⁸ Der var yderligere gæld på 12 sldl., 2 td. byg og en rdl.,¹⁴⁹ så det må have været kærkomment, at han i 1667 kunne sælge sin kone Johanne Olufsdatters arv i skovparter i Sorring.¹⁵⁰ Det er sidste gang Niels Lauritsen ses i tingbøgerne, for efter den tid var det hans søn Oluf Nielsen Bonde, som mødte på tinget.

103. MAREN OLUFSDATTER, født i Borum, død sst. før 1696. Gift med Peder Andersen, født omtrent 1600, død i Borum 1684.

Børn:

- < 192. Jens Pedersen, født omtrent 1635.
- < 193. Oluf Pedersen.
- < 194. Karen Pedersdatter, født omtrent 1640.
- < 195. Laurits Pedersen, født omtrent 1645.
- < 196. Erik Pedersen, født omtrent 1646.
- < 197. Peder Pedersen.
- < 198. Jesper Pedersen, født omtrent 1650.

Peder Andersen var ikke søn af herredsfoged Anders Pedersen, for i så fald skulle han ved sit ægteskab med Maren Olufsdatter have haft kongelig bevilling til indgåelse af ægteskab i de forbudte led, og en sådan ægteskabsdispensation findes ikke i Jyske Registre, desuden var det på sin kones vegne han solgte arveparter i Borum, for eksempel da han afhændede hendes arv efter hendes farbror Jesper Pedersen, og da han i 1678 fik lovbud om selveje i Borum.¹⁵¹

I 1708 nævnes det i en strid om jord, at Peder Andersen var død for 24 år siden, altså i 1684, at han havde haft to gårde i brug, og at han 40 år før havde overladt gårdene til to af sine sønner, Oluf Pedersen og Peder Pedersen.¹⁵²

1625/26 betalte Peder Andersen en daler og en okse i husbondhold for en selvejergård, som lille Anders Pedersen oplod, han ejede også en gård kaldt Anders Niensens gård. Om hans far var den ene eller den anden af de to er ikke til at bevise, men Anders Nielsen ses dog i jordebogen helt op i 1650erne på gård nr. 5, men fra den periode er stedsmålene ikke bevaret. I jordebogen fra 1661, som er en ældre fra 1624 med tilføjede rettelser, er Anders Nielsen i gård nr. 5 blevet rettet til nu Peder Andersen og Oluf Pedersen. Hvis Peder Andersen var fra Borum, vil det være mest nærliggende at tro, at han var lille Anders Pedersens søn, men bevises kan det ikke.

Da Laurits Lauritsen i 1663 gav afkald til Peder Andersen på sin kone Anne Pedersdatters vegne for hendes arv, var det fordi, Peder Andersen var gift med hendes faster og derfor

146. LAV. Framlev herreds tingbog 1662 5/2, fol. 27.

147. LAV. Framlev herreds tingbog 1664 3/2, fol. 11.

148. LAV. Framlev herreds tingbog 1664 6/7, fol. 70 og 1665 20/9, fol. 88.

149. LAV. Framlev herreds tingbog 1665 1/2, fol. 10, 1666 26/9, fol. 71, 7/11, fol. 89.

150. LAV. Gern herreds tingbog 1667 15/6, fol. 37.

151. RA. ADK.1767. Gård nr. 124 adkomst nr. 5 samt LAV. Framlev herreds tingbog 1678 6/2, fol. 4.

152. LAV. Framlev-Gern herreds tingbog 1708 27/6, fol. 382.

havde været værge for hende og af den grund havde været ansvarlig for hendes arv efter forældrene Peder Olufsen og Maren Jensdatter.¹⁵³

Peder Andersens søn Oluf Pedersen, som er skrevet i jordebogen sammen med faderen i gård nr. 5. fik i 1663 skøde på den såkaldte Anders Nielsens gård, og forud gik der lovbud til hans søskende.¹⁵⁴ Endelig fik han på hustruens vegne lovbud, da der i 1668 og 1678 blev solgt arveparter i Jesper Olufsens og Peder Olufsens gård og i Borum mølle. Maren Olufsdatter og hendes mand Peder Andersen døde, før den ældst bevarede kirkebog begynder, så det var deres søn Peder Pedersen, der den 1. april 1696 solgte sin arv i Borum mølle, nemlig det han havde arvet efter sin mor.¹⁵⁵

104. SEJER OLUFSEN, født i Borum, nævnt i Sjelle 1668, død før 1678. Gift med Helle Jensdatter født i Sabro, død i Sjelle efter 1686.

Børn:

- < 199. Anders Sejersen.
- < 200. Oluf Christoffersen Sejersen.
- < 201. Johanne Sejersdatter.
- < 202. Maren Sejersdatter.
- < 203. Jens Sejersen.
- < 204. Anne Sejersdatter.
- < 205. Karen Sejersdatter.

Sejer Olufsen var en af Jesper Pedersens arvinger, der i 1650 solgte arveparter i Farre.¹⁵⁶ Desuden blev han stævnet til Framlev herreds ting flere gange i løbet af 1663. Først for at gøre rede for brordatteren Maren Pedersdatters arv, hvorefter han stævnedes hendes stedfar Peder Jensen i Borum i samme sag, og han var også til stede samme år, da hans søster Karen Olufsdatter holdt skifte efter sin afdøde mand Peder Sørensen.¹⁵⁷

Året efter måtte han igen møde på tinget angående Maren Pedersdatter i Lyngby, idet hendes mand Jens Jensen nu krævede hendes arv udbetalt af ham, fordi han havde været hendes værge, og atter stævnedes han hendes stedfar i Borum for hendes børnegods.¹⁵⁸

Efter Sejer Olufsens mor Karen Sejersdatters død, solgte han i juli 1667 sin arvepart i noget skov i Sorring.¹⁵⁹ og i 1668 fik han og hans søskende lovbud, da der skulle sælges arveparter i salig Peder Olufsens gård i Borum og i Borum mølle med tilliggende.¹⁶⁰

Hans kone Helle Jensdatter er kun nævnt to steder, da hun i 1686 arvede sin velhavende barnløse moster Sidsel Mortensdatter, som døde i Århus.¹⁶¹ Helle Jensdatter var da blevet enke, og mødte med sønnen Jens Sejersen som lavværge. Af det samme skifte fremgår det, at hendes forældre var Jens Pedersen og Maren Mortensdatter i Sabro. Helle Jensdatter er desuden nævnt i mandtal til kop- og kvægskat 1678, så det må formodes, at Sejer Olufsen var død nogen tid inden da.¹⁶²

153. LAV. Framlev herreds tingbog, 1663 17/6, fol. 84.

154. LAV. Framlev herreds tingbog, 1663 12/8, fol. 101.

155. LAV. Framlev herreds tingbog, 1668 25/6, fol. 7, 1678 6/2, fol. 4 og Framlev-Gem herreds tingbog 1696 26/2, fol. 27.

156. RA. ADK. 1767. Gård nr. 124, adkomst nr. 5.

157. LAV. Framlev herreds tingbog, 1663 26/3, fol. 38.

158. LAV. Framlev herreds tingbog, 1663 4/2, fol. 19, 1664 6/4, fol. 42, 11/5, fol. 53.

159. LAV. Gern herreds tingbog 1667 15/6, fol. 37.

160. LAV. Framlev herreds tingbog, 1668 25/6, fol. 7.

161. LAV. Århus bys skifteprotokol 1686 26/6, fol. 665.

162. RA. Fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678.

Gården, Sejer Olufsen og Helle Jensdatter havde i Sjelle, var en selvejergård, for efter Sejer Olufsens død overtog sønnen Jens Sejersen gården og solgte derefter den 5. oktober 1687 halvparten til sin fæstemø Kirsten Pedersdatter, som var fra Adslev.¹⁶³

105. KAREN OLUFSDATTER, født i Borum, nævnt 1652 og 1662. Gift 1. med Peder Sørensen, død i Herskind 1663. Gift 2. sst. med Christen Lassen.

Børn i første ægteskab:

206. Søren Pedersen.

207. Oluf Pedersen.

208. Morten Pedersen.

Herskind i Skivholme sogn er et vanskeligt sted, fordi man stort set kun har tingbøgerne at holde sig til, idet Skivholme kirkebog før 1814 er gået tabt. Karen Olufsdatters første mand Peder Sørensen var søn af Søren Simonsen og Anne Jensdatter i Herskind.¹⁶⁴

Peder Sørensen solgte 1652 på sin hustrus vegne, hvad hun havde arvet af andele i Farre efter Jesper Pedersen.¹⁶⁵ Børnene nævnes i skiftet efter deres far Peder Sørensen i 1663 og forbindelserne til slægten bekræftes af, at der blev givet lovbud til Karen Olufsdatter og hendes anden mand Christen Lassen, da broderen Jesper Olufsens gård i Borum skulle sælges i 1668, og igen da andet selveje i Borum skiftede ejer i 1678.¹⁶⁶

Skiftet efter Peder Sørensen findes indskrevet i Framlev herreds tingbog den 26. marts 1663: "For tingsdom stod Søren Nielsen i Vorgård, Jørgen Sejersen i Herskind, Albret Ibsen i Rodegård, Christen Nielsen i Skørring, de bekendte og tilstod, at de den 5. marts sidst forleden var forsamlet udi salig Peder Sørensens hus og gård i Herskind over et venligt skifte imellem hans efterladte hustru Karen Olufsdatter på den ene og hendes børn Søren Pedersen, Morten Pedersen (og) Oluf Pedersen på den anden side" Til stede på skiftet var børnenes farbrødre Jens Sørensen i Dallerup og Simon Sørensen i Herskind samt deres morbrødre Sejer Olufsen i Sjelle og Jesper Olufsen i Borum og desuden Niels Rasmussen i Sorring, Rasmus Jensen i Labing (børnenes fasters mand).

Derefter blev registreringen af boet nedskrevet, og man begyndte med en rødblisset hest, som blev ualmindelig højt vurderet til 29 sldl., mens den dyreste hoppe var 22 sldl. værd. Dyrene, hvoraf to stude var på foder hos andre, var 274½ sldl., vogn og plov 7 sldl. værd og der var korn for 111½ sldl.. Honning var meget efterspurgt, så 2½ bistade var 5 sldl. værd.

Bohavet blev vurderet til 61 sldl. 2½ mark, men der var også både fade og tallerkener af tin, messinglysestager og bænkedynner og hynder for at nævne noget af det mere værdifulde. Sengetøjet blev holdt uden for vurderingen, mod at enken lovede at give børnene hver en part af det til en værdi af 16 sldl., mens Karen Olufsdatter selv kunne beholde den seng, som stod i korshuset. Af den salig mands gangklæder nævnes kun en sort klædeskjortel, en trøje, noget småtøj og et par klædes bukser, der alt sammen skulle "forvares til børnene opvokser og komme dem til gavn og behov". Boets samlede værdi beløb sig til 459 sldl. 2½ mark.

Der var dog temmelig meget gæld, to pantebreve på 106 rdl. og 58 sldl. og en del større eller mindre gældsposter, som blev krævet blandt andet efter Århuskøbmænds regnskabsbøger. Mikkel Lassen i Århus havde leveret øl for 12 sldl., men den post ville børnenes farbror Jens Sørensen i Dallerup ikke godkende, "eftersom øllet var kommet til trolovelse til deres egen nytte", nemlig til Karen Olufsdatters og Christen Lassens trolovelse, altså fra hans

163. RA. ADK.1767. Gård nr. 71 adkomst nr. 1. 1687 5/10.

164. LAV. Framlev herreds tingbog 1663 1/4, fol. 45.

165. RA. ADK.1767. Gård nr. 124 adkomst nr. 7. 1652 4/12.

166. LAV. Framlev herreds tingbog 1668 25/6, fol. 7, 1678 6/2, fol. 4.

bror, som i øvrigt døde barnløs i Århus, idet Christen Lassen i Herskind er nævnt i skiftet efter ham.¹⁶⁷

I arv efter Peder Sørensen blev der 40½ sldl. 12 sk. til Karen Olufsdatter og 13½ sldl. 4 sk. til hver af sønnerne. Da der blev gjort udlæg i boet til dækning af både arv og gæld, fylder skiftet flere sider i tingbogen.

Børnenes "forhåbendes stedfar Christen Lassen" tog deres gods under værgemål, "og nu her for retten lovede og forpligtede han sig og sine arvinger at betale fornævnte børnegods til fornævnte børn eller deres arvinger kvit, fri og skadesløs, når de opvokser og behov har samt føde og klæde enhver, til de bliver 14 år gamle."¹⁶⁸ Christen Lassen skødede halvdelen af selvejergården til sin anden kone Maren Madsdatter i år 1700, så Karen Olufsdatter må formodes at være død omkring et til to år før.¹⁶⁹

106. JESPER OLUFSEN, født i Borum omtrent 1618, død sst., begravet 4. august 1695. Gift med Maren Jensdatter Hvas født i Rodegård omtrent 1629, død i Borum, begravet 24. januar 1713.

Børn:

- < 209. Johanne Jespersdatter.
- < 210. Oluf Jespersen, født omtrent 1658.
- < 211. Peder Jespersen.
- < 212. Jens Jespersen.
- < 213. Karen Jespersdatter.
- < 214. Anders Jespersen Borum.
- < 215. Anne Jespersdatter.

Jesper Olufsen var som sine søskende blandt sælgerne af arven efter Jesper Pedersen,¹⁷⁰ og ligesom broderen Sejer Olufsen fik han lovbud i 1664 og solgte sin del af arv efter moderen og faderen i 1667, 1678 og i 1696 i salig Peder Olufsens gård og Borum mølle.¹⁷¹ Maren Jensdatter arvede i 1710 sin barnløse søster Sidsel Jensdatter, der havde været gift med Mikkel Lassen i Århus. Maren Jensdatter var i følge dette skifte datter af Jens Mortensen i Rodegård, som i Framlev herreds tingbog blev kaldt Jens Mortensen Hvas.¹⁷²

107. ANNE OLUFSDATTER, født i Borum omtrent 1622, død i Neder Hornbæk, begravet 8. april 1687. Gift med Niels Sørensen Meldgård født omtrent 1610, død i Neder Hornbæk, begravet 24. marts 1676.

Børn:

- < 216. Johanne Nielsdatter.
- < 217. Søren Nielsen Meldgård.
- < 218. Karen Nielsdatter, født omtrent 1662.

Anne Olufsdatter og hendes mand var blandt dem, der 1650 solgte deres arv efter Jesper Pedersen,¹⁷³ desuden blev hendes arv efter forældrene i Jesper Olufsens gård i Borum lovbudt

167. LAV. Århus bys skifteprotokol 1710 10/10.

168. LAV. Framlev herreds tingbog 1663 26/3, fol. 38.

169. LAV. Frisenborg birks tingbog 1700 30/1, RA. ADK.1767. Gård 76 adkomst nr. 1 1700 30/1.

170. RA. ADK.1767. Gård nr. 124 adk. nr. 5. 1650 5/10.

171. LAV. Framlev herreds tingbog 1664 10/2, fol. 15, 1678 6/2, fol. 4, Gern herreds tingbog 1666 21/4, fol. 23, 1667 15/6, fol. 37, Framlev-Gem herreds tingbog 1696 26/2, fol. 27.

172. LAV. Århus bys skifteprotokol 1710 10/10.

173. RA. ADK.1767. Gård nr. 124, adkomst nr. 5 1650 5/10.

i 1668 og samme år solgt til Peder Nielsen Fogh i Skivholme og Johanne Nielsdatter, som må formodes at have været deres datter, selvom det ikke fremgår af skødet.¹⁷⁴

108. JOHANNE ERIKSDATTER, født i Vadsted, død i Njær præstegård, begravet efter 1671 i Haurum. Gift 1. med Søren Olufsen Pind, født 1609, død i Njær præstegård, begravet i Haurum 1671. Gift 2. med Jens Andersen Brasen, død i Njær præstegård, begravet i Haurum 1688.

Børn i første ægteskab:

- < 219. Maren Sørensdatte, født omtrent 1639.
- < 220. Oluf Sørensen Pind, født omtrent 1644.
- 221. Mette Sørensdatte, død før 1688.
- 222. Abild Sørensdatte, død før 1688.
- < 223. Anne Sørensdatte.
- < 224. Erik Sørensen Pind.
- 225. Peder Sørensen Pind.

Johanne Eriksdatters første mand var sognepræst. Præstegården lå i Njær, hvor der i middelalderen også lå en kirke, hvoraf de sidste rester først forsvandt i midten af 1700tallet. Tre af kirkesognene i Hovlbjerg herred hørte under godset Hagsholm, disse tre kald er de ringeste i herredet, både i denne tid forskattet og udplyndret, og ellers i fredstider fortrængt af idelig hoveri og hvis der med følger, hr. Søren Olufsen til Haurum og Søby sogn er forarmet, står det at læse i herredsbogen fra 1661, og hovedgården Hagsholm giver intet til præsten og udi dens enemærke var ti huse således ej længere end husbonden vil. Derefter opregnes antallet af gårde i landsbyerne og hvad de skulle yde i tiende.¹⁷⁵

1640 lørdagen den 12. september stod Jens Sørensen i Mollerup på Gern herreds ting og fik et fuldt tingsvidne af otte dannemænd, "hvilke fornævnte otte dannemænd alle vidnede på deres gode tro og rette sanden, det de på fornævnte ting og dag så og hørte for tingsdom stod Niels Gregersen i Gern og lod læse og påskrive en fuldmagt, lydende som efterfølger: Kendes vi os efterskrevne, nemlig Søren Olufsen Pind, Guds ords tjener til Haurum og Søby sogne på min hustru Johanne Eriksdatters vegne samt jeg, Sejer Eriksen på min egen samt på min kære moders og søsters, Karen Eriksdatter deres vegne, Jørgen Eriksen på mine egne vegne og gør vitterligt at vi samtlige fuldmagt giver og hermed myndiggør Niels Gregersen i Gern, at han på vores vegne må lovbyde til Gern herreds ting et vores boel, liggende i Mollerup, som Laurits Pedersen nu iboer etc.," som der står i begyndelsen et af de mange skøder der blev skrevet af forud for ryttergodsauktionen 1767.¹⁷⁶

Selvom forholdene beskrives som dårlige i herredsbogen fra 1661, så havde der alligevel været noget at arve efter Søren Olufsen Pind og Johanne Eriksdatter, men en del af de ugifte døtres midler var forbrugt under deres opvækst, da deres stedfar Jens Andersen Brasen døde, så der i skiftet efter ham er opregnet en del tilgodehavender, som dog blev modregnet med adskillige udgifter.

Stedfaderen, Jens Andersen Brasen, var blevet gift igen, og når nogle af Johanne Eriksdatters børn er nævnt i skiftet, skyldes det, at to af døtrene var døde uden livsarvinger, så det var deres søskende, der tog arv efter dem. Salig Mette Sørensdatte's arv efter både far og mor var i alt på 26 rdl. 1 mark 7 sk., hvoraf broderen Peder Pind havde fået noget udbetalt, men med den "bekostning, som på hendes trolovelse og bryllup var gjort, så kunne salig Mette

174. LAV. Framlev herreds tingbog, 1668 25/6, fol. 7.

175. LAV. Hovlbjerg herredsbog 1661 og Trap Danmark, fjerde udgave, bind VI, side 333.

176. RA. ADK 1767. Gård 132 skøde nr. 1, 1640 12/9.

Sørensdaters arvinger efter likvidation skylde til boet ungefær penge 34 rdl. 3 mark 2 sk., som dog af enken og hendes lavværge beloveds at skulle blive ufordret, om man ej ved deres eller andre af stedbørnenes utaknemmelighed og ufølelighed blev dertil forårsaget.”

Derefter blev den afdøde, salig Abild Sørensdaters arv nævnt, og da den var i naturalier, blev den beregnet til i alt 25 rdl. 2 mark 2 sk. Derpå var betalt flere poster blandt andet til hendes bror og værge hr. Oluf Pind, og hendes forrige værge og morbroder, salig Jørgen Eriksen i Vadsted, derfor blev adskillige varer gennemgået,

som efter specifikation og vurdering var opført mod hans kvittering. Her havde hendes stedfar også nedskrevet forskellige beløb og varer til modregning, “som kunne stige til meget højere værdi end den ringe rest af kapitalen eller den ganske ringe rente, som for den korte tid, summen hos ham var bestående, kunne fordres, om de for sin billig værd skulle opføres som og var sket af den salig mand, som formenes dette at have skrevet op ej for at fordre nogen betaling for. “Men hvis nogen af samme stedbørn imod formodning ej skulle være fornøjet, og over dette anskrevne,” da henvistes de til at søge ved verdslig ret, for de var blevet stævnet både indenlands og udenlands, og hvis de udeblevne stedbørn “noget billigen kunne fordre, men mere skylder til boet, om lavværge ej resolverer uden de ved samme den salig mands stedbørns udi fornøjelighed og utaknemmelighed højligen dertil forårsages”.¹⁷⁷

Længe i Njær Præstegård, tegning af Hakon Splid.

109. SEJER ERIKSEN, født i Vadsted, død efter 1640.

Sejer Eriksen var imellem dem, der ifølge ovenstående fuldmagt til Niels Gergersen i Gern, solgte deres arveparter i en gård i Mollerup i 1640.¹⁷⁷

110. KAREN ERIKSDATTER, født i Vadsted, død i Tulstrup før 2. november 1670. Gift 1. med Jens Bertelsen, født i Skovsrod, død i Tulstrup før 11. april 1663. Gift 2 med Christen Rasmussen, født i Sandby, død efter 1671.

Børn i første ægteskab:

< 226. Anne Jensdatter

< 227. Sejer Jensen

< 228. Bertel Jensen

< 229. Erik Jensen

< 230. Mette Jensdatter

< 231. Abild Jensdatter

Barn i andet ægteskab:

232. Margrete Christensdatter

177. LAV. Hovbjerg herreds gejstlige skifteprotokol 1689 1/5, fol. 15.

Karen Eriksdatters mand Jens Bertelsen betalte i 1640/41 stedsmål på en gård i Tulstrup, som hans far Bertel Jensen fradøde, og fæstede samtidig med en eng kaldt Allingholm, hvora han betalte 60 rdl. i indfæstning.¹⁷⁸

Det ålefiskeri ved Ry mølle, som hans mor havde haft i fæste, har han vel overtaget samtidig med eller lidt senere, for efter Torstensonkrigen nævnes han og tre andre fæstere, da ydelsen blev nedsat på grund af krigens ødelæggelser:

“Eftersom efterskrevne Christen Pedersen, Jens Jensen, Herman Hansen og Jens Bertelsen af Ry, som ålekisten ved Ry mølle for årlig landgilde og afgift i fæste har, for os underdanigst har ladet andrage, hvorledes de forleden år 1645, da de svenske var landet mægtigt, skal have lidt så stor skade på ålefiskeriet, idet dem er frataget al, hvis ål førnævnte år bekommes kunne, så at de afgifter deraf, uden deres skade og afbræk for dette år, ikke kan afstedkommes, hvorfor de underdanigst er begærende, at de for forskrevne år 1645 måtte blive forskånede. Da efterdi vi af eders underdanigste erklæring nådigst erfarer, førnævnte eders angivende sandfærdig at være, er vi nådigst tilfreds, at førnævnte mænd for førnævnte afgift af bemeldte Ry mølles ålegårde fri for år 1645 må blive forskånede”.¹⁷⁹

Det ser her ud, som om de omtalte fæstere alle var fra Ry, men det var ikke tilfældet, for en af de andre var efter al sandsynlighed birkefoged Christen Pedersen i Ry birk, og han boede i Siim, hvilket stemmer udmærket med, at den forrige birkefoged sst. Rasmus Andersen, ligesom Jens Bertelsens far og mor, før havde været medfæstere af ålefiskeriet.

Jens Bertelsen blev ved landstinget i Viborg i 1649 dømt til at overholde sin far Bertel Jensens forpligtelse, som var udgivet for 33 år siden, og betale sin gæld til Jesper Pedersen i Oustrup.¹⁸⁰

Jens Bertelsen døde før 11. marts 1663, og der blev holdt skifte efter ham den 1. marts 1664. Til stede på skiftet var enkens tilkommende mand Christen Rasmussen og hans far Rasmus Rasmussen Balle fra Sandby, børnenes morbror Jørgen Eriksen i Vadsted, Bertel Jensen Worm og Morten Jensen Worm i Linå. Der var gæld til blandt andre Gertrud Nielsdatter og hr. Jost Lauritsen i Gylling.¹⁸¹

1665 blev Karen Eriksdatter stævnet til Gern herreds ting af Jens Jørgensen i Kasted, som på sin husbond admiral Bjørns vegne fremlagde et indlæg, hvorefter hun skulle være bruger af et boels jord i Tulstrup mark. Karen Eriksdatter havde ikke, som hun burde, i tre år leveret landgilde og soldaterpenge af denne jord, som kongen havde forlenet admiralen med. Der blev fremlagt kopi fra kapitelsjordebogen, hvori blandt andre Anne salig Bertel Jensens i Tulstrup var indskrevet.

Christen Rasmussen i Tulstrup fremlagde på sin hustru Karen Eriksdatters vegne et fæstebrev, dateret Århus 5. november 1626, som var udstedt af Christen Knudsen til Anne Rasmusdatter, salig Bertel Jensens hustru i Tulstrup, på en øde jord på Tulstrup mark, som hun og et af deres børn skulle nyde deres livstid.

Ligeledes fremlagde Christen Rasmussen en kvittering, dateret 28. december 1629 til Jens Bertelsen på betalt landgilde af denne jord, samt en kvittering, dateret 17. marts 1642 til Anne Bertels, og kvitteringer til Jens Bertelsen for 1643, 1645 og 1655, og han mente ikke, han burde betale mere i landgilde, end salig Jens Bertelsen efter fæstebrevet havde gjort.

De blev dog dømt til at betale inden 15 dage.¹⁸² Læser man teksten nøje igennem, så var fæstebrevets ordlyd “og et af deres børn skulle nyde deres livstid” og det var blevet opfyldt, da dette barn var den nylig afdøde Jens Bertelsen.

178. RA. Skanderborg lensregnskab uvisse indtægter, stedsmål 1640-41.

179. RA. Jyske registre 1648 8/12.

180. LAV. Viborg landstings tingbog 1649 20/6.

181. LAV. Gern herreds tingbog 1664 19/3, fol. 35.

182. LAV. Gern herreds tingbog 1665 15/4, fol. 20.

Karen Eriksdatter døde i 1670, og til skiftet efter hende var stævnet nogle slægtninge, der var tilsagt for at tage hendes børns formue i værgemål, de var Jørgen Eriksen i Vadsted, Anders Lauritsen Bonde i Sorring og Christen Rasmussen i Tulstrup. Senere blev Tomas Lauritseni Skovsrod stævnet, fordi Anders Lauritsen Bonde ikke havde villet efterkomme det ham på skiftet tilsagte værgemål. Da der fandtes en del arvegods i boet efter børnenes salig far, blev det Niels Poulsen og Niels Bertelsen i Firgårde befalet at annamme en broderlod, og Anders Olufsen i Nør Vissing en halv broderlod, samt at være værger for drengene og Jørgen Eriksen i Vadsted at være værge for pigebørnene.

Den 2. november blev der så skiftet mellem Christen Rasmussen og hans datter Margrete Christensdatter samt mellem ham og stedbørnene, Anne og Mette Jensdatter, på hvis vegne Jørgen Eriksen i Vadsted var mødt. Bertel Jensen var sin egen værge og på Sejer Jensens vegne var Niels Poulsen og Niels Bertelsen mødt, og desuden var præsten hr. Laurits Justsen i Alling til stede på Erik Jensens vegne efter egen begæring, fordi han var børnenes frænde.

Efter gennemgang af skiftet fremlagdes Anders Olufsens klage over, at han var tilsagt at være værge for et pigebarn fra Tulstrup, skønt han var fremmed og var besværet med værgemål i forvejen, og da der findes vederhæftig slægt, bad han sig fritaget, hvad han så blev. Jørgen Eriksen frabad sig yderligere værgemål, da han i forvejen var værge for to af børnene og desuden for sine egne børn.

Anders Lauritsen Bonde i Sorring, som også var tilsagt, svarede at han kunne ikke påtage sig flere værgemål, for han var i forvejen værge for en del af sine søsterbørn, og at han havde frasagt sig sin gård, og at han ikke var så nær beslægtet med Jens Bertelsens børn, at værgemålet kunne tilkomme ham. Dom: "Da ordrene (om værgemålet) strider imod hverandre, skal der påkendes på tilbørlige steder", dvs. landstinget.¹⁸³

111. JØRGEN ERIKSEN, født i Vadsted, død sst. 1676. Gift 1. med Ellen Sørensdatter, død i Vadsted, begravet i Soby 1668. Gift 2. med Karen Knudsdatter, født i Vengegård, død i Galten før 10. november 1692.

Børn i første ægteskab:

- < 233. Abild Jørgensdatter.
- < 234. Maren Jørgensdatter.
- < 235. Lisbeth Jørgensdatter.
- < 236. Erik Jørgensen.
- < 237. Sejer Jørgensen.
- 238. Søren Jørgensen.

Se omtale af Jørgen Eriksen under hans anden kone Karen Knudsdatter nr. 69 i dette slægtled, og ligeledes deres børn.

112. SEJER ANDERSEN BONDO, født i Enslev omtrent 1641, død i Hvirring 1696. Gift 21. december 1668 Frederiksgave på Fyn med Øllegård Hansdatter Borchhorst, født omtrent 1623, død i Hvirring.

Børn:

- < 239. Niels Sejers Bondo, født 22., døbt 24. juni 1670.
- 240. Johanne Sejersdatter, døbt 26. juni, begravet 12. august 1671.
- < 241. Cathrine Sejersdatter Bondo, født 18. juli 1672.
- < 242. Anders Sejers Bondo, født 31. august, døbt 3. september 1673.
- 243. Karen Sejersdatter, født 16, døbt 24. oktober, begravet 3. november 1675.

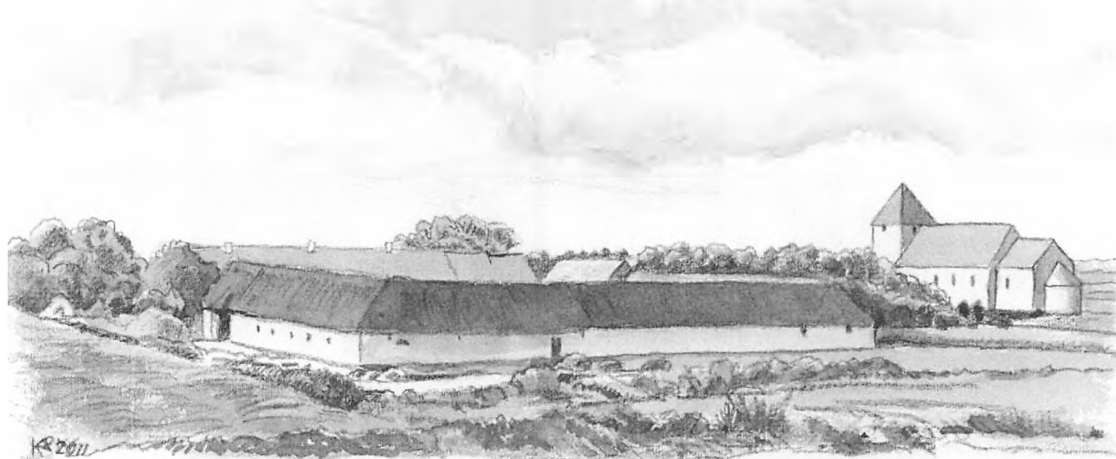
183. LAV. Gern herreds tingbog 1670 15/10, fol. 106, 26/11, fol. 123.

244. Ebbe Sejersen, døbt 12. januar, begravet 21. marts 1677.

245. Hans Christian Sejersen, født 29., døbt 30. maj, begravet 31. aug. 1678.

246. Morten Sejersen Bondo, f. 24. sept., døbt 6. okt. 1680, begr. 11. marts 1682.

“I Jesu navn Anno 1668 den 1. juli er jeg uværdig og fattig herrens tjener efter approb. Af min ærværdig doktor Erico M. Gravio (ex:) forh., samt derpå fuldt ordineret til provsten vell. Og Højl. mand M. Peder Rytter, sognepræst i Horsens og provst i Nim (herred) og den

Hvirring gamle præstegård, tegning efter fotografi fra ca. 1864.

2. juli i Jesu navn hensat på hellig[dag], som var Maria (besørgelse) fest til (vel ---) sognepræst, til Hvirring, Tamdrup og Hornborg kirker i afgangne hæderlig og højlærde mands sl. M. Claus Christensens sted. Den trofaste evige gode Gud [give] mig kraft, ånd, nåde og styrke til at kunne retteligen forestå dem til sit allerhøjeste navns ære, denne christelig hævd og bemeldte menighed til opbyggelse og mig selv til ærlig medfart og salighed, amen.” Med denne tekst har Sejer Andersen Bondo, selv indskrevet sig til embedet i de tre sognes ældst bevarede kirkebog, og på den forudgående side har han fundet plads til beretningen og sin egen trolovelse og vielse samt nogle notater om sine børn:

Den 13. oktober 1668, i Jesu Christi navn stod min trolovelse med ærlig dyderig og gud elskende jomfru Øllegård Hansdatter Borchhorst på velbyrdig Niels Banners gård, Frederiksgave i Fyn. Die 21. december eodem anni i Jesu navn stod mit bryllup på ovenbemeldte Frederiksgave på Fyn, med min kæreste Øllegård Hansdatter Borchhorst. Gud spare og bevare os, i en fredelig kærlighed og en ærlig samdrægtighed, for Jesu helligste navns skyld, amen. Dominica feria post epiphanium, gjorde jeg velkomst i Hvirring præstegård in corona nonnullorum post vocum amilarum, som gratulerede min kærestes ankomst.

1670 den 22. juni min søn Niels Sejersen født.

1672 den 18. juli min datter Cathrine Sejersdatter født.

1673 den 31. august, min søn Anders Sejersen.

de andre tre døde, nemlig Ebbe Sejersen item Johanne og Karen Sejersdatter.

1678 den 29. maj min søn Hans Christian født, den 31. august tog afsked igen.
1680 den 21. september er min søn Morten Sejersens født. 21. marts 1682 død

Børnenes fødsel, dåb og begravelse er fundet indskrevet på rette sted i selve kirkebogen. Dog har det ikke været muligt helt sikkert at finde datteren Cathrines dåb, men det er rigtigt, at hun blev voksen og hendes trolovelse og bryllup i 1688-89 er fundet og ligeledes en beretning om sønnen Anders Sejersens Bondos trolovelse og bryllup i 1694, mens der intet er skrevet ind om den ældste søn. Nogle andre familiære beretninger om hans mor Inger Pedersdatter Skov og søsteren Sidsel Andersdatter findes under de pågældende.

Ved sine børns dåbsindførsler har Sejer Andersen Bondo skrevet hvem de var opkaldt efter. Den ældste søn Niels efter "den salig herre Niels Banner", datteren Johanne Sejersdatter Grøn var vist også opkaldt, sønnen Anders efter sin farfar, Karen Sejersdatter efter sin fars faster, Ebbe Sejersens efter godsejeren hr. Ebbe Grubbe, Hans Christian "efter min hustrus salig fader og efter min salig svoger hr. Christen Blichfeld i Odder, og Morten Sejersens "blev kaldt efter min stedfader [Morten Tygesen] i Randers," og han blev båret af hans mor Inger Pedersdatter Skov. Datteren Cathrine kan meget vel også være opkaldt, og i så tilfælde antagelig efter sin mormor.

113. SIDSEL ANDERSDATTER BONDE, født i Enslev, død i Tønsberg i Norge efter 1683. Gift før 1663 med Christen Hansen Morland, født omtrent 1621 i Fyrresdal, død 1685 i Tønsberg.

Børn:

- < 247. Susanne Helvig Morland, født omtrent 1664 i Tønsberg.
- < 248. Anders Christensen Morland, født omtrent 1666 i Tønsberg.
- 249. Morten Christensen Morland, født omtrent 1668 i Tønsberg.
- < 250. Hans Christensen Morland, født omtrent 1669 i Tønsberg.
- < 251. Sidsel Christensdatter Morland, født omtrent 1672 i Tønsberg.
- < 252. Inger Johanne Morland, født omtrent 1674 i Tønsberg.
- < 253. Anne Marie Christensdatter Morland, født omtrent 1675 i Tønsberg.
- < 254. Alhed Christensdatter Morland, født omtrent 1677 i Tønsberg.
- < 255. Sibylle Christensdatter Morland, født i Tønsberg.
- < 256. Karen Christensdatter Morland, født omtrent 1683 i Tønsberg.
- < 257. Sejer Christensen Morland, født i Tønsberg.

Sidsel Andersdatter Bondes mand var sognepræst ved Vor Frue kirke i Tønsberg. Han var blevet student fra Roskilde skole 23. juni 1645, aflagde embedseksamen 17. august 1651 og var derefter kapellan indtil han den 24. april 1661 blev sognepræst. De er formodentlig blevet gift i Randers, men der mangler bryllupper i kirkebogen. Deres bryllup kan imidlertid også have fundet sted i København, for der opholdt Sidsel Andersdatters familie sig under krigen. Af den grund blev der i 1662 rejst sag imod hendes stedfar Morten Tygesen i Randers: "Christen Pedersen af Vindekilde på Sjælland havde tiltale til Mikkell Tygesen rådmann her sst og hans bror Morten Tygesen her sst. for 180 sletdaler efter salig Jens Tomasens regnskabsbogs indhold, 1657 i juli ankom Mikkell Tygesens døtre Anne, Else og Karen, Søren Andersen og en pige, desligeste Sidsel Andersdatter, Morten Tygesens steddatter, medførende en del deres gods, som de formedelst fjendernes indfald i Holsten førte in salvo i mit hus, indtil efter freden var gjort 1660, er hermed 3 år, foruden den ene datter Karen, som boede i Ringsted 1658 og inde havde de det stenhuse bag i min gård, imidlertid de var der, deraf tilkommer mig om ugen af dem for husleje og umage med samt lofterne til det øvrige tøj penge 1 sletdaler, er tilsammen 156 sletdaler. For ved, de brændte den vinter, København

blev først blev belagt, og veddet var helt dyrt, ved for penge 24 sletdaler, er tilsammen 180 sletdaler, og Mikkel Tygesen særdeles for 10 rigsdaler efter hans missive af 3/3 1660 til salig Jens Tomasen brygger i København, hvortil de svarede, at salig Jens Tomasen var dem noget skyldig, hvorfor sagen blev opsat 6 uger.¹⁸⁴

Ellers er et af de bedste vidnesbyrd om Sidsel Andersdatters ægteskab at finde i Hvirring kirkebog, hvor hendes bror, sognepræsten Sejer Andersen Bondo i 1683 har skrevet følgende beretning: "Den 15. juni afvigte, kom min hjerte allerkæreste søster Sidsel Andersdatter Bondo fra Norge til min bolig på nær to dage på vandet imellem sit hjem i Tønsberg og Randers, Gud være lovet, som ledsagede hende vel herved, den samme nådige Gud bedes og ledsage hende vel hjem igen. Forblev her neder, til hendes elskelig gode datter, Susanna Helvig Christensdatter Morland havde sluttet bryllup med Hans Hansen Eisbøl på Årupgård. Er nu 13 år siden hun sidst var hernede, som var anno 1670, da hun var til min første søns Niels Sejersens barsel og samme 9. søndag efter trinitatis bar mit barn Niels til dåben vide supra Ao 1670," og han fortsatte sin beretning på den følgende side:

"Den 26. juni trolovede i mit hus meget velfornemme Hans Hansen Eisbøl sitzhaftig på Årupgård til min vel elskelige søsterdatter Susanna Helvig Christensdatter Morland af Tønsberg i Norge, i hendes hjerte kære moders, min hjertelig gode søster Sidsel Andersdatter Bondes og andre fornemme personers, (dog nogle få efter kgl. forordning) deres overværelse. Den 18. juli i Jesu navn kopulerede jeg meget velfornemme Hans Hansen Eisbøl på Årupgård til min gode søsterdatter Susanna Helvig Christensdatter Morland i Hvirring kirke, in corona nommularis med mere på latin.

Den 20. juli derefter blev holden (velkomst) med hæder udi Årupgård og samme dag hjemført. Den 2. august ført min allerkæreste søster. Sidsel Andersdatter Bondo til skibs ved Horsens på Rasmus Christensens Grenås skude. Gud ledsage hende vel hjem, for sit hellige gode navn"¹⁸⁵

Endnu en gang har Sejer Andersen Bondo haft besøg fra Norge og det var efter Christen Morlands død. Den 20. juli 1690 var hendes datter Susanne Helvig Morland gudmor ved en barnedåb, hvorefter der imellem linierne er skrevet til: "Ankom min gode søster, Sidsel Andersdatter Bondo, anden dagen." De sidste tre-fire ord er ikke til at læse.¹⁸⁶

115. MAREN ANDERSDATTER født i Borum efter 1600, antagelig død i Skanderborg. Gift omtrent 1630 med Christoffer Pedersen Bagge, født i Ribe omtrent 1580, død i Skanderborg efter 9. december 1664.

Børn:

- < 258. Lene Christoffersdatter
- < 259. Laurits Christoffersen
- < 260. Barbara Christoffersdatter.
- < 261. Anders Christoffersen Bagge.

Maren Andersdatter er den eneste af Anders Pedersens børn, som med sikkerhed kan siges at være datter af Barbara Nielsdatter, idet de begge nævnes i sagen om den sølvkande, som var Maren Andersdatters mødrene arv, og som hendes far Anders Pedersen havde pantsat for sin gæld fra 1619 og 20 på i alt 40 sletdaler. Da Christoffer Pedersen mente, at det ikke var gået rigtigt til, da panthaverne havde tilbudt ham at indløse sølvkanden, havde han appelleret herredstingets afgørelse til landstinget. Han havde da stævnet Niels Sørensen i

184. LAV. Randers bys tingbog 1662 24. marts, fol. 50.

185. Hvirring kirkebog 1683.

186. Hvirring kirkebog 1690.

Hørslevgård og Peder Lauritsen i Snåstrup på salig Jens Pedersen i Hørslevgård hans arvingers vegne anlangende en sølvkande som salig Jens Pedersens fuldmægtig, nemlig Just Andersen i Søballe skal have på Framlev herreds ting den 17. august 1631 tilbudt Christoffer, om han den ville indløse på salig Anders Pedersens arvingers vegne. De havde "samlet til hobe nogle sankevidner på de døde i samme sag, uden nærmere år og dato, for med sligt påfund at betale dem med ugyldige gældsbreve og tilegne sig samme sølvkande, som Christoffer Pedersens hustru Maren Andersdatter skal være efter tingsvidnes indhold udlagt efter hendes salig moder Barbara Nielsdatter." Christoffer Pedersen påstod, at kanden var blevet frataget Anders Pedersens arvinger uretmæssigt, og at ingen var mødt i dødsboet for at kræve gælden, da der skulle gøres udlæg til kreditorerne, og de havde heller ikke givet oplysning om pantet, som de burde have gjort til "tronnags" efter hans død, men først fremkommet med kravet efter år og dag, men da panthaverne kunne fremlægge både pantebreve og vidnesbyrd om, hvordan det var gået til, da kanden blev pantsat, så blev herredstingets dom stadfæstet den 16. marts 1633.¹⁸⁷

Det var måske noget letsindigt, at Christoffer Pedersen efter Christen Andersens død overtog den ene af Anders Pedersens gårde i Borum og på samtlige arvingers vegne lovede at betale, hvad der måtte være af gæld efter svigerfaderen. De allerede under Anders Pedersen omtalte gældssager mod arvingerne blev derfor ført mod Christoffer Pedersen ved Århus byting og Viborg Landsting i 1636, fordi han på den tid igen var flyttet tilbage til Århus.¹⁸⁸

Om Maren Andersdatter er der ikke mere at berette, men det er der til gengæld om hendes mand. Han blev født i Ribe omkring 1580. Han var søn af Peder Baggesen og Dorte Stage, og da han og Maren Andersdatter blev gift, var han enkemand, så hun blev stedmor til hans fire børn med Lene Worm, som han var blevet gift med i 1613. Den gang var han draget til Århus fra Ribe med en brudeskare, som talte 12 vogne,¹⁸⁹ og han havde handlet med staldøksne sammen med hendes far Willum Worm, havde kautioneret for ham, både for stude og for udførselstold, så ved skiftet efter Willum Worm i Skagen, hvor Christoffer Pedersen var mødt op med sine gældsfordringer, havde han under arvingernes protest overtaget hele boet, antagelig for dog at redde sig noget af sit tilgodehavende betalt. De andre skulle i hvert fald ikke nyde noget, da han truede med at ville gå fra arven og nøjes med at få gjort udlæg for sit tilgodehavende på 1732 sldl. og desuden forlange jævning, dvs. at de alle til boet skulle tilbagelevere, hvad de havde fået til udstyr, da de rejste hjemmefra, for at det, der måtte blive til rest kunne blive fordelt ligeligt imellem dem og kreditorerne.¹⁹⁰

Da Lene Worm døde, forhøjede Christoffer Pedersen sine børns arvepart med noget af sin egen, hvad han senere uden held prøvede på at få ændret, angiveligt fordi han ved boopgørelsen helt havde glemt at anmelde en større gældspost.

Christoffer Pedersen var købmand, og der var varer for 111 sldl. i boet efter Lene Worm, og han har nok stadig haft nogen handel med kvæg, for der var 13 okser, 4 stude og 6 køer til en samlet værdi af 253 dlr.¹⁹¹ De dyr har han næppe haft på stald i Århus, og det er nærliggende at tro, at de har været opstaldet i Borum, så han på den måde kan have lært Maren Andersdatter at kende, og tanken om selv at opfede stude kan have været årsag til, at han overtog selvejergården i Borum efter giftermålet med Maren Andersdatter, da hendes bror Christen døde.¹⁹² Det, han havde glemt, har muligvis været, at hans købmandsgård var blevet pantsat for 500 rigsdaler i 1621. Det voldte ikke problemer før end i 1636, da ophørte han

187. LAV. Viborg landsting dombog B 1633, fol. 102.

188. LAV. Århus bytingbog 1636 10/3, 17/11.

189. Bue Kaas: Biskop Peder Hegelunds almanakoptegnelser 1565-1613. Ribe 1976 bd.1 s. 620.

190. PT.1922: Carl Klitgaard: Nogle Bidrag til de lærde Wormers slægtshistorie. s. 170-87.

191. ERH. Århus Byarkiv skiftesager J1. Lene Worm 1630 3/2.

192. RA. Skanderborg lensregnskab uvisse indtægter, stedsmål 1630/31.

helt med at betale 24 rdl. i årlig rente af lånet. Det kan der have været flere grunde til, men med overtagelsen af begge sine svigerfædres dødsboer har han efter al sandsynlighed spændt sin økonomi for hårdt, da der var mere gæld, end han havde regnet med, og deres og hans egne tilgodehavender har været vanskelige at inddrive i tiden efter Kejserkrigen.

De to gældssager han blev påført, da han overtog Anders Pedersens efterladte bo, og lovede de andre arvinger at holde dem skadesløse, var altså ikke hans eneste retssager, og dyrt har det været med sagsomkostninger både ved bytinget i Århus og ved landstinget i Viborg. Han har sikkert været nødt til at sælge gården i Borum, for i 1632 klagede overformynderne over, at han var flyttet til et andet herred uden at skifte rigtigt med børnene,¹⁹³ og omkring halvandet år efter han flyttede til Borum, var han og familie tilbage til hans købmandsgård i Århus, som i mellemtiden havde været lejet ud, og da den blev afleveret i en mindre god stand blev det til en langvarig strid med lejereren farver Hans Klodt.

Hans Klodt havde ikke nået at få flyttet alle sine ting, derimellem nogle arbejdsredskaber, som Christoffer Pedersen nægtede at udlevere indtil farveren ville betale for reparationen af det, han havde ødelagt i købmandsgården. Retssagerne stod på i flere år med beskyldninger, afhøring af vidner og afholdelse af syn. Først da begge parter måtte forelægge sagen for overkøbsmand Jacob Abel, hvor de igen fremlagde deres regnskaber og skriftlige indlæg, som for Hans Klodts vedkommende til dels var affattet på plattysk, blev sagen endelig sluttet efter gentagelse af tidligere indlæg i sagen, og Christoffer Pedersens fremlagte syn på gården. Synsmændene fik forevist en badstue, som fandtes i gården: "Da så de, at samme badstue er nagelfast med stærke søm, og en fodrem er gennemboret ud mod gaden, så vand og andet kan flyde igennem, hvilket er remmen til stor skade". I stalden så de, at der manglede loftbrædder og 12 spiltove, at dørremmen var skamferet, og porten næsten gennemhugget. I stuen så de en udskåret seng, som var meget skadet både på fod og krone, altså en himmelseng. En kiste var ilde tilredt på fod og låg, og stuens loft var repareret for nylig, i mellemtiden var der helt nye lervægge, og der så ud til at have været et vindue, endvidere var gulvet for nylig lagt næsten helt om med nye sten. Så kom parterne igen op at toppes i retten, og endelig blev dommen afsagt, og for en gangs skyld var det Christoffer Pedersen, som vandt, så både overkøbsmandens afgørelse og synet af gården skulle stå ved magt.¹⁹⁴

Som før omtalt tabte Christoffer Pedersen sagen om sin svigerfar Anders Pedersens gæld til Søren Hvas og hans medarvinger, men det kneb med betalingen, hvorfor de stævned ham til landstinget, hvor sagen blev behandlet i 1637. Han forsøgte sig med indvendinger om, at to af gældsbrevene var over 20 år gamle, og at de derfor ikke burde stå ved magt, men den gik ikke. Han blev dømt til at betale de 30 dlr., som var halvdelen af det restbeløb, Søren Hvas havde betalt til Søren Frost.

Det må have knebet med likviditeten, for nogle måneder senere manglede han stadig at betale 8 rdl. 1 mark ½ sk., derfor tilbød han, at de kunde gøre udlæg i hans ejendom, og der blev pantet i et harnisk med to lårskinner, forstykke, bagstykke, strømpe og harnisk for 6 dlr. to slagsværd for 3 dlr., 114 tobakspiber à 1 sk. i alt 7 mark 3 sk. til dækning af hovedstol og 5 mark, som var rente for tiden fra 5. november 1635, hvorefter han mente sig at være fri for videre tiltale.¹⁹⁵

Imidlertid dukkede endnu en sag op, som nok endte med forlig. Sagen drejede sig om Søften kirkes bibel. Den 21. juni 1638 fremviste Christoffer Pedersen en bibel, som han sagde var hans. Jens Pedersen fra Søften blev derefter spurgt, om han også vedkendte sig den samme bibel på Søften kirkes vegne, og han svarede ja, og det kunne han bevise med levende

193. ERH. Århus byarkiv skiftesager J3. 1632 12/1.

194. LAV. Århus bys tingbog 1636 7/4, 21/4, 19/5.

195. LAV. Århus bys tingbog 1637 27/4.

folks vidnesbyrd. Det viste sig, at Christoffer Pedersens første kones stedmor havde skrevet to sedler, den ene skrevet i Skagen 1630, hvoraf det fremgår, at han havde lånt hende en bibel i hendes livstid, og at han skulle have den tilbage. I juli 1632 havde hun imidlertid skrevet en seddel "Boel Lasdatter bekender at have Søften kirkes bibel hos sig, som er af den slags, som udgik udi salig Højlovlig kong Frederiks tid, med argument og indhold over hvert kapitel". Da brev stod mod brev, vidste dommeren ikke andet at kende, end at sagen måtte afgøres ved landstinget.¹⁹⁶

Den ældste søn Peder Christoffersen af første ægteskab gav afkald til sin far for mødrene arv 13. september 1638. Han tjente da på Roskilde bispegård.¹⁹⁷ Den 22. september 1642 forbød overformynderne i Århus Christoffer Pedersen at sælge sin gård,¹⁹⁸ før end han kunne stille anden sikkerhed for sine børns arv, men da boede Christoffer Pedersen ikke længere i Århus, for han havde opsagt sit borgerskab den 25. februar 1641¹⁹⁹ og var flyttet til Grenå, hvor han var byfoged fra 1643 og til omtrent 1650, idet en anden skriver fik bestalling på hvervet 23. december 1651.

Grenå blev meget ødelagt under Torstensonkrigen, så byens råd med flere borgere, her i blandt Christoffer Pedersen, sendte en opgørelse til kancelliet om ødelæggelserne: "Ved samme lejlighed har vi i lige måde på det allerflittigste erfaret og befundet efter borgmester og råds skriftlige erklæring, at fornævnte by har lidt skade for 1580 rdl., som på adskillige tider i rede penge er blevet kontribueret til fjenderne. Der foruden har byen gjort og haft anden bekostning og udgift, som ikke er beregnet til nogen bestemt sum.

Derefter opremses punkt for punkt, hvad borgerne havde måtte levere til de fremmede krigsfolk, mens de var i byen, at de havde måttet betale for gaver til officerer for at være fri for overfald og udplyndring, dvs. beskyttelsespenge. Nogle af byens skuder var blevet brændt eller plyndret til søs, så den største del af borgerskabet var forarmet og deres "brug og næring dermed forsvækket".²⁰⁰

En ulykke kommer sjældent alene, for i 1649 brændte den østlige del af byen blandt andet kirke, skole og præstegård, og præsten skrev om branden i herredsbogen for Nørre herred:

"Breve, dokumenter, privilegier som høre til kaldet eller kirken, item inventarium er alt sammen forkommet af ildebrand, som anno 1649 29. juni fortærede og opbrændte den største og bedste part af byen, så og kirken, skolen og præstegården, som endnu (1661) lå ubebygget og ganske øde".²⁰¹

Disse ulykker kan også have ramt Christoffer Pedersen, og han flyttede igen fra Grenå. I 1650, da han solgte sin hustru Maren Andersdatters arv efter Jesper Pedersen, boede de igen i Århus,²⁰² men flyttede atter, for de sidste år at bo i Skanderborg, hvor han var ting-

Den 25. Novembr.
Anno 1645.

Christoffer Pedersen
Byfoged i Grenå.

Christoffer Pedersens underskrift fra tiden i Grenå
med tegninger af to af hans segl, fundet på
dokumenter fra Grenå.

196. LAV. Århus bys tingbog 1638 21/6 og 26/7.

197. LAV. Århus bys tingbog 1638 13/9.

198. ERH. Århus byarkiv skiftesager J3.

199. LAV. Århus rådstueretspr. 1641 25/2.

200. Carl Svenstrup: Grenaa Bys Historie bd. A 1.

201. LAV. Århus bispearkiv Nørre herreds herredsbog 1661.

202. RA. ADK.1767. Gård nr. 124 adk. nr. 5.

skriver i Skanderup birk og Hjelmlev herred. Her røber et skøde på en naboejendom, hvor han boede, nemlig i en gård inden for porten som Clemend Clemendsen amtsforvalter havde beboet, "som nu Christoffer Pedersen tingskriver påboer".²⁰³ Hvornår han kom til Skanderborg, kan ikke fastslås, men han havde en sag om et tilgodehavende fra 1658.²⁰⁴

Christoffer Pedersen var tingskriver i hvert fald til begyndelsen af 1665, hvor indførslerne i tingbogen stopper brat, skønt den langt fra er udskrevet. Den 9. december 1664 indsendte han og sønnen Laurits Christoffersen en ansøgning om hans overtagelse af faderens embede: "Eftersom jeg underskrevne, af hans kongelige majestæt nådigst er betroet tingskriveriet til Skanderborg birketing og Hjelmlev herreds ting så til forårsages jeg, formedelst min høje alder og svagheds skyld, bemeldte begge tingskriveri at afstå, og hermed til min søn Laurits Christoffersen vil have afstanden mod slige kondition, at højst bemeldte hans kongelig majestæt ham samme begge tingskriveri udi min sted nådigst vil både nyde og betjene. Datum Skanderborg 9. Decmber Ao 1664."²⁰⁵ Hvornår Maren Andersdatter døde, vides ikke.

116. ANDERS LAURITSEN BONDE, født omtrent 1615 i Sorring, død sst., begravet 4. marts 1687 i Dallerup. Gift før 24. februar 1649 med Birgitte Jensdatter, født i Møllerup, død i Sorring, begravet 20. marts 1697.

Børn:

< 262 Laurits Andersen Bonde, født i Sorring.

< 263. Jens Andersen, født i Sorring.

< 264. Kirsten Andersdatter, født i Sorring.

Anders Lauritsen Bondes kone Birgitte Jensdatter var datter af selvejerbonde Jens Sørensen og Kirsten Sørensdatter i Møllerup, idet deres to sønner, der begge hed Søren Jensen var medunderskrivere, da Anders Lauritsen Bonde og Birgitte Jensdatter i 1678, fik skrevet aftægtskontrakt med deres søn Laurits Andersen Bonde.²⁰⁶

Formodentlig er Anders Lauritsen blevet gift kort tid før Sejer Lauritsen i Sorring den 24. februar 1649 stod på Gern herreds ting "og udi hånd tog sin broder Anders Lauritsen ibm. og med fri vilje og velberåd hu skødte, solgte og aldeles afhændte fra sig og sine arvinger og til fornævnte Anders Lauritsen og hans hustru Birgitte Jensdatter til evindelig ejendom at have, nyde, bruge og beholde al den lod og arvepart, han var arveligen tilfalden efter hans salig afgangne fader Laurits Andersen, som boede og døde i Sorring udi den selvejer bondegård i Sorring, fornævnte Anders Lauritsen iboer, med al sin rette tilliggelse." Dette skøde er den første erhvervelse af udestående arveparter i selvejergården i Sorring. Det er opbevaret mellem de afskrifter, som 1691 blev afleveret til Dronningborg rytterdistrikt.²⁰⁷

Det næste skøde er yderligere køb af arveparter i Anders Lauritsens gård. Det er fra 1661, men det findes kun i en senere afskrift, som blev indsendt af regimentsskriveren forud for ryttergodsauktionen i 1767: "Henrik Lauritsen i Kalbygård, herredsfoged til Gern herreds ting, Joen Knudsen i Tovstrup og Frands Nielsen i Storring gør vitterligt at år 1661 lørdagen den 9. november på fornævnte ting var skikket Anders Lauritsen i Sorring, han æsket og fik et fuldt tingsvidne af otte dannemænd, hvilke otte dannemænd der alle vidnede på deres gode tro og rette sande de på fornævnte ting og dag så og hørte, for tingsdom [stod] Niels Nielsen i Flensted og på sin hustru Maren Lauritsdatters vegne, og med sin fri vilje og velberåd hu i hånd tog Anders Lauritsen i Sorring, solgte, skødte og aldeles afhændede for sig og sin for-

203. LAV. Skanderup birks tingbog 1664 23/9, fol. 36.

204. LAV. Skanderup birks tingbog 1662 29/8, fol. 44.

205. RA. Jyske registre C15, indlæg nr. 39/1666.

206. LAV. Gern herreds tingbog 1678 6/4, fol. 14.

207. LAV. Dronningborg rytterdistrikts selvejerskøder 1691, nr. 23.1649 24/2.

nævnte hustru og deres arvinger og til Anders Lauritsen i Sorring og hans hustru Birgitte Jensdatter og deres arvinger til evindeligt ejendom at have, nyde, bruge og beholde al den lod og part, som hans fornævnte hustru Maren Lauritsdatter, hende var arveligt tilfaldet efter hendes salig far Laurits Andersen og moder Magdalene Nielsdatter, som begge boede og døde i Sorring i den selvejerbondegård, som fornævnte Anders Lauritsen nu påboer.²⁰⁸

Det faldt tilsyneladende ikke i god jord hos godsejeren, nemlig ryttergodset, at Anders Bonde ville sikre arvefølgen på sin gård allerede i 1666, for den 16. juni det år stod Joen Knudsen delefoged på Gern herreds ting, lod læse af ridefogden Hans Bertramsens stedsmålsbog, at Anders Bonde i Sorring havde ladet en lille dreng, hans søn Laurits Andersen tage husbondhold på den halve bondegård. Sønnen har da været omtrent 15-16 år gammel. Der blev dog ikke fulgt op på sagen, hvorvidt det blev godkendt vides ikke, men han fik dog først sit skøde langt senere.²⁰⁹

Som en påmindelse om at meget af godset i Gern herred før reformationen havde været klostergoods, skulle en del af bønderne betale en afgift, kaldt plovhavre til Århus hospital, hvilket det kunne knibe med i de dårlige tider, det var i sidste halvdel af 1600-årene. Så da flere af bønderne i Sorring i februar 1670 blev stævnet til tinget for plovhavre, som de var blevet skyldige, vidnede Rasmus Jespersen i Dallerup, at for 40 år siden betaltes der af de fem gårde i Sorring, hvorpå Christoffer Jensen, Søren Madsen, Niels Rasmussen, Rasmus Lauritsen og Jens Sørensen boede, 3 skæpper plovhavre, ligesom af de andre gårde. Anders Lauritsen i Sorring, der også kunne mindes 40 år, vidnede, at der af de store gårde i Sorring betaltes af hver 3 skæpper rug til Århus hospital, og andre vidnede det samme. Hvortil de svarede, at de brugte kun en tredjedpart så meget, som de andre store gårde, så de mente ikke, de burde betale mere end tredjedparten.²¹⁰ Anders Lauritsen kunne altså i 1670 mindes 40 år, hvilket kan betyde, at han i 1630 var i det mindste omkring 15 år gammel.

Mange af de stridigheder, der var mellem landsbyernes beboere, var ofte med naboen. En gang imellem kunne det udløse slagsmål eller i det mindste skænderier og udbredelse af rygter, men den slags blev ikke tålt. Hvad Anders Lauritsen var blevet skældt ud for ses dog ikke, men det har været vigtigt for ham i december 1671 at få udstedt tingsvidne på, at han og Peder Pedersen Rytter i Sorring blev forligt om den trætte og ord, der havde været mellem dem, således at Peder Pedersen ikke vidste andet end sømmeligt om Anders Lauritsen og lovede at holde sine gærder ved lige, så de skal blive Anders Lauritsens fæmon uden trængsel og skade.²¹¹ Netop om efteråret var det vigtigt, at de mest nødvendige gærder var ordentligt vedligeholdt, for kvæget græssede overalt efter kornet var indhøstet.

Der blev også problemer med naboen, Jørgen Nielsen, der var ny på stedet, for han havde købt gården af dens tidligere ejere, nemlig afdøde kaptajn Jens Rasmussens arvinger i 1673.²¹² Her var der problemer med et gærde imellem deres tofter. Anders Bonde fik i 1674 synet noget havre i sin toft, hvor der var gjort skade, idet Jørgen Nielsen ikke havde holdt sit gærde ved lige. Året efter fik Jørgen Nielsen tinglæst, "at han forbød alle at gå over toftøgærdet ved hans gård, gøre ulovlige veje derover eller lade deres fæmon komme derind, hvortil Anders Lauritsen med flere svarede, at når han nu havde lyst sin toft i fred, så mener de, at han burde holde lukkelsen om samme toft ved hævd."

Så gik der endnu et år, og Anders Bonde fik tinglæst et vidneudsagn, "at det gærde mellem Anders Lauritsen og Jørgen Nielsens toft, det har han opført for salig Niels Rasmussen, som boede og døde i den gård, Jørgen Nielsen påboer, og andre vidnede, at de ikke havde opfat-

208. RA. ADK. 1767. Gård nr. 111, skøde nr. 1.

209. LAV. Gern herreds tingbog 1666 16/6, fol. 38.

210. LAV. Gern herreds tingbog 1670 12/2, fol. 17.

211. LAV. Gern herreds tingbog 1671 9/12, fol. 218.

212. LAV. Dronningborg rytterdistrikts selvejerskøder 1691, nr. 34.1673 22/11.

tet, at Anders Bonde opførte noget af diget, og at salig Niels Rasmussen betalte en graver for at opkaste et dige. Jørgen Nielsen mente, at da Anders Bondes toft grænsede op til hans toft, da burde han vedligeholde det halve gærde, hvortil Anders Bonde svarede, at når han havde ophøstet sin toft, da vil han tage gærdet op og lade byens fæ gå deri." Samme dag fik Jørgen Nielsen synet gærdet, og så ser man ikke mere til den sag, så de er vel blevet forligt om den vedligeholdelse.²¹³

Omsider kom det så vidt at "den lille dreng" skulle overtage gården, så Anders Lauritsen Bonde på tredje ting lovbød den selvejergård i Sorring, han påboer, med varsel til Jens Andersen, ladefoged på Søbygård, Søren Pedersen med hustru Kirsten Andersdatter i Låsby og Laurits Andersen i Sorring, som fremviste sølv, penge, fyldest og fuld værdi.²¹⁴ Skødet på gården blev tinglæst den 6. april 1678: "Anders Lauritsen Bonde på egne og Berete Jensdatters vegne solgte til sin søn Laurits Andersen og fæstemø Karen Nielsdatter den selvejergård i Sorring, de begge påboer samt gadehuse og en søsterlod i det hus, salig Laurits Rasmussen Snedker påboede samt det, han havde tilforhandlet sig." Desuden fremlagdes der en kontrakt imellem Laurits Andersen og hans kære forældre Anders Lauritsen og Berete Jensdatter, angående det, de skal have deres livstid, da de har afhændet deres gård til ham. Kontrakten var underskrevet af Laurits Andersens morbrødre begge Søren Jensen er i Møllerup.²¹⁵

117. SEJER LAURITSEN BONDE, født i Sorring, død efter 16. marts 1667.

Sejer Lauritsen Bonde kendes fra det ovenfor omtalte skøde på den arvepart, som han i 1661 solgte til sin bror Anders Lauritsen Bonde:

"Jesper Pedersen i Oustrup herredsfoged til Gern herreds ting, Jens Bertelsen i Tulstrup, Frands Nielsen i Storring går vitterligt, at år 1649 lørdagen den 24. februar på fornævnte ting var skikket Anders Lauritsen i Sorring han æsket bades og fik et fuldt tingsvidne af otte dannemænd, hvilke fornævnte otte dannemænd der alle vidnede på deres gode tro og rette sande, det de på fornævnte ting og dag så og hørte, for tingsdom stod Sejer Lauritsen i Sorring og udi hånd tog sin broder Anders Lauritsen ibm. og med fri vilje og velberåd hu skødte, solgte og aldeles afhændte fra sig og sine arvinger og til fornævnte Anders Lauritsen og hans hustru Birgitte Jensdatter til evindelig ejendom at have, nyde, bruge og beholde al den lod og arvepart, han var arveligen tilfalden efter hans salig afgangne fader Laurits Andersen, som boede og døde i Sorring udi den selvejer bondegård i Sorring, fornævnte Anders Lauritsen iboer, med al sin rette tilliggelse, rettighed og herlighed i by og mark være sig i huse og bygning, ager, eng, skov og mark, hede og fælled, mose og kær, fiskevand og fægang, vådt og tørt med alt andet være sig ved hvad navn, det er eller nævnes kan, aldeles intet undtagen i nogen måde inden alle fire markemåde, som fornævnte gård og gård nu tilligger og med rette bør ved fornævnte gård at tillige.

Og kendes fornævnte Sejer Lauritsen sig at have annammet og oppebåret sølv, penge, fyldest og fuld værd af fornævnte sin broder Anders Lauritsen for fornævnte lod og arvepart udi fornævnte gård og dets rette tilliggelse efter sin egen gode vilje og nøje. Så han herfor takker ham alt ære og godt for god redelig betaling udi alle måder".²¹⁶

Sejer Laursen boede endnu i 1667 i Sorring, for da vidnede han på Gern herreds ting, "at for 3 år siden, da havde Søren Nielsen i Røgen ladet sende tømmer til at bygge på den gård, Christen Rasmussen påboer, da han har halvdelen i fæste, og da truede Christen Rasmussen ham og sagde, at dersom han kom på den gård for at bygge, da skulle han løfte ham derfra,

213. LAV. Gern herreds tingbog 1674 29/8, fol. 203, 1675 5/6, fol. 75, 1676 26/8, fol. 196.

214. LAV. Gern herreds tingbog 1677 15/12, fol. 272.

215. LAV. Gern herreds tingbog 1678 6/4, fol. 13, 14.

216. LAV. Dronningborg rytterdistrikts selvejerskøder 1691, nr. 23. 1649 24/2.

så det skulle spørges”.²¹⁷ Formodentlig har Sejer Laursen boet som indsidder hos den omtalte Christen Rasmussen, som var gift med hans søster. Siden den tid er han slet ikke nævnt i tingbogen.

118. KAREN LAURITSDATTER, født i Sorring, død sst. efter 1677. Gift 1. med Christen Rasmussen, død i Sorring før 12. juni 1669. Gift 2. med Søren Madsen, død i Sorring efter 1677.

Børn i første ægteskab:

< 265. Anders Christensen.

266. Anne Christensdatter.

1663-64 betalte Søren Madsen 6 rdl. i husbondhold af en halv selvejergård Anders Olufsen og Christen Rasmussen tilforn beboede.²¹⁸ Det var derfor med god grund at Karen Lauritsdatter i Sorring, salig Christen Rasmussens nu Søren Madsens den 5. juni 1669 var blevet indstævnet til at møde på tinget den 17. juli, hvor de indstævnedes alle blev tiltalt, “for de i lang tid har siddet i uskiftet bo mod loven. Nogle af dem bad om udsættelse, men dommen lød, “de burde holde skifte, når det begæres”.²¹⁹

I den gård Søren Madsen havde overtaget ved ægteskabet med Karen Lauritsdatter var der endnu udestående arveparter, som af Niels Mogensen i Farre med fuldmagt af Sejer Andersen i Glibstrup på 3. ting blev lovbudt i den selvejergård i Sorring, Søren Madsen påboer, som Sejer Andersen arvede efter sin salig far Anders Rasmussen. Forud var der givet varsel til Niels Rasmussen, Anders Lauritsen Bonde i Sorring, Søren Frandsen i Klintrup, Maren Pedersdatter og Søren Mogensen i Farre.²²⁰

Søren Madsen var mellem de bønder, som blev tiltalt for manglende indbetaling af plovhavre til Århus hospital, da hans svoger kunne mindes i 40 år, hvad der før var blevet betalt af gårdene i Sorring.²²¹

Trods de mange skøder på arv mellem slægtninge, så må der stadigvæk have været mange, der havde parter i hinandens gårde inden for samme slægt, og det derfor kunne volde problemer når afgifterne skulle betales, også hvor meget hver enkelt af parthaverne, skulle yde når rytteren skulle have sin mundering og sit ophold betalt med en nærmere bestemt afgift for hver otte tønder hartkorn. Således stævnedes kvartermester Henrik Jacobsen Søren Madsen i Sorring til tinget den 22. august 1674 og fremlagde fortegnelse over kasseret mundering af den selvejergård i Sorring, han påboer.

Dommen blev “at han bør betale restants og mundering af sin gård.” Hvor meget han skulle betale, har der dog været tvivl om, for samme dag kunne regimentskriveren fremlægge “en kontrakt oprettet mellem Anders Lauritsen Bonde i Sorring, hans søn Laurits Andersen og hans søster Barbara Lauritsdatter i Sorring med hendes søn Laurits Lauritsen Rytter, Christen Madsen i Ovstrup og Peder Låsby i Tovstrup angående rytterhold af gården, som de havde part i”.²²²

Søren Madsen og Karen Lauritsdatter er begge nævnt i fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678, der var da hverken børn eller tjenestefolk på gården.²²³

217. LAV. Gern herreds tingbog 1667 16/3, fol. 11.

218. RA. Skanderborg lensregnskab uvisse indtægter, stedsmål 1663-64.

219. LAV. Gern herreds tingbog 1669 17/7, fol. 102.

220. LAV. Gern herreds tingbog 1669 6/11, fol. 143.

221. LAV. Gern herreds tingbog 1670 12/2, fol. 17.

222. LAV. Gern herreds tingbog 1674 22/8, fol. 199.

223. RA. Fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678.

119. MAREN LAURITSDATTER, født i Sorring, død i Flensted. Gift med Niels Nielsen i Flensted.

Maren Lauritsdatters mand Niels Nielsen i Flensted stod på Gern herreds ting den 9. november 1661 og på sin hustru Maren Lauritsdatters vegne, og med sin fri vilje og velberåd hu i hånd tog Anders Lauritsen i Sorring, solgte, skødte og aldeles afhændede fra sig og sin fornævnte hustru og deres arvinger og til Anders Lauritsen i Sorring og hans hustru Birgitte Jensdatter og deres arvinger til evindeligt ejendom at have, nyde, bruge og beholde al den lod og part, som hans fornævnte hustru Maren Lauritsdatter, hende var arvelig tilfaldet efter hendes salig far Laurits Andersen og moder Magdalene Nielsdatter, som begge boede og døde i Sorring i den selvejerbondegård, som fornævnte Anders Lauritsen nu påboer²²⁴ Intet andet er fundet om dette ægtepar.

120. BARBARA LAURITSDATTER, født i Sorring, død sst. 1681. Gift med Laurits Rasmussen, død i Sorring 1669.

Børn:

< 267. Rasmus Lauritsen.

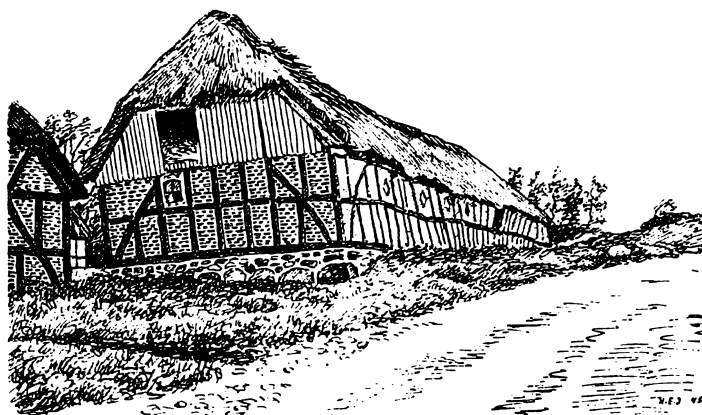
< 268. Karen Lauritsdatter.

269. Laurits Lauritsen Rytter.

< 270. Johanne Lauritsdatter.

Barbara Lauritsdatter i Sorring var en af dem, som var omfattet af den kontrakt angående rytterhold, som blev oprettet mellem hende, hendes søn Laurits Lauritsen Rytter og hendes bror Anders Lauritsen Bonde og dennes søn Laurits Andersen med flere i 1674.

Anders Lauritsen i Sorring fik på sin søster Barbara Lauritsdatters vegne afkald af Niels Nielsen i Sorring på hans hustru Karen Lauritsdatters vegne, da de den 20. februar 1669 gav Barbara Lauritsdatter afkald for arv, selvejergods undtaget, efter hendes salig far Laurits Rasmussen, som boede og døde i Sorring. Barbara Lauritsdatter er nævnt sammen med sit "barn Johanne Lauritsdatter" mellem husfolk i fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678.²²⁵

En af de gamle bindingsværkbygninger som tidligere fandtes i Sorring. Tegnet af lærer Hans Erik Jensen 1948.

224. RA. ADK. 1767. Gård nr. 111, skøde nr. 1. 1661 9/11.

225. LAV. Gern herreds tingbog 1669 20/2, fol. 17.

SYVENDE SLÆGTLED

121. ANNE PEDERSDATTER, født omtrent 1640, død i Galten, begravet 18. april 1722. Gift med Herlov Jensen, født i Lundgård, Skovby sogn, død i Galten efter 1679.

Børn:

- < 271. Jens Herlovsen, født omtrent 1674.
- < 272. Peder Herlovsen, født omtrent 1679.
- < 273. Knud Herlovsen

Anne Pedersdatters mand Herlov Jensen er nævnt sammen med sine søskende og forældre herredsfoged Jens Envoldsen og Ellen Herlovsdatter, da de for at vise deres uskyld i en tjenestepiges død aflagde bårerprøve i 1662.¹

I 1666 blev Jens Jensen i Skovby stævnet og tiltalt af Jens Envoldsen, fordi Jens Jensen havde købt en hest af Herlov Jensen men ikke betalt den. Sagsøgte blev dømt til at betale inden femten dage, men det blev nødvendigt igen at stævne ham for betalingen på 11 sldl. i foråret 1668.²

Herlov Jensen i Lundgård stævnedes efter sin fars død samtlige Skovby mænd for deres gæld til salig Jens Envoldsen i Lundgård. Efter seks ugers opsættelse af sagen blev de efter regnskabet dømt til at betale inden femten dage.³

1674 mødte Herlov Jensen i Lundgård på sin mor Ellen Herlovsdatters vegne for at svare på et krav fra korporal Hans Apel om betaling af restancer. Herlov Jensen svarede, at hun, siden korporalen blev Lundgård assigneret, har betalt hendes skyld og landgilde til ham, som der også var kvitteret for, og da kravet om landgildebetalingen var højere end i jordebogen, kunne hun ikke tildømmes at betale.⁴ Kort tid efter var Herlov Jensen flyttet til Galten, hvor han den 2. december 1674 på egne og Anne Knudsdatter, salig Peder Lauritsen i Galten, hans efterleverske hendes vegne lovbød den part, som hun ejer i den selvejerbondegård i Galten, hun påboer og Herlov Jensens hustru Anne Pedersdatters part, som hun arvede efter sin far, salig Peder Lauritsen i samme gård. Der blev givet varsel til Rasmus Knudsen og Jens Knudsen i Vengegård, Anne Knudsdatter i Galten med børn Karen Pedersdatter og Laurits Pedersen, Ellen Herlovsdatter og hendes børn Ellen Jensdatter, Rasmus, Jens og Envold Jensen i Lundgård, Niels Mortensen i Gammelgård, Oluf Pedersen i Borum, Rasmus Madsen i Skovby og Jørgen Eriksen i Vadsted, som bød sølv og penge og derefter fik udstedt skøde på gården en uge senere.⁵

122. KAREN PEDERSDATTER, født i Galten, død efter 20. maj 1695 i Skanderborg. Gift med Jens Nielsen, død efter 20. maj 1695 i Skanderborg.

Karen Pedersdatter fik lovbud, da hendes svoger Herlov Jensen i 1674 solgte sin svigermors og sin hustru Anne Pedersdatters arv i salig Peder Lauritsens selvejergård i Galten.⁶ Karen Pedersdatter og hendes mand skomager Jens Nielsen er 1695 nævnt mellem arvingerne på skiftet efter Rasmus Knudsen i Vengegård, idet hendes mor Anne Knudsdatter var død for-

1. LAV. Framlev herreds tingbog 1662 21/5, fol. 74.

2. LAV. Framlev herreds tingbog 1666 5/12, fol. 104 og 1668 11/3, fol. 116.

3. LAV. Framlev herreds tingbog 1671 21/9, fol. 132.

4. LAV. Framlev herreds tingbog 1674 29/7, fol. 5.

5. LAV. Framlev herreds tingbog 1674 2/12, fol. 26, 9/12, fol. 28.

6. LAV. Framlev herreds tingbog 1674 2/12, fol. 26.

inden.⁷ Da Skanderup kirkebog ikke er bevaret før 1723, er der intet andet fundet om dette ægtepar.

123. LAURITS PEDERSEN, født i Galten, død før 20. maj 1695.

Laurits Pedersen fik lovbud, da hans svoger Herlov Jensen i 1674 lovbød og solgte sin hustru og hendes mor Anne Knudsdatters arveparter i salig Peder Lauritsens gård i Galten.⁸ Men da han ikke er nævnt i skiftet efter sin morbror Rasmus Knudsen i Vengegård, må han være død uden livsarvinger inden da.⁹

124. MAREN ANDERSDATTER, født i Galten omtrent 1665. Gift 1. med Peder Pedersen Overgård, født i Galten omtrent 1640, død sst., begravet 24. august 1710. Gift 2. i Galten 30. november 1710 med Peder Lauritsen fra Hemstok, død efter 26. oktober 1726.

Børn i første ægteskab:

< 274. Maren Pedersdatter, født omtrent 1691.

< 275. Anders Pedersen, døbt 8. marts 1696.

< 276. Karen Pedersdatter, døbt 26. februar 1699.

Barn i andet ægteskab:

277. Peder Pedersen, døbt 3. april 1712.

Maren Andersdatters far døde før 1695. Derfor var det hende og hendes søster, der er nævnt som arvinger efter hendes farbror Rasmus Knudsen i Vengegård, og det var Maren Andersdatters mand Peder Pedersen Overgård, der mødte på skiftet i Vengegård i 1695.⁹

Maren Andersdatter blev i 1709 stævnet til tinget for at vidne i en injuriersag mellem nogle folk fra Galten.¹⁰

29. oktober 1710 havde Peder Lauritsen af Hemstok og Maren Andersdatter, salig Peder Pedersens enke, trolovelse i hendes egen gård. Den 26. oktober 1726 oplod Peder Lauritsen sin halve fæstegård i Galten til svigersønnen Niels Pedersen.¹¹

125. DORTE ANDERSDATTER, født i Galten, død efter 20. maj 1695. Gift med Søren Mikkelsen, skipper i Århus, død efter 20. maj 1695.

Dorte Andersdatter og hendes mand Søren Mikkelsen er nævnt i skiftet efter hendes farbror Rasmus Knudsen i Vengegård i 1695. De boede da i Århus.⁹

126. RASMUS JENSEN, født omkring 1681 i Javngyde, død sst. 9. marts 1745. Hans kones navn er ikke kendt, hun er antagelig død senest 1749.

Børn:

< 278. Rasmus Rasmussen, født omtrent 1718

< 279. Karen Rasmusdatter

Rasmus Jensens mor Karen Bertelsdatter oplod i 1698 sin halve ryttergård til sønnen. Han betalte 2 rdl. i indfæstning og skulle give hende nødtørftigt ophold på stedet i hendes livstid.¹² Efter Rasmus Jensens død fik hans søn Rasmus Rasmussen i 1749 fæstebrev på

7. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1695 20/5, fol. 40.

8. LAV. Framlev herreds tingbog 1674 2/12, fol. 26.

9. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1695 20/5, fol. 40.

10. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1709 21/8, fol. 26.

11. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1726 26/10, fol. 229.

12. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1698 18/11, fol. 182.

gården, som havde 30 fag bygninger, 3 td. 1½ alb. jordtilliggende og 1 skp. 3 fjr. ½ alb. skov. Han betalte intet i indfæstning, så gården har været i dårlig stand.¹³

127. ELLEN JØRGENDATTER, født i Vadsted omtrent 1670, død i Galten, begravet 7. juli 1757. Gift i Galten 21. juli 1696 med Jens Lauritsen, født omtrent 1668 i Hemstok, død i Galten, begravet 7. august 1736.

Børn:

- < 280. Karen Jensdatter, døbt 6. juni 1697.
- < 281. Anne Jensdatter, døbt 17. maj 1700.
- < 282. Anne Jensdatter, døbt 17. maj 1705.

16. februar 1698 stævnedes Ellen Jørgensdatters halvbror Erik Jørgensen af Sorring på sin bror Sejer Jørgensens, egne og samtlige medarvingers vegne, Rasmus Christensen i Holmstol, Søren Christensen i Lyngby og Jens Lauritsen på hustru Ellen Jørgensdatters vegne og samtlige hendes søskende, alle i Galten, salig Laurits Andersens hustru Karen Nielsdatter i Sorring for lovbud angående den halve selvejer bondegård i Sorring, som Søren Jensen påboer, og den 9. marts 1698 fremlagdes en kontrakt oprettet mellem Erik Jørgensen og beboeren af gården samt et købebrev fra 27. juni 1696, som viste, at Søren Jensen havde købt samtlige arvingers parter, hvorfor han begærede skøde på gården.¹⁴ De arveparter har været arv efter Ellen Jørgensdatters farfar Erik Sejersen i Vadsted.

Det var også arv i Sejerslægten, som Jens Lauritsen i Galten, Jørgen Jørgensen og Dorte Jørgensdatter med lavværge Peder Herlovsen pantsatte 12. april 1706 til dækning af deres gæld til Jørgen Eriksen Skrædder i Sorring. Pantet var deres lod og part i Bjarup mose, som de arvede efter deres salig mor Karen Knudsdatter, som boede og døde i Galten, og som Anders Lauritsen og Barbara Lauritsdatter i Sorring indtil da havde haft i leje.¹⁵

Efter Jens Lauritsens død i 1736 blev der holdt skifte, så hans efterladte bo kunne blive delt mellem Ellen Jørgensdatter og deres tre børn, Karen Jensdatter, som var gift med Rasmus Pedersen af Galten, Anne Jensdatter gift med lægdsmanden Knud Sørensen Knudsen i Galten og Anne Jensdatter, som var 26 år og tjente hos sin mor. Til stede var Ellen Jørgensdatters lavværge Ernst Ludvig Dencke af Alken og hendes to svigersønner på deres hustruers vegne, og for den yngste datter mødte Knud Nielsen i Bjedstrup. Der var ikke særlig mange møbler eller metalgenstande i boet, og den afdødes klæder var givet til svigersønnen Rasmus Pedersen, men dyrene blev vurderet til 188 sldl., og der var lidt udestående fordringer, så boets værdier var 316 sldl. 2 mark 4 sk.

Enken, lavværgen, formynderen og tilstedeværende arvinger svarede nej til spørgsmålet, om de vidste mere at opgive, samtlige svarede, at de ikke vidste andet, end at gården var en selvejergård. Værdien af selvejet blev sat til 200 sldl., hvorved formuen blev på 516 sldl. 2 mark 4 sk. Foruden dyr og andet, som skulle blive ved gården, var der også lidt gæld. Anne Jensdatters formynder Knud Nielsen fra Bjedstrup fordrerede på sin myndlings vegne forlods udtaget et beløb svarende til den udflyning, det vil sige udstyr med mere, som de to ældste havde fået, da de blev gift, det blev derefter sat til 70 sldl. Peder Herlovsen i Kalbygård, som var lavværge for enkens søster Dorte Jørgensdatter i Låsby, gjorde krav på hvad, hun kunne tilkomme efter skiftebrev af 19. juni 1694, beløbende i alt 15 sldl. 3 mark 8 sk. og mente, at hun var berettiget en part af gårdens selvejerrettighed.

13. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1749 24/10, fol. 73.

14. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1698 16/2, fol. 172, 9/3, fol. 175.

15. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1706 14/4, fol. 228, Aarhus stifts aarvog 1938, S. Leth Danielsen: Oustrupgaard og dens Beboere gennem 400 Aar, s. 12-13.

Samtlige vedkommende tilkendegav, at da Dorte Jørgensdatter for mere end 30 år siden kom fra Galten til Låsby, fik hun med sig fra stedets beboer, nu afdøde Jens Lauritsen, to bæster og en ko, som ikke var af de ringeste, og de ville bevidne værdien, som dog ikke blev skrevet ind på den dertil afsatte plads. Desuden forklarede de, at hverken hun eller hendes salig mand Peder Sørensen havde gjort krav eller tiltale i langsommeligtid. Skifteretten skønnede, at Dorte Jørgensdatter ikke retsligt kunne få anvist nogen betaling, for dengang der blev skiftet i 1694, havde besværing og udgifter været højere end boets midler, og skulle hun have haft del i selvejerrettigheden, skulle hun også have taget andel i gælden, og med den nævnte gave mente de, hun havde fået dækning for de 15 sldl. 3 mark 8 sk., hun var skrevet til i skiftebrevet.

Det fremgår ikke af teksten i skiftet 1736, hvem det deri omtalte skifte var efter, men det må være efter Ellen og Dorte Jørgensdøtres mor Karen Knudsdatter, idet deres far døde allerede 1676. Udgifterne blev derefter beregnet til 285 sldl. 1 mark 8 sk., så der blev 231 sldl. 12 sk. til arvingerne. I kærlighed til sine børn forlangte enken hverken sin broderlod eller sin begravelses bekostning, hvorimod hun beholdt sin fæstengave, to fremviste sølvkander. Endvidere blev det aftalt, at de to svigersønner Knud Sørensen Knudsen og Rasmus Pedersen lod deres arv blive stående uden rente, så længe enken selv ville forestå gården. Den yngstes midler skulle ligeledes blive i boet under formynderens tilsyn.¹⁶

128. DORTE JØRGENDATTER, født i Vadsted omtrent 1670, død i Låsby, begravet 7. januar 1754. Gift med Peder Sørensen, født omtrent 1679, død i Låsby, begravet 27. januar 1736.

Dorte Jørgensdatter er nævnt i skiftet efter sin svoger Jens Lauritsen i 1736.¹⁶ Efter sin mand Peder Sørensens død afstod Dorte Jørgensdatter formedelst skrøbelighed gården til hans søstersøn Søren Rasmussen.¹⁷

129. JØRGEN JØRGENSEN, født i Vadsted omtrent 1676, død i Galten, begravet 29. november 1706. Jørgen Jørgensen var skrædder og antagelig ugift.

130. KNUD ANDERSEN ASSENS, født i Assens 14. december 1667, død i Horbelev 10. marts 1712. Gift med Karen Nicolajdatter Helt, død i Horbelev, begravet 28. oktober 1746.

Børn:

- < 283. Anders Knudsen Assens, født 9., døbt 17. maj 1702.
- 284. Margrete Knudsdatter Assens, døbt 17. april, død 9. maj 1703.
- 285. Nicolaj Knudsen, døbt 6. oktober, begravet 3. december 1704.
- < 286. Iver Knudsen Assens, døbt 13. november 1705.
- 287. Jørgen Knudsen, døbt 25. november 1706, død før 1746.
- < 288. Johanne Knudsdatter, døbt 27. januar 1708.
- < 289. Else Kirstine Knudsdatter Assens, døbt 14. marts 1709.
- 290. Birgitte Knudsdatter, døbt 11. august 1711, død 31. oktober 1714.

Knud Andersen Assens nåede at få otte børn, hvoraf to dog døde inden han selv døde i 1712. Den 18. maj var provsten hr. Erik Dannefer og nogle andre præster fra nabosognene "forsamlede i Horbelev præstegård for at befatte lovlig registrering og vurdering på befindende gods og midler efter ærværdig, hæderlig og fornemme vellærde, nu salig mand hr. Knud Assens, fordm velmeriteret sognepræst for Horbelev og Falkerslev menigheder, som ved døden var afgang den 10. marts næst forløbne, til påfølgende skifte og deling imellem

16. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1736 7/12, fol. 181.

17. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1739 14/11, fol. 160.

hans efterladte hustru, den hæderbårne og dydædle madame Karen Helt og deres sammen avlede børn, navnlig sønnerne Anders Assens 11 år gammel, Iver Assens 8 år gammel og Jørgen Assens 7 år gammel, døtrene Johanne Assens, Else Kirstine Assens og Birthe Assens. Til enkens lavværge hr. Peder Nødager, sognepræst for Åstrup menighed, til børnenes formynder bliver dem ej endnu nogen beskikket, men beror til skiftets slutning. Under registrering har hæderlig monsr. Mathias Helt, enkens broder sig påtaget at være [til stede] på børnenes bedste i alle måder og deres tarv at beoagte.

Sølv. Et stort sølvbæger 17½ lod, et dito 16 lod, et dito 14 lod, et dito 8 lod, et mindre 5 lod, et par udpuklede saltkar 13 lod, et par slette dito 12 lod, 2 forgyldte tumlinger Nyrnberger arbejde 12 lod, 11 sølvskeer 44 lod. Sølv i alt 90 sldl. 9 sk.

Thetøj seks store postelins thekopper med skåle, fem mindre dito, og en uden skål, og en uden kop, 1 thekande af terra sigilata, en dito af terra sigilata, en stor postelins skål, i alt 4 sldl. 3 mark 13 sk. Den slags procelæn var endnu ikke så almindeligt, så til brug ved måltiderne var det tinservice, man anvendte i bedre stillede hjem.

Ligesom sølvtøjet blev tin, kobber og messing vurderet efter vægt til 25 sldl. 3 mark 15 sk., for der var temmelig meget, et stort fad, seks mindre fade, et dusin tallerkener, to fade af krontin, nok et dusin tallerkener og endnu et dusin, som ikke var helt så værdifulde. Der var desuden et vandfad, en skål med låg, en natpote af manggods, et par stager af krontin, et dybt fad af manggods, et halvt dusin tallerkener af manggods og et lidet saltkar. Mellem genstande af kobber og messing var et stor kobberfyrfad, et kobber dørslog, et messing rivejern, en stor og en lille morter, en stor thekedel, en messingkedel og flere mindre, en lyseplade, et par messing stager og to mindre, to messing lysesakse, et strygejern, og nogle mindre ting, vurderet til i alt 29 sldl. 8 mark 11 sk. Hvad der var af jerntøj i køkkenet, har først og fremmest været til madlavningen, og der var også flere ting af blik. Sengetøjet bestående af dyner, underdyner og puder, lagner med mere blev nummereret. Der var 28 numre. Noget af det var ret højt vurderet, så det var i alt 120 sldl. 8 sk. værd.

I storstuen blev to udslagsborde med tilhørende kveridoner vurderet hvert sæt til 8 sldl. Et spejl med glasramme blev vurderet til 9 sldl, et thebord med hollandsk lakering, elleve stykker med glas for og forgyldte rammer á stykket 8 sk. har formodentlig været billeder, elleve andre stykker var uden ramme og endnu tretten havde heller ikke ramme og glas. Tolv gamle forgyldte stole til i alt 12 sldl., mens en dragkiste blev vurderet til 10 sldl.

I mellemtuen var et sengested, og i den daglige stue blev en vindovn med jernfodder vurderet til 16 sldl. Den var dermed den mest værdifulde genstand i stuen, for en sådan var en rigtig kakkelovn med låge og rør til skorstenen. I sovekammeret var der to dragkister, som hver var 10 sldl. værd. Med så mange børn, næsten ét hvert år, har det været nødvendigt at holde amme, så i amme stuen, der så ud til også at have været børneværelse, var der et gammelt slagbord, endnu et bord, tre små træstole, en vugge, en gangvogn og en lille børneseng.

I skolen var der et bord med sort stenskive, to gamle stole, en plade fra en vindovn med tud, men uden bund, så den har ikke kunnet bruges, der nævnes også et sengested uden himmel, det kunne tyde på, at der blev holdt lærer til børnene.

På den salig mands kammer fandtes et klaver, det var kun 2 sldl. værd, så et stort instrument har det næppe været. I det rum var der en vindovn med tud, skuffe og ildklemme, et bord med bagstol, som antagelig var en stol med ryglæn. Desuden var der en løjbænk, et rødt hængeskab, et bogskab, en liden seng med himmel, en brun kiste, en gammel kortæske og seks stole med hjemgjort overtræk. På loftet næst ved var der tønder og andet af træ.

I den gamle skole fandtes en gammel kistebænk, et slagbord og en hylde, og i en rullestue var der en rulle med sit behør og en grynkværn. Dernæst kom man til spisekammerets indhold, med mindre ting på nogle hylder og i et gammelt skab. I køkkenet var der et bord, og da køkkentøj af jern og metal var blevet vurderet for sig, blev forskelligt trætøj vurderet der.

I bryggeret fandtes en 2½ tønde stor bryggekedel som blev vurderet til 50 sldl., og des-

uden var der destilertøj samt adskillige tønder og kar. Der fortsattes ude i gården, med redskaber og hvad der ellers var brug for til landbruget, derefter kom turen til karlenes kammer med indhold af senge. Vognene blev vurderet, her imellem var der en karosse af værdi 30 sldl., en postvogn til 25 sldl., agestol, slæde, seletøj og andet. I haven var der seks bistader. Honning var værdifuldt, så de var i alt 6 sldl. værd.

Præstegårdens beholdning af dyr var imponerende, og man undrer sig uvilkårligt over at Knud Assens, der var købmandssøn fra Assens, drev så omfattende et brug, men det har vel især været med karlenes hjælp til det praktiske. Der var nemlig utrolig mange dyr, hvoraf først hestene blev vurderet. Der var et par sorte heste til en værdi af 40 sldl. Af de øvrige ti blev en brun hoppe vurderet til 16 sldl., men foruden dem var der tre foler og tre føl, så den samlede værdi af dem løb op til 112 sldl.

Kvæget blev vurderet til 115 sldl. 2 mark, for der var tyve køer af forskellig alder, fire stude, to fjorgamle kalve, en sort tyr og to kviekalve, så i præstegården har man ikke manglet smør til brødet, og heller ikke uld til klæder, for der var 33 får, til lige så mange sletdaler. Atten unge grise, seksten unge svin og tolv store svin lovede godt for den kommende vinters saltmad. De blev vurderet til 49 sldl.

Til den åndelige føde var der teologiske bøger på latin tolv i folie format, treogtredive i kvarto format, hvoraf nogle få var på to bind, de fleste var på latin, desuden nogle få trykte ligprædikener samt Christian 5. ti lovbog. I oktavformat fandtes en tysk bibel, et græsk-latinsk leksion, og flere teologiske bøger, hvoraf mange også var på latin, Luthers store katekismus var dog nok på dansk. I de mindste format "duodecimo" var der ligeledes adskillige på latin, nogle få på fransk og dansk af dem var der treogtyve stykker. Bøgernes samlede værdi var på lidt over 56 sldl. Kornet blev derefter vurderet, og alle beløb sammenlagt så boet samlede formue var på 2080 sldl. 12 sk. Der var også forskellige gældsposter som blev talt sammen. "Boets udgæld som var 643 sldl. 3 mark 1 sk. afdraget boets formue 2080 sldl. 12 sk. Bliver så boets beholdne midler til deling imellem enken og børnene penge 1436 sldl. 1 sk., hvoraf enken tilkommer halvdelen, som er 718 sldl. 1 mark $\frac{2}{3}$ sk."¹⁸

1714 døde endnu et af Knud Andersen Assens børn af småkopper, den sygdom der måske var en af de alvorlige smitsomme sygdomme, som var medskyldig i datidens store børnedødelighed. Pigen døde i Nykøbing, hvor hun blev "begravet" den 31. oktober, men allerede den 8. november "blev hun ført derfra hid og nedsat i Horbelev kirke." Hendes mor var da gift for anden gang, med Peder Simonsen Århus, som dog døde allerede 1716. Med ham fik hun to børn. Derefter var hun blevet gift for tredje gang med Hans Christoffer Elers., som efter Karen Nikolajsdatter Helts død havde ansøgt kongen om at få nedsat en skiftekommission, hvilket resulterede i en meget lang og vidtløftig skrivelse fra kongen til en præst og det falsterske regiments birkeskriver om at tage opgaven på sig "eftersom magisteren Hans Christoffer Elers, sognepræst for Horbelev og Falkerslev menigheder i forbemeldte Falster for os allerunderdanigst har anholdt, at siden hans hustru Karen Nikolajsdatter Helt ved døden er afgang og hendes og ved forrige ægteskab efterlevende børn og arvinger skal være vidt adspredte," og brevet fortsætter med, hvorledes man skulle forholde sig med at få skiftet gennemført så hurtigt som muligt.

Efter allerhøjest bemeldte allernådigste kongelige kommissions indhold har vi anno 1746 den 28. november indfundet os i Horbelev præstegård i stervboet efter den hæderbårne matrone Karen Nikolajsdatter Helt, som den 21. oktober sidst afviget ved døden afgik, for at foretage lovlige registrering og vurdering over stervboets, effekter til videre påfølgende skifte og deling efter loven, imellem den salige matrones efterlevende husbond velærværdige magister Hans Christoffer Elers, sognepræst til Horbelev og Falkerslev og den salige matrones af forrige ægteskab efterlevende seks børn nemlig:

18. LAS. Falster Sønder herreds gejstlige skifteprotokol 1712 18/5, fol. 307.

1. Anders Knudsen Assens gammel 44 år, som sidst afvigte 6. april uformodentlig rejste her fra landet og sin bopæl i Nykøbing og ej vides, hvor han er at finde.
2. Velærværdige hr. Iver Knudsen Assens sognepræst til Gamborg sogns menighed i Fyn gammel 42 år.
3. Jomfru Johanne Knudsdatter Assens gammel 38 år, som i præstegården er nærværende.
4. Madame Else Kirstine Knudsdatter Assens gammel 37 år i ægteskab med velærværdige hr. Ole Brasen sognepræst til Sønder Kirkeby og Sønder Alslev menigheder.
5. Jomfru Anne Margrete Pedersdatter Århus gammel 32 år som og i stervboet er nærværende, og
6. Jomfru Birgitte Pedersdatter Århus gl. 31 år, som også i stervboet er nærværende.

Da skiftet blev genoptaget den 3. juni 1747, var velærværdige hr. Iver Assens fra Gamborg i Fyn til stede på egne vegne, såvel som født værge for de umyndige. Efter at have gennemset, hvad der allerede var passeret, blev han af skiftekommissionen tilspurgt, om han førend skiftet blev sluttet, på egne og medarbejders vegne havde nogen præntion, hvortil han svarede, at han ej havde noget at erindre, men at han med det allerede forrettede meget vel var fornøjet. Da der ikke noget videre fandtes til stervboets indtægt at beregne og heller noget videre krav indfandt sig end det allerede anførte, blev den endelige deling og slutning foretaget. Boets formue ses efter registreringen og vurderingen at være 1021 sldl. 2 mark 2 sk. Den bemeldte af sr. Stål udgivne obligation på 200 rdl. er 300 sldl. Summa summarum på hele boets formue og indgæld er 1321 sldl. 2 mark 2 sk. Der var imidlertid en del gæld. Blandt andet havde de ugifte arvinger deres arvemidler stående i boet.

Jomfru Johanne Assens havde sin fædrene arv på 79 sldl. 3 mark 3. 12/27 sk., og hendes halvsøstre havde hver lidt mere end 318 sldl. 3 mark til gode i fædrene arv. Enkemanden forlangte et tilsvarende vederlag imod hans salig hustrus begravelses omkostninger 105 sldl., og der var udestående folkeløn 36 sldl. Dertil kom skifteomkostningerne, så der var "summa summarum på hele boets besværing 1321 sldl. 2 mark 2 sk." Når nu stervboets formue likvideres med stervboets besværing, så erfares at ej noget bliver tilovers at arve og dele.¹⁹

131. BIRGITTE ANDERSDATTER, født i Assens.

Birgitte Andersdatter var opkaldt efter sin farmor, Birgitte Christoffersdatter. Hendes faster Johanne Nielsdatter var gift med præsten hr. Peder Fabiansen Bredal i Dover og Veng sogne, så der har hun formodentlig opholdt sig, da der blev holdt skifte efter hendes morbror Rasmus Knudsen.²⁰

132. JUST KNUDSEN, født i Stjær, død sst. Gift 2. juli 1704 i Framlev med Anne Jensdatter Overgård, født i Lillering.

Børn:

291. Jens Justsen, døbt 29. november 1705, begravet 22. juni 1710 i Framlev.
292. Søren Justsen, døbt 18. marts 1708.
- < 293. Jens Justsen, døbt 22. marts 1711.
294. Knud Justsen, døbt 18. marts 1714, begravet 2. juli 1715.
295. Christen Justsen, født omtrent 1716, begravet 7. juni 1718.
- < 296. Lisbeth Justdatter, døbt 3. juli 1718.
- < 297. Tomas Justsen, døbt 3. september 1719.
298. Maren Justdatter, døbt 18. marts 1725, begravet 1. september 1726.

19. LAS. Falster Sønder herreds gejstlige skifteprotokol, 1746 28/11, fol. 225.b.

20. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1695 20/5, fol. 40.

10. maj 1704 blev Just Knudsen af Stjær og Anne Jensdatter Overgård af Lillering trolovet, og den 2. juli blev de kopuleret i Framlev kirke.

Februar 1705 var der flere, som på herredstinget vidnede, at Just Knudsen havde overtaget halvdelen af sin far Just Knudsens gård, mod at yde ham ophold, og selvom hans far havde svaret, at han selv ville beholde gården, så længe han levede, så er overtagelsen dog nok blevet til noget, og der blev holdt syn på gården, som formodentlig har været i dårlig stand.²¹

Just Knudsen og Anne Jensdatters første barn døde fire år og syv måneder gammel i 1710. Dødsfaldet skete hos hans mors stedfar Tomas Overgård og hans mormor Lisbeth Christensdatter i Lillering, derfor blev drengen begravet i Framlev, for en afdød skulle begraves i det sogn, hvor dødsfaldet var sket, ellers skulle kongen søges om tilladelse til, at det kunne ske i hemsognet.²²

Den første del af 1700-tallet var der stadigvæk mange, der havde svært ved at klare sig uden gældsstiftelse, Århuskøbmanden sr. Vegerslev stævned og saggav blandt andre Tomas Eriksen i Lillering og Just Knudsen af Stjær for restancer.²³

Det var ikke så tit man så noget til kvinderne på herredstinget, men den 15. juni 1712 havde Jens Sørensen, der da opholdt sig i Stjær, med en memorial stævnet og saggivet Just Knudsens kone Anne Jensdatter, for hun tog en pose med klæder i Jens Jensen Skrædders hus i Stjær, hvor han havde logi, men blev forhindret i at føre det bort, hvortil Just Knudsen forklarede, at hans kone tog posen for at få Jens Sørensen til at betale hans stedmors gæld, og hun skulle have kaldt hans kone en kæltring og landløber, hvorefter de på godtfolks mellemkomst og tilskyndelse blev forligt.²⁴

Just Knudsens gård var på 35 fag bygninger, da han afstod den til sønnen Jens Justsen, som forpligtede sig til at yde forældrene livsophold og kristelig omgang.²⁵

136. JOHANNE MIKKELSDATTER, født i Stilling, død i Søballe før 29. januar 1729. Gift 18. april 1702 i Veng med Peder Lauritsen, født i Alken omtrent 1668, død i Søballe, begravet i Veng 20. juli 1742.

Børn:

299. Peder Pedersen, døbt 19. november 1703, begravet 9. marts 1704.

< 300. Karen Pedersdatter, døbt 9. maj 1705.

301. Mikkel Pedersen, døbt 29. oktober 1708.

302. Anne Pedersdatter, døbt 19. oktober 1710.

303. Laurits Pedersen, døbt 11. december 1712.

304. Just Pedersen, døbt 4. januar 1716.

305. Anna Cathrine Pedersdatter, døbt 25. september 1718.

306. Hans Pedersen, født omtrent 1723, begravet 1741, 18 år gammel.

Fjerde søndag efter Helligtrekonger, den 29. januar 1702 blev Peder Laursen af Alken og Johanne Mikkelsdatter, som var enken Karen Justdatters søsterdatter, trolovet i Søballe, og tredje påske dag, 18. april samme år blev de kopuleret i Veng kirke.

Johanne Mikkelsdatters begravelse kan ikke findes, for i tiden 1721-1730 blev der intet skrevet ind i kirkebogen. Der var ikke ligefrem velstand i gården, da hun døde, og hendes klæder blev slet ikke vurderet, så de har formodentlig ikke været af nogen værdi.

21. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1705 4/2, fol. 135. 12/2, fol. 136 og 138.

22. LAV. Framlev kirkebog 1710 22/6.

23. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1711 20/5, fol. 171.

24. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1712 15/6, fol. 251.

25. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1744 23/6, fol. 252.

Skiftet blev holdt den 29. januar 1729, hvor skifteforvalteren og vurderingsmænd mødte i Soballe for skifte og deling at foretage og tilendeføre mellem hendes efterladte mand Peder Lauritsen og deres i ægteskab sammen avlede syv børn, nemlig Karen Pedersdatter gift med Tomas Sørensen sst., Mikkel Pedersen 22 år gammel, Anna Pedersdatter 16 år, Laurs Pedersen 14 år, Just Pedersen 12 år, Cathrine Pedersdatter 9 år og Hans Pedersen i 4de år. Ryttergodset på den ene, samt kreditorer, debitorer og arvinger på den anden side. Ved skiftet var overværende på egne vegne manden selv, sønnen Mikkel Pedersen på egne vegne og Tomas Sørensen på sin hustru og øvrige søskendes vegne som formynder. Hvor da efter forudgående registrering og vurdering boets midler til skifte og deling er blevet foretaget.

Registreringen af bohavet blev indledt med genstande af metal. Foruden en gammel kobber bryggekedel var der to gamle messingkedler, et messing bækken og en messing lysestage. En gryde, to riste, en pande og en bradepande af jern har været udstyr til madlavningen. Ildstedet var forsynet med en skorstensstang med to kroge, en ildskuffe og en puster. Ellers var der to høleer og noget værktøj.

Møblerne bestod af to borde af forskellig størrelse, som begge havde åben fod. Foruden dem var der et lille asketræs bord, to stole, et egetræs skab med fem låger, et malet skab, et lille skab og en halvkiste af fyrretræ med beslag, et sengested med himmel over.

Derefter nævnes to kærner med behør, plov og harve, hvorefter der fortsættes med nogle mindre senge, og forskellige kar, tønder og andre træting til husholdningen.

Sengeklæderne bestod af tre sengedækkener, en bolster dyne, en olmerdugdyne, og flere gamle af samme slags samt hovedpuder, hvoraf en del var gamle, og endelig var der nogle blågarnslagner.

Gårdens dyr blev derefter vurderet, der var fire heste, som tilsammen var 27 sldl. værd, to ungnøds stude, tre køer, en kvie og to kalve blev vurderet til i alt 45 sldl. 3 mark, en so, tre grise og to gæs til 2 sldl. 3 mark, og sæden i marken til 8 sldl. 1 mark. Boets samlede værdier blev beregnet til i alt 177 sldl. 2 mark 6 sk.

Derimod blev der fordret reparation af gårdens 30 fag bygninger for 20 sldl. Der skulle være fire heste ved gården til en samlet værdi på 60 sldl., så der slog værdien af de bestående heste slet ikke til, mens værdien af boets kvæg dog var lidt højere end krævet, idet køer og får tilsammen skulle have en værdi på 37 sldl. Værdien af rugsæden svarede med det, der skulle være, mens kornet til den forestående vårsæd manglede helt.

Der var en gæld i form af restancer fra 1. november 1727 til februar 1729 på i alt 26 sldl. 1 mark 14 sk., lånekorn for 5 sldl. 3 mark, og præsten Jacob Müller i Svejstrup fordrede tiende for 1727 for 4 sldl. 12 sk., og Søren Rasmussen i Veng fordrede 12 sldl. gæld, som Peder Lauritsen tilstod. Boets besværing blev opgjort til 194 sldl. 1 mark. "Ved likvidation befindes at boets midler ej til dens besværing på 16 sldl. 3 mark 10 sk. nær kan anstrække, så intet til deling imellem manden og børnene kan over blive, mindre til al gældens betaling. Thi blev forskrevne boets midler manden igen under hænder betroet og overleveret mod vilkår, vi alene til den ved stedet reserverede besætning og inventarium at være ansvarlig, men ved og bygningen at forbedre og i god stand vedligeholde med videre stedet lovlig at bebo, at således er sluttet, afhandlet og til ende bragt, bekræfter vi med vore hænders underskrift. Datum Soballe ut supra".²⁶

Trods de umyndige børn, som Johanne Mikkelsdatter efterlod sig, blev Peder Laursen tilsyneladende ikke gift igen, og det var da også hans svigersøn Tomas Sørensen, der påtog sig at være formynder for børnene. Tomas Sørensen havde allerede i 1725 fået fæstebrev på "halvparten af Peder Lauritsens gård, såsom han selv, grundet geråden slet tilstand, ikke kan forestå hele gårdens brug, og restancen, hvoraf Tomas Sørensen allerede har betalt 20 rdl., hvorfor han også får det for 6 rdl. i indfæstning med vilkår, at når den anden halve gård

26. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1729 29/1, fol. 195.

bliver ledig, skal han fæste den, så hele gården bliver samlet.” Da der var 3 td., 4 skp., 1 fjr., 1 alb. hartkorn til den del han fæstede, må gården indtil da have været en del større.²⁷

138. INGER MIKKELSDATTER, født i Stilling. Gift før 1715 med Laurits Rasmussen. Inger Mikkelsdatter og Laurits Rasmussen var mellem dem, der blev nævnt, når der blev lovbudt og solgt arveparter i hendes mor Anne Justdatters og stedfader Jens Eriksens gård i Stilling.²⁸ Men deres videre skæbne er der ikke fundet oplysning om.

139. ANNE MIKKELSDATTER, født i Stilling, død før 8. juni 1718. Trolovet 1. med Søren Andersen. Gift 2. før 22. februar 1717 med Christoffer Henriksen.

Barn i første forhold:

307. Knud Sørensen, født i Stilling før 1714.

12. januar 1713 havde Jens Eriksen i Stilling og Søren Andersen i Kvottrup skrevet kontrakt, hvorefter Søren Andersen gik med til at ægte Jens Eriksens steddatter Anne Mikkelsdatter, og i vidners nærværelse tog de hverandre i hånd på, at de skulle ægte hverandre, men den 25. september samme år mødte Søren Andersen på Hjelmslev herreds ting og svarede på spørgsmål, “at han aldeles intet vidste Anne Mikkelsdatter at beskyldte, end hvis ærligt og skikkeligt være kan.”

Derefter blev der fremlagt dokumenter kontra Søren Andersen i Kvottrup, angående hans ægteskabslofte til Jens Eriksens steddatter, som han ikke skal ville fuldkomme, og derefter “hans akkord med Jens Eriksen i Stilling angående afståelse af hans selvejergård i Stilling.” Om det var pigen eller gården med hendes mor og stedfar som aftægtsfolk Søren Andersen alligevel ikke ville have, melder historien intet om, for ingen af delene blev til noget.²⁹

Anne Mikkelsdatter blev dog gift, men hun døde allerede efter nogle år. Den 22. februar 1717 æskede Christoffer Henriksen, smed, skøde på et hus i Stilling, og Jens Eriksen, Laurits Rasmussen i Stilling og Peder Lauritsen i Søballe med deres hustruers samtykke solgte og skødede til Christoffer Henriksen samt hans hustru Anne Mikkelsdatter den part, som de kan tilkomme i det efterskrevne hus, som Christoffer Henriksen nu påboer, som er 8 stokkelav hus. Noget af huset blev solgt igen 8. juni 1718 af Henrik Christoffersen, smed i Stilling, til hans trolovede fæstemø Kirsten Jensdatter, nemlig halvparten af efterskrevne hus i Stilling, han iboer, som var 4 stokkelav af de 8 stokkelav, huset i alt består af.³⁰

Skiftet efter Anne Mikkelsdatter blev holdt den 29. marts 1719. Foruden sin efterlevende mand Christoffer Henriksen, smed, efterlod hun sig en søn Knud Sørensen, som var 5 år gammel.³¹

142. KIRSTEN JENSDATTER boede 1682 i Veng.

Den 22. september 1682 stod Peder Frandsen i Søballe på Anders Andersen Bondes vegne i Vengegård og Tomas Nielsen i Veng, lavværge for Kirsten Jensdatter sst., og med hendes pålagte hånd gav hendes morbror Anders Bonde afkald for hvis arv og gods, bo, bopæl, selvejergods, løst og fast, som hun var arveligt tilfaldet efter sin salig oldemor Maren Bertelsdatter, som boede og døde i Vengegård, og ligeledes på sin bror Anders Jensen og søstre Anne Jensdatter og Maren Jensdatter deres vegne, og efter sin salig mor Johanne Andersdat-

27. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1725 11/9, fol. 36.

28. LAV. Hjelmslev herred, Ry og Skanderup birkers tingbog 1715 12/2, fol. 166, 18/2, fol. 168 26/3, fol. 171, 8/4, fol. 172.

29. LAV. Hjelmslev herred, Ry og Skanderup birkers tingbog 1713 25/9, fol. 81.

30. LAV. Hjelmslev herred, Ry og Skanderup birkers tingbog 1717 22/2 fol 267, 1718 8/6, fol. 308.

31. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1719 29/3, fol. 425.

ters to morbrødre, nemlig salig Søren Bertelsen og Niels Bertelsen, som boede og døde i Firgårde, og han lovede at holde Anders Bonde og hustru Anne Justdatter kvit, fri og kravesløs for forskrevne arv på Kirsten Jensdatters og hendes tre søskendes vegne.³² Kirsten Jensdatter og hendes søskende blev altså gamle nok til at kunne få deres arv udbetalt, men det har ikke været muligt at finde andet om dem.

143. ANDERS JENSEN, nævnt 1682.

Anders Jensen gav ligesom sine søskende afkald til Anders Bonde i Vengegård i 1682.³²

144. ANNE JENSDATTER, nævnt 1682.

Anne Jensdatter gav ligesom sine søskende afkald i 1682.³²

145. MAREN JENSDATTER, nævnt 1682.

Maren Jensdatter gav også afkald til Anders Bonde i 1682.³²

146. ANNE NIELSDATTER født omtrent 1642, død i Veng, begravet 12. juli 1713. Gift med Rasmus Poulsen, som var husmand og bødker, død i Veng omtrent 1725.

Anne Nielsdatter og hendes mand Rasmus Poulsen er begge nævnt i skiftet efter hendes morbror Anders Andersen Bonde i 1698.³³ I 1692 boede der en Rasmus Poulsen og hustru i et gadehus i Vengegård, og det er muligvis dette ægtepar.³⁴ Han var gift anden gang, da han døde i 1725, og hans halve gadehus i Veng blev fæstet ud til eftermanden.³⁵

147. KAREN NIELSDATTER, gift med Tomas Jensen, født omtrent 1643, død i Stjør, begravet 12. april 1733.

Udover at Karen Nielsdatter og Tomas Jensen er nævnt i skiftet efter hendes morbror Anders Andersen Bonde i Vengegård,³⁶ er der intet fundet om dette ægtepar.

148. SIMON ANDERSEN, født omtrent 1626 i Siim, død sst., begravet 8. februar 1693 i Dover. Gift med Anne Pedersdatter (Fischer), født i Alken omtrent 1627, død i Siim, begravet 3. marts 1693 i Dover.

< 308. Christoffer Simonsen

< 309. Jens Simonsen, født omtrent 1657.

Simon Andersen og hans kone Anne Pedersdatter med børnene Anne Christoffersdatter, Christoffer Simonsen og Jens Simonsen er nævnt i kop- og kvægskatteregnskabet 1678. Dette skyldes, at Anne Pedersdatter første gang var gift med Christoffer Gertsen, som kendes på denne gård indtil 1660.³⁷ Anne Christoffersdatter var altså Simon Andersens steddatter. Hun blev gift med Christoffer Nielsen i Firgårde, til skiftet efter ham 1700 mødte børnenes morbrødre Christoffer Simonsen i Svejstrup og Jens Simonsen i Siim.³⁸ Året efter forældrenes død fæstede Jens Simonsen gården.³⁹

32. LAV. Skanderup birks tingbog 1682 22/9, fol. 52.

33. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1698 28/5, fol. 244.

34. RA. Skanderborg amt ekstraskatteregnskab, Kop og ildstedsskat 1692.

35. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1725 11/10, fol. 209.

36. LAV. Skanderup birks tingbog 1682 22/9, fol. 52.

37. Sten Holger Andersen: Dover Sogn, manuskript i Ry lokalhistoriske arkiv.

38. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1700 10/6, fol. 388.

39. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1694 12/2, fol. 46.

149. SØREN ANDERSEN, født i Siim, død sst. 1706. Gift med Maren Lauritsdatter, født i Firgårde død i Siim efter 1706.

Børn:

< 310. Anders Sørensen, født omtrent 1687.

< 311. Simon Sørensen, født omtrent 1694.

Søren Andersen var ikke gift, da regnskabet til kop- og kvægskatten blev skrevet, men han havde tre tjenestepiger, hvoraf Else Andersdatter formodentlig har været hans egen søster.⁴⁰

25. november 1706 mødte skifteretten i stervboet efter afgangne Søren Andersen i Siim skifte og deling efter ham at foretage og føre til ende imellem hans efterladte enke Maren Lauritsdatter og deres sammen avlede børn, Anders Sørensen 19 år og Simon Sørensen 12 år gammel. Ryttergodset på den ene og kreditorer, debitorer og arvinger på den anden side. På enkens vegne som lavværge var Hans Andersen fra Siim overværende, og på de to sønners vegne som formynder Anders Nielsen sst., som er deres moders morbrors søn, eftersom ingen på fædrene side var til stede.

Først blev møbler og andet indbo af træ vurderet, og der var to borde af egetræ og et af asketræ, tre kister af egetræ og et skrin, en bagstol, tre kringstole, et skab og tre senge af egetræ. Resten af trævarerne bestod af baljer, tønder, sibøtter, bimpler, flere sold, et sædeløb og tre kringløb, en håndkværn og ti trætallerkener.

En bryggekedel og endnu en kedel var af kobber, og af messing fandtes tre kedler, et bækken og et dørslag, mens to fade, fire tallerkener, en smørbrik og en bliklysestage var af tin. To skorstenslænker, en rist, en ildske og en klemme, to gryder og et strygejern blev vurderet sammen med værktøj og redskaber af jern, her imellem var der to høleer, et tørvejern, en skærekniv, en båndkniv og tre økser.

Den salig mands gangklæder bestod af en sort klædeskjole, en grå vadmelskjole, en rød klædestrøje, et par hvide bukser, to røde vadmeststrøjer, et par lærredsbukser, en hat, et par tøfler og et par sko. De efterladte klæder blev vurderet til 8 sldl. 2 mark. Sengeklæderne så alle ud til at være i god stand, for intet var gammelt, og de blev ret højt vurderet.

Gårdens dyr bestod af fem heste, en af dem var dog ikke så meget værd, for den var atten år gammel. Desuden var der en plag og tre hopper, hvoraf en havde et føl. Bæsterne var 73 sldl. 2 mark værd. Der var også ret meget kvæg og andre dyr, nemlig tre køer, seks kvier, fem stude, fire unge stude og tre kalve samt seksten får, fjorten svin, syv grise, atten gæs og seks bistader, de blev vurderet i alt til 147 sldl.

Kornet i laden var rug, byg, havre og boghvede til en værdi af 42 sldl. 2 mark. Til slut blev to vogne, en plov, en harve og en hjulbør vurderet. Til spørgsmålet om der var mere, der var boet tilhørende var svaret nej, undtagen otte tønder rugsæd i marken, som ej i penge kunne anslås siden den ved stedet skulle forblive. Beløber da forskrevne boets midler 378 sldl. 1 mark 12 sk.

Derimod stod Kongelig majestæts fordringer. Gårdens 53 fag hus blev anslået at skulle repareres for 20 sldl. Til plovens drift skulle der være seks bæster til en værdi af 90 sldl., og værdien af de øvrige dyr skulle være 30 sldl., og vogn og plov skulle være 10 sldl. værd. Dertil kom det sædekorn, der skulle være ved gården, som beløb sig til 14 sldl. Og som hele boet går i deling, så udtages udgifterne til regimentskassen fra 1. november til 1. maj 13 sldl. 8 sk. og dertil skifteudgifterne, så Kongelig majestæts fordring og ordinære udgifter blev 183 sldl. 3 mark 8 sk. Da der ikke var bortskyldig gæld, blev der 195 sldl. 1 mark 2 sk. til deling mellem enken og børnene, hvoraf enken tilkommer den halve del 97 sldl. 2 mark 12½ sk. og til børnene den anden halve part med halvdelen 48 sldl. 3 mark 6 1/4 sk. til hver af dem.

Hvilke forskrevne børnenes tilfaldende fædrene arv med formynderens samtykke her i

40. LAV. Fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678.

boet bliver bestående. Den ældste søns part straks at forrentes, mens den yngste søns [del er] renteløs, indtil han sine 16 år opnår, imidlertid moderen ham med forsvarlig klæde, føde og anden kristelig optugtelse forsyner, og når enhver af dem samme deres arvepart efter loven må annamme, lovede moderen og hendes lavværge dem samme i rede penge eller fornøjelige varer at betale, hvormed formynderen i alt skal have indseende, at dem i ringeste måde ej noget afgår, således som han agter at tilsvare.

Den til gårdens konservation reserverede besætning og inventarium betros enken under hænder med lavværgens tilsyn og ansvar med vilkår brøstfældigheden at reparere og udgifterne i rette tide at svare og klarere, såfremt hun stedet fremdeles agter at bebo, og betaler enken skiftets bekostning, hvormed da dette således i al venlighed afhandlet og tilendebragt er, som med vore hænders underskrift bekræftes. Datum skiftestedet ut supra.⁴¹

Maren Lauritsdatter blev ved gården, og 1712 fæstede Simon Sørensen sin afdøde fars halve gård i Siim, som hans moder oplod. Den halve gårds bygninger var på 28 fag.⁴²

150. ELSE ANDERSDATTER, født i Siim omtrent 1634, død ugift samme sted, begravet 6. juni 1706 i Dover.

Else Andersdatter boede hos sin endnu ugifte bror, da kop- og kvægskatteregnskabet blev skrevet i 1678.

Dom. 1 post trin, 6. juni, blev begravet en gammel enlig pige af Siim Else Andersdatter i sit alders 72 år og nogle uger, skrev præsten i Dover kirkebog efter begravelsen.

153. ELSE JENSDATTER, født i Svejstrup, død i Skanderborg. Gift før juli 1671 med Niels Sørensen.

Else Jensdatters mand Niels Sørensen stævnedes i 1671 sin svigerfar Jens Jensen Østergård, for i henhold til skiftet efter hendes mor 1651, at få sin arv udbetalt. Det skete dog først, da der blev skiftet efter Jens Østergård i 1680. Niels Sørensen var hattemager i Skanderborg.⁴³

154. MAREN JENSDATTER, født i Svejstrup, antagelig død i Skanderborg, Gift før 1680 med Jens Rasmussen fra Skanderborg.

155. NIELS KNUDSEN, født i Bjedstrup omtrent 1651, død sst., begravet 5. februar 1710 i Dover. Gift med Anne Nielsdatter, død i Bjedstrup før 6. april 1682.

Børn:

< 312. Knud Nielsen, født omtrent 1674.

313. Jens Nielsen, født omtrent 1675 død før 1692.

314. Niels Nielsen, død før 1692.

315. Jacob Nielsen.

316. Anne Nielsdatter, død før 1692.

Niels Knudsens far Knud Jensen stod stadigvæk skrevet ind på gården i Bjedstrup i 1678 med sønnen Niels Knudsen, hans kone Anne Nielsdatter og tjenestefolk Anders Knudsen, Jens Pedersen, Peder Christensen, hyrdedreng, Kirsten Knudsdatter, Ellen Hansdatter.⁴⁴ Anders Knudsen var dog også Niels Knudsens halvbror.

Anno 1682 den 6. april er på hans kongelige majestæts vegne foretaget et rigtigt og endeligt skifte udi Bjedstrup efter salig Anne Nielsdatter, Niels Knudsens hustru sst., imellem

41. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1706 25/11, fol. 89.

42. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1712 30/11, fol. 230.

43. LAV. Skanderup birks tingbog 1671 28/7, fol. 122, 124.

44. RA. Fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678.

hendes mand og børn, navnlig Jens, Knud, Niels og Jacob Nielsønner samt Anne Nielsdatter, på deres vegne deres fader Niels Knudsen og morbroder Jacob Nielsen i Sjelle på den ene, og ryttergodset på den anden side. Efter forordningen er overværende birkefogden Rasmus Knudsen i Vengegård og to vurderingsmænd. På kompagniets vegne overværende kornet Wulf Borchhart von Debitz. Sådant indledes skiftet efter Anne Nielsdatter. Hvor gamle børnene var, oplyses altså ikke, og de har i 1678 endnu været så små, at der ikke skulle betales kopskat af dem.

Vurderingen af bohavet indledtes med genstande af træ, herunder to skiver af asketræ, hvilket vil sige bordplader. Det ene var langt og med åben fod, et lidt mindre havde lukket fod og skuffe. Endnu et bord var af fyrretræ. Nogle stole af asketræ fandtes også. Der var to beslagne kister, hvoraf den ene af samtlige var bevilget forlods i arv til datteren, og det var hendes mors livskårne klæder i kisten også. De bestod af en sort klædekåbe, en sort fibskafte trøje, et sort fibskafte skørt, et rødt klædes skørt. Et lille syskrin fik datteren også. Ellers var der endnu nogle skrin, hvoraf et var udskåret. Endvidere nævnes også en bænkekiste med lås og et langt mælkeskab af fyrretræ, andre træting bestod af forskellige slags kar og øltønder, spande og stripper, en kærne og andet til brug i husholdningen.

Værdien af en bryggekedel af kobber, som rummede fem fjerding, blev anslået til 12 sldl., for da den var indmuret, kunne den ikke blive vejet, som de andre ting af kobber og messing blev. Der var endnu en noget mindre kobberkedel, nogle fade og tre tallerkener af tin, mens et messingfyrbækken ikke blev vurderet, fordi det tilhørte den gamle mand, altså Knud Jensen, som endnu levede.

En stor og en mindre jerngryde, et brandjern og en ildske, en jernstang i skorstenen med to lænker, en buløkse og en håndøkse, en skærekniv med kiste, to høleer, en stor og en liden naur, to spigerbor og en båndkniv. Så en kakkellovn var der ikke.

Manden kunne som sædvanligt beholde sin seng med de ringe klæder, som deri fandtes, fri uden deling, og da der ellers ikke nævnes senge, har alle andre formodentlig sovet i alkover. Sengetøjet blev dog vurderet og bestod af to underdyner, tre dyner, en hovedpude og nogle blågarnslagner. Resten var en drejlsdug af blågarn, fire gamle sække, to gamle bænkedyner, hvoraf en var syet og den anden vævet.

Kornet på loftet blev vurderet til 10 sldl. 1 mark 10 sk. Bæsterne bestod af fire heste, en hoppe og et føl til en værdi af 33 sldl. Af fæmon var der fem køer, tre stude og en ungnød stud, en kvie, seksten får, to grise, fire gamle gæs og en gase, tilsammen vurderet til 45 sldl., fem bitræer, hvoraf halvdelen tilhørte faderen, så den halve værdi 3 sldl. 3 mark deraf var boets. Der var en vogn med tilbehør, plov med jern og harve og en gammel slæde. Rugsædens 4½ tønne blev anslået til en værdi af 31 sldl. 2 mark.

“Denne halve gårds bygning er efter seneste allernådigste udgangne forordning af den 28. januar næst afvigte takseret og sat for penge 42 sldl.” Manden berettede, at Søren Ovesen var skyldig til boet 43 sldl., hvoraf der dog var afbetalt 19½ sldl. Så der resterede 23 sldl. 2 mark. “Summa summarum bedrager sig denne boets ganske middel og formue anslagen i penge 254 sldl. 4 mark 4 sk.”

Gården skulle repareres for 14 sldl., bæsternes værdi skulle være 60 sldl. Med det der ellers skulle være på gården og en del gæld, blev udgifterne på i alt 162 sldl. 12 sk. “Lignet og lagt boets middel imod forskrevne bortskyldige gæld, bliver beholden til skifte og deling 92 sldl. 8 sk. Deraf tilkommer manden den halve del, som er 46 sldl. 4 sk. Den anden halvdel tilkommer børnene og er på en broderlod 10 sldl. 14 sk., en søsterlod 5 sldl. 7 sk. Poul Knudsen er indlagt for sin fordrede summa i den tilstånde gæld hos Søren Ovesen i Alken, og hvis han ikke dermed skulle være fornøjet, da lover broderen Niels Knudsen ham at kontentere og fornøje, samt den anden tilstånde gæld enhver fornøjelig at betale, at derover ingen videre anfordring skal ske.”

Boet blev derefter overladt Niels Knudsen, han skulle give børnene rente af deres arv fra de blev 14 år, og tage vare derpå indtil de blev myndige. Imidlertid skulle de oplæres i guds-

frygt og forsynes med klæde og føde, og morbroderen skulle tilse, at børnenes arv ikke blev forringet. Manden Niels Knudsen samt hans broder Anders Knudsen, som den anden halve gård har i fæste, er nu fornøjet i vores nærværelse med deres gamle far Knud Jensen.⁴⁵

156. ANDERS KNUDSEN, født i Bjedstrup, omtrent 1647, død sst., begravet 17. april 1696 i Dover. Gift 1. med Maren Lauritsdatter, født i Mesing, død i Bjedstrup 1683. Gift 2. med Karen Lauritsdatter, født i Hemstok omtrent 1664, død i Bjedstrup, begravet i Dover 7. februar 1738.

Barn i første ægteskab:

< 317. Christen Andersen, født omtrent 1683.

Børn i andet ægteskab:

< 318. Knud Andersen, født omtrent 1687.

319. Laurits Andersen, født omtrent 1691.

< 320. Jens Andersen, født omtrent 1694.

321. Anders Andersen, født omtrent 1696.

Anders Knudsens første hustru Maren Lauritsdatter døde efter at have fået en søn, og hendes far, Laurits Christensen fra Mesing var i 1683 til stede på skiftet på sin lille dattersøn, Christen Andersens vegne.

Registreringen af indboet begynder med en kobberkedel med jerngreb, en lille messinglysestage og noget service af tin. En stolpeseng med himmel og sengeklæder skulle efter sædvane være enkemandens og blev ikke vurderet. En anden stolpeseng, sagde Anders Knudsen, at han havde foræret barnet, men den blev nu alligevel regnet med. En egetræskiste og endnu en kiste var også tiltænkt barnet.

Den unge kones livskårne klæder var meget fine og blev vurderet til 53 sldl. 4 sk. En sort klædes kåbe underforet med rød rask blev vurderet højt til 16 sldl., en sort polemittes klædning til 8 sldl., et rødt skørt af klæde og en nattøje var 10 sldl. værd. Et rødt snøreliv med fjorten par solvmaller blev vurderet til 5 sldl., for at nævne nogle af de bedste klæder.

Dyrene blev vurderet til 73 sldl., og gården blev for Anders Knudsens parts vedkommede sat til 47 sldl. Bygningerne bestod af isteradhuset på seks bindinger, ladehuset på otte, stald og fæhus på nitten og herbergshuset på seks bindinger. Boets formue blev dermed 262 sldl. 2 mark 4 sk. Bygningerne skulle repareres for 30 sldl. Med værdien af dyr, redskaber og korn til gårdens drift samt lidt gæld blev udgifterne på 154 sldl. 10 sk., så der blev 108 sldl. 1 mark 10 sk. til deling mellem Anders Knudsen og hans lille søn.⁴⁶

5. august 1696 holdtes skiftet efter salig Anders Knudsen i Bjedstrup til deling mellem hans efterladte enke Karen Lauritsdatter og børn, Christen Andersen 13 år, Knud Andersen 9 år, Laurits Andersen 5 år, Jens Andersen 2 år og Anders Andersen 7 uger gammel, som formodentlig først er født efter Anders Knudsens død og derfor opkaldt efter ham. Enkens lavværg var hendes bror Rasmus Lauritsen i Hemstok. På den ældste søn Christen Andersens vegne var hans morfar Laurits Christensen fra Mesing til stede, og på de andre fire børns vegne deres farbrødre Niels Knudsen i Bjedstrup og Poul Knudsen i Vester mølle.

Registreringen, der havde fundet sted den 24. april samme år, indledes med træboskab, en egetræskiste med lås, håndgreb og hjørnejern var med en værdi på 5 sldl. den højest vurderede af alle møbler. Indboet var nogenlunde det samme som ved det første skifte. Kun ganske få gangklæder blev registreret, en sort klædekjortel, et par sorte fibskaftes bukser og et par læderbukser var tilsammen 7 sldl. værd, "mere fandtes ikke af nogen værdi".

45. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1682 6/4, fol. 34.

46. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1683 21/12, fol. 77.

Bæster og kvæg blev vurderet til 118 sldl. 1 mark. Boets ganske værdi blev 192 sldl. 1 mark 12 sk. Reparationer af bygningerne blev takseret til 20 sldl. Dyr og andet, som skulle forblive ved stedet, blev sammen med bygningerne beregnet til 113 sldl. 2 mark 12 sk., så der til deling blev 78 sldl. 3 mark. Skiftet sluttes med, at "børnenes mor lovede at forsyne dem med klæde, føde og optugtelse i gudsfrygt, indtil de selv deres klæde og føde fortjene kunne, og når de enten bliver deres egen værge eller på andre måder deres fædrene arv må annamme." Ellers nævnte enken, at der var lidt klatgæld henskyldig til en og anden, som hun og hendes fæstemand lovede at betale, så samme ej skal komme børnene til nogen hinder".⁴⁷

157. JENS KNUDSEN, født i Bjedstrup omtrent 1648, død i Mesing, begravet 3. januar 1711. Gift med Maren Christensdatter, født i Virring, død efter 17. december 1707 i Mesing.

Børn:

- 322. Rasmus Jensen, født omtrent 1680.
- < 323. Anne Jensdatter, født omtrent 1682.
- < 324. Niels Jensen, født omtrent 1688.

Jens Knudsen er nævnt 1707 i skiftet efter sin svigerfar Christen Pedersen i Virring. Maren Christensdatter var født i dennes første ægteskab med Ellen Jensdatter, som døde i 1687.⁴⁸ Når der ikke er holdt skifte i rytterdistriktet, hverken efter Maren Christensdatter eller efter Jens Knudsen, har det antageligt været, fordi han, som var smed, har boet til leje i et af de gadehuse, som lå til en af gårdene i Mesing. Han døde før sin bror Poul Knudsen, og da den var barnløs, blev det Jens Knudsens børn, der arvede i hans sted.⁴⁹

158. POUL KNUDSEN, født omtrent 1649 i Bjedstrup, død i Vester mølle, begravet i Fruering 24. april 1712. Gift i Fruering omtrent 1681 med Johanne Rasmusdatter, født omtrent 1630 i Vester mølle, død sst., begravet i Fruering 9. maj 1702.

Vester mølle var en stor vandmølle ved nordsiden af Skanderborg sø. Der blev Poul Knudsen møller, da han omtrent 1681 blev gift med den forrige møller Rasmus Jensens enke Johanne Rasmusdatter. Han blev så stedfar til hendes børn af første ægteskab, og det var dem, han skulle dele arven med, da deres mor døde.

Mellem de mere almindelige møbler, som borde med åben fod og kringstole, nævnes en egetræs ligkiste, som tilsyneladende ikke blev taget i brug til den salig kones begravelse, for den nævnes også i skiftet efter Poul Knudsen ti år senere, så den skat, der var blevet indført for begravelse i egetræskiste, har man tilsyneladende ikke villet betale. Johanne Rasmusdatters klæder blev vurderet til 21 sldl. 2 mark, men hun havde også en sort klædeskåbe, som var 8 sldl. værd, selvom den var gammel, og nogle af hendes skorter og trøjer var syet af klæde og fibskraftet tøj, en hue var af sort silke gros de grain, som blev skrevet "grovg grøn", og hendes muffe var af sort hundeskind.

Nogle af gårdens heste blev vurderet til mellem 14 og 20 sldl., alle dyrene tilsammen var 210 sldl. 1 mark 12 sk. værd. Der var ret store mængder af rug, byg og boghvede i laden, årsagen hertil kan have været, at Poul Knudsen som møller fik korn i betaling for at male for andre. Kornet var 102 sldl. 1 mark 8 sk. værd og boets samlede formue 451 sldl. 1 mark 6 sk. Møllerværket og bygningernes 53 fag skulle repareres for henholdsvis 48 og 38 sldl., som sammen med andre udgiftsposter androg 256 sldl. 1 mark 12 sk. Der blev altså et meget pænt overskud på 194 sldl. 3 mark 10 sk. til deling mellem Poul Knudsen og hans stedbørn.⁵⁰

47. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1696 5/8, fol. 154.

48. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1687 27/9, fol. 246, 1707 17/12, fol. 123.

49. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1712 21/5, fol. 429.

50. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1702 20/9, fol. 134.

Da Poul Knudsen døde i Vester mølle, var han inderste og havde ikke længere ansvar for møllen. Hans ægteskab med Johanne Rasmusdatter var barnløst, og det var hans søskende og, i tilfælde af at de var døde, hans søskendes børn, der nævnes som arvinger i det skifte, der blev holdt efter ham. Det var den salig mands salig bror Niels Knudsens børn Knud Nielsen i Bjedstrup og Jacob Nielsen i Galten. At Niels Knudsen var den afdødes halvbror, var åbenbart blevet glemt, fordi han havde været ganske lille, da hans mor døde. Hans hel-søskende var salig Anders Knudsens børn i Bjedstrup, som var Christen Andersen i Mesing, Knud Andersen, som skulle være i København, Laurits Andersen 18 år, Jens Andersen 16 år og Anders Andersen 12 år, de tre var i Bjedstrup. Endnu en bror, salig Jens Knudsen smeds børn i Mesing, Niels Jensen 24 år, Rasmus Jensen 32 år og Anne Jensdatter 30 år, som alle var i Mesing, samt den salig mands søster Kirsten Knudsdatter, som var gift med Rasmus Pedersen i Nørre Vissing.

Poul Knudsens bohave var meget sparsomt, udover nogle få møbler, husgeråd og sengetøj nævnes en kobberkedel med tilbehør til brændevinsbrænding, og den var 20 sldl. værd. Den afdødes klæder blev vurderet til 11 sldl. 1 mark. Af bøger var der en gammel huspostil med årstallet 1635 og nogle andre religiøse bøger og en salmebog, fire sølvskeer, som var pantsat af en mand i Skanderborg og 20 sldl. i rede penge. En ko og seks får blev vurderet til 10 sldl. Der var i alt værdier for 97 sldl. 5 sk., men der var også lidt gæld. Arvingerne godkendte, at pigen Maren Jensdatter, som havde tjent den afdøde i 9 år, skulle have 20 sldl. Præsten havde 9 sldl. til gode for den ligprædiken, han havde holdt, også andre begravelsesomkostninger nævnes, så gælden i alt var på 66 sldl. 4 sk., der blev altså 31 sldl. 1 sk. til deling og dermed lidt over 4 sldl. 1 mark på en søsterlod. De fleste af arvingerne underskrev skiftet med deres fulde navn.⁵¹

159. KIRSTEN KNUDSDATTER, født omtrent 1654 i Bjedstrup, død i Nør Vissing, begravet i Veng 12. oktober 1738. Gift 1. med Mads Andersen, født omtrent 1646, død i Nør Vissing, begravet i Veng 9. juli 1695. Gift 2. i Veng 6. december 1696 med Rasmus Pedersen, født omtrent 1666 i Mesing, død i Nør Vissing, begravet i Veng 2. marts 1732.

Børn i første ægteskab:

< 325. Karen Madsdatter, født omtrent 1682.

326. Anders Madsen, døbt 5. februar 1693.

327. Søren Madsen, døbt 13. januar 1695.

Barn i andet ægteskab:

< 328. Peder Rasmussen, døbt 8. august 1697.

Kirsten Knudsdatter boede endnu i 1678 i Bjedstrup, hvor hun er nævnt som sin halvbror Niels Knudsens tjenestepige i fjerde regiments kop- og kvægskatteregnskab.

Den 19. februar 1681 gav Søren Andersen i Tulstrup Mads Andersen i Vissing afkald for arv efter sin far Anders Olufsen og mor Gertrud Iversdatter.⁵² Samme år var Mads Andersen og Kirsten Knudsdatter formodentlig blevet gift, for den ældste datter er efter aldersop-givelse ved sin død født omkring 1682.

Kirsten Knudsdatters anden mand Rasmus Pedersen var søn af Stor Peder Rasmussen og Johanne Poulsdatter i Mesing, som i 1708 skødede deres selvejergård til Rasmus Pedersens bror Poul Pedersen, efter at gården havde været lovbudt til hans søskende. Rasmus Pedersen erklærede, før skødet blev skrevet, at han ikke var interesseret i at købe gården.⁵³ Der er ikke

51. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1712 21/5, fol. 429.

52. LAV. Gern herreds tingbog 1681 19/2, fol. 62.

53. LAV. Hjelmslev herred, Ry og Skanderup birkers tingbog 1708 16/7, fol. 132.

holdt skifte, hverken efter Rasmus Pedersen eller Kirsten Knudsdatter, for de levede begge, da deres søn overtog gården i Nør Vissing i 1726. Gården havde på den tid et tilliggende på 5 td. 7 skp. 3 fjr. 2 album og havde 57 fag bygninger.⁵⁴

160. JENS TOMASEN, født i Firgårde omtrent 1632, død sst., begravet 6. januar 1706 i Dover. Gift med Maren Pedersdatter, født i Alken, død i Firgårde før 5. oktober 1687.

Børn:

- < 329. Tomas Jensen, født senest 1668, død før 1687.
- < 330. Peder Jensen.
- 331. Maren Jensdatter.
- < 332. Kirsten Jensdatter.
- 333. Sidsel Jensdatter.

Jens Tomasen og Maren Pedersdatter er formodentlig blevet gift omtrent 1665, for da blev han fæster af sin fars gård, for i juni det år blev Knud Jensen i Bjedstrup stævnet til Ry birks ting, fordi Jens Tomasen ikke havde fået betalt sit stedsmål på 26 sldl., som Knud Jensen var forlover for. Året efter var pengene endnu ikke blevet betalt.⁵⁵

Jens Tomasen, hans kone Maren Pedersdatter og deres søn Tomas Jensen samt en tjene-stedreng, som hed Søren Jensen, boede i Firgårde, da kop- og kvægskatterregnskabet blev skrevet. Sønnen Tomas Jensen må da have været over 10 år, mens de øvrige børn har været så små, at der ikke skulle betales skat af dem. Denne søn døde imidlertid før sin mor, for han er ikke nævnt, da skifteretten mødte den 5. oktober 1687 i Jens Tomasens hus og gård i Firgårde, "rigtig skifte og deling at holde og foretage efter hans salig hustru Maren Pedersdatter imellem bemeldte hendes mand og børn, Peder Jensen, Maren, Kirsten og Sidsel Jensdøtre på den ene og ryttergodset på den anden side, efter sessionens slutning overværende på oberst von Holsteins regimentskrivers vegne Kornet Carsten Petterson, og på generamajor Meyer og amtmandens vegne som fuldmægtig Rasmus Jensen Lasson."

Dernæst fulgte listen over boets registrerede og vurderede genstande. Møblerne bestod af et egebord med lukket og et med åben fod. Et kandeskab med tre rums var også af egetræ, og det samme var et skab med en låge, en kiste med lås og hjørner af jern, og to beslagne skrin med lås, og endelig nævnes en gammel kringstol, en kværn og en nogle andre ting af træ, en balje, kar, en kærne, øltønder, andet husgeråd, en træseng, to hjulnav og en lille egeskive. Ting af kobber blev vurderet efter vægt, der var en kedel på en halv tøndes mål og en mindre, de var tilsammen 9 sldl. 4 sk. værd. En lille kedel, et sengebækken, et rivejern og to lysestager var af messing og 1 sldl. 2 mark værd. To fade og tre tallerkener af tin blev vurderet efter vægt til 1 sldl. 3 mark 8 sk. Jerntøj bestående af tre økse, to skorstenslænker, en rist, to høleer, en ildske, en gryde og en pande samt tre naur, en kniv og en gammel spade var 4 sldl. 1 mark 2 sk. værd. Sengeklæderne var 11 sldl. 1 mark 14 sk. værd, mens den salig kvindes gangklæder ikke blev vurderet, da de var givet til de tre døtre.

Plov, to vogne, hvoraf den ene var gammel, to gamle harver og en slæde samt gårdens dyr blev derefter vurderet, bæsterne til 30 sldl. og de øvrige dyr til 50 sldl. 12 sk. Kornet i laden blev vurderet til 36 sldl. 1 mark, så boets samlede værdi blev på 173 sldl. 1 sk.

Gården skulle repareres for 6 sldl., og værdien af det, der skulle forblive på stedet af redskaber og dyr, skulle være 113 sldl. 3 mark, og af såkorn skulle der være for 15 sldl. Skifteomkostningerne blev på 4 sldl. 1 mark 8 sk., og der var gæld for lånekorn på 1 sldl. 3 mark 8 sk., hvorved de samlede udgifter blev på 141 sldl., som fradraget boets midler medførte

54. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1726 26/10, fol. 229.

55. LAV. Ry birks tingbog 1665 1/6, fol. 7, 1666 20/4, fol. 38.

et overskud på 32 sldl. 12 sk., så der til enkemanden blev 16 sldl. 6 sk. og det samme til børnene, så broderloden blev på 6 sldl. 1 mark 12 sk. og søsterloden 3 sldl. 14 sk.

“Forskrevne børnenes tilfaldne arv annammer faderen Jens Tomasen til sig og lover dem enhver deres tilkommende andel med rede penge at betale, når de bliver så myndige, at de selv deres tilkommende [arv] annamme må. Imidlertid lover han at forsikre de små med nødtørftige klæder, føde og undervisning i guds frygt, indtil de selv deres klæder og føde fortjene kan, og det som en fader bør, og han agter for Gud at ansvare. De øvrige boets midler annammer han til sig, og derimod skal forpligtet være bygningen at vedligeholde og til udgifterne at svare, efterleve loven og forordningerne, og dermed er dette skifte således tilendebragt, hvilket vi med egne hænders underskrift bekræfter. Firgårde ut supra”.⁵⁶

161. ELSE TOMASDATTER, født i Firgårde omtrent 1633, død sst., begravet 2. februar 1716 i Dover. Gift med Niels Poulsen, født i Mesing omtrent 1624, død i Firgårde, begravet 2. februar 1716 i Dover.

Børn:

- < 334. Bertel Nielsen
- < 335. Maren Nielsdatter, født omtrent 1661.
- < 336. Gertrud Nielsdatter.
- < 337. Anne Nielsdatter, født omtrent 1671.

Omkring 1673-75 boede Niels Poulsen i en af selvejergårdene i Mesing, idet skovrider Rasmus Sørensen Yde havde solgt gården til ham. Efter Rasmus Ydes død lod Niels Poulsen afholde syn på gården, som var i en meget dårlig forfatning, og da gården var gældsæt til anden side for langt mere, end den var værd, solgte han den igen.

Disse oplysninger findes i en retssag, som amtsskriver Just Hansen førte mod Rasmus Ydes børn, fordi de havde klaget over, at han havde snydt dem for deres arv. Niels Poulsens enke Else Tomasdatter gjorde i et længere skriftligt vidnesbyrd rede for, hvordan forholdene havde været, da de boede i Mesing.

“At salig Rasmus Yde, som døde den tid, hun og hendes mand Niels Poulsen boede på samme gård i Mesing for lidt mere end 26 år siden, og afgangne Rasmus Sørensen Yde på den anden halve gård, da var han en gammel mand på mere end 80 år, og han lå da af og til i sengen et halvt års tid og led meget ondt. Han og børnene havde næsten fortæret, hvad der var, så hun undertiden skikkede ham og dem både øl og mad. Og var den ene søn Søren Rasmussen Yde så godt som nøgen for klæder, fordi Peter Sæby havde taget de klæder fra ham, som han havde givet ham. Da Rasmus Yde var død, tog amtsskriver Just Hansen sig det an, lod bede en del naboer, præsten og andre smukke godfolk, mænd og kvinder til at føre ham til jorden, og sendte en tønne godt øl og nogle pletter brændevin op til Mesing, som blev drukket af dem, som fulgte, og bønderne i sognet bar liget til jorden.

Straks efter blev børnene på amtsskriverens bekostning sat ud til opfostring og optugtelse hos hans og deres venner, såsom der intet var til dem efter deres salig fars død uden armod og fattigdom. Da ingen ville antage gården på grund af dens slette tilstand, måtte han selv, for at den ikke skulle blive øde, lade sine egne folk pløje og så vårsæden, indtil Peder Rasmussen antog den, han er endnu i live og kan også berette om gårdens tilstand. Ellers kunne hun ikke sige andet end godt om Rasmus Sørensen Yde og hans børn, og takke dem for godt naboskab”.⁵⁷

56. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1687 5/10, fol. 258.

57. LAV. Hjelmslev herred, Ry og Skanderup birkers tingbog 1701, 12/9 fol. 213.

Efter salget af gården i Mesing flyttede Niels Poulsen og Else Tomasdatter til hans farbror Niels Bertelsens gård i Firgårde, hvor Niels Poulsen allerede havde boet i 1655. Derved blev han igen nabo til sin søster og svoger Maren Poulsdatter og Rasmus Troelsen, som han også havde delt gård med, inden han flyttede til Mesing.

Niels Poulsens dødsdag er nævnt i det skifte, som blev holdt et halvt år senere den 25. september 1697, hvor skifteretten og arvingerne var forsamlet udi "salig Niels Poulsens hus og gård, som han forhen påboede og fradøde, den sidst afgangne 29. marts, dér rigtig skifte og deling at holde og foretage imellem den salig mands efterladte enke Else Tomasdatter og børn: En søn ved navn Bertel Nielsen, forhen boende i Bering, og for nogle år siden ved døden afgangne, hvis efterlevende børn nyder en broderlod, som deres fader tilforn, hvis han havde været i live. Nok tre døtre, den ældste Maren Nielsdatter boende i Mesing og har til ægte unge Peder Rasmussen sst., Gertrud Nielsdatter boende udi Boes har til ægte Peder Sørensen sst. og Anne Nielsdatter til ægte Rasmus Sørensen i Firgårde, som er boende her i gården, hvilken den salig mand alt forhen til dem har opladt.

Bohavet var meget sparsomt, for de var jo aftægtsfolk. Niels Poulsens klæder bestod af en sort vadmelskjole, en gammel kjole, et par sorte læderbukser, en rød ulden trøje, et læder livstykke, to hatte, en foret hue og et par sko.

Der var dog overraskende mange dyr, nemlig to køer, tretten får og otte lam, to galtsvin og et sosvin. Indboets værdier var i alt 45 sldl. 2 mark 4 sk., og Niels Poulsen havde lidt over 51 sldl. til gode i større og mindre beløb, så der blev 90 sldl. 3 mark 9 sk. til deling mellem arvingerne. At skifteomkostningerne var det eneste, der blev ført til udgift, skyldtes, at bygningernes tilstand var blevet vurderet, inden Niels Poulsen døde, dengang gården blev opladt til datteren Anne Nielsdatter og hendes mand Rasmus Sørensen.⁵⁸

162. JACOB TOMASEN, født i Firgårde, død sst. 1693. Gift med Kirsten Eriksdatter, død i Firgårde før 6. maj 1696.

Børn:

- < 338. Erik Jacobsen.
- < 339. Jens Jacobsen, født omtrent 1658.
- < 340. Maren Jacobsdatter.
- < 341. Søren Jacobsen.
- < 342. Tomas Jacobsen.
- < 343. Jacob Jacobsen.
- < 344. Anne Jacobsdatter.
- < 345. Anne Jacobsdatter.

13. marts 1695 var skifteretten forsamlet i Firgårde i "salig Jacob Tomasens efterladte stervbo i bemeldte Firgårde rigtig skifte og deling at foretage imellem hans efterladte enke Kirsten Eriksdatter og børn, Erik Jacobsen boende i Javngyde, Jens Jacobsen boende i Firgårde, Søren Jacobsen tjenende i Års, Tomas Jacobsen, Jacob Jacobsen her hjemme i boet, Maren Jacobsdatter, Anders Dyrs hustru i Tulstrup, Anne Jacobsdatter, Jens Gundersens hustru i Virring og Anne Jacobsdatter her hjemme i boet på den ene og ryttergodset på den anden side, efter sessionens resolution overværende på regiments kvartermester Bonnats og på hr. generalmajor og amtmands vegne, Rasmus Jensen Lasson. På enkens vegne som lavværgе hendes søn Erik Jacobsen i Javngyde og på den yngste datters vegne som formynder Jens Jacobsen i Firgårde. Er os da boets middel efter registrering og vurdering til endelig skifte forevist som følger."

58. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1697 25/9, fol. 225.

Listen over det registrerede indbo indledes med et asketræs bord. Et gammelt skab med tre døre, et lille skab, en kiste uden lås, en med lås og et gammelt skrin var alle af egetræ, og der fortsattes med to bøgetræs stole, en gammel balje og andet husgeråd af træ. Dernæst med en stor og en mindre kobberkedel, som blev vurderet efter vægt. En kedel, en lysesstage og et bækken var af messing, og af tin var der to fade og tre tallerkener. En jerngryde, en rist, en pande, to skorstenslænker, en ildske opremses derefter sammen med noget værktøj og nogle redskaber, som altsammen var af jern.

Efter vurdering af sengetøjet kom turen til kornet på loftet, der var seks tønder rug, fem tønder boghvede og fire tønder havre, og der var sået fire tønder rug. Bæsterne bestod af en hest, tre hopper og to plage til en samlet værdi af 37 sldl. Desuden var der to køer, fire stude, to ungnød, ti får, fire svin, seks grise og en gås. Til sidst blev en vogn, en gammel vogn, plov og harve samt noget utærsket korn i laden vurderet. Boets midler blev beregnet til 163 sldl. 2 mark 8 sk. "Enken og børnene blev tilspurgt om de noget videre boet vedkommende var bevidst, hvortil de samtlige svarede nej."

Gården skulle repareres for 15 sldl., og efter forordningen blev der udtaget 48 sldl. til fire dygtige plovbæster, og 30 sldl. til en stud, to køer og fire får, 10 sldl. til en dygtig vogn, plov, harve og tilbehør samt 4 td. rug, 20 skp. byg, to td. havre og ti skp. boghvede til en værdi af 12 sldl. 1 mark og 8 sk., der var nødvendige til gårdens fortsatte drift. Dertil kom rytterens forplejning til 1. maj samt skifteomkostningerne, så udgifterne blev 124 sldl. 3 mark 8 sk.

"Når forskrevne udgifter drages fra boets midler bliver beholden til skifte imellem enken og børnene 38 sldl. 3 mark. Deraf tilkom enken den halve del 19 sldl. 1 mark 8 sk., og som de tvende sønner og tvende dotre af boet er udgift, og da har fået deres udflyning, prætenderer de nu ingen arv, hvorfor de 19 sldl. 1 mark 8 sk. deles imellem de tre ugifte sønner og den ene ugifte datter, og er da på en broderlod 5 sldl. 2 mark 2 ²/₇ sk. og en søsterlod 2 sldl. 3 mark 1 ¹/₇ sk. Denne forskrevne børnenes tilfaldne arv forbliver i boet hos enken, som hun dem lover at betale når begæres enten med rede penge eller fornøjelig værdi, hvorimod børnene og er fornøjede, og som enken endnu selv står for gården, så annammer hun til sig, hvad efter forordningen til gårdens konservation udlægges, og derimod lover hun, så og hendes sønner på hendes vegne, at gården lovlige skal blive beboet og boet ej forringet. Således alle ting at være sluttet, forefunden og passeret bekræfter vi med egne hænder, Firgårde ut supra."

6. maj 1696 var skifteretten "forsamlet i salig Kirsten Eriksdatter, afgangne Jacob Tomasens, som boede og døde i Firgårde, hendes efterladte hus og gård, rigtigt skifte at foretage imellem hendes efterladte børn, navnlig Erik Jacobsen boende i Javngyde, Jens Jacobsen boende i Firgårde, Søren Jacobsen tjenende Niels Lauritsen i Århus, Tomas Jacobsen og Jacob Jacobsen her i gården, Maren Jacobsdatter, Anders Dyrs hustru i Tulstrup, Anne Jacobsdatter Jens Gundersen hustru Virring og Anne Jacobsdatter her i gården. Boets midler blev opgjort til 150 sldl. 1 mark 8 sk. og de ordinære udgifter til 143 sldl. 1 mark 4 sk. så der blev 6 sldl. 3 mark 4 sk. til fordeling mellem arvingerne.

"Samtlige arvinger berettede, at de her i boet hverken fordrer fædrene eller mødrene arv, men hvis de endelig kunne tilfalde, forærer de deres søster Anne Jacobsdatter, som er ugift, og lover broderen Jacob Jacobsen, som gården beholder, sligt at betale, når hun det må annamme, og ellers således omgås hende, som han agter at ansvare, at ej nogen skal have årsag over ham at klage. Hvad til gårdens konservation er udlagt, annammer Jacob Jacobsen og til sig, og derimod forpligter sig gården at reparere og lovligen at bebo, samt udgifterne i rette tide svare, således alting kan være sluttet og passeret bekræfter vi med egne hænder. Firgårde ut supra".⁵⁹

59. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1695 13/3 fol. 39, 1696 6/5 fol. 131.

163. PEDER PEDERSEN SAXE, født i Kolding efter 1622, død i Stavanger 1686. Gift før 1655 med Maren Sørenns datter Godsen, født 9. November 1634 i Stavanger, død sst. 18. juni 1690.⁶⁰

Børn:

- 346. Søren Pedersen Saxe, født 1655.
- 347. Peder Pedersen Saxe.
- 348. Jens Pedersen Saxe, født 1666.
- 349. Frederik Pedersen Saxe, født 1669.
- 350. Johanna Maria Pedersdatter Saxe, født 1675.

Peder Pedersen Saxe, kongelig majestæts tolder i Stavanger blev grundlægger af den talrige Saxeslægt i Norge. Forårsaget af at Ludvig Saxe i sin slægtsundersøgelse ikke har kunnet finde nogen forbindelse til Danmark, har han i sin bog foreslået, at Peder Pedersen Saxe kunne være søn af Peder Pedersen Saxe i Århus, men de oplysninger, der nu er fundet i Kolding bys tingbog har vist, at det ikke kan være tilfældet, for den 10. juli 1661 fik broderen Jens Pedersen Saxe, borger og indvåner i Kolding, tingsvidne på, at Bertel Mikkelsen, borger og overformynder her sst. "på Peder Pedersen Saxe, kongelig majestæts tolder i Stavanger i Norge, hans vegne gav Jens Saxe, hans kære hustru Karen Mikkelsdatter og deres arvinger afkald for al den arv, Peder Pedersen Saxe efter hans salig far Peder Saxesen, fordem borger her sst., og mor salig Maren Jensdatter arveligt kunne tilfalde, og kendtes Bertel Mikkelsen på bemeldte Peder Pedersen Saxes vegne for ham og hans arvinger intet videre efter denne dag, hans fornævnte bror Jens Saxe, hans hustru og deres arvinger for forskrevne arveparter har at fordré".⁶¹

Peder Pedersen Saxe var blevet udnævnt til tolder den 1. februar 1660 med samme løn, som sin forgænger og svigerfar Søren Pedersen Godsen (1599-1663), der var gift med Elisabeth Christensdatter Trane (1613-1684).⁶²

Som tolder havde Peder Pedersen Saxe af og til kontroverser med byens købmænd, som 13. januar 1662 fik ham stævnet "anlangende adskillig købmandsskab imod byens privilegier, borgerskabet til stort afbræk." Efter udsættelse blev sagen behandlet den 12. maj, eftersom kongelig majestæts tolder Peder Pedersen er stævnet "anlangende borgerlig brug og næring, han formener som en kongelig betjent, der har sin årlig pension og visse løn at leve af, ikke anstår eller bør tilstedes, eftersom det strider imod loven og privilegierne med videre, og eftersom borgerskabet for os, som deres ordinære øvrighed her på stedet supplicando sig over tolderens har besværet, og vi efter begæring til endelig resolution straks har givet kongelig majestæts byfoged befaling tolderens derfor at søge og tiltale, hvilken befaling af de anklagende er oppeholdt og ikke i rette tid til byfogden overleveret, at han sig derfor kunne rette, men af generalfiskalens fuldmægtig ved stævнемål forekommet, da (eftersom intet endnu for os er blevet fremlagt, hvormed fiskals fuldmægtig har bevisliggjort sit embede at præjudicere nogen ordinære øvrighedsmand udi det embede, han af Gud og øvrigheden er betroet), er for rette afsagt: Når byfogden efter sin pligt, sit embede ikke til fyldest gør eller andre, som skal dømme i sådanne sager, har kongelig majestæts fiskals fuldmægtig at søge, hvad tilbørligt kan være efter hans ordre og det, som hans embede er gemæs."

Sagen blev genoptaget den 29. maj i overværelse af borgmester Bent Svendsen og fem rådmænd og byfogden, som vel var inhabil, da han var part i sagen. Byfogden havde ladet

60. Ludvig Saxe: *Slekten Saxe i 400 år*. Oslo 1940, s. 28 ff. Børnenes navne ses i bogens sider 37, 41, 113, og 115.

61. LAV. Kolding bys tingbog 1661 10/7, fol. 55.

62. Ludvig Saxe: *Slekten Saxe i 400 år*. Oslo 1940, s. 31.

opkalde kongelig majestæts tolder Peder Pedersen [Saxe], fordi han sig har understøet borgerlig håndtering at bruge. Han mente, at han burde sit borgerskab at tage og sin bestilling forlade, om han borgerlig handel vil have, eller og, hvad herefter hans købmandskab betræffes, det at burde konfiskeret og forbrudt at være.

Peder Pedersen Saxe sendte ved toldbetjenten Jørgen Kristensen skriftligt indlæg, hvori han forskyder sig til toldforvalters direktion og inspektion, som sine ordinære dommere. Sagen blev opsat og da den kom for igen, blev det besluttet at lade den henstå til borgmester Søren Pedersens hjemkomst. Da det imidlertid ikke skete, trods det af tingbogen ses, at den nævnte borgmester var kommet hjem, så har sagen enten ikke haft noget på sig, eller at den ikke har kunnet pådommes af bytinget.⁶³

29. marts 1665 “blev læst Herman Gårdmands brev til toldereren Peder Pedersen [Saxe] anlangende den tiendeskat af alle bord og træløst, som føres til byen, dateret Bergen den 13. februar. Hvortil bogerskabet samtlige svarede, at når de så hans majestæts brev derfor, ville de efter deres pligt rette dem derefter”.⁶⁴

Samme år døde Peder Pedersen Saxes svigerfar, borgmester Søren Pedersen Godsens, for den 15. august “lod kongelig majestæts tolder Peder Pedersen [Saxe] læse et hans kongelige majestæts brev til Lisbeth Trane, salig Søren Pedersens efterleverske, anlangende hun for al kongelig skat og kontribution fri skal være, af hvis handel hun bruger i Stavanger by og amt, dateret 5. juni 1665”.⁶⁵

1674 verserede en sag om tre mænds rejse til København i 1672, hvoraf toldereren havde været den ene. Det var nemlig blevet pålagt borgene at betale rejseomkostningerne. Tre mænd var rejst til København for at opnå fornyelse af byens privilegier, hvilket var nødvendigt ved hvert tronskifte. Selvom der var opnået en nedsættelse af betalingen “At byen skulle betale 200 rdl.”

Der blev i stævningen dateret 23. marts 1674 forlangt, at en stor del af borgerskabet skulle bekende, om de havde givet borgmester Jon Pfeiff fuldmagt at rejse til Danmark på byens vegne, og om samme rejsepenge. 25 april blev Jon Pfeiff igen stævnet for de 200 rdl., “som af statholderen var dem tilkendt for deres rejse til København på byens vegne, endog den forrige borgmester og rådmændene for samme deres besværlige rejse havde tillagt dem 430 rdl., hvilke var approberet af statholder Ove Juel, men som Joh Pfeiff sig derom haver ladet føre angelegen ved en rejse til København, hvor han for hans kongelige majestæt har andraget om forlindring på samme penge, så tilholder en kongelig befaling til hans excellence at moderere, som og er efterkommet og nedsat til 200 rdl., men som intet af samme penge til dato er indkommet og borgmester, som sig det har antaget, ingen anstalt har gjort til at pengene kunne indkomme.”

På de indstævnedes borgers vegne blev der svaret, “Da borgmester og råd den 20. august 1672 på rådstuen anbefalede de tilstedeværende borgere på hele borgerskabets vegne at give skriftligt svar, om de af præsident Kristian Gram, tolder Peder Saxe og byskriver Jørgen

Den 21 febr. 1665.

Peder Pedersen Saxes “erklæring” på kongens vegne, dateret 1682. Kopi fra Ludvig Saxes bog.

63. A. E. Erichssen: Samlinger til Stavangers historie, bind 1. s. 264-266 (udg. 1901).

64. A. E. Erichssen: Samlinger til Stavangers historie, bind 1. s. 330.

65. A. E. Erichssen: Samlinger til Stavangers historie, bind 1. s. 332.

Cortzen begærede 574 rdl. 2 ort 13 sk. for vores bys privilegiers konfirmation, så svarede de på samtlige inden og udenbys borgeres vegne, at de beder borgmester og råd gunsteligent at ville anse denne fattige bys tilstand og vilkår, men at borgmester Jon Pfeiff haver sig deres sag påtaget og til København forrejt derom, derfor takker de ham storligen og lover ham deres tjeneste igen." Ved genoptagelse af sagen den 11. maj mødte Jon Pfeiff ikke i retten, så sagen blev igen udsat.

Den 18. maj faldt dommen. "1672, da præsidenten, toldereren og byskriveren fra København er hjemkommen," havde de ansøgt magistraten og borgerskabet om restitution for deres rejse, samt fortæring og tidspilde, og de havde fordret 574 rdl., hvorpå de var blevet tilbudt 120 rdl. "Men den ældste borgmester salig Bent Svendsen og rådmændene resolve-rede, at de af byen skal nyde 430 rdl. og det i to år i fire terminer skulle betales, hvormed de var tilfredse." Derfor havde de klaget til statholderen over Jon Pfeiff, som gjorde dem forhindring i deres fordring, derfor havde de begæret statholderens assistance, hvorefter han befalede borgerskabet straks at betale 430 rdl. Betalingen blev derefter ved 12 takseringsmænds medvirken udliciteret til borgerne, og liciteringen godkendt.

Men da rejste Jon Pfeiff på borgerskabets vegne, dog uden skriftlig fuldmagt til København i 1673, og opnåede at få beløbet nedsat til 200 rdl., som derefter blev lignet mellem borgerne af nye takseringsmænd, men intet var blevet betalt.

"Fra Jon Pfeiff var fremlagt en meget vidtløftig skrivelse, hvori han formener, at ingen kan pålægge ham at være disse tre dannemænds tjener og kræve deres penge ind." Han blev dømt til "straks at tilforordne en suffisant mand, som disse rejsepenge inden [en] måned kan indforskafe og pengene til vedkommende betale, og hvis summen efter sidste takst ikke tilfulde indkommer, har borgmester den anstalt at gøre, at vedkommende kan være uden sag, eller han får selv at svare derfor".⁶⁶

1679 forulykkede et skib "Stadt Stavanger" ved indsejling til Liassabon, derfor blev en del dokumenter tinglyst. Først skipper Knud Olsens begæring til rederne at måtte blive entlediget fra sin arrest på rådstuen, hvorimod han forpligter sig at betale den kapital, som han af præsidenten er tildømt at betale rederne i terminer gennem 10-12 år. Han blev rederne skyldig 2683 rdl., hvorfor han pantsatte "alt hvad han ejer og ejendes vorder." Mellem rederne var toldereren Peder Saxe.⁶⁷

4. september 1690 blev Maren [og] salig Peder Saxes børn Søren, Peder, Jens og Frederik Saxe med sin formynder samt Johanne Marie Saxe med sin kæreste løjtnant Johan Hübner stævnet for en kapital på 425 rdl., og der blev fremlagt en obligation udstedt af salig Kristian Gram, salig Peder Saxe og salig Jørgen Cortsen til salig Erik Krag, geheime- og etatsråd på 1500 rdl. for en del jordegods, de havde afkøbt Erik Krag. Obligationen var dateret København 4. oktober 1671. Endnu en obligation blev fremlagt, udstedt af salig Peder Saxe til Erik Krag på 3430 rdl., som skulle betales i 7 terminer, dateret 29. januar 1672. Obligationen var transporteret fra salig Erik Krags enke til oberst Gersdorff på den rest, som bemeldte tre mænd var skyldig 528 rdl., dateret København 11. juni 1686. Det blev besluttet at fordringen skulle gå videre til skiftet efter Maren salig Peder Saxes, som var berammet til at finde sted dagen efter.⁶⁸

164. JENS PEDERSEN SAXE, født omtrent 1627 i Kolding, død sst., begravet 12. april 1669. Gift 15. juli 1660 i Kolding med Karen Mikkelsdatter, født i Kolding, død sst. 1675

66. A. E. Erichssen: Samlinger til Stavangers historie, bind 1. Bytinget 1674 10/4, 25/4, 11/5, 18/5 s. 424-426.

67. A. E. Erichssen: Samlinger til Stavangers historie, bind 1. Bytinget 1680 23/2, s. 447-448.

68. A. E. Erichssen: Samlinger til Stavangers historie, bind 1. Bytinget 1690 4/9, s. 199.

Born:

< 351. Maren Jensdatter Saxe, døbt 26. juni 1661.

352. Peder Jensen Saxe, døbt 22. marts 1663, begravet Kolding 21. juni 1663.

Nogen tid før Jens Pedersen Saxe blev gift, ses følgende indført i kirkebogen 29. september 1658: ”Jens Pedersen Saxe, som har forseeet sig med lejermål i Kolding, må absolveres i menigheden i København, eftersom han ikke i denne tid kan komme til det sted, hvor gerningen er sket”.

Jens Pedersen Saxes kone Karen Mikkelsdatter havde været gift to gange før. Der blev i 1660 holdt skifte efter hendes anden mand Morten Jensen Bagger, som havde været købmand. Han var død på Lolland, og hans efterladte midler og gods var blevet vurderet og afregnet i Nykøbing Falster: ”For hvilke bemeldte børnepenge nemlig 446 sldl. 1 mark 32 sk. lovet fornævnte Karen Mikkelsdatter med hendes trolovede fæstemand Jens Pedersen Saxe at forsikre Niels Nielsen Bøgvad på børnenes vegne udi både Jens Saxes anpartsgård, ejendom og jorder, samt [det] han arveligen efter hans salig forældre er berettiget, når påæskes, så det kan være børnene og deres værge uden skade. I lige måde angav bemeldte Karen Mikkelsdatter af hendes formue udi Nykøbing i Falster at findes både udi rede penge, sølv og gods for 250 sldl., hvilket om gud vil udi behold at være, skal med al anden indfordring og krav ske moderen og børnene til lige deling”.⁶⁹

Karen Mikkelsdatter havde en søn og fire døtre med Morten Jensen Bagger, og fik endnu to børn med Jens Pedersen Saxe. Morten Bagger havde været byens kærner, og som sådan været involveret i at opkræve byens skatter i 1656 og 1657. Da pengene var gået tabt under svenskernes besættelse af byen, havde Jens Pedersen Saxe og flere andre ”arvet” sagen, for uanset, hvad der end var sket, skulle pengene betales. Den sag blev ikke afsluttet, før Jens Pedersen Saxe døde, så sorteper gik videre til hans enke.⁷⁰

10. juli 1661 stod ”Bertel Mikkelsen med fuldmagt udstedt af Peder Pedersen Saxe, skødede og overdrog fra Peder Saxe og alle hans arvinger og til Jens Pedersen Saxe, hans kære hustru Karen Mikkelsdatter og deres arvinger al den lod og arvepart, han efter hans salig far Peder Saxe, for dum borger her sst., og mor Maren Jensdatter arveligt kunne tilfalde i deres efterladte gård, som de selv iboede, og fornævnte Jens Saxe nu iboer, liggende her i Kolding på Søndergade, imellem Bertel Mikkelsens ejendom ved den østre og salig Knud Lybchers arvingers gård ved den vestre side, samt i en toft liggende her sønden for byen på Brændkærs mark”.⁷¹

Karen Mikkelsdatters far var Mikkal Simonsen Skibsbygger, hvis første kone Mette den 29. august 1619 blev dømt skyldig i trolddom på Viborg landsting.⁷² Hans anden kone, Karen Mikkelsdatters mor, hed Anneken Bertelsdatter. Hun blev efter Mikkal Simonsens Skibsbyggers død gift igen, først med Jacob Staffensen og derefter med Laurits Jensen, som den 11. september 1661 fik tingsvidne: ”At Niels Nielsen Bøgvad på hans hustru Kirsten Mikkelsdatters vegne og Jens Pedersen Saxe på hans hustru Karen Mikkelsdatters vegne, borgere og indvånere her sst., gav ham og hans kære hustru Anneken Bertelsdatter og deres arvinger afkald for al den arv, deres hustruer efter deres salig bror Staffen Jacobsen kunne tilfalde, nemlig den arvelod, han kunne tilfalde efter hans forhen afgangne far salig Jacob Staffensen, for dum borger her sst”.⁷³

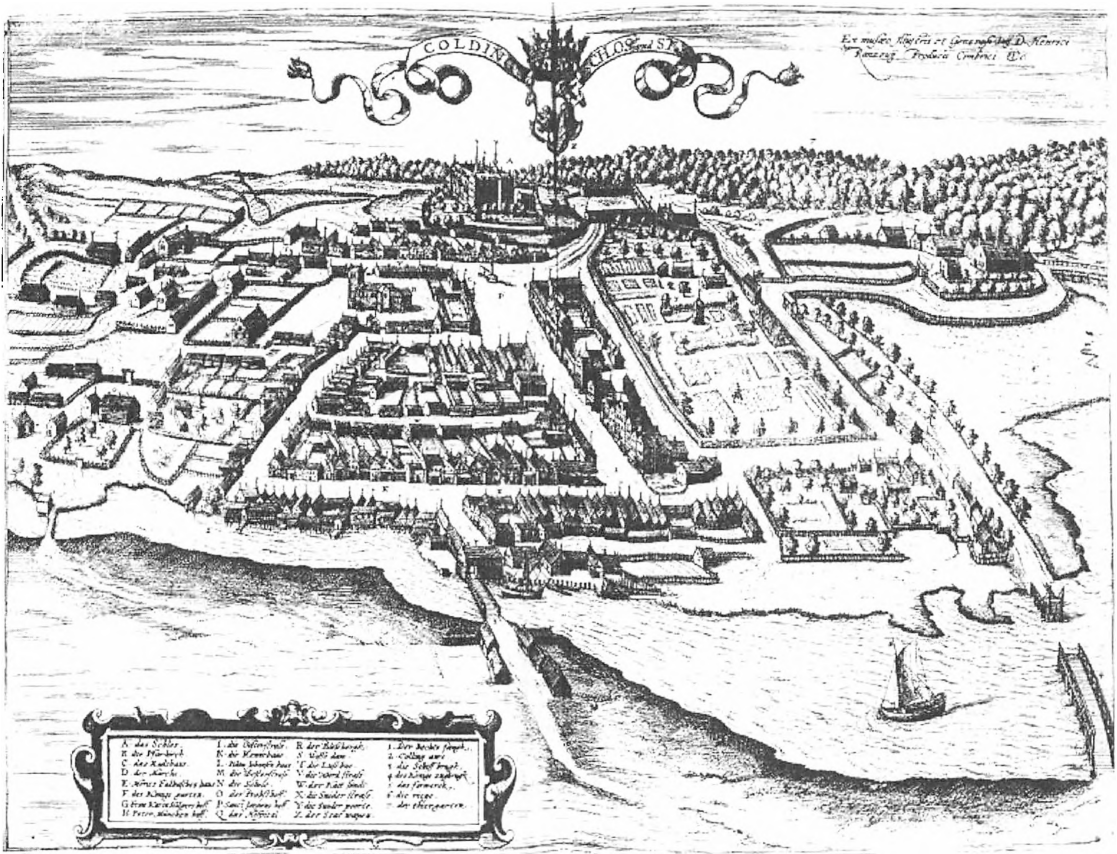
69. LAV. Kolding by, skiftebrev nr. 76 1660 25/5.

70. LAV. Kolding bys tingbog 1666 18/4, fol. 34. 25/4, fol. 35, 1667 20/11, 27/11, fol. 58, 11/12, fol. 61, 1668 11/3, fol. 25, 25/3, fol. 26, 1670 15/6, fol. 36, 1671 11/1, fol. 2.

71. LAV. Kolding bys tingbog 1661 10/7, fol. 66.

72. LAV. Viborg landstings dombog 1619 29/8, fol. 195.

73. LAV. Kolding bys tingbog 1661 11/9, fol. 87.

Kolding efter Georg Braunius og Frans Hogenberg:
 "Civitatis orbium terrarum" (Alverdens byer) 1597.

Formodentlig boede Jens Pedersen Saxe i en gård i rækken med grund ud til fjorden, beliggende i den første øst-vestgående gade, man kom til fra porten ved fjorden.

12. februar 1663 blev Jens Pedersen Saxe stævnet til retten: "Eftersom han over skiftet efter salig Morten Jensen Bagger, fordm borger her sst., er tilforordnet at være værge for hans efterladte børn, og Jens Saxe med hans hustru, børnenes mor" ikke havde stillet deres værge, Niels Nielsen Bøgvad, sikkerhed for deres arv, selvom Jens Pedersen Saxe havde lovet det. Derfor blev han dømt til at efterkomme sit løfte, "der så lang tid havde henstået".⁷⁴

17. januar 1666 blev alle afgangne forrige byfoged Niels Bertelsens arvinger og kreditorer stævnet til tinget "for dom, indførsel og tilbud. Og de gav afgangne Niels Bertelsen byfogeds efterladte hustru Karen Mikkelsdatter med hendes nu havende mand Jens Pedersen Saxe, borger her sst.," varsel anlangende den gård i Låsbygade, som den salig mand forhen har tilhørt." Niels Bertelsen havde købt gården og derefter pantsat den for 200 sldl. til sælgeren. Pantebrevet havde skiftet hænder flere gange, og pengene blev nu krævet af Mads Nielsen Dalby på sin hustru Mette salig Niels Poulsens vegne.⁷⁵

5. august 1668 fremstod Bertel Mikkelsen, borger her sst., og solgte og skødede fra sig og alle sine arvinger, og efter fuldmagt i lige måde fra sin bror og svoger Simon Mikkelsen, boende på Stokkenæsgård i Lolland, hans kære hustru Karen Pedersdatter, og Anders Olufsen boende i Børup, hans hustru Anne Mikkelsdatter og samtlige deres arvinger og til hans

74. LAV. Kolding bys tingbog 166312/2, fol. 17.

75. LAV. Kolding bys tingbog 1666 17/1, fol. 3.

og deres kære svoger Jens Pedersen Saxe hans kære hustru, Karen Mikkelsdatter, og deres arvinger al den lod og del, som Bertel Mikkelsen og Simon Mikkelsen på deres egne vegne, og Anders Olufsen på sin berørte hustrus vegne arveligt tilfaldt er efter deres salig mor Anneken Bertelsdatter i den gård, deres salig forældre tilhørte og iboede, liggende her i Kolding på Rendebanen imellem de to boder, som forhen med samme gård under et var tilhørende, ved den østre og Berent Clausen pottemagers ejendom ved den vestre side, efter derom af samtlige arvinger oprettede kontrakts indhold, dateret Kolding 27. oktober 1666”.⁷⁶

Der er ikke bevaret skifter, hverken efter Jens Pedersen Saxe eller Karen Mikkelsdatter, men skiftet efter hende den 11. september 1675 er nævnt i Kolding bys tingbog.⁷⁷

165. ANDERS SEJERSEN, født i Glibstrup, Anst sogn, død i Roved før 29. oktober 1723. Gift med Anne Hansdatter Edel, født omtrent 1665, død i Roved, begravet 19. oktober 1723 i Anst.

Børn:

- < 353. Sejer Andersen, født omtrent 1696.
- < 354. Laurits Andersen, født omtrent 1703.
- < 355. Maren Andersdatter, født omtrent 1707.

Anders Sejersen har formodentlig giftet sig til ryttergården i Roved, idet hans kone Anne Hansdatter før havde været gift med Jes Hansen. Dette oplyses, da der blev holdt skifte efter dem begge. “Anno 1723 den 29. oktober er registrering og vurdering samt endelig skifte og deling foretaget efter salig Anders Sejersen og salig hustru Anne Hansdatter, som påboede og fradøde en ryttergård i Roved by i Anst sogn af hartkorn 8 td. 4. skp. 2 fjr.

De salige folks efterladte børn og arvinger, som alle var til stede, var følgende: Nemlig første kuld, som den salig kone ved første mand Jes Hansen avlet har, Hans Jessen boende i Gesing, Maren Jesdatter som har til ægte bonden på anneksgården i Store Anst, Karen Jensdatter, som har til ægte Hans Hansen Vrå i bemeldte Store Anst, hvilke er kommet som selvmyndige i stervboet og tilstod, at de med udflyning og medgift af boet forhen for både fædrene og mødrene arv i alle måder var fornøjet og [havde] nu ingen prætentioner på arvesøgning i ringeste måde. Her havde Jes Jessen, [som] her i boet [er] en endnu ugift søn, alder 29 år, som tager arv og dermed er fornøjet med sine halvsøskende salig Anders Sejersens børn, som er Sejer Andersen 27 år, Laurits Andersen i 20de år, Maren Andersdatter 16 år. For hvilke umyndige er anordnet kurator og formynder for Laurits Andersen, som kurator hans svoger Hans Hansen Vrå i Anst og for datteren Maren Andersdatter hendes bror Hans Jessen i Gesing.

Da efter at gårdens bygning, avling og besætning var taget i øjesyn, som befandtes forsvarelige, at hans majestæt ingen skade i nogen mangel af sådant kan tilskrives, blev imellem børnene, som næsten alle var myndige, såvel som formynderen for den umyndige, sluttet følgende kontrakt således, at den ene skal beholde ryttergården med al sin iværende besætning og besvær, hvilke bliver enten salig Anders Sejersens ældste søn eller datteren, og hvem det bliver af dem, skal udgive til enhver af de andre 100 slette daler, er trehundrede sldl., som udaf boet kommer. Men i fald datteren ikke skulle forblive ved stedet og derpå i ægteskab forset, da indestår de andre, at den som samme, nemlig gården, fæster, skal give hende foruden de 100 sldl. en seng så god som 16 rdl. og hendes salig moders kiste eller i dens sted 4 rdl.” Derefter fulgte yderligere forsikringer.

At skiftet således efter salig Anders Sejersen og hustru salig Anne Hansdatter er venligt

76. LAV. Kolding bys tingbog 1668 5/8, fol. 71.

77. LAV. Kolding bys tingbog 1679 12/3, fol. 20.

og kærligt sluttet og tilendebragt, det bekræfter vi med vore hænder og hostrykte signeter.” Alle på nær Hans Hansen Vrå og datteren Maren underskrev med deres fulde navn.⁷⁸

166. JENS SEJERSEN, født i Glibstrup, Anst sogn, nævnt 1719 i Ammitsbøl, Ødsted sogn. Det har dog ikke været muligt at opspore, hvad der blev af ham.

167. MAREN SEJERSDATTER, født omtrent 1674 i Glibstrup, Anst sogn, død før 1720. Antagelig gift med Peder Jensen.

Sejer Andersens fradøde gård i Glibstrup, som hans enke ej formedelst alderdom og svaghed kunne vedblive, og derfor afstået til en ung karl Peder Jensen, hendes datter af at ægte, forundt for indfæstning 2 rdl. Hartkorn 4 td. 5 skp.⁷⁹

168. KAREN PEDERSDATTER MUNK, født omtrent 1643 i Egtved, død sst. 4. maj 1695. Gift med Søren Jensen Horsens, født i Horsens, begravet 25. juli 1708 i Egtved.

Børn:

< 356. Jens Sørensen Egtved.

357. Peder Sørensen.

< 358. Rasmus Sørensen Egtved.

< 359. Margrete Sørensdatter.

< 360. Anne Kirstine Sørensdatter.

361. Laurits Sørensen, født omtrent 1677.

Det har været slemt for Søren Jensen Horsens, at vende tilbage til Egtved, for at overtage det embede, som efter krigens udplyndring og sygdom var helt ødelagt, og for Karen Munk har det været endnu værre at finde sit barndomshjem i en så slet tilstand.

“Vores byfolk blev deres ganske gods lidt og stort af de svenske plyndret og ført til skansen,” [Frederiksodde], skrev Søren Jensen Munk i sin indberetning om tilstanden i Egtved og Ødsted sogne i november 1660, og han fortsatte, siden hvad de havde samlet tog polakkerne først, dernæst et regiment af de kristelige, som var Spürres, hvilke havde slaget lejr og blev udi byen i 14 uger, de hentog, hvad de andre havde levnet, de jaget folk fra huse og gårde, så at der blev ikkun tre mænd levende udi 15 gårde, de andre var ynkeligen døde og øde. Siden kom de Gyldenløvske folk og pressede de arme folk 26 sldl.,” hvorefter han fortsatte med opremsning af mennesketomme og øde landsbyer og steder i sognet også med, hvordan det var gået til med hans egen svigerfar Peder Iversen Munk. “Dette altsammen for mig således at være berettet, vidner jeg med egen hånd underskrevet.

Actum Egtved den 1. november 1660. Søren Jensen evangeli tjener til Egtved og Ødsted sogne udi Jerlev herred”.⁸⁰

Det var Karen Pedersdatter Munks mand hr. Søren Jensen fra Egtved, der i 1673 stod på Gern herreds ting og fik skødet hendes og hendes søskendes arveparter i selvejergården i Sorring til Jørgen Nielsen.⁸¹ Disse arveparter har nok ikke været særlig meget værd, men i så dårlige tider, gjaldt det om at få så meget som muligt samlet af nedarvet formue og derefter få det fordelt til arvingerne. For præsteparret i Egtved, lykkedes det da også, trods de dårlige tider at efterlade sig et velstående bo, da Karen Pedersdatter Munk døde.

Anno 1696 den 6. oktober var vi efterskrevne hr. Jens Hansen sognepræst til Højen og

78. LAV. Koldinghus rytterdistrikts skifteprotokol 1723 29/9, fol. 427.

79. RA. 1. Jyske Regiments Distriktsregnskaber, Kasseregnskaber 1702-1703. Film M.44501.

80. RA. Rentekammeret, skatkammeret 1660-79 (Rik. 214.37).

81. LAV. Dronningborg rytterdistrikt, selveje 1691, nr. 34 1673 22/11.

Jerlev menigheder beskikket udi provstens sted, hr. Hans Henriksen Koch og hr. Jørgen Jørgensen Bang af Vorbasse med tvende vurderingsmænd at lade vurdere, registrere, skifte og dele al boets tilhørende middel efter loven efter den dydædle og meget gudfrygtige kvinde nu salig Karen Pedersdatter Munk imellem den salig kvindes efterladte husbond velærværdige hr. Søren Jensen, og børnene hæderlige hr. Jens Sørensen, hæderlige Rasmus Sørensen, som begge var overværende og deres egen værge. Sr. Peder Sørensen, som og er sin egen værge var ikke til stede, hans lod har faderen indtil videre taget til sig. Laurits Sørensen udi sit attende år umyndig, hvis formynderskab faderen selv tager til sig. Margrete Sørensdatter og Anne Kirstine Sørensdatter, hvis formynderskab hæderlig hr. Peder Storm sig godvilligen haver påtaget, hvilket han og til sig annammer, og efter loven vil forestå.⁸²

169. KIRSTEN PEDERSDATTER MUNK, født i Egtved omtrent 1645, død i Hårslev, begravet 13. august 1726. Gift med Peder Sørensen Vinter, født omtrent 1662, død i Hårslev, begravet 11. september 1727.

Kirsten Pedersdatter Munk var endnu ugift, da hendes værge på hendes vegne 1669 gav fuldmagt til hendes svoger sognepræsten i Egtved hr. Søren Jensen Horsens, så han på hendes og soksendes vegne i 1673 kunne sælge deres arvelodder i den selvejergård i Sorring, hvor Niels Rasmussen boede.⁸³

Peder Sørensen Vinter blev sognepræst i Hårslev-Ting-Jellinge, Vester Flakkebjerg herred i Sorø amt 1690.⁸⁴ Hvis han og Kirsten Pedersdatter er blevet gift på den tid eller endog noget før, er det næppe sandsynligt, at de fik nogen børn, og præsteparret ses ikke at have fået døbt børn i sognet. Vester Flakkebjerg gejstlige skifteprotokol er ikke bevaret.

170. ELSE PEDERSDATTER MUNK, født 6. september 1648 i Egtved, død i Balle præstegård, begravet 1. marts 1711 i Bredsten. Gift 1. med Mads Andersen Bredal, død 1665. Gift 2. med Terkild Jensen Horsens, født i Horsens, død 27. februar 1711.

Barn i første ægteskab:

< 262. Margrete Madsdatter, født i Bredsten.

Barn i andet ægteskab:

< 363. Elisabeth Magdal Terkildsdatter Horsens, født i Bredsten.

Else Pedersdatter er også nævnt i fuldmagten fra 1669, da hendes svoger hr. Søren Jensen Horsens i 1673 solgte hendes og soksendes arveparter, som de havde stående i gården i Sorring til Jørgen Nielsen.⁸²

8. april 1711 var den gejstlige skifteret samlet i Balle præstegård til registrering og vurdering til skifte efter ærværdige salig hr. Terkild Jensens og hans salig hustru Elisabeth Pedersdatter imellem de efterlevende børn, de salige efterlattes fælles datter og Anna Caspersdatter Højbjerg, som var den salig matrones datterdatter, og var salig hr. Munk Pedersens datter. Derefter blev boet vurderet. Den ældste datter med sin ad interim værge, degnen på formynder velærværdige hr. Søren [Jensen] sognepræst for Egtved og Ødsted menigheder og provst udi Jerlev-Slavs herred hans vegne, såvel og udi velædle sr. Hans Andersen, kongelig majestæts tolder i Vejle, som befuldmægtiget af den yngste arvings fødte værge ædle sr. Jens Andersen (Højbjerg), købmand i København.

Foruden en tommelring og et par dupper af guld var der nogle bægre, et fad og en skål, seks skeer og en signet af sølv. Nogle tinfade var mærket E.R.S, mens de øvrige fade og

82. LAV. Jerlev herreds gejstlige skifteprotokol 1696 6/10, fol. 74.

83. LAV. Dronningborg rytterdistrikt, selveje 1691, nr. 34 1673 22/11.

84. Wiberg: Almindelig dansk præstehistorie, Hårslev-Ting-Jellinge sogne, bind I, side 513.

tallerkener af tin var mærket T.H. Siderne i protokollen er skadet, så det ikke er muligt at give et mere detaljeret indhold af indboet, som blev solgt på auktion. Boets samlede midler blev 1641 rdl. 2 mark 15 sk. Gælden beløb sig til 454 rdl. 1 mark 11 sk., så der blev 1187 rdl. 1 mark 3 sk. til arvingerne.

“Det øvrige, som her er ved denne skifteforretning at gøre, er således transigneret, at såsom formynderne velærværdige hr. Peder Storm på Elisabeth Terkildsdatters vegne, som arver de tre fjerdedele, og toldereren i Vejle sr. Hans Andersen efter given fuldmagt på barnet Anne Caspersdatters vegne, som arver den fjerde part, for at forekomme videre disput og anden vidtløftighed foredrages adskillige præntioner og påståelser på hver sin myndlings vegne, således om salig Casper Højbergs gæld her til boet efter ovenmeldte obligation, da at forekomme videre tvist og vidtløftighed haver de truffet ved rettens mellemforhandling et forlig og akkord således, at Elisabeth Terkildsdatter træder til det hele boes midler såvel som befundne gæld, som hun svarer alle kreditorer, hvorimod hun giver barnet for sin arvepart 100 rdl. til førstkommende Michaeli. Der foruden hendes salig moders klæder, en sort silkekjortel med sort taft under, en krepet kjortel og skørt og en sribet silkekjortel med yderkrave, mens barnet kommer for hende, der at være hende så god som 10 rdl. Imidlertid nyder barnet underholdning hos sin moster så længe hun husholdningen i nådsens år haver. Og er dermed salig Casper Højbergs obligation og alle forskrevne forretninger så vel som således præntioner annullerede, så at de her efter som skiftets forvaltere skal være kræveløse. skulle ellers her for retten noget opdages, som boet kan tilhøre, kommer det arvingerne pro kvota til deling.⁸⁵

171. METTE PEDERSDATTER MUNK, født i Egtved, død i Guldager. Gift med Lambert Sørensen Raunso, født omtrent 1640, død i Guldager 1674.

Mette Pedersdatter Munk kan være identisk med den NN. Pedersdatter, som ifølge Wibergs præstehistorie var gift med sognepræst i Guldager Lambert Sørensen Raunso.

Mette Pedersdatter var endnu ugift, da der 1669 blev givet fuldmagt til at sælge hendes og søskendes arvelodder i selvejergården i Sorring i 1673,⁸⁶ og da det i præstehistorien oplyses, at sognepræstens hustru i Guldager skulle hedde Pedersdatter og være født i Egtved, er der mulighed for, at det kan være Mette Pedersdatter, der blev præstekone der. Netop i Guldager sogn er det vanskeligt at se, om Mette Pedersdatter Munk fik børn, idet hverken kirkebog eller skifteprotokol er bevaret.

172. JENS PEDERSEN MUNK, født omtrent 1649 i Egtved, død i Slagelse 3. maj 1693. Gift i Slagelse 4. oktober 1682 med Mathilde Caspersdatter Hammarmüller, født i Slagelse 26. juli 1657, død sst. 2. juni 1699.

Barn:

< 364. Niels Jensen Munk, født oktober 1688 i Slagelse.

Jens Pedersen Munk skrev under med egen hånd på den fuldmagt, der blev skrevet i 1669 forud for salget af hans og søskendes arveparter i selvejergården i Sorring 1673.⁸⁷

173. IVER PEDERSEN MUNK, født i Egtved, død efter juni 1674.

Iver Pedersen Munk skrev under med egen hånd på den fuldmagt, der blev skrevet i 1669 forud for salget af hans og søskendes arveparter i selvejergården i Sorring 1673,⁸⁷ og den 25.

85. LAV. Tørrild herreds gejstlige skifteprotokol 1711 8/4, fol. 165.

86. LAV. Dronningborg rytterdistrikt, selveje 1691, nr. 34 1673 22/11.

87. LAV. Dronningborg rytterdistrikt, selveje 1691, nr. 34 1673 22/11.

juni 1674 “fremstod hans bror Jens Pedersen Munk og efter fuldmagt af sin kære bror Iver Pedersen Munk, at eftersom min kære frænde magister Anker Sørensen til mig har betalt hvis, han efter mine salig forældre hr. Peder Iversen Munk, fordum sognepræst til Egtved og Ødsted sogne, samt Margrete Jensdatter, af mit patrimonium i løsøre til sig annammet har, som jeg for god betaling betakker, og hermed fuldmagt giver jeg min bror Jens Pedersen Munk på mine vegne at give ham og hans arvinger afkald, og efter samme fuldmagt gav Jens Pedersen Munk magister Anker Sørensen afkald for al den patrimonium i løsøre, han til sig annammet har, som Iver Pedersen Munk efter sine salig forældre arveligt kunne tilfalde”.⁸⁷

175. LISBETH PEDERSDATTER MUNK, født i Egtved omtrent 1654, død sst., begravet 31. maj 1703.

Lisbeth Pedersdatter Munk og hendes søster Inger, er begge nævnt i fuldmagten fra 1669, som blev fremlagt på Gern herreds ting, da deres svoger hr. Søren Jensen på deres vegne solgte deres og søskendes arveparter i selvejergården i Sorring til Jørgen Nielsen i 1673.⁸⁷

Den 31. maj begravede jeg min hustrus moster Lisbeth Pedersdatter af Egtved 47 år gammel, har sognepræsten Peder Storm skrevet i kirkebogen.

176. ELSE NIELSDATTER, født omtrent 1644 i Gern, død i Farre, begravet 20. oktober 1712 i Sporup. Gift omtrent 1661 med Niels Mogensen, født i Farre omtrent 1632, antagelig død sst. efter 1697.

Born:

< 365. Barbara Nielsdatter, født i Farre.

< 366. Maren Nielsdatter, født i Farre.

Niels Mogensen i Farre var sandemand i Gern herred, da krongodset under Silkeborg efter krigen 1657-60 blev overdraget til Christian Fischser, som dækning for hans tilgodehavende hos kronen. Det medførte en del sager overfor bønderne, som på grund af krigens ødelæggelser var kommet bagud med landgilde, skatter og meget andet.

Derfor stævnedes “Christen Knudsen på Christian Fischer, kongelig majestæts vinskænk i København, hans vegne Laurs Laursen Fogh og Niels Mogensen i Farre for dom for overhør, de med stor modvillighed har begået, da de nogle gange er tilsagt at køre med deres vogne og andet, hvilket de ikke har efterkommet. Christen Knudsen fremlagde en kopi af kongelig majestæts folgebrev, at da Sporup sogn, Lyngby og Farre er tilskødet Christian Fischer, befales alle at give og gore ham, og ingen anden, årlig landgilde, ægt og arbejde.

Laurs Laursen og Niels Mogensen i Farre fremlagde Christian den Fjerdes brev, at sandemændene i Gern herred skal være fri for ægt og arbejde, dateret 1608, og de fremlagde et andet kongelig majestæts brev, at da der er mangel på sandemænd i Gern herred, da forordnes Laurs Laursen i Farre at være sandemand, dateret 1649, og de fremlagde deres svar, at de mener sig fri for tiltale, hvortil Christen Knudsen svarede, at de som andre tjenere måtte være deres husbond horig og lydige.” Det hjalp dem altså ikke, for efter den nye ejers kongelige skøde, blev de dømt til at være deres husbond horig og lydige med ægt, arbejde, landgilde og anden rettighed, som de derfor blev dømt til at betale. Den lange sag fylder flere sider i tingbogen.

Det var blevet nye tider, for Farre bymænd blev også stævnet, fordi de ikke ville møde og lade deres svin brænde til Farre skov, som andre kongelig majestæts tjenere, men havde siddet det overhørigt, hvortil Niels Mogensen, Christen Pedersen og flere svarede, “at der aldrig havde været brændt svin på deres selvejer bondeskov.” De blev dømt til at stille deres husbond tilfreds for deres modvillighed.⁸⁸

88. LAV. Gern herreds tingbog 1663 7/2, fol. 12-17.

Altså skulle de til at betale for at få svin på olden i deres egen selvejerskov. De efterfølgende år var Niels Mogensen ofte på tinget, for det meste som talsmand på Farre bymænds vegne, og arbejdspenge mente de to sandemænd stadigvæk ikke de skulle betale, så den 14. oktober 1665 blev de dømt til at betale inden femten dage.⁸⁹

Senere ser det dog ud til, at netop Niels Mogensen blev brugt af husbonden på Silkeborg slot til at møde op på tinget, når der skulle stævnes for lejermål, eller når andre folk skulle stævnes, når de ikke havde ydet det arbejde på slottet, de skulle. Endvidere var det også ham der stævned andre for skyldige restancer.⁹⁰

21. september 1667 stod han på tinget i sit eget ærinde, nemlig da han fik tingsvidne om vurdering af salig Mogens Nielsens bo i Farre, mellem hans børn Søren Mogensen, Niels Mogensen, Anne Mogensdatter og Bodil Mogensdatter, og han lovede Søren Mogensen i Farre og Søren Jensen i Mollerup på sin hustru Bodil Mogensdatters vegne og Anne Mogensdatter i Dalbygård med deres lavværger, at betale dem deres arv.⁹¹

Endelig var det også Niels Mogensens hustru Else Nielsdatter i Farre, der den 17. juni 1671 vidnede, "at hendes salig mor Barbara Christensdatter, som boede og døde i Gern, kort før sin død gav sine piger Kirsten Nielsdatter, Else Nielsdatter, Lisbeth Nielsdatter og Inger Nielsdatter hver 100 sletdaler. De to yngste piger Lisbeth og Inger deres penge annammede søsteren salig Kirsten Nielsdatter og hendes fæstemand Jochum Christensen, som nu boer i Hårup. Niels Mogensen i Farre vidnede, at Jochum Christensen, i hans hustrus levende live og efter hendes død, havde anmodet ham, da han var gift med de 2 små pigers søster, om at annamme deres 200 sletdaler og sætte dem på rente".⁹²

Niels Mogensen og hans døtre blev i 1697 stævnet for ulovlig skovhugst, og Barbara Nielsdatter og Maren Nielsdatter blev tilligemed anklaget for overlast på skovfogden Laurs Andersen i Farre af Frisenborgs birkeskriver, og der blev aflagt vidner om, hvad skader de og skovfogden havde. Niels Mogensens hustru Else Nielsdatter vidnede, at hun og Niels Mogensen havde været gift i 36 år.⁹³

Niels Mogensens begravelse er ikke fundet i kirkebogen. Dog kan hans omtrentlige fødselsår beregnes ud fra, at han i en sag fra Borum på tinget i 1699 berettede, at han kunne mindes i 52 år,⁹⁴ og da man sædvanligvis regner med, at man i sådanne sager gik ud fra det femtende år, så er han formodentlig født omkring 1632.

177. KIRSTEN NIELSDATTER, født i Gern, død sst. før juni 1671. Gift før 12. august 1665 med Jochum Christensen, død i Hårup efter 1711.

Børn:

< 367. Christen Jochumsen.

368. Peder Jochumsen.

369. Niels Jochumsen.

Kirsten Nielsdatter var gift med Jochum Christensen i Hårup. Han var skovrider, hvilket dog den gang ikke betød andet, end at hans arbejde bestod i at holde øje med, at der ikke skete krybskytteri eller andre ulovligheder i skovene, og når det skete, mødte han op på tinget og stævned de skyldige. Jochum Christensen havde sin første sag på tinget i august 1665, og

89. LAV. Gern herreds tingbog 1665 14/10, fol. 66.

90. LAV. Gern herreds tingbog 1666 10/3, fol. 16, 17, 31/3, fol. 19, m. flere tingdage.

91. LAV. Gern herreds tingbog 1667 21/9, fol. 59.

92. LAV. Gern herreds tingbog 1671 17/6, fol. 178.

93. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1697 3/2, fol. 95, 17/2, fol. 100.

94. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1699 22/3, fol. 243.

da den tidligere skovrider Jens Worm døde senest oktober 1663, er Jochum Christensen nok kommet der til stedet og er vel også blevet gift med Kirsten Nielsdatter omtrent på samme tid, hvilket passer godt med, at de nåede at få tre sønner før hun døde.

Jochum Christensen havde påtaget sig at være værge for Kirsten Nielsdatters yngre søstre, og havde derfor modtaget deres arv på 200 sletdaler for at sætte dem på rente. Derfor fik herredsfogden Niels Gregersen et tingsvidne udstedt den 17. juni 1671, som lød: "Else Nielsdatter i Farre vidnede, at hendes salig mor Barbara Christensdatter, som boede og døde i Gern, kort før hendes død gav sine piger Kirsten Nielsdatter, Else Nielsdatter, Lisbeth Nielsdatter og Inger Nielsdatter hver 100 sletdaler. Lisbeth og Inger, de to yngste pigers penge annammede deres søster, salig Kirsten Nielsdatter og hendes fæstemand, Jochum Christensen, som nu boer i Hårup. Niels Mogensen i Farre vidnede, at Jochum Christensen, i hans hustrus levende live og efter hendes død, havde anmodet ham, da han er gift med de to små pigers søster, om at annamme deres 200 sletdaler og sætte dem på rente".⁹⁵

Den første sag, som Jochum Christensen anlagde ved tinget i august 1665, skyldtes snak om vildttyveri, som han havde hørt om. På tinget spurgte han Oluf Gius, om "han ville stå ved noget snak om et dyr, som rygtet sagde, han havde set i Linå præstegård, og at han skulle have sagt, at det ville han, når han kom på de steder, hvor ord gjaldt penge. Men for retten svarede han, at han aldeles ikke vidste noget om noget dyr.". Hvis det rygte talte sandt, så var Oluf Gius kommet på andre tanker, for det var hans egen svoger, præsten hr. Jacob Nielsen Fogh i Linå, der i bekræftende fald skulle bøde for krybskytteri eller hæleri. Oluf Gius var nemlig gift med præstens søster Birgitte Nielsdatter Fogh.⁹⁶

Samme dag stævnedes Erik Jensen i Gern, Niels Gergersen sst., Niels Mogensen i Farre, Niels Rasmussen i Sorring, Jochum Christensen i Hårup, samt Christian Jensen Munk i Dauding for vidne angående et lovbud, og Erik Jensen på 3. ting lovbød den bolig i Sorring, Niels Rasmussen påboer. Når Jochum Christensen og Niels Mogensen var stævnet, var det netop fordi, de var gift med de to søstre Kirsten Nielsdatter og Else Nielsdatter, som gennem deres afdøde mor Barbara Christensdatter var i slægt med gårdens tidligere ejere.⁹⁶

Jochum Christensen mødte nogle gange i retten på den tidligere skovrider Jens Vorms enke Anne Bertelsdatters vegne, da hun var meget gældsplaget, og da hun af samme grund blev nødt til at sælge sin selvejgård i Linå til sin svigersøn Tomas Andersen var det også Jochum Christensen der mødte i retten på hendes vegne.⁹⁷

En overgang boede han i selvejergården i Linå, og dér var han i det mindste også selv medejer, for 1674 lovbød han gården med varsel til sine børn Christen, Peder, Anders, Niels Jochumsen og Kirsten Jochumsdatter. Af dem var Anders Jochumsen og Kirsten Jochumsdatter født i hans andet ægteskab. Endvidere var der "varsel til Anne Bertelsdatter i Linå, hendes søn Bertel Jensen og hendes svogre Tomas Andersen, Jochum Jochumsen Brun og deres hustruer, Helvig Jensdatter og Anne Jensdatter. Dog var Jochum Brun gift med Anne Bertelsdatter og Jens Vorms datter Maren Jensdatter Vorm, så trods navnet var han ikke Jochum Christensens søn, for de var nærmest jævnaldrende".⁹⁸

Den 14. august samme år stod Jochum Christensen på Gern herreds ting, og skødede fra sig og hustru Anne Andersdatter til Niels Gregersen og hustru Karen Andersdatter den selvejgård i Linå, som Jochum Christensen selv påboede.⁹⁹

95. LAV. Gern herreds tingbog 1671 17/6, fol. 178.

96. LAV. Gern herreds tingbog 1665 12/8, fol. 56, samt Kirstin Nørgaard-Pedersen: Herredsfogedslægten bind 1, s. 127. (udg. Slægten 2004)

97. LAV. Gern herreds tingbog 1666 25/8, fol. 49, 1672 30/3, fol. 37-38.

98. Jochum Brun født omtrent 1645 i Malmø, kilde: Carl Klitgård Nibe bys historie.

99. LAV. Gern herreds tingbog 1674 7/11, fol. 4, 1675 14/8, fol. 96.

Efter den tid boede Jochum Christensen i kongelig majestæts skovriderhus, som lå i Hårup. En tid efter blev en del af salig Christian Fischers tjenere blev stævnet for restancer, landgilde og arbejdspenge. I sin egenkab af kongelig majestæts skovrider mente Jokum Christensen, at han skulle være fri for arbejdspenge, og som den eneste blev han da også frikendt.

Da Peder Zeibig var blevet ansat som overfører og vildtmester, blev Christian Frost og Jokum Christensen, begge kongelige majestæts skovridere, som er betroet opsyn med vildtbanen, i 1680 spurgt om vildtbanens tilstand var blevet bedre eller værre, hvortil de svarede, at siden de kom i tjeneste, kan de ikke fornemme anderledes, end den er ved god magt, uden det ulve og strenge vintre ødelægger, hvoraf den vel ikke kan forbedres. På spørgsmål, om der sker noget uskikkelig af krigsfolk, krybskytter eller andre, som holder hunde eller bøsser, der kan ødelægge kongelig majestæts vildtbane, svarede de, at de ikke har fornemmet nogen skade på vildtbanen i nogen måder. Skovfogderne, som blev spurgt om det samme, svarede ligeså. Dernæst det forbudte at holde ulemmede hunde, og hvis skovriderne fandt nogle efter 14 dage, skulle de skyde dem og have 3 mark for hver, og ejeren bøde 10 rdl. til straf¹⁰⁰.

Efterfølgende var der nogle sager om hvorfra og med hvis tilladelse, der var blevet fældet noget træ til reparation af Linå kirke, og Jochum Christensen bevidnede at have fået 6 rigsdaler. Kirkeværgerne fremlagde deres regnskab, og blev dernæst dømt til at gøre rede for, hvor de 2 bjælker var blevet af, og for deres forseelse til straf give 2 rdl. til kirkens reparation, og 2 rdl. til de fattige.¹⁰¹

Sidste gang Jochum Christensen ses i tingbogen var i januar 1712. Da mødte Jens Jacobsen Skivholme som sagfører for ham og stævnedes nogle bønder "angående det forbud, han på forrige skovrider Jochum Christensen af Hårup havde gjort på hans tilstående skovriderløn hos dem som skovriderbønder. Hvortil overførsterens fuldmægtig svarede, at de

Skovene var for det meste dengang lysåbne egetræsskove, som det ses på dette udsnit af stik fra bogen

J. Tantzler: Der Dianen hohe und niedere Jagtgeheimniss, trykt i København 1682.

100. LAV. Gern herreds tingbog 1678 26/10, fol. 55, 1680 10/1, fol. 94.

101. LAV. Gern herreds tingbog 1681 15/10, fol. 95, 12/11, fol. 95, 26/11, fol. 99.

kun skulle betale til skovrider Christian Hesse, som han beviste med dennes bestallingsbrev, hvorefter han skulle tiltræde sin salig svigerfar Holger Mikkelsens bestilling. Hertil svarede Jens Jacobsen, at det kun var for halvparten, hvilket han ville bevise med det fremlagte kongelige majestæts brev.” Da sagen ikke ser ud til at have fået en afslutning, er det vel fordi Jochum Christensen reelt var blevet forrige skovrider.¹⁰² Hvor længe han levede efter den tid er et åbent spørgsmål, for hans begravelse er ikke fundet.

178. ELISABETH NIELSDATTER, født i Gern, død i Linå efter 1699.

25. oktober 1699 stod salig Niels Mogensens hustru Else Nielsdatter af Farre, og fremstillede flere personer, som vidnede at hun og Elisabeth Nielsdatter i Linå var salig Christen Nielsen Ankersmeds fulde søstre, og Inger Andersdatter i Gern hans halvbrors datter.¹⁰³ Siden det har været nødvendigt at få slægtskabet belyst, har de to kvinder formodentlig håbet på arv efter Christen Nielsen.

181. ANNE PEDERSDATTER, født omtrent 1635 i Borum, død sst., begravet 12. februar 1699. Gift med Laurits Lauritsen, født omtrent 1609, begravet 9. januar 1699.

Anne Pedersdatters mand, Laurits Lauritsen fordrede på sin søstersøn Niels Rasmussens vegne arv efter hans mor salig Karen Lauritsdatter i Lyngby, og hans morfar Laurits Sørensen i Borum havde halvdelen af arven under værgemål.¹⁰⁴

Den 17. juni 1663 stod Laurits Lauritsen i Borum, tog Peder Andersen sst. i hånd og gav ham afkald for den arv, som hans hustru Anne Pedersdatter arvelig var tilfaldet efter hendes salig far Peder Olufsen og mor Maren Jensdatter, som boede og døde i Borum, og han takkede ham for god og rigtig betaling. Derimod måtte han stævne hendes stedmor Ingeborg Nielsdatters anden mand Peder Jensen til tinget for at få hendes resterende arv efter forældrene.¹⁰⁵ Slægtskabet fremgår af lovbud ved salg af arvelodder.¹⁰⁶

Laurits Lauritsen var fæster af en af Frisenborgs halve fæstegårde i Borum, den anden halvgård var fæstet af Mikkell Rasmussen. 1678 blev Laurits Lauritsen stævnet sammen med nogle andre bønder som vidner i en sag, som blev ført mod Frisenborgs forvalter Christen Blichfeldt ved Randers byting, da der var klaget til kongen over Christen Blichfeldts fremfærd ved soldater udskrivningen “Laurits Lauritsen i Borum og Anders Nielsen i Skjolddelev, som efter ed bekræftede, at forvalteren monsr. Blichfeldt havde haft dem i soldaterkjortelen, at de skulle have gået soldat, fordi deres karle var bortløbet for indskrivnings skyld, men da de ikke kunne finde eller søge deres karle, lod Blichfeldt dem løs igen og ville ingen foræring have af dem i nogen måder”.¹⁰⁷

182. KIRSTEN PEDERSDATTER, født i Borum, død i Skibby før marts 1662. Gift med Jens Rasmussen, født i Skibby, død sst. før kirkebogen begynder i 1694.

Børn:

< 390. Maren Jensdatter, født før 1662.

< 371. Karen Jensdatter, født før 1662.

102. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1712 3/1, fol. 214.

103. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1699 25/10, fol. 210.

104. LAV. Framlev herreds tingbog 1665 15/3, fol. 27, 1666 24/10, fol. 82.

105. LAV. Framlev herreds tingbog 1663 17/6, fol. 84, 1665 8/3, fol. 26, 15/11, fol. 100, 28/3, fol. 24.

106. LAV. Framlev herreds tingbog 1661 1/5, fol. 78, 1662 6/8, fol. 109, 1663 1/7 fol. 92, 1664 10/2 fol. 15, 27/7, fol. 73, 1666 7/3, fol. 17, 1674 2/12, fol. 27, 1678 6/2, fol. 4, 1696 26/2, fol. 27, 17/3, fol. 31, 1/4, fol. 34.

107. LAV. Randers bys tingbog 1678 9/9, fol. 113.

Jens Rasmussen betalte i 1649-50 8 rdl. i stedsmål for en halv gård i Skibby, som hans far Rasmus Lauritsen oplod.¹⁰⁸ Han kan meget vel være blevet gift med Kirsten Pedersdatter på omtrent samme tid. Da der var tale om en halvgård, har hans forældre nok beholdt den anden halvdel. Hans far døde omtrent 1651, for den 1. maj 1652 lovede Jens Rasmussen at yde sin mor ophold, og den aftægt har der tilsyneladende været problemer med, for i 1663 blev han stævnet til tinget af Niels Rasmussen i Tåstrup og Søren Rasmussen, borger i Århus, og ved den lejlighed blev kontrakten indført i tingbogen:

“Som det første skal hun have den stue, hun er udi, og al den værelse, som hun nu haver både med loft og kammer, og årlig give hende 20 skæpper god rug, to tønder byg, en tønde hvede og ti skæpper havre og føde hende en ko og et ungnød, som skal stå hos hans eget fæ, og føde hende seks får og tre svin om vinteren og fede hende et svin årlig, og når olden er, opfede hende to svin og årlig fede hende fem gæs og føde hende om vinteren 2 gæs. Og årlig hver Mortensdag give hende ti skæpper rug, en tønde byg, fire skæpper hvede, fem skæpper havre og den anden halve part til jul og det udi godt forsvarligt korn. Item skulle hun nyde bageovn, bryghus og kammer, når hun det behøvede, og forskaffe hende hendes ildebrand, og var [det i] hendes livstid. Og årlig at så hende i god jord en fjerding hørfrø og en fjerding hampefrø. Item lovet [han] hende for den fjerdepart af rugsæden otte tønder god rug og udi lige måde at betale hende, og det lovede fornævnte Jens Rasmussen sin mor, som forskrevet står, at holde og efterkomme uden skade og skadesløs udi alle måder, og at handle og skikke sig imod hende, som han ville forsvare både for Gud og mennesker”¹⁰⁹

Imidlertid døde Kirsten Pedersdatter året før tinglæsningen af kontrakten med Jens Rasmussens mor. Skiftet efter Kirsten Pedersdatter blev holdt 25. marts 1662, formodentlig fordi Jens Rasmussen skulle giftes igen, for en bonde kunne ikke klare sig uden en medhjælpende kone. Selvom Kirsten Pedersdatters selvejerparter i Borum ikke nævnes direkte i skiftet, fremgår det, at den bondeskyld, som han fik deraf, udelukkende skulle gå til børnene, og man har lidt svært ved at få øje på, at kvinderne dengang var underkuede af deres mænd, det var de i hvert fald ikke, når det gjaldt deres egen arv. Trods den hårde tid under og lige efter krigen og deraf følgende gældsætning var der et temmelig pænt overskud i boet.

“For tings dom stod Hans Andersen i Skovby, Jens Olufsen i [Hørslev] Boelet, Niels Leth i Skibby, de bekendte og tilstod, at de den 25. marts var udi Jens Rasmussens hus og gård i Skibby over en venlig skifte imellem ham og sine børn Maren Jensdatter og Karen Jens datter om hvis arv, dem kunne tilfalde efter deres salig moder Kirsten Pedersdatter og det udi herredsfogden Jens Envoldsen og Søren Pedersen Leth i Harlevholm, på husbondens vegne Anders Sørensen i Hørslevgård deres overværelse.”

En rødstjernet hest blev vurderet for hele 20 sldl., foruden den var der tre øg, endnu en hest og tre føl, seks køer, to kvier, fem ungnødskalve og fire andre kalve, hvoraf to var spædkalve. Seks får, tre spædlam, tre svin, fem polte, to gæs og to bitræer. Dyrene var i alt 200 sldl. 1½ mark værd. Kornet og sæden i marken blev sat til i alt 99½ sldl. Der var både kobber- og messingkedler, tin og jern, alt vurderet efter vægt. En egeskive, dvs. et bord, havde lukket fod, ellers var der en gammel bagstol, to kringstole, et fyrfad, en gammel kiste og noget husgeråd af træ samt vogn og plov.

Skiftet fortsatte derefter med udlæg til kreditorerne. “Når gælden bliver her frataget, tilfalder børnene udi penge 61½ sldl. 10 sk. Item her foruden skal børnenes fader Jens Rasmussen give hans fornævnte børn for deres part udi sengeklæder, bænkedynner og linklæder og to træsenge, hvert barn sengeklæder så gode som 20 sldl. Item skal børnene beholde deres salig moders kiste, og en anden egekiste står udi en fod med lås for, her for uden skal de nyde og beholde

108. LAV. Framlev herreds tingbog 1663 14/10, fol. 113.

deres salig moders gangklæder, som er en fibskaftes dvs. femskaftet trøje, en klædestrøje, en barettes trøje, et barettes skørt, et femskaftet skørt, et grønt taft snøreliv med 6 par sølvmallers udi, en nopret fløjls-lue, en slet, dvs. glat fløjls-lue og 2 slette sorte klædesluer, som han skal holde børnene til gavn og bedste, til de opvokser og behov haver.

Belangende børnenes bondegods skal deres fornævnte fader bondeskylden der af oppebære og gøre børnene der af rigtighed udi sin tid. Alt fornævnte gods og gæld og fornævnte børnegods haver Jens Rasmussen til sig annammet og lover enhver rigtig at betale, og hans tvende børn skal han forsyne med nødtørftig føde og klæde, indtil hver bliver 14 år gamle, og udi midlertid ingen rente at udgive, men deres gods efter loven at forestå, som det sig bør." Et usædvanligt skifte, så kort efter krigens ødelæggelser er det sjældent at se et stort overskud, om noget overhovedet.¹⁰⁹

Efter Kirsten Pedersdatters død fik Jens Rasmussen lovbud på sine børns vegne ligesom andre af deres mors slægt, når der skulle sælges lodder i det gods i Borum, hvori de havde arvet hendes lodder, sidste gang i 1674.¹¹⁰

183. MAREN PEDERSDATTER, født i Borum, død i Lyngby efter 1702. Gift med Jens Jensen Kirkegård, født omtrent 1634, død i Lyngby, begravet 10. september 1699.

Børn:

- < 372. Maren Jensdatter, født omtrent 1661.
- < 373. Jens Jensen Kirkegård, født omtrent 1665.
- < 374. Peder Jensen Kirkegård, født omtrent 1674.
- < 375. Sidsel Jensdatter.
- < 376. Anne Jensdatter, født omtrent 1680.
- < 377. Kirsten Jensdatter, født omtrent 1686.

Maren Pedersdatter boede endnu i Borum 1661 og 1662, da hun fik lovbud om salg af selveje i Storing. Senest 1663 var hun blevet gift med Jens Jensen Kirkegård i Lyngby, for den 4. februar det år krævede han hendes arv af hendes værge Sejer Olufsen i Sjelle, som straks stævnedede hendes stedmor Ingeborg Nielsdatters nye mand Peder Jensen for hendes børnegods.

Året efter stævnedede han igen Sejer Olufsen for hendes resterende arv på 5½ sldl., og igen blev kravet sendt videre til Peder Jensen. Samme år fik Jens Jensen Kirkegård lovbud, da Peder Jensen solgte Ingeborg Nielsdatters og hendes seks børns arvelodder i en selvejergård i Hover.¹¹¹

Hver gang, der siden blev solgt arvelodder i godset i Borum, gik der lovbud til Jens Jensen Kirkegård, indtil han i 1668 solgte Maren Pedersdatters andel. "For tingsdom stod Jens Jensen i Lyngby og udi hånd tog Oluf Pedersen, og med sin fri vilje, velberåd hu og samtykke solgte, skødede og aldeles lovlig afhændede fra sig sin hustru og deres arvinger og til bemeldte Oluf Pedersen og hans hustru Birgitte Jensdatter og deres arvinger til evindelig ejendom at have, nyde, bruge og beholde al den lod og del, hans hustru fornævnte Maren Pedersdatter var arvelig tilfalden efter hendes salig fader Peder Olufsen, som boede og døde i Borum, efter skiftebrevs indhold udi den selvejer bondegård i Borum, som Peder Jensen

109. LAV. Framlev herreds tingbog 1662 16/4, fol. 51,

110. LAV. Framlev herreds tingbog 1661 1/5, fol. 78, 1664 10/2, fol. 15, 27/7, fol. 73, 1665 21/6, fol. 62, 1666 7/3, fol. 17, 1674 2/12, fol. 27.

111. LAV. Framlev herreds tingbog 1663 4/2 fol. 19, 1664 6/4, fol. 42, 11/5, fol. 53, 1663 1/7, fol. 91.

påboede og udi Borum mølle samt udi den gård, som Jesper Olufsen i Borum påboer”.¹¹²

Den 8. februar 1702 blev der holdt skifte efter salig Jens Jensen i Kirkegård mellem “hans efterladte hustru Maren Pedersdatter og deres sammen avlede børn, nemlig Jens Jensen fuld myndige år efter loven på sine egne vegne og som formynder for sin søster Anne Jensdatter, Peder Jensen på sine egne vegne og som formynder for sin søster Kirsten Jensdatter, så og Jens Eriksen i Labing på sin hustru Maren Jensdatters vegne og Søren Nielsen i Skivholme på sin hustru Sidsel Jensdatters vegne, og som forbemeldte tvende svogre nu her vedstår at have bekommet fyldest og fuld værd af boet tilforn med deres hustruer for hvad, de kunne tilkomme, da er de overblevne midler skiftet og delt imellem moderen, de tvende sønner og de tvende døtre”.

Der var syv forholdsvis højt vurderede bæster til i alt 102 sldl., de øvrige dyr var 154 sldl. 1 mark 8 sk. værd. Træbohavet bestod af borde, skrin, kister, to skabe, det ene sad i væggen, senge, rokke og forskelligt husgeråd af træ, kobber, lidt service af tin, messing og jern, her imellem værktøj som hugjern, save, økser og naur. Sengetøjet var sparsomt, og den salig mands klæder var få og blev vurderet til 4 sldl. 2 mark. Der var værdier for i alt 344 sldl., kornet undtaget, da der var passende til gårdens videre drift. Til husbondens restance blev udlagt 3 stude til en værdi af 36 sldl. Endvidere blev der gjort udlæg for gæld i Århus og til de to sønners tilgodehavender.

Der blev således 207 sldl. til deling mellem arvingerne, “hvoraf moderen tilkommer den halve del, som er 103 sldl. 2 mark. og den salig mands tvende sønner og tvende yngste døtre Anne Jensdatter og Kirsten Jensdatter den anden halve del, som er 103 sldl. 2 mark. Hvoraf en broderlod bedrager sig 34 sldl. 2 mark, en søsterlod 17 sldl. 1 mark”. Skiftet fortsætter med, at der gøres udlæg i hver enkelt del af bohavet og dyr m.m., og slutter:

“Hvilke forskrevne nu med hver deres formynder har til sig annammet tillige med deres foromrørte lodder, og dertil at svare som rede penge at betale, når de det bør at annamme for dem og deres arvinger, og lovede her hos at holde alle vedkommende for dette skifte aldeles skadesløs i alle måder”.¹¹³

184. ELLEN PEDERSDATTER, født i Borum omtrent 1640, død i Nør Galten, begravet 19. februar 1712, gift med Søren Jensen Clausen, født omtrent 1633, død i Nør Galten, begravet 22. august 1706.

Børn:

- < 378. Peder Sørensen, født omtrent 1663.
- < 379. Maren Sørensdatter, født omtrent 1665.
- < 380. Karen Sørensdatter, født omtrent 1668.
- < 381. Tomas Sørensen Clausen, født omtrent 1669.
- < 382. Jens Sørensen Clausen, døbt 7. juli 1672.
- < 383. Anne Sørensdatter, døbt 1. januar 1674.
- < 384. Sidsel Sørensdatter, døbt 14. januar 1677.
- < 385. Kirsten Sørensdatter, døbt 23. februar 1679.
- < 386. Laurits Sørensen Clausen, døbt 2. marts 1681.
- < 387. Maren Sørensdatter, døbt 3. januar 1683.

“1663 stod Søren Jensen i Nør Galten for retten på sin hustru Ellen Pedersdatters vegne og udi hånd tog Jesper Olufsen i Borum, gjorde og gav ham en fuld tryk evig urykkelig uigen-

112. LAV. Framlev herreds tingbog 1664 10/2, fol. 15, 27/7, fol. 73, 1665 21/6, fol. 62, 1666 7/3 fol. 17, 9/5, fol. 33, 1668 25/6, fol. 7, 1674 2/12, fol. 27, 1676 19/1, fol. 130.

113. LAV. Lyngbygårds skifteprotokol 1708 8/2, fol. 4. (1719 med ældre skifter indskrevet).

kaldendes afkald for hvis arv, gods, bo og bopenge, i hvad som helst det er eller nævnes kan, aldeles intet undtagen i nogen måder, som fornævnte Elle Pedersdatter var arvelig tilfalden efter hendes salig fader Peder Olufsen og moder Maren Jensdatter, som begge boede og døde i Borum, derfor forpligter fornævnte Søren Jensen sig og sine arvinger til ingen yderligere krav eller tiltale at have til fornævnte Jesper Olufsen eller hans arvinger for fornævnte arv og gods, så vidt løsøre gods sig belanger, men takker ham alt ære og godt for god arveskifte og god redelig betaling udi alle måder”.¹¹⁴

Ellers er det lovbud om og salg af arvelodder i Borum, som yderligere beviser slægtskabet. 1661 salg af selveje i Storrिंग, 1662 lovbydes hendes arv efter hendes salig far Peder Olufsen i Borum, 1663 salg af selveje i Høver, 1666 sælges hendes søsterlod i Foghs gård i Borum, og igen i 1678 lovbud om selveje i Borum.¹¹⁵

I matriklen 1688 Nør Galten ses Søren Jensen Clausen på en gård på 8 td. 1 skp. 2 4/5 alb. og i en matrikel 1680 Frisenvold: Søren Jensen Clausen på en selvejergård efter gl. matr. 12 td. 4 skp. Ellers er han kun fundet i en jordebog 1672, som er fra Frisenvolds ophøjelse til grevskab, og desuden i samme grevskab i et skema over godset fra 1684.

1696 blev Søren Jensen Clausen og hans svoger Jens Jensen i Lyngby stævnet, fordi de havde rettigheder i en gård i Labing, som var blevet forladt, “om nogen af lodsejerne vil antage den og svare til brøstfældighed, restance og rytterhold.”

De blev dømt til at betale restancen inden 15 dage, ellers hjemfaldt gården til kronen. Med deres koner havde de hver en fjerdedel af gården, endnu en fjerdepart tilhørte Laurits Lauritsens hustru og den sidste deres afdøde søster Kirsten Pedersdatters to døtre, for i 1691 ejede Maren Jensdatter, der boede i Århus, en ottendedel, mens Jacob Eriksen havde den sidste ottendedel i leje, “og arvede den med hans kvinde”, nemlig Karen Jensdatter.¹¹⁶

185. NIELS PEDERSEN, født i Borum omtrent 1642, død i Lyngby, begravet 15. august 1708 i Lyngby, hans hustrus navn ukendt.

Barn:

388. Mette Nielsdatter, døbt 12. marts 1702 i Lyngby.

Om Niels Pedersen og hans ukendte hustru er der kun at nævne, at de fik lovbud om salg af arvelodder i Borum, Høver og Storrिंग, hvoraf det fremgår, at han i 1662 boede i Borum, og at han i 1672 lovbed sin egen part i salig Peder Olufsens gård, i Jesper Olufsens gård og i Borum mølle.¹¹⁷

Da Conrad Rindelev i Borum 1702 var i strid med andre bønder i Borum om hans opelskede skov Baskær Have, vidnede Niels Pedersen om skovens omfang, fordi hans salig far boede i den gård, som Conrad Rindelev nu ejede.¹¹⁸

I Lyngbygårds skifteprotokol er der indskrevet et ufuldstændigt skifte fra 1708, heraf fremgår det, at Niels Pedersen døde før sin kone, men hverken hun eller arvingerne er nævnt ved navn, og han er heller ikke fundet i fæstebreve og fæsteprotokol i samme gods.¹¹⁹

114. LAV. Framlev herreds tingbog 1663 28/1, fol. 16.

115. LAV. Framlev herreds tingbog 1661 1/5, fol. 78, 1662 6/8, fol. 109, 1663 1/7, fol. 92, 1664 10/2, fol. 15, 1666 14/3, fol. 21, 1678 6/2, fol. 4.

116. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1696 26/3, fol. 33 og RA. ADK. 1691 (Rik. 2215.219).

117. LAV. Framlev herreds tingbog 1661 1/5, fol. 78, 1662 6/8, fol. 109, 1663 1/7, fol. 92, 1664 10/2, fol. 15, 1674 2/12, fol. 27, 1678 6/2, fol. 4.

118. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1702 17/5, fol. 436.

119. LAV. Lyngbygård skifteprotokol 1708 (1719 med ældre skifter indskrevet).

186. KAREN PEDERSDATTER, født i Borum, død sst. efter 1678. Gift med Niels Tomassen født i Borum, død sst. før 18. april 1677.

Børn:

< 389. Peder Nielsen Fogh, født omtrent 1665.

< 390. Tomas Nielsen Fogh, født omtrent 1667.

< 391. Maren Nielsdatter Fogh.

Karen Pedersdatter fik lovbud i 1663, da hendes stedfar solgte de arveparter til hendes moster, som hendes mor Ingeborg Nielsdatter Fogh, hendes søskende og hun selv havde i en selvejergård i Høver. Omkring et halvt år før Ingeborg Nielsdatter Fogh døde, solgte hendes anden mand Peder Jensen i Borum den halvpart i Foghs gård i Borum, som hun endnu havde i behold efter sin første mand herredsfoged Peder Olufsen. Skødet blev udstedt til hendes datter Karen Pedersdatter og dennes mand Niels Tomassen, som hun var blevet gift med omtrent 1664, for da solgte han på Karen Pedersdatters vegne hendes arveparter i en gård i Høver til Jens Sørensen Vinter i Århus.¹²⁰

Niels Tomasens far hed Tomas Nielsen, han var fæstebonde i Borum, hvor han havde fæstet sin gård i 1634-35, den samme gård oplod Niels Tomassen i 1663-64 på sin mors vegne til Erik Pedersen, som var gift med hans søster Maren Tomasdatter.¹²¹ Den del af Foghs gård, som Karen Pedersdatter og Niels Tomassen beboede, havde hendes søskende også part i, og deres lodder havde Niels Tomassen fæstet af dem, for den 28. marts 1666 blev han stævnet af Laurits Lauritsen og Jens Jensen i Lyngby, som tiltalte ham for deres hustruers anpart husleje og bondeskyld.

Den 9. maj 1666 tiltalte de ham igen for bondeskylden af den gård, som han havde afsagt, og for at han havde hugget i skoven uden hjemmel og minde.¹²² Samme år den 27. juni blev han stævnet af regimentskriveren for ikke at have betalt husbondhold af gården, og Laurits Lauritsen stævnedes ham for gæld, som han 29. august 1665 blev dømt til at betale.¹²³

Den 29. november 1660 fik Peder Jensen i Borum lovbudt halvparten af sin gård i Borum, og den 14. marts 1666 blev den skødet til Peder Frandsen fra Storning og hans trolovede fæstemø Maren Nielsdatter.¹²⁴ Den 19. december 1666 skødede Peder Jensen i Borum til Niels Tomassen og hans hustru Karen Pedersdatter halvdelen af den halve part, som hans hustru var berettiget til i Foghs gård, som Niels Tomassen og Peder Frandsen påboede.¹²⁵

Knap et halvt år efter den 22. maj 1667 blev Niels Tomassen og Peder Frandsen stævnet og tiltalt for resterende brokorn af Kannikke møllebro, og den 3. juli svarede de, at ifølge kong Christian den Fjerdes brev nyder beboerne i Foghs gård frihed derfor, mod at holde broen ved lige, og fremlagde brevet, indeholdende, at da Anders Pedersen i Borum for nogen tid siden blev bevilget gæsteri af den selvejer bondegård i Borum, som er 5½ tønde malt samt ægt og arbejde, formedelst han altid skulle holde Kannikke møllebro ved magt, og nu da han er død, da bevilges Jacob Lauritsen af Århus mølle, som fik gården efter ham, samme frihed mod, at han holdt Kannikke møllebro ved hævd, dateret 7. maj 1639. Da der blev fremlagt kopi af Christian den Fjerdes brev og slotsherrens fæstebrev, skulle sagen for sin tilbørlige dommer, dvs. landstinget.

120. LAV. Framlev herreds tingbog 1663 1/7, fol. 92, 1664 10/2, fol. 15

121. RA. Skanderborg lensregnskab, stedsmål 1634/35, Skanderborg amts jordebogsregnskab, stedsmål 1663/64

122. LAV. Framlev herreds tingbog 1666 28/3, fol. 24, 9/5, fol. 33.

123. LAV. Framlev herreds tingbog 1666 27/6, fol. 45, 9/8, fol. 59, 29/8, fol. 65

124. LAV. Framlev herreds tingbog 1665 29/11, fol. 110, 1666 14/3, fol. 20.

125. LAV. Framlev herreds tingbog 1666 19/12, fol. 111.

Hvorfor de blev stævnet, får man forklaring på året efter, hvor Jens Nielsen i Søballe den 28. oktober 1668 vidnede, at der var blevet holdt syn på Kannikke møllebro, som var ganske utjenlig, så ingen kunne køre over uden livsfare, så den havde de ikke holdt ved lige, som de skulle efter ordlyden i det gamle frihedsbrev. Den 16. december blev der holdt endnu et syn på broen, og derefter hører man ikke mere til den før længe efter Tomas Niensens død.¹²⁶

Den 25. juni 1668 lovbød Niels Sørensen i Hornbæk den lod, hans hustru Anne Olufs - datter havde arvet efter sine forældre i den selvejer bondegård, Jesper Olufsen påboer, og da fik Niels Tomasen og andre slægtninge lovbud.¹²⁷

Niels Tomasen døde inden 18. april 1677, for da forsøgte herredsfoged Oluf Pedersen i Borum at blive fri for at være værge for salig Jørgen Eriksens børn i Vadsted ved at nævne, at han havde været forordnet lavværge for Karen Pedersdatter i Borum, og at han var værge for hendes og salig Niels Tomasens børn Maren Nielsdatter, Peder og Tomas Nielsen.¹²⁸

187. ANDERS PEDERSEN BORUM, født i Borum, død efter 1. april 1696.

Han boede endnu i Borum 1674, mens han i 1678 boede i Århus, hvortil han fik lovbud om salg af arveparter i Borum.¹²⁹ 1688 var han i København, hvor han sammen med sin bror Peder Pedersen og søsteren Karen Pedersdatters datter Maren Nielsdatter Fogh underskrev et pantebrev på deres arveparter i to selvejergårde, gadehuse og Borum mølle.

Pantebrevet blev udstedt til Peder Andersens søn Peder Pedersen i Borum, den Peder Pedersen, som var gift med Apelone Nielsdatter. Anders Pedersen Borum levede endnu 1696, da de pantsatte arveparter blev solgt.¹³⁰

188. BERETE PEDERSDATTER, født i Borum, død efter 1/4 1696.

Udover de lovbud og tingsvidner om salg af arvelodder, der er indskrevet i tingbøgerne mellem 1662 og 1696,¹³¹ er der intet fundet om Berete Pedersdatter.

189. PEDER PEDERSEN BORDING, født i Borum, død efter 4. oktober 1688.

Peder Pedersen kendes fra de allerede mange gange nævnte lovbud og tingsvidner om salg af slægtens arvelodder. Sammen med sin bror Anders Pedersen vedgik han, at deres arveparter i to selvejergårde og Borum mølle, som de havde arvet efter forældrene Peder Olufsen og Ingeborg Nielsdatter Fogh, var pantsat til Peder Pedersen i Borum, som var søn af Peder Andersen sst. Deres og deres søsterdatter Maren Nielsdatter Foghs pantebrev blev tinglæst på Djurs Sønder herreds ting den 4. oktober 1687: "Kendes vi os underskrevne Anders Pedersen og Peder Pedersen tillige med Maren Nielsdatter, alle barnfødt i Borum, eftersom vi har pantsat disse tvende gårde i Borum med tilliggende gadehuse samt Borum mølle og mølleskyld til Peder Pedersen, boende i Borum, og har os tilforpligtet at indløse pantet til Skt. Olufsdag 1688, som er udganget af Sønder herreds ting den 4. oktober 1687, hvilket ikke er indløst, og vi har forpligtet os til Sønder herreds ting at lide tiltale, så er vi Peder Pedersen, boende i Borum, kald og varsel gestændig til Sønder herreds ting, det bekender

126. LAV. Framlev herreds tingbog 1667 22/5, fol. 40, 3/7, fol. 52, 1668 28/10, fol. 31, 16/12, fol. 40.

127. LAV. Framlev herreds tingbog 1668 25/6, fol. 7.

128. LAV. Framlev herreds tingbog 1677 18/4, fol. 197.

129. LAV. Framlev herreds tingbog 1678 6/2, fol. 4.

130. LAV. Djurs Sønder herreds tingbog 1693 22/9, fol. 220, Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1696 1/4, fol. 34.

131. LAV. Framlev herreds tingbog 1661 1/5, fol. 78, 1662 6/8, fol. 109, 1663 1/7, fol. 92, 1664 10/2, fol. 15, 1674 2/12, fol. 17, 1678 6/2, fol. 4, Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1696 1/4, fol. 34.

vi med egne hænder underskrevet. Dateret København den 4. oktober anno 1688. Peder Pedersen Borum, Anders Pedersen Borum, M.N.D".¹³² Han er måske den Peder Pedersen Bording, som den 11. juni 1679 blev viet i huset i Slagelse til Marit Else, borgmester Jørgen Mikkelsens efterleverske, efter kongelig majestæts ordre. Ægteskabsbevillingen findes i Sjællandske registre den 1. juni 1679: "Peder Pedersen Bording på Tryggevælde tilladelse til at ægte Maria Lehn, borgmester Jørgen Mikkelsens enke".

190. PEDER PEDERSEN, født i Borum.

Peder Pedersen er nævnt 1. maj 1661 og 6. august 1662 i Framlev herreds tingbog, da han fik lovbud om salg af arveparter i Borum.¹³³

191. OLUF NIELSEN BONDE, født i Vorgård i Framlev sogn, død efter 4. februar 1686. Gift, hustrus navn ukendt.

Oluf Nielsen mødte tid efter anden på tinget i forskellige sager både i Framlev herred og andre steder, og han var i 1675 fuldmægtig for Jens Rasmussens to døtre Maren Jensdatter og Karen Jensdatter i Skibby, Jens Jensen og Niels Pedersen i Lyngby, Anders Pedersen i Århus, Søren Jensen i Nør Galten og Laurits Lauritsen i Borum, da deres arveparter i Foghs gård i Borum blev lovbudt. Han mødte også for regimentskriver Ferslovius, og i 1680erne var han af og til på Århus byting som prokurator, både for borgere og for udenbys folk, og sidste gang på Århus byting i 1684.¹³⁴

Da Jørgen Eriksen i Vadsted døde, var der i Gern herred ikke vederhæftig slægt, som kunne påtage sig værgemålet for hans tre døtre, derfor blev herredsfoged Oluf Pedersen og hans bror Jens Pedersen i Borum stævnet til Framlev herreds ting den 18. april 1677. Foruden dem blev Jesper Olufsen i Borum og Oluf Nielsen Bonde også stævnet, for de var sammen med dem børnenes næste frænder. Den 3. oktober 1689 blev hans enke stævnet for gæld, og da boede hun i Mesing.¹³⁵

192. JENS PEDERSEN, født i Borum omtrent 1635, død sst., begravet 19. november 1699. Gift 1. med Berete Jensdatter. Gift 2. med Maren Rasmusdatter, født omtrent 1668, død i Borum, begravet 6. marts 1703.

Børn i andet ægteskab:

< 392. Berete Jensdatter, født omtrent 1688.

< 393. Maren Jensdatter, døbt 14. marts 1694.

394. Anne Jensdatter, døbt 22. marts 1696, død 10. august 1712.

395. Jens Jensen, døbt 24. juni 1699, død 22. august 1725.

Jens Pedersen gav i 1666 på sin hustru Berete Jensdatters vegne afkald for arv til Niels Jensen Balle i Labing, som ligeledes fik afkald fra hendes søskende Rasmus Jensen på egne og søster Karen Jensdatters vegne, Jens Jensen Balle, Mikkil Jensen i Borum og Tomas Jensen i Terp på deres egne vegne for arv efter salig Jens Sørensen Balle og Maren Rasmusdatter.¹³⁶ Berete Jensdatter var enke, da hun blev gift med Jens Pedersen, som i 1661 fik tinglæst afkald for arv fra hendes første mand Rasmus Andersens arvinger.¹³⁷

132. LAV. Djurs Sønder herreds tingbog 1693 22/9, fol. 220.

133. LAV. Framlev herreds tingbog 1661 1/5 fol. 78, 1662 6/8, fol. 109.

134. LAV, Framlev herreds tingbog 1675 20/1, fol. 32 og Århus bys tingbog 1686 4/2, fol. 158.

135. LAV. Framlev herreds tingbog 1677 18/4, fol. 197 og Århus bys tingbog 1689 3/10, fol. 223.

136. LAV. Framlev herreds tingbog 1666 24/10, fol. 82.

137. LAV. Framlev herreds tingbog 1661 20/3, fol. 40.

Da Berete Jensdatters bror i 1675 lovbød et selvejerbondehus, norden ved sin gård i Borum, tilbød Jens Pedersen at købe huset, fordi hans kone havde lod deri.¹³⁸ 1677 blev han dømt til at være værge for salig Jørgen Eriksens tre døtre i Vadsted, selvom han frabad sig det, fordi han var kirkeværge og skyldte 50 sldl. til Borum kirke.¹³⁹

Jens Pedersen stævnedes på sin far Peder Andersens vegne i 1670 et par andre bønder i Borum for gæld, og i 1696 æskede han og hans søskende lovbudsvidne, da der skulle sælges arveparter i salig Jesper Olufsens gård i Borum og i den gård, Conrad Rindelev påboede, samt i Borum mølle. Derefter solgte Laurits Lauritsen på sin hustru Anne Pedersdatters vegne hendes arv i gårde og mølle. Året efter fik de igen lovbud, nemlig da deres bror Peder Pedersen var død, og hans enke Apelone Nielsdatter solgte sin del af arven efter ham i gården til sin nye mand Peder Rasmussen fra Fregerslev. Samme dag var Jens Pedersen på tinget sammen med sine brødre og tilbød at udlåne sine tre brorbørns arv mod sikkerhed og årlig rente. Endelig blev han samme år værge for broderen Oluf Pedersens ugifte døtre.¹⁴⁰ Jens Pedersen og Berete Jensdatter havde ingen børn, men i sit andet ægteskab med Maren Rasmusdatter fik han mindst fire børn, hvoraf den ældste datter blev født omtrent 1688.

De mange ryttere, der var indkvarteret hos bønderne, var ikke alle Guds bedste børn, og da en af dem blev anklaget for tyveri, stævnedes regimentsskriveren Jens Pedersen og Maren Rasmusdatter, i hvis hus tyven havde været på natligt besøg. De mødte så på tinget og Maren Rasmusdatter vidnede "at førstkommande torsdag tre uger imellem torsdag og fredag om natten ved midnatstid fornam hun, da hun lå i sin seng, at der kom een så sagteligt til deres toftedør og kom derind og tog to træ fra, som var opsat til døren, kom så videre til deres stuedør og [hun] hørte, at han rakte ind mellem døren og stolpen, lattede kroge af døren, gik så sagtelig først med det ene ben ind, så siglidet om, og kom så fuldkommen ind i stuen, rakte op med sin venstre hånd til hendes mands skabsdør på låsen, som hendes mand selv bærer nøglen til. Da råbte hun af forskrækkelse og frygt til hendes mand, som lå i den anden stue, far, far! her er tyve i stuen".

Jens Pedersen vidnede, at "da han indkom af den anden stue, løb førnævnte rytter Jochum Elling ud af omvidnede toftedør, og han forfulgte ham i sin bare skjorte ud over toften til korporalens dør, og formedelst den store regn, som samme nat var, kunne han ikke i sin bare skjorte længere følge med efter ham, så og befrygtede sig for at vederfares videre ond", ellers foregav og berettede Jens Pedersens kone, at natten tilforn blev hende borte 44 alen hørlærred, som er halvt bleget, og lå samme lærred, som borte blev, i smeden Jens Nielsens hus, "men ved ej egentlig, hvem samme må have taget, [men havde] mistanke til førnævnte rytter Jochum Elling, så og rytter Johan Bollmand med sin hustru menes deri [at] være medvidere, som ved rigtigt forhør bedst kan udforskes".

Erik Pedersen og Søren Pelsen vidnede, at de på Jens Pedersens begæring morgenen derefter havde set på den opbrudte dør, og de havde også set en karls fodtrin lidt fra toftedøren omtrent en alen derfra, som de kunne se var afsat med lædersko, og det lige til korporalens dør, hvortil Jens Pedersen havde forfulgt ham. Derefter berettede Jens Pedersens tjenestekar, at aftenen før indbruddet havde korporalen og Jochum Elling længe siddet og snakket, men han og hans medtjener havde ikke kunnet forstå, hvad de talte om, for det var på tysk, de talte. Peder Olufsen, i hvis hus Jochum Elling havde kvarter, fortalte, at rytteren kom samme nat, der havde været indbrud, og bankede på døren, vækkede ham og konen og bad om, at de ville lukke ham ind, klagende sig at være ganske drukken. De blev spurgt, om han ofte var ude om natten, hvad de ikke var vidende om, men det kunne være, "såsom de ofte

138. LAV. Framlev herreds tingbog 1675 10/2, fol. 36.

139. LAV. Framlev herreds tingbog 1677 18/4, fol. 197.

140. LAV. Framlev herreds tingbog 1670 9/2, fol. 8 og Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1696 26/2, fol. 27, 1697 19/5, fol. 11, 2/6, fol. 122, 15/12, fol. 165.

silde om aftenen flytter deres rytterheste".¹⁴¹ Som i mange andre sager, hvor rytteriet var indblandet, ser man ikke mere til dem i tingbogen, så det eventuelle retslige efterspil er formodentlig overtaget af militæret, som havde sit eget retsvæsen.

Efter Jens Pedersens død beholdt Maren Rasmusdatter deres ene gård og blev gift med Tomas Sørensen. Den anden gård, som også lå i Borum, blev på tre af hans børns vegne solgt til Jens Sørensen,¹⁴² som var gift med hans ældste datter i 1705.

193. OLUF PEDERSEN, født i Borum omtrent 1640, død sst., begravet 7. maj 1692. Gift med Berete Jensdatter, født omtrent 1645 i Lundgård i Skovby sogn, død i Borum, begravet 8. marts 1726.

Børn:

- < 396. Peder Olufsen, født omtrent 1664.
- < 397. Margrete Olufsdatter, født omtrent 1668.
- < 398. Ellen Olufsdatter.
- < 399. Karen Olufsdatter, født omtrent 1670.
- < 400. Jens Olufsen, født omtrent 1683.
- < 401. Maren Olufsdatter, født omtrent 1685.

Den 12. august 1663 lovbød Peder Andersen i Borum den selvejergård sst., som Oluf Pedersen påboer, og der blev givet varsel til Jens, Erik, Laurits, Peder og Jesper Pedersen i Borum og til Clemend Christensens hustru i Soften. Derefter fik Oluf Pedersen og Envold Jensen i Lundgård tingsvidne på, at Peder Andersen solgte og skødede til sin søn Oluf Pedersen og Jens Envoldsens datter, Berete Jensdatter, den selvejergård i Borum, som kaldtes Anders Nielsens gård. Den 7. september 1664 lod Peder Olufsen læse kongelig majestæts brev om, at han var blevet forordnet fra den 14. september at være herredsfoged i Framlev herred.¹⁴³

To år før, den 21. maj 1662, blev der på Framlev herreds ting læst et tingsvidne, og to synsmænd bevidnede, at Jens Envoldsen, hans hustru Ellen Herlovsdatter og deres to børn Herlov Jensen og Berete Jensdatter, mens tjenestefolk og menige mænd var til stede, faldt på knæ og bad Gud i himlen, om han ville give et jærtegn, om de var skyldige i deres tjenstepiges død, og de lagde hånden på liget, og der skete ikke noget jærtegn.¹⁴⁴ 1677 blev Oluf Pedersen under protest nødt til at påtage sig at være værge for sin slægtning salig Jørgen Eriksens døtre, som var hans næstsøskendebørn.¹⁴⁵

Efter Oluf Pedersens død giftede Berete Jensdatter sig anden gang med Conrad Rindelev, der havde været feltskærer, dvs. militærlæge ved rytteriet. Det var Conrad Rindelev, som mødte på Berete Jensdatters vegne, når der efter Oluf Pedersens død blev solgt arveparter i slægtens ejendomme i Borum. Hun solgte sin halvpart i Borum mølle og i to selvejergårde i Borum til sin nye mand Conrad Rindelev i 1697, og da blev hun stævnet af sin afdøde mands søskende, fordi hun ikke havde sørget for at sende lovbud til andre parthavere i gårdene end sine egne børn. Hun affærdigede dem med, at hun ikke behøvede at varsle dem, for det var kun hendes egen andel, hun solgte.¹⁴⁶

Conrad Rindelev skulle vise sig at blive et temmelig besværligt og vidtløftigt bekendtskab for flere i Borum. Han førte et utal af retssager både på egne og andres vegne, og ikke

141. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1697 16/6, fol. 124.

142. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1712 1/6, fol. 246.

143. LAV. Framlev herreds tingbog 1663 12/8, fol. 102, 1664 7/9, fol. 99.

144. LAV. Framlev herreds tingbog 1662 21/5, fol. 74.

145. LAV. Framlev herreds tingbog 1677 7/3, 18/4, fol. 197.

146. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1697 1/9, fol.150, 22/9, fol. 154.

mindst måtte naboen Peder Rasmussen Fregerslev holde for. Han var 20. juni 1697 blevet gift med Apelone Nielsdatter, som var enke efter Oluf Pedersens bror Peder Pedersen. Der var altså tale om to enker og deres nye ægtemænd, hvoraf Peder Rasmussen Fregerslev endog var i slægt i fjerde led med de to afdøde brødre.

Spektaklerne begyndte i 1699 med strid om dårlig vedligeholdelse af kålgårdsgærdet mellem deres gårde, fordi de tilsyneladende ikke kunne blive enige om, hvem der skulle holde det ved lige.¹⁴⁷ Samme år havde Beretessøn Peder Olufsen skrevet kontrakt med sin svoger om dennes overtagelse af hans gård, mens han selv ville beholde et hus, kaldt det lange hus. Det hus havde Beretes afdøde mand Oluf Pedersen imidlertid pantsat for et lån på 10 sldl., han havde taget i 1690 hos sin bror Peder Pedersen, så det pantebrev var kommet i Peder Fregerslevs besiddelse. Striden gik derefter på, at der var taget højere husleje end loven tillod, og at huset ikke var blevet ordentlig vedligeholdt. De stridende parter fik hver især taget syn på huset med et mildt sagt forskelligt udfald, og det blev forlangt, at Peder Fregerslev skulle deponere sit pantebrev i retten, og udpantes for den ulovlige husleje. Hertil svarede han, at han ville overgive dem dokumentet, når de indfrie pantet med renter og betalte for de reparationer, han imidlertid havde ladet udføre. 28. juli fremkom synsmændene med deres syn af reparationerne på det lange hus. Peder Fregerslev havde brugt 8 sldl. 12 mark til materialer og arbejds løn, hvilket Conrad Rindelev ikke mente kunne være "hæderligt imod hans syn", og angående skorstenen, det nye loft og mønningen, så kunne det efter hans mening tages ned uden at skade huset, hvilket Peder Fregerslevs sagfører fandt ubilligt, især da salig Oluf Pedersen i sin panterevers havde forpligtet sig til at betale reparationerne ved pantets indløsning. Så forsøgte Conrad at få underkendt pantebrevets gyldighed ved at påberåbe sig, at det ikke var skrevet på den rigtige slags papir, og at der havde været krævet for meget i husleje.

Efter flere udsættelser, endnu et syn, og fremlæggelse af et syn fra 1691, samt skiftebrevet efter Peder Pedersen fra 31. oktober 1696 blev Peder Olufsen 15. september dømt til at svare til kapitalen og reparationerne af huset, mens der intet blev nævnt om renter, der formodentlig har været dækket af den omtalte husleje. Sagsomkostningerne kom de til at dele, dog blev sagen først endelig afsluttet 1701 med et forlig, som gik ud på, at modparten skulle betale Peder Fregerslev 16 sldl. Samme år solgte Peder Olufsen det lange hus til Johan Arentsen Althalt på Lyngbygård.¹⁴⁸

Den 4. august 1700 var der i mellemtiden taget hul på en ny sag, for da stævnedes Hans Danielsen og Conrad Rindelev Peder Fregerslev og anklagede ham for ulovligt at have sået korn i deres jord, hvorfor de forlangte afholdt syn, som blev tinglæst ugen efter. De havde synet og opmålt jorden flere steder, men fuldkommen klarhed over ejendomsforholdet ser det ikke ud til, at der har været enighed om. Peder Rasmussen Fregerslev svarede da også, at han havde pløjet og tilsået den samme jord, som hans formand før ham havde brugt, og det kunne han bevise, om det skulle blive nødvendigt, men den del af den opmålte jord, der ikke grænsede op til hans jord, kunne han ikke udtale sig om.¹⁴⁹

De næste tre års tid skete der ikke mere, måske fordi samtlige Borum bymænd var oppe at toppes med Conrad Rindelev om hans indhegning af noget enemærke skov kaldt Baskær Have på Borum mark, som de mente lå i vejen for deres fædrift, en sag som fik ham til at beskyldte dommeren, Claus Jessen for at have skrevet modpartens indlæg i sagen, og dermed at han ville være både prokurator og dommer på samme tid.¹⁵⁰

147. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1699 6/12, fol. 316, 13/12, fol. 318.

148. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1700 21/7, fol. 351, 28/7, fol. 352, 11/8 fol. 355, 15/9 fol. 361, 1701 19/1 fol. 383, 30/3, fol. 393, 25/5 fol. 398.

149. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1700 4/8, fol. 354, 11/8, fol. 355.

150. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1702 7/6, fol. 5, 14/6, fol. 7, 12/7, fol. 8, 26/7, fol. 11, 2/8, fol. 12, 13/9, fol. 17.

1705 var det igen galt med gærdet for enden af Peder Fregerslevs kålhavn, og Christen Poulsen vidnede, at de i Peder Rasmussens kålhavn "så en and som lå død og var ihjelslagen, og en stok lå ved siden af den, hvorefter de gik til ham og talte med ham udi hans port og spurgte ham, om han ville lukke hans kålhavn, hvortil han svarede, at dersom Conrad ville lukke den halve part, ville han lukke den anden halve part indefter. Endvidere tilspurgte de ham om han havde slået den and ihjel, som lå i hans kålhavn, hvortil han sagde, han ingen and havde slået ihjel, men hvis Conrad ikke holder hans ænder af hans kål og byg, ville han gøre sådan med dem hver og en". Christen Poulsen vidnede så, at det var Peder Rasmussen som lukkede gærdet, og at det før var blevet gjort af Peder Pedersen. Der manglede 55 staver i gærdet, sagen må derefter være gået i orden, for trods fire ugers udsættelse er der ikke yderligere om den i tingbogen.¹⁵¹

1708 udstedte Hans Danielsen og Conrad Rindelev igen forbud mod Peder Rasmussen Fregerslevs pløjning i deres jord på Borum mark, dertil svarede han, at han pløjede, som hans formand havde gjort 40 år før ham, og han udtog kontrastævning i sagen, som drejede sig om et stykke jord ved den nordre ende af Borum bakke, og flere mænd vidnede, at den jord havde været brugt af salig Peder Andersen, som boede i den gård, som Peder Rasmussen nu havde, men han havde også haft den gård, som Hans Danielsen nu havde, endvidere at de to gårde havde været delt og beboet af to i 44 år, siden salig Peder Andersen havde overladt Hans Danielsens gård til sin søn Oluf Pedersen. Selv havde han så brugt den anden til sin død for 24 år siden. Derefter havde hans søn Peder Pedersen overtaget gården og brugt den nu omtvistede jord til den gård, som Peder Rasmussen nu har.

Jesper Pedersen og Oluf Jespersen, der var gift med to af Peder Rasmussens søstre kunne mindes, at i henholdsvis 40 og 38 år havde jorden været brugt til hans gård. Af de øvrige vidner kom flere andetsteds fra, nemlig folk, der før havde boet eller tjent i Borum, for det var vigtigt i den slags sager at finde nogle, som kunne mindes forholdene så langt tilbage som muligt. En af dem kunne huske 50 år, at salig Peder Andersen havde brugt jorden til den gård, hvor han boede, og som Peder Rasmussen nu har. Synsmændene, der havde opmålt jorden omkring otte år før, aflagde ligeledes vidnesbyrd.

Godt en måned senere fremlagde Conrad Rindelev landmålingen fra 1705, og tingsvidnet fra den tidligere sag fra august 1700, mens Peder Rasmussen fremlagde det nys erhvervede tingsvidne fra 27. juni. Peder Rasmussen vandt sagen idet dommen lød, at da det bevises, at jorden har været brugt til Peder Rasmussens gård i over 20 år, så skulle den følge ham.¹⁵²

194. KAREN PEDERSDATTER, født i Borum omtrent 1640, død i Søften, begravet 3. marts 1713. Gift med Clemend Christensen, født i Søften, død sst. mellem 1698 og 1705.

Børn:

- < 402. Christen Clemendsen, født omtrent 1658.
- < 403. Peder Clemendsen.
- < 404. Karen Clemendsdatter.
- < 405. Anders Clemendsen, født omtrent 1666.

Clemend Christensens hustru i Søften fik lovbud, da hendes far Peder Andersen i 1663 indgik forlig med sin søn Oluf Pedersen, der købte den ene af hans to selvejergårde i Borum,¹⁵³ og 13. april og 4. maj 1698 fik Clemend Christensen på sin hustrus vegne lovbud

151. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1705 19/8, fol. 184.

152. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1708 13/6, fol. 371, 27/6, fol. 382, 22/8, fol. 408.

153. LAV. Frømløv herreds tingbog 1663 12/8 fol. 101.

om salg af arveparter i Borum.¹⁵⁴ Ingen af stederne nævnes hun med navn, men i 1703 var hun gudmor for sit barnebarn i Haldum kirke: “Tredje søndag efter påske Peder Clemendens datter Karen, båret af sin farmor Karen Pedersdatter, Clemends kone af Søften”.

Clemend Christensen var sandemand i Vester Lisbjerg birk, en retskreds, der på den tid bestod af både Vester Lisbjerg herred og Hasle herred, der var blevet sammenlagt, efter at Gabriel Marselis havde overtaget så godt som alt krongods i området. I stedet for to herreder var der nu et birk underlagt godset.

Tingbøgerne fra Vester Lisbjerg birk giver indtryk af, at ændringen fra krongods til privatgods ikke gik helt gnidningsløst for sig. Der var stridigheder mellem Marselis og flere andre godsejere i området både om, hvor grænserne gik mellem deres besiddelser, og om hvem af dem, der havde ret til kronens tiende, og hvem, der skulle opkræve landsbyernes fælleskat.

Clemend Christensen står i matriklen 1664 som selvejer af en gård på 5 td. 7 skp. under Gabriel Marselis, i en matrikelekstrakt fra 1680 er han skrevet under samme gods og med samme hartkorn, mens han i 1688 er indført under amtmand Bjelke på en gård med gammelt hartkorn 8 td. 7 skp. og nyt 8 td. 3 skp. 1 album., men hverken i 1680 eller 1688 blev han nævnt som selvejer.

Der var i hver retskreds otte sandemænd, hvoraf mindst fire skulle møde for at efterforske og aflægge ed om skyldsspørgsmålet i visse typer af sager, nemlig kriminelle sager som tyveri, hærværk, vold og drab. De skulle også sværge i sager om dødfundne personer, hvorvidt der var tale om selvmord eller et ulykkestilfælde, altså sager, der ofte blev sendt videre til landstinget, og som derfor medførte mange rejser til Viborg, hvor de også skulle vidne. Som betaling herfor var de almindeligvis fritaget for at yde ægt og arbejde. Sandemandseden blev aflagt under fuldt ansvar, hvilket betød, at blev deres afgørelse underkendt ved en højere instans, så skulle de personlig betale erstatning til den, de fejlagtigt havde dømt skyldig, og der foruden også bøde til herlighedsejeren.

Foruden at være sandemand var Clemend Christensen ofte synsmand, og i en periode også kirkeværge. Som så mange andre efter svenskekrigen havde Clemend Christensen noget gæld, blandt andet til købmænd i Århus, men han havde også selv penge til gode. Han var med i en sag, som siger lidt om de problemer, der var med at finde ud af, hvem de nye herrer var. Bønderne i et lægd skulle betale sammelskat, en afgift, hvoraf de hver især skulle yde en nærmere fastsat andel smør, og hvis det ikke blev leveret inden Skt. Hans, skulle det betales med penge i stedet. Da to af bønderne i Søften lægd ikke havde betalt deres andel, blev de sagsøgt af de andre, som havde måttet lægge ud for dem. Derfor krævede de, at de skulle betale dem den resterende afgift, og “Søften lægd findes indført i deres husbond i hr. Gabriel Marselis skøde”. Men de sagsøgte kunne bevise, at de, som de plejede, havde betalt til velb. Mogens Friis, som var deres husbond, mens de øvrige i Søften lægd altså havde været nødt til at lægge penge ud for dem, fordi forvalteren mente, at Marselis havde ret til afgiften af hele lægdet. Beløbet, der også var blevet forøget med frøkenstyr, var blevet så stort, at Niels Pedersen mente, at Peder Rasmussen Keldsen og hans søn burde erlægge og “betale til fornævnte Clemend Christensen og hans medbrødre for omrørte fordring 35 rdl. 2 sk., som de for dem udi så måde udlagt og betalt haver”.

Selvom Mogens Friis’ fuldmægtig fremlagde bevis på, at de to halve gårde var tilskiftet hans husbond, og fremviste de to bønders kvitteringer, så faldt dommen ud til Clemend Christensen og hans fællers fordel, hvilket man nok kan undre sig over, for i den slags tvetydige sager plejede dommeren almindeligvis at være så forsigtig at søge afgørelse ved landstinget. Når det ikke var tilfældet her, kan det være, fordi der var tale om birkeherrens skøde imod et brev angående et skøde og ikke et egentligt skøde. Selvom de blev dømt til at betale

154. LAV. Frølev-Gern og Sabro herreders tingbog 1698 13/4 fol.180, 4/5 fol. 185.

inden 15 dage, skete der dog intet, for året efter måtte dommen fornyes.¹⁵⁵ Hvor upræcise de skøder var, som kronen havde udgivet, understreges af en sag, som Mogens Friis førte, hvori han stævnedes Søften mænd, fordi der ikke var blevet betalt landgilde og andre ydelser til ham af et boel i Søften, som ikke i mands minde så ud til at have eksisteret. Det skulle have ligget på Søften mark og have været beboet af en mand ved navn Peder Rasmussen. Kongens skøde fra den 25. april 1661 blev fremlagt, med opgivelse af afgiftens størrelse, og der nævnes også et bestemt stykke jord. Mogens Friis havde slet ikke fået nogen betaling, hvorfor han krævede, at Søften mænd skulle aflægge ed og sige sand heden om, hvad der var blevet af den ejendom. De stod så frem allesammen og vidnede, at der aldrig havde været nogen, der hed Peder Rasmussen, så længe de kunne mindes, og det var op til 50 år. Der havde heller ikke været noget boel eller boels jord, hvor en mand af det navn kunne have boet, og da kunne Clemend Christensen mindes 24 år.¹⁵⁶ Med den viden må det formodes, at det var hans far Christen Clemendsen, der i 1634-35 betalte 6 rdl. i husbondhold for den selvejergård han iboede.¹⁵⁷

195. LAURITS PEDERSEN, født i Borum omtrent 1645, død sst., begravet 17. marts 1728. Gift med Karen Knudsdatter, født omtrent 1652, død i Borum, begravet 3. oktober 1742.

Børn:

- < 406. Knud Lauritsen, født omtrent 1674.
- < 407. Maren Lauritsdatter.
- < 408. Peder Lauritsen, døbt 11. maj 1694.

Laurits Pedersen er kendt fra lovbud til ham, når der skulle sælges arveparter i slægtens selveje i Borum, og selv solgte han i 1696 arveparter sammen med sine brødre Peder og Jesper Pedersen.¹⁵⁸

Laurits Pedersen og hans kone Karen Knudsdatter er nævnt i præstens mandtal til kop- og kvægskatten 1678, og Laurits Pedersen og hans sønner er nævnt i Frisenborgs landeværnsruller 1700. Han havde da en gård i Borum på hartkorn 7 td. 3 fjr.¹⁵⁹ En gård af den samme størrelse blev siden delt, og i 1733 fæstede Peder Lauritsen halvdelen, mens Knud Lauritsen opgav sit fæste på den anden halvdel i 1737 på grund af armod og skrøbelighed. Gården havde da nr. 14 i Borum.¹⁶⁰

196. ERIK PEDERSEN, født omtrent 1646 i Borum, død sst., begravet 27. marts 1703. Gift med Maren Tomasdatter, født omtrent 1637 i Borum, død sst., begravet 10. oktober 1695.

Børn:

- < 409. Tomas Eriksen Overgård, født omtrent 1664.
- < 410. Jens Eriksen, født omtrent 1668.
- < 411. Anders Eriksen, født omtrent 1669.
- < 412. Karen Eriksdatter, født omtrent 1669.
- < 413. Peder Eriksen, født omtrent 1671.

155. LAV. Vester Lisbjerg birks tingbog 1665 27/9 fol. 36.

156. LAV. Vester Lisbjerg birks tingbog 1669 24/11.

157. RA. Århusgårds lens regnskab, uviste indtægter, stedsmål 1634-35.

158. LAV. Framlev herreds tingbog 1663 12/8 fol. 101 og Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1696 26/2 fol. 27, 1/4 fol. 34, 1698 13/4 fol. 180, 4/5 fol. 185.

159. RA. Frisenborg amtstue, præstemandtal til kop- og kvægskatten 1678, og LAV. Frisenborg landeværnsrulle 1700.

160. LAV. Frisenborg fæsteprotokol 1733 30/6 fol. 59, 1737 9/3 fol. 91.

Erik Pedersen betalte i 1662/63 1 rdl. og 1 okse i husbondhold af en halv selvejergård i Borum, som hans far Peder Andersen oplod.¹⁶¹ Peder Andersen havde to selvejergårde i Borum, så der må her være tale om, at Erik Pedersen overtog den halve selvejergård, og at han derefter var deltager i forliget mellem sin far og bror Oluf Pedersen, da denne i 1663 overtog den af selvejergårdene, som kaldtes Anders Niensens gård.¹⁶² Erik Pedersen havde tilsyneladende trukket sig fra selvejergården, for han fæstede allerede året efter en anden gård, nemlig den fæstegård, som Tomas Nielsen fradøde og hans hustru oplod ved sin søn Niels Tomasen.¹⁶³ Betalingen på 24 rdl. var mere end det dobbelte af, hvad husbondholdet havde kostet, og selvom det blev bogført samme år, gik der ret lang tid, før pengene blev betalt, for Erik Pedersen blev stævnet til tinget i 1668, fordi han endnu ikke havde betalt.¹⁶⁴ Niels Tomasen, der var gift med Erik Pedersens kusine Karen Pedersdatter, var hans kone Maren Tomasdatters bror.

Den af Peder Andersens selvejergårde, Erik Pedersen forlod, blev overtaget af broderen Peder Pedersen, og da han døde, blev Erik Pedersen værge for hans tre små piger,¹⁶⁵ og da der efter broderen Oluf Pedersens død skulle tinglæses forlig og taksering af selvejet imellem Berete Jensdatter, hendes nye mand Conrad Rindelev og hendes døtre, gik der varsel til Erik Pedersen, for han var også deres værge.¹⁶⁶ Ligesom sine søskende fik Erik Pedersen lovbud, når der blev handlet arvelodder i selvejergodset i Borum.¹⁶⁷

197. PEDER PEDERSEN, født i Borum, død sst., begravet 15. marts 1696. Gift med Apelone Nielsdatter, født omtrent 1664 i Søften, død i Borum, begravet 24. januar 1742.

Børn:

< 414. Maren Pedersdatter, født omtrent 1688.

< 415. Anne Pedersdatter, født omtrent 1690.

< 416. Sidsel Pedersdatter, døbt 10. december 1693.

Peder Pedersen var ikke helt ung, da han blev gift med Apelone Nielsdatter. Af de tre piger, som han fik i ægteskabet med hende, er de to født før kirkebogen begynder, og deres navne kendes kun fra tingbogen. Peder Pedersen lånte i 1690 sin bror Oluf Pedersen 10 sldl. og fik som sikkerhed for lånet pant i et gadehus i Borum, kaldt det lange hus. Det pantebrev forårsagede nogle år efter Peder Pedersens død en farlig ståhej. I forbindelse hermed oplyses det, at Peder Pedersens gård før havde tilhørt Peder Andersen, og at Peder Andersen foruden denne havde ejet endnu en gård, nemlig den gård Oluf Pedersen havde fået ved det ovenfor omtalte forlig. Det "lange hus" var den gårds tilliggende gadehus, og da Oluf Pedersens søn Peder Olufsen ville sælge, med sin stedfar Conrad Rindelev som sagfører, blev der strid om pantebrevet og husets brøstfældighed.¹⁶⁸

Stridighederne vil blive omtalt mere udførligt i afsnittet om Apelone Nielsdatter og hendes anden mand Peder Rasmussen Fregerslev, der ligesom hendes første mand var én af herredsfoged Peder Pedersens mange efterkommere.

Peder Pedersen og Apelone Nielsdatter solgte kort for hans død i 1696 deres lodder i to

161. RA. Skanderborg amts jordebogsregnskab, stedsmål 1662-63.

162. LAV. Framlev herreds tingbog 1663 12/8, fol. 101.

163. RA. Skanderborg amts jordebogsregnskab, stedsmål 1663-64.

164. LAV. Framlev herreds tingbog 1668 20/5, fol. 134, 1/7, fol. 12.

165. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1697 2/6, fol. 122.

166. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1697 15/12, fol. 166.

167. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1696 26/2 fol. 27, 1697 19/5, fol. 119, 1698 13/4, fol. 180, 4/5, fol. 185.

168. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1700 11/8, fol. 355.

selvejergårde med tilliggende gadehuse samt i Borum mølle til Envold Nielsen og Johanne Jespersdatter.¹⁶⁹ Foruden deres egne parter, solgte Peder Pedersen en del pantsatte arvelodder i samme gods, nemlig dem Peder Olufsen og Ingeborg Nielsdatters børn havde pantsat til ham. Men før det var blevet muligt, havde han måttet gå rettens vej både ved herredsting og landsting. Det skete i en periode, hvor hverken Framlev-Gern herreders tingbog eller landstingets dombøger er bevaret. Sagen er dog ikke ført ved hjemtinget, men ved Djurs Sønder herreds ting både i 1687 og i 1693, og da tingbogen derfra findes fra 1688-97, kan man der få rede på, hvad der var foregået.

1693 lod Peder Pedersen i Borum og Niels Jensen i Lading stævne til Djurs Sønder herreds ting nemlig: "Laurits Rasmussen i Mårup, Jesper Olufsen og salig Oluf Pedersens enke Birgitte Jensdatter med hendes lavværge og medarvinger, Peder Nielsen og Tomas Nielsen, alle i Borum, så og Envold Nielsen i Borum mølle, hvad enhver af dem vil have at svare imod ejendoms doms forhervelse på tvende selvejergårde med deres tilliggende i Borum by, nemlig mølle og huse, som bemeldte Peder Pedersen har i pant. Dernæst fremlagdes pantebrevet, udstedt af Sønder herreds ting den 4. oktober 1687, item førnævnte doms tilståelsesbrev af den 4. oktober 1688, så og en dom udstedt af Viborg landsting den 17. oktober 1688, som samme doms slutning med forbemeldte dokumenter alle for retten blev læst og påskrevet, og videre skal vorde indført. Der foruden refererer Niels Jensen sig, at Peder Pedersen er en part i førnævnte selvejergårde berettiget af Tomas Nielsen i Borum, men han var alene dom på det øvrige førnævnte pant begærende".

Djurs Sønder herreds ting var den indstævnede Laurits Rasmussens hjemting. Når sagen foregik der, skyldes det måske, at han var værge eller formynder for en af debitorerne, formentlig Karen Pedersdatter eller Niels Tomasen Foghs datter Maren Nielsdatter, som sammen med Peder Pedersen Borum og Anders Pedersen Borum, alle barnfødte i Borum, havde underskrevet en tilståelse, hvoraf det fremgik, at de havde lånt 100 rdl. af Peder Pedersen i Borum, som de havde lovet at betale til Skt. Olufsdag 1688, hvilket de dog ikke havde været i stand til.

Sagen var blevet pådømt på Viborg landsting den 17. oktober 1688, og selvom dommen ikke er indført i tingbogen i Sønder Djurs herred må Peder Pedersen have fået medhold i sit krav, når han har kunnet sælge pantet. At Tomas Nielsen, som den eneste af medarvingerne ikke blev krævet, kan det skyldes, at han havde vedgået eller betalt sin gæld, mens Jesper Olufsen og salig Oluf Pedersens enke Birgitte Jensdatter og hendes medarvinger, nemlig deres børn, enten selv skyldte ham penge eller snarere, at der for Anders Pedersen Borum, Peder Pedersen Borum og Maren Nielsdatter Foghs gælds betaling var sket indvisning i deres pantsatte lodder i godset i Borum. "I det øvrige formenes Peder Pedersen os største uret at have gjort, idet han ved sit pant, som en fremmed mand på den tid og ingen ret arving, indvikler sig i det gods, som ham intet vedkommer, og sætter temmelig pris og værdi på samme gods for de vedkommende, at han i sådanne måder kan føre de vedkommende og rette lodsejere i bekostning og pengespild, som dog er nærmest at købe, hvorom vi videre vil have os vores præntion forbeholden", lod de andre lodsejeres protest, som også protesterede over ikke at være blevet stævnet til hjemtinget, hvilket efter skødet fra 1696 til Envold Nielsen Møller ser ud til at være sket senere med dom den 11. juli 1694, og at dommen ikke blev indskrevet i tingbogen i Djurs Sønder herred, kan være en følge af denne protest.¹⁷⁰

Omkring et år efter Peder Pedersens død og omtrent samtidig med, at Apelone Nielsdatter igen blev gift, udbød hans brødre Erik og Jesper Pedersen, som værger for de tre piger, deres arv på 300 sldl. til låns mod sikkerhed og renter, og da Apelone Nielsdatter efter Peder Pedersens død solgte en fjerdedel af sin gård i Borum til sin nye mand Peder Rasmussen

169. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1696 26/2, fol. 27, 1/4, fol. 34.

170. LAV. Djurs Sønder herreds tingbog 1693 22/9, fol. 220.

Fregerslev, havde hun sin far Niels Pallesen med sig som lavværge.¹⁷¹ Niels Pallesen var fra Koldkærgård, en stor enstedsgård i Kasted sogn, som han havde fæstet omtrent 1671, idet han før den tid havde boet i Søften, hvor Apelone blev født omtrent 1664.¹⁷²

198. JESPER PEDERSEN, født i Borum omtrent 1650, død sst., begravet 1. juni 1711. Gift med Maren Rasmusdatter, født i Fregerslev, døbt i Hørning 12. marts 1665, død i Borum, begravet 2. februar 1735.

Børn:

- < 417. Maren Jespersdatter, født omtrent 1684.
- < 418. Peder Jespersen, født omtrent 1688.
- < 419. Oluf Jespersen, døbt 1. januar 1694.
- < 420. Anne Jespersdatter, født omtrent 1695.
- < 421. Kirsten Jespersdatter, døbt 14. juni 1699.

Jesper Pedersens mor Maren Olufsdatter og Maren Rasmusdatters farfar Peder Andersen var fætter og kusine, de var altså i slægt med hinanden, men dog ikke så nær, at de skulle søge kongen om tilladelse til at blive gift. Maren Rasmusdatter var født i Fregerslev og døbt i Hørning kirke i 1665, hvor deres bryllup må have fundet sted på et tidspunkt, hvor kirkebogen desværre ikke er fort. Oplysningerne om hendes herkomst findes i skiftet efter hendes ældre søster Kirsten Rasmusdatter, som døde barnløs i Javngyde 1730, og da var det hendes søskende eller deres børn, som var arvinger.¹⁷³

Jesper Pedersen var værge for to af sine afdøde brødres børn, nemlig Peder Pedersens tre døtre og for Oluf Pedersens døtre, som endnu ikke var gift, da deres far døde.¹⁷⁴ Som sine søskende fik Jesper Pedersen lovbud om salg af arveparter i selvejergodset i Borum, og han solgte selv sine arveparter til Envold Nielsen og Johanne Jespersdatter i 1696.¹⁷⁵

Alle bønder betalte tiende, både af korn og kvæg. Før reformationen tilfaldt tiendeafgiften bisperne, præsterne og kirkerne med en tredjedel til hver. Afgifterne gik til præstens løn og til kirkernes vedligeholdelse. Efter reformationen tilfaldt bispernes tredjedel af tienden kronen.¹⁷⁶ "Kongelig majestæts anpart korntiende", også kaldt kongetiende eller kongens korntiende, blev almindeligvis fæstet ud for fæsterens livstid mod betaling af en fast årlig afgift og mod indfæstningspenge, beløbet varierede noget formodentlig efter højeste bud.

1697 blev Niels Jensen i Ussinggård i Hatting herred, Jesper Pedersen og Clemend Nielsen i Borum stævnet til tinget på grund af tienderestancer, fordi de i fællesskab havde Borum sogns kongetiende i fæste, også nogle af bønderne blev stævnet, især var Jesper Olufsens enke og hendes son Oluf Jespersen bagud med betalingen. Der må ikke have været fuldstændigenighed om leveringen, for adskillige fra Borum aflagde vidnesbyrd om, hvordan det havde været i de sidste tyve år. Sagen blev udsat og er vel på en eller anden måde gået i orden, for man ser ikke mere til den i tingbogen.¹⁷⁷

Jesper Pedersen var ifølge landeværnsrullen 60 år i 1710, hvilket stemmer med aldersopgivelsen ved begravelsen i 1711.¹⁷⁸ Maren Rasmusdatter, som var omtrent 15 år yngre end

171. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1697 2/6, fol. 122.

172. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1697 26/5, fol. 121, 23/6, fol. 128.

173. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1730 26/5, fol. 299.

174. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1697 2/6, fol. 122, 15/12, fol. 166.

175. LAV. Frømløv herreds tingbog 1663 12/8, fol. 101, Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1696 26/2, fol. 27, 1/4, fol. 34, 1697 19/5, fol. 119, 1698 13/4, fol. 180, 4/5, fol. 185.

176. Salmonsens leksikon.

177. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1697 31/3, fol. 107.

178. LAV. Skanderborg-Åkær amt, landeværns mandtal.

sin mand, blev ikke gift igen, men har formodentlig på et eller andet tidspunkt opladt gården til sin datter Maren Jespersdatter og svigersøn Tomas Sørensen, som på sin svigermors vegne mødte på skiftet efter hendes barnløse søster Kirsten Rasmusdatter i Javngyde i 1730.

199. ANDERS SEJERSEN, født i Sjelle, død før 10. juni 1685 i Låsby. Hans kones navn er ukendt.

Barn:

< 422. Maren Andersdatter.

Anders Sejersens forbindelse med slægten ses af, at hans bror Oluf Sejersen i Sjelle i 1685 mødte i tamperretten på sin brordatter Maren Andersdatters vegne, fordi hendes trolovede havde brudt sit ægteskabsløfte og havde trolovet en anden.¹⁷⁹ Ellers er der intet fundet om ham eller hans familie.

200. OLUF CHRISTOFFERSEN SEJERSEN, født omtrent 1638, død 1708 i Sjelle. Gift 1. med Maren Envoldsdatter, født i Svejstrup, død før 1695 i Sjelle. Gift 2. før 4. november 1696 med Johanne Berentsdatter, født i Høver, død i Sjelle. Gift 3. med Maren Nielsdatter, født omtrent 1678, død i Sjelle begravet 20. oktober 1728.

Børn første ægteskab:

< 423. Dorte Olufsdatter.

< 424. Christoffer Olufsen, født omtrent 1673.

Børn tredje ægteskab:

< 425. Helle Olufsdatter.

< 426. Johanne Marie Olufsdatter.

< 427. Sejer Olufsen.

Oluf Christoffersen Sejersens første kone Maren Envoldsdatter var datter af Envold Nielsen og Dorte Lauritsdatter, som boede og døde i Svejstrup, det blev der gjort rede for på Skanderup- Hjelmslev herreders og Ry birks ting i 1712, da det blev oplyst, hvem der var berettiget til arv efter Dorte Cathrine Rasmusdatter, som var død i København uden livsarvinger. Da blev der vidnet, at "Rasmus Envoldsen, som boede og døde i København, var barnfødt i Svejstrup, hans forældre var Envold Nielsen og Dorte Lauritsdatter, [som] begge boede og døde i Svejstrup, og havde han tvende kødelige brødre og to søstre.

Den første broder ved navn Laurits Envoldsen, som boede og døde i Mesing sogn og by og efterladt sig to sønner, nemlig Niels Lauritsen boende i Skovby og Jens Lauritsen, ladefoged på Ristrup, samt to døtre Dorte Lauritsdatter, gift med Anders True i Sjelle, og Karen Lauritsdatter, gift med Rasmus Christensen i Mollerup. Den anden broder Joen Envoldsen boede og døde i Svejstrup [og har] efterladt sig en søn Rasmus Joensen boende i Århus, og en datter Maren Joensdatter, gift med Bertel Bertelsen i Gosmer i Hads herred.

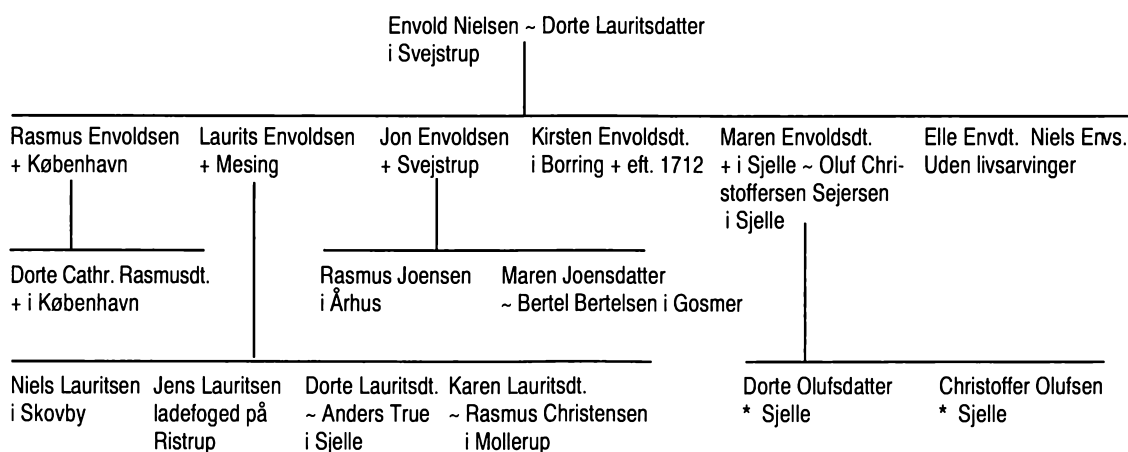
Søstrene er Kirsten Envoldsdatter endnu levende i (Boehuset) i Borring sogn og by, så og Maren Envoldsdatter, som er død i Sjelle og [har] efterladt sig en søn Christoffer Olufsen og en datter Dorte Olufsdatter, som har Anders True,¹⁸⁰ begge boende i Sjelle, desforuden havde han en søster Elle Envoldsdatter og en broder Niels Envoldsen, hvilke begge er bortdøde, og ingen livsarvinger sig efterladt. Samme forbemeldte salig Rasmus Envoldsens fuldkomne kødelige søskende er alle født udi Svejstrup af bemeldte forældre, som ej uden

179. LAV. Århus bispearkiv, tamperretsprotokol 1685 10/6.

180. som har Anders True - giver ikke mening, men Anders Christensen (True) var gift 2. med Dorte Lauritsdatter, som der står i begyndelsen af teksten. Dette bekræftes af skiftet efter ham i Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1727 28/2, fol. 69.

en gang har været udi ægteskab, så de er den afdøde Dorte Cathrine Rasmusdatters farbrødre og fastre eller deres børn, som træder til arv i deres forældres sted”.¹⁸¹

Slægtskabsforholdet efter tingsvidnet fra 1712

Oluf Christoffersen Sejersen var gift anden gang med Johanne Berentsdatter, datter af Berent Johansen og Anne Nielsdatter.¹⁸² Hun er nævnt i 1696, da Rasmus Jensen Tåstrup i Adslev og Niels Eskildsen i Sabro solgte og skødede de parter, de arveligt er tilfaldet i en bondegård i Sjelle, til Berent Johansens datter Johanne Berentsdatter, nemlig i den gård, hun og hendes mand Oluf Sejersen påboer. Af skødet fremgår det, at Berent Johansen boede i Høver.¹⁸³ Der var antagelig ingen børn i dette ægteskab.

Tredje gang var Oluf Sejersen gift med Maren Nielsdatter, som efter Oluf Sejersens død i august eller september 1708 blev gift anden gang med Anders Nielsen i Sjelle. Hun og hendes anden mand døde med kun et års mellemrum, for der blev holdt skifte efter ham 12. december 1727 og efter hende 27. januar 1729, af skiftet efter hendes mand ses, at der var blevet skiftet efter hendes første mand Oluf Sejersen den 4. oktober 1708.¹⁸⁴

201. JOHANNE SEJERSDATTER, født i Sjelle, død i Adslev før 21. juni 1689. Gift med Søren Andersen, død efter 16. september 1696.

Børn:

< 428. Kirsten Sorensdatter, født omtrent 1680.

< 429. Sejer Sorensen, født omtrent 1684.

Da der i 1696 skulle sælges arveparter i den gård i Sjelle, som Oluf Sejersen påboede, fik Søren Andersen i Adslev varsel og lovbud, og hans søn lovbød og solgte sin mor Johanne Sejersdatters søsterlod i den samme gård i 1708,¹⁸⁵ men da var hun død, for der blev holdt skifte efter hende i ryttergodset 21. juni 1689. Børnene var fem og ni år gamle. Det var ikke

181. LAV. Hjelmslev herred, Ry og Skanderup birkers tingbog 1712 3/10, fol. 362.

182. LAV. Frømløv herreds tingbog 1675 13/1, fol. 31.

183. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1696 4/11, fol. 79 og RA. ADK. 1767: Gård 71 adkomst nr. 2.

184. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 172712/12, fol. 93, 1729 27/1, fol. 187.

185. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1696 16/9, fol. 74 og RA. ADK. 1767: Gård 71 adkomst nr. 3 1709.

noget velhavende bo. De få ejendele var tilsammen 64 sldl. 2 sk. værd. Gården skulle repareres for 15 sldl., så med dyr, korn og redskaber, der skulle være, blev udgifterne på 66 sldl. 1 mark 8 sk. Rasmus Rasmussen i Mesing fordrede sin kones i boet indestående arv på 6 sldl. 1 mark 1 sk., så med det underskud kunne der ikke blive noget til arvingerne.

Gården blev derefter overladt til Søren Andersens søn Rasmus Sørensen, som må have været en søn af et tidligere ægteskab. Han lovede at svare til gæld og udgifter og at forsyne sin gamle far, som havde afstået gården, med “værelse, nødtørftige klæder og føde, så længe han lever”, og beholde de to umyndige børn hos sig, til de selv deres føde kan fortjene, og imidlertid dem med nødtørftige klæder og føde og opdragelse i guds frygt at forse”.¹⁸⁶

202. MAREN SEJERSDATTER, født i Sjelle, død sst. 1693. Gift med Anders Christensen True, født omtrent 1644, død i Sjelle, begravet 18. september 1726.

Børn:

< 430. Christen Andersen, født omtrent 1691.

< 431. Sejer Andersen.

Selvejerbonden Anders True i Sjelle kunne i 1691 fremlægge skøder på sin ejendom i Sjelle, som var dateret 1579 og 1580. Det ene var givet af Rasmus Jensen og det andet af Jørgen Knudsen Smed begge fra Århus, og skøderne var udstedt til Jens Lassen i Sjelle.¹⁸⁷ Da der blev solgt arveparter til Johanne Berentsdatter i 1696, gik der lovbud til Anders True på hans børns vegne, og i 1708 lovbød han selv på egne og Sejer Sørensen i Mesing hans vegne arveparter i gården med varsel til Oluf Jespersen i Borum og Jens Envoldsen i Herskind, Anders Nielsen og hustru Maren Nielsdatter, og de lovbød de to søsterlodder, Maren Sejersdatter og Johanne Sejersdatter arveligt var tilfaldet i Oluf Sejersens gård i Sjelle, og som Anders True og Sejer Sørensen, den første som indgift, og den anden på sin mor Johanne Sejersdatters vegne, havde arvet.¹⁸⁸ Selvejergården i Sjelle beboedes ifølge matriklen 1688 af Anders Christensen og Jens Sejersen og var efter gammel matrikel på 8 td. 2 fjr. 2 alb. og efter den nye matrikel 5 td. 4 skp. 2 fjr. 1 alb.

1714 stævnedes Christian Voetmann af Sjelle Skovgård på herskabets vegne Anders True i Sjelle og hans søn Christen Andersen sst. for dom angående ulovlig skovhugst i Sjelle Skovgårds skov, idet skovfogeden havde hørt, at en eg var hugget af dem, hvortil Anders True tilbød at gøre ed på, at han ikke havde hugget egen, men han vidste ikke, om hans søn havde gjort det, men i så fald havde han taget fejl, idet han havde sin egen selvejerskov, der støder op dertil, og da han havde gjort vederlag med et lige så godt træ til Sjelle Skovgårds herskab, lod Voetmann sagen falde.¹⁸⁹ Et skifte dateret den 16. august 1693 efter Maren Sejersdatter omtales, da der blev skiftet efter Anders Christensen True. Hans efterladte enke hed Dorte Lauritsdatter.¹⁹⁰

203. JENS SEJERSEN, født i Sjelle, død sst. før 1695. Gift i Adslev med Kirsten Pedersdatter, død efter 22. marts 1729 i Adslev.

Jens Sejersen er nævnt sammen med sin mor Helle Jensdatter og to søstre Anne og Maren Sejersdøtre i mandtal til kop- og kvægskat i 1678.¹⁹¹ Den 5. oktober 1687 stod Jens Sejersen i Sjelle og i hånd tog Peder Jensen af Adslev og solgte og skødede til sin trolovede fæstemø

186. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1689 21/6, fol. 311.

187. RA. ADK. 1691, nr. 28.

188. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1708 19/12, fol. 437.

189. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1714 4/7, fol. 497.

190. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1727 28/2, fol. 69.

191. RA. Fjerde rytterregimentets kop- og kvægskatteregnskab 1678.

Kirsten Pedersdatter nu værende i Adslev den lod og del han arveligt var tilfaldet efter sin salig far Sejer Olufsen, som boede i Sjelle i den selvejergård han selv påboer.¹⁹² Kirsten Pedersdatter og hendes anden mand Rasmus Jensen Tåstrup er nævnt i skiftet efter hendes far Peder Jensen i Adslev. Moderen hed Maren Pedersdatter. Kirsten Pedersdatter er nævnt 1729 i skiftet efter sin anden mand.¹⁹³

204. ANNE SEJERSDATTER, født i Sjelle.

Anne Sejersdatter er nævnt sammen med moderen Helle Jensdatter 1678, hun var da over 10 år gammel, for der skulle betales kopskat for hende.¹⁹⁴

205. KAREN SEJERSDATTER, født i Sjelle.

Karen Sejersdatter er nævnt sammen med moderen 1678, da der skulle betales kopskat for hende, var hun over ti år gammel.¹⁹⁷

209. JOHANNE JESPERSDATTER, født i Borum. Gift for 1671 med Envold Nielsen, født omtrent 1641, død i Borum mølle, begravet i Borum 13. august 1700.

Børn:

< 432. Peder Envoldsen, født omtrent 1667.

< 433. Mette Envoldsdatter.

< 434. Karen Envoldsdatter.

< 435. Jens Envoldsen, født omtrent 1680.

< 436. Niels Envoldsen, født omtrent 1681.

< 437. Jesper Envoldsen, født omtrent 1688.

Envold Nielsen var gift første gang med Tyra Frandsdatter, de havde ingen børn, men han var stedfar til hendes søn, Peder Frederiksen af hendes første ægteskab.¹⁹⁵ Envold Nielsen var møller, og han og Johanne Jespersdatter købte arveparter i Borum mølle og andet selvejergods i Borum i 1696: "For retten fremkom Niels Jensen af Lading med en skriftlig underskreven fuldmagt af Peder Pedersen i Borum og Laurits Lauritsen sst., med bemeldte Peder Pedersens tvende brødre Laurits Pedersen og Peder Pedersen til vitterlighed under -skrevet, [som] blandt andet formeldte, at de fuldmagt giver forskrevne Niels Jensen at skøde og afhænde alle de lodder og parter, de er berettiget udi salig Jesper Olufsens selvejer bondegård, samt udi den selvejer bondegård, Conrad Rindelev sst. påboer, med tilliggende gadehuse, Borum mølle og mølleskyld og al dets rette tilliggende efter deres oprettede købebrevs lydelse, med videre samme fuldmagt i sig formeldte, og for retten læst og påskrevet, dateret Borum den 13. marts 1696, og det til deres svoger Envold Nielsen, hans hustru og deres arvinger.

Og da efter forskrevne fuldmagts formelding udi hånd tog bemeldte Niels Jensen Envold Nielsen af Borum mølle med fri vilje, velberåd hu solgte, skødede og aldeles klarlig afhændede fra forskrevne Peder Pedersen, hans hustru Apelone Nielsdatter og deres arvinger og til forskrevne Envold Nielsen af Borum mølle, hans hustru Johan Jespersdatter og deres arvinger til evig og evindelig ejendom at have, nyde, bruge og beholde alle de lodder og arveparter, som Peder Pedersen var berettiget og pantsat af salig Peder Olufsens børn, Anders Pedersen, Peder Pedersen, deres søstre Berete og Karen Pedersdatters børn, Tomas og Peder Nielsen Fogh udi deres søster Maren Nielsdatters pantebrev, dateret Sønder

192. RA. ADK. 1767, Gård 71, adkomst nr. 1 1687.

193. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1695 19/12, fol. 84, 1729 22/3, fol. 214.

194. RA. Fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678.

195. LAV. Framlev herreds tingbog 1671 12/7, fol. 120.

Tegning af Borum mølle efter postkort fra 1900-tallets begyndelse. Den ellers nedlagte mølle blev igen taget i brug under den tyske besættelse. Mølledammen er nu helt forsvundet.

herreds ting år 1687 og derpå forhvervede dom af bemeldte herredsting den 13. oktober 1693, samt efter en landstingsdom den 17. oktober 1688. I lige måde efter en dom af Framlev herreds ting den 11. juli 1694, som er udi den selvejer bondegård i Borum, Conrad Rindelev påboer, med tilliggende gadehus, kaldes Brunsvig, samt udi Borum mølle /: er årlig mølleskyld tre tønder fire skæpper mel, og udi den selvejer bondegård salig Jesper Olufsen påboede med tilliggende gadehus og udi Borum mølle årlig mølleskyld seks skp. 1 fjr. mel, nok halvanden skp. mel årlig mølleskyld i Borum mølle :/ Peder Pedersen er arvelig tilfalden efter sin salig moder Maren Olufsdatter, tilsammen mølleskyld halvfemte tønde mel.

Deslige skødede og afhændede forskrevne Laurits Lauritsen og hans hustru Anne Pedersdatters og deres arvinger til forskrevne Envold Nielsen og hans hustru al den lod og part, som hans hustru var arvelig tilfalden efter sin salig fader Peder Olufsen udi forskrevne selvejer bondegård, Conrad Rindelev i Borum påboer, med tilliggende gadehuse, kaldes Brunsvig og udi Borum mølle årlig mølleskyld 4 skp. mel, er årlig tilsammen i alt fem tønder mel, det være sig udi gårde og gårdsteder, mølle og møllesteder, huse og bygninger tvende indgærdede tofter og engbund til møllen, ager og eng, skov og mark, hede og fæled, mose og kær, fiskevand og fægang, vådt og tørt, lyngslet og tørvegrøft inden og uden alle markskel, samt Germands jord, to skovskifter i Herskind bjerg med sin engbund og 5 engskifter i Herskind Raugseng, som ligger til bemeldte Jesper Olufsens gård sst., og ellers ved hvad navn det optænkes kan, specificeres og nævnes kan, som nu tilligger til bemeldte selvejergård og Borum mølle på alle sider, som nu forefunden og begreben er, som nu til ligger og af arilds tid efter gamle adkomster tilligget haver.

Og tilforpligter Peder Pedersens hustru og hendes arvinger, Laurits Lauritsens hustru og hendes arvinger til at fri hjemle, frelse og fuldkommenlig at tilstå forskrevne Envold Nielsen

og hans hustru og deres arvinger forskrevne lodder og parter udi bemeldte selvejergård, ejendom for alle og hver mands hinder, tiltale, genkald, som der på i nogen måder kunne prætenderes, så som de derfor haver annammet og oppebåret sølv, penge, fyldest og fuld værd, så de takker ham for god oprigtig betaling, og ej ydermere lod, del eller rettighed de eller deres arvinger kendes der til eller at have i ovenskrevne ejendom eller mølleskyld efter denne dag, men Envold Nielsen, hans hustru og deres arvinger herefter at gøre sig så nyttig, de bedst ved og kan. Men der som skete, som Gud forbyde, at forskrevne lodder og parter i bemeldte selvejer ejendom, mølle og mølleskyld fem tønder mel årlig mølleskyld blev dem eller deres arvinger afvunden eller fradømt udi nogen dom eller rettergang for deres vanhjemmels brøsts skyld, da tilforpligter de dem og deres arvinger, en for alle og alle for en, at igengive og vederlægge Envold Nielsen, hans hustru og deres arvinger med lige så gode lodder og parter udi andet selveje, ejendom, mølle og mølleskyld et andet sted her udi Framlev herred og det udi alle måder så vel beliggende, de vil lade dem nøje med, og holde dem skadesløs inden den sjette ugers dag næst efter, og blev bevist for tingsdom, at forskrevne lodder og parter i bemeldte ejendom mølle og mølleskyld var lovlig lovbudt udi fire samfulde tingdage, før det skøde gik beskrevet”.¹⁹⁶

Tinglæsningen forud for salget var varslet af Peder Pedersen og Laurits Lauritsen i Borum og til lodsejere udenfor herredet: Jens Pedersen Balle i Geding, Peder Jespersen i Tilst, Anders Jespersen af Ebeltoft, og til lodsejere i herredet: Conrad Rindelev på hustrus vegne og salig Oluf Pedersens børn, Peder Olufsen, Karen Olufsdatter, Edel Olufsdatter, Maren Olufs datter, Jens Olufsen med deres lavværger, Oluf Jespersen, Jens Jespersen, Maren Jensdatter med datter Anne Jespersdatter, alle af Borum, med deres lavværger, samt Jens Pedersen, Laurits Pedersen, Jesper Pedersen og Erik Pedersen, alle i Borum, Envold Nielsen i Borum mølle og Jens Rasmussen i Låsby.¹⁹⁷

Hver gang der efterfølgende blev solgt lodder og parter i dette selvejergods i Borum, blev Envold Nielsen og Johanne Jespersdatter stævnet, men det var ikke dem, der var købere ved de lejligheder,¹⁹⁸ så der var stadig udestående lodder i møllen, og til disse lodsejere skulle der stadigvæk betales mølleskyld. Conrad Rindelev, som havde købt sig ind i selvejergodset ved sit giftermål med Oluf Pedersens enke Berete Jensdatter, havde således fortsat part i møllen.

Peder Pedersen og Apelone Nielsdatter solgte i 1696 ikke kun hans arvelod i gårde og mølle, men også de panter, som de havde, og havde fået rettighed for ved dom på lands-tinget 1688, efter at sagen var blevet rejst på Sønder Djurs herreds ting 1687.¹⁹⁹

Men der var flere, som havde pant i møllen, og Envold Nielsen var bagud med at betale mølleskyld til en panthaver i Århus, og da Envold Nielsen døde i 1700, blev der til skiftet efter ham den 26. oktober indgivet en fordring på 20 sldl., som enken i møllen og Conrad Rindelev burde betale, den sidste fordi han havde oppebåret mølleskyld for sin lod.

Selvom panterne ikke var blevet indløst, ville alt antagelig have været i orden, hvis panthaveren Morten Sommerfelds enke havde fået sin del af mølleskylden betalt hvert år, men det havde hun ikke, og derfor blev de stævnet og krævet for betalingen. Conrad Rindelev fremlagde et skøde af Framlev herredsting 6. april 1670, hvori Peder Jensen i Borum på egne og børns vegne og Christen Lassen i Herskind på hustrus vegne solgte deres arv efter deres salig mor Ingeborg Nielsdatter i den selvejergård i Borum, Peder Jensen påboer og i Borum mølle, som er 26 skæpper mel, som er den 4. part i gård, gadehus og mølle, og han berettede, at han havde betalt de halve afgifter fra 1694 til 1701, og hans formand salig Oluf Pedersen fra 1687. Salig Morten Sommerfelds enke i Århus afkrævede Johanne Jespersdatter bevis på,

196. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1696 1/4, fol. 34.

197. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1696 26/2, fol. 27.

198. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1697 1/9, fol. 150, 22/9, fol. 154, 1698 13/4, fol. 180

199. LAV. Djurs Sønder herreds tingbog 1693 22/9, fol. 220.

at hun havde leveret de 4 skæpper mølleskyld, som ifølge hendes pantebrev burde have været leveret siden 1687. Efter nogle ganges udsættelse begærede Hans Vinter dom i sagen mellem Maren Sommerfelds og Conrad Rindelev i Borum og Johanne Jespersdatter i Borum mølle. De blev dømt, for da Conrad Rindelev, ifølge skifte efter salig Envold Nielsen, havde oppebåret 4 skp. mel i 13 år efter hinanden, og Envold Nielsen, ifølge Morten Sommerfelds enkes indlæg den 26. august, havde svaret melet indtil 1687, "så bør Conrad Rindelev og enken Johanne Jespersdatter betale eller fremlægge kvittering".²⁰⁰

Derefter blev der stille om sagen, gælden er vel blevet betalt, men helt sikkert er det ikke, for en halv snes år senere blev der igen ført sag om manglende landgildebetaling af fire tønder mel årligt. Denne gang var sagsøgeren Århus hospital, som kan have overtaget pantet efter Morten Sommerfelds enke. Den nye fordring var på 19 rdl. 5 mark 12 sk., og de indstævnedede var foruden Johanne Jespersdatter, hendes søn Niels Envoldsen, som havde overtaget møllen, og deres medarbejdere og andre interessenter. Conrad Rindelev, som var en af medinteressentene, protesterede på alles vegne, og forlangte nøjagtigt bevis på hospitalets rettigheder, fordi det var selveje, og de kunne fremlægge bevis på, at de betalte herligheds afgift til kongen.

Herefter blev ryttergodset indblandet i sagen og ryttersessionens resolution indskrevet i tingbogen. Ifølge den skulle der i henhold til krigsportionsjordebogen fra 1680 svares bondeskyld af møllen til Jesper Olufsen, Oluf Pedersen og Peder Pedersen, netop de mænd, hvis arvinger enten havde solgt eller stadig havde andel i mølleskylden. Efter fire ugers udsættelse begærede Århus hospital dom i sagen, som igen blev udsat i 3 uger.²⁰¹

Her slutter tingbogen, så hvad dommen kom til at lyde på, får man aldrig svar på, for den efterfølgende tingbog er gået tabt. Da møllen til sidst i 1731 og 1732 blev solgt til Frisenborg, androg "interessenternes andel dog 19 af i alt 20 tønder mel i årlig landgilde, så hospitalet har vel haft den sidste tønde i pant."²⁰²

210. OLUF JESPERSEN, født i Borum omtrent 1658, død sst., begravet 13. januar 1730. Gift med Anne Rasmusdatter, født i Fregerslev, døbt 12. marts 1665 i Hørning, død efter 13. januar 1730.

Børn:

- 438. Jesper Olufsen, døbt 23., død 24. november 1695.
- < 439. Jesper Olufsen, døbt 1696.
- 440. Peder Olufsen, døbt 8. november 1699.
- < 441. Rasmus Olufsen, døbt 29. august 1700.
- < 442. Peder Olufsen, døbt 3. august 1704.

Oluf Jespersen gav og fik lovbud, når der blev handlet arveparter i selvejet i Borum, blandt andet da hans bror Jens Jespersen på nabogården var død, og den blev skødet til Peder Eriksen, som blev gift med enken.²⁰³ Oluf Jespersen var beslægtet med sin kone Anne Rasmusdatter i tredje og fjerde led, derfor var det ikke nødvendigt for dem at søge tilladelse til at indgå ægteskab, han var således gift med en tvillingsøster til sin fætter Jesper Pedersens kone Maren Rasmusdatter. Det er skiftet efter deres lidt ældre barnløse søster Kirsten Ras-

200. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1705 12/8, fol. 181, 26/8, fol. 185, og 7/10, fol. 196.

201. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1715 6/3, fol. 549, 20/3, fol. 553, 3/4, fol. 554, 17/4, fol. 563, 1/5, fol. 565.

202. LAV. Frisenborg godsarkiv skøde på Borum mølle.

203. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1696 6/2, fol. 27, 19/5, fol. 119, 1697 1/9, fol. 150, 1698 13/4, fol. 180, 1700 5/5, fol. 340, 341.

musdatter i Javngyde, der afslører slægtskabet.²⁰⁴ Da Oluf Jespersen var død, kort før skiftet blev holdt, var det deres søn Peder Olufsen, der mødte på sin mor Anne Rasmusdatters vegne.

Oluf Jespersen og hans bror Jens Jespersen blev stævnet til tinget i 1697 af Johan Arentsen på Lyngbygård, for at høre læst et skøde på et kirkeboel i Borum, hvoraf landgilden var en ørte rug, en ørte byg og en ørte havre, som skulle betales til kirken. Skødet var dateret 29. juni 1696, og de blev dømt til at betale afgift af boelet til Lyngbygård.²⁰⁵

Ligefrem fredelige tilstande har der ikke været i Borum lige efter århundredskiftet 1700, ikke alene var nogle af de i slægten indgifte kommet op at toppes om deres rettigheder i marken, hvad der skal berettes om andetsteds, nogle af dem bagtalte også hinanden. Således blev Oluf Jespersen i Borum stævnet i 1701 “for vidner, beskyldning og dom angående nogle ærerørige og truslers ord, som han på Tomas Sørensens hustru Maren Rasmusdatter sst. har haft til samme tid og sted”.

“Fremstod Peder Olufsen af Borum, som vidnede, at for nogle dage siden kom han ind til Conrad Rindelevs hus, hvor da samme tid var inde Peder Eriksen, Oluf Jespersen og Thomas Sørensen. Noget derefter kom præsten og Peder Rasmussen og Aleksander Degn indgående i samme hus, og efter at de havde [været] noget forsamlet, sagde præsten iblandt anden tale til Thomas Sørensen, at han og Peder Eriksen skulle forliges, thi eders kone er også udråbt for en troldkone, med anden tale som dem imellem faldt. Endelig udbød Oluf Jespersen, som var ganske beskænket, med disse ord til Thomas Sørensen, din kone er en heks, og al hendes rigdom har hun ved hekseri. Siden talte de med hverandre, at han og Peder Eriksen endelig skulle forliges, og sagde til Thomas Sørensen, vil du ikke forliges? [og] svarede Thomas Sørensen dem, [om] det kunne ske med regimentskriverens vilje, ville han nok, men i dag kunne det ikke ske, hvorpå Oluf Jespersen sagde, dersom han ikke forligtes, skulle han få en ulykke, videre vidste han ikke”.

De øvrige, der havde været til stede, var også stævnet for at aflægge vidnesbyrd, dog ikke præsten og ikke heller Conrad Rindelev. Hvis der havde været det mindste grundlag for beskyldningen mod Maren Rasmusdatter, kunne sagen have fået et alvorligt forløb, men da de ærerørige ord var faldet i drukkenskab og i en situation, hvor der i forvejen var skænderi, blev der ved regimentsskriverens medvirken indgået forlig mellem Tomas Sørensen og Oluf Jespersen, men de blev stævnet flere gange, fordi de ikke havde overholdt, hvad de havde lovet, derfor mente regimentsskriveren, at de burde betale sagens omkostninger og 6 rdl. til de fattige.²⁰⁶ Oluf Jespersen nævnes i skiftet efter søsteren Karen Jespersdatter, idet han var formynder for hendes børn.²⁰⁷

211. PEDER JESPERSEN, født omtrent 1664 i Borum, død i Tilst, begravet 5. juli 1736. Gift 1. 21. oktober 1694 i Tilst med Bodil Nielsdatter, født omtrent 1651, død i Tilst, begravet 17. september 1704. Gift 2. med Kirsten Jacobsdatter, født omtrent 1687 i Åby, død i Tilst, begravet 12. marts 1766.

Børn i andet ægteskab:

- 443. Jesper Pedersen, døbt 21. november 1706.
- < 444. Bodil Pedersdatter, døbt 4. februar 1708.
- < 445. Maren Pedersdatter, døbt 8. marts 1716.
- < 446. Jacob Pedersen, døbt 27. december 1722.

204. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1730 26/5, fol. 299.

205. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1697 17/3, fol. 106.

206. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1701 4/5, fol. 396, 11/5, fol. 397, 26/10, fol. 420.

207. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1722 29/1, fol. 78.

Peder Jespersen flyttede til Tilst, da han blev gift. Han og mange andre slægtninge fik i 1696 lovbud, da der skulle sælges parter i den gård, hans far salig Jesper Olufsen havde haft, som Conrad Rindelev nu beboede, og ligeledes da der samme år skulle sælges parter i gårde og mølle i Borum.

Året efter ville Berete Jensdatter sælge de lodder og parter, som hun var berettiget til i tre selvejergårde i Borum, dels i den gård, hun og hendes nye mand Conrad Rindelev påboede, og dels i den gård salig Jesper Olufsen påboede og i den gård, Peder Olufsen nu boede i, samt i Borum mølle. Hun glemte tilsyneladende at give Peder Jespersen og hans søskende lovbud om det forestående salg. Derfor gjorde han, hans svoger og brødre indsigelse og forlangte, at der ikke måtte udstedes tingsvidne om salget, før der var blevet varslet efter loven. Protesten blev afvist af Berete Jensdatter med den begrundelse, at det kun var hendes egne lodder, der skulle sælges. Der gik igen lovbud på det samme gods, da der skulle sælges lodder i den gård, hvori Jens Jespersen og Oluf Jespersen boede, og det var igen deres søskende og disses ægtefæller, der fik lovbud.

Da Jens Jespersen købte arveparter af andre i sin egen gård, gik der ligeledes lovbud til alle hans søskende.²⁰⁸ Peder Jespersen er nævnt i skiftet efter søsteren Karen Jespersdatter i 1722.²⁰⁹ Efter Peder Jespersens død blev gården fæstet ud til Rasmus Jensen, barnfødt i Hørslev, som blev gift med Peder Jespersens enke. Gården var på 6 tønder 4 skæpper 1½ album hartkorn.²¹⁰

212. JENS JESPERSEN, født i Borum, død sst., begravet 19. juni 1699. Gift 1698 med Anne Rasmusdatter, født i True omtrent 1676, død i Borum, begravet 16. juni 1701.

Jens Jespersen fik ligesom sine søskende lovbud ved handel af arveparter i Borum, han døde efter kort tids ægteskab, og da hans enke blev gift igen, solgte hun gården til sin nye mand Peder Eriksen. Inden skødet blev skrevet, blev der efter fuldmagt fra den afdødes bror Oluf Jespersen 14. april 1700 tinglæst lovbud til Peder og Anders Jespersen, Envold Nielsen i Borum mølle, som var gift med deres søster Johanne Jespersdatter, også de to svogre Jens Rasmussen i Låsby, gift med Karen Jespersdatter, og Søren Sørensen Værum i Tilst, gift med Anne Jespersdatter, fik lovbud om det forestående salg, og enken og de solgte deres arve-lodder i gården 5. maj 1700, som derved kom på andre hænder og gled ud af slægten.²¹¹

213. KAREN JESPERSDATTER, født i Borum, død i Låsby 1722. Trolovet i Borum 23. april 1693 og gift 1. med Jens Rasmussen, død 1716 i Låsby. Gift 2. med Knud Lauritsen i Låsby, født omtrent 1661, død sst., begravet 2. februar 1736.

Børn i første ægteskab:

- < 447. Jesper Jensen, født omtrent 1697.
- < 448. Maren Jensdatter, født omtrent 1702.
- < 449. Sidsel Jensdatter, født omtrent 1709.
- < 450. Else Jensdatter, født omtrent 1713.
- < 451. Johanne Jensdatter, født omtrent 1715.

Karen Jespersdatter og hendes første mand fik lovbud i 1696 om arveparter i salig Jesper

208. LAV. Frømløv-Gern og Sobro herreders tingbog 1696 26/2, fol. 27, 1697 22/9, fol. 154, 1698 13/4, fol. 180, 4/5, fol. 185, 1700 5/5, fol. 340, 341.

209. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1722 29/1, fol. 78.

210. LAV. Lyngbygårds fæstebreve 1736 6/8.

211. LAV. Frømløv-Gern og Sobro herreders tingbog 1698 13/4, fol. 180, 4/5, fol. 185, 1700 14/4, fol. 335, 5/5, fol. 340, 341.

Olufsens gård i Borum og ligeså i 1700, da hendes afdøde bror Jens Jespersens gård i Borum skulle sælges.²¹²

Der blev holdt skifte efter Karen Jespersdatter den 29. januar 1722, og da mødte Oluf Jespersen fra Borum og Søren Nielsen fra Herskind som formyndere for Else Jensdatter, og på Maren Jensdatters vegne mødte hendes morbror Peder Jespersen fra Tilst, mens børnenes halvbror Søren Jensen fra Nør Vissing var formynder for Johanne Jensdatter, Jens Rasmusen var altså enkemand, da han blev gift med Karen Jespersdatter, som ikke fik børn med sin anden mand Knud Lauritsen. Der var en del gode ting imellem løsøret, man spiste på tintallerkener, havde tinskåle, men der var også trætallerkener, så tinnet har nok ikke været til dagligt brug. Lysestagerne var af messing, en brændevinskedel med dæk, piber og hat blev vurderet til 22 sldl., mens træbohavet var meget almindeligt. En af sengene var en gammel panel stolpeseng med himmel over.

En gammel hvid hest var kun lidt værd, for den var blind, men blev alligevel vurderet til det dobbelte af en anden gammel hest, antagelig fordi den blinde hest udmærket godt kunne trække, når den var i spænd med andre heste, og dem var der tre af, og dermed netop nok til at trække den tunge hjulplov, hvortil man behøvede mindst fire heste. Desuden var der en plag, tre køer, 4 kvier, tre ungnød og to kalve, syv svin, otte grise, tre gæs og tre gæslinger men ingen får og lam.

Redskaberne, rugsæden og kornet på loftet blev vurderet, hvad Karen Jespersdatters klæder ikke blev, så enten har de ikke været ret meget værd eller også været givet til børnene. Der var i alt værdier for 238 sldl. 3 mark 11 sk. Gårdens bygninger på 50 fag skulle repareres for 30 sldl., som sammen med de øvrige værdier, der skulle forblive på stedet, samt rytterforplejning beregnet fra 1. februar til 1. maj og skifteomkostninger og gæld, blandt andet børnenes fædrene arv på 24 sldl. efter et skiftet brev, dateret Låsby den 8. august 1716, i alt blev til 222 sldl. 9 sk., så der til deling blev 15 sldl. 3 mark 2 sk.

Enkemanden Knud Lauritsen skulle i to terminer udbetale arven til Jesper Jensen, Else, og Sidsel Jensdatter, men de to andre piger skulle blive hos stedfaderen og deres arv med dem, indtil den ældste Maren ville flytte derfra, og Knud Lauritsen skulle forsyne Johanne Jensdatter med klæde, føde, skolegang og anden kristelig optugtelse.²¹³

214. ANDERS JESPERSEN BORUM, født i Borum, død i Århus 18. april 1719. Gift i Århus 10. oktober 1702 i Vor Frue kirke med Dorte Eriksdatter Møller, født i Århus, død sst. 1. juli 1741.

Børn:

- < 452. Jesper Andersen Borum, døbt 25. april 1708.
- < 453. Erik Andersen Møller, døbt 27. januar 1709.
- < 454. Maren Andersdatter, døbt 10. januar 1712.
- < 455. Laurits Andersen, døbt 9. august 1715.

Anders Jespersen, kaldet Borum efter sin fødeby, boede en tid i Ebeltoft, hvortil der gik lovbud 1698. Siden blev han købmand i Århus, og her blev han gift i Vor Frue kirke 10. oktober 1702 med en datter af Erik Jacobsen Møller og Helle Svendsdatter.²¹⁴ Når der blev solgt arveparter i Borum, fik Anders Jespersen lovbud ligesom sine søskende, og han var en af dem, som protesterede, da Berete Jensdatter solgte arveparter i deres salig fars gård i

212. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1696 26/2, fol. 27, 1698 13/4, fol. 180, 4/5, fol. 185, 1700 14/4, fol. 335, 5/5, fol. 340, 341.

213. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1722 29/1, fol. 78.

214. LAV. Århus Vor Frue kirkes regnskab 1702.

Borum, uden at de havde fået lovbud.²¹⁵ Som så mange andre måtte Anders Jespersen og Dorte Eriksdatter se et af deres børn dø som helt lille, for 22. oktober 1704 lod Anders Jespersen et spædbarn nedsætte i Dorte Eriksdatters morfars begravelse i Vor Frue kirke.²¹⁶ Den 5. oktober 1705 fik Anders Jespersen skøde på en købmandsgård i Århus: "Kendes vi underskrevne, nemlig jeg Jens Jensen Holstebro, sognepræst til Skivholme og Skovby menigheder og provst over Framlev herred, Erik Eriksen Møller af Århus, hermed for alle vitterliggør, at vi har solgt og afhændet fra os og vore arvinger, så som vi sælger, skøder og afhænder til vores svoger, velagte mand Anders Jespersen og hans arvinger, en gård på Vester gade beliggende, som strækker sig til adelgaden fra den gård, som sr. Arent Johansen iboer ved den ene ende, og til den anden side Joen Nielsen Ottesen klejnsmed iboer, med dens der tilliggende havested, gårdens avling udi marken og den fornævnte gårds ejendom"- osv.²¹⁷

Kort tid efter at have købt gården løste Anders Jespersen den 25. januar 1706 borgerskab som småkøbmand.²¹⁸ Anders Jespersen blev ikke en af de rigtig velstående købmænd, men klarede sig godt. I skiftet, der først blev holdt i 1720, får man indblik i, hvordan han og hans familie boede og får også at vide, hvilke meget blandede varer han handlede med.

I købstæderne var det borgmestre og rådmænd, der skulle være skifteforvaltere, så fire til fem af dem eller deres fuldmægtige mødte sammen med byskriveren og to til fire vurderingsmænd op i dødsboet for at foretage registreringen, mens selve skifteforhandlingen foregik på rådstuen. Der kunne gå op til flere år, før skifterne blev endelig afsluttet, ikke mindst når der var tale om de handlende, som havde mange udestående fordringer og gæld til forskellig side, hjemme såvel som i udlandet, ligesom der også kunne være tale om varer på skibe, der ikke var hjemkommet ved dødsfaldet. Til skiftet mødte på de umyndige børns vegne deres farbror Oluf Jespersen af Borum. Børnene var Jesper Andersen 14 år, Erik Andersen 11 år, Laurits Andersen 5 år og Maren Andersdatter 8 år.

I kakkellovnsstuen til gaden var der blandt andre møbler et ottekantet bord med klæberstens blad, nogle kister, stole og bænke, en seng med vredne stolper og egepanel, det har været en himmelseng, for den var forsynet med grønt omhæng og kappe af rask. På væggen var der to firkantede lærredsstykker med sort ramme, altså billeder, et spejl i sort ramme og en tabolet med sytten glas. I en ny egetræs halvkiste med tre jern over lå duge, lagner, håndklæder og andet linned, og i en hvidmalet gammeldags egekiste var der et hollandsk krus med sølvlåg, en sølvkande, som vejede 26 lod, en flintbøsse, en gammel kårde og en stok med sølvknap.

I storstuen var der et egebord, nogle bænke og et rødmalet skab, hvori der foruden noget hør- og blårgarn var en hel del tinservice og et par tinlysestager. I vinterstuen var bordet af fyrretræ, nogle bænke, en høj og en lang træstol, en jernbilæggerkakkellovn, og der nævnes to små spejle, og endelig en alkove med sengetøj.

Der var mere tinservice i køkkenet, samt kedler af kobber og messing og husgeråd af jern. I bryggerstet fandtes en brændevinskedel med hat og piber, en brændevinstønde med fire jernbånd om, et gammelt stavkar, et ege mæskekar, nogle mindre kar, et sokar, en spand, en tønde, to ankre, en kande og en tragt, altså redskaber til brug for fremstilling af brændevin.

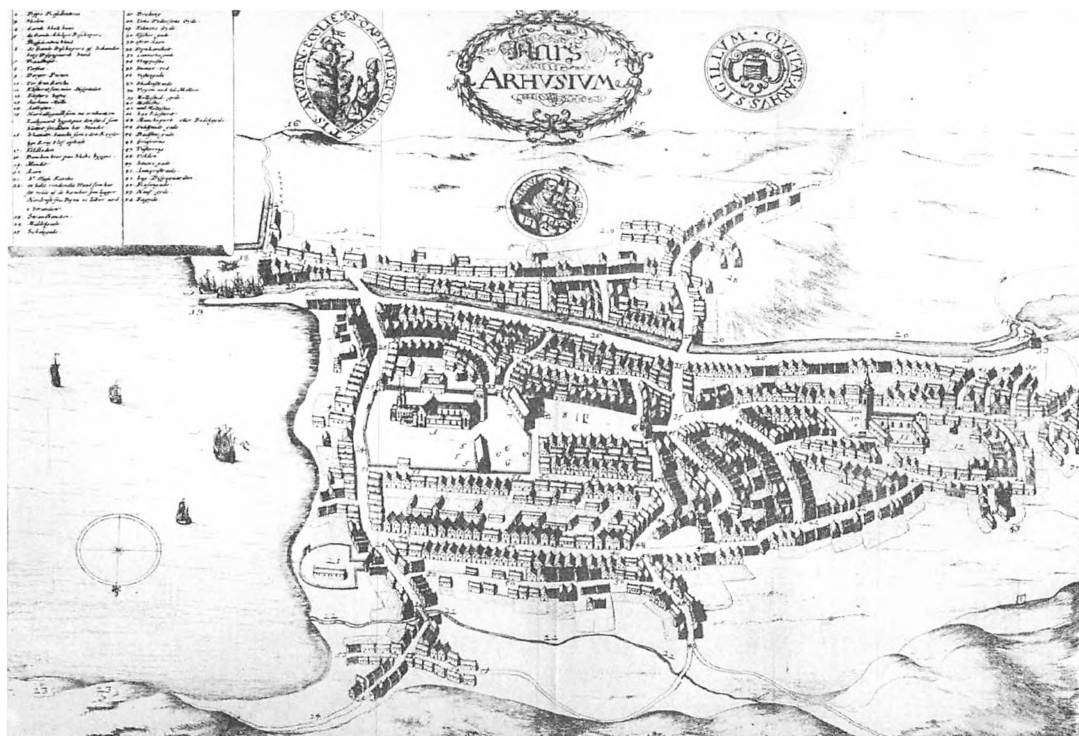
I pakhuset var der forskellige varer, fransk salt, ris, hør, jernstænger, tjære, humle, malurt, træ og et halvfjerdingkar, og i gården to små svin, 30 læs ved, fire læs tørv, en gammel stige, en bærebør, to ragere og en skodde, en trave hamp, en tjærebølge, en gammel hjulbør og en skærekiste, et par bærestænger med jernlænker. Et kammer ved storstuen indeholdt 3 peber

215. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1696 26/2, fol. 27, 1697 22/9, fol. 154, 1698 13/4, fol. 180, 1700 5/5, fol. 340, 341

216. LAV. Århus Vor Frue kirkes regnskab 1704.

217. LAV. Århus bys, skøde-panteprotokol 1705 15/10, fol. 228.

218. LAV. Århus købstads borgerskabsprotokol.

Peder Hansen Resen: Atlas Danicus, kort over Århus set fra nord med syd.
Kortet er fra den periode, hvor Anders Jespersen Borum boede i Vestergade,
som var den vigtigste vej ud af byen mod vest og nord.

kværne, 3 hængsler, 3000 hægter, 4 bliktoaksdåser, 1 dusin adskillige gamle knive, 4 dusin gamle skospænder, 1 dusin små spejle, 4 par gamle børnesko, 1 dusin knæspænder, 4 dusin budicher, ½ gros små tinknapper, 3 blik pibehuse, 1 dusin gamle trækamme, et lispund afhugget jern, et par vægtskåle med vægt, en 4 lispunds bismær med mellemlod, 2 skp. Lüneburgsalt, 2 td. spansk salt, en fjr. oliesæbe. I kælderen var der tønder, stavkar, baljer og et saltkar, som formodentlig har været til husholdningen. På maltloftet var der flere varer, blandt andet 10 td. malt, 12 skp. byg, 2 td. havre, tre lispund flæsk samt tre rokke, hvoraf den ene var gammel, en skæppe og nogle løbe.

Den salig mands klæder fandtes i lillestuen, de blev vurderet til 27 rdl. 5 mark, bestod af to klædeskjoler, en sort og en blakket, en brun klædeskjole havde 42 sølvknapper, mens der i en vest af samme stof var 26 små sølvknapper, endnu en vest af grå klæde havde 35 sølvknapper, og en gammel slidt vest var af tobin. Af bukser var der et par af rødt plys og et par gamle sorte, som var slidt, og en gammel brun klædeskjole var også slidt. To par gamle strikkede strømper, en hat, et par sko, et par tøfler og et par skospænder. Linklæderne berettede enken, at hun havde forbrugt til børnene. Der var i boet 14 rdl. i kurant mønt, og af tilstående gæld kun en mindre sum, så boets værdier i alt blev opgjort til 766 rdl. 3 mark 1 sk. For leverede varer blev der fordret forskellige beløb på i alt godt 202 rdl. Foruden det skulle der betales kongelige skatter, kopskat, krigsstyr og transportskat. Begravelsen havde kostet 53 rdl. 1 mark, men så meget kunne enken ikke få godtgjort til sin egen begravelse og havde så samtykket i at få 30 rdl. Med skifteomkostningerne blev det beløb, der skulle fratrækkes, på 273 rdl. 2 mark. "Til hvilken forskreven bortskyldige gæld er gjort udlæg og betaling udi boets bedste og redeste midler, som enken Dorte Eriksdatter med hendes lavværge Søren Olufsens samtykke til sig tog og belovede derfor imod godsets beholdning, enhver for sin anpart fordring, med rede penge at svare og betale." Enken og hendes lavværge lovede at holde alle vedkommende skadesløse i alle måder.

Til deling blev efter flere mellemregninger og korrektioner 465 rdl. 1 mark 2 sk., hvoraf de 4 rdl. 5 mark 10 sk. i tilstående gæld, som ikke blev regnet af samme værdi som den egentlige formue og derfor blev delt for sig. Halvdelen af det samlede beløb 230 rdl. og 12 sk. blev så delt i syv søsterlodder, idet hver af sønnerne skulle hver have to søsterlodder og datteren en, samt enken den anden halvdel plus den afdødes klæder.²¹⁹ Dorte Eriksdatter blev gift igen med skipper Dines Sørensen Svane.

215. ANNE JESPERSDATTER, født i Borum, død i Tilst. Gift 1. i Borum 19. september 1697 med Søren Sørensen Værum, født omtrent 1639, død i Tilst, begravet 6. maj 1714. Gift 2. i Tilst 7. juli 1715 med Mikkel Mikkelsen.

Barn i første ægteskab:

456. Jesper Sørensen, døbt 6. maj 1714.

Igen er det de allerede mange gange omtalte lovbud, som fastslår, at Anne Jespersdatter var fra Borum. Når der skulle sælges arveparter i hendes fædrene gods, fik hun og hendes mand lovbud.²²⁰ Anne Jespersdatter fik kun et barn. Hendes mand Søren Sørensen Værum var en hel del ældre end hende, og han blev begravet samme dag, som hendes eneste søn blev døbt.

Søren Sørensen Værum var fæster under Lyngbygård, hverken hans eller Mikkel Mikkelsens fæstebreve er bevaret, men i Lyngbygårds godsarkiv er der en pakke med fæstebreve, hvoraf nogle er fornyelser af ældre fæstebreve.

Et af dem er udstedt til Anders Olufsen, og den gård, han fæstede, havde før været fæstet ud til Søren Sørensen Værum. Gården var på 8 td. 7 skp. hartkorn. Fæstebrevet er udateret.²²¹ Det samme er skiftet efter Søren Sørensen Værum, som ligeledes findes i Lyngbygårds godsarkiv. Skiftet har fundet sted tidligst 30 dage efter hans død. Anne Jespersdatters nevø Peder Envoldsen fra Kvottrup mødte som hendes lavværge, og hendes bror Peder Jespersen i Tilst mødte på den spæde søns vegne.

Der var to sølvbægre i boet, det ene var pantsat, men det ville enken dog selv indløse. Der var tinservice til seks personer. Kakkellovnen ser efter vurderingen ud til at have været en bilæggerovn. Kobber og messingkedler var der ligeledes, og der nævnes en uldsaks og karter, som underligt nok kun sjældent ses i skifterne. For karternes vedkommende kan forklaringen dog være, at de slides til af brugeren på en sådan måde, at de ikke er brugbare for andre. De nævnte karter har muligvis været helt eller næsten nye.

Bohavet bestod af senge, kister og skabe, stole og borde, en hjulrok og en hegel, bryggekar, kærne og nogle tønder. Et spejl, som var i stykker, og et malet kontrafej. Den afdødes klæder var næsten alle gamle bortset fra en grå kabudshue med sort plys og et par hoser. Klæderne var da også kun 3 rdl. 3 mark 4 sk. værd.

Der var temmelig mange bæster og køer, men deres værdi oversteg i intet tilfælde 6 rdl. Får, svin, grise og gæs var der også. Det hele blev vurderet til 148 rdl. 3 mark 14 sk. Kornet mentes at passe til det, der skulle være til føde og udsæd. Desuden omtales nogle ejendele, der imellem to bæster, to plage, fire stude, en ko, 9 får og 7 lam samt en vogn og nogle kister, som altsammen tilhørte enkens karl Mikkel Mikkelsen. Det blev derfor holdt udenfor vurderingen, og det var ham Anne Jespersdatter blev gift med året efter.

Gården skulle repareres for 80 rdl., besætning og redskaber skulle være 91 rdl. værd, som med i alt 172 rdl. og 4 mark oversteg formuen. Alligevel besluttede husbonden, efter enkens og barnets venners begæring, at af det, som var udlagt til gårdens brøstfældighed, måtte mo-

219. LAV. Århus bys skifteprotokol 1720 29/1, fol. 38.

220. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1696 26/2, fol. 27, 1697 22/9, fol. 154, 1698 13/4, fol. 180, 1700 5/5, fol. 340, 341.

221. LAV. Lyngbyg årds fæstebreve 1719.

deren Anne Jespersdatter tage en del til barnets opdragelse, mellem det var mandens klæder og det pantsatte sølvbæger.²²² Hvordan det siden gik den lille søn vides ikke.

216. JOHANNE NIELSDATTER, født i Meldgård, Neder Hornbæk sogn, død i Skivholme. Gift 1. med Peder Nielsen Fogh, født i Skivholme, død sst. Gift 2. i Skivholme med Jens Pedersen Hinge, født omtrent 1642, død i Skivholme.

Barn i første ægteskab:

< 457. Niels Pedersen Fogh.

Børn i andet ægteskab:

< 458. Peder Jensen Fogh, født omtrent 1679.

< 459. Karen Jensdatter.

Den 25. juni 1668 lovbød og solgte Peder Nielsen Fogh en tredjedel af den gård i Skivholme, han påboede, og skødede den til sin hustru Johanne Nielsdatter, og det var Niels Sørensen i Hornbæk, der fik deres skøde tinglæst.²²³ Før Johanne Nielsdatter kunne få skødet, måtte hendes mand flere gange på tinget for selv at få skøde på andele i gården, som var på andre slægtninges hænder.

Først fik Peder Nielsen Fogh den 23. juli 1662 skøde udstedt af Mikkell Lauritsen Fogh i Vester Allen i Norge og hans søster Anne Lauritsdatter, som var parter, de havde arvet efter deres salig far Laurits Mikkelsen Fogh, som boede og død i Skivholme, og var det den tredje part i gården. Dernæst fik Peder Nielsen Fogh igen tinglæst både lovbud og skøde året efter den 15. og 22. april 1663.

Den 15. februar 1665 lovbød Mikkell Lauritsen Fogh i Herskind "al den lod og part, som hans for lang tid siden til udlandet bortrejste bror Niels Lauritsen havde i den tredje part af Foghs gård i Skivholme", hvorefter Peder Nielsen Fogh ugen efter også lovbød tredje parten af den gård i Skivholme, hvori han boede. Der blev givet varsel til Karen Rasmusdatter, Anne Lauritsdatter og Jørgen Simonsen, samt til Kirsten Lauritsdatter og Anders Nielsen i Skjolddelev, og Mikkell Lauritsen i Herskind bod sølv og penge.

Det ser næsten ud til, at der har været strid om, hvem der skulle købe gården, for 21. juni samme år skødede Mikkell Lauritsen Fogh på sine egne og sin søster Kirsten Lauritsdatters vegne, Jens Jensen i Storring på sin datter Kirsten Jensdatters vegne og Anne Lauritsdatter i Herskind på sine egne vegne den tredjepart i Foghs gård i Skivholme, de havde arvet efter deres bror Niels Lauritsen, og det var Peder Nielsen Fogh, der fik skøde på deres arveparter i gården.²²⁴

Efter Niels Pedersen Foghs død blev Johanne Nielsdatter gift igen med Jens Pedersen Hinge, som på hendes vegne fik lovbud i 1678, da der skulle sælges arveparter i Peder og Jesper Olufsens gårde og Borum mølle.²²⁵ Til oplysning, for opkrævning af kop- og kvægs-katten 1678, skrev præsten i Skivholme: "Jens Pedersen hustru, Johanne Nielsdatter tjenestefolk Knud Frandsen, Jens Jensen, Maren Sørensdatter. Til huse i gården hos mig Birgete Pedersdatter, ældgammel, fattig og skrøbelig." Hun har formodentlig været aftægtskone, og muligvis Niels Pedersen Foghs mor.²²⁶

Jens Pedersen Hinge var 58 år, da han blev skrevet i landeværnsrullen i 1700.²²⁷ Gården i Skivholme havde hartkorn 7 td. 3 skp. 1 fjr. 2 alb. og sønnen Peder Jensen var da 14 år

222. LAV. Lyngbygårds skifteprotokol 1714, fol. 10.

223. LAV. Framlev herreds tingbog 1668 25/6, fol. 7, 9.

224. LAV. Framlev herreds tingbog 1662 23/7, fol. 103, 1663 15/4, fol. 58, 22/4, fol. 20, 1665 22/2, fol. 60. 21/6, fol. 62.

225. LAV. Framlev herreds tingbog 1678 6/2, fol. 4.

226. RA. Frisenborg amt, mandtal til kop- og kvægs-katten, præsternes mandtal.

227. LAV. Frisenborg gods, Landeværnsrulle 1700.

gammel. Jens Pedersen var fadder i 1695 hos Las Pedersen Hinge i Nør Galten, og sammen med en datter var han fadder hos Mogens Pedersen Hinge sst. i 1697.

217. SØREN NIELSEN MELDGÅRD, født i Meldgård omtrent 1644, død sst., begravet 19. november 1724 i Neder Hornbæk sogn. Gift i Nør Galten 24. april 1684 med Maren Pedersdatter, født i Hinge omtrent 1656, død i Meldgård, begravet 29. marts 1712 i Neder Hornbæk sogn.

Børn:

- 460. Karen Sørensdatter, døbt 6. marts, begravet 19. juni 1687.
- 461. Anne Sørensdatter, døbt 14. oktober 1688, begravet 5. april 1693.
- < 462. Peder Sørensen Meldgård, døbt 26. april 1691.
- 463. Kirsten Sørensdatter, døbt 5. november 1693, begravet 6. maj 1694.
- 464. Maren Sørensdatter, døbt 5. november 1693, begravet 8. januar 1694.
- < 465. Maren Sørensdatter, døbt 7. maj 1696.
- 466. Niels Sørensen, døbt 31. oktober 1697, begravet 27. februar 1698.
- 467. Karen Sørensdatter, døbt 21. juni, begravet 1. oktober 1699.

Gården i Neder Hornbæk var i 1688 efter gammel matrikel på 15 td. 2 skp. og efter ny matr. på 11 td. 3 skp. og 2 fjr. Gården var en fæstegård under Brusgård, og når der ikke er fundet noget skifte efter Søren Nielsen Meldgård, er det fordi han var aftægtsmand, da han døde. Han og Maren Pedersdatter fik døbt otte børn, men af dem døde de seks som små.

218. KAREN NIELSDATTER, født i Meldgård, Neder Hornbæk sogn omtrent 1662, død i Sandby, begravet 19. januar 1709 i Haldum. Gift i Neder Hornbæk sogn 3. juni 1680 med Peder Rasmussen Balle, død i Sandby, begravet 19. januar 1724 i Haldum.

Børn:

- < 468. Rasmus Pedersen Balle.
- < 469. Anne Pedersdatter Balle.
- < 470. Margrete Pedersdatter Balle.
- < 471. Maren Pedersdatter Balle.
- < 472. Karen Pedersdatter Balle, født omtrent 1692.
- < 473. Sidsel Pedersdatter Balle, døbt 17. juli 1698.
- 474. Edel Pedersdatter Balle, døbt 4. juli 1701, død 29. januar 1706.
- < 475. Kirsten Pedersdatter Balle. døbt 21. august 1703.
- 476. Søren Pedersen Balle, døbt 3. juni 1707.

At Karen Nielsdatter var Niels Sørensen Meldgårds datter ses i Haldum kirkebog, da hendes far Niels Sørensen fra Neder Hornbæk var fadder i Haldum i 1703 og 1707. Der er ikke fundet skifte, hverken efter Karen Nielsdatter eller hendes mand, så deres børn er fundet dels i kirkebogen, når de var faddere, eller når de mødte som værger for deres søskendes børn.

219. MAREN SØRENSDATTER PIND, født i Njær præstegård, død i Oustrupgård, begravet 5. juni 1710 i Røgen. Gift med Søren Madsen, død i Oustrupgård før 19. juni 1678.

Børn:

- 477. Sejer Sørensen.
- 478. Anders Sørensen.
- 479. Søren Sørensen.
- 480. Jens Sørensen.
- < 481. Johanne Sørensdatter.

< 482. Elisabeth Sørensdatter.

< 483. Karen Sørensdatter.

Maren Sørensdatters mand Søren Madsen betalte i 1664 80 rdl. i indfæstning af Oustrupgård, som kaptajn Ferdinand Hocwies frastod.²²⁸ Oustrupgård var da på 18 ½ tønne hartkorn. Så kort tid efter den ødelæggende krig 1657-60 var det ikke let at bortfæste en stor gård. Søren Madsen var da heller ikke en helt almindelig bonde, han havde før været forpagter af herregården Palstrup, hvor han endnu skal have boet i 1662.

Maren Sørensdatter og han er formodentlig blevet gift omtrent samtidig med, at han kom til Oustrupgård, og hun blev ved ægteskabet stedmor til hans seks børn af et tidligere ægteskab. Dette afsløres af skiftet efter hans ældste søn Christen Sørensen, som var blevet sognepræst i Laurbjerg i 1678, for da han døde i 1686 uden livsarvinger er alle hans hel- og halv-søskende nævnt i skiftet.²²⁹

Skal man tro tingbogen ret, så havde Søren Madsen mange problemer. 1665 blev han stævnet af Erik Pedersen i Kodal på Mogens Friis's vegne og beskyldt for en gæld på 325 rdl. foruden forpagtningspenge af Palstrup.²³⁰ Sagen blev opsat en måned, og da man ikke ser mere til den, har Søren Madsen vel klaret frisag eller har fået betalt.

1666 stod Jørgen Eriksen i Vadsted med fuldmagt af Jacob Lauritsen i Århus mølle, Peder Andersen på hustru Maren Olufsdatters vegne, Peder Jensen på hustru Ingeborg Nielsdatters vegne i Borum, Christen Lauritsen i Herskind på hustru Karen Olufsdatters vegne, [de] solgte til Søren Madsen og hans hustru [Maren] Sørensdatter den part, Jacob Lauritsen og salig Anders Pedersens børn i Borum var tilfaldet efter salig Jesper Pedersen i Oustrup i den gård i Klintrup, Jens Bertelsen påboer, samt i et skovskifte i Sorring Nørskov, kaldt Havrebaleskov, samt den lod, som Peder Andersens hustru, Peder Jensens hustru og hendes børn, Christen Lauritsen og hans hustru, og den anpart, som er købt af Johanne Olufsdatter i Vorgård, som arveligt er tilfaldet dem efter salig Jesper Pedersen i omtalte gård i Klintrup, samt Christen Lauritsens hustrus part i omtalte skovskifter.²³¹ Altså nogle af de mange arveparter, som Jesper Pedersen og hans hustru Johanne Grøn havde tilkøbt sig af Sejer-slægtens gods. Det køb kom til at skabe Søren Madsen mange problemer.

1668 fik han gården i Klintrup synet for brøstfældighed, men Jens Bertelsen, som boede der, sagde at han havde ikke fæstet hus på den gårds grund og Niels Rasmussen havde heller ikke fæstet den.²³² Året efter købte han flere arveparter i den samme gård. På tinget stod Jesper Olufsen i Borum på egne og alle sine søskendes vegne, Jørgen Eriksen i Vadsted med fuldmagt af Tomas Christensen, borger i Århus, Kirsten Pedersdatter, salig Peder Vinters sst. og Joen Knudsen i Tovstrup på egne vegne, og de solgte til Søren Madsen og hans hustru den lod, Jesper Olufsen og søskende var tilfaldet efter salig Jesper Pedersen, som boede og døde i Oustrup, i den selvejergård i Klintrup, salig Jens Bertelsen påboede, og lod i skovskifter i Sorring mark Nørskov og et hus i Klintrup, som er den tiende part, og det, som arveligt er tilfaldet Kirsten Pedersdatter efter salig Jesper Pedersen samt Tomas Christensen anpart deri, og Joen Knudsens anpart, som han har købt af Peder Andersen i Borum.²³³

Derefter stævnedes Søren Madsen Anne Nielsdatter i Klintrup med lavværge Christoffer Jensen i Sorring, Jens Jespersen i Tovstrup, Laurits Christensen i Farre, Niels Rasmussen i Dalby for dom angående brøstfældighed på den gård i Klintrup, Anne Nielsdatter påboer,

228. RA. Skanderborg amts jordebogsregnskab, stedsmaal 1664-65.

229. P. Filtenborg: Sognedegn Sejer Olesens Slægtsbog s. 17, Kbhvn. 1938.

230. LAV. Gern herreds tingbog 1665 16/12, fol. 91.

231. LAV. Gern herreds tingbog 1666 4/8, fol. 45.

232. LAV. Gern herreds tingbog 1668 28/3, fol. 110, 25/4, fol. 118, 119.

233. LAV. Gern herreds tingbog 1669 3/7, fol. 98.

samt for ti ege, den salig mand havde hugget. Efter fire ugers opsættelse fik Søren Madsen et tingsvidne. "Søren Frandsen i Klintrup vidnede, at nogle år, mens Jens Bertelsen i Klintrup levede, da brugte han den jord, som tilforn var brugt til det øde selvejer bondehus sst., og hans enke har brugt det hidindtil," og sagen blev igen opsat.

Da den blev genoptaget spurgte Niels Gregersen i Gern Søren Madsen i Oustrup, om han i sagen mod enken Anne Nielsdatter i Klintrup havde andet at kræve, end på egne vegne, hvortil han svarede, at han på egne vegne havde krav på noget mere end halvdelen.

Så Anne Nielsdatter i Klintrup var igen blevet stævnet tillige med Christoffer Jensen i Sorring, Jens Jespersen i Tovstrup, Laurits Christensen i Farre og Niels Rasmussen i Dalby for dom, og Søren Madsen fremlagde sit indlæg mod hende og hendes medarvinger for brøstfældigheden på hendes hus, ulovlig brug af et hus og dets ejendom og ti bøge og en eg, som hendes salig mand ulovligt havde hugget i skoven.

Christoffer Jensen i Sorring på sin mor Anne Nielsdatters vegne fremlagde hendes svar, men hun blev dømt og "bør levere Søren Madsen hans anpart af avlen samt svare til brøstfældigheden på hendes part af gården," men hun frikendtes for de ti bøgetræer.²³⁴

Dernæst fik Søren Madsen på Oustrup læst et tingsvidne om deling af jorden på Klintrup mark til den selvejergård, Anne Nielsdatter påboer, så han kan tilså hans part, men da han ikke ejede hele gården, sendte han varsel til Søren Mørk, Anne Pedersdatter salig Anders Madsens, Jørgen Krog, salig Mads Wærns børn, Karen Krog i klostret, alle i Århus, og til Mikkel Lauritsen, samt til Engelbret Lauritsen i Ry, Niels Bertelsen i Firgårde og hans medarvinger.²³⁵

December 1669 var det problemer med Oustrupgårds tilliggende skov, der kom for tinget. Der blev vidnet, at i halvtreds år har den skov, som ligger mellem tinget og Oustrup, hvor der er hugget to bøge, været brugt til Oustrup og er selvejergods, hvortil den anklagede Jens Sørensen svarede, at han havde hugget den ene bog på sin egen grund. Fjorten dage efter blev der udlagt skel i Sorring Nørskov mellem Søren Madsen i Oustrup og Jens Sørensen i Sorring.²³⁶

Ejendomsforholdeti selvejergården i Klintrup var et tilbagevendende problem, som viser, at man for at tilgodese alle Jesper Pedersens arvinger ved fordelingen af arven, havde opdelt hans efterladte ejendomme i en mængde bitte små arvelodder, så det må have været vanskeligt at fastslå, hvem der ejede den største del, så det tydeligt nok var vigtigt for Søren Madsen at få opkøbt endnu flere anparter, så i 1670 købte han den del af arven i gården, som Morten Tygesen i Randers var i besiddelse af gennem sit ægteskab med Inger Pedersdatter Skov, enke efter herredsfoged Anders Sejersens Bonde i Enslev.²³⁷ Alligevel måtte han stadigvæk varsle dem, som stadigvæk havde part i gården, da han fik tinglæst syn på gården i 1670. Varslet gik til Peder Rytter, Mette Nielsdatter hos Søren Mørk, Anne Pedersdatter salig Anders Madsens, Villum Testrup, Karen Krog i klosteret, Edel Nielsdatter til Mikkel Lauritsens [i Århus], Engelbret Lauritsen i Ry, Christoffer Jensen, Anne Nielsdatter i Sorring, Jens Jespersen i Tovstrup, Laurits Lauritsen i Farre, hyrden Niels i Dalby samt desuden Niels Bertelsen og hans søskende i Firgårde.²³⁸

Der var besvær med at få betaling for de udlejede huse, og 1672 fik Søren Madsen et tingsvidne. "Søren Frandsen i Klintrup vidnede, at da Søren Madsen i Oustrup antog den øde selvejergård i Klintrup, Jens Bertelsen påboede og fradøde, da var den og gærderne på marken forfaldne, og gården ville have været nedfaldet, om han ikke havde annammet den." Hvorefter synet på gården blev fremlagt. Det har åbenbart fået Jens Bertelsens arvinger til

234. LAV. Gern herreds tingbog 1669 11/9, fol. 130, 9/10, fol. 137, 23/10, fol. 139.

235. LAV. Gern herreds tingbog 1669 20/11, fol. 151.

236. LAV. Gern herreds tingbog 1669 4/12, fol. 153, 18/12, fol. 155.

237. LAV. Gern herreds tingbog 1670 30/7, fol. 88.

238. LAV. Gern herreds tingbog 1670 5/11, fol. 115.

at beklage sig over for medejerne i Århus, så Villum Testrup fik synet gårdens skov for skovhugst, og den afdødes søn Christoffer Jensen i Sorring vidnede, at da hans mor Anne Nielsdatter kvittede gården i Klintrup, da gav hun Søren Madsen en stor stærk okse, idet hun ville være fri for ham, og Niels Rasmussen i Dalby vidnede, at da han flyttede fra huset, måtte han give Søren Madsen 2 sletdaler.²³⁹

Ugen efter havde Villum Testrup, borger i Århus, stævnet Søren Madsen i Oustrup, Anders Mikkelsen og Svend Pedersen i Klintrup angående selvejergården, salig Jens Bertelsen påboede, og hvori Villum Testrup havde nogle parter, som Søren Madsen havde tilladt sig at bortfæste til Anders Mikkelsen og Svend Mikkelsen, som skulle møde med deres fæstebreve. Derefter gøres der rede for, at Villum Testrup havde seks søsterlodder i gården, på hvis skovparter Søren Madsen mod nogle lodsejeres vilje har hugget en del træ gennem to år, og om han ikke burde undgælde for det. Skovparterne nævnes ved navn, og hvem de var tilfaldet, og at Didrik Christensen på deres vegne havde solgt deres parter til Villum Testrup. Desuden fremlagde han en fuldmagt til at sælge andre seks arveparter i gården, som var arv efter salig Maren Lauritsdatter, salig mester Jens Krogs.

Søren Madsen i Oustrup fremlagde sit indlæg, at han ejer halvparten af gården efter lovbud og adkomst, og ingen af lodsejerne har vist interesse derfor, og han har opbygget gården, som var meget brøstfældig, samt betalt kongelig majestæts skatter og rytterhold, så han mente, at lodsejerne burde betale deres del af hans omkostninger, og ikke befatte sig med gården, før det sker. Hvorefter han fremlagde sit skøde, som var dateret 3. juli 1669, hvori Jesper Olufsen i Borum med sine søskende, Jørgen Eriksen i Vadsted med fuldmagt af Tomas Christensen, borger i Århus, og Kirsten Pedersdatter, salig Peder Vinters, sst., Jon Knudsen i Tovstrup på egne vegne skøder til Søren Madsen og hustru Maren Sørensdatter de arveparter, dem tilfaldt efter salig Jesper Pedersen, som boede og døde i Oustrup, i selvejergården i Klintrup samt deres part i to skovskifter i Sorring mark, som kaldes Nørskov og Havreballe, samt det hus i Klintrup, Hjul-Niels påboer, som er den fjerdepart, samt Kirsten Pedersdatters part i samme gård, hus og skovskifter.

Desuden fremlagde han endnu et skøde dateret 4. august 1666, hvori Jørgen Eriksen i Vadsted med fuldmagt af Jacob Lauritsen i Århus mølle og af Peder Andersen hans hustru Maren Olufsdatter, Peder Jensen i Borum hans hustru Ingeborg Nielsdatter, Christen Lauritsen i Herskind hans hustru Karen Olufsdatter skøder til Søren Madsen og hustru Maren Sørensdatter de arveparter, som var tilfaldet Jacob Lauritsen og salig Anders Pedersens børn i den selvejergård i Klintrup, som er den femte part. Søren Madsen fremlagde også synsvidner fra 25. april 1668 og 5. november 1670. Dommen blev, "da Søren Madsen er lodsejer til halvparten af gården og har bekostet reparation af den og betalt skatter afgifter og rytterhold deraf, så bør han have sin betaling, før Villum Testrup kan have nogen rettighed i gården, og da lodsejerne ikke har advaret Søren Madsen om, at ingen måtte befatte sig med den tilliggende skov, da kan han ikke være pligtig at svare dertil".²⁴⁰

1672 blev Søren Madsen stævnet af Villum Testrup, borger i Århus, angående selvejergården i Klintrup, "som havde har tilladt sig at fæste ud." Striden varede altså ved, og sluttede først, da Søren Madsen og Villum Testrup den 23. oktober 1675 kunne fremlægge en kontrakt om deres forlig. Inden da havde Søren Madsen fået en landstingsdom 15. januar 1673, hvorefter uvildige dannemænd skulle afgøre, hvad der kunne tilkomme Søren Madsen for hans bekostning på gården, og han derefter på tinget havde anmodet om, at der måtte opnævnes fire selvejere til at bese gården.²⁴¹

239. LAV. Gern herreds tingbog 1670 30/7, fol.88, 1672 10/2, fol. 10-11, 2/3, fol. 17-18.

240. LAV. Gern herreds tingbog 1672 9/3, fol. 21.

241. LAV. Gern herreds tingbog 1675 16/1, fol. 16, 23/1, fol. 19, 23/10, fol. 125.

Lige som så mange andre blev Søren Madsen stævnet for at skylde plovhavre til Århus hospital, men folk, der kunne mindes i 40 år, vidnede, at der ikke havde været givet plovhavre af Oustrup til Århus hospital, eller af dem, der har haft det i fæste, og på spørgsmål om salig Jesper Pedersen ikke havde givet plovhavre, kunne de kun svare, at det vidste de ikke. På trods af at alle andre blev dømt efter Frederik 3.s brev, blev Søren Madsen trods alt fri for den afgift.²⁴²

Hvert eneste år havde Søren Madsen en eller flere sager kørende, om selvejerskoven, om hestehandel, og om tjenestefolk, som havde ladet sig fæste af andre, hvilket ikke var lovligt. Fra sin tid på Palstrup var det dog ham, der blev søgt for 17 sldl. skyldig løn for fire år, rytterhold, om skænderier og lignende.²⁴³

Da Søren Madsen kom til Oustrupgård, har tilstanden uden tvivl været meget dårlig, så han havde været nødt til at optage lån, noget var der dog blevet afdraget, for 1671 blev han stævnet for en obligation dateret 12. maj 1663. Den lød på 168 rigsdaler med afdrag og renter, og han blev dømt til at betale inden 15 dage.²⁴⁴

Søren Madsen fæstede Røgen sogns kirketienende i 1666, og det havde åbenbart ikke givet problemer før end 1675, for da følte han sig foranlediget til at stævne Røgen bymænd, fordi de havde angivet ham til Mogens Friis angående deres tiendekorn, som var rådnat på marken, fordi han ikke ville tælle det med dem, og at han havde tvunget dem til arbejde. Desuden havde han hørt, at de havde fået fæstebrev på tienden, som han havde fæstebrev på, og han fremlagde både opladelsesbrev fra 1665, og fæstebrevet fra 1666. Foruden det fremlagde han sognepræsten hr. Jens Sørensens Klimps attest angående Søren Madsen og hans hustrus gavmildhed overfor kirken.

Modparten kom så frem med Mogens Friis' befaling til Søren Madsen om at møde i Århus angående sognemændenes klage samt fæstebrev til Jens Christensen og til Peder Pedersen i Røgen, som havde fæstebrev på tienden på sognemændenes vegne. De fremlagde også regnskab over, hvad de havde leveret til Søren Madsen, hvoraf det fremgik at han havde fået leveret 40 tønder over afgiften, og "da Søren Madsen berømmer sig af, hvad han har givet kirken, så berettede de, at de havde arbejdet 12 dage med 14 vogne og 28 personer på at reparere kirkegårdsmuren, og Søren Madsen ville ikke hjælpe dem." Da fæstebrevene stred mod hverandre, blev de henstillet til "sine tilbørlige steder", og "Søren Madsen burde bevise, at de Røgen mænd havde angivet ham utilbørligt for Mogens Friis, eller stå til rette."

Måned efter vidnede Niels Hansen i Lykkehuset, at da Søren Madsen havde Røgen tiende, kongelig majestæts og kirkens anpart korntienende i fæste, da havde sognemændene tinget og akkorderet med ham om tiende på kærven, og nogle år havde de givet mere og nogle år mindre, eftersom afgrøden var, og da salig Jesper Pedersen levede, da havde Røgen mænd lånt ham en vogn af hver helgård og kørt tienden til Århus og foruden arbejdet for ham på Bejstrup mark. Flere andre vidnede det samme. Peder Nielsen i Røgen vidnede, at Søren Madsen aldrig havde tvunget ham til at arbejde for ham.

Jens Christensen Bjerregård på egne og størstedelen af Røgen sognemænds vegne, fik vidnet der imod, at da Søren Madsen havde Røgen tiende i fæste, da måtte de ikke indhøste deres korn, før de havde tinget med ham, og givet ham så meget, som han ville have, og sommetider måtte de sende bud 2-3 gange, før han kom, og hver helgård måtte føde et nød for ham om vinteren. Januar 1674 fortsatte striden om tiendekornet og Mogens Friis fæstebrev til Røgen sognemænd blev lagt frem sammen med grevens fuldmagt til Peder Pedersen og Jens Chri-

242. LAV. Gern herreds tingbog 1670 19/3, fol. 28, 23/4, fol. 41.

243. LAV. Gern herreds tingbog 1667 27/4, fol. 23, 1670 7/5, fol. 50, 30/7, fol. 8, 1671 27/3, fol. 151, 3/6, fol. 174, 1672 22/6, fol. 52, 1673 1/3, fol. 113, 1674 10/1, fol. 168, 30/5, fol. 182, 6/6, fol. 183, 15/8, fol. 195-196, 12/9, fol. 103, 3/10, fol. 206, 1675 16/1, fol. 18, 1675 7/8, fol. 94, 1676 20/3, fol. 152, 20/5, fol. 178, 1/7, fol. 192.

244. LAV. Gern herreds tingbog 1671 9/9, fol. 211.

stensen at tælle kornet, og Jens Christensen satte i rette, at da Søren Madsen ikke havde rettet sig efter de fremlagte dokumenter og imod forbud har indført kornet, om han ikke bør skaffe sig hjemmel dertil.²⁴⁵

Efteråret 1676 var tiendestriden endnu ikke afsluttet. De samme papirer blev igen fremlagt på tinget, og da Søren Madsen ikke agtede modpartens fæstebrev, mente de, at han burde stå til rette. Han fremlagde igen opladelsesbrevet fra 1665 og sit fæstebrev og svarede mundtligt, at da hans fæstebreve ikke var kendt magtesløse ved dom, så mente han, at de burde stå til rette for den tiende, de imod hans vilje har oppebåret. Da der nu var fire fæstebreve som stred imod hinanden, blev sagen ved dom henfundet til sine tilbørlige steder, men da den endnu ikke er indstævnet der til, så kunne der ikke kendes i sagen.

Der gik endnu nogen tid, men 5. maj 1677 stævnedes delefogden til Frisenborg Jens Bjerregård, Peder Pedersen og menige Røgen sognemænd for vidner og spørgsmål, og på deres vegne fremlagde Jens Bjerregård, at da Søren Madsen i Oustrup har deres sognetiende i fæste, og de er hårdt trængt af ham med ubillige afgifter, så har de i deres store nød tilbudt greven at forhøje hver part af tienden med 1 ørte rug, men efter et møde i Århus med greven og bispen blev fæstebrevet fornyet, og da Søren Madsen overbød dem med 2 ørte rug og 2 ørte byg, måtte de indgå derpå, hvis de ville have fæstebrevet, hvorved de kommer til at betale dobbelt så meget, som der før er betalt, hvorfor de vil ansøge kongelig majestæt om nedsættelse, og på spørgsmål svarede de, at den fremlagte fuldmagt var den samme, som skulle fremlægges for kongen.

Det var dog ikke klogt, for Christen Blichfeld, forvalter over Frisenborg, mødte på tinget og spurgte menige Røgen sognemænd, om de havde givet Jens Bjerregård fuldmagt til i deres supplik til kongelig majestæt at angive, at grev Friis havde forhøjet deres tiende, skønt de selv havde tilbudt det i Århus 23. juli 1674 i nærværelse af greven og biskoppen, hvortil de svarede, at de var nødt dertil, da Søren Madsen ellers havde fået fæstet. Christen Blichfeld fremlagde sin beskikkelse angående tiendens forhøjelse, som sognemændene selv havde tilbudt, som havde været læst for Hans Sørensen Dyhr i Røgen, som svarede, at han havde ikke givet nogen fuldmagt til at tale på hans vegne, og andre svarede ligeledes, at de ikke havde givet Jens Bjerregård fuldmagt.²⁴⁶

Oktober 1675 blev Søren Madsen stævnet for gæld til kannik hr. Johan Hansen Lønborg ved Århus domkirke, og han tiltalte ham for betaling af kost til hans [sted]søn Christen Sørensen, da han gik i skole, i alt 18 sletdaler efter hans regnskabsbog og Søren Madsens missive, som begge blev fremlagt, men da de fandtes at være på ustempleet papir, og Søren Madsen nægtede ved ed at skylde ham noget, blev han frikendt.²⁴⁷

Ugen efter fik Niels Madsen med fuldmagt af Jens Rasmussen Låsby, borger i Århus, fremlagt et pantebrev, udgivet af Søren Madsen i Oustrup på "100 rigsdaler med pant i hans selvejergård i Klintrup, som hr. Oluf Pind og Peder Nielsen nu påboer."²⁴⁸

Juli 1676 gav Søren Madsen på tinget last og klage over Jens Skotmand i Klintrup for nogle ænder, som dagligt gør skade i hans damme og fiskeri ved Klintrup, og hvis de findes der herefter og får skade, da må han have skade for hjemgæld. Søren Madsens forsøg med dambrug, faldt dog ynkeligt ud, for i slutningen af september samme år fik han tinglæst, at Laurits Christensen i Klintrup på Søren Madsens begæring ved Skt. Hans tid havde sat 50 karusser ud i hans éndels dam ved hans bondegård i Klintrup, og da han for tre uger siden drog vod i dammen, fik han ingen fisk.²⁴⁹

245. LAV. Gern herreds tingbog 1675 4/9, fol. 105, 2/10, fol. 120-121, 1676 8/1, fol. 136.

246. LAV. Gern herreds tingbog 1676 30/9, fol. 200, 1677 21/4, fol. 228, 5/5, fol. 235.

247. LAV. Gern herreds tingbog 1675 2/10, fol. 119, 13/11, fol. 127.

248. LAV. Gern herreds tingbog 1675 20/11, fol. 129.

249. LAV. Gern herreds tingbog 1676 22/7, fol. 195, 23/9, fol. 199.

En måneds tid efter, at der var blevet holdt skifte efter Søren Madsen, blev salig Søren Madsens hustru Maren Sørensdatter med børn og stedbørn stævnet for dom, og efter seks ugers opsættelse blev de af Jens Rasmussen Låsby i Århus ved hans fuldmægtig tiltalt “for den salig mands gæld på 100 rigsdaler efter pantebrev dateret 1675. Da gælden ikke var blevet betalt, mente han, at den pantsatte gård i Klintrup burde tilfalde ham, og stævnedes Maren Sørensdatter i Oustrup, Christen Sørensen i Skorup, Hans Sørensen i Hinge, Anders Sørensen, Søren Sørensen og Jens Sørensen, Sejer Sørensen og hr. Oluf Pind på hans hustrus vegne, Vuse Sørensdatter, Karen Sørensdatter, Johanne Sørensdatter, Lisbeth Sørensdatter og Karen Sørensdatter samt deres farbror Niels Madsen i Røgen. Pantebrevet, der var dateret 11. november 1675, var blevet læst på skiftestedet i Oustrup efter salig Søren Madsen den 19. juni 1678.” Da pantet ikke var rettidigt indfriet, tilfaldt gården i Klintrup Jens Rasmussen Låsby i Århus.²⁵⁰ Maren Sørensdatter blev boende på Oustrupgård i mange år, og på et eller andet tidspunkt blev gården delt og fæstet ud til to af hendes svigersønner.

220. OLUF SØRENSEN PIND, antagelig født omtrent 1644 i Njær præstegård, død før oktober 1695 i Katstrup. Gift omkring 1670 med Else Sørensdatter, antagelig født i Laurbjerg, død efter oktober 1695.

Oluf Sørensen Pind blev gift med sin søsters steddatter Else Sørensdatter. Hun var altså datter af Søren Madsen i Oustrupgård, som før havde boet på Palsgård i Laurbjerg, hvor hun var født, hendes mors navn kendes ikke.

Oluf Sørensen Pind var student fra Århus 1664. Han var først skibspræst på et af flådens skibe og fra 2. april 1670 ordineret til med tiden at blive præst for Røgen-Sporup menighed. Han ses alligevel ikke at have overtaget embedet efter formanden hr. Jens Sørensen Klimpe, som først døde i 1679. Oluf Sørensen Pind boede da i den ene del af svigerfaderens selvejer-gård i Klintrup. Han mødte på tinget i nogle få af sin svigerfars sager, enten for at stævne eller vidne for ham.²⁵¹

Efter Søren Madsens død ser det ud til, at Oluf Sørensen Pind flyttede til Farre, hvor han måske blev fæster af enten et hus eller en gård, for i 1679 blev han stævnet til retten, fordi han ikke ville gøre arbejde efter tilsigelse fra hans husbond Daniel Fischer. Selv stævnedes han en anden for dom angående fire tønder byg, og endelig blev han i 1680 stævnet af Peder Andersen i Njær for en gæld på 10 sldl. med otte års rente.²⁵²

Oluf Sørensen Pind blev imod forventning ikke sognepræst i Røgen-Sporup, nogen årsag til det kendes ikke, men i 1690 solgte han en gård i Røgen til den nye præst.

“Mathias Friis, kongelig majestæts herredsfoged til Framlev Gern herredsting, Anders Nielsen Vendelbo, skriver, gør vitteligt, at da efter Guds byrd 1690 onsdagen den 30. juli på fornævnte ting sig for retten fremstillet hæderlig og vellærde mand hr. Søren Lauritsen, sognepræst til Røgen og Sporup menigheder, som lovlig æsket og fik et fuld tingsvidne af otte dannemænd, hvilke formeldte otte dannemænd dér alle vidnede på sjæl og sandhed, at de sandelig så og hørte samme dag på fornævnte ting, for tingsdom stod hæderlig og vellærde mand hr. Oluf Sørensen Pind, kapellan til Katstrup menighed med dets anneks, og med sin fri vilje, velberåd hu og samtykke udi hånd tog hæderlige og meget vellærde mand hr. Søren Lauritsen, sogneherre til Røgen og Sporup sogne, solgte, skødede og aldeles klarlig afhændte fra ham og arvinger til evig og evindelig ejendom at have, nyde, bruge og beholde den selvejerbondegård i Røgen, som Niels Pedersen sidst påboede med tillige halvandet hus, det ene som Henrik Sørensen iboer, og det halve hus, som kaldes Trudgårds hus, det være sig udi huse og bygning, ager og eng, skov og mark, hede og fælled, mose og kær, fiskevand

250. LAV. Gern herreds tingbog 1678 20/7, fol. 30, 31/8, fol. 34.

251. LAV. Gern herreds tingbog 1673 5/7, fol. 141, 20/9, fol. 154.

252. LAV. Gern herreds tingbog 1679 14/6, fol. 40, 11/10, fol. 81, 1680 24/1, fol. 87.

og fægang, lyngslet og tørvegrøft, vådt og tørt inden og uden alle markskel, det være sig ved hvad navn der aftegnes, specificeres eller nævnes kan, aldeles intet undtagen i nogen måder, som bemeldte hr. Oluf Sørensen Pind, hans søskende og svoger arveligen var tilfalden, og han efter forhvervede adkomst og som sig denne tilforhandlet haver, og i så måde fuldkommen var brev taget efter gamle adkomsters, skifters- og delingsvidners formelding. Og kendes fornævnte hr. Oluf Sørensen Pind på sin egen og hustrus vegne at have annammet og oppebåret sølv, penge og fuld værd af fornævnte hr. Søren Lauritsen for alle forskrevne selvejergård og huse, parter og ejendom aldeles efter hans gode vilje og nøje, så han takker ham godt for god og rigtig betaling i alle måder”.²⁵³

1692 blev Oluf Sørensen Pind kapellan i Katstrup, Ørridslev og Tolstrup sogne, hvor han døde senest 1695. Hans enke fik 9. oktober 1695 “3 sldl. af fiscus [enkekassen] til otte børns underholdning. Hvis det var Else Sørensdatters børn, har de dog ikke været helt små. Deres navne og skæbne er ukendt.”²⁵⁴

223. ANNE SØRENSDATTER PIND, født i Njær præstegård, død i Galtrup. Gift med Anders Olufsen Brasen født 1654, død 11. maj 1708 i Galtrup.

Børn

< 484. Dorte Marie Brasen.

< 485. Elisabeth Johanne Brasen.

Anne Sørensdatter og Anders Olufsen Brasen blev formodentlig gift omtrent samtidig med at han fik sit første embede som rektor ved Viborg latinske skole i 1670. Han var student fra Roskilde, og blev i 1678 sognepræst i Galtrup, Mors Nørre herred. Da der ikke er fundet børn døbt i Galtrup, er begge døtre antagelig født i Viborg.

224. ERIK SØRENSEN PIND, født i Njær præstegård.

Erik Sørensen Pind blev sammen med broderen Oluf Sørensen Pind student fra Århus 1664. Han kom tilsyneladende til at bo i Linå, idet han i 1667 er nævnt i Gern herreds tingbog. Første gang da han blev stævnet for en hest, han havde købt af Peder Jensen Kræmmer, og siden da han fik forbud mod at flytte fra Linå, før han havde betalt skat, skyld og landgilde, som han skyldte af den gård han påboede.²⁵⁵ Intet andet er fundet efter den tid, hverken i tingbøgerne eller andetsteds.

226. ANNE JENSDATTER, født i Tulstrup, død efter 8. februar 1679. Gift før 8. november 1671 med Peder Jensen fra Storning, død efter 8. februar 1679.

Peder Jensen gav 8. november 1671 på sin hustrus vegne hendes værge Jørgen Eriksen i Vadsted afkald for arv efter hendes far Jens Bertelsen og mor Karen Eriksdatter, som boede og døde i Tulstrup.²⁵⁶

Peder Jensen var søn af Jens Rasmussen og Johanne Pedersdatter i Storning, idet Rasmus og Bertel Jensen i Storning og Rasmus Johansen i Høver på sin hustru Anne Jensdatters vegne 1678 gav ham afkald for arv efter deres salig far, som boede og døde i Storning, og samme dag blev tinglæst, at han var blevet forligt med sin mor Johanne Pedersdatter, om hvad hun skulle have til sit livs ophold af den gård, hun påboer, og som hun havde opladt.²⁵⁷

253. Dronningborg rytterdistrikt selveje 1691, nr. 37, 1690 30/7.

254. Wiberg. Almindelig dansk præstehistorie, bind 2, side 72.

255. LAV. Gern herreds tingbog 1667 3/8, fol. 48, 9/11, fol. 69, 23/11, fol. 71.

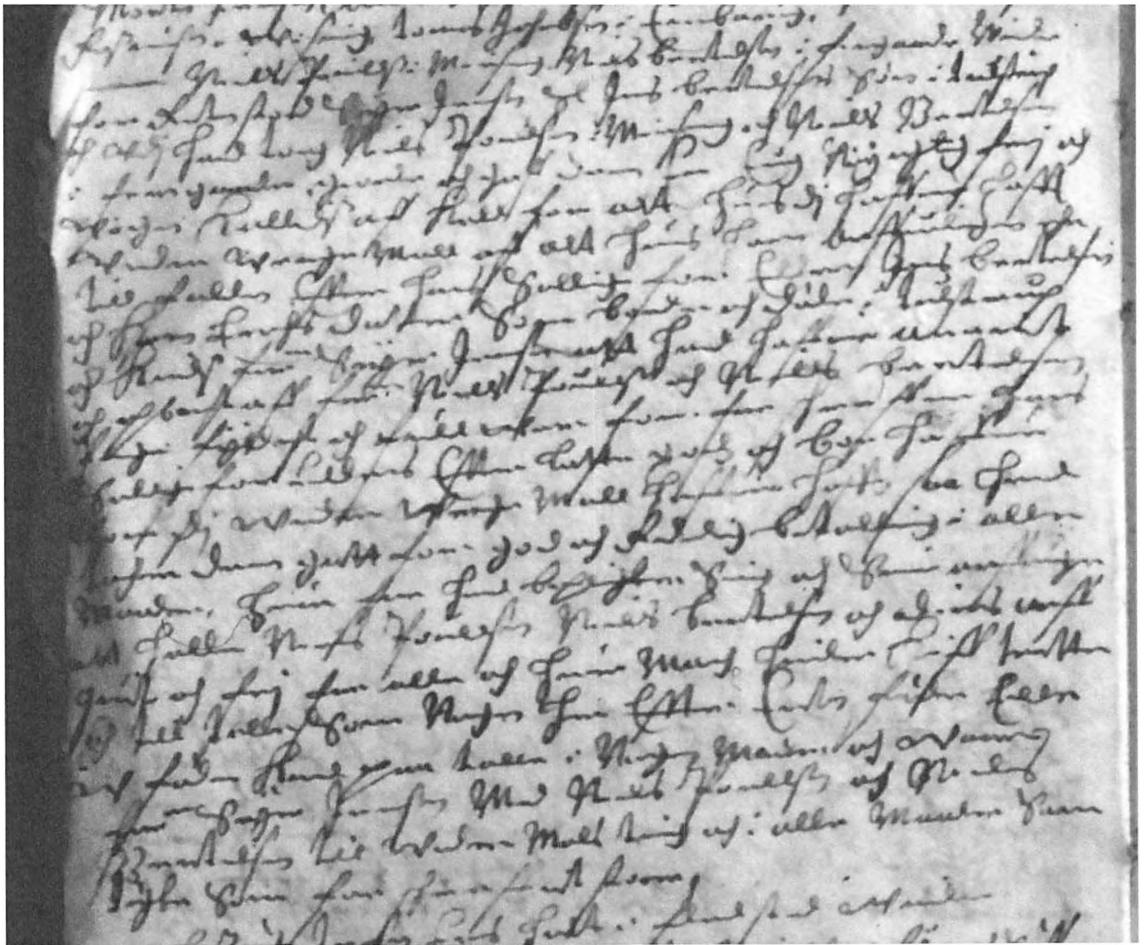
256. LAV. Framlev herreds tingbog 1671 8/11, fol. 139.

257. LAV. Framlev herreds tingbog 1678 22/5, fol. 14.

I 1679 boede Peder Jensen i Galten, for da gav han på sin hustrus søster Abild Jensdatters vegne afkald til hendes tilforordnede værge for arv efter hendes mor Karen Eriksdatter, som boede og døde i Tulstrup.²⁵⁸

227. SEJER JENSEN, født i Tulstrup, død efter 1673.

Sejer Jensen er nævnt i skiftet efter sin far i 1664,²⁵⁹ og må være blevet myndig i 1673, for da stod han "og i hånd tog Niels Poulsen i Mesing og Niels Bertelsen i Firgårde og gav dem en evig, nøjagtig, fri og uigenkaldendes afkald for alt, hvad de har haft under værgemål af alt, hvad der er ham arveligt tilfalden efter hans salige forældre Jens Bertelsen og Karen Eriksdatter, som boede og døde i Tulstrup.

Sejer Jensens afkaldt til Niels Poulsen og Niels Bertelsen
i Ry birks tingbog 12. juni 1673.

Og kender fornævnte Sejer Jensen, at han har annammet og oppebåret af fornævnte Niels Poulsen og Niels Bertelsen penge, fyldest og fuld værd, som de af forskrevne hans salige forældres efterladte gods og bo har haft under værgemål, så han takker dem godt for god redelig betaling i alle måder, hvorfor han forpligter sig og sine arvinger at holde Niels Poulsen, Niels Bertelsen og deres arvinger kvit og fri for alle og enhver mands hinder, kiv,

258. LAV. Gern herreds tingbog 1679 8/2, fol. 20.

259. LAV. Gern herreds tingbog 1664 19/3, fol. 35.

trætte og tiltale, som nogen herefter enten fødte eller ufødte kan påtale i nogen måde, og var fornævnte Sejer Jensen med Niels Poulsen og Niels Bertelsen til vedermåls ting og i alle måder samtykket, som forskrevet står”.²⁶⁰

Den Sejer Jensen i Linå, som i 1677 vidnede for kromand Tomas Andersen sammesteds i en sag om ulovligt krophold i Resenbro, kan tænkes at have været ham, idet han var Tomas Andersens hustru Maren Jensdatter Vorms fætter.²⁶¹

228. BERTEL JENSEN, født i Tulstrup.

Bertel Jensen er nævnt 1664 i skifte efter sin far Jens Bertelsen.²⁶²

229. ERIK JENSEN, født i Tulstrup, død efter 1678.

Erik Jensen er nævnt 1664 i skifte efter sin far Jens Bertelsen,²⁶⁴ og han er nævnt som tjenestekarl hos sin svoger Peder Jensen i Galten i fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678.²⁶³

230. METTE JENSDATTER født i Tulstrup, død efter 6. december 1672.

Mette Jensdatter er nævnt 1664 i skifte efter sin far Jens Bertelsen.²⁶⁴ Peder Jensen i Storrिंग tog i 1672 på sin hustrus søster Mette Jensdatters vegne hendes morbror og formynder Jørgen Eriksen i hånd, da hun var bevilget selv at oppebære den årlige oppebørsel af hendes arveligt tilfaldne bondegods, og hun lovede at holde Jørgen Eriksen kvit og fri derfor.²⁶⁴

231. ABILD JENSDATTER, født i Tulstrup, død efter 1679.

Abild Jensdatter er nævnt 1664 i skifte efter sin far Jens Bertelsen.²⁶⁴ 1679 stod Mads Andersen i Vissing på tinget på sin far Anders Olufsens vegne, som var Abild Jensdatters tilfornordnede værge, og Peder Jensen i Galten gav ham på sin hustrus søster Abild Jensdatters vegne afkald for hendes arv efter sin mor Karen Eriksdatter salig Jens Bertelsens, som boede og døde i Tulstrup. Abild Jensdatter er nævnt som tjenestepige hos sin svoger Peder Jensen i Galten i fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678.²⁶⁵

233. ABILD JØRGENSDATTER, født i Vadsted, død i Sorring 14. december 1732. Gift 1. med Niels Christensen, død i Sorring 8. december 1693. Gift 2. den 9. december 1694 i Dallerup med Peder Sørensen Dyhr, død 24. juni 1738.

Børn i første ægteskab:

486. Ellen Nielsdatter, født 24., døbt 29. april 1688.

< 487. Jørgen Nielsen, født 28. februar 1690.

488. Søren Nielsen Fisker, født i Sorring.

< 489. Johanne Nielsdatter, født i Sorring.

Børn i andet ægteskab:

490. Niels Pedersen Dyhr, født 5., døbt 10. november 1695.

< 491. Søren Pedersen Dyhr, født 18. oktober 1697.

Abild Jørgensdatters første mand blev kaldt Niels Christensen Skrædder, men om han var skrædder vides ikke. Han døde fra fire små børn i 1693, og Abild Jørgensdatter blev gift igen

260. LAV. Ry birks tingbog 1673 12/6, fol. 11.

261. LAV. Gern herreds tingbog 1677 28/4, fol. 232.

262. LAV. Gern herreds tingbog 1664 19/3, fol. 35.

263. RA. Fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678.

264. LAV. Gern herreds tingbog 1679 8/2, fol.20.

265. RA. Fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678.

med Peder Sørensen Dyhr, så det var ham, der på hendes vegne fik varsel om lovbud, da hun selv og hendes søskende solgte arveparter i en gård i Sorring.

“År efter Guds byrd 1698 den 9. marts på Gern herreds ting var skikket ærlig agtbare mand Søren Jensen af Sorring, som fik et fuldt tingsvidne af otte trofaste dannemænd, der alle samdrægtelig vidnede på deres gode tro og rette sanden, det de samme dag på førnævnte ting, sandelig så og hørte, at for tings dom stod Erik Jørgensen af Sorring på egne og sin bror Sejer Jørgensen af Hevringholm hans vegne, Peder Sørensen Dyhr af Sorring på hans hustru, Abild Jørgensdatters vegne, Jens Nielsen Pelsen af Sabro på sin hustru Maren Jørgensdatters vegne, og i hånd tog førnævnte Søren Jensen og med deres fri vilje solgte, skødede til Søren Jensen og hans hustru Else Sørensdatter, den halve selvejer gård i Sorring, han nu påboer, med tilliggende gadehus, skov og skovparter, samt Bjarup og Volstrup mark. Og kendes de at have annammet og oppebåret, sølv penge, fyldest og fuld værd, så de ingen ydermere lod eller rettighed har i samme”.²⁶⁶

Året efter begærede Rasmus Christensen i Holmstol dom ved herredstinget, idet han tiltalte salig Erik Jørgensens enke i Sorring, Kirsten Knudsdatter for 11 sldl., hendes salig mand annammede under værgemål af salig Niels Christensen Skrædder i Sorring, hans børns tilfaldne arvepart efter deres salig far i den halve selvejergård i Sorring, Søren Jensen nu påboer, og ligeledes krævede han hos Jens Nielsen Pelsen i Sabro 7 sldl., som han tog under værgemål, og da Rasmus Christensen, som er børnenes farbror og fødte værge, nu må tage børnene til sig, fordi deres stedfar Peder Dyhr i Sorring lader dem gå at betle, så bør de indstævnedede levere børnenes arv til ham.²⁶⁷

234. MAREN JØRGENSDATTER, født i Vadsted omtrent 1654, død i Sabro, begravet 19. januar 1727. Gift i løbet af 1678 med Jens Nielsen Pelsen, født omtrent 1653, død i Sabro, begravet 3. februar 1701.

Børn:

- 492. Jørgen Jensen, døbt 14. november, begravet 2. december 1679.
- < 493. Karen Jensdatter Pelsen, døbt 31. oktober 1680.
- 494. Ellen Jensdatter, døbt 23. december 1683, begravet 20. marts 1698.
- 495. Niels Jensen, døbt 31. juli 1687.
- < 496. Margrete Jensdatter, døbt 22. marts 1691.
- < 497. Lisbeth Jensdatter, døbt 25. oktober 1694.
- < 498. Jørgen Jensen, døbt 25. oktober 1694.
- < 499. Ellen Jensdatter, døbt 20. marts 1698.

Formodentlig fandt Maren Jørgensdatter og Jens Nielsens Pelsens bryllup sted i 1678, for i det mandtal, som præsten afleverede til brug for kop- og kvægskattens opkrævelse, var Jens Nielsen Pelsen endnu ikke gift, han havde to tjenestefolk Søren Nielsen og Anne Sejersdatter, og hans far Niels Pedersen, en gammel mand boede også på stedet, som sønnen muligvis netop havde fæstet, Søren Nielsen har måske også været hans bror.²⁶⁸

Maren Jørgensdatters mand Jens Nielsen Pelsen, blev nævnt i 1698, da hendes brødre Erik og Sejer Jørgensen på egne og hendes og andre søskendes vegne solgte arveparter i en selvejergård i Sorring.²⁶⁸ Flere af Maren Jørgensdatter og Jens Nielsen Pelsens børn døde som små, men mærkeligt nok ikke tvillingerne Lisbeth og Jørgen, som blev døbt i 1694, for det er meget sjældent, at det lykkedes at holde tvillinger i live.

266. RA. ADK. 1767, gård nr. 113, adkomst nr. 1.

267. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 29/11 1699 29/11, fol. 315.

268. RA. Frisenborg amtstue, præstemandtal til kop- og kvægskatten 1678, attest på løst bilag.

235. LISBETH JØRGENS DATTER, født i Vadsted, antagelig død i Sorring før 9. marts 1698. Gift med Søren Jensen, født i Borum, død sst. efter 1713.

Barn:

< 500. Niels Sørensen, født 2., døbt 30. november 1691.

Lisbeth Jørgensdatters ægteskab med Søren Jensen i Sorring kan ikke bevises, men dog begrundes med et lovbud, som Lisbeth Jørgensdatters brorsøn Jørgen Eriksen Skrædder fik tinglæst 22. marts 1713 med varsel til "Peder Sørensen Dyhr og hans stedson Jørgen Nielsen og Søren Jensen og hans søn Niels Sørensen alle i Sorring," da han ville sælge sit selvejerhus samme sted, som Tomas Murmester påboede.²⁶⁹

Den mest nærliggende grund til at netop Peder Dyhrs stedson Jørgen Nielsen skulle have lovbud var, at han var søn af Abild Jørgensdatter, så når Niels Sørensen også skulle have lovbud, var det formodentlig, fordi han var søn af Lisbeth Jørgensdatter, som må antages at have været Søren Jensens første kone.

Lisbeth Jørgensdatter døde formodentlig i slutningen af 1697 eller begyndelsen af 1698, for den 9. marts 1698 solgte hendes brødre Erik Jørgensen i Sorring og Sejer Jørgensen af Hevringholm, Peder Sørensen Dyhr på sin hustru Abild Jørgensdatters vegne og Jens Nielsen Pelsen på sin hustru Maren Jørgensdatters vegne deres arveparter i en halv selvejergård i Sorring til Søren Jensen og hans hustru Else Sørensdatter,²⁷⁰ som formodentlig var hans anden hustru. Desuden havde Abild Sørensdatters børn endnu i 1699 nogle arveparter i den nævnte gård, som var tilfaldet dem efter deres far Niels Christensen Skrædder, nemlig i den gård Søren Jensen nu påboer. Dette oplyses, da børnenes farbror Rasmus Christensen i Holmstol fik tildømt deres arv, fordi han nu måtte tage sig af dem, fordi deres stedfar Peder Dyhr lod dem gå at betle.²⁷¹

236. ERIK JØRGENSEN, født i Vadsted, død i Sorring 27. september 1698. Gift med Kirsten Knudsdatter, født i Galten, død i Sorring efter 1690.

Born:

< 501. Jørgen Eriksen, født før 1683.

< 502. Ellen Eriksdatter, født før 1683.

Erik Jørgensens kone Kirsten Knudsdatter var fra Galten, hun var datter af Knud Sørensen og Maren Lauritsdatter. Sammen med flere af sine soksøskende solgte Erik Jørgensen i 1698 arveparter i en selvejergård i Sorring til Søren Jensen og hans hustru Else Sørensdatter.²⁷²

Erik Jørgensen boede i Dallerup, da han kvitterede for sin kones arv efter hendes far: "Kendes jeg underskrevne Erik Jørgensen i Dallerup, og hermed for alle vitterlig gør, at jeg og min svoger Søren Knudsen i Galten er venlig og vel forliget om den halve selvejer bondegård i fornævnte Galten, som hans mor Maren Lauritsdatter mig har pantsat i hendes store nød og trang, til kongelig majestæts skatter og udgifter efter pantebrevets formelding, dateret Galten den 6. januar 1679, som min svoger har mig kontenteret og afbetalt efter min vilje og nøje, så jeg takker for god og redelig betaling i alle måder, og forpligter jeg mig og arvinger ingen lod, del eller rettighed at have i samme fornævnte halve selvejer bondegård, men [nu] tilhøre ham og hans arvinger, og forpligter jeg mig at give ham rigtig skøde og afkald til tinget, når han begærendes vorder. [Til] vitterlighed Laurits Andersen Bonde og Peder Jensen i Sorring og Morten Nielsen i Galten. Dallerup den 28. december 1690."²⁷²

269. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1713 22/3, fol. 324.

270. RA. ADK. 1767, gård nr. 113, adkomst nr. 1.

271. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1699 29/11, fol. 315.

272. RA. ADK. 1767, gård nr. 97, skøde nr. 2.

237. SEJER JØRGENSEN, født i Vadsted.

Sejer Jørgensen solgte sin arvepart i en selvejergård i Sorring i 1698. Han var da ansat på Hevringholm.²⁷³

239. NIELS SEJERSEN BONDO, døbt 22. juni 1670 i Hvirring. Gift 5. oktober 1697 i Gunderup med Anne Madsdatter Borchhorst, født i Gunderup.

Børn:

503. Øllegård Cathrine Nielsdatter, døbt 16. november 1700.

504. Gertrud Nielsdatter.

1719 fik Niels Sejersen Bondo af sin mor tilskødet et hus i Hvirring, som han i 1728 solgte og skødede til hr. Stefan Suhr i Hvirring.²⁷⁴

241. CATHRINE SEJERSDATTER, født 18. juli 1672 i Hvirring, død i Randers før sin mand. Gift i Hvirring 30. maj 1689 med Søren Mortensen Lang, født i Randers, død 19. februar 1700.

Børn:

< 505. Øllegård Sørensdatter Lang, døbt i Randers 11. april 1690.

506. Maren Sørensdatter Lang, døbt i Randers 13. december 1691, død før 1704.

507. NN. Sørensen Lang, døbt i Randers 15. marts 1693, død før 1700.

508. Inger Sørensdatter Lang, døbt i Randers 28. september 1694, død før 1700.

Det har været vanskeligt at finde både Cathrine Sejersdatters og flere af hendes søskendes dåb i Hvirring kirkebog, men da en datter blev døbt 18. juli 1672, er det formodentlig Cathrines dåb. I alle tilfælde blev hun gift i sit hjem Hvirring præstegård i 1689 med Søren Mortensen Lang i Randers. Hendes begravelse er ikke fundet i Randers, men efter hendes mands død, blev der holdt skifte efter dem begge, og selvom hun i skiftet blev skrevet som Christina, så kan der ikke vær tvivl om hendes identitet.

Mellem fadderne til deres børn var Søren Langs mor Maren Sørensdatter Lang og hans stedfar Peder Carstensen Seehus, som var rektor på latinskolen, idet moderens første mand var hr. Morten Veis.²⁷⁵ Hans mor Maren Lang døde i 1704.

Søren Mortensen var borger i Randers, hvor han var ejer af en gård. Huse og gårde lå tæt i købstæderne, og når det regnede, eller når sneen smeltede, var det et tilbagevendende problem at komme af med vandet fra tagene, som ikke havde tagrender. Vandet skulle ledes bort, og det gik ikke altid stille af, når det ikke skete, eller når det blev forhindret.

Søren Mortensen Lang, borger her i Randers, stævned i juli 1692 Henrik Danielsen Block, garver her sst., "for synsmænds opkrævelse at syne og bese det vandløb, som har haft sit flod ud af Søren Langs gård og ned igennem Henrik Blocks gård." Tre uger senere blev der vidnet om "den rende og [det] tagdrop, som løber fra Søren Langs gård igennem Henrik Block garvers gård," og folk der mindes op til 30 år, der iblandt Christen Poulsens hustru Maren Madsdatter og Mads Gassums hustru Gertrud Christensdatter. "De vidnede, at så længe havde vandet fra Søren Langs gård haft sit løb gennem Henrik Garvers gård, og Søren Mortensen fremlagde et rådstuevidne af 24. marts 1662, at hvis tagdrop og vandløb, som tilforn af den gård Morten Mortensen iboer, har haft sit løb igennem førnævnte ejendom, skal herefter have det uhindret."

273. RA. ADK. 1767, gård nr. 113, adkomst nr. 1.

274. LAV. Viborg landstings skøde og panteprotokol 40/536, 1728 27/3.

275. LAV. Støvring herreds gejstlige skifteprotokol 1704 22/9, fol. 440.

Søren Mortensen Lang fremlagde så den 17. oktober en "stævning til Henrik Danielsen Block garver, for han ikke vil lade sit vand, som falder af hans ladehus, såvel det vand, der falder af Søren Langs tagdrop, som skulle have sit løb gennem hans gård, men har stoppet samme vandløb med sand og sten," og han fremlagde et tingsvidne af bytinget 4. juli sidst afvigte, hvorimod Henrik Danielsen Block fremlagde et tingsvidne af samme dato samt en attest, om "at hans gård var blevet solgt på auktion efter salig Jacob Sørensen 7. juni 1687, med påskrift, at for de anparter Søren Mortensen Lang, hans mor Maren Sørensdatter, og hans søskende har været berettiget i hans morbror Jacob Sørensens Langs gård, såvel hvis Niels Pedersen Hvid i Haslund, hans hustru og arvinger deri er udlagt efter obligation i samme skiftebrev af 6. maj 1687, har Jørgen Madsen betalt Søren Mortensen, og [han] i rette lagde et skøde, dateret 5. juli 1687, udgivet af Jørgen Madsen byskriver til Henrik Danielsen Block hans ejendom ved Sønderbro, som salig Jacob Lang sidst påboede."

Hvorefter blev afsagt dom, "at eftersom Søren Mortensen Lang, som værge for salig Jacob Langs son, ikke beviser, da han lod gården bortauktionere, har solgt den med nogen omstændighed at vil have sig forbeholden, så kan han ikke tilegne sig nogen rettighed samme vandløb igennem Henrik Blocks gård at kan have".²⁷⁶

År efter Guds byrd 1700 den 15. april på kongelig majestæts og rettens vegne var vi tillige med by- og rådstueskriveren forsamlede udi afgangenen Søren Mortensen Lang, forrige fornemme borger og handelsmand her samme steds, hans efterladte bo og gård, beliggende sønden for Storegade imod Sønderbro, der efter forhen gjorde forsegling straks efter den salig mands død den 9. februar næst afvigte, at begynde og forfatte registrering og vurdering til et lovligt og endeligt skifte efter ham, arvingerne og vedkommende til efterretning, nemlig arvingerne, som den salig mand og hans salig hustru Christina Sejersdatters efterladte børn Øllegård Sørensdatter Lang, i hendes alders 10de år og Maren Sørensdatter Lang udi sit alders niende år, og som alle vedkommende og til tredvte dagen efter den salig mands død, som var den 19. marts.

Sådan indledtes skiftet, og da ingen var mødt hverken den berammede dag eller den 24. marts, da retten igen var forsamlede, og da den salig mands brødre, hæderlige og vellærde mænd Morten Mortensen Lang, sognepræst, og hr. Rasmus Mortensen Lang, kapellan fra Randers, og Laurits Mortensen Lang, læsende til teologisk student, og kollega her i Randers latinskole, ikke var mødt for at påtage sig formynderskab og værgemål, blev de stævnet skriftligt. Skiftet blev genoptaget den 16. april og vurderingen indledt med ejendomme. Den gård på Storegade beliggende med sine tilliggende fire hele agre i marken blev vurderet til 300 rdl.

Og var imidlertid overværende den salig mands stedfader Peder Carstensen Seehus, rektor i skolen her i Randers, tillige med merbemeldte hr. Rasmus Lang og Laurits Mortensen Lang, som alle var begærende, at samme ejendom måtte komme til auktion, og hvis den derved kunne indbringe at komme den salig mands arvinger og andre, som deri efter lovlig adkomst kan være.

Der foruden ud i den gård magister Peder Clausen Seehus iboer efter forrige vurderinger efter salig Morten Mortensen, som salig Søren Mortensen på egne og sin salig søster Margrete Langs var der udi tilfalden 155 sldl. 3 mark 9 sk.

Herimod magister Peder Carstensen tilbød så meget i den gård, bemeldte salig Søren Mortensen Lang iboede, og som hans fordring der udi kunne tilkomme efter den gamle vurdering efter salig Morten Mortensen. Og som til bemeldte magister Peder Carstensen Seehus' fordring udi gården, sr. Søren Mortensen Lang iboede, der efter skiftebrevs formelding var 440 sldl. Når der fra beregnes forbemeldte 155 sldl. 3 mark 9 1/3 sk., som salig Søren

276. LAV. Randers bys tingbog 1692 4/7, fol. 167, 25/7, fol. 181, 17/10, fol. 227.

Mortensen Lang i alt tilkom i forskrevne gård. Det han selv havde arvet, og det han af Rasmus Lang skal have købt, af salig hr. Peder Lang, og af mester Peder Carstensen, som meldt. Tilsammen 504 sldl. 2 mark $2\frac{2}{3}$ sk. Derefter blev til boet 168 sldl. 1 mark $1\frac{1}{3}$ sk.

Vurderingen fortsatte med guld og perler, hvoraf der var tre tommelringe, en var uden, og to var emaljerede, og den ene af dem med en tavlet sten i. En emaljeret ring var med tre rosenstene og et lille smykke med seks små rosenstensdiamanter, endnu et smykke var med en tavlet sten og tre store ægte perler, og endelig var der et par emaljerede guld ærme knapper samt en rad små perler. Guldsagerne blev vejede og var 45 rdl. 4 mark 8 sk. værd.

En stor sølvkande med hjerter på vejede 71 lod, den var pantsat til Karen Madsdatter og var 38 rdl. 2 mark 5 sk. værd. Et lidet bæger med tre roser på, en dreven sesirken med P.R.R. og R.C.R. og 1689, en dreven smørbræk på tre fødder, tolv sølvskeer med flade udstukne skafter, en lang dreven skål var pantsat til den samme som ovenfor, to par små skospænder, et par knapper, en signet, to dusin små filigranknapper, et filigran livspænde med en sølvgalun til og lidt flere småting alt sammen af sølv til en samlet værdi af 83 rdl. 1 sk.

En brygkedel, en brændevinskedel med tilbehør, en mindre kobberkedel og en, som betegnedes som ubrugelig havde i alt en værdi på 36 rdl. 2 mark 10 sk. Derefter fortsættes med en stor malmgryde og en hel del genstande af messing, der imellem et stort støbt fad med Maria bebudelseshistorie på, et stort og et mindre fyrbækken og to sengebækkener, to store drevne lysestager og et par korte små stager med løse piber, en morter og flere mindre ting vurderet i alt til 14 rdl. 3 mark 12 sk. Seks dybe, seks flade og tolv tallerkener var af hamret tin, et par tin stager var ottekantede samt temmelig meget andet service af tin, hvoraf værdien blev beregnet til 30 rdl. 1 mark 7 sk. Derefter kom turen til ting af jern, som var gryder af forskellig størrelse, en bismær og noget værktøj tilsammen vurderet til 9 rdl. 5 mark 8 sk. Lidt bliktøj og en enkelt stentøjsfad nævnes også.

Et fyrrbord med et skab under, som havde lås, en rødmalet stolpeseng havde udskårne stolper, mens foldebænken for bordenden var ubrugelig, og der var en åben bæk under vinduerne med skammel til. Der nævnes også nogle større og mindre skrin, hvoraf et kunne låses og det havde både hjørnebeslag og jernbånd. Boets midler blev efter vurderingen 858 rdl. 5 mark 5 sk. Den bortskyldige gæld androg 442 rdl. 1 mark 3 sk. Dertil kom skifteomkostningerne så udgifterne i alt blev 472 rdl. 4 mark 11 sk.

“Såsom vor salig broder før sin død har givet til den ældste af sine børn, som kan ses af medfølgende seddel, en broget blommet kjortel, et sort taftskørt, en ring med en diamant i, tre rader ægte perler, til den yngste en sort silke blommet mantog, en broget atlaskes skørt, et smykke med diamanter i, to rader ægte perler, hvilket auktions direktørerne samtykker at de ikke på auktionen blev bortsolgt, hvorfor vi højlig begære at magistraten heri ville dømme, om det må tillades, at vi kan levere dem til børnene.” Den anmodning fra formynderne var forårsaget af en seddel uden år og dato, hvorefter “den salig mand skal have foræret og delt det i den post ommeldte imellem sine døtre.” Ønsket blev begrundet med at der ingen andre arvinger var.

Efter fradrag af udgifterne blev der 330 rdl. 13 sk. til deling mellem de to piger med 189 rdl. 3 mark $10\frac{1}{2}$ sk. til dem hver.²⁷⁷

242. ANDERS SEJERSEN BONDO, født 31. august 1672 i Hvirring. Gift 20. september 1694 i Ny Haderslev med Magdalena Christensdatter.

“Min søns, Anders Sejersens Bondos trolovelse med dydædle pige Magdalena Christensdatter, i Ny Haderslev torsdagen den 20. september (potembis) anno 1694.” Således har hans far Sejer Andersen skrevet på det sidste blad i den ældste kirkebog fra Hvirring. Eftersøgninger af dette ægtepar har været forgæves.

277. LAV. Randers bys skifteprotokol 1700 5/4,, fol. 301.

HEREFTER FØLGER OPLYSNINGER OM DE NORSKE EFTERKOMMERE.

Heraf er de fleste blevet meddelt gennem en korrespondence med Torkil Lier i Norge. De mange oplysninger er efterfølgende blevet undersøgt i norske kirkebøger på nettet, og disse efterkommere er taget med i de efterfølgende slægtled, i det omfang deres identitet på den måde har kunnet bekræftes. Mellem dem var der nogle, som kom til Danmark.

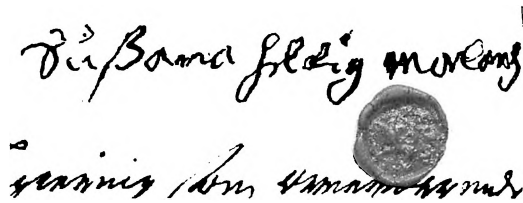
247. SUSANNE HELVIG MORLAND, født 1664 i Tønsberg, død i Skørring mølle 1714. Gift 1. 18. juli 1683 med Hans Hansen Eisbøl, død på Årupgård før 12. november 1697, begravet i Tamdrup. Gift 2. 15. april 1698 med Jens Pedersen, død på Årupgård, begravet 18. februar 1701. Gift 3. med Peder Jensen Hegelund.

Da Susanne Helvig Morland blev gift med Hans Hansen Eisbøl, var han enkemand. Han var ejer af Årupgård, som var på 14 tønder hartkorn. Ægteskabet var barnløst. 12. november blev et pantebrev på 700 rigsdaler til borgmester Stefan Rasmussen Hofgård i Horsens udstedt af Susanne Helvig Christensdatter Morland, salig Hans Hansens efterleverske, indskrevet i Viborg landstings skøde- og panteprotokol. Lånet blev optaget, for at hun kunne indfri Årupgård fra sin mands arvinger i Haderslev.²⁷⁸

Hvornår og hvor Susanne Morland og Peder Jensen Hegelund var blevet gift er ikke blevet opklaret, men 25. januar 1707 udstedte Peder Jensen Hegelund, forvalter over Clausholm et pantebrev på 172 rdl. til borgmester Stefan Rasmussen Hofgård i Horsens, som han har leveret til sin svoger sr. Morten Morland i Horsens. Den 18. maj 1714 ses at "herredsfoged Peder Jensen Hegelund i Sønderhald, Øster Lisbjerg og Rougso herreder, wohnhaftig i Skørring mølle, solgte Årupgård, som hans nu salig kæreste Susanne Helvig Morland sig på offentlig auktion ved Haderslev amtstue tilkøbt havde".²⁷⁹

1707 28.10. kongelig konfirmation på et af ham og hustru Susanne Hedvig [Christensdatter] Morland d. 2. samme måned på Clausholm oprettet testamente. Ingen fælles børn. Den længstlevende skal sidde i uskiftet bo, men hvis hun dør først, skal han give 100 rdl. til hver af hendes følgende søskende Sidsel, Ingeborg, Anne Marie, Alhed, Karen, Sibylle og Morten Morland. Hvorimod hendes øvrige søskende ikke skal have noget, da de intet behøver.

Dør han først, skal hun give sin søn med hans første kone Mette Jørgensdatter, Jens Pedersen Hegelund, 700 rdl., foruden hans mødrene arv. I øvrigt skulle hver af hendes seks søstre, hvis de gifter sig, have en seng og en kiste eller 40 rdl. Efter begges død skulle boet skiftes efter loven.

Sussanna Helvig Morlands underskrift på testamentet.

248. ANDERS CHRISTENSEN MORLAND, født omtrent 1666 i Tønsberg, død 1730 i Aurdal. Gift 10. september 1690 i Ullensaker med Helvig Christoffersdatter Gram, født omtrent 1674 i Ullensaker, begravet 30. december 1717 i Aurdal.

Børn:

- < 509. Sidsel Margrete Morland, født omtrent 1691.
- 510. Inger Marie Morland, født omtrent 1694, begravet 30. maj 1723 i Aurdal.
- 511. Christoffer Morland, døbt 30. juni 1695.
- 512. Hans Morland, døbt 7. marts 1697.
- < 513. Boel Morland, døbt 10. maj 1698, død 1741 i Kongsberg.
- 514. Christoffer Morland, døbt 31. juli 1699, begravet 3. september 1702.

278. LAV. Viborg landstings skøde og panteprotokol 1697 12/11.

279. LAV. Viborg landstings skøde og panteprotokol 1707 25/1, 1714 18/5.

- 515. Christen Morland, døbt 9. december 1700, begravet 24. marts 1701.
- 516. Susanna Morland, døbt 26. marts 1703, begravet 24. marts 1731 i Aurdal.
- 517. Hedevig Andrea Morland, døbt 28. april 1704.
- < 518. Andreas Morland, døbt 20. september 1705.
- 519. Christen Christoffer Morland, døbt 1. maj 1707.
- 520. Jacob Morland, døbt 10. februar 1710.
- < 521. Helvig Andrea Morland, døbt 2. juli 1711.
- 522. Anne Dorteia Morland, døbt 15. september 1713.
- 523. Hans Stenbach Morland, døbt 2. januar 1715.
- < 524. Verner Valentin Morland, født 1716.
- 525. Maria Margrete Morland, døbt 23. december 1717.

Anders Christensen Morland blev sognepræst i Aurdal 1691, og virkede der indtil sin død i 1730. Hans hustru Helvig Christoffersdatter Gram døde i sin sekstende barsels seng og blev gravlagt den 30. december 1717 i Aurdal 43 år gammel. Hun var datter af præsten hr. Christoffer Madsen Gram og Margrete Hansdatter.

250. HANS MORLAND, født 1669 i Tønsberg, død sst. 1705. Gift 9. maj 1700 i Holmens kirke i København med Anne Gertsdatter Wienechen, født 1677, død i Tønsberg, begravet 5. april 1757.

Børn:

- 526. Sidsel Marie Morland, døbt 8. juli 1701.
- 527. Marie Christine Morland, døbt 6. november 1702.
- 528. Christen Morland, døbt 31. januar 1704.

251. SIDSEL MORLAND, født omtrent 1672 i Tønsberg, død 1751 i Sandefjord. Gift med Simon Christensen. Ifølge skiftet efter søsteren Anne Marie Morland 1725, skulle det være Aude Morland, som var gift med Simon Christensen. Men da Sandefjord kirkebog ikke er fundet gammel nok, til at kontrollere oplysningerne, får det stå hen i det uvisse.

252. INGER JOHANNE MORLAND, født omtrent 1674 i Tønsberg, død før februar 1725. Gift 1. i Tønsberg 17. marts 1692 med Anders Poulsen Stangeby, født i Nøtterø, begravet 27. juni 1705 i Tønsberg, Gift 2. med Gideon von der Burg.

Børn i første ægteskab:

- 529. Christen Andersen Stangeby, døbt 28. december 1692.
- 530. Karen Andersdatter Stangeby, døbt 11. juli 1694, død spæd.
- 531. Karen Andersdatter Stangeby, døbt 17. maj 1695, begravet 24. juli 1699.
- 532. Sidsen Kirstine Andersdatter Stangeby, døbt 19. august 1696.
- 533. Poul Andersen Stangeby, døbt 17. november 1697.
- 534. Karen Andersdatter Stangeby, døbt 6. september 1699.
- 535. Augde Andersdatter Stangeby, døbt 2. september 1700.
- 536. en datter, døbt 11. februar 1702.

253. ANNE MARIE MORLAND, født omtrent 1675 i Tønsberg, begravet i Randers 26. februar 1725. Gift 1712 med Morten Vintmøller, født i Randers, død sst. Morten Vintmøller var rektor ved Randers latinske skole, og han og Anne Marie Morland fik den 5. februar 1712 kongelig tilladelse til deres ægteskab, "uanset at hun er hans moders halvsøsters datter." Derfor betalte de 6 rdl. 4 mark. Hans mor var altså datter af Morten

Tygesen og Inger Pedersdatter Skov, som første gang var gift med herredsfoged Anders Sejersen i Enslev.²⁸⁰

Ægteskabet var barnløst, så det blev hendes søskende, der skulle arve. Anno 1725 den 19. marts, som var den 30. dag efter boets forsegling, var skifteretten forsamlet i rektor magister Morten Vintmøllers hus i Randers, tilligemed vurderingsmænd, at holde registrering og vurdering efter hans ved døden afgangne salig hustru Anne Marie Morland, så og derpå skifte og deling imellem ham, magister Vintmøller på den ene, og på den anden side den salig kones søskende og arvinger, som så vidt magister Vintmøller vidste, var hr. Anders Morland, sognepræst for Aurdals menighed i Valdres i Norge, salig Hans Morlands søn, forrige sognepræst for Tønsberg, hans efterladte søn Christen Morland 16 år gammel, nok tvende søsterdøtre den ene Sidsel Kirstine, den anden Aude Morland, som skal være gift med kontrollør Simon Christensen i Sandefjord. Nok tvende søstre, Sibylle Morland, som nu er i rektors hus, Karen Morland, som er gift med hr. Anders Barfod i Fyn, Alhed Morland gift med Jørgen Pedersen Hegelund i Sjælland.

Det var ikke noget rigt skifte, selvom listen over bohavet var lang, Der indledes med sølv, hvoraf der var seks sølvskeer, hvoraf de to var gamle, et sølv saltkar, en lille forgyldt sølv teske, en sølv vugge, en hovedvandsflaske beslået med sølv og et sølv hovedvandsæg, sølvet var 14 rdl. 1 mark 14 sk. værd. Og på trods af, at der var ret mange møbler, så var de ikke så meget værd, en stor jernkakkellovn med to tromler blev vurderet til 14 rdl., og 10 nye højryggede stole med sribet overtræk var dog 8 rdl. 2 mark værd, sengetøjet blev vurderet til 43 rdl. 1 mark 8 sk.

Der var en del linned bestående af duge, servietter og lagner både af hør og blågarn foruden pudevår med kniplinger, og otte høgarns gardiner samt ti netteldugs gardiner med seks kapper, og en lang liste med den afdødes linned og gangklæder, der dog ikke var af nogen særlig høj værdi, så kun en sort fløjls kåbe kom op på 2 rdl.

Boets formue var på 988 rdl. 3 mark 2 sk., men der var meget gæld, som blev opgjort til 1172 rdl. 2 mark, så der blev intet at arve. Der blev gjort udlæg til nogle af kreditorerne, og lovede rektor skifteforvalterne at være ansvarlig for hvis, som nogen af kreditorerne kunne komme til forkortning i deres udlæg, og i det øvrige holde skifteforvalterne fri for al anden tiltale og påstand, og til den ende rektor at anbetros alle boets midler, som nu udlæg er gjort udi, at deraf intet forringet eller forkommet. indtil kreditorerne sker satisfication.²⁸¹

254. ALHED MORLAND, født omtrent 1677 i Tønsberg, død i Brøndbyvester, begravet 4. september 1740. Gift med Jørgen Pedersen Hegelund, død i Brøndbyvester, begravet 16. oktober 1741.

Alhed Morlands mand Jørgen Pedersen Hegelund var skoleholder i Brøndbyvester. Da kirkebogen først er bevaret fra 1730, har det ikke været muligt at se, om Alhed Morland fik børn. Hendes efterlevende mand blev med bevilling gift igen 26. september 1741, men døde fem dage efter brylluppet 70 år gammel.²⁸²

255. SIBYLLE MORLAND, født omtrent 1682 i Tønsberg. Gift 1728 med Jørgen Jørgensen Gåske.

Sibylle Morland var endnu ugift og boede i Randers hos sin søster Anne Marie Morland, da denne døde i 1725.²⁸³

280. Århus bispearkiv, ægteskabsdispensation 1712 5/2.

281. LAV. Støvring herreds gejstlige skifteprotokol 1725 19/3, fol. 122.

282. Anders Petersen: Sjællands Stifts Degnehistorie, 1899 s. 29.

283. LAV. Støvring herreds gejstlige skifteprotokol 1725 19/3, fol. 122.

Anders Ibsen Barfoed og Karen Christensdatter Morlands gravsten i Lumby kirke. Fortæller begge ægtefællers historie. Foto med tilladelse af Lars Hoffmann Barfod.

256. KAREN MORLAND, født 19. september 1683 i Tønsberg, død i Lumby på Fyn, død 9. april 1752 begravet i Lumby kirke 17. april 1752. Gift 22. december 1721 i Sehesteds gård i København med Andreas Ibsen Barfoed født 1. november 1695.

Børn:

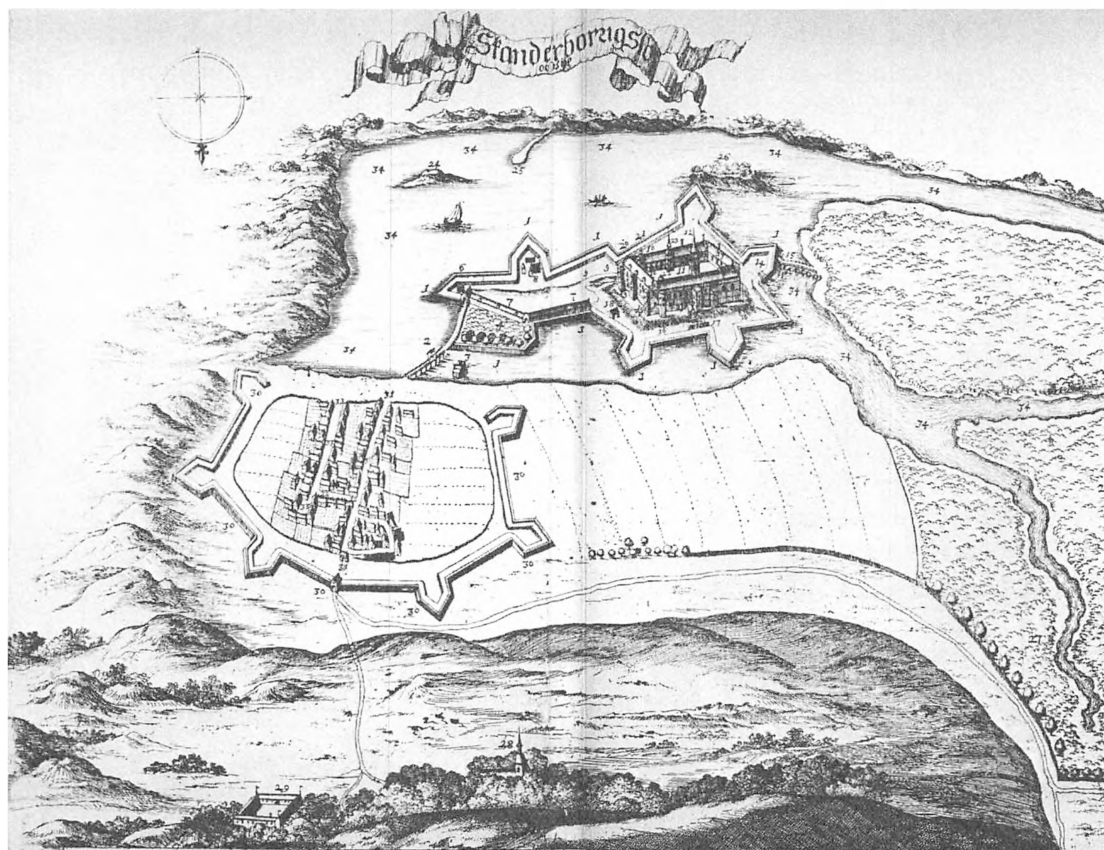
- < 537. Christian Barfoed, født 6. oktober 1723.
- < 538. Carl Frederik Barfoed, født 24. februar 1725.

Om Karen Morland og hendes mand Anders Barfoed berettes i kirkebogen: “1761 mandagen 7. december begravet udi kirken velærværdige og højlærde hr. Anders Barfoed, født i Fastrup i Vigerslev sogn 1695. Blev kaldet til præst til Lunde menighed 1721 og var der i 10 år. 1731 blev han kaldet til Lumby menighed og var præst for denne Guds menighed på 31 år og 1741 blev han udvalgt til provst, her i Lunde herred, hvilket provsteembede han forrettede i 20 år, var 2 gange udi ægteskab, første gang med jomfru Karen Christensdatter Morland, med hende avlede han 2 sønner. Var 2. gang i ægteskab med jomfru Anne Magdalene Bloch, med hende havde han 7 sønner og efterlod hende med 5 levende børn i sin

alders 66. år og 4 uger. 1752 mandagen 17. april begravet provstinden sl. Karen Christensdatter Morland, født i Tønsberg i Norge. var i ægteskab med hr. provst Anders Barfoed på 32 år, havde 2 sønner sammen, døde første søndag efter påske om eftermiddagen udi sin alders 69 år.

257. SEJER CHRISTENSEN MORLAND, født i Tønsberg, død efter 1699.

Sejer Christensen Morland tog 21. marts 1699 borgerskab i Horsens som købmand. Da han ikke er nævnt som arving efter søsteren Alhed, som døde uden livsarvinger i 1725, er han formodentlig ligeledes død uden efterkommere inden da.²⁸⁴

Peder Hansen Resen: Atlas Danicus. Kort over Skanderborg set fra nord. Byen ses foran slottet. I forgrunden Skanderborg ladegård til venstre og Skanderup kirke i midten.

258. LENE CHRISTOFFERSDATTER, død i Skanderborg efter 8. maj 1686. Gift med Niels Nielsen Skrædder, død i Skanderborg før 8. maj 1686.

Lene Christoffersdatter er nævnt nogle gange i Skanderup birks tingbog. I 1683 blev Skvætmøllers vogn standset for at vise toldseddel på de varer, som var i vognen, men Niels Nielsen Skrædder tog vognen med indhold og kørte den til sit hus. Her var det Lene Christoffersdatter, som viste vægteren, hvor vognen stod.

1684 var det igen galt med toldbetalingen, da blev Niels Nielsen Skrædder stævnet, for amtsskriver Just Hansens tjener kunne bevidne, at han og flere andre havde været i hans hus, hvor han havde en brændevinskedel på ilden. Han havde da fremvist en toldseddel og benægtede ved ed, at han brændte mere, end han havde fortoldet, og han troede da heller ikke,

284. LAV. Støvring herreds gejstlige skifteprotokol 1725 19/3.

at Just Hansen ville komme til ham på en helligdag, hvortil Just Hansen svarede, at det var tredje gang, han var antruffet med hvad, han havde ladet male, men ikke havde fortoldt.²⁸⁵

Om Niels Nielsen var skrædder, eller blev kaldt Skrædder vides ikke. Efter hans død fik Lene Christoffersdatter, som ikke havde børn med den afdøde, 1686 tinglæst et afkald fra hans arvinger, “kendes jeg mig underskrevne Peder Villumsen, boende i Ry, så og hermed fuldmagt giver velagte og forstandige dannemand Jens Rasmussen, indvåner udi Skanderborg, at give på mine egne og medarvingers vegne Lene Christoffersdatter, salig Niels Nielsen Skrædders efterladte enke sst., et oprigtigt og fuldkomment afkald på Skanderup birke-ting, hvilken tingdag hun eller nogen på hendes vegne det begærendes vorder og således, som den bør at være i alle måder for hvis præentioner eller arveparter, jeg og mine medarvinger kunne have at fordre efter bemeldte salig mand, som var min farbroder. - Hvorefter forskrevne Jens Rasmussen i Skanderborg nu i dag her for retten fremstod og med velagte dannemand Mikkel Jensens sst., Lene Christoffersdatters fuldmægtig i denne sag og udi hendes broder og rette lavværges velfornemme mand Laurits Christoffersen på Kejlstrup hans abcens, hans pålagte hånd udi hånd tog forskrevne Lene Christoffersdatter”.²⁸⁶

259. LAURITS CHRISTOFFERSEN antagelig født i Århus omtrent 1633, død i Vester Kejlstrup før 19. april 1693. Gift 1. 1668 med Anne Sørensdatter Grøn født omtrent 1642 i Skanderborg, død sst. 10. juli 1678. Gift 2. med Anne Clemendsdatter Fischer født i Skanderborg, død Vester Kejlstrup 1737.

Børn i første ægteskab:

< 539. Christoffer Lauritsen Bagge.

< 540. Kirsten Marie Lauritsdatter.

< 541. Bagge Lauritsen.

Børn i andet ægteskab:

< 542. Clemend Lauritsen Fischer, døbt 22. januar 1687.

< 543. Niels Lauritsen Worm.

< 544. Mette Harder Fischer.

< 545. Christian Fischer.

Laurits Christoffersen havde været med i krigen som kurer, og havde muligvis allerede hjulpet sin far i skriverembedet i Skanderborg, da han søgte om at blive faderens efterfølger, for faderens indførsler i tingbogen slutter brat den første tingdag i 1665, skønt bogen kun er omkring halvt udskrevet, og Laurits Christoffersens tingbøger først er bevaret fra sommeren 1667. Her ser man, i kontrast til faderens lille og til tider lidt gnidrede pen, hans ret store noget skødesløse håndskrift. Hvad han lavede efter krigen, inden han blev tingskriver, fortæller han selv i skiftet efter sin første kone, idet han havde et tilgodehavende “hos Kirsten Madsdatter, nu salig landsdommers, resterer mig på mit til hende overleverede regnskab for be- kostning på hendes proces både i hendes salig mands, min salig frændes, levende live såvel udi midlertid, (jeg) var deflegod for dem udi Tyrsting herred, Nim birk i tre år og i Vor herred to år, for min underholdning løn og klæder med heste og hestefoders bekostning, som jeg selv udi alt år efter andet haver bekostet af mine egne midler, såvel udi adskillige andre forretninger udi Kirsten Madsdatters enkesæde, siden hendes salig mands død, og haver forrettet”.²⁸⁷

Laurits Christoffersens ansøgning fra 1666 er bevaret i rigsarkivet. Den lyder::

285. LAV. Skanderup birks tingbog 1683 29/6, fol. 143. og 1684 30/5, fol. 182.

286. LAV. Skanderup birks tingbog 1686 8/5, fol. 150.

287. LAV. Skanderup birks tingbog 1678 20/4, fol. 43. Kirsten Madsdatter blev efter Clemend Clemendsens død gift med landsdommer Peder Lerche.

“Stormægtigste højbårne fyrste, allernådigste herre og arvekonge, For Eders kongelige majestæt har jeg allerunderdanigst at andrage, hvorledes jeg fattige ungarl nu sidst forleden fejdedid, i Eders kongelige majestæts tjeneste under hr. oberst Friis’ regiment, har mig med hest og gevær munderet, og der Eders kongelige majestæts tjeneste ungefærlig på to års tid for en enspænder underdanigst opvartet, og eftersom Eders kongelige majestæt har betroet min fattige gamle far Christoffer Pedersen tingskriveriet til Skanderborg birketing og Hjlemslev herredsting, da formedelst hans høje alder og skrobelighed er ham påkommen, sig ej bemeldte tingskriveri tor understå længere at betjene, beder derfor udi al underdanighed, Eders kongelige majestæt nådig af medfødte kongelige nåde ville mig bemeldte begge tingskriverier forunde, og den rettighed, så som af forrige tid der til været haver, måtte nyde, og bemeldte min far dem underdanigste nydt og haft haver, slig kongelig nåde vil Gud rigeligen belønne, og jeg altid forblive Eders kongelige majestæts allerunderdanigste troskyldigste undersåt”²⁸⁸

Laurits Christoffersen blev gift første gang 1668 med den henvendte ti år yngre Anne Sørensdatter, som var datter af købmand i Skanderborg Søren Christensen Kræmmer og Kirsten Madsdatter Grøn. Hendes far har ikke haft tilnavnet Kræmmer uden grund. Da hans kone døde i 1648, var han trods den få år for overståede Torstensonkrig en velhavende mand, som indgik kontrakt med sin afdøde kones stedfar hr. Peder Pedersen i Adslev om sine børns arv, som blev sat til 500 sldl.

Kontrakten blev gentinglæst i 1672, fordi Søren Christensen Kræmmer var kommet op at toppes med svigersønnen Laurits Christoffersen om datteren Anne Sørensdatters mødrene arv. I den anledning fik han også tinglæst, hvad han havde bekostet på hendes uddannelse og på hendes bryllup. Som ægte kræmmer havde han ført nøje regnskab i hvert fald med de større udgifter. Desværre mangler netop den tingbog omkring en fjerdedel af bladene, antagelig på grund af musegnavn, så helt detaljeret viden får man ikke, men alligevel:

“En rigtig fortegnelse og datum om, hvad jeg underskrevne på min datter Anne Sørensdatter har anvendt, imidlertid hun har været hjemme hos mig både til skolegang og i .... måder til hendes nødtørftighed, siden hun var ...ten år gammel, som jeg formener mig udi hendes mødrene arv bør at godtgøres”. Herefter følger, hvad den unge dame havde kostet ham: 1656 blev hun sat i syskole for 3 dlr., og hendes klæder samme år kostede 12 dlr. 1657 blev hun også sat i ...skole i tre år. 166... bekostede han ..... af tobin, en muffe af grovgrøn

Laurits Christoffersens ansøgning om at blive tingskriver i Skanderborg efter sin far. Ansøgningen er udateret. Den findes som indlæg nr. 39 til Jyske Registre 30. juni 1666. Udnævnelsen blev konfirmeret 20. september 1670.

silke, et Brygges atlask snøreliv med guldgal[oner], en gyldenstykk ..... og endelig 4 alen klosterlærred. 1664 til en kjole 5 alen stoffes, 7 alen frises til et skørt og 20 alen høgarns lærred. År 1666 en hvid, ... og "samme år holdt hende i Viborg i bordyrskole fra .... til et halvt års udgang, gav for hendes kost og [logi], samme år og tid bekom hun et barettes s[kørt]", halvtredje alen "frissel" til en nattøje, 1 alen fint lærred, 20 alen høgarns lærred og en rysses hue. Anno 1668 14. marts fik hun halvanden alen rød fibskaft til et snøreliv. Den 14. april fik hun 8 alen brun stoffes til et skørt, 5 alen sort stoffes til en kjole, som med alt tilbehør kostede 7½ dlr. Endvidere fik hun 12 alen [hør]garns lærred og 16 alen blågarn.

Herefter følger "specifikation om min datter Anne [Sørensdaters] udflye, hjemfærd og bryllups be[kostning] hende efter providentz, og god[villig] udi ægteskab med velagte Laurits [Christoffersen] her udi Skanderup har samtykket. Til gangklæder [1 klæd]ning 19 dlr. En kåbe af sort klæde ... atlaskes kjole 17 dlr. 12 alen fin [lær]red 6 dlr. 3½ alen kammerdug 4½ dlr. 8 sk. ....t [lærred ?] til brudeseng og anden fornø[denhed] .. teskab [udi ægteskab?]. En træsenng 10 dlr. 2 bolster dyner .. en hvid bolster dundyne 3 dlr., en olmerdugs dundyne 8 dlr., 2 olmerdugs puder 7 dlr. .. par lagen 9½ dlr., et andet par lagner 6 dlr. .. blågarns lagner 2 dlr., et par hvide sømmede .. 5 dlr., et omhæng et tæppe og et dækken .. rt atlask til en seng 18 dlr., for puderne for enderne 2 dlr. .... kiste 8 dlr., en halv kiste 4 dlr. .. 1 rigsdlr. Lin for 11 dlr., 2 drejls .. 3 dlr., en messing kedel og et dørslag 1 dlr. .. kedler 2½ dlr., 8 tdr øl 24 dlr. .. 16 dlr., 14 pund sukker, 3 pund capris, 3 pund .. figen, 12 pund svesker, 8 lod peber, 6 pund ru [rosiner?] ... lod muskatumbloem, 8 lod cardemomme ... 4 lod safran, 4 pund corender, 4 ... ryn 16 citroner, beløber tilsammen 251½ dlr. 1½ mark".

Nogle år efter brylluppet i 1670 har der været holdt gilde hos tingskriveren, for da har Anne Sørensdatte fået en hel del forskellige krydderier af samme slags, som blev brugt til brylluppet, desuden mjød, øl, fransk br.... [brændevin?]. Og året efter havde hun lånt en tønde malt og en skæppe humle og noget ...gjort sølv i alt for 21½ dlr.²⁸⁹ Sagen blev ikke fulgt op senere, så de herrer er vel blevet forliget, og man må nok medgive Søren Christensen Kræmmer, at den unge dame har været standsmæssigt udstyret, da hun blev gift. De mange krydderier, som Søren Kræmmer måske selv handlede med, er formodentlig blevet brugt til maden og måske til fremstilling af en krydret festdrik i stil med punch eller gløg. Til det spidstege kød lavede man "et godt salsament", en slags sovs eller dyppelse af mandler, revne rundstykker og vin tilsat krydderier med eller uden rosiner, sød eller sur efter behov.²⁹⁰ Når han tilsyneladende har taget det så nøje, kan det undre, at mad og drikkevarer ikke var medregnet, men det var vistnok almindeligt, at gæsterne forærede den slags til bryllupshuset.

Anne Sørensdatte døde kun 10 år efter brylluppet og efterlod sig tre børn. I skiftebrevet kan man få en forestilling om, hvordan de har boet. Laurits Christoffersen ejede et hus med have til en værdi af 100 rdl., så det har været et mindre købstadshus. Der var i boet tre sølv-skeer, to små og en lille til 4 sldl., samt flere store og små kobber- og messingkedler, tre messing lysestager og andet husholdningsudstyr af messing og tin herunder tallerkener samt gryder, stegespid m.m. af jern. Som en mindelse om tiden under krigen var der en bøsse og to pistoler. En kakkellovn bestående af 5 plader har været en bilæggerovn. I portstuen stod en opredt himmelseng med gardiner og sengetøj vurderet til 16 dlr., men af det fine tøj, som Anne Sørensdatte havde haft med ind i ægteskabet, nævnes kun en sort fin klædning af klæde og en anden af silke, i alt vurderet til 18 sldl. Det skulle datteren arve efter sin mor, og resten havde hun måske fået allerede.

Møblerne bestod af en tressur med fem rum med lås for de tre. De fleste af de øvrige møbler var, som man ser i andre skifter fra den tid. Vi får desværre ikke at vide hvad "alle mine bøger" var for nogle, men der har sikkert været lovbøger imellem, og da der var for 10

289. LAV. Skanderup birks tingbog 1672 2/8, fol. 216.

290. Ældste danske kokebog, Wormianum 1966.

sldl., har der været ret mange. Lidt kreaturer var der også, nemlig to gamle heste, to køer og seks får, og endelig var der en arbejdsvogn og en kane. Boets samlede værdier blev opgjort til 575 sldl. 1 mark 8 sk. Blandt gældsposterne var 106 sldl., Laurits Christoffersen som kirkeværge skyldte til Skanderup kirke. Efter et skønsmæssigt overslag blev den øvrige gæld sat til 100 sldl., så man kom til det resultat, at når al gælden blev betalt, var der til deling 97 sldl. 1 mark 6 sk. af de sikre værdier.

“Imod hvilken beholdning faderen har givet og hermed giver børnene for al deres mødrene arv hver 22 sldl. 1 mark 5 sk. i alt, hvoraf ingen rente skal gives, inden hver bliver 14 år gammel. Og skal faderen imidlertid nødtørftigen med spise og klæder og holde dem til guds frygt og holde dem uden skade for forskrevne arv”.²⁹¹

Derefter blev Laurits Christoffersen gift med Anne Clemendsdatter Fischer, som var datter af Clemend Tomasen Fischer og Maren Lauritsdatter i Skanderborg. Det var et særdeles godt parti, han derved havde gjort, for Anne Clemendsdatter blev gennem sine forældre arving til 138 td. hartkorn af Silkeborg slots tilliggende, heriblandt Vester Kejlstrup. Godset var efter krigen mod svenskerne blevet tilskødet kongelig vinskænk Christian Fischer, som døde barnløs i 1677, arven efter ham gik derfor til hans søskende, og da broderen Clemend Fischer var død, gik hans broderlod i arv til Anne Clemendsdatter og Kirsten Clemendsdatter, som var gift med kromand i Silkeborg Iver Knudsen.

Den 29. juni 1680 stævnedes Laurits Christoffersen af Skanderborg på sine egne og sin svoger Iver Knudsens vegne Christen Christensen i Vester Kejlstrup til Hids herreds ting, fordi han fra 1. maj 1675 og til 1. maj 1680 havde besiddet Vester Kejlstrup, men ikke på nogen måde betalt skyld, landgilde eller arbejdspenge, og da gården er dem på deres hustruers vegne tilfaldet efter salig Christian Fischer til Silkeborg, så mente de, at hvis han havde noget fæstebrev på samme gård, da at have det forbrudt, og til 3. ting fremæskede adkomsten og fremlagde en restants, hvorpå Christen Christensen fremlagde sit skriftlige indlæg, at han uden unyttig vidtløftighed vil afstå gården, dog mente han, at han bør have erstatning for sæden, hvortil Laurits Christoffersen svarede, at da Christen Christensen fører adskillige materialer fra gården og ikke holder tilsyn med eng og korn og ikke bjerger høet, så begærer han straks en endelig dom, såfremt fogden ikke agter at svare til hans og hans svogers skade, og Christen Christensen blev sat fra gården, fordi han ikke havde betalt skyld og landgilde i fem år.²⁹²

Den 9. august 1681 stod Daniel Fischer til Silkeborg og Laurits Christoffersen på Vester Kejlstrup på Hids herreds ting, tog hinanden i hånd og fremlagde en underskrevet kontrakt af 8 marts 1681, hvori de i Jesu navn har skiftet og delt den arvepart imellem dem, som tilfaldt salig Clemend Tomasen Fischers børn og arvinger i Silkeborgs jordegods efter salig Christian Fischer. Kirsten Clemendsdatter Fischer og hendes mand Iver Knudsen havde solgt deres arvepart til Daniel Fischer, som derefter mageskiftede sin halvdel af Vester Kejlstrup med Laurits Christoffersen, som til gengæld afstod sin halvpart af Kærsgård til Daniel Fischer, således at Laurits Christoffersen fik samlet sit gods i Sejling, Sinding, hele Gødvad sogn med Resenbro, Sminge ålegård samt gods i Balle sogn.

Med den ny erhvervede rigdom fulgte mange problemer. Ridefogden Christen Christensen, som blev sat ud fra Vester Kejlstrup, havde selv sat de forrige fæstere ud, angiveligt fordi de ikke havde magtet at få gården på fode efter krigen, og en langvarig strid var opstået mellem de to fæstere, om hvem af dem, der havde lidt mest under udplyndringerne, og om hvorvidt den ene var kommet i gæld til den anden og til herskabet. En af dem havde klaget til kongen over, at han var blevet behandlet mere hårdt og umildt end andre af ridefogden Christen Christensen for at fordrive ham med hustru og små uopfødte børn fra hus og hjem. Han

291. LAV. Skanderup birks tingbog 1678 16/8, fol. 109.

292. LAV. Hids herreds tingbog 1680 29/6, fol. 289.

havde under krigen været forjaget fra hus og bopæl i skov og skjul, og tropperne, der marcherede hid og did, havde ruineret gården, der, skønt han havde beflittet sig på at reparere den, ikke havde kunnet stå for et fuldt syn. Alting var dog gået lovligt til, og nogle af restancerne var helt fra tiden 1654-57.²⁹³

Da Laurits Christoffersen overtog gården, viste det sig, at ikke alene var bygningerne i en dårlig forfatning, men Christen Christensen havde ikke betalt, hvad han skulle, og han havde ikke heller formået at få bønderne til at betale, hvad de skyldte. Af forskellige sager mellem ham og Laurits Christoffersen ses, at han kun var kort tid i de pladser, han siden fik som foged for i 1684 at være flyttet til Fredericia, hvor forgældede folk søgte hen, fordi det var et vanskeligt sted at få dem retsforfulgt.²⁹⁴

Langsomt kom der orden i tingene, men der skulle mange retssager til, restancelisterne er alenlange, og ikke mindst sager om ulovlig skovhugst fylder godt op i tingbogen. Interessen samler sig især om nogle meget langvarige konflikter mellem Laurits Christoffersen og selvejerbønderne i Resendal, og mellem ham og nogle overordentlig genstridige bønder, som til sidst blev fradømt deres fæste. De sidste sager er interessante, fordi man her får indblik i, hvor vanskeligt det kunne være, at få en udygtig fæster sat fra en gård.

Stridighederne med bønderne i Resendal havde rødder helt tilbage til kong Hanses tid og sidste halvdel af 1500-tallet. Striden var begyndt allerede i Christian Fischers tid, med at selvejerne i Resendal blev krævet for ægt og arbejde til slottet, og de beviste med vidner, som kunne mindes op til 60 år, at der før i tiden ikke var blevet ydet ægt og arbejde til Silkeborg.²⁹⁵ Sagen gik til landstinget og blev pådømt 9. november 1664 og i 1669 indskrevet i Hids herreds tingbog: "Eftersom kong Hans brev ikke melder om nogen frihed for ægt og arbejde for Resendal, men mere melder om, hvad Niels Mikkelsen og hans efterkommere i Resendal skulle give og gøre, som ikke egentlig kan henføres til ægt og arbejde, som at age kongens fadebur og andre deslige sager, som nu er kommet af brug, da ses ikke, samme kong Hans brev at komme de indstævnedes af Resendal til befrielse eller skade, men da det med tingsvidne bevises, at der både af den omtvistede gård i (Ø.) Kejlstrup og den i Resendal ikke har været gjort ægt og arbejde i mands minde, da bør de for videre tiltale fri at være".²⁹⁶

Alligevel er man blevet ved at føre manglende ægt og arbejde af Øster Kejlstrup og Resendal ind på restancelisterne, så i 1680 forsøgte Laurits Christoffersen igen at kræve pengene, som var på henholdsvis 6 og 24 rdl., og da fremlægges endnu en dom fra landstinget fra 1674, hvoraf det fremgår, at bonden på Ø. Kejlstrup, ligesom de andre havde gjort det, burde bevise, at der heller ikke havde været ydet ægt af hans gård. Resendal forblev stadig fri for ydelsen.

Med skovene var der også problemer. Det har ikke været let at holde ordentligt opsyn, og sager om ulovlig skovhugst er talrige. Der var blandt andet som så ofte før hugget træ i "den forbrudte lods skove", og det var meget træ, i Søderskoven 9 ege og 6 bøge, og i Majlund 23 store bøge og 1 eg, som var fældet uden lovlig udvisning, hvorfor skovfogden og Laurits Andersen i Resendal blev draget til ansvar for mangelfuldt tilsyn.²⁹⁷

Hvad "den forbrudte lod" var, får man lidt at vide om, da Laurits Andersen som svar på tiltale fremlagde et gammelt pergamentsbrev fra 1557, som var et tingsvidne om et samfrændemøde, hvor det blev fastsat, hvor meget Laurits Hase og hans medarvinger skulle yde kongen i skæppeskyld af den lod, som han og før ham hans forældre tidligere havde haft i brug, og de medarvinger, samme lod tilhørte, havde forbrudt imod kongelig majestæt og riget.

293. LAV. Hids herreds tingbog 1669 23/3, fol. 12.

294. LAV. Hids herreds tingbog 1680 10/8, fol. 289, 1681 10/5, fol. 32, 1686 13/4, fol. 30.

295. LAV. Hids herreds tingbog 1664 8/11, fol. 143.

296. LAV. Hids herreds tingbog 1669 30/3, fol. 15.

297. LAV. Hids herreds tingbog 1680 10/8, fol. 289, 1681 6/9, fol. 61.

Hvorfor denne arvelod var forbrudt, får man desværre ikke at vide. Det har været hævdet, at det skulle være sket på grund af Klemensfejden, idet alle selvejere i de oprørske herreder 1535 blev fradømt deres selvejerrettighed. Dog blev de ikke fradømt brugen af deres gårde men fortsatte som fæstere, og kunne de bevise, at de ikke havde deltaget i fejden, fik de deres selvejerrettighed tilbage, ellers var de nødt til at betale for den med rede penge eller løsøre. Men denne lod blev først forbrudt 1557, og det var ikke alene selvejerrettigheden men også brugen deraf, som blev forbrudt. Hvad grunden var til at de omtalte medarvinger havde forbrudt deres boeslod, ved vi ikke, det kan være beliggelse i ægteskab, manddrab eller andet. Arvelodden blev nemlig 1557 fæstet til Laurits Hase og hans medarvinger, som ejede resten af Resendal.²⁹⁸

Dette fremgår af tingsvidner af Hids herreds ting 16. oktober 1683 og 28. april 1685, hvori Laurits Andersen og hans søn Anders Lauritsen i Resendal havde svaret, at deres formænd havde haft den forbrudte lod i fæste, lige siden den blev forbrudt, og da fremlagde de et pergamentsbrev, hvori samfrænder kundgjorde, at de MDLVII (1557) var forsamlet i Resendal med Søren Olufsen, slotsfoged på Silkeborg på lensmandens vegne, eftersom de var tiltaget af lensmand på Silkeborg Frands Bille på kongelig majestæts vegne og af Laurits Hase på sine egne og medarvingers vegne, for at sætte den skæppeskyld, kongelig majestæt kunne tilfalde af den forbrudte lod, som de medarvinger, samme lod tilhørte, havde forbrudt til kongelig majestæt og riget.

At det var samfrænder, der skulle sætte skæppeskyld, ses i Troels Dahlerup: "Det Kongelige Rettertings Domme og Rigens forfølgninger I" 1. april 1537. Her nævnes det, at skæppeskyld fastsættes af samfrænder efter gammel skik. Af ovennævnte sag fra Hids herreds ting synes det at fremgå, at også andre medarvinger havde fået afdelt deres arvelodder for selv at drive dem, "idet endnu for fogden var fremvist et samfrænders 12 mænds brev, samt Peder Madsen, ridefoged på Silkeborg, på sin husbond Jens Kåses vegne, formeldende, Resendal ikke at være uden een gård, dateret Resendal MDLXV (1565)". Dette skyldtes, at ifølge Frederik 2.s reces 1558 §40 skulle een arving og ikke flere besidde et bondegods, men de øvrige skulle annamme fyldest af den, som gården besidder, hvis den kan ydermere tåle over kongelig tyngde efter lensmandens og samfrænders tykke. Dette påbud var altså for Resendals vedkommende blevet efterkommet 1565.²⁹⁹

Den forbrudte lod var fra kronen gennem Christian Fischer kommet i Laurits Christoffersens besiddelse. Landstingsdommen om ægt og arbejde fra 1664 blev også fremlagt i sagen om den ulovlige skovhugst. Skovfogden blev dømt, men det gamle brev om den forbrudte lod turde dommeren ikke tage stilling til, så sagen blev videresendt til landstinget.³⁰⁰

1683 krævede Laurits Christoffersen igen dom over Laurits Andersen for ulovlig skovhugst og afbrænding af to kulmiler i den forbrudte lods skovspart i Majlund. Laurits Andersen og hans søn vedkendte sig den ene mile og tilstod, at de havde givet en anden mand tilladelse til at brænde den anden mile. Laurits Christoffersen forlangte så, at de skulle fremlægge hvad adkomst, de havde til at hugge træer og sætte miler i den forbrudte skovspart imod kongelig majestæts skovforordning, og han mente, de havde forbrudt deres fæste. Så huggede Laurits Andersen endnu en eg, og ved et retsmøde noget senere stod han frem og sagde, at han havde arvet og købt den forbrudte lod, hertil svarede Laurits Christoffersen,

298. LAV. Hids herreds tingbog 1680 29/6 fl. 289. - Troels Dallerup: Det kgl. rettertingsdomme og Rigens forfølgninger 1537, bind 1 s. 15. - Thomas B. Bang: Klemensfejdens efterspil, et bidrag til bondestandens historie. Historisk Tidsskrift 8. rk. 6. bd. s. 165 f.

299. LAV. Hids herreds tingbog 1683 16/10, fol. 65, 1685 28/4, fol. 181, samt Troels Dallerup: Det kongelige Rettertings domme og Rigens forfølgninger 1537 bd. 1 s. 15. Thomas B. Bang: Klemensfejdens Efterspil, et bidrag til bondestandens historie, i Historisk Tidsskrift 8. række 6. bind 1915-17, s. 165 f.

300. LAV. Hids herreds tingbog 1681 6/9, fol. 61.

at kongen havde solgt og skødet den til salig Christian Fischer, og at den var tilfaldet ham på hans hustrus vegne.

Nu greb Laurits Andersen til at fremlægge tingsvidne om det rette skel mellem hans egen part og den forbrudte skovspart, endnu engang fremlagde han det gamle pergament fra 1557, landstingsdommen fra 1664 og en dom fra 1663, med et indført tingsvidne fra 1641, hvori det bevidnes, at i 40 år og længere da har Resendals skove af forrige lensmænd på slotet ikke været synet eller takseret for skovhugst. Dommen lød, at da Laurits Andersen betalte skæppeskyld, så må den forrige dom fra 1681 stå ved magt.

1685 vedgik Laurits Andersen og hans søn i Resendal, at de igen havde hugget træ i den forbrudte lod, og synsmænd havde i Resendal fundet tre egekævlere med Laurits Christoffersens stempel og mærke. Sønnen Anders Lauritsen bekendte at have hugget i den forbrudte lods skov, og ville stå ved, at Anders Rasmussen i Resendal, som før havde haft den forbrudte lod i fæste, var hans farfar, og hans navn stod i kongens skøde til Christian Fischer. Da Anders Rasmussen døde, havde hans far fæstet det igen, og nu på det sidste år var det afstået til ham. Laurits Christoffersen fremviste bevis på, at den omtalte Anders Rasmussen havde fæstet for landgilde 5 skp. rug og 5 skp. byg, og mente, at den forbrudte lod nu burde følge ham og hans hustru. Nogle tingdage senere kom det gamle pergamentsbrev igen på bordet, og Anders Lauritsen sagde, at hans far og deres formænd havde haft den lod i fæste, siden den blev forbrudt. Dommen lød på, at den forbrudte lod skulle følge Laurits Christoffersen og hans hustru, men at Laurits Andersen og hans søn skulle have udvist træ til bygnings-tømmer og brændsel.

Laurits Christoffersen må være blevet meget vred over al det mas med Resendal, for efter den sidste afgørelse, hvor det var kommet frem, at der var tale om et fæsteforhold, krævede han ægt og arbejde for den forbrudte lod fra fæstets indgåelse 27. juli 1675 og til dato. Senere samme år forlangte Laurits Christoffersen dom over dem for ikke at have betalt ægt i 25 år og mente, at de af den grund havde forbrudt deres fæste, og igen blev pergamentsbrevet og alle de andre tingsvidner fremlagt. Dommeren kom til det resultat, at da de ikke i mands minde havde ydet ægt, så burde de være fri for tiltale, men da de havde vist sig modvillige over for deres husbond, så var fæstet alligevel forbrudt.

Nu skulle man tro, at den sag var slut, men der var stadigvæk uro, de folk, Laurits Christoffersen sendte eller havde givet tilladelse til at hente træ, blev pantet af Anders Lauritsens to sønner, for, hævdede de, deres far havde sat dem til at have tilsyn med skoven. Til sidst blev det for broget, og 12. februar 1686 forbød Laurits Christoffersen Anders Lauritsen og alle andre at befatte sig med den forbrudte lods skovspart og forlangte, at den tilhørende bygning blev gjort ryddelig, så en ærlig mand kunne komme til at bo der.³⁰¹ Der var også ballade mellem de stridbare Resendal mænd og manden på Resendal mølle, her blev Laurits Christoffersen som husbond indblandet.

De ovenfor omtalte sager med andre bønder havde også deres oprindelse i restancesager fra Christian Fischers tid. To sager voldte særligt besvær, den ene påbegyndtes i 1680 mod Anders Jensen Vallerbæk, fæstebonde i Sinding. Han blev stævnet, fordi han lod gården forfalde, solgte hø fra den og lejede jorden ud, hvilket altsammen var ulovligt.

Gården blev synet, og Anders Jensen fremlagde sit svar, at han ikke mente, gården var blevet brøstfædig i hans tid, idet træværket ikke kunne rådne på et år, og formedelst kornkøb og skatter kunne han ikke på så kort tid opbygge og reparere gården, så han mente ikke, han burde lide på sit fæste eller på anden måde, men da han havde bortlejet gårdens tilliggende ejendom og ikke ydet landgilde rettidigt, havde han ifølge dommen forbrudt sit fæste.

301. LAV. Hids herreds tingbog 1683 28/8, fol. 52, 4/9, fol. 53, 16/10, fol. 65, 1685 22/4, fol. 177, 28/4, fol. 181, 30/9, fol. 233, 20/10, fol. 237, 8/12, fol. 249, 1686 19/1, fol. 4, 16/2, fol. 20.

Nogle måneder senere blev Anders Jensen stævnet for sit fæstebrev på den fjerdeparts gård i Sinding, han tilholdt sig, eftersom hans far var fradømt fæstet, og sønnen var et umyndigt barn. Omkring et år efter den første dom boede manden stadig på gården, så han blev igen stævnet med krav om, at han skulle fradømmes fæstet, dog kunne han skaffe kaution, måtte han blive ved gården. Efter at være blevet opsat flere gange, kom sagen igen for i januar 1682, stadigvæk fordi Anders Vallerbæk ikke betalte landgilde og andre afgifter, og fordi han lod gården forfalde. Hans svar var, at når han betalte landgilde og andet, fik han ikke kvittering, hvoraf han kunne se, hvor meget der resterede, og at der i hans lade var tagrør til forbedring af de skader, der var sket i hans tid ved gården, og som han ville bruge til forbedring tid efter anden, så han ikke nu om vinteren med hustru og børn skulle blive husvild, ligesom han formodede, at de kunne nyde det foder, der var blevet høstet, hvorfor han mente sig fri for tiltale. Han blev dog dømt fra gården.

Tre måneder senere var han der stadig, og det blev bevidnet, at en mand var blevet sendt til ham for at tærsk korn til landgilde, og da han igen ville køre der fra, kom Anders Vallerbæk og truede ham med en okse og jog ham af gården. En del andre vidnede, at han dagen efter havde sagt, at var tærskeren blevet der en time længere, så ville han have pisket ham ud, så han aldrig kom tilbage. Han fik derefter forbud mod at blive i gården og blev dømt til at skulle gøre den ryddelig. Måneden efter var han der endnu, og igen blev han dømt til at forlade gården, og med hensyn til truslerne burde han borge for sig. Alligevel gik der endnu et par uger, så blev han igen stævnet, fordi han havde truet og undsagt den mand, der kom til for at bo der efter ham, at han skulle få en ulykke, og han blev 2. maj 1682 atter dømt til at stille borgen for sig, og så hører man ikke mere til Anders Vallerbæk.³⁰²

Et halvt år efter begyndte endnu en sag mod en genstridig fæster, da Laurits Christoffersen i begyndelsen af 1683 stævnedes unge Peder Kirkegård i Sinding, fordi denne havde solgt to hoveder, som han havde betroet ham, og fordi han var i restance med 135 sldl. i kontributioner, dvs. skat. En måned efter blev der holdt syn i den gård i Sinding, som unge og gammel Peder Pedersen Kirkegård beboede. Laurits Christoffersen og fogden havde været på gården for at gøre udlæg for restancerne, men da havde der kun været en ko til 5 sldl., og hos gammel Peder Kirkegård kun en ko og to gamle heste. Godt fem måneder senere søgte unge Peder Kirkegård tinget for at få udstedt skudsmål, hvilket Laurits Christoffersen protesterede imod på grund af den store gæld, så det blev ham nægtet. En anden ung mand Anders Pedersen Kirkegård, som vel har været en bror, fik derimod sit skudsmål. Laurits Christoffersen frygtede formodentligt, at Peder Kirkegård med et tinglæst skudsmål ville rejse derfra for at unddrage sig gælden.

I september blev både Anders, unge og gamle Peder Kirkegård igen stævnet for gæld, nu var beløbet på 165 dlr. for unge Peder Kirkegårds og på 150 dlr. for gamle Peder Kirkegårds vedkommende, og de havde nu solgt de to bæster, som skulle bruges til avlen og endvidere frasagt sig gården. Laurits Christoffersen havde derefter tilbudt dem hjælp til nye bæster og andet, hvis de ville blive, hvilket de ikke ville, men alligevel var de blevet boende, hvorfor han mente, at de skulle betale gårdens brøstfældighed og deres restancer, og dersom betaling ikke kunne fås i deres bo, da burde de anholdes, til der blev stillet kaution, eller at de burde straffes til Bremerholm. Ligeledes besværede han sig over Anders Pedersen Kirkegård, fordi han uden hjemmel var trængt ind på samme gård i Sinding, hvorfor han bør bevise hvad adkomst, han havde fra ham dertil eller stå til rette. Da sagen blev genoptaget en måned senere, blev der også aflagt vidnesbyrd om, at Laurits Christoffersen havde været god mod gammel og unge Peder med udvisning af træ til reparation af gården samt med afgiften af gården, og ikke ladet noget fratage dem for skat eller landgilde eller ladet dem eksekvere

302. LAV. Hids herreds tingbog 1680 17/8, fol. 297, 7/9, fol. 301, 12/10, fol. 307, 1681 8/11 fol. 72, 1682 10/1, fol. 81, 11/4, fol. 106, 19/4, fol. 111, 2/5, fol. 125.

derfor. Men nu var det åbenbart gået for vidt, hvorfor han begærede dom, som blev: Da de lader gården forfalde og ikke har betalt restancer og landgilde, så bør de betale inden 15 dage eller lide nam dvs. udpantning. Resultatet blev, at gården kom til at stå øde, hvorfor de andre bønder i Sinding blev sat til at dyrke jorden.³⁰³

Det har været nye tider for bønderne, at der blev ryddet op i gamle restancesager og andet, hvorfor utilfredsheden ulmede, især i Sinding, for at blusse op med en klage til amtmanden over Laurits Christoffersen, så den 1. februar 1687 var det ham, der blev stævnet af Peder Jensen i Sinding både på egne og de øvrige bønders vegne, og de vidnede, at Laurits Christoffersen lod hente Sinding fæ i heden og drive til Sinding, men om han fik det med deres samtykke, vidste de ikke, og hans tjenere drev gammel Peder Kirkegård af hans halvgård og tog heste, vogn og plov fra ham, og siden er avlingen deraf ført til Kejlstrup.

Derefter blev de Sinding mænds klage fremlagt, Laurits Christoffersen havde som det allerførste, han blev dem mægtig, taget det bedste af deres fæmon uden deres vilje og minde, i alt 18 stykker stort fæmon, og de fik ingen rigtighed for, hvorfor han tog det, og han drev to mænd, gammel og unge Peder Kirkegård af deres gård, og siden har de andre måttet dyrke jorden til gården og føre avlen til Kejlstrup, og han sætter dem højere i skat end efter kongelig majestæts ordre, og de kan ingen kvittering få derpå, og de må yde urimeligt arbejde til Kejlstrup, og de tør ikke tale for hans strengheds skyld, eftersom en del af dem er slået for-dærvet, og de plages med lange rejser med træsko til Ribe og skibsplanker til Århus, og desuden har han taget deres skattekorn med det gamle mål, og har sat en mand Mikkel Nielsen i Sinding over dem, som slår deres børn og folk, og han skal føre dem i en fjeder om deres ben, om de ikke straks efterkommer hans befaling, og på samme klage var skrevet: Remitteres til herredsfogden, som skal være supplikanterne behjælpelig med det, som kan bevises, og dømme i sagen, underskrevet af amtmanden Knud Gedde, og forbemeldte mænd, som har indgivet klagen, var alle til stede og stod ved deres klage.

Skulle det stå til troende, kunne det se ud til, at Laurits Christoffersen var en af de onde herremænd, som udsugede sine bønder på det groveste. Men det lod han ikke sidde på sig. Først svarede han med at tilkendegive, at da ung Peder Kirkegård i Sinding ved dom 13. november 1683 er tilfundet at betale ham en stor sum penge foruden den halvgård, han har besiddet og ladet ruinere og ikke har rettet for sig, om han da ikke er pligtig at skaffe kaution, eller at han burde pågribes og arbejde hans livstid i jern på Bremerholm.

Dernæst stævnedes han samtlige bønder i Sinding, for at de kunne påhøre vidner, og Johan Sørensen i Resendal vidnede, at i 1680 var han med vurderingsmænd i Sinding for at gøre udlæg, hvilket ikke blev gjort, eftersom Laurits Christoffersen fik fæmon af bønderne i stedet med deres vilje og minde, og vurderingsmændene vidnede det samme, og at kvæget blev afskrevet i deres restance, og Laurits Christoffersen gav tilkende, at han og hans svoger Iver Knudsen kun fik kvæg af tre af dem, der klagede. Så vidnede bønder fra Gødvad, at de altid har drevet mere avling til Vester Kejlstrup, enhver sin part, end enhver af hans tjenere i Sinding, som derfor skulle drive avling til det øde i Sinding, og de tilbød, at dersom de ville tage fuldt mål på Vester Kejlstrup mark, enhver gård i Sinding imod lige mange gårde i Gødvad, så ville de gerne tage deres mål på Sinding mark af det øde i stedet for.

Derefter blev Sinding mænd atter stævnet for både deres gamle og nye restancer på landgilde og dømt til at betale, og endelig svarede Laurits Christoffersen på bøndernes klage med et skriftligt indlæg, hvori han tog til genmæle over nogle oprørske og løgnagtige bønder i Sinding og deres formand og prokurator Peder Jensen, som han beskyldte for at være en letfærdig horekarl, som i sit ægteskab har levet et løsagtigt liv og besøvet to kvinder, og som er ulydig mod husbonden og er ham skyldig 139 sld., og at hans svoger Mads Poulsen har

303. LAV. Hids herreds tingbog 1683 23/1, fol. 2, 13/2, fol. 9, 24/7, fol. 49, 18/9, fol. 57, 13/11, fol. 86, 11/12, fol. 96, 1687 1/3, fol. 111.

besovet Peder Jensens datter, som er ham beslægtet i andet og tredje led eller fulde tredjeled, og som drog af sognet og lod sig vi i ægteskab hos en fremmed præst og således lever i blodskam, og hans bror Niels Poulsen lever sammen med en kvinde i letfærdighed, som han ikke vil ægte eller skille sig ved, og han er ham også skyldig både for den gård, han forlod, og den, han nu påboer, og de øvrige indstævnedede er ham gæld skyldig, og skønt de har været uhorsomme, har han ikke ved nam og udlæg ladet noget fratage dem, men udvist dem tømmer til deres bygninger, og bespist dem, når de har gjort arbejde til gården, men alligevel angriber de ham skammelig i deres klage, som han modbeviser med tingsvidne af 8. marts 1687, hvorefter der blev afsagt dom, at da de Sinding mænd intet har bevist angående deres klage, kan den ikke komme Laurits Christoffersen til præjudice i nogen måde, og anlangende det gamle skæppemål, som blev anvendt til skattekornet, da vil dommeren tilkendegive det for kongelig majestæts politimester.³⁰⁴

Laurits Christoffersen var nu så vred på folk fra Sinding, at han nogen tid efter stævnedede Peder Lassen husmand i Sinding imod vidner at påhøre og advarede ham, at han straks for hans ulydighed og modvillighed skulle pakke sig af huset, han iboede.³⁰⁵

Laurits Christoffersen var en travl mand og tilsyneladende også en forsigtig mand, for selvom han var blevet godsejer, fortsatte han som tingskriver, men han har dog nok måttet forsømme en hel del, hvilket skaffede ham en sag på halsen i 1686. Niels Sørensen Hjort i Forlev på Hids herreds ting klagede over, at han trods betaling af både stemplet papir og skriverløn ikke havde kunnet få nogle tingsvidner udskrevet, som han havde forhvervet ved Skanderup birks ting, og han havde derfor været nødt til at få udstedt bevis for sin betaling ved Vor herreds ting. Laurits Christoffersen svarede ved at spørge ham, om han med god samvittighed kunne sige, at han nægtede ham at få udskrevet tingsvidner, og fremlagde tingsvidner af Skanderup birketing 7. april 1682 og spurgte Niels Hjort, om han nogen sinde havde beklaget sig overfor ham angående hans tjener Laurits Sørensen, som skrev i retten for ham, og om han havde leveret penge til udskrivning af tingsvidner, og dommen lød, at da de fremlagte tingsvidner strider mod hverandre, og Niels Hjort ikke beviser, at han fordrede tingsvidnet, før tingbogen blev leveret til sit tilbørlige sted, så kan Laurits Christoffersen ikke tilfindes at svare til samme tingsvidne, men Niels Hjort må søge det af tingbogen hos amtmanden eller amtskriveren. Den sag er der ikke grund til at gøre mere ud af her, det skal dog bemærkes, at sagsøgeren lå i retstrætte med flere forskellige, og at han var en temmelig vidtløftig person. Men sagen viser, at Laurits Christoffersen stadig var tingskriver så sent som i 1686. Hans efterfølger som tingskriver Johan Hagensen, møller i Ry mølle, blev udnævnt den 20. december 1687.³⁰⁶

Når Laurits Christoffersen altid selv førte sine sager ved Hids herreds ting, er hans erfaring fra et over tyveårigt virke ved retten i Skanderup og Hjelmslev herred uden tvivl kommet ham til gode. Balle kirkebog er ikke gammel nok til at give oplysning om, hvornår Laurits Christoffersen og Anne Clemendsdatter Fischer døde, men med ønske om at blive regnet for adelig nedskrev sønnen Clemend Fischer i 1748 en kort slægtsberetning, deri ses, at Laurits Christoffersen døde 1. maj 1693 i Vester Kejlstrup.³⁰⁷

Laurits Christoffersen
Bagges segl trykket i
voks på et tingsvidne

304. LAV. Hids herreds tingbog 1687 ½, fol. 96, 8/3, fol. 114, 15/3, fol. 118.

305. LAV. Hids herreds tingbog 1687 5/7, fol. 151.

306. LAV. Hids herreds tingbog 1686 27/7, fol. 53, 7/9, fol. 61, Chr. Heilskov: Hjelmslev herred. Århus stifts historiske årbog 1920, s. 85.

307. Personalthistorisk Tidsskrift, 1885, s. 67.

260. BARBARA CHRISTOFFERSDATTER, død i Skanderborg 1671. Gift med Ebbe Jensen Rindelev, død i Skovby efter 29/2 1672.

Børn:

< 546. Christoffer Ebbesen Rindelev.

547. Clemend Ebbesen.

548. Sidsel Ebbesdatter.

Indtil slutningen af 1667 boede Ebbe Jensen og Barbara Christoffersdatter i Rindelevgård, en stor gård i Fruering sogn, nu kaldt Sofienlund. Hvornår Ebbe Jensen fæstede Rindelevgård vides ikke, men den blev meget ødelagt under krigen 1657-59. Ved et syn på skaderne i 1662 manglede der en hel del af både stråtag og lægter på alle bygninger og ler i nogle af bindingerne. Dørlåse og hængsler var hugget ud og vinduer ituslået, og der var ikke flere huse, end Ebbe Jensen selv til nødtørft havde brug for. Det sidste udsagn kunne tyde på, at en deling af gården var påtænkt.

Foruden synet fik Ebbe Jensen også tinglæst vidnesbyrd om tilstanden efter krigen: "Det er dem i al Guds sandhed vitterligt, at Ebbe Jensen bor på landevejen mellem Horsens og Århus i Skanderborg len, og det første svensken kom her i landet, da blev Ebbe Jensen rent udplyndret og fik frataget heste, hopper og en del af hans fæ og får. Avlen blev slået ned, og hans folk fra hus og gård bortjaget. Og der han var kommet til gården igen, måtte han kontribuere lige ved andre i sognet, indtil polakken kom. Næste vinter efter de polske kom, havde de ladet tærsk og bortføre det korn, han havde indavlet, og da han ikke havde mere, fangede de ham, bandt ham og hans folk indtil så længe, at han måtte love og borge af andre og give dem en stor sum penge. Da han ikke havde mere at give og ikke kunde få et lån af andre, nødtes han til at løbe af gården i atten uger, og imens havde de sønderhugget døre og vinduer og borttaget låse og andet jerntøj, kobber, tin og bohave, der var i gården. Hvad der var af ringe sæd, som han med andre godtfolks hjælp havde sået, det havde de oprodet og trådt ned, og beholdt han ingen af hans heste og hopper og en ringe del af hans fæ, og efter polakkens udtog har han kontribueret lige ved andre i sognet indtil denne dag. Og ligger fornævnte gård en halv mil fra Skanderborg til kongelig majestæts vildtbane".³⁰⁸

Ødelæggelserne ha været forfærdelige, og Ebbe Jensen kom aldrig økonomisk på fode. Gården var forlenet til Gabriel Akkeleye og siden til hans enke Marie Elle Gabriellis, og flere gange i de efterfølgende år afholdtes syn på gården og på skoven Spotkærhoved, og synsmændene mente, at der de sidste tre års tid var hugget en eg, og en bøg var forhugget og stævnet, men foruden det kunne der være hugget 33 store og små egekævler og 15 egerødder, men det kunne ikke ses, hvornår de var hugget. Til det svarede Ebbe Jensen, hvad der for nylig er hugget og stævnet uden bevilling, det var tyvstjålet en del om natten, og det er efterlyst i de nærmeste kirker. Ellers er en del hugget i ufredstid til "standeristager" i svenskens og polakkens tid og en del til Skanderborg slot og til Hylke mølle, og mens oberst Kruse lå i Nygård, da har en løjtnant ved navn Montz og to andre ryttere, som lå her i kvarter efter hverandre, ladet hugge i Spotkærhoved, som Gjesing mænd og andre, som var under dem, er bekendt med, eftersom de måtte skove og føre træ til dem i deres kvarter, og deres tjenere har hver nat og dag om sommeren ligget med deres heste i hans eng i Spotkær mose og gjorde ild på de afhuggede træerødder i skoven.³⁰⁹

Allerede før krigen havde Ebbe Jensen i 1656 udstedt en obligation til Clemend Clemendsen, som 10 år efter opsagde lånet og krævede pengene betalt med påløbne renter, i alt 154 rdl. Ebbe Jensen mødte ikke i retten, da sagen kom for i 1667. Han blev dømt til at betale

308. LAV. Skanderup birks tingbog 1662 8/8, fol. 41.

309. LAV. Skanderup birks tingbog 1664 19/2, fol.137, 1/4, fol. 17.

inden 15 dage eller lide nam.³¹⁰ Med krigens ødelæggelser og de dårlige tider med misvækst i årene efter var Ebbe Jensen, som mange andre bønder, bagud med betaling af landgilde og skat. 1667 blev han af major Ejler Gabrielis krævet for betaling af restancer, hvorfor han fik tinglæst syn på markerne. Af 8 td. rugsæd, hvoraf halvdelen var Ebbe Jensens, kunne han næppe få sin udsæd igen, og af 8 td. havresæd, som også var sået til halvt, kom synsmændene til det resultat, at han intet kunne få, og andet var der ikke at syne. Ebbe Jensen blev dømt til at betale de over 30 sldl. inden 15 dage, da han ikke havde benægtet restancens rigtighed. Igen blev der holdt skovsyn, denne gang var der rodhugget og skovet på to års tid 29 asketræer, en del var brugbart til hjulnav, noget var savet af, og stubbene var dækket med jord, og nogle var der gjort ild på. To ege var rodhugget, den ene som til en lansenerstok den anden lidt større, to grene var stævnet af en bøg, de var vel et halvt læs, og af en eg var der stævnet et læs. Ebbe Jensen mødte med et skriftligt svar, at han havde ikke hugget eller ladet hugge i skoven med sin tilladelse.³¹¹

Ebbe Jensen havde gæld i Århus: “Kendes jeg underskrevne Ebbe Jensen i Rindelev i Skanderborg birk og gør hermed for alle vitterligt af ret vitterlig gæld skyldig at være den gudfrygtige matrone Sidsel, salig Mads Wærns efterleverske i Århus, fyrretyve og fem slette daler og tre borgerlæs hø, som er for resterende gammelt regnskab, som imellem mig og hendes salig far Søren Clemendsen været har”. Pengene lovede han at betale i tre terminer, anden gang til Skt. Mikkelssdag 1668.

“I lige måder er kontrakteret og besluttet, at dersom Vor herre mig, Ebbe Jensen, ved den timelig dod henkalder, før den fulde betaling som fornævnt bliver Sidsel, salig Mads Wærns, eller hendes arvinger helt afbetalt, da forpligter min hustru Barbara Christoffersdatter fuldkommen at betale fornævnte Sidsel Sørensdatter med rede penge alt hvis, der kan restere på denne håndskrift”. Laurits Christoffersen var som Ebbe Jensens svoger til stede, da kontrakten blev indgået, og han underskrev som vitterlighedsvidne.³¹² Ebbe Jensen var nu så forarmet, at han, enten godvilligt eller også ved udsigten til at blive fradømt sit fæste, gik med til at opgive halvdelen af gården.

Den 5. oktober 1667 betalte Jesper Phillipsen 30 rdl. i stedsmål for halvparten af Rindelevgård, som Ebbe Jensen oplod.³¹³ November samme år fik præsten tinglæst Ebbe Jensens restancer på tiendekornet, men hvad værre var, han havde i 1663 udstedt en obligation til en anden præst, lånet var givet ham af hr. Melchior i Torrild og var på 50 rdl. med renter og påløbne omkostninger, de penge var endnu ikke betalt 1669.³¹⁴ Efter restancerne atter blev tinglæst i januar 1668, gav Ebbe Jensen op, og den 12. marts 1668 oplod han sin del af gården til Peder Jensen, som betalte 35 rdl. i indfæstning.³¹⁵ I den forbindelse blev der tinglæst syn, dels på skoven, hvor der yderligere var forsvundet træ, og dels på Rindelevgård, hvor bygningerne samtidig med blev delt mellem de to nye fæstere. Husene var mindst lige så ødelagte som ved synet i 1662.³¹⁶

Barbara Christoffersdatter og Ebbe Jensen flyttede til Skanderborg, hvor Jacob Verchamb 1668 sagsøgte ham for gæld. Tilgodehavendet på over 28 sldl. skyldtes dels varegæld og dels flere temmelig gamle gældsbeviser, som købmanden tilsyneladende havde fået som betaling fra andre eller skulle opkræve for dem. Ebbe Jensen havde flere gange fået papir, blækpulver,

310. LAV. Skanderup birks tingbog 1667 5/7, fol. 6, 6/9, fol. 34, 20/9, fol. 38.

311. LAV. Skanderup birks tingbog 1667 23/8, fol. 19, 20/9, fol. 38.

312. LAV. Århus bys tingbog 1668 11/6, fol. 31.

313. RA. Skanderborg amts jordebogsregnskab, stedsmål 1667.

314. LAV. Skanderup birks tingbog 1667 13/12, fol. 75, 1668 7/2, fol. 94, 1669 17/9, fol. 165, 29/10, fol. 187.

315. RA. Skanderborg amts jordebogsregnskab, stedsmål 1668.

316. LAV. Skanderup birks tingbog 1668 27/3, fol. 109.

spansk salt, småt salt, tobak, anis, nelliker, kanelbark, sukker, virak, mastiks, bønner og ni alen bay, to alen rød rys. For nogle af varerne, som var købt igennem flere år, var der afbetalt mindre beløb, blandt andet var der betalt med en hvid so. Ebbe Jensen protesterede, at det var på et alt for løst grundlag, han var blevet stævnet og mente, at han kun skulle betale for det, han havde skrevet under på, han kaldte regnskabet gammelt og uforklaret og fortsatte, "hvad belanger mit håndskrift, som er udgivet til Mikkel Kornmåler, lydende på seks sldl., derpå har jeg betalt Mikkel Kornmåler efter hans udgivne bevis tre sldl., for resten, som er tre sldl., har Jacob Verchamb ungefærlig for halvandet år siden hos mig bekommet et tre års sosvin fyldt med grise", så han mente, at han burde frikendes for denne post. Dommeren dømte ham til at betale varerne og et beløb på 2 sldl., men da Ebbe Jensen hævdede, at soen var 3 sldl. værd, og Jacob Verchamb mente at den kun var 6 mark værd, så var det påstand mod påstand, men da Jacob Verchamb ikke kunne fremvise noget lidkøb, så blev Ebbe Jensens værdisættelse regnet for rigtig.³¹⁷

Ebbe Jensen krævede samme år 30 sldl. af Jesper Phillipsen. Hvordan gælden var opstået ses ikke, men det har vel været i forbindelse med afståelsen af Rindelevgård. Det var Laurits Christoffersen, der sagsøgte ham på svogerens vegne.³¹⁸ 1669 blev Ebbe Jensen i Skanderborg kaldt kongelig majestæts skifteskriver.³¹⁹ Han har vel forsøgt at leve af, at han kunne skrive, han havde da også tidligere haft skriveri som indtægt, for 1669 blev han af værgerne, i en klage over skiftet 1666 efter Christence Mogensdatters første mand, kaldt en fremmed skriver.³²⁰

Da Barbara Christoffersdatter døde i 1671, var de helt ruinerede. Der blev skiftet mellem Ebbe Jensen og deres små børn Christoffer Ebbesen, Clemend Ebbesen og Sidsel Ebbesdatter. Vurderingen af boets løsøre omtaler nogle få gamle møbler, blandt andet et femrumsskab, noget gammelt sengetøj og lidt husgeråd, det hele var kun 26½ sldl. værd, og hed det "den salig kvindes livskårne klæder, da er de ud af høj nødvendighed forbrugt og omgjort i klæder til de tre små umyndige moderløse børn, hvilke ej heller videre arv bekommer efter hende". Gælden var opgjort til 197 sldl. 10 mark og nogle skilling, og "bekom enhver pro kvota på hver sldl. 8½ sk., og eftersom godset ej videre kunde tilstrække, kunne vi ikke heller videre til nogen udlægge." Kreditorerne var købmænd i Århus, Skanderborg og Horsens samt enkelte andre personer.

1672 blev Ebbe Jensen Rindelev stævnet til Århus byting for gæld på 45 rdl. til Mads Wærn. Han var da skriver ved Lisbjerg Birketing og boede i Skovby.³²¹

261. ANDERS CHRISTOFFERSEN BAGGE, født i Århus.

Da der blev skiftet efter Laurits Christoffersens første kone Anne Sørensdatter, fremlagde han sin bror Anders Christoffersens obligation på et lån på 44 dlr.³²² I samme skifte nævnes to gældsposter, som var tilgodehavender i København, og det er muligt, at Anders Christoffersen var eller havde opholdt sig i København, og at han havde studeret der.

Da den svenske konge Carl Gustav i august 1658, mens der forhandlede om fred, igen begyndte krigen ved at landsætte tropper i Korsør, fik man travlt i København med at forberede byens forsvar. Alle våbenduelige borgere blev skrevet i mandtal, og de studerende blev opfordret til at melde sig til eksercits. Mange af dem fulgte opfordringen, men de havde dog ønske om at få nogle bestemte som overordnede, og de ønskede at forblive under

317. LAV. Skanderup birks tingbog 1668 7/8, fol. 170.

318. LAV. Skanderup birks tingbog 1668 27/11, fol. 47.

319. LAV. Skanderup birks tingbog 1669 9/7, fol. 136.

320. LAV. Skanderup birks tingbog 1669 20/8, fol. 150.

321. LAV. Skanderup birks tingbog 1671 8/9, fol. 140, Århus bys tingbog 1672 29/2, fol. 125.

322. LAV. Skanderup birks tingbog 1678 16/8, fol. 109.

universitetets jurisdiktion og forlangte, at deres officerer skulle have forbud mod “at traktere dem med hug og slag eller unødigt overskælden”, og de ansøgte om at ingen, der formåede at føre våben, uanset deres baggrund måtte unddrage sig deltagelse. De bad også om, at ubemidlede studenter måtte nyde indkvartering hos professorerne, og at de, der blev såret, uden bekostning kunne “erholde en forfaren kirurgis,” og de bad om, at lemlæstede måtte sikres ærligt livsophold. Endvidere begærede de, at man i fremtiden ved embedsbesættelse ville tage særdeles hensyn til dem fremfor andre, der ikke nu ofrede deres liv og blod i kongens og fædrelandets tjeneste.

Efter svenskernes belejring af København var blevet en realitet, var der flere udfald, hvori også studenter deltog, ellers var meget af tiden optaget af vagttjeneste på voldene. Da den 26. september kom rigshofmesteren for øre, at en student, som var blevet kvæstet, gik om og tiggede, fik konsistorium besked om at sørge for hans understøttelse, og da svarede professorerne, at af de studenter, som sidst blev kvæstet, var ingen i live undtagen Anders Bagger, som allerede havde fået 4 rdl. til badskærerløn og 1 rdl. af auditøren, og at han desuden havde sin kost i klostret. Han var blevet spurgt, om han havde gået og tigget, men han havde sagt, at han ikke havde været udenfor sin dør, siden han blev såret.

I september 1658 blev der skrevet en rulle over studenternes regiment. Anders Christoffersen Bagge ses indskrevet i tredje kompagni tredje rode, og han var som ubemidlet indlogeret hos dr. Jacob Knudsen, og på en bespisningsliste står “Anders Bagger, syg af et skudsår”. Hans navn Andreas Bagerus er dog også med på en liste fra den 4. januar over de studenter, som stadig var i København, og den 29. januar ses Anders Christoffersen imellem de studenter, der ikke fik kost i klostret, og derfor egenhændigt kvitterede for modtagelse af 1 rdl., så han ser ikke ud til at være død af sit sår.³²³

I Københavns universitets matrikel nævnes under 9. maj 1656 et par studenter, schola malmensis: Johannes Wormius og Andreas Christofori, som måske var slægtninge, og det var ikke ualmindeligt, at elever blev optaget i anden skole end den nærmeste, nemlig hvor man kunne få ophold hos slægt. Anders Christoffersen var endnu i live, da der 1678 blev holdt skifte efter hans bror Laurits Christoffersens første hustru Anne Sørensdatter.

262. LAURITS ANDERSEN BONDE, født i Sorring, død sst., begravet 4. januar 1698 i Dallerup. Gift med Karen Nielsdatter Moldrup, født i Mollerup, død i Sorring.

Børn:

- < 549. Maren Lauritsdatter Bonde.
- < 550. Anders Lauritsen Bonde.
- < 551. Birgitte Lauritsdatter Bonde.
- < 552. Mette Lauritsdatter Bonde.
- < 553. Jens Lauritsen Bonde.

6. april 1678 fik Laurits Andersen Bonde skøde på sin fars gård i Sorring: “Anders Lauritsen Bonde på egne og Berete Jensdatters vegne solgte til hans søn Laurits Andersen og fæstemø Karen Nielsdatter den selvejergård i Sorring, de begge påboer samt gadehuse og en søsterlod i det hus, salig Laurits Rasmussen Snedker påboede samt andet, han havde tilforhandlet sig.” Desuden fremlagdes der en kontrakt oprettet imellem Laurits Andersen og hans kære forældre Anders Lauritsen og Berete Jensdatter, angående det, de skal have deres livstid, da de har afhændet deres gård til ham. Kontrakten var underskrevet af Laurits Andersen Bondes morbrødre i Mollerup, som begge hed Søren Jensen.³²⁴

323. Holger Rørdam: De danske og norske studenters deltagelse i Københavns forsvar mod Karl Gustav s. 45. s. 155.

324. LAV. Gern herreds tingbog 1678 6/4, fol. 13, 14.

Laurits Andersen og Karen Nielsdatter var blevet gift, da fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab blev skrevet, da havde de to tjenestefolk.³²⁵ Laurits Andersen Bonde er allerede omtalt nogle gange i de forudgående slægtled, da det var ham, der i 1680-81 i forbindelse med strid med præsten i Linå om tørvegravning i Bjarup mose fik tinglæst de gamle dokumenter om skelsætning i mosen i 1525 og 1544, såvel som skiftet i 1580 efter Anders Lauritsen Bonde og Barbara Gødesdatter.³²⁶

Det er takket være den strid, at disse gamle dokumenter blev afskrevet, for nogle år senere brændte Laurits Andersens gård, og da mistede han alle sine gamle adkomster. Da selvejerne så i 1690-91 blev afkrævet dokumentation for deres selveje, blev det nødvendigt for Laurits Andersen Bonde at få et tingsvidne på, at hans gård havde været selveje fra gammel tid.

“Mathias Fris kongelig majestæts herredsfoged til Framlev- Gern herreders ting, Peder Frandsen i Søballe skriver, gøre vitterligt at år 1690 onsdagen den 16. juli på forskrevne ting var skikket ærlig velagt mand Laurits Andersen Bonde i Sorring, som lovligen æsket og fik et fuldt tingsvidne af otte dannemænd, hvilke fornævnte otte dannemænd der alle vidnet og bekendte, at de sandeligen så og hørte her i dag for tingsdom stod fornævnte Laurits Bonde af Sorring,” som med kaldsmænd havde varslet regimentskriver sr. Laurits Ditlev Møller på Oustrup, “item vidnes personer Søren Pedersen i Låsby, Peder Rasmussen, Jørgen Nielsen i Sorring, Anders Christensen i Sorring og Morten Lauritsen sst., Søren Smed i Låsby, Poul Lauritsen, Christen Rasmussen i Dallerup for deres sandhed at vidne her til tinget [og] touge (aflægge ed) angående et kongeligt skøde og et delings brev angående hans selvejende gård, skov og ejendom og rettighed, som ham ved ulykkelig ildebrand år 1685 om natten imellem den 2. og 3. juli påkom, som ham brændte brevet med alt andet, hvis han havde, blev opbrændt, så han med hustru og børn næppelig undkom med livet, så har han været forårsaget at hidstævne fornævnte personer af årsag, at kongelig majestæts regimentskriver æsker hans hjemmel, hans adkomst på hans selvejerrettighed.”

Så fremstod efterskrevne vidnespersoner Søren Pedersen i Låsby, som vidnede ved ed og oprakte fingre efter loven, at det er ham i Guds sandhed vitterligt, at nogen tid førend fornævnte Laurits Bondes selvejergård blev afbrændt, havde han læst et kongeligt skøde udgivet af hr. højlovlig ihukommelse kong Hans og en deling angående fornævnte Laurits Bondes påboende selvejergård, ejendom og rettighed på Gern herreds ting, der hr. Jacob Fogh i Linå og fornævnte Laurits Bonde i Sorring var i tvist om tørveskær i Høngård mose.

Dernæst fremstod for retten Anders Christensen i Sorring og Søren Smed i Låsby, som vidnede ved lige svoren ed efter loven, at det er dem i Guds sandhed fuld vitterligt, [at de] og haver hørt samme kongelige skøde og deling læse på Gern herreds ting, ligesom fornævnte Søren Pedersen af Låsby for dom i alle måder vidnet haver. Nok vidnede ved lige svoren ed efter loven Peder Rasmussen i Sorring, at nogen tid førend fornævnte Laurits Bondes gård blev afbrændt, var han nærværende hos og hørte læse samme kongelige skøde for Laurits Bondes fader i hans stue i Sorring, og han så det. Morten Lauritsen i Sorring vidnede ved lige svoren ed efter loven, at førend fornævnte Laurits Bondes gård blev brændt, der hr. Jacob Fog og Laurits Bonde var i trætte om tørveskær, hørte han og ham læse samme kongelige skøde i Laurits Bondes stue.

Hvorefter forskrevne Laurits Andersen Bonde var tingsvidne begærende beskrevet. Til vitterlighed under vores forsegling. Actum ut Supra. Rigtig kopi efter originalen bekender jeg Laurits Andersen i Sorring.³²⁷

Laurits Andersen Bondes kone Karen Nielsdatter Moldrup var datter af Niels Pedersen og Maren Pedersdatter i Mollerup. Alle deres børn solgte i 1696 deres arveparter i gården

325. RA. Fjerde rytterregiments kop- og kvægskatteregnskab 1678.

326. LAV. Gern herreds tingbog 1681 16/4, fol. 66, 30/7, fol. 82, 1680 8/5, fol. 15.

327. LAV. Dronningborg rytterdistrikt, selveje 1691, adkomst nr. 36.

i Mollerup: “Kendes vi underskrevne Peder Nielsen, forvalter på Vestervig kloster, så og Anders Nielsen tjenende på amtstuen i Ringkøbing, samt yngre Peder Nielsen studiosus på vores egne vegne. Desligeste Rasmus Jensen i Kalbygård på min kære hustru Maren Nielsdatters vegne, Laurits Andersen Bonde i Sorring på min kære hustru Karen Nielsdatters vegne, Anders Pedersen Dyhr i Svostrup kirkegård på min kære hustru Mette Nielsdatters vegne og Oluf Jensen byskriver i Lemvig på min kære hustru Edel Nielsdatters vegne, samtlige ovenbemeldte med velberåd hu, samt vores ermeldte kære hustruers fri vilje og samtykke at have solgt og afhændet, så som vi og hermed sælger, skøder til vores kære bror og svoger Laurits Nielsen i Mollerup, al den lod og arverettighed os efter vores kære nu salige forældre Niels Pedersen og Maren Pedersdatter var tilfaldet i den bemeldte vores kære bror og svoger nu beboende selvejer bondegård, liggende i Mollerup by i bemeldte sogn i Gern herred, med al dens tilliggende, såvel som og hvis inventarium på skifte efter hans kongelige majestæts allernådigste forordning forlods blev udtaget, og som vi forbemeldte enhver for sig derfor har bekommet vores fulde fornøjelse efter vilje og minde. Da kendes vi os herefter ej nogen lod, del eller rettighed i ovenbemeldte selvejer gård, men det i alt vores kære bror og svoger Laurits Nielsen i Mollerup, samt hans kære hustru Karen Henriksdatter til evindelig eje og ejendom. Mollerup den 1. juli anno 1696”.³²⁸

263. JENS ANDERSEN, født i Sorring, død i Bogensgård i Javngyde før 20. februar 1697. Gift med Maren Villumsdatter, død efter 1714.

Barn:

554. Karen Jensdatter.

Jens Andersen var ladefoged på Søbygård, da hans far Anders Lauritsen Bonde på tredje ting 15. december 1677 lovbød sin selvejergård i Sorring, den gård som efterfølgende blev solgt til hans bror Laurits Andersen Bonde.³²⁹ Efter Jens Andersens død blev Maren Villumsdatter gift igen med handelsmand i Århus Niels Harlev, som 19. maj 1697 stævnedes Laurits Andersen Bonde i Sorring med en gældsforordning på 60 sldl. efter skifte af 20. februar 1694 efter salig Jens Andersen på Bogensgård.³³⁰

264. KIRSTEN ANDERSDATTER, født i Sorring, død efter 25. august 1706. Gift med Søren Pedersen, født i Låsby, død sst. før 9. juli 1705.

Kirsten Andersdatters mand Søren Pedersen var fra Låsby. Den 8. august 1672 fik Søren Pedersen i Låsby tinglæst et afkald, [anden] Søren Pedersen på egne og søster Sidsel Pedersdatters vegne, Rasmus Mikkelsen i Lyngby på sin hustru Anne Pedersdatters vegne, Jens Sørensen i Hårup på sin mor Maren Pedersdatters vegne gav afkald for arv efter deres salige forældre Peder Sørensen og Mette Pedersdatter, som boede og døde i Låsby.³³¹

Søren Pedersen i Låsby fik på hustru Kirsten Andersdatters vegne lovbud, da hendes far Anders Lauritsen Bonde den 15. december 1677 lovbød sin gård, som hendes bror Laurits Andersen Bonde efterfølgende købte.³³²

1678 boede Søren Pedersen og hans kone Kirsten Andersdatter i Låsby. Deres tjenestefolk hed Envold Mikkelsen, Niels Pedersen, Kirsten Sørensdatter, Mette Knudsdatter. Den Søren Pedersen, som gav afkald på egne og søsters vegne, som ligeledes boede i Låsby, må være død inden da, for et skifte efter ham var blevet holdt i juli 1679, og foruden enken Else Chri-

328. RA. ADK. 1767. Gård nr. 133, skøde 1.

329. LAV. Gern herreds tingbog 1677 15/12, fol. 272.

330. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 169719/5, fol. 118.

331. LAV. Gern herreds tingbog 1672 8/6, fol. 49.

332. LAV. Gern herreds tingbog 1677 15/12, fol. 272.

stensdatter og hendes fæstemand Jens Rasmussen, var børnenes farbror Søren Pedersen i Låsby til stede på deres vegne. Disse børn hed Peder, Niels og Mette.³³³

Rytterbønderne havde pligt til at yde en vis mængde arbejde, der imellem kørsel, som de kunne få ordre på, ofte på ubelejlige tidspunkter. September 1701 blev Jens Nielsen og Søren Pedersen af Låsby stævnet tillige med samtlige Låsby mænd angående en rejse til sessionen i Skanderborg, de sad overhørig. Niels Nielsen svarede, at han blev tilsagt, men mente, det tilkom hans naboer at gøre rejsen med regimentsskriveren af Dallerup til Skanderborg. At det kunne få alvorlige konsekvenser ses af, at regimentsskriveren tre uger senere stævnedes Herskind og Låsby mænd og krævede dom på deres fæste. Imidlertid ser man ikke mere til sagen, så de pågældende er formodentlig sluppet med en advarsel eller en bøde.³³⁴

Morten Albretsen af Låsby på egne og Jens Rasmussen, Søren Pedersen, Anders Pedersen og anneksbonden Jens Sørensen deres vegne stævnedes efter en kaldsmemorial amtsforvalter Just Hansen i Skanderborg, som har dem under forfølgning angående Tovstrup øde mølles jorder, og amtmand Jørgen Grabow for [at høre] vidner om møllens jorder. Folk, som kunne mindes op til 40 år, vidnede, at i den tid havde den øde mølles jorder på Tovstrup mark ikke været dyrket af de Låsby mænd, og vidste intet om en kontrakt, som øvrigheden gjorde mellem Tovstrup og Låsby mænd for mange år siden med landgilden af det øde møllested. Så i februar 1705 levede Søren Pedersen endnu, men da der blev strid om nogle gærder i Sorring, blev enken Kirsten Andersdatter i Låsby indstævnet for at vidne, og der blev vidnet, at af de gærder lukkede salig Niels Rasmussen, som boede i Peder Andersens gård, de halve. Enken Kirsten Andersdatter, som formodentlig var stævnet, fordi hun var født i Sorring, kunne intet forklare om gærden.³³⁵

Formodentlig havde Søren Pedersen og Kirsten Andersdatter ingen livsarvinger. August 1706 stævnedes regimentsskriveren Jens Nielsen Bonde af Låsby for dom angående det ophold på gården, han på skiftet lovede at give enken Kirsten Andersdatter, og ugen efter blev der fremlagt en kontrakt dateret 9. juli 1705, som var oprettet imellem enken Kirsten Andersdatter og Jens Nielsen, som han lovede at efterleve.³³⁶

265. ANDERS CHRISTENSEN, født i Sorring, død sst. 30. maj 1724. Gift med Anne Christensdatter, dod i Sorring 27. juni 1723.

Børn:

< 555. Karen Andersdatter, født 15., døbt 18. februar 1694.

< 556. Maren Andersdatter, født 3., døbt 6. januar 1696.

557. Laurs Andersen, født 24., døbt 28. august 1698.

558. Christen Andersen, født omtrent 1705.

559. Anders Andersen, født omtrent 1709.

Skifteretten mødte den 2. december 1723 i Sorring hos Anders Christensen, rigtig skifte og deling at foretage efter hans salig hustru Anne Christensdatter, imellem bemeldte hendes efterladte mand og deres i ægteskab sammen avlede fem børn, Karen Andersdatter gift med dragonen Laurits Jacobsen i Farre, Maren Andersdatter 23 år gammel, Laurits Andersen 20 år, Christen Andersen 18 år og Anders Andersen 14 år. Til stede var manden selv og på den ældste datters vegne hendes mand dragonen Laurits Jacobsen og på de andre fire børns vegne som formynder Terkel Tomasen i Tovstrup.

Registrering og vurdering af boet indledes med bæsterne, hvoraf der var en hest to hopper

333. LAV. Gern herreds tingbog 1679 9/8, fol. 54.

334. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1701 21/9, fol. 413, 5/10, fol. 417.

335. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1705 25/2, fol. 139, 22/7, fol. 174.

336. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1706 11/8, fol. 248, 25/8, fol. 251.

og to plage, der blev vurderet til 48 sldl. To køer, to ungnød stude, en lille kvie, en sort kalv, fem får og tre lam samt tre svin var 33 sldl. 2 mark værd. Der var korn i laden for 24 sldl. 2 mark, og boet ejede en vogn, en plov og en harve til en samlet værdi af 5 sldl.

Det sparsomme indbo bestod af en kobberkedel, og af jern var der en gryde, en kedelkrog, en økse og en liden naur, en skærekniv og en hólé. De få møbler og andre ting af træ var to egetræskister, den ene med lås, to egetræsskabe, hvoraf den ene også havde lås, et bord med åben fod, en kværn, nogle sold, en gammel ølfjerding, fire sibøtter, en kornbøtte og en smør-bøtte. "Enkemanden samt børn med formynder og andre vedkommende blev lydelig tilspurgt, om intet videre var boet tilhørende, som til skifte og deling burde ankomme med formening samme nu at tilkendegive, hvortil de samtlige svarede nej. Thi bedrager alt forskrevne boets midler sig til penge 130 sldl."

Derimod kongelig majestæts fordring og ordinære udgifter som efter forordningen forlods udtages. Hvor mange fag bygningerne bestod af er ikke oplyst, for pladsen er tom, men det, der var skulle repareres for 20 sldl. Der skulle være fire dygtige plovbæster til en værdi af 60 sldl. og to køer, en ungnød og 3 får til 22sldl. 1 mark og vogn, plov med redskaber til 2 sldl., og der skulle være sædekorn for 13 sldl. 8 sk. Og som alt boet skal gå i deling så udtages forlods udgifterne til regimentskassen på 3 sldl. 3 mark så udgifterne med skifteomkostningerne blev på 137 sldl. 1 mark 8 sk. Så der kunne ikke blive noget til deling imellem enkemanden og børnene. Dog lover og indgår faderen af kristen kærlighed at give hver af forbemeldte tre drengebørn 6 sldl., og pigen, som er hjemme hos faderen, med tiden, næst guds forsyn ved stedet at konservere, ellers i des mangel at give hende ligeledes 6 sldl., som han lover enhver af dem med rede penge eller gode fornøjelige varer skadesløs at betale. Så er al boets midler manden Anders Christensen under hænder anbetret og overleveret med vilkår ej alene til den ved stedet reservede besætning at være ansvarlig, men og bygningerne at forbedre og i god stand vedligeholde, samt skatter og udgifter i rette tide op på sine steder at erlægge og klarere, endvidere stedet lovligt at bebo, hvormed dette da således er sluttet, afhandlet og tilendebragt, som vi med samtlige vore hænders underskrift bekræfter. Datum ut supra.³³⁷

Efter Anders Christensens død fæstede Peder Jensen gården, mod at han ægtede datteren Maren Andersdatter. Det var dog kun en halv gård med 25 fag huse og med hartkorn 2 td. 4 skp. og 3 fjr. skov.³³⁸

267. RASMUS LAURITSEN, født i Sorring, død sst. Gift med Kirsten Rasmusdatter, født i Skellerup, død i Sorring.

Rasmus Lauritsens kone Kirsten Rasmusdatter var fra Skellerup i Linå sogn. Efter hendes far Rasmus Andersens død, fik Søren Poulsen i Skellerup udstedt tingsvidne den 4. maj 1667. "Niels Nielsen i Tovstrup på hustru Anne Rasmusdatters vegne, Rasmus Lauritsen i Sorring på hustru Kirsten Rasmusdatters vegne gav ham afkald for arv efter deres salig far Rasmus Andersen og bror Anders Rasmussen og mor Johanne Sørensdatter, når hun afgår ved døden, og efter deres søster Ellen Rasmusdatter, som for nogen tid siden er rejst udenlands".³³⁹

6. marts 1669 lovbød Niels Nielsen i Sorring på 3. ting den part, hans hustru Karen Lauritsdatter kunne tilfalde efter hendes salig far Laurits Rasmussen, i det selvejerhus han påboede, med varsel til Barbara Lauritsdatter, Anders Lauritsen, Laurits Lauritsen, Johanne Lauritsdatter og Rasmus Lauritsen i Sorring.³⁴⁰

337. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1723 2/12, fol. 197.

338. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1724 15/12, fol. 192.

339. LAV. Gern herreds tingbog 1667 4/5, fol. 26.

340. LAV. Gern herreds tingbog 1669 6/3, fol. 20.

268. KAREN LAURITSDATTER, født i Sorring, antagelig død før 15. juli 1682 sst. Gift før 20. februar 1669 med Niels Nielsen, død efter 15. juli 1682.

Børn:

- < 560. Magdalene Nielsdatter.
- 561. Karen Nielsdatter.
- 562. Bodil Nielsdatter.

Niels Nielsen i Sorring gav den 20. februar 1669 afkald på sin hustru Karen Lauritsdatters vegne for arv efter hendes salig far Laurits Rasmussen, som boede og døde i Sorring.³⁴¹ Der blev dog gjort undtagelse med hensyn til arvepart i selvejet. Afkaldet blev givet til hans svigermor Barbara Lauritsdatter og modtaget af dennes bror Anders Lauritsen.

Karen Lauritsdatter døde muligvis før 1682, for hun er ikke nævnt i det skøde, som blev udgivet af "Niels Nielsen i Sorring 15. juli 1682, da han på sine børns vegne, nemlig Malene Nielsdatter, Karen Nielsdatter og Bodil Nielsdatter, solgte al den lod og part, som de arvelig var tilfalden efter deres salig oldefar [i gården] med dens tilliggende gadehus".³⁴²

270. JOHANNE LAURITSDATTER, født i Sorring, død sst. Gift 4. november 1683 i Dallerup med Niels Andersen Lovring, død i Sorring 18. september 1729.

Barn:

- < 563. Anders Lovring.

Johanne Lauritsdatters mand Niels Andersen Lovring har sat sig mange spor i tingbogen, ikke mindst fordi der flere gang var problemer med, hvem der faktisk ejede det hus i Sorring, hvori de boede, nemlig det hus som Barbara Lauritsdatter beboede sammen med sit "barn Johanne" i 1678, da regnskabet til kop- og kvægskatten blev skrevet. Den 2. marts 1698 stævnedes Laurits Bondes enke Niels Lovring på hustrus vegne for den part i det gadehus, Barbara Lauritsdatter er fradød, som Niels Rytters børn er arveligt berettiget.

Da sagen igen kom for retten, viste det sig, at den var temmelig indviklet, for da mødte Jens Fogh, prokurator af Århus på salig Jens Andersens efterladte hustrus lavværge Jens Jacobsen i Århus hans vegne, og stævnedes Karen Nielsdatter i Sorring for de skøder, hun kunne have på det hus i Sorring, Niels Lovring påboer, samt Niels Lovring med sit skiftebrev efter Barbara Lauritsdatter, og ligeledes stævnedes han Niels Nielsen Rytter og børn for deres arvepart i det hus, Niels Lovring påboer.

På Jens Foghs begæring fremlagde Niels Lovring skiftebrevet, dateret 11. juni 1681, hvori der nævnes et pant, salig Jens Andersen på Bogensgård har i omtalte hus, men også at han eller hans hustru aldrig har fået afgiften deraf, hvilken er leveret til salig Laurits Bonde, hvilket Niels Lovring bevidnede.

Laurits Nielsen i Mollerup på Karen Nielsdatters vegne fremlagde to skøder på huset i Sorring, som var dateret 29. maj 1669 og 15. juli 1682, og hvad angår lejen, da påstod han, at Karen Nielsdatter aldrig modtog mere end hendes andel, og fremlagde tingsvidne dateret 22. august 1674 angående udgiften af huset, som ligger til den gård, salig Laurits Bonde påboede.

Derpå blev dømt, da Maren Villumsdatter i Århus beviser med pantebrev dateret 3. maj 1679, at omtalte selvejerhus er pantsat til hendes første mand salig Jens Andersen for 63 daler, siden med skiftebrev efter salig Barbara Lauritsdatter dateret 11. juni 1681, hvor salig Jens Andersen forblev ved sit pant i huset, da boets midler ikke kunne strække til salig Jens

341. LAV. Gern herreds tingbog 1669 20/2, fol. 17.

342. RA. Rentekammeret, diverse dokumenter vedr. ryttergodset 1680-1774 (Rik. 2215.219), Laust Andersens gård, skøde nr. 2.

Andersens fordring, og da Barbara Lauritsdatters arvinger ikke har indfriet pantet, bør salig Jens Andersens arvinger beholde det, og den oppebårne husleje betales til dem.³⁴³

Derefter lovbød Maren Villumsdatter salig Niels Harlevs i Århus, huset første gang i november 1698, men først 15. marts 1699 skete det tredje lovbud. Da mødte “regimentskriver Møller og gav tilkende, at Niels Nielsen Rytter i Sorring tilhørte den syvende og tolvte part i selvejerhuset, og Niels Nielsen bød sig i rette, eftersom han på hans hustrus vegne ejede tre søsterlodder i huset, så han mente at have prioritet før nogen anden.”

Lambert Nikolaj af Sorring, salig Laurits Andersen Bondes eftermand, tilbød at indløse samme hus på sin hustru [Kirsten Nielsdatters] vegne, da huset tilhører deres gård og fremlagde skøde af 29. maj 1699 og 15. juli 1682 samt tingsvidne af Gern herredsting 22. august 1674, hvoraf kan ses, at Lambert Nikolaj på sin hustrus vegne er berettiget en part i huset.

Der var altså tre forskellige, som mente, at de havde fortrinsret til at købe huset, men det var beboeren Niels Andersen Lovring ikke tilfreds med, for han svarede, “at gælden til Maren Villumsdatter er gjort i hans kones mors tid, hvorfor hans navn ikke findes i pantebrevet, og han fremlagde et skøde af Niels Nielsen Rytter i Sorring til Laurits Bonde og hans arvinger, som han formoder ikke bliver af nogen kraft, idet Niels Nielsen Rytter på skiftet efter salig Barbara Lauritsdatter af skifteforvalteren var gjort umyndig angående hans børns arvepart, dateret 11. juni 1681.” Derefter tilbød han at indløse pantet til Maren Villumsdatter.³⁴⁴

Niels Lovring var næsten fast “inventar” på tinget. Han havde allerede været der den 8. juni 1698, hvor “regimentskriver Møller stævnedes Sinding Andersens hustru i Sorring Johanne Jensdatter angående gæslinger, som er fundet hos hr. Søren Tygesen i Sejling, og som han har fået af hende,” og de var stjålet i Sorring. Folk, der havde søgt efter dem vidnede, “at de i Sejling fandt gæslinger både hos hr. Søren Tygesen og hos en pige Maren Sorensdatter, som er Johanne Jensdatters morbroders datter. Søren Tygesen berettede, at han havde fået gæslingerne af Johanne Jensdatters mor. Niels Andersen Lovring af Sorring med flere vedkendte sig gæslingerne og berettede, at hun før havde været taget for tyveri, og hun blev forbudt at lade sine midler bortkomme,” og hendes ejendele blev derefter registreret.³⁴⁵

“Kongelig majestæts jægermester de la Roche stævnedes Christian Fischer på Lavengård og hans tjener Niels Pedersen i Møllerup angående hans bøsse, som blev fundet i en kulmile mellem Sorring og Oustrup. Laurits Pedersen i Tovstrup på Niels Pedersens vegne svarede, at eftersom bøssen blev fundet af en mand i Sorring, de kalder gale Peder, som sjældent søger guds hus og som bespotter gud med blodige eder og banden, om hans ord da bør stå til troende, hvortil dommeren svarede, at han, hans hustru og datter ikke skulle hindres i at vidne, hvorefter Peder Jensen i Sorring vidnede, at da han ville lægge tørv på sin mile i Sorring skov, fandt han en bøsse deri, og på vejen hjem kom Niels Andersen Lovring af Sorring ridende, og han vedkendte sig bøssen og tilbød ham findeløn, hvilket han afviste, og da han kom hjem, blev bøssen lagt på loftet. Senere kom Niels Pedersen af Møllerup og tilbød ham findeløn for bøssen, og hans husbond Lambert Nikolaj kom og spurgte, om han måtte få bøssen, og hans bror Søren Jensen sagde til ham, skil dig af med den gamle bøsse.

Karen Christensdatter, Peder Jensens hustru vidnede ligesom sin mand, samt at Niels Lovrings hustru Johanne Lauritsdatter tilbød hende findeløn for bøssen. Peder Jensens datter Inger Pedersdatter vidnede som sin mor. Skovriderne vidnede, at Niels Pedersen i 12-14 år havde været berygtet for krybskytteri i kongelig majestæts vildtbane, og han var anholdt derfor, men blev fri, da det ikke kunne bevises. Hofjægermesteren begærede, at Niels Ander-

343. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1698 2/3, fol. 174, 30/3, fol. 178.

344. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1698 2/11, fol. 220, 1699 1/3, fol. 238, 15/3, fol. 240.

345. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1698 8/6, fol. 191.

sen Lovring skulle stille kaution, og Lambert Nikolaj af Sorring og Jens Skatmand af Klintrup lovede, at han skulle blive tilstede.”

Det var nok ikke så klogt at vedkende sig bøssen, for krybskytteri blev straffet hårdt, og siden der skulle stilles garanti for, at Niels Lovring ikke måtte tage bort, så har det været, fordi han var under mistanke ved at have vedkendt sig bøssen, og han kom da også på andre tanker, for tre uger efter stævnedes han “Niels Pedersen i Mollerup angående en bøsse, som blev fundet i en kulmile i Sorring skov.” Der blev aflagt vidne på, hvorledes den ene efter den anden havde forsøgt at få bøssen fra Peder Jensen, som havde fundet den i sin kulmile, ved at love ham penge og korn, men uden held. Niels Lovring spurgte Peder Jensen, i hvis navn han og senere Knud Jensen i Mollerup begærede bøssen af ham, hvortil han svarede, i Niels Pedersens navn, hvilket beviste, at Niels Lovring intet havde med bøssen at gøre.”

Tre uger efter blev Niels Andersen Lovring i Sorring atter stævnet i sagen angående den bøsse, som blev fundet i en kulmile i Sorring, men dommen blev, “da Niels Lovring har været Niels Pedersens bud til at skaffe ham hans bøsse igen, som Peder Jensen fandt i hans mile, så bør han være fri for tiltale.” Fjorten dage senere stævnedes jægermesteren så Christian Fischer på Lavengård, Niels Pedersen og Jens Pedersen i Mollerup og Laurits Envoldsen af Alling angående dyretyveri i kongelig majestæts vildtbane. Niels Andersen Lovring af Sorring og Niels Pedersens kone Karen Sørensdatter af Mollerup blev ligeledes stævnet, men det var for at vidne om krybskytteriet.³⁴⁶

Så var der stille nogen tid bortset fra lidt spektakel i januar 1700, om en ungnød Niels Lovring havde købt af Lambert Nikolaj, den blev syg og nødslagt, og der var uenighed, om det var den samme, som han havde købt, men det endte dog med forlig og løfte om at pleje god omgængelse med hverandre.³⁴⁷

Senere samme år stævnedes regimentsskriveren Niels Andersen Skomager og hans søn Hans Nielsen i Sorring for dom, angående overlast de havde øvet på Niels Lovrings pige Maren Lauritsdatter. Desuden blev det forlangte at Niels Skomager skulle forlade det hus, hvori de boede ulovligt. Det blev bevidnet, at Niels Skomagers hustru Dorte Jørgensdatter havde sagt, at hun skulle bede Gud, at Niels Lovring skulle få en ulykke, og nogle andre vidnede, at hun skulle have sat en brændende tørv i stråtaget på salig Erik Jørgensens hus, som dog blev slukket, og da de ransagede Niels Skomagers hus, fandt de fåre- og lammeskind skjult. Andre vidnede, at Hans Nielsen slog Niels Andersen Lovrings pige.³⁴⁸

I de efterfølgende år var der tvistighed mellem Niels Lovring og de øvrige bymænd om fortjenesten, men det nævnes først, da de var blevet forligt, men da der var gjort skade på Niels Lovrings eng og korn, var det regimentsskriveren, der tog affære på hans vegne, og da de Sorring mænd ikke har kunnet nægte, at deres fæmon har gjort skade på hans eng og korn, blev de dømt til at erstatte ham skaden.³⁴⁹

Imidlertid var Maren Villumsdatter i Århus blevet gift igen, og hendes nye ægtemand Jørgen Friis, som var handelsmand i Århus, stævnedes i december 1704 flere personer for restancer, men Niels Andersen Lovring i Sorring, Niels Jensen i Linå og Niels Borum i Tovstrup aflagde ed på, at de intet skyldte ham.³⁵⁰

Februar 1706 stævnedes Jens Jacobsen fra Århus nogle folk fra Sorring, og han kunne fremlægge dom og tingsvidne, hvorefter de efter forrige og denne dom skulle betale deres gæld. Niels Lovring i Sorring gjorde ed på, at han intet skyldte Jens Jacobsen, som denne af

346. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1699 3/5., fol. 259, 24/5, fol. 165, 14/6, fol. 171, 28/6, fol. 278.

347. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1700 17/1, fol. 321, 24/1, fol. 322.

348. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1700 8/9, fol. 359.

349. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1701 15/6, fol. 404, 3/8, fol. 409, 7/9, fol. 412, 21/9, fol. 413.

350. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1704 3/12, fol. 126.

medyndk har foræret den fattige krøbling i Låsby, men alligevel betalte han 3 mark 2 sk., som Jens Jacobsen af Århus har foræret et almisselem i Låsby.³⁵¹

1707 blev der igen strid om, hvem der havde mest ret til det selvejerhus, hvori Niels Andersen Lovring boede, derfor stævnedes han Maren Villumsdatter, salig Jørgen Friises af Århus angående skøde på hans hus i Sorring ifølge fremlagte købebrev, dateret 7. april 1699. Postyrret ser ud til at være forårsaget af, at Lambert Nikolaj nu var død, og dennes formand Laurits Andersen Bondes gård nu var blevet Peder Herlovsens ejendom, så han fremlagde også et skøde, hvortil Niels Lovring protesterede, idet skødet angik en del af hans iboende hus, hvilket fremgik af adkomster dateret 9. maj 1668 og 15. juli 1682, hvoraf ses, at salig Laurits Bondes arvinger er berettiget nogle parter i Snedkerhuset.

Det af Peder Herlovsen i Sorring fremlagte skøde lød: "Lambert Nikolaj og hustru Karen Nielsdatter, begge i Sorring, Anders Nielsen Mollerup og Anders Lauritsen Bonde, begge af Vestervig, på egne vegne, Jesper Pedersen i Ovstrup på hustru Maren Lauritsdatters vegne, Rasmus Jensen i Tovstrup på hustru Birgitte Lauritsdatters vegne skøder til ungkarl Peder Herlovsen, barnfødt i Galten og hans kæreste Mette Lauritsdatter Bonde er deres arverettighed i den selvejer bondegård i Sorring, salig Laurits Bonde påboede samt anpart i det hus, Niels Lovring påboer, dog den umyndige søn Jens Lauritsens broderlod undtaget, og de har bedt Knud Herlovsen, visiterer i København og Laurits Nielsen i Mollerup med dem at underskrive, dateret 30. november 1706.

Fjorten dage senere fremlagde Niels Lovring en dom udstedt 30. marts 1698, hvoraf man kunne se, at Maren Villumsdatters første mand Jens Andersen var indført i hans hus for gæld, hvilken gæld ikke var indfriet af Barbara Lauritsdatters arvinger, og da Maren Villumsdatter har leveret ham dommen og købebrevet, og han har betalt hende for huset, så bør hun levere ham skøde. En uge senere begærede Niels Lovring dom i sagen, og den blev så: "Da det med købebrev bevises, at han har betalt Maren Villumsdatter 44 sldl. for den part, hun var berettiget i huset, så bør han og hans arvinger nyde, bruge og beholde det upåanket".³⁵²

Imens den sag pågik, var der på grund af Peder Herlovsens overtagelse af salig Laurits Andersen Bondes gård igen blevet strid om rettighederne i Bjarup mose. En del forskellige vidner, som alle i kortere eller længere perioder havde lejet sig ind i mosen, blev derefter forhørt. Niels Andersen Lovring vidnede, at han havde slået engskifterne en snes år, som hans godemor Barbara Lauritsdatter havde haft i leje af salig Jørgen Eriksen, og da salig Laurits Bonde var afgået ved døden, ville hans enke Karen Nielsdatter ikke længere leje dem ud, og spurgte sin bror, hvorledes hun skulle forholde sig, hvortil han svarede, at hun skulle tie stille, til nogen tiltalte hende. Johanne Lauritsdatter af Sorring vidnede, at hendes mor Barbara Lauritsdatter havde lejet det ene engskifte i Bjarup mose, og de tre andre havde Anders Bonde i leje. Hvoraf det ses, at dette selveje efterhånden var delt på så mange hænder gennem arv og salg af arveparter, at man var nødt til at gå rettens vej for at få klarlagt ejendomsforholdene. Sagen var rejst af Jørgen Eriksen Skrædder, som ejede et af engskifterne, nemlig det som Barbara Lauritsdatter havde lejet af hans salig oldefar, dvs. farfar Jørgen Eriksen.³⁵³

De efterfølgende år ses Niels Lovring stadigvæk ofte på tinget, dels som vidne og dels som fuldmægtig for forskellige, her imellem også for regimentsskriveren og for folk i Århus.³⁵⁴

351. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1706 3/2, fol. 214-215, 24/2, fol. 218.

352. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1707 3/2, fol. 276, 16/2, fol. 280-281, 2/3, fol. 285, 9/3, fol. 286.

353. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1707 23/2, fol. 282.

354. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1708 7/6, fol. 368, 12/12, fol. 431, 1709 1/5, fol. 457.

1712 blev Niels Andersen Lovring stævnet for 10 mark, som var en 38 år gammel gæld til den rytter, som skulle underholdes af Anders Bondes gård, og hvoraf der skulle betales 10 mark af huset, som sidstnævntes søster Barbara Lauritsdatter og hendes mand mentes endnu at skyldte, som deres andel af rytterens forplejning, og det blev vidnet, at Barbara Lauritsdatters søn Laurits Lauritsen havde ophold i huset. Fjorten dage senere vidnede Lambert Nikolaj, som havde ejet gården, at Niels Lovring havde fået kvittering på hans afgift af huset, som står på gårdens grund, og Niels Lovring vidnede, at huset var arvet og købt af gården, hvorpå Jens Jensen Edslev af Tovstrup fremlagde sit indlæg, hvoraf han mener, at han bør have afgift til rytterforplejning. 30. marts begærede han så dom mod Niels Andersen Lovring, som fremlagde modregning, samt skødet fra 1631 og tingsvidne fra 1655. Sagen endte med forlig. Derefter stævnedes Claus Jensen af Sorring Niels Andersen Lovring for hans andel, som er den 16. part, hvoraf han bør betale rytterhold, og Niels Lovring tilbød at betale 10 mark.³⁵⁵

Den sidste sag i tingbogen, som Niels Lovring var indviklet i, var om ulovlig handel med brænde. Der indledtes med en regning til ham fra Jens Hagensen i Linå, som han dog med ed benægtede, og sagen udviklede sig til anklage mod Jens Hagensen for ulovlig skovhugst. Den indviklede sag sluttede med indførsel af en attest, som var underskrevet af Oluf Hansen Branderup i Sorring og hans hustru Ide Sofie Pedersdatter angående det træ, som indeholdt 14 læs, som Niels Lovring i Sorring solgte Tomas Hansen Murmand af Høver, som solgte det videre til Jens Hagensen i Linå.³⁵⁶

---

355. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1712 24/2, fol. 227, 9/3, fol. 229-30, 27/4, fol. 337 15/6 fol. 250.

356. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1713 14/6 fol. 354, 9/8 fol. 392-394.

OTTENDE SLÆGTLED

271. JENS HERLOVSEN, født i Galten omtrent 1674, død sst., begravet 17. oktober 1724. Gift med Jytte Nielsdatter, født omtrent 1692, død i Galten, begravet 21. december 1758.

Børn:

- 564. Herlov Jensen, født omtrent 1717.
- < 565. Knud Jensen, døbt 18. juni 1719.
- < 566. Niels Jensen, døbt 14. juni 1722.
- 567. Anne Jensdatter, døbt 12. november 1724.

Den 24. juli 1721 fik Jens Herlovsen skøde på sin gård i Galten: "Kendes vi os underskrevne jeg Anne Pedersdatter her i Galten, tillige med min lavværge Jens Jensen Lundgård i Rode, såvel og min søn Peder Herlovsen i Kalbygård, at vi med vores fri vilje og velberåd hu har solgt, skødet og afhændet - til Jens Herlovsen, hans hustru og deres arvinger al den lod, del og part vi var berettiget og os tilhørende i den selvejer bondegård her i Galten, salig Herlov Jensen påboede og fradøde". Skødet er læst på Frisenborg birketing den 1. oktober 1721.¹

Jens Herlovsen døde allerede tre år senere, og den 18. november 1724 blev der holdt skifte i Galten mellem hans efterladte enke Jytte Nielsdatter og deres i ægteskab sammen avlede børn Herlov Jensen 7 år, Knud Jensen 5 år, Niels Jensen 2½ år og Anne Jensdatter, som kun var 3 uger gammel. Som formynder og nærmeste frænde mødte børnenes farbror Peder Herlovsen fra Kalbygård.

Boopgørelsen indledes med gårdens dyr, som der var ret mange af. De blev vurderet til 307 sldl. 1 mark. Der var korn i laden for 232 sldl. 3 mark, og rugsæden i marken beregnedes til 17 sldl. 2 mark i værdi. Indbofortegnelsen begynder med to borde, det ene med lukket fod og det andet med åben fod og skuffe, flere kister og et stort egetræsskab med fem rum og to låse. Foruden en del kedler af kobber og messing, var der en morter med støder af malm, tre par lysestager, en af metal, en af messing og et par af tin, tolv tallerkener, otte fade og to skåle med låg var af tin, et par krus af hollandsk stentøj, lygter med glas og to spejle.

Boet var godt forsynet med sengetøj og den salig mands gangklæder var hele 35 sldl. 8 sk. værd. Der var blandt andet en fin sort klædeskjole med vest og bukser, en brun hjemgjort vest havde 28 sølvknapper, en linned brystdug havde 12 sølvknapper, og der var tre skjorteknapper og et par skospænder af sølv. Hatte, sko og støvler nævnes, men ikke skjorter og andet linned, som han dog vel også har haft. Sammen med tojet nævnes også et lille sølvbæger. Jens Herlovsen havde en dansk bibel og flere bøger bl. a. med titlerne: "Salig Gehejmeråd Krabbes og Salig Axel Scheels Ligprædikener, Forgården Til Guds Tabernakkel, rimvis forfattet". Endvidere "en bog kaldt Den Strid - Den Kirke, Den Forandrede Ny Salmebog, Himmelvej indeholdende 793 spørgsmål, og De Bedendes Åndelige Kæde".

Gården, som var en selvejergård, blev værdisat til 400 sldl., så boets formue blev med løsøre i alt 1354 sldl. 1 mark 4 sk. Besværingen var på 219 sldl. 2 mark 2 sk. Peder Herlovsen på Kalbygård, som var den salig mands bror, fordrede efter en panteobligation 100 sldl., end videre krævede han på sin afdøde bror Knud Herlovsens børns vegne i København en sjettede part af gårdens selvejerrettighed, som de endnu udi arv havde til gode efter deres salig far og siden af skifte efter deres salig farmor Anne Pedersdatter. De samlede udgifter blev på 487 sldl. 2 mark 4 sk., så der til deling mellem arvingerne blev 866 sldl. 2 mark 4 sk.²

1. RA. ADK.1767 gård nr. 98, skøde nr. 2.

2. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1724 18/11, fol. 262.

272. PEDER HERLOVSEN, født i Galten omtrent 1679, død i Kalbygård, begravet 4. juni 1737 i Låsby. Gift i Dallerup 9. marts 1707 med Mette Lauritsdatter, født i Sorring omtrent 1685, død i Kalbygård, begravet 4. juli 1761.

Børn:

- < 568. Anne Pedersdatter, født 17. oktober 1707 i Sorring, døbt 21. oktober 1707.
- < 569. Maren Pedersdatter, døbt 1. januar 1709 i Dallerup.
- 570. Laurits Pedersen, født omtrent 1718, begravet 24. juni 1731 i Låsby.
- 571. Karen Pedersdatter, født omtrent 1721, begravet 1. februar 1722 i Låsby.
- 572. Berend Pedersen, døbt 24. januar 1723.
- 573. Edel Pedersdatter, døbt 3. juni 1725, begravet 11. juni 1726.
- < 574. Anders Pedersen, døbt 8. juni 1727.
- 575. Herlov Pedersen, døbt 27. august 1730.

Peder Herlovsens kone Mette Lauritsdatter var datter af Laurits Andersen Bonde og Karen Nielsdatter Moldrup i Sorring.

I 1707 fremlagde Peder Herlovsen i Sorring på Framlev-Gern herreders ting et skøde på en gård i Sorring udstedt af Lambert Nikolaj og hustru Karen Nielsdatter af Sorring, Anders Nielsen Moldrup og Anders Lauritsen Bonde, begge af Vestervig på egne vegne, Jesper Pedersen i Oustrup på hustru Maren Lauritsdatters vegne, Rasmus Jensen i Tovstrup på hustru Birgitte Lauritsdatters vegne, som alle skødede til ungkarl Peder Herlovsen, barnfødt i Galten og hans kæreste Mette Lauritsdatter Bondesdatter deres arve rettighed i den selvejer bondegård i Sorring salig Laurits Bonde påboede, samt anpart i det hus, Niels Lovring påboer, dog den umyndige søn Jens Lauritsen broderlod undtaget, og de havde bedt Knud Herlovsen, visiterer i København og Laurits Nielsen i Mollerup med dem at underskrive. Skødet var dateret 30. november 1706.

Den 27. november 1707 stævnedes Peder Herlovsen af Kalbygård, Jesper Pedersen i Oustrup, Rasmus Jensen i Tovstrup, Lambert Nikolaj i Sorring og hans hustru for lovbud af den selvejergård i Sorring, som salig Laurits Bonde påboede, undtagen den umyndige søn Jens Lauritsen part, og fremlagde sin svoger assessor Peder Nielsen Moldrup på Vestervig hans tilståelses attest, og Peder Herlovsen lovbød gården på første ting.³ Den før omtalte sælger Lambert Nikolaj var efter Laurits Bondes død blevet gift med hans enke Karen Nielsdatter Moldrup. I 1735 var Peder Herlovsen med til skiftet efter Johanne Jespersdatter i Tulstrup som formynder for børnene. Han omtales der som hendes mosters mand, og hendes forældre var Jesper Pedersen og Maren Lauritsdatter Bonde i Oustrup.⁴ Da Mette Lauritsdatter 76 år gammel blev begravet i Låsby, skrev præsten kun: "den gamle enke i Kalbygård."

273. KNUD HERLOVSEN, født i Galten, død i København før 1724.

Knud Herlovsen var i 1707 visiterer i København, og underskrev som vitterlighedsvidne et skøde til broderen Peder Herlovsen, som da boede i Sorring.⁵ I skiftet 1724 efter broderen Jens Herlovsen i Galten nævnes det, at Knud Herlovsen var død, men at hans børn i København havde hans arv efter deres farmor Anne Pedersdatter til gode i boet.⁶

274. MAREN PEDERSDATTER, født i Galten omtrent 1691, død sst., begravet 8. december 1758. Gift i Galten 16. juni 1726 med Niels Pedersen, født omtrent 1697, død i Galten, begravet 10. februar 1763.

3. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1707 16/2, fol. 281, 1709 27/11, fol. 44.

4. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1735 30/7, fol. 114.

5. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1707 16/2, fol. 281.

6. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1724 18/11, fol. 262.

Maren Pedersdatter og Niels Pedersen havde ingen livsarvinger, så da der i 1759 blev holdt skifte efter hende, var arvingerne enkemanden Niels Pedersen, hendes afdøde bror gårdmand i Galten Anders Pedersens to børn Jens Andersen, som tjente i Galten, og Maren Andersdatter, var også død. Hun havde været gift med Laurits Lauritsen i Galten, så det blev dennes tre døtre Maren på otte år, Karen på syv år og Anne Lauritsdatter, som var fem år gammel, der blev nævnt som hendes arvinger. En halvbror skovfoged Peder Galten i Salten blev tillige nævnt som hendes arving.

Bryggekedlen til 8 rdl. var den højst vurderede genstand i løsøret, og der var to sølvskeer til en værdi af 2 rdl. 4 mark. Maren Pedersdatters klæder var kun 4 rdl. 1 mark 3 sk. værd, og der var, som ofte når der er tale om ældre folk., ikke ret meget løsøre til vurdering. Gårdens dyr blev vurderet til 95 rdl. og indboet i alt til 156 rdl. 5 sk. Gården skulle repareres for 60 rdl., som sammen med de nødvendige dyr og andet til gårdens drift blev til 136 rdl. Da der også var gæld, blev den samlede besværing 199 rdl., så der intet kunne blive til arvingerne.⁷

275. ANDERS PEDERSEN, født i Galten, døbt 8. marts 1696, død sst., begravet 3. april 1757. Gift i Galten 3. marts 1726 med Jytte Nielsdatter, født omtrent 1692, død i Galten, begravet 21. december 1758.

Børn:

< 576. Maren Andersdatter, døbt 22. september 1726.

< 577. Jens Andersen, døbt 20. marts 1729.

Anders Pedersen og Jytte Nielsdatter, som var Jens Herlovsens enke, fik dispensation til ægteskab, fordi Anders Pedersen og Jens Herlovsen var beslægtede i tredje led,⁸ og samme år de blev gift, betalte han 10 rdl. i husbondhold af selvejergården i Galten, som var på 6 td. 1 alb. hartkorn og med 3 fjr. 2 alb. skovtilliggende og 58 fag huse. I 1743 forlod han gården i fattig tilstand og overdrog den til sin stedson Knud Jensen.⁹

276. KAREN PEDERSDATTER, født i Galten, døbt 26. februar 1699, død sst., begravet 16. september 1768. Gift 1. i Galten 10. november 1720 med Jens Rasmussen Munk, død sst., begravet 3. april 1741. Gift 2. i Galten 18. maj 1742 med Frands Simonsen.

Børn i første ægteskab:

578. Morten Jensen, døbt 1. januar 1731.

< 579. Birthe Jensdatter, døbt 30. januar 1735.

Karen Pedersdatters mand Jens Rasmussen Munk var anneksbonde, så afgifterne af den gård, han beboede, var en del af præstens indtægt. Han havde været gift før, så Karen Pedersdatter blev stedmor til hans fem børn, en søn og fire døtre, hvoraf nogle var døde, og nogle af dem boede i København, da deres far Jens Rasmussen Munk døde. Han og Karen Pedersdatter havde to børn Morten Jensen, som var 11 år og Birthe Jensdatter 7 år gammel. For dem mødte enkens søsters mand Niels Pedersen i Galten.

Bohavet var almindeligt, og der var ikke særlig meget, Jens Rasmussens klæder blev vurderet til kun 2 rdl. 5 mark 8 sk. Gårdens dyr var 48 rdl. 12 sk. værd, og hele formuen var 84 rdl. 4 mark 1 sk. Bygningerne på 35 fag skulle repareres for 48 rdl., og alene bæsterne skulle være af 40 rdl. værdi. Nogle af Jens Rasmussens ældste børn havde endnu deres mødrene

7. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1759 1/10, fol. 48.

8. LAV. Århus bispearkiv, ægteskabsdispensation 1725 1/10.

9. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1726 26/10, fol. 228, 1743 16/3, fol. 231.

arv stående i boet, og der var gæld både til præsten og tjenestefolkene, så med de samlede udgifter på 164 rdl. 4 mark 7 sk. “mangler der til enhvers betaling 50 rdl. 4 mark” står der i skiftet. “Ikke des mindre lovede enken at anvende al flid til muligste betaling, men erindrede derhos, at hun hos den yngste datter havde en præntion, der formedelst omstændighederne ikke kunne nævnes”. Hun ville tale med hende om det, og sønnen var rømt uden myndighedernes og forældrenes vilje, og han havde været stedet til mere skade i hans faders høje alderdom, end arveparten tredobbelt kunne betales med.¹⁰

Karen Pedersdatter blev ved stedet og blev gift igen med Frands Simonsen. Da hun døde, var gården blevet købt af Frisenborg, så derfor er skiftet efter hende indskrevet i Frisenborg skifteprotokol den 16. december 1768. Som hendes arvinger nævnes foruden ægtemanden hendes søn Morten Jensen på 38 år, som tjente Anders Nielsen i Låsby og Birthe Jensdatter, som var gift med Simon Rasmussen i Låsby. Frands Simonsen tilkendegav, hvorledes han var kommet overens med sine to stedbørn om, hvad de skulle have efter deres salig mor og far, og han fremlagde deres afkaldsbrev. “Kendes vi underskrevne, jeg Morten Jensen på egne og jeg Simon Rasmussen i Låsby på min kære hustru Birthe Jensdatters vegne og hermed tilstår, det vi ifølge skete forening om vor fædrene og mødrene arv har annammet fyldest til vores fornøjelse udi rede penge et hundrede og tyve rigsdaler arv og for en seng tretten rigsdaler og to mark tilsammen 133 rdl. 2 mark til mig Morten Jensen. Og 50 rdl. i arv tillige med den afdødes gangklæder til min hustru Birthe Jensdatter, som vi alt rigtig har modtaget og annammet. Så vi efter denne dag ingen ydermere arv efter salig Jens Rasmussen Munk og salig Karen Pedersdatter har at fordre eller påstå, men derimod takker vores elskelige stedfader Frands Simonsen for rigtig og god betaling i alle måder, og hvorfor vi hermed i kraft af loven med dette fuldkommen afkald og kvittering, som uden videre stævning om forlanges til tinge må læses og protokolleres, og til den ende denne med vore egne hænder undertegnet, stedfæstet skete i Galten den 17. september 1768. Morten Jensen. På min hustrus vegne Simon Rasmussen. Til vitterlighed Knud Jensen og Jens Herlovsen.”

Der må have været et ganske pænt overskud i boet, for det blev uden videre godkendt, at Karen Pedersdatters to børn skulle have et så stort beløb, og skiftet slutter med, at boet blev overladt til Frands Simonsen, som lovede at holde skifteforvalteren skadesløs.¹¹

278. RASMUS RASMUSSEN, født i Javngyde omtrent 1718, død sst., begravet 30. juli 1773 i Tulstrup. Gift i Dover 3. oktober 1749 med Anne Tomasdatter, født i Siim omtrent 1726, død i Javngyde, begravet 30. november 1787.

Rasmus Rasmussens svigerforældre var gadehusmand i Siim Tomas Simonsen og Maren Rasmusdatter.¹² 1749 fik Rasmus Rasmussen fæstebrev på sin afdøde far Rasmus Jensens halve gård i Javngyde. Gården havde et tilliggende hartkorn på 3 td. 1½ alb. og 1 skp. ½ alb. skov. Der var 34 fag bygninger og Rasmus Rasmussen betalte ikke noget i indfæstning, så gården har næppe været i særlig god tilstand.¹³

279. KAREN RASMUSDATTER, født i Javngyde. Gift 1. i Tulstrup, trolovet 29. april 1738 med Søren Jensen, død i Tørring, begravet 11. januar 1756 i Tulstrup. Gift 2. sst. 12. april 1757 med Niels Nielsen fra Røgen, født omtrent 1733, begravet 22. oktober 1757 i Tulstrup. Gift 3. 17. oktober 1758 med Christen Nielsen fra Hårby.

10. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1741 2/11, fol. 183.

11. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1768 16/12, fol. 213.

12. Sten Holger Andersen: Dover Sogn, manuskript i Ry lokalhistoriske arkiv.

13. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1749 24/10, fol. 73.

Børn i første ægteskab:

- 580. Mette Sørensdatter, døbt 30. marts 1739.
- 581. Johanne Sørensdatter, døbt 5. januar 1744.
- 582. Anne Sørensdatter, døbt 17. oktober 1745.
- 583. Kirsten Sørensdatter, døbt 16. april 1747.
- 584. Karen Sørensdatter, døbt 6. april 1749.
- 586. Rasmus Sørensen, døbt 13. april 1751.

Karen Rasmusdatters mand Søren Jensen havde året før de blev gift fæstet sin far Jens Mortensens gård i Tørring, som var på 2 skp. 1 fjr. 1 alb. hartkorn, og desuden noget kirkejord på 2 td. 2 skp. 1 fjr. og 30 fag huse, som han i alt betalte 2 rdl. for i indfæstning.¹⁴

Da Søren Jensen døde i 1757, blev Karen Rasmusdatter alene med en søn Rasmus Sørensen, som var 7 år, og fem døtre Mette Sørensdatter på 18 år, Johanne 13 år, Anne 11 år, Kirsten 10 år og Karen Sørensdatter 9 år gammel. Som formynder for børnene nævnes deres farbror Morten Jensen fra Nør Vissing for sønnen og den yngste datter, og den samme for Mette og Johanne, og for de to sidste deres morbror Rasmus Rasmussen af Javngyde.

Der var i boet en gammel halsknep af sølv. Desuden var der en bryggekedel, fire forskellige kedler og en lysestage af messing, et fad og fem tallerkener af tin og nogle glas. En bonnebog og en salmebog nævnes også og dernæst husgeråd, redskaber og værktøj af jern. Træmøblerne bestod foruden et bord af stole og kister, et skab med en fyrretræs bordplade, et hængeskab, og en lysestage af træ nævnes også. Sengetøjet blev vurderet sammen med en egetræsseng og en halv seng med egestolper.

Den afdødes klæder var 9 rdl. 5 mark 14 sk. værd og bestod af en blå vadmelskjole, to trojer, en linned undertroje, to par skindbukser og et par blå af vadmæl, tre tilberedte skind, et blåt klædes hatslag, en hat med bånd og metalspænde, et par gamle støvler, en blå bunden nattroje, et par gamle sko med messingspænder, tre skjorter og to halsklude af horgarn, to par blå og et par gamle strømper.

Der var fire heste, to hopper og et fol, samt fire køer og to kvier, ni gamle og fire unge får og syv svin af forskellige slags. Dyrene blev vurderet til i alt 66 rdl. 1 mark 12 sk. Hele boets værdi blev opgjort til 151 rdl. 4 mark 4 sk. Bygningerne på 33 fag skulle repareres for 20 rdl., som sammen med værdien af dyr og redskaber blev til 100 rdl. En del gæld var der også, blandt andet til Knud Herlovsen og til tjenestefolk. Udgifterne på i alt 170 rdl. 5 mark oversteg boets formue med lidt over 19 rdl., så der blev intet at arve.¹⁵

280. KAREN JENSDATTER, født i Galten, døbt 6. juni 1697, død sst., begravet 29. december 1742. Gift med Rasmus Pedersen, født i Galten omtrent 1683, død sst., begravet 29. december 1762.

Børn:

- < 586. Peder Rasmussen Galten, født før 20. februar 1718.
- < 587. Ellen Rasmusdatter, døbt 19. januar 1721.
- < 588. Jens Rasmussen, døbt 27. december 1723.
- < 589. Birgitte Rasmusdatter, døbt 15. september 1726.
- < 590. Knud Rasmussen, døbt 14. april 1729.
- 591. Herlov Rasmussen, døbt 23. marts 1732.
- 592. Knud Rasmussen, døbt 1. maj 1735.
- 593. Peder Rasmussen, døbt 25. september 1738.
- 594. Søren Rasmussen, døbt 24. april 1740.

14. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1737 15/10 ,fol. 118.

15. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1757 24/10, fol. 415.

Karen Jensdatters mand Rasmus Pedersen blev født i Galten, før de bevarede kirkebøger begynder. Hans forældre hed Peder Rasmussen Søgård og Birgitte Sørensdatter. De blev i 1707 stævnet til tinget, fordi Peder Søgårds hustru Birgitte Sørensdatter havde lavet tumult anden juledag i Galten kirke, og i en strid om jord i 1711 vidnede Rasmus Pedersen, at hans far hed Peder Søgård.¹⁶

Den 14. april 1740 blev Rasmus Pedersens mor Birgitte Sørensdatter begravet i Galten. Han og hans søskende arvede deres søster Karen Pedersdatter, som 1757 døde barnløs i Skovby. 1745 gav Rasmus Pedersen sin svigermor og svoger afkald for arv på sin hustrus vegne: "Kendes jeg underskrevne Rasmus Pedersen i Galten, at jeg af min kære svigermor Ellen Jørgensdatter og Niels Jensen, som nu ægter hendes datter sst., har annammet al den arvepart, som min hustru Karen Jensdatter efter hendes forældre salig Jens Lauritsen og hustru bemeldte Ellen Jørgensdatter har kunnet tilfalde".¹⁷

Karen Jensdatters og Rasmus Pedersens børn er helt opkaldt efter gammel sædvane, hvad børnene Ellen, Jens og Birgitte angår. Derfor er det rimeligt at antage, at de havde en ældre bror Peder, som er født på et tidspunkt, hvor Galten kirkebog er mangelfuld med hensyn til dåbsindførsler. Herimod kunne man indvende, at der var en anden søn ved navn Peder, men sønnen Peder Rasmussen, som fik tilnavnet Galten, da han blev gift i Herskind senest i slutningen af 1753, kan ikke være den søn, som blev døbt den 25. september 1738. Da Peder Rasmussen Galten døde i 1763, var hans børns værger broderen Jens Rasmussen og Anders Simonsen, som var gift med søsteren Birgitte Rasmusdatter.¹⁸

281. ANNE JENSDATTER, født i Galten, døbt 17. maj 1700, død sst., begravet 26. september 1757. Gift 1. i Galten 6. november 1729 med Knud Sørensen Knudsen, født i Galten omtrent 1686, død sst., begravet 10. december 1745. Gift 2. i Galten 21. oktober 1746 med Jens Herlovsen, født i Galten, døbt 19. marts 1724, død sst., begravet 3. januar 1788.

Børn i første ægteskab:

< 595. Niels Knudsen, døbt 29. oktober 1730.

< 596. Ellen Knudsdatter.

597. Knud Knudsen, døbt 21. januar 1739.

598. Laurits Knudsen, døbt 20. november 1743.

Anne Jensdatters første mand Knud Sørensen Knudsen var enkemand, da de blev gift. Han var søn af Søren Knudsen og Maren Sørensdatter i Galten, og han og hans første kone Edel Jensdatter fik i 1705 tilskødet halvparten af faderens selvejergård.¹⁹

Knud Sørensen Knudsen gav ligesom sin svoger Peder Rasmussen afkald til sin svigermor og sin anden svoger Niels Jensen for al den arv, hans hustru Anne Jensdatter kunne tilkomme efter sine forældre salig Jens Lauritsen og hustru Ellen Jørgensdatter.²⁰

Efter Knud Sørensen Knudsens død blev Anne Jensdatter gift anden gang med Jens Herlovsen, som betalte 5 rdl. i husbonddhold af Knud Sørensens fradøde selvejergård i Galten, som han og hans anden hustru Maren Danielsdatter i 1763 fik tilskødet af hans stedbørn.²¹

Der blev 1757 holdt skifte efter rytterbonde og selvejer Jens Herlovsens afdøde hustru Anne Jensdatter mellem enkemanden og hendes børn, som hun havde fået i sit ægteskab

16. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1707 9/2, fol. 279, 1711 20/5, fol. 170.

17. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1757 22/10, fol. 407,
RA. ADK. 1767, gård 95, skøde 3.

18. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1763 19/9, fol. 305.

19. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1705 7/1, fol. 130.

20. RA. ADK. 1767, gård 95, skøde nr. 3.

21. RA. ADK. 1767, gård 97, skøde nr. 1 og 4.

med Knud Sørensen Knudsen, nemlig en datter og tre sønner Niels Knudsen, gift i Herkind, Knud Knudsen 18 år og Laurits Knudsen 14 år gammel. Datteren Ellen Knudsdatter var gift med gårdmand Niels Lauritsen i Høver.

Registreringen begynder med sølvtoj, et bæger mærket J.H.S. A.J.D.G. 1746, altså anskaffet i anledning af Anne Jensdatter og Jens Herlovsens bryllup. Et andet bæger var mærket K.S.S.G B.N.D.H. 1729. Desuden var der et dusin sølvskeer, og det hele blev vurderet under et til 28 rdl. Listen fortsætter med kedler og husgeråd af kobber, syv fade og et dusin tallerkener, en skål og tre sesirkener af tin, og derefter ting af messing, herunder to malmlysestager. Værktøj af jern var almindeligt, og der var tilsyneladende ikke kakkelovn.

En malet egekiste med lås, hængsler og håndgreb af jern var mærket K.S.S. A.J.D. 1737, som enkemanden oplyste, var givet til den yngste søn. Der var flere kister, borde, stole og andre træmøbler, kar, baljer, tønder og andet af træ, som ses i mange skifter fra den tid. Senge og sengeklæder blev registreret for sig og til sidst den salig kones gangklæder. Hendes sorte kjole var af hjemgjort tøj. To af hendes trøjer en rød og en hvid var bindetrojer, og formodentlig strikkede, et liv var af kallemanik. Hun havde syv forskellige skorter og en katunskåbe med solvhager, adskillige forklæder, halvvarmer og tørklæder, et var af kramlærred med kniplinger. Der nævnes kun to huer, men den ene var af flojl med galoner. Vurderingen af tøjet var på 12 rdl. 3 mark 10 sk.

Gårdens besætning af dyr var 101 rdl. 4 mark værd, selvejerrettigheden blev takseret til 100 rdl., og boets hele værdi blev derved 330 rdl. 4 mark 10 sk. Gården bestod af 68 fag huse, men da det var selveje, blev brostfældigheden ikke takseret. Besætningen m.m. skulle have en værdi af 120 rdl., så der sammen med noget gæld blev 186 rdl. 4 mark i fradrag og 140 rdl og 10 sk. til deling imellem de efterladte arvinger.²²

282. ANNE JENSDATTER, født i Galten, døbt 17. maj 1705, død sst., begravet 22. december 1746. Gift i Galten 2. december 1745 med Niels Jensen, født i Galten, døbt 14. juni 1722, død sst., begravet 7. april 1774

Barn:

< 599. Karen Nielsdatter, døbt 22. december 1746.

Anne Jensdatters mand Niels Jensen var søn af Jens Herlovsen og Jytte Nielsdatter i Galten, og han var beslægtet med sin kone i tredje og fjerde led, så de behøvede ikke dispensation for at kunne blive gift. Niels Jensen betalte 1745 husbondhold på Jens Lauritsen fradøde gård i Galten, som enken Ellen Jørgensdatter oplod, på vilkår at han ville ægte datteren Anne Jensdatter.²³

Anno 1745 torsdag den 25. november var til stede for retten Ernst Ludvig Dencke af Alken, som i rette lagde hans skriftlige fuldmagt fra Ellen Jørgensdatter med lavværge i Galten den 23. oktober sidst, hvorved han er befuldmægtiget at afhænde og sælge selvejerrettigheden i hendes påboende gård i Galten.

“Da jeg har besluttet at afhænde min selvejer gård i Galten til min kære datter Anne Jensdatter og hendes trolovede fæstemand Niels Jensen i bemeldte Galten, og som jeg allerede har annammet og oppebåret fuldkommen betaling, fyldest og fuld værd, så er jeg venligst bedende højtærede ven på mine vegne og i mit sted ville rejse til birketinget næste torsdag og skøde og sælge bemeldte gård til min datter og fæstemand, og sender jeg hermed afkald fra mine øvrige arvinger, såvel som et skiftebrev efter min salig mand Jens Lauritsen.

“Hvorpå Ernst Dencke i hånd tog Niels Jensen af Galten” skødede og solgte selvejerrettigheden i Ellen Jørgensdatters påboende selvejergård til ham og hans kæreste Anne Jens-

22. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1757 22/10, fol. 409.

23. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1745 16/11, fol. 276.

datter, som er salig Jens Lauritsen og Ellen Jørgensdatters datter. Desuden solgte han al hendes øvrige tilhørende ind- og udbo, imod et kristeligt ophold og en hæderlig begravelse efter hendes stand og vilkår. Og hun fremlagde skiftebrev efter hendes salig mand Jens Lauritsen og afkald fra sine andre svigersønner Rasmus Pedersen gift med Karen Jensdatter, og Knud Sørensen Knudsen gift med Anne Jensdatter.²⁴

Den gård, Ellen Jørgensdatter solgte var på 5 td. 5 skp. 1 fjr. 2½ alb. med 2 fjr. 1½ alb. tilliggende skov og 43 fag bygninger. 1748 fik Niels Jensen og Knud Sørensen Tulstrup, også kaldt Knud Sørensen Andersen, skøde på en anden del af samme gård, som de havde købt på auktion, en gård, som havde tilhørt birkeskriver Niels Vissing. ”Så har vi skødet til [ham] hans tilhørende gårds selvejerrettighed beliggende i den vestre ende af byen tillige med tven- de huse, nemlig et 6 fags hus og et 5 fags hus”, et tredje hus var ved auktionen blevet reser- veret birkeskriver Niels Vissing, som selv havde købt gården af sessionskriver Berthram Buchwalds enke Margrete Ahrenkiel 25. juni 1745. Der blev samme år betalt husbondhold til ryttergodset af de to købere, som havde delt det købte imellem sig, så hver havde fået 3 td. ½ alb. hartkorn 1 fjr. 2½ alb. skov.²⁵

Skiftet efter Niels Jensens hustru Anne Jensdatter i Galten blev holdt den 25. november 1749 til deling mellem enkemanden og deres eneste barn, en datter Karen Nielsdatter, som var tre år gammel. Tilsynsformynder var barnets farbror Knud Jensen i Galten.

Der var i boet et bæger og fire skeer af sølv, fade og en sesirken af tin, kobber og mes- singkedler. En kakkellovn var 10 rdl. værd. De øvrige ting af jern var husgeråd og værktøj. Møbler og andet af træ og sengeklæder var almindelige. To par horgarnslagner, et par hør- garnspudevår, to duge i bygkornsmønster, seks par blågarnslagner og 20 alen olmerdug blev registreret under lintøj. Den salig kones gangklæder blev vurderet til 32 rdl. 4 mark 8 sk. Hendes sorte kjole var af hjemgjort tøj, og hun havde endnu en brun stoffeskjole, en damas- kes trøje med ni sølvknapper, ti andre trøjer, fire livstykker, et af kattun med grønne ærmer, et af silke, et af sars og et af kallebank, en kattunskåbe og otte skorter, et af dem var brandgult. Der var fem huer, den fineste var af damask med guldblommer og takker, og til huerne havde hun ni strimler med kniplinger og desuden et kramlærreds halsklæde med knipling, fem forklæder, to særke, halværmer, strømper og tøfler.

Gårdens dyr blev vurderet til 185 rdl. 5 mark. Selvejerrettigheden var 133 rdl. 2 mark værd, så boets formue blev 492 rdl. 1 mark. Besværingen udgjorde 127 rdl. 2 mark, så der til deling mellem Niels Jensen og hans lille datter blev 364 rdl. 2 mark 8 sk. med det halve til dem hver.²⁶

283. ANDERS KNUDSEN ASSENS, født 9. maj og døbt 17. maj 1702 i Horbelev, død før 1758. Gift 24. april 1736 i Nykøbing Falster med Karen Marie Jørgensdatter, født omtrent 1699, død i Nykøbing Falster, begravet 2. juni 1741.

Børn:

< 600. Karen Andersdatter Assens, døbt 4. januar 1737.

< 601. Sofie Amalie Andersdatter Assens, døbt 8. august 1738.

Anders Assens, som han for det meste blev kaldt, tog 2. august 1736 borgerskab i Nykøbing som købmand med øl og brændevinssalg, og tiltrådte samme år tilligemed Lyder Knudsen forpagtningen af konsumtionen.²⁷

24. RA. ADK.1767, gård 95, skøde nr. 3.

25. RA. ADK.1767, gård 95, skøde nr. 4 1748 6/6, LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1748 28/10, fol. 56.

26. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1749 25/11, fol. 93.

27. LAS. Holms sedler.

Anders Knudsen var ikke til stede, da der den 28. november 1746 blev holdt skifte efter hans mor Karen Nikolajsdatter Helt i Horbelev præstegård. "Anders Knudsen Assens, gammel 44 år, som sidst afvigte 6. april uformodentlig rejste her fra landet og sin bopæl i Nykøbing og vides [ej] hvor han er at finde".²⁸

Den 28. maj 1741 blev der i Nykøbing Falster i enkemand Anders Assens hus ifølge loven foretaget en forsvarlig forretning udi stervboet efter sr. Assens kæreste Karen Jørgensdatter, der kort forhen i dag ved døden er afgangne, efter dødsfaldets anmeldelse for magistraten, efter hende og tvende kuld børn. Nemlig af første ægteskab med afgangne David Henriksen, Anna Kirstina gl. 17 år, Cathrine gl. 14 år, Jørgen Davidsen gl. 10 år, Anna Margrete gl. 7 år og af det sidste ægteskab med enkemanden monsieur. Assens, Karen Assens gl. 4 år og Sofia Amalie 3 år. På det første kuld børns vegne var ved denne forretning nærværende den afdødes søskendebarn monsieur. Jørgen Tygesen, som født værge efter loven.

Det blev et besværligt og langt skifte, og trods boets temmelig store værdier og mange varer på lager, så det ikke særlig godt ud for Anders Assens og hans egne to børn. Det skyldtes ikke mindst en stor gæld, som han havde til sine stedbørn, men også fordi han samtidig med sit ægteskab og overtagelsen af hendes afdøde mands forretninger sammen med Lyder Knudsen havde forpagtet konsumptionen tilligemed folke- og familieskatten for 2.480 rdl. årlig samt 100 rdl. til hospitalet.

Nogle af boets mange varer var klart beregnet på detailsalg, det gjaldt i alle tilfælde for noget af det, der var i pakhuset i gården, for der fandtes 4½ tønne kornbrændevin, 1 tønne anden brændevin, en tønne spansk salt, 10 gamle tjærede sække, 6 tønner øl, 3 lispund humle, 3 tønner københavner salt tilligemed forke, ankre og jernsager af forskellig slags.

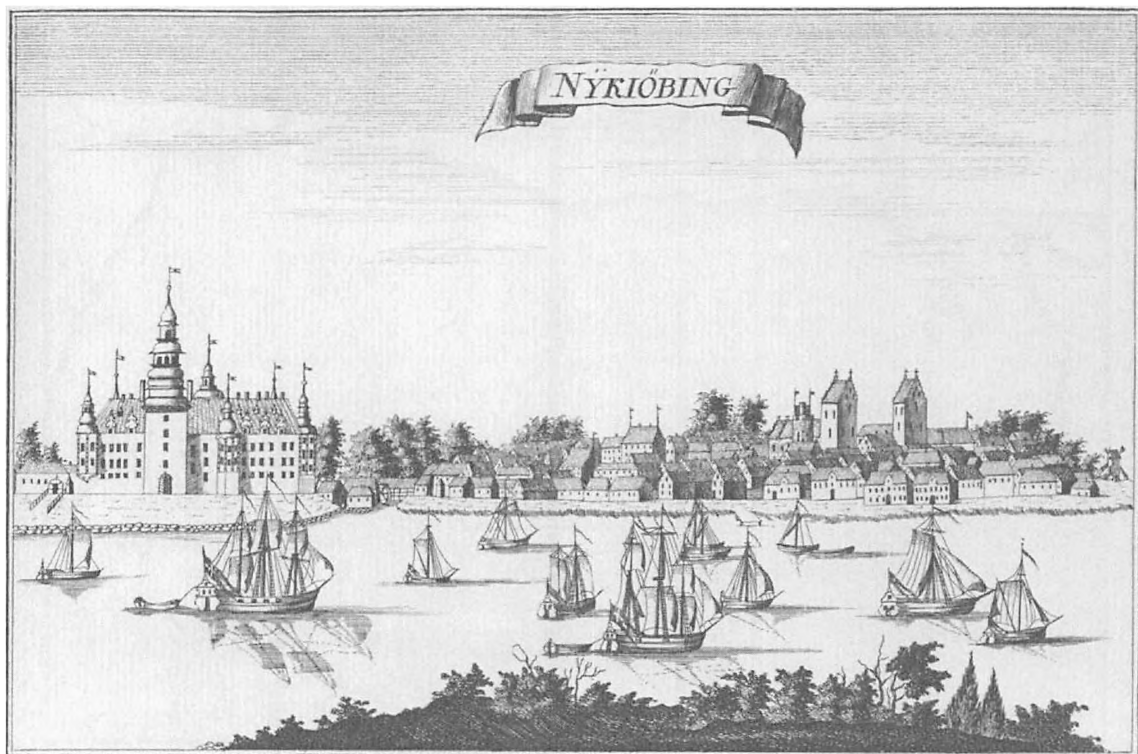
På loftet over boden var der 2 læs træsko, 6 tønner hvede, ½ tønne grå ærter, 24 tønner rug og ½ tønne hvide ærter. I bryggerset en kobber brændevinskedel med alt tilbehør, 2 tønner malet rug og ½ tønne malet malt, og en kobber lutre kedel, som alt af skifteretten og vedkommende blev taget udi tilbørlig øjesyn, at samme under vurderingen kan blive indlemmet. På loftet over bryggerset var en del byg, som forhånds blev anslået for 30 tønner, byg ungefær 4 tønner, ½ tønne hvede. På maltloftet ungefær 12 tønner rug, ungefær 50 tønner malt, nogle tønner med havre og en kornharpe. På loftet over salen ungefær 70 tønner rug, og på hanebjælken en del gamle brædder og trævarer.

I gården en postvogn og en åben vogn med fornødent tilbehør samt en knubslæde, en del gammelt og nyt egetømmer, bøgebrænde, foruden tønner og andet der udi samme forretning ej kunne specificeres. Udi vognskuret 2 tønner tjære, en mannagrynsstoder, en tylt svenske brædder. På iglen [svinestien] 4 stk. svin samt lidt gammelt tømmer og brædder.

På salen nr. 1 over stuen et ege sengested anstrøget med 8 stk gult omhæng og to kapper, deri fandtes en ret stor mængde sengetøj blandt andet fire sribede underdyner og adskillige overdyner, så den seng ser ud til at være brugt til opbevaring af sengetøj. Et malet fyrrer klædeskab med lås og nøgle, som efterfølgende blev forseglet, og en brun anstrøget egekiste, et ege skrive chatol. Desuden var der to maledede slagborde og seks stole med rødt læder overtræk, af det forseglede skab blev udtaget fire par hørgarnslagner, som til ligfærden behøvedes, 1½ dusin nye sejldugs kornsække, et messingfad med noget porcelænstøj udi. Dørene til to kamre blev forseglede.

I dagligstuen fandtes tre borde, hver stående på fire piller, et slag urværk, to brætspil, ti stole af adskillige sorter, tre kistebænke, hvoraf de to blev forseglede. Et vråskab blev ligeledes forseglede. Udi sovekammeret var et egeskab med to døre og en egedragkiste med fire skuffer og beslag, lås og nøgle, som blev forseglede. Et skab på en dragkiste med lås og nøgle, en himmelseng med karnis, som var fyldt med sengetøj. I ammestuen var der et sengested med fire

28. LAS. Falster Sønder herreds gejstlige skifteprotokol 1746 28/11 fol. 225.

Den danske atlas: Nykøbing slot og købstad ved Guldborgsund.

stk. gardiner og en kappe samt sengetøj og endnu et sengested. Et anstrøget klædeskab med to døre lås og nøgle, hvori fandtes børnenes klæder og noget linned, som forbliver til registrering foretages. Et spejl med sort ramme, fire læderstole og et slagbord.

I spisekammeret fandtes ikke andet end en del fjerdinge og stenpotter med proviant til husets fornødenhed. I køkkenet fandtes 22 tinfade af diverse sorter, 58 tallerkener af diverse slags, tre kander, fire pletter uden fade, en flaske, et par lysestager og et par små lysestager, altsammen af tin. Syv lysestager, en kaffekande og en ditto mælkekande, en morter med to stødere, et strygejern, en æbelskivepande, et fyrbækken, to lyseplader og et dørslog var alle af messing, fire store kobberfyfade og et uden fad med låg og desuden temmelig mange kedler af messing og kobber.

I kælderen var der mellem andet en kasse fire hundrede stk. punktlæder [tykt sålelæder] og 100 stk. kridt tobaks piber. Tillige fandtes nogle tønder med øl, som forblev til husholdningen, og et anker der for fremtiden gøres rede og rigtighed for. Som ej videre udi stervboet fandtes, der efter værgens påstand forretningen kunne tilføres, blev enkemanden tilspurgt, om han vidste flere varer i huset at anvise, hvor forsegling, videre end sket er, kunne foretages, dertil han svarede nej, undtagen at i et stervboet tilhørende hus, som ligger ved stranden ved Bastebro strædet, findes nogle tønder hvede oplagt, boet tilhørende, der af vurderingsmændene blev eftersat og anslaget at være otte tønder, da ingen videre havde noget ved denne forretning at erindre end tilført er, blev samme forretning tilendbragt.

Den 29. maj indfandt sig atter magistraten, borgmester Jull på egen og medkollegers vegne tilligemed byskriver Helt og de forhen anmeldte mænd i stervboet for efter enkemandens monsieur. Assens begæring at åbne en del af de forseglede døre for at udtage noget, som til liget og husets fornødenhed behøves, ved samme forretning at være overværende i lige måde var også børnenes værge sr. Jørgen Tygesen, som havde lovligt forfald, men alligevel godkendte at det skete. Hvor da blev udtaget otte sølvskeer, tre forklæder, 11 stk. netteldugs

klæder, tre hvide lommeværklæder, et pudevær, en alen hvidt blommet kanvas, tre halsklæder, tre par halværmer og lidt sengetøj bestående af to underdyner, puder og to uldne stribede overdyner med mere, så det ser ud til, at der kunne blive tale om overnattende begravelseskæster.

Så oprandt 30te dagen, og det endelige skifte blev påbegyndt den 26. juli 1741 med registrering og vurdering. Af de allerede nævnte møbler var slagurværket 6 rdl. værd, 20 krus med tinlåg blev vurderet til 2 rdl. 3 mark, og i den forseglede kistebænk lå 12 pund spundet horgarn, 6 pund blågarn, 12 alen stribet dynevår, 5 stk. linnede, blåternede gardiner og en kappe, 12 alen hørlærred, og der fandtes flere alen varer, som også havde været forseglet.

Det store egetræsskab i sengekammeret var 5 rdl. værd, og bag de to forseglede døre fandtes et dusin nye tintallerkener, som tilhørte datteren Catharina, et par pantsatte specier, et pund spundet horgarn, fire alen kattun, som skulle anvendes til børnene, og derfor ikke blev vurderet. To sølvbægre, som vejede 36 lod, var 18 rdl. værd. Derefter blev syv sølvskeer og et sølvfad vurderet til 13 rdl., og der var også en smule gammelt sølv for lidt over 1 rdl. Rede penge, her imellem specier og kroner, for i alt 21 rdl. 2 mark., mens mandens gangklæder desuden var i skabet.

Ovenpå skabet var der noget porcelæn og en enkelt tinskål, og der var mere tinservice i et forseglet hængeskab, hvori der også var fjorten skeer, et bæger, otte små teskeer og en klemme, alt sammen af sølv. I en dragkiste fandtes en del af den salig kones ganglinned, som blev til børnene og derfor ej vurderet, men det blev et kattunsborddækken, fire drejls servietter og et par horgarns drejlsdug, samt en grovere dug. Derefter kom turen til nogle af de allerede nævnte stole og en himmelseng med indhold, en hel del linned, og flere senge med sengetøj i andre rum, hvorefter man fortsatte på salen med møblerne i stuen, hvor der også var senge med indhold samt to skilderier med sort ramme.

Det forseglede skriver chatol og et skab med to døre blev åbnet. Indholdet af linned blev derefter vurderet, her imellem fire stk. netteldugsgardiner med to kapper. I en forseglet kiste fandtes 34 alen blåstribet linneddynevår og nogle omhæng med tilhørende kapper, og tillige den afdødes klæder, her imellem nogle adrienner og en sort damaskes kåbe med guldhager. Klæderne blev ikke vurderet, de skulle uddeles til børnene tid efter anden, som de får det nødt. Varelageret på lofter, i pakhuset og i gården med flere steder blev derefter vurderet, og der var temmelig meget. I køkkenet var der en hel del tinservice, bestående af fade, tallerkener, en kaffekande og desuden messingkedler, endvidere noget stentøj, jerngryde, pande, bradspid og meget andet til husholdningsbrug.

Købmandsgården i Nykøbing blev vurderet til 300 rdl. Den bestod af et hus på seks fag og to etager til gaden og havde 27 fag huse i gården. En ved gården liggende rytterbarak på 6 fag af en etage var 66 rdl. 4 mark værd. Magistraten tillige med børnenes formynder tilspurgte enkemanden, om han var mere bevidst, som dette stervbo kunne beregnes, hvortil han svarede at være udskibet med skipper Jens Jonsen til Norge 40 tønder rug, 20 tønder byg, 10 spande og 1 tønne hvide ærter, som var til en samlet værdi på 151 rdl. I lige måde at have udskibet med skipper Christen Hågen til Norge 20 tønder rug, som var 43 rdl. 2 mark værd. Boets formue blev derved på 1426 rdl. Endvidere var der ifølge regnskabsbogen også nogle tilgodehavender, og boet havde kvæg på græs, 6 stude, 4 køer og to grise til en samlet værdi af 46 rdl. 4 mark.

Den 17. juli 1741 indfandt magistraten sig atter for at fortsætte med skiftet. Kreditorerne var blevet indkaldt med landstings stævning, og boets besværing skulle derefter opgøres. Den samlede gæld inklusive skifteomkostningerne blev på 1648 rdl., og da boet formue var blevet opgjort til 2849 rdl., blev der til 1201 rdl. til deling mellem arvingerne.²⁹

Før der blev holdt skifte efter Anders Assens mor, var han rejst bort fra kone og børn.

29. LAS. Falster Sønder herreds gejstlige skifteprotokol 1741 28/5, fol. 199.

Hans fallitbo blev taget under behandling den 4. juli 1746. Boet blev da opgjort til 1832 rdl. 4 mark 3 sk., hvoraf 1045 rdl. 4 mark 1 sk. blev inddrevet, men gælden var dog så stor, at fallitboet skyldte 2060 rdl. bort.³⁰

286. IVER KNUDSEN ASSENS, født i Horbelev, døbt 13. november 1705, død 20. juni 1759 i Gamborg. Gift 4. september 1737 med Maria Cathrine Christensdatter Luja, døbt 3. marts 1710 i Ørbæk, død 31. juli 1759 i Gamborg.

Børn:

- 602. Knud Iversen, født 19. marts, døbt 29. april 1739, død før 1759.
- < 603. Rasmus Vinter Assens, døbt 27. april 1746.
- 604. Karen Iversdatter, døbt 12. oktober 1747, død før 1759.
- 605. Mathilde Margrete Iversdatter, døbt 28. maj 1749.
- < 606. Hans Christoffer Iversen, døbt 11. november 1750.

Iver Knudsen Assens blev student i 1726 og kandidat 1732. Han blev derefter residerende kapellan i Tirsted, Skørring og Vejleby 1735, for siden at blive sognepræst i Gamborg på Fyn 4. maj 1737, og 23. juli samme år blev "trolovet velærværdige hr. Iver Assens, sognepræst for Gamborg menighed, og min elskelige kæreste datter Marie Cathrine Luja, som var her døbt den 6. marts 1710," og til vielsen skrev hendes stedfar provst i Vindinge herred hr. Rasmus Pedersen Winter: "4. september blev velærværdige hr. Iver Assens, sognepræst for Gamborg menighed, og min højst kære datter Marie Cathrine Luja kopulerede, herren velsigner dem sin Arons hus og Gud give, at min datter, som kommer i hans hus må blive, som den Rakel og den Lea, der opbygte Israels hus! Gud sætte dem til velsignelser altid, og fryde dem ved nåde og glæder, både timelig og ærlig Amen, Amen".³¹

Marie Cathrine Lujas far Christen Michael Christensen Luja døde samme år, hun blev født, og hendes mor Anna Maria Jørgensdatter blev derefter gift med Rasmus Pedersen Winther. Da Iver Assens og Marie Cathrine Lujas søn Rasmus blev døbt, var det morfaderen Rasmus Winther selv, der greb pennen og skrev "Gud velsigne dig, min livsalige lille navner, gud velsigne dig og sætte dig som Ephraim og som Menasse, til fryd og flore, åndelig og legemlig! timelig og ærlig Amen, Ja Amen."³²

På 30te dagen for salig hr. Iver Assens død mødte skifteretten op i præstegården i Gamborg for at foretage registrering og vurdering til videre skiftes behandling imellem enken dydædle madame Maria Cathrine Luja, salig hr. Iver Assens, på den ene side, og på den anden side deres fælles sammen avlede tre børn, den ældste søn Rasmus Winter Assens på 13 år, den yngre søn Hans Christoffer Assens 9 år og en datter Mathilda Margaretha Assens ( ) år gammel. Ved denne forretning at møde eller møde lade, var af provsten som skifteforvalter advaret højærværdige og højlerde hr. Mathias Winter, vicepastor til Ørbæk menighed, som falden værge efter loven, siden på den salig afdøde hr. Iver Assens side ikke var nogen, som værgemålet kunne antage, men som ikke er muligt. [da] hr. Mathias Winter hverken selv mødte, ikke heller nogen på hans vegne, så beskikkede skifteforvalteren degnen i Gamborg monsieur. Jørgen Jørgensen ved denne forretning at være tilstede. Enken var til stede med tiltagne lavværge velærværdige og højlerde hr. Peder Weile, sognepræst for Udby menighed, at være til stede på børnenes vegne.

Derefter gik man igennem præstegårdens stuer og værelser og begyndte med de værdigenstande, som fandtes i storstuen: To stykker gulddupper, en stor sølvpokal, som vejede noget over 19 lod til 27 rdl. 12 sk., en udpuklet æske af sølv, et rødt krus med søvlåg, en potage-

30. LAS. Holms sedler.

31. Svendborg amt, Vindinge herred, Ørbæk kirkebog.

32. Odense amt, Vends herred, Gamborg kirkebog.

ske, et halvt dusin skeer med årstal 1752, et halvt dusin skeer mærket 1709 og 1737, som med de årstal kan have været en bryllupsgave fra Marie Cathrine Lujas stedfar. Endnu et halvt dusin var mærket 1709, mens en sølvklemme og et lille sølvbæger ikke var mærket. "Hvilket sølv enkens lavværge velærværdige hr. Weile tog til sig og lovede at besørge vejet af en guldsmed på en autoriseret vægt." En skildpadde dåse med sølv zirater kunne dog ikke vejes, men blev vurderet til 2 rdl.

Blandt møblerne var et bord af egetræ med to "flager" og to fyrretræs fløje, et dusin ryslæderstole og endnu et dusin stole, et nyt stueur med futteral var 10 rdl. værd. En lille malet dragkiste indeholdt seks stk. halværmer, seks halskraver og andre klæder. Oven på samme dragkiste var en mælkekande, nogle skåle og otte par theskåle samt ni billeder i forgyldt blyramme. Et stort sort klædeskab med to skuffer blev vurderet til 6 rdl. I den ene skuffe var en hel del papirbilleder med ramme, to blylamper, en blydåse, en blik thedåse, et kravejern med to bolte, som har været et specielt strygejern til pibekraver. Endelig nævnes seks par kramlærreds gardiner med kapper, der har været til vinduerne, hvoraf stuen formodentlig havde tre. I forstuen til haven lå en podesaks, en håndsav, et håndfaste af en kårde og en gammel kniv. I havekammeret var der en himmelseng af fyr med gult omhæng og kappe samt et bordklæde, et fyrre skrin, et lille fyrretræs bord, en gammel jern bilæggerovn, fem lamper, otte papirbilleder, et spejl og en hylde.

Derefter kom turen til studerekammerets bøger, som blev nummereret. Der indledtes med Luthers tyske bibel, Henslers postil over evangeliets epistler og andre religiøse bøger, i alt tretten, som var i det store folioformat. Nogle af de efterfølgende bøger i kvarto format var på latin og tysk. Holberg var præsenteret med Clims underjordiske rejse, dermed nåede antallet op på 57. Den første bog i duodecimo format var en liden ny alterbog, Collins moralske tanker med flere, hvoraf de tre sidste numre dækkede nogle mindre bundter af bøger. Der var 66 numre i alt. Møblerne i studerekammeret var en bogreol og et lille bord med åben fod, og der blev en kiste med præstekjoler, en hat med futteral og en paryk vurderet sammen med en flint med indlagt skæfte.

Da registreringen blev genoptaget tre dage senere, begyndt vurderingsmændene i skolen, hvor der var et sengested af fyrretræ med indhold af sengeklæder, som blev nummereret, desuden var der en gammel egetræs stol og et skorstens spjæld. En egetræs dragkiste med beslag og fire skuffer, som stod i dagligstuen, blev derefter undersøgt, den øverste skuffe var tom og i den anden lå enkens lintoj. Noget linned i den tredje skuffe blev nummereret.

Oven på dragkisten stod en mindre, hvor der i den øverste skuffe var en pung, som blev forsegle, efter der var blevet taget 4 rdl. ud og leveret jomfru Ide Margrete til "udgifts penge", som hun senere skulle gøre rede for. I den anden skuffe var der messing knapper, et par briller i futteral, og et andet par i en æske, et rægeknivs futteral med to knive, tre stykker lak, et bånd og et brændeglas. To andre skuffer var tomme, men oven på dragkisten fandtes fire tedåser, en af bly og tre af blik, en glas sukkerskål, to små buddiker og to gamle æsker.

Dagligstuen fik varme fra en vindovn med tromle, hvorpå der stod et lille messingfad. Et ur i stuen var uden futteral, og har nok hængt på væggen. Der var en indmuret jernplade i skorstenen, ildskuffe og klemme af jern og et gammelt jernfyrfad, en fire lispund bismær nævnes også. Møblerne i rummet var ellers et slagbord, et gammelt forgyldt spejl, en lænestol med sort læder, en mindre lænestol, et tebord og et tobaksbræt.

Sengestedet i sengekammeret var med ege stolper og karnis og grønt vadmels omhæng. Sengetøjet blev nummereret, og derefter fortsatte man med et fyrretræs bord med korsfod, med et lille bordklæde af kattun. Ellers var der et lidet nyrnbergerstykke og et mindre i sort ramme, de billeder har vel hængt på væggen. To skrin, en gammel stol med forgyldt læder og en med sort, en gammel stol og en spindestol og en del mindre genstande, hvoraf nogle enkelte var en lyse buk og en jern hespe, fyrfade, et messing nat bækken og to støvekoste.

Præstegården havde en kælderstue, og da det langt fra var almindeligt, kan det vel tænkes,

at præstegården kan være bygget med grundmuret kælder af genbrugs sten fra den tidligere kongeborg, hvoraf der nu kun er et voldsted tilbage. Det må have været en høj kælder, for i den stue var der et bord til at trække ud, det havde egetræs fod. Desuden var der en lang åben bänk og en bænkekiste med hængelås, hvori der fandtes noget sengelinned, som blev nummereret. En fyrretræs slagseng, hvori der var liste og skuffe. Her fandtes en udskåren bakke og et gammelt herred, hvilket betyder toilet, altså en natpote der kunne trækkes ud, om det har været i skuffen, er uvist, for der nævnes også noget spædbørnstøj samme sted. Det bestod af hvidt svane bajs svøb og liste, et lignende af rødt kirsey, nogle børnehuer i forskellige farver, de var af taft og med kniplinger, en ny stribet brystdug af taft til et barn, et par ærmer med kniplinger, en barneskjorte med kniplinger, en faldhat med røde taftbånd, et kattuns overtræk til en vuggedyne og et lignende pudevår og et sæt mere af samme slags, et par hørgarns vuggelagner, et par pudevår til vuggen, to gange tre halsklæder og tre korsklæder, et par kattunsærmer.

Køkkenet rummede foruden mere almindelige gryder, andet køkkentøj af jern, kobber og messing, et bradspid med to bukke, et vaffeljern, en malmklokke med bøjle, bord, bænke og pigens seng med sengeklæder. Dernæst en større mængde tinservice. I spisekammeret var der mere og her imellem lysestager af tin og messing, men der var dog også seksten trætallerkener og et lille træfad samt nogle grydeskeer, hvorefter der blev vurderet endnu flere ting af metal. Bryggerset var forsynet med en brændevinskedel med tilbehør, dog undtagen hat og piber, desuden var der en mindre kobberkedel.

I gården var der en grøn postvogn, en beslået arbejdsvogn med forskelligt tilbehør og endnu en vogn af fjæle, to læssetræer og nogle mindre med bagreb, forreb og svøbereg. En ny ubunden mindre vogn med otte jerngjorder, en ny slæde og en del stokke, vognaksler m.m. til reparation af vognene. Efter vurderingen af karlens seng i herberget blev hestestalden vurderet og derefter bæsterne fem heste, hvoraf to sorte hver var 16 rdl. værd, to hopper og et føl, ridderen som var 25 år gammel, har vel været en gammel ridehest. Otte køer, fire kvier og to kalve, ti får, syv lam, 3 væddere, fem svin og tre sogrise var, hvad der var af dyr.

Et samlet beløb blev ikke indskrevet, og enken blev spurgt, om hun vidste noget mere, men hun var syg og ikke i stand til at svare, så jomfruen i huset Ide Margrete og nogle tjenestefolk blev spurgt, om de vidste mere, det gjorde de ikke.

Den 26. juli 1759 mødte skifteretten tillige med enkens lavværges og den konstituerede formynder i stervboet for at overlægge, hvad man skulle foretage sig med tiendeafgiften af den nært forestående høst. Efterkommeren til embedet var endnu ikke ankommet, og det kneb med at blive enige, så enkens lavværges og børnenes interim formynder fandt for godt at forsøge offentlig auktion førstkommande mandag den 30. juli kl. 1 efter middag, hvortil plakater bliver udstedt. Enken var fortsat syg, så det fandtes derfor fornødent at forsegle hendes dragkiste, et klædeskab og en anden halv kiste, som fandtes i sengekammeret, hvilket da, "om det behager gud at gøre nogen forandring med hende, til bedre sans og samling, atter skal blive åbnet."

Da nu denne forretning skulle sluttes, kom Gamborg mænd på ny igen med begæring, at sognets korntiender ikke til nogen fremmed måtte overlades, men at de selv måtte være den nærmest, imod at de ville svare det, som forhen var begæret af hver tønne hartkorn, og ikke begærer noget tiendeøl, som loven melder om, og de lovede at overholde terminerne, og de forbandt sig på samtlige Gamborg sognemænds vegne af hele byens grund, i hvem den måtte tilhøre, at svare den forhen ansatte pris med efterskrevne seks dannemænd af Gamborg by som kautionister til provsten i Gelsted uden noget videre ophold at levere.

Videre blev af enkens lavværges for retten fremlagt en missive af 18. juli 1759 fra magister Hans Christoffer Elers, sognepræst til Horbelev, hvori han tilmelder hende, at hendes salig mands søster Johanne Assens ved døden forgangen år hos ham er tilfalden i arv 64 rdl. 4

mark 2 sk., hvorfra afgår forlovspenge 1 rdl., rettens gebyr for afkald at lade tinglyse 1 rdl. 6 sk., så der bliver i behold 63 rdl. 2 mark 12 sk., hvilken summa hos velbemeldte magister Elers af provsten er deponeret til at udlevere imod tilbørligt afkald.

Der blev igen spurgt, om ikke salig hr. Iver Assens havde nogen på sin side, som kunne påtage sig værgemålet i stedet for hr. Mathias Winter, som enkens halvbror, men hr. Iver Assens havde ingen nærmere end sin stedfar velærværdige hr. magister Hans Christoffer Elers i Horbelev på Falster, hvilket provsten videre vil lade hr. Mathias Winter vide. Proklama til kreditorers og debitorers efterretning i stervboet lovede provsten at besøge.

Efter at forbemeldte registrering og vurdering var sket, blev intet forevist uden aleneste det, som enken forlods, i henseende hun ingen broderlod forlangte, begærede sin morgengave, en seng med sengeklæder, en dragkiste med hendes lintøj med nogle gangklæder udi, såvel som nogle klæder i det store skab, hvilket altsammen blev forseglet, og som hun lå svag, så behagede det gud ved en salig død at bortkalde hende herfra den 31. juli kl. 6 eftermiddag, og som det dødsfald blev straks derpå tilkendegivet, indfandt skifteforvalteren sig morgenen derefter den 1. august tidlig for at besøge, hvad da ske burde og kunne.

Først skrev provsten til hr. Mathias Winter i Ørbæk, som den afdøde salig enkes halvbror og nærmeste pårørende, for at give ham dette dødsfald til kende, og derefter blev den afdødes seng med deri værende sengeklæder vurderet, mens vurderingen af det forseglede skab blev udsat. Dragkisten blev åbnet for at udtage de til liget nødvendige klæder for ikke at gøre bekostning på at indkøbe dem. Enkens sidst anvendte gangklæder blev overleveret til made-moiselle Ide Margrete til forvaring, og hun blev spurgt, om der forefandtes fornøden proviant og fetalje, og hvad der iøvrigt skulle bruges til begravelsen.

Den 30. august 1759 blev atter holdt skiftesamling i stervboet, hvorved mødte efter provstens advarsel hr. Mathias Winter af Ørbæk som børnenes formynder for at efterse og vurdere det, som i dragkisten befandtes af den salig enkes klæder og andre efterladenskaber. Der var en lille sølvske med en drue på, en lille barnesølvske, som ikke hørte boet til, en firkantet sølvdåse, som var forgyldt indeni, en sølvklemme til pibekraver, en treleds guldring, en enkelt guldring med initialerne R.W. M.T.D, oprindeligt må have tilhørt den afdøde enkes forældre, mens en guldring med hendes og Iver Assens initialer M.C.L.I.A, et par guldørenringe med røde sten, vel havde været hendes morgengave. I en blå pung med sølvbroderi lå nogle mønter og dukater, et par små fruentimmer skospænder af sølv, en dreven sølvæske, en guldlås til en emaljeret dåse med sølvbeslag, et hovedvandsæg, en tandstikker af sølv, et par store dupper af sølv, sager som hr. Mathias Winter tog til sig.

Derefter blev en gammel vifte vurderet, en violet og hvid festklædning, som var 16 rdl. værd, og endnu en vifte. I den anden skuffe lå et gammelt kristentøj med hue og tilbehør, et sort fruentimmerflor til hovedet, en zobel palantin, en ny damaskes adrienne, som blev vurderet til 10 rdl., samt en sort fjer palantin med andet gangtøj og nogle stolebetræk, de blev vurderet samlet til 47 rdl. 5 mark 6 sk. Hvilke den salig afdødes gangklæder tillige med adskilligt andet, som fandtes mestendels gammelt og ubrugeligt småtøj af linned og uldent ikke var at anføre til nogen særlig værdi. Børnenes formynder hr. Mathias Winter begærede af skifteretten, at det måtte blive solgt på auktion eller beregnede til boets masse og børnenes arvekapital, men at måtte leveres ham under forvaring.

Nogle til boet indkomne breve blev derefter forevist børnenes formynder, nemlig et brev som var skrevet til Iver Assens, uden at afsender vidste, han var død. "Da min kollega kongelig majestæts herredsskriver Wilhelm Helt salig udi herren er hensovet sidst afvigte 25. juli kl. 3 formiddag, og straks efter dødsfaldet indfundet mig som beskikket herredsfoged på højst respektive hr. skifteforvalterens vegne, vidnefast med tiltagne mænd på fraværende arvingers vegne. Af brevet ses endvidere, at der var blevet holdt auktion, og at det var et lidet skifte. Brevet var underskrevet af Peder Bisgård i Toftebjerg ved Løgstør 30. juli 1759.

Provsten havde besvaret brevet, og udi samme begæret af sr. Bisgård at vilde behage at korrespondere med hr. Mathias Winter i Ørbæk, som formynder for salig hr. Iver Assens børn, så og endeligt udfald bad provsten til efterretning, hvad ved skifteslutning efter salig Wilhelm Helt, kan salig hr. Iver Assens stervbo tilfalde.

Blev derefter fremlagt salig hr. Iver Assens obligation af dato Gamborg 11. juni 1744 på 66 rdl. 4 mark, som var et legat af salig hr. Jørgen Niensens enke med forfaldne renter 3 rdl. 2 mark, samt flere beviser på lån af forskellig størrelse og andre mindre fordringer, apotekerregninger, tjenestefolkenes løn og lignende, men skiftet blev alligevel ikke afsluttet, og først genoptaget 4. marts 1760, hvor den tidligere omtalte proklama blev skrevet ind i protokollen. Dernæst blev kreditorernes fordringer skrevet ind, men ikke talt sammen, og der kom til at gå lang tid, før skiftet blev sluttet.

“Anno 1762 den 8. januar var atter skifteforvalterne med de umyndiges formynder velærværdige hr. Mathias Winter samlede for at gøre endelig skifteslutning, som forlængst burde have været sket. Udsættelsen skyldtes, at Iver Assens morbror, salig kancelliforvalter Helt var død uden livsarvinger. Det fik børnenes formynder hr. Mathias Winter til at ønske skiftet udsat, så “børnenes både her og der tilfaldne arv kunne nyde i en [og samme] jurisdiktion,” hvilket han ikke mente kunne være børnene til ulempe. Men da det ikke kunne lade sig gøre, “så blev da i dag dette skiftes slutning foretaget.”

Derefter blev den uvisse [tilkomne] gæld i form af restancer på tiende m.m. noteret tillige med det sølvtoj, som hr. Winther havde solgt, og han havde ligeledes modtaget den gæld på 20 rdl., som stod hos salig hr. Iver Assens morbror salig Wilhelm Helt i Løgstør, hvorfra der gik nogle omkostninger. Auktionen havde indbragt 1245 rdl. 3 mark 10 sk., og dertil kom også de to terminer af tienden, som var 260 rdl. samt præstegårdens bygning og nogle flere mindre beløb, så boets formue var på 2030 rdl. 3 mark 9½ sk.

Udgifterne androg 599 rdl. 5 mark 11 sk., så børnenes arv efter deres forældre blev 1430 rdl. 3 mark 14½ sk., hvortil arven efter den barnløse Johanne Assens og pengene fra Wilhelm Helts gæld lagt til, så der blev 1512 rdl. 2 mark 12½ sk. til deling mellem arvingerne.

Tager den ældste søn Rasmus Winter Assens, efter sin morfar hr. provst Winter i Ørbæk hans begæring samtykket af skifteforvalteren, forlods en faddergave, givet ham af morfaderen 15 kr., er 10 rdl. 3 mark 12 sk. Såvel som en firkantet sølvdåse forgyldt indeni mærket C.M. L. M.I.D., hvilken var ham foræret af sin morfar. Derefter blev arven delt, så der på broderloddet blev 600 rdl. 4 mark 6 3/5 sk. og på søsterloddet 300 rdl. 2 mark 3 3/10 sk..³³

288. JOHANNE KNUDSDATTER ASSENS, født i Horbelev, døbt 27. januar 1708. Død ugift sst. 1758.

Den 22. juni 1758 blev der holdt skifte i Horbelev præstegård over samme sted ved døden afgangne jomfru Johanne Knudsdatter Assens, som kort forhen var kommen fra København, til skifte og deling imellem den salig afdødes efterlevende arvinger, som er 1. en fuld broder hr. Iver Knudsen Assens, sognepræst til Gamborg i Fyn. 2. en afgangne fuld broder Anders Knudsen Assens hans efterlevende tvende døtre, Karen Andersdatter Assens gl. 19 år, som er hos salig justitsråd og kancelliforvalter Helts enke i København, men var nu til stede ved denne forretning, og Sofie Amalie Andersdatter Assens, som er hos højædle og velbårne hr. stiftsbefalingsmand von Hansen i Viborg gl. 18 år. 3. en fuld søster madame Else Kirstine Knudsdatter Assens, salig hr. Ole Brasen, forrige sognepræst til Sønder Kirkeby og Sønder Alslev, hans efterlevende enke i Nykøbing. 4. en halvsøster madame Anna Margrete Pedersdatter Århus, salig Nikolaj Holms, forrige regnemester ved Nykøbing latinske skole, hans efterlevende enke i bemeldte Nykøbing. 5. en halvsøster Birthe Pedersdatter Århus værende i Horbelev præstegård, og som bemeldte umyndiges fødte værge

33. LAO. Vends herreds gejstlige skifteprotokol 1759 20/7, fol. 125.

velbemeldte hr. Iver Assens på deres og egne vegne kunne formedelst lovlig forfald ikke være til stede, så havde han med skrivelse anmodet sin stedfar magister Hans Christoffer Elers, sognepræst til Horbelev og Falkerslev, på deres og egne vegne at være til stede og enhvers tarv at observere, hvorimod han i alle måder forsikrede i bemeldte foreviste skrivelse at være fornøjet.

Og blev da den afdøde jomfru fra København hid bragte efterladenskab af 2de danne-mænd, i overværelse af den afdødes salig morbror justits- og kancelliråd Mathias Helts bemeldte enkefrue, som var til stede i Horbelev præstegård, så og i overværelse af magister Elers på hr. Iver Assens vegne og de tilstedeværende arvinger, lovlig registreret og vurderet.

En gammel dragkiste af 2 rigsdaler 4 marks værdi indeholdt en hel del fine klæder, der imellem seks adrienner, hvoraf de mest værdifulde var af rød og hvid silke og en grøn af silke, som hver især var 6 rdl. værd. En sribet adrienne af taft var 3 rdl. værd, 1 sort damaskes 5½ rdl. og en grøn og hvid damaskes 6 rdl. Der var både en lille fløjls kåbe og grøn damaskes krebs og en gammel af gros de tour, en muffe og en palantin. En hat med tørklæde og én med blomster og gamle bånd samt en del andre mindre klædningsstykker.

Toj og andre genstande blev vurderet, efterhånden som de blev taget ud af dragkisten for det næste som blev vurderet var to sakse, to par benknapper, et par røde agatørenringe, og et par sorte ørenringe, en liden blå emaljeret ring, et sort liv, en blommet bomulds adrienne, en hvid kipret kattuns ditto, og nogle flere gamle kjoler, to gamle hvide skorter, en blå taftes trøje, en hvid hjemgjort klokke, en gammel ditto af silketøj, to gamle blåstribede skorter, et sort skørt, en gammel sirts cantusse, et bomulds skørt, et fiskebens skørt, nitten hørgarns særke, tyve hørgarns forklæder, ni gamle røde tørklæder, seks blå og yderligere atten, hvoraf de syv var hvide.

Af andet dragttilbehør var der femten par halværmer, elleve natkapper, fem hatte, fem gamle modester, et gammelt silketørklæde, seks gamle underhuer, ti gamle korsklæder, tre par store ærmer, en gammel sirts klokke, en kniplings mantille, et sribet hørlærreds klæde, fem gamle små halstørklæder, ti par gamle netteldugsærmer, tre andre gamle ærmer, en liden kniplingshat med kappe, en gammel rød modest og palantin, tre par gamle sko, et par skospænder, en liden slet, dvs. glat dragkiste uden beslag, en salmebog, en gammel hus- og rejse-bibel, en gammel dansk postil, en lille snustobaksdåse og en gammel vifte. I et lille nyrn-berger skrin var der en liden slet, dvs. glat guldring til 1 rdl., rede penge i adskillig slags 9 rdl. 3 mark 2 sk., en obligation på 100 rdl. bestående i København mod rente til ihænde havende med rente til 11. december i alt 105 rdl. Den salig kvindes hos magister Elers indestående patrimonium 53 rdl. 1 mark 3 sk., hvilket alt magister Elers forbandt sig at tilsvare. Summa stervboets formue 250 rdl. 4 mark 77 sk.

Den 22. december 1758 var den berammede skiftesamling i Horbelev præstegård, hvor da velbemeldte magister Elers indleverede i skifteretten både de forhen anmeldte 105 rdl., så og de bemeldte 53 rdl. 1 mark 3 sk. og da ej noget videre end allerede anført var, som stervboet kunne komme til gode, så bliver nu at anføre stervboets besværinger 54 rdl. 1 mark 13 sk. her udlæg for begravelses omkostninger 49 rdl. 4 mark 13. sk., som med skifteomkostningerne blev 56 rdl. 4 mark 5 sk., hvorefter der blev gjort udlæg i de efterladte værdier. En broderlod blev på 64 rdl. 4 mark 2 sk. og en søsterlod deraf til hver af salig Anders Knudsen Assens døtre 32 rdl. 2 mark 1 sk.³⁴

289. ELSE KIRSTINE KNUDSDATTER ASSENS, født i Horbelev, døbt 17. marts 1709. Gift med Oluf Lauritsen Brasen, født 1698 i Stubbekøbing, død 3. marts 1748 i Sønder Kirkeby på Falster.

34. LAS. Folster Sønder herreds gejstlige skifteprotokol 22/6 1758, fol. 178.

Børn:

- 607. Karen Margrete Olufsdatter Brasen, 9 år i 1748.
- 608. Hans Christoffer Olufsen Brasen, 8 år i 1748.
- 609. Inger Maria Olufsdatter Brasen 7 år i 1748.
- 610. Mathias Helt Olufsen Brasen, 3 år i 1748.
- 611. Margrete Hedevig Olufsdatter Brasen 1 år i 1748.

Ao 1748 den 1. april var provsten over Falsters Sønder Herred med flere forsamlet i Sønder Kirkeby præstegård i stervboet efter velærværdige nu salige hr. Oluf Brasen, i live sognepræst til bemeldte Sdr. Kirkeby og Sønder Alslev sognes menighed, som den 3. marts sidst afvigte ved døden afgik, for at foretage registrering og vurdering over den salig mands efterladenskaber til videre påfølgende lovlig skifte imellem den salig mands efterlevende enke hæderbårne matrone Else Christine Knudsdatter Assens og den salig mands efterladte børn, nemlig Niels Olufsen Brasen på 18 år, Bodil Sofia Olufsdatter Brasen på 19 år, Anne Else Olufsdatter Brasen på 15 år, og af sidste ægteskab med velbemeldte den salig mands efterlevende enke, deres i nærværende ægteskab sammen avlede børn Karen Margrete Brasen gl. 9 år, Hans Christoffer Olufsen Brasen 8 år, Inger Maria Olufsdatter Brasen, 7 år, Mathias Helt Olufsen Brasen 3 år og Margrethe Hedevig Olufsdatter Brasen 1 år.

Ved denne forretning var til stede enken og hendes lavværgede velærværdige og højlærde magister Elers, sognepræst til Horbelev og Falkerslevs sognes menigheder, så og på egne og sine søskendes vegne den benævnte Niels Olufsen Brasen, og der foruden, som af skifteretten var udtaget som tilsynsværgede for at beoagte de umyndiges tarv, skoleholderen i bemeldte Sønder Kirkeby Morten Jørgensen, efterdi der ikke vidstes nogen her i landet at være den salig mands pårørende, og blev da i bemeldtes overværelse stervboet registreret og af 2de mænd begge kirkeværgere i bemeldte Sdr. Kirkeby.

Vurderingen blev hovedsagelig foretaget efterhånden, som man kom frem fra det ene rum til det andet. Der var ikke overvældende mange møbler, og mange af dem var ret beskedne, og en del betegnedes som værende gamle. Man indledte med en standseng med sengetøj i sengekammeret. I et kammer ved siden af var der en lignende seng.

Derefter kom turen til køkkenet, som var møbleret med et bord med krydsfod og to bænke alt af fyrretræ. Foruden møblerne blev husgeråd af træ og jern vurderet. Desuden var der en malmgryde, et messing rivejern, en jernrist, et gammelt sengebækken, en liden blik kaffekande, en kobberpote og nogle små jerngryder. Et par små kedler, en lysestage, to lyse-sakse, et strygejern med to bolte var af messing, en morter med støder nævnes også. Af tin var der et suppefad, to små fade, et dusin tallerkener, seks blik tallerkener, en lille tinskål, fire gamle tintallerkener og en messing lyseplade.

I dagligstuen var et klædeskab af fyr, to malede dragkister med beslag var også af fyr, et lidet indlagt skrin, en liden dragkiste med tre små skuffer, et lille fyrretræs bord, et lille rundt bord, fem stole med sort læderovertræk, en lænestol, en liden taburet, et spejl med sort ramme, en jern bismær med kobberlod, en jernbilæggerovn var 8 rdl. værd og den næsthøjest vurderede genstand overhovedet. I havestuen en indlagt dragkiste med messingbeslag var 4 rdl. værd, mens et stort rundt bord med drejede fødder kun blev vurderet til 4 mark, og en slagbænk havde samme værdi. I et rum, som blev kaldt lang kammeret, var der en bænkekiste af fyrretræ, en gammel slagbænk, en gammel skalmeje og et par øltønder.

Studerekammeret var forsynet med en jernkakkelovn, et grønmalet fyrretræs bord, to gamle stole med rødt overtræk, to udsyede hynder dvs. broderede, en egekiste med lås, en kraveæske, en himmelseng af fyr med fire omhæng, kappe og sengetøj, to ternede håndklæder, en sort rejsekjole med grå bay under, en hat og en klædebørste.

I endnu et sengekammer var et fyrretræs bord med grønt tæppe af rask, et gammelt fyrretræs slagbord, et spejl med forgyldt ramme, et lidet beslagen grønt skrin med lås og

nogle, en rejsekiste. Noget linned blev derefter vurderet, udover nogle blågarnslagner, fire af en slags og to af en anden, var der et dusin servietter, en dug og to mindre samt seks håndklæder. I kammeret ved køkkenet en halv tønde at sætte gryn i, fire små melfjerdinger og en liden balje og i spisekammeret et gammelt fyrretræsskab, et lille bord og nogle fjerdinger og andet af træ, en kobber tærtepande og lidt mere husgeråd af forskellig slags. I rullestuen var der foruden rullen, en kværn og et sengested med indhold af sengetøj.

I bryggerset blev en brændevinskedel vurderet til 16 rdl., så den var mere værd end kakkelloven. Desuden var der kar og øltønder af forskellig størrelse, en messing kaffekedel, et stort fyrfad, en thekedel og andet lignende. Derefter gennemgås lofterne, vogne og redskaber i gården, seletøj og redskaber i form af okser, naur og en båndkniv.

Bæsterne bestod af syv heste og hopper af forskellig alder, de var 39 rdl. 4 mark værd. Derimod var der kun en rødhjelmet ko, som var 9 år gammel, den blev vurderet til 10 rdl., men der var 18 får med grøde, dvs. drægtige, samt en gammel vædder. Endvidere var der syv unge svin og syv andre mindre til i alt 11 rdl. 4 mark og endelig fire gæs og en gase. Til sidst blev kornet på loftet vurderet, og boets formue gjort op til 273 rdl. 1 mark 4 sk.

1749 den 3. marts, da nådsens året var afsluttet, var der igen skiftesamling i stervboet, både for at eksaminere stervboets og nådsens årets indkomster, så og for at modtage hvad efter den derom gjorde tillysning og at beregne stervboets indtægt og udgift til skiftets endelige slutning, og blev da af enken og lavværge indleveret en specifikation over nådsens årets indkomster, både på det til præstegården i afvigte år indavlede korn, som stervboet alene tilkommer, så og det, som efter loven deles imellem successor og stervboet så vel som tiendeoffer og accidencies med videre, som stervboet tilgode kommer.

Derefter blev skatter og andre udgifter regnet ud til 768 rdl. 5 mark 10 sk. "Og da både indtægterne og udgifterne er lig hinanden, og altså ej noget bliver tilovers for enken eller nogen af børnene at arve, hvorved da enkens gjorde erindring om hendes 3 stedbørns fordring, om noget haver indkommet, henfalder af sig selv, da det foruden erfares, at de har fået mere end bemeldte konditionelle løfte kan have i sig, hvorimod der ej bliver noget for de umyndige hendes børn tiljævnet efter loven. Og efter der af skifteretten til sidst blev påråbt, om nogen havde videre at fordre, men ingen indfandt sig, og der ligeledes skete forespørgsel hos enken og stervboets vedkommende, om de vidste noget videre, som kunne komme stervboet til gode, men de erklærede, at de ej vidste noget videre end det, som allerede indført er. Så blev enken og lavværgeren fremdeles af skifteretten tilspurgt, om de uden at gøre videre udlæg ville fornøje en hver af kreditorerne, hvor til de svarede, at kreditorerne og stervboets besværinger skulle uden noget udlæg der til at gøre fornøjelig udbetalt, og enkens lavværge og stervboets kasserer magister Elers forsikrede derfor at holde provsten og assessorerne i alle måder kravesløs og uden ansvar, hvormed dette skifte i Guds navn tilendebragt og sluttet".

Kirkebogen fra Sønder Kirkeby er i så dårlig en forfatning, at det ikke har været muligt at finde børnenes nøjagtige data.³⁵

293. JENS JUSTSEN, døbt 29. november 1705 i Stjær, død i Stjær, begravet 26. marts 1773. Gift 1. med Maren Sørensdatter, antagelig født i Årslev, død i Stjær, begravet 7. april 1763.

Børn:

- 612. Anne Jensdatter, født omtrent 1747.
- 613. Bodil Jensdatter, født omtrent 1750.
- 614. Marie Jensdatter, født omtrent 1762.

35. LAS. Falster Sønder herreds gejstlige skifteprotokol 1748 1/4, fol.239.

Jens Justsen blev fæster af en halv gård i Stjær, som hans far Just Knudsen i 1744 afstod til ham, imod at han forpligtede sig til give sine forældre ophold og forsyne dem i deres alderdom. Gårdens hartkorn var på 3 td. 7 skp. 2 fjr. 2 alb., og bygningerne var på 35 fag huse. Besætningen på gården var fem bæster, fire køer, fem ungnød og otte får.³⁶

22. september 1764 mødte skifteretten op i "stervboet efter rytterbonde og gårdmanden Jens Justsens afgangne hustru Maren Sørensdatter i Stjær, sammesteds skifte og deling at foretage og slutte imellem enkemanden og hans med den afdøde i ægteskab avlede tre døtre, Anne Jensdatter 17 år, Bodil Jensdatter 14 år og Marie Jensdatter 1 1/4 år gammel.

Som tilsynsformynder var børnenes morbror Søren Sørensen i Årslev blevet indkaldt, men [var] ikke mødt, så deres farbror Tomas Justsen blev dertil beskikket, i hvis anførte hos- og overværelse boets forhen registrerede og vurderede formue til skifte og deling er foretaget."

Et sølvbæger med bogstaverne J.J.S, M.S.D, der vejede 9 lod, blev vurderet til 4 rdl. 3 mark, og to sølvskeer, som vejede to lod var 3 rdl. værd, men årstallet 1764 på sølvbægeret må være forkert tydet, for det var samme år, som skiftet blev holdt. En kobberkedel i grue, en anden gammel kobberkedel og en thekedel var 7 rdl. 5 mark værd. En stor kedel med jerngreb, tre mindre, hvoraf en var gammel, en morter med støder, et lille fyrbækken, et rivejern, et gammelt strygejern, to gamle låg var altsammen af messing og blev vurderet til 7 rdl. 4 mark 8 sk. En kakkelovn med tud og rør var 8 rdl. værd. Ellers var der en gammel gryde, to skorstenslænker, en ildske og en klemme, en lille vægt, og noget værktøj bestående af økser, save, naur og bor, båndkniv og hugjern, en hakke, høforke og høleer og andet.

Et fad og seks tallerkener, en brik, en kande, en smørkande, en tepotte og en spølkumme og to par lyseslager var af tin, og der var to krus med tinlåg. Under betegnelsen glas nævnes et spejl i brun ramme, et lille spejl og fire små skilderier, to bouteljer, fem studsglas og et spidsglas. En bibel, en salmebog og en bønnebog samt 14 stk. breve, som vel har været nyt blankt papir.

Møbler og andre genstande af træ blev derefter vurderet, der var et asketræsbord med åben fod og to andre gamle borde, to små og to rødmaledede træstole, fire stole, to var små, og to var af asketræ, to spindestole og et brunmalet skab af fyrretræ, to andre gamle skabe og en dragkiste af egetræ med fire skuffer og beslag, og en hel del kister, hvoraf en lang af egetræ og med beslag, håndgreb og lås var malet brun. De øvrige var en jernbunden egetræskiste og nogle, som var ringere samt et syskrin. Dertil kom en del husgeråd af træ bestående af kar, baljer tønder og andet.

Sengetøjet var, efter vurderingen af dømme, af god kvalitet, og der var meget af det. Den afdødes gangklæder var i alt 36 rdl. 2 mark og 12 sk. værd, men da enkemanden berettede, "at de skulle gives og tilhøre de tvende ældste døtre, blev de ikke vurderet. De øvrige hendes daglige klæder af linned og uld har de, med faderens tilladelse, allerede ladet omgøre og taget i brug." De førstnævnte gangklæder var altså for gode til at omgøre, og der var mange, tre kjoler, en sort af klæde til 6 rdl., en gammel og en blå stoffes nævnes først og derefter syv forskellige skorter, fire damask trøjer og tre andre, et gammelt livstykke, en blå kåbe af vatteret silketøj med lodden krave med sølvhager, en kyse og en hue med guldtakker var af fløjl, to andre huer var med sølvtakker, fire forklæder et af dem med blå trykt mønster og endelig et udsyet, dvs. broderet halsklæde og et netteldugs klæde.

Af bæsterne var der en hest til 18 rdl. og en hoppe til 20 rdl., de højst vurderede, de øvrige var endnu to heste, to hopper begge med føl og en plag, de var i alt 59 rdl. værd. Af fæmon var der tre køer, to stude og en sort ungnød, og siden konens død var der blevet solgt endnu fire stude og tre køer. Der var der nitten får, femten lam samt svin, fire bistader og en bisværn, værdien heraf var 146 rdl. 1 mark 8 sk. Dertil fire vogne, en plov med dobbelt skær, to harver med jerntænder, sadel og bidsler. Værdien var 389 rdl. 2 mark 4 sk., og dertil kom nogle mindre tilgodehavender, så boets formue blev opgjort til 394 rdl. 8 sk.

36. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1744 23/6, fol. 252.

Bygningerne skulle istandsættes for 16 rdl., bæster, køer og redskaber skulle have en værdi af 121 rdl. 4 mark. Kongelig majestæts fordringer lød så i alt på 137 rdl. 4 mark. I balance indtægt med udgift befindes at blive til deling mellem enkemanden og børnene 256 rdl. 2 mark 4 sk., hvoraf enkemanden efter loven tilkom 128 rdl. 1 mark 4 sk. og børnene den anden halve del, som deles imellem de tre døtre til enhver 42 rdl. 4 mark 6 sk.

Børnenes tilfaldne arveparter blev stående renteløst i boet under tilsynsformynderens opsigt og ansvar, indtil de kommer i de omstændigheder, modtagelsen dem efter loven kan og må anbetros, hvorimod han forsyner dem med føde, klæder og en skikkelig opdragelse efter faderlig pligt. Den afdødes gangklæder, som i registreringen findes anført i alt for 36 rdl. 1 mark 12 sk. er uden deling, summen er inddraget, [og] beretter enkemanden, efter billigste deling skal tilhøre de tvende ældste døtre, som er af deres magt, de samme snart kan tage i brug, hvorimod han af sit eget tager [til] at forbedre den yngste datters lod med 12 rdl., således at det da i alt med arv og gave tilkommer 54 rdl. 4 mark $\frac{61}{3}$ sk.

Foruden lover enkemanden at give enhver af dem, når deres brød kan falde, en forsvarlig seng med klæder samt en kiste. Hvornæst enkemanden erindres om stedets forsvarlige beboelse og den reserverende besætning og inventars vedligeholdelse, og på den måde er boet forhen registrerede og vurderede formue enkemanden til fri disposition anbetroet, hvormed dette skifte sluttes, siden han selv erklærer for egen regning at erstatte sammes bekostning og i alt holde skifteforvalteren kræves og skadesløs. Således sluttes med hænders underskrift, datum ut supra. Enkemanden skrev under med sit fulde navn.³⁷

296. LISBETH JUSTDATTER, døbt 3. juli 1718 i Stjær, død før 21. juni 1755. Gift 21. juni 1746 i Stjær med Rasmus Nielsen fra Gram.

Børn:

- 615. Maren Rasmusdatter, født omtrent 1749.
- 616. Just Rasmussen, født omtrent 1751.
- 617. Anne Rasmusdatter, født omtrent 1753.

Rasmus Nielsen blev efter sin far Niels Rasmussens død fæster af hans halve gård, som hans mor overlod ham i 1741, fordi hun ikke kunne svare det, boet skyldte, da Niels Rasmussen døde. Rasmus Nielsen påtog sig gælden, men blev fri for at betale indfæstning. Gårdens hartkorn var 3 td. $2\frac{1}{9}$ album, der var 27 fag huse, og besætningen 4 bæster, 3 køer, 3 ung-nød og 4 får.³⁸

21. juni 1755, mødte skifteretten op i Gram i stervboet efter rytterbonden Rasmus Nielsens hustru afgangne Lisbeth Justdatter sammesteds skifte og deling at foretage imellem efterlevende og de med den afdøde i ægteskab sammen avlede børn, en søn Just Rasmussen 4 år, en datter Maren Rasmusdatter 6 år og Anne Rasmusdatter 2 år gammel.

Ved forretningen var til stede enkemanden, bemeldte Rasmus Nielsen på egne vegne og tillige som formynder for sine umyndige børn efter loven, og som tilsynsværge for dem deres morbror Jens Justsen af Stjær, i hvis overværelse stervboets forhen registrerede og vurderede effekter blev taget til skifte og deling.

Registreringen blev indledt med indbo af kobber, messing og tin bestående af kedler, sager af blik og et fad, seks tallerkener, to gamle sesirkener, to gamle smørbrikker og en tepotte af tin. Der fortsættes med glas og stentøj, ti bouteljer, to små glas og ellers et krus med tinnlåg, to par tekopper, seks fade, en tallerken, en rød potte med to ører, og lidt mere af samme slags. Ting af jern indledes med en kakkellovn, som var med tud og rør, altså direkte tilsluttet

37. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1764, 22/9, fol. 349.

38. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1741 1/12 fol. 195.

en skorsten. Ellers var der to gryder, en ildske og klemme, to skorstenslænker, rist og pande, en jernstang samt værktøj og redskaber.

Listen over møbler og andre ting af træ indledes med en rødmalet kiste af fyrretræ med bogstaverne M.P.D. og årstal 1741, en rødmalet kiste af eg med bogstaverne L.J.D. 1746 og endnu en med bogstaverne R.N.S. og L.J.D. og årstallet 1746. Et rødmalet skrin var med bogstaverne R.N.S. og 1741. Tilsammen var de 9 rdl. værd, men blev ikke medregnet i formuen, fordi faderen ville give dem til børnene.

Der fortsættes med en rød og brunmalet kiste med lås og hængsler, et gammelt fyrretræsskab, et kande bordskab, som vel har været et lavt skab, og der var endnu et af samme slags uden bagklædning. Dernæst var der et lille hængeskab af fyrretræ, to tabuletter, et spejl i sort ramme, et gammel bord med lige fod af fyrretræ, et mindre af samme slags, to bænke, to stole af asketræ samt baljer, kar, tønder, kærne, spand, strip og andet til husholdningsbrug samt en spinderok, mangelfjæl med stok og ti trætallerkener.

En brunmalet fyrretræsseng med himmel, en gammel himmelseng med karnis og en halv stolpe seng alle tre med indhold af sengetøj. Foruden dem en børneseng og karlens seng. Derefter blev den afdødes gangklæder vurderet, der var en sort klædeskjole, fire skorter, et af vadmel og tre saxes, dvs. serges. Dertil var der syv trøjer, hvoraf den ene var en rød strikket nattøje, mens den fineste var en blå morstrøje. Et snøreliv og et livstykke, tre forklæder, to af dem var af kramlærred, en kattunskåbe havde sølvhager, en sort fløjls hue var med ægte snore, to gamle huer var af sort mors, til huerne var der to lin, og endelig to halsklæder, det ene var slet, dvs. glat og det andet af kramlærred og med kniplinger. Klædernes værdi var 24 rdl. 2 mark 1 sk.

Gårdens dyr, bæster, fæmon, svin og gæs blev vurderet til 70 rdl. 4 mark, og vogne, plov, harver, ridetøj og kornsække til 10 rdl. 1 mark 8 sk. Boets formue var efter vurderingen på 163 rdl. 4 mark 4 sk.

Kongelig majestæts fordringer til reparation af gården og beholdning til fortsat drift var 90 rdl. Her foruden var der nogle gældsposter, hvoraf følgende ser ud til at være forkert noteret: "Beboeren Rasmus Nielsens steddatter Maren Olsdatters mødrene arv efter skiftet af 16. september 1752, denne dato kan simpelthen ikke passe med, at Rasmus Nielsens egne børn i ægteskabet med Lisbeth Justdatter ifølge skiftet er født mellem 1749 og 1753. Nu blev skifterne imidlertid ofte skrevet ind, ret lang tid efter et dødsfald havde fundet sted, og da det oplyses, at denne Maren Olesdatter boede hos Rasmus Rasmussen i Bjertrup, og der faktisk er et skifte med den nævnte dato, nemlig efter Maren Pedersdatter i Gram, hvis enkemand hed Rasmus Nielsen, en søn Niels på to år var død, inden skiftet blev holdt, men Maren Pedersdatter havde et barn fra et tidligere ægteskab, som hed Maren Olesdatter, og hendes formynder var netop hendes mosters mand Rasmus Rasmussen i Bjertrup."³⁹

Foruden Maren Olesdatters tilgodehavende mødrene arv var der en smule gæld til svogeren Jens Justsen i Stjær og en købmand i Århus, så boets besværing blev på 97. rdl. 5 mark 8 sk. som blev fratrukket formuen, så der blev 65 rdl. 4 mark 12 sk. til deling mellem Rasmus Nielsen og hans tre børn med halvdelen 32 rdl. 5 mark 6 sk. til ham, og til sønnen 16 rdl. 2 mark 11 sk. og til hver af pigerne 8 rdl. 1 mark 5½ sk.

Hvilken børnenes herefter tilfaldne mødrende arv faderen Rasmus Nielsen lover at forbedre, således at sønnen nyder i arvepenge 20 rdl. samt en brun fyrrekiste med bogstaverne L.J.D. R.N.S. 1746 og et fyrreskrin med lås og beslag med bogstaverne R.N.S. 1741. Datteren Maren rede penge 12 rdl. og en brun anstrøjet fyrrekiste betegnet med M.P.D. 1741. Bogstaver som sandsynliggør, at Rasmus Nielsen var blevet gift første gang med Maren Pedersdatter, allerede da han overtog sin mors gård i 1741. Den anden datter Anne skulle ligeledes arve 12 rdl. og en fyrretræskiste mærket med L.J.D. 1746.

39. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1752, 16/9, fol. 333.

Desuden skulle begge døtre have et sengested med himmel, hvis værdi og medfølgende sengetøj blev nøje nedskrevet, og som børnenes morbror som værge skulle iagttage og tilse. Dog forbliver det i boet hos faderen uden rente, så længe børnene er uopdragne, hvorimod han lover dem kristelig at forsyne, så vel som betale gælden og de af stedet forfaldne udgifter med hvad videre til dets konservation udfordres. Således er denne forretning sluttet og tilendebragt, datum ut supra.⁴⁰

297. TOMAS JUSTSEN, døbt 3. september 1719 i Stjær, død sst., begravet 2. maj 1771. Trolovet 6. december 1758, gift 15. februar 1759 med Karen Jensdatter, død i Stjær, begravet 14. september 1759.

Barn:

618. Anne Tomasdatter, antagelig født 1759.

Tomas Justsen betalte 6 rdl. i indfæstning, da han i marts 1759 blev fæster af en gård i Stjær, og blev gift med Mikkel Rasmussens enke Karen Jensdatter. Gårdens hartkorn var på 2 td. 4 skp. 2 fjr. 2 alb. Bygningerne var på 34 fag huse, og der var fire bæster, tre køer, fire ungnod og otte får.⁴¹

1. oktober 1759 blev der holdt skifte efter rytterbonde og gårdmand Tomas Jensens hustru afgangne Karen Jensdatter i Stjær, til deling imellem enkemanden og hans med den afdøde i ægteskab sammen avlede eneste barn Anne Tomasdatter. Ved skiftet var til stede enkemanden på egne vegne og som født værge efter loven for sit barn item som tilsyns formynder Anders Jensen, rytterbonde i Stjær, som er barnets morbror.

Registrering og vurdering indledes med boets sølvtøj, som var et stort bæger med bogstaverne T.J.S.St. og K.J.D.St. samt årstal 1758, det vejede lidt mere end 20 lod og havde efter vægt en værdi på 10 rdl. 1 mark 2 sk. Et mindre bæger med bogstaverne T.H.S og K.M.D. og årstal 1715 var 4 rdl. 4 mark værd, dertil seks sølvskeer, et par små skospænder med jernhjerne og et hovedvandsæg, tilsammen 22 rdl. 1 mark 10 sk. værd.

En lille brygkedel en mindre med håndgreb, en gammel tekedel og et lille tobaksfyrfad var af kobber. En stor gammel kedel og to små kedler, et rivejern og en lyseplade var af messing. Tre fade, to tallerkener, et lille barberfad, to lysestager, en tepotte med fad, en uden fad, to skåle og en spølkumme var altsammen af tin, en temaskine, en halvpotte, en tragt og en the-dåse var af blik, hvilket på den tid må have været messingblik. Desuden var der fem bouteljer, et glaskrus med tinlåg, to spidsglas og et studsglas, et porcelæns krus med tinlåg og to par tekopper. En gammel gryde, en klemme og en ildske, en gammel pande, en rist, et fyrfad og forskelligt værktøj, en uldsaks, en lysklemme, en gammel pistol uden lås, en vægt, en gammel bøsse og en saks af jern.

Desuden var der forbavsende mange bøger, nemlig Chr. 6's bibel i kvarto format, Müllers huspostil, en bog, den åndelig julestue kaldet, Luthers tyske huspostil, Chr. 5's danske lov i oktav, en tysk bog "Jesus Label" kaldet, den bibelske kæde, en del adskillige tyske og danske bøger, og da Tomas Justsen selv kunne underskrive skiftet med sit fulde navn, er det vel ham, der også har kunnet læse, hvad skulle han ellers med så mange bøger.

Fortegnelse over møblerne indledes med en egedragkiste, det inderste med fyrretræ med fire låse og beslag, en mindre dragkiste med messingbeslag og tre skuffer, en pyramide, en stor grønmalet egekiste med rødmalet jern og lås, en brunmalet kiste bundet med fem jern, en stor gammel egekiste med lås og hængsler men uden håndgreb, et grønt jernbundet skrin med rødmalet jern, lås og håndgreb, et gammelt brunt skrin med lås og hængsler, et gammelt ege madskab med fem låger og låse, et malet fyrreskab med skuffer under, et gammelt ege-

40. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1755, 21/6, fol.122.

41. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1759 27/3, fol. 259.

bord, et asketræs bord med fyrretræs fod, en gammel ege lænestol, fire andre stole, to gamle spindestole, to øl halvtønder, en balje, en hegel og en hel del andet husgeråd af træ samt en gammel violin og en puster.

Dernæst nævnes en himmelseng af fyrretræ med egetræsstolper og tilhørende sengetøj. Endnu et sengested med egestolper og karnis samt sengetøj. Et gammelt sengested med egestolper med sengetøj. Den afdødes gangklæder bestod af en sort klædes kjortel, som var noget gammel, og en gammel sort kjortel, som var af forskellige slags tøj. Et kamelottes, dvs. kamelulds skørt, fire andre skørter, en rød klokke af rye, seks trøjer, et hjemgjort saxes liv, en ny sort fløjls hue med gule takker, en blå damaskes hue med takker, en blå- og gulblomstret ulden damaskes hue ligeså med takker, to andre kramhuer, en sort damaskes kyse, en violet kattuns, to hvide kramlærreds forklæder og et tavlet hjemgjort. To kramlærreds halsklude, fire kramlærreds lin med kniplinger, fire par halværmer, et brunt silkeklæde, et rødternet kattuns klæde og et hvidt med røde striber i kanterne, et par handsker, fire særke, to par strømper og et par sko. Hendes klæder var 21 rdl. 3 mark 7 sk. værd.

Af dyr var der to heste, en hesteplog, to hopper og en årrings plog til i alt 36 rdl. Fire køer, tre stude og en årrings stud, ti får, 7 lam, svin og gæs samt to bistokke blev i alt vurderet til 36 rdl. 4 mark. Vogne, plov, harver, en gammel slæde samt ridetøj, kornsække og en slibesten var det sidste, der blev vurderet. Stervboets ejendele var således 178 rdl. 2 sk. værd. Gården skulle repareres for 24 rdl., som sammen med de dyr og andet, som skulle forblive ved stedet, udgjorde kongelig majestæts fordringer på 108 rdl. 4 mark, og da der ikke var nogen gæld, blev der 69 rdl. 2 mark 2 sk. til deling mellem enkemanden og hans lille datter, med halvdelen til hver af dem.

Barnets tilfaldne arv lovede enkemanden at forbedre, således at det i alt med arv og gave skal nyde 50 rdl., og der foruden en god seng med behørende klæder af uldent og linned samt en kiste med lås og lukkelse forsynet. Pengene bliver under tilsynsformynderens opsyn renteløst i boet fremdeles indestående, til hun opnår den alder og kommer i de omstændigheder, [hun] modtagelsen kan betros, da udbetalingen bliver at erlægge. Imidlertid skal faderen være forbunden barnet med føde, klæde og skolegang at forsyne, således som han agter at ansvare og bekendt være.

Desligeste fremdeles efter pligt bygningen at forbedre og samme udi forsvarlig stand holde tillige med det reserverede og tilhørende inventarium, item for egen regning dette skiftes bekostning at erstatte, samt om nogen videre bevislig gæld måtte opdages, og således for dettes behandling at holde skifteforvalterne uden ansvar i alle måder, således passeret og afhandlet, bekræftes med hænders underskrift på skiftestedet i Stjær ut supra.⁴²

300. KAREN PEDERSDATTER, født i Søballe, døbt i Veng 9. maj 1705. Gift med Tomas Sørensen senest 1728.

Karen Pedersdatters mand Tomas Sørensen er nævnt i skiftet efter hendes mor Johanne Mikkelsdatter januar 1729.⁴³

308. CHRISTOFFER SIMONSEN, født i Siim omtrent 1659, død i Svejstrup, begravet 1736 i Dover. Gift omtrent 1682 med Anne Rasmusdatter i Svejstrup, født i Vester mølle i Fruering sogn, død i Svejstrup.

Børn:

619. Maren Christoffersdatter, født omtrent 1683, begravet 12. januar 1699.

< 620. Karen Christoffersdatter, født omtrent 1684.

< 621. Rasmus Christoffersen.

42. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1759, 1/10, fol.45.

43. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1729 29/1, fol. 195.

Da Christoffer Simonsen blev gift med Anne Rasmusdatter, var hun enke efter Just Ibsen i Svejstrup, og ved skiftet efter ham var Christoffer Simonsen til stede som hendes lavværg og kommende ægtemand, hvorved han blev stedfar til hendes lille pige Anne Justdatter på to år, som i 1705 blev trolovet og gift med ungarl Peder Mikkelsen fra Gram. Anne Rasmusdatter var født i Vester mølle i Fruering, hvor hendes far Rasmus Jensen døde i 1681, mens hendes mor Johanne Rasmusdatter døde sst. i 1702.

Den Anne Christoffersdatter, som før Dover kirkebog begyndte, blev gift i Firgårde med Christoffer Nielsen sst., var datter af Christoffer Gertsen i Siim og Anne Pedersdatter Fischer, som efter Christoffer Gertsens død blev gift med Simon Andersen, så da Christoffer Simonsen og hans bror Jens Simonsen på skiftet efter Christoffer Nielsen i Firgårde, mødte på børnenes vegne som morbrødre, så var de i virkeligheden enken Anne Christoffersdatters halvbrødre. Det samme gjorde sig ligeledes gældende, da Anne Christoffersdatters anden mand Rasmus Pedersen i Firgårde døde, hvor Christoffer Simonsen igen mødte på skiftet efter ham som børnenes "morbror".⁴⁴

309. JENS SIMONSEN, født i Siim omtrent 1657, død sst., begravet 15. februar 1709 i Dover. Gift med Maren Lauritsdatter, født omtrent 1661, død i Siim, begravet 1736 i Dover.

Børn:

- < 622. Maren Jensdatter, født omtrent 1688.
- 623. Anne Jensdatter, døbt 13. april 1693, antagelig død før 1709.
- < 624. Simon Jensen, døbt 1694.
- < 625. Anne Jensdatter, døbt 6. oktober 1695.
- 626. Sidsel Jensdatter, døbt 2. juni 1698, død før 1709.
- < 627. Laurits Jensen, døbt omtrent 1699.

Jens Simonsen i Siim betalte 4 rdl., da han i 1694 fæstede den halve ryttergård, hans salig far Simon Andersen før påboede og fradøde.⁴⁵

7. september 1709 samledes skifteretten i stervboet efter afgangne Jens Simonsen, rytterbonde af Siim, skifte og deling efter ham at foretage imellem hans efterlevende enke Maren Lauritsdatter og deres i ægteskab sammen avlede børn, Simon Jensen 13 år, Laurits Jensen 10 år, Maren Jensdatter 18 år og Anne Jensdatter 15 år gammel. På enkens vegne som lavværg var til stede Jens Rasmussen, som gården havde fæstet. Item på børnenes vegne som formynder halvbroderen Christoffer Simonsen af Svejstrup for den ældste søn og datter, og deres fasters mand Anders Jensen Klog af Firgårde på den yngste søn og datters vegne.

Registrering og vurdering af indboet indledtes med borde, kister, skrin, hvoraf to kister af egetræ med lås var af den højeste værdi, nemlig hver 4 sldl. Desuden var der et skab, to nye bøgetræsstole og en del husgeråd af træ. Foruden to skorstenslænker og andet ildsteds tilbehør, var der to gryder, rist, pande samt værktøj og redskaber af jern. En kobber brygkedel på ½ tønne var det mest værdifulde indbo, vurderet til 12 sldl. To kobberkedler, hvoraf den ene var gammel, tre messingkedler, hvoraf den ene ligeledes var gammel. Yderligere to kedler var ringere. Listen fortsætter med et bækken og to messing lysestager samt to tintfade og fire tintallerkener, bliklygte, to rivejern og en tragt.

De ret højt vurderede sengeklæder lå i tre senge, hvoraf den ene var med himmel, og en af dem var pigernes seng. Vurderingen var på 24 sldl. 2 mark. Den afdødes klæder var 6 sldl. 1 mark 10 sk. værd. De bestod kun af en gammel sort klædeskjole, en lædervest og et par læderbukser, en grå vadmelskjole, en rød vadmelsstrøje, et par strømper, et par støvler og et

44. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1700 10/6, fol. 388, 1704 3/5, fol. 230.

45. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1694 12/2, fol. 46.

par sko, mens skjorter og andet linned formodentlig ikke har været ret meget værd, siden den slags ikke blev vurderet.

Til gårdens drift var der tre vogne, men den ene var gammel, plov med behørigt redskab, to harver og en slæde. Det første af bæsterne var hele 28 sldl. værd, for den var "til dragonhest anskrevet." De øvrige bæster var af mere almindelig værdi, den bedste var således 8 sldl. værd. Der var fem heste, en hesteplag, to hopper og endnu en plag, og den samlede vurdering på alle hestene var 74 sldl. 2 mark. Syv køer, tre kvier, og elleve stude af forskellig alder, de mest værdifulde var to sorthjelmede, som tilsammen var 16 sldl. værd, og i alt var der køer og stude til 92 sldl. 2 mark. Endelig var der ti får, tre galte, en so og 12 små svin, fire gæs og halvdelen af fem bistader i alt for 29 sldl. 3 mark. Kornet i laden blev vurderet til i alt 73 sldl. 3 mark. Desuden var der forskellige mindre tilgodehavender, nemlig i alt 9 sldl. 6 sk. Boets samlede midler var således 380 sldl. 4 sk.

Derimod skulle gårdens 61 fag bygninger repareres for 30 sldl. Den besætning der skulle være ved gården, lød på fire bæster til i alt 60 sldl., en stud 10 sldl., to køer til 16 sldl., fire får til 4 sldl., og vogn, plov og harve skulle være 10 sldl. værd, og sædekornet skulle have en værdi af 53 sldl. 2 mark, og til regimentskassen blev anført 4 sldl. 2 mark, så med skifteomkostningerne blev de samlede udgifter beregnet til 200 sldl., så der blev 180 sldl. 4 sk. til deling med halvdelen 80 sldl. 2 sk. til enken og det samme til børnene, med to broderlodder på 30 sldl. $\frac{2}{3}$ sk. til hver og på hver søsterlod 15 sldl. $\frac{1}{3}$ sk. Hvilken børnenes tilfaldne fædrene arv moderen med lavværgens tilladelse lovede at ville af egne midler forbedre, så hvert barn, både sønner og døtre skulle nyde lige meget, nemlig 40 sldl., i alt 160 sldl., som med formyndernes samtykke i boet blev stående. Hvorefter skiftet sluttede med formaning om at sørge for børnenes opdragelse og tilse, at bygningerne blev sat i stand med de dertil reserverede midler.⁴⁶

18. december 1736, blev der holdt skifte efter Maren Lauritsdatter, som ikke havde børn i sit andet ægteskab med Jens Rasmussen, så det var mellem ham og hendes børn, arven efter hende skulle deles. Sønnen Simon Jensen var blevet gift og boede nu i Emborg kloster, Laurits Jensen var ugift og boede hjemme ved stedet med fæste på den halve gård. Datteren Maren Jensdatter var bortdød, og havde været gift med Joen Nielsen i Siim, og havde efterladt sig to døtre, Kirsten Joensdatter gift med Poul Rasmussen i Ry, Maren Joensdatter 19 år, som er her på stedet. Ved skiftet var enkemanden og selv nærværende, og ligeledes Simon Jensen på egne vegne og Laurits Jensen på egne og Maren Joensdatters vegne, som forhen efter hendes forældre anordnet formynder, og Poul Rasmussen på sin hustrus vegne.

Boet ejede et sølvbæger, som var 8 sldl. værd, et fad og seks tallerkener af tin, en kobberkedel i grue, to andre kobberkedler, nogle messingkedler og værktøj, redskaber og husgeråd af jern. Af møblerne skal nævnes et egetræsskab med fem rum, to borde, det ene var af egetræ, fem træstole, nogle kister, kar, skæppe, tønder og andet husgeråd af træ og tre senge med sengetøj. Den salig kones gangklæder havde hun i levende live givet sin datterdatter, hvorfor samme ikke anførtes.

Bæsterne bestående af fem heste, to hopper, to mærplage og en hesteplag blev i alt vurderet til 63 sldl. 2 mark. Der var temmelig meget kvæg, syv køer, tre kvier, tre stude, fem ungnød og tre kalve, som tilsammen var 67 sldl. 2 mark værd. Elleve får, fem lam, syv svin og seks bistader i alt vurderet til 23 sldl. 2 mark 8 sk. Vogn, plov og harve var 15 sldl. 1 mark værd. Boets midler var på 226 sldl. 3 sk.

Med et beløb til reparation af gårdens 61 fag huse samt dens nødvendige besætning blev udgifterne 135 sldl. Den ene af arvingerne Laurits Jensen fordrede sin tilgodehavende fædrene arv, som efter skiftet af 7. september 1709 var på 40 sldl., tjenestepige Maren Jonsdatter fordrede et års tjenesteløn. Enkemanden fordrede vederlag til sin begravelses

46. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1709 7/0, fol. 252.

betaling lige imod det, som var gået til, da hans salig kone blev begravet 16 sldl., hvilket arvinger ham tilstod. Med betalingen til skifteretten blev de samlede udgifter på 205 sldl. 2 mark 8 sk. Således blev der 20 sldl. 1 mark 11 sk. til deling mellem arvingerne med lidt over 10 sldl. til enkemanden, lidt mere end 4 sldl. på en broderlod og til hvert af søsterens to børn 1 sldl. 1½ sk. Om der skulle ske en deling og afhandling mellem enkemanden og hans sted-søn, som begge har fæste på gården hver på den halve part, der nu ikke længere således imellem dem må henstå, men tilholdes begge at udfinde dem en sådan billig afhandling, om de ikke selv kan afgøre, at de kan vide, hvem gårdens rette beboer skal være, imidlertid og indtil det sker, enkemanden, som hidtil har været husbond, skal være ansvarlig ikke alene til hvad en fæstebonde er pligtig, men endog til fordrede børnepenge og tjenesteløns afbetaling, foruden at tilsvare den gæld, som kunne opdages, om nogen med billig fordring skulle fremkomme. Skiftet er da således sluttet uden nogen foregående påanke af de vedkommende, tilstås til bekræftelse under vore hænder.⁴⁷

310. ANDERS SØRENSEN, født i Siim omtrent 1674, død sst., begravet 21. december 1707 i Dover.

Den 21. december 1707 blev enken Maren Lauritsdatters ældste søn af Siim Anders Sørensen begravet, anno ætatis 23 år, 4 måneder, 14 uger og 1 dag.

311. SIMON SØRENSEN, født i Siim, død sst., begravet for 17. november 1739 i Dover. Gift 10. juli 1718 i Dover med Karen Jensdatter, født i Boes, død i Siim, Dover sogn.

Børn:

- < 628. Jens Simonsen, døbt 5. oktober 1721.
- 629. Et barn, døbt 5. december 1723.
- 630. Maren Simonsdatter, døbt 14. september 1727, død senest 1740.
- 631. Anne Simonsdatter, døbt 17. september 1730, død 1748.
- < 632. Søren Simonsen, døbt 26. april 1733.
- < 633. Steffen Simonsen, født omtrent 1736.
- < 634. Anders Simonsen, døbt 10. november 1737.
- < 635. Maren Simonsdatter, døbt 17. november 1738, moderen var da enke.

Simon Sørensen blev fæster af halvparten af sin afdøde fars gård i 1712, som hans mor oplod. Han betalte 3 rigsdaler i indfæstning. Gårdens hartkorn, som var 2 td. 4 skp. 2 fjr. ½ alb, var da blevet reduceret til 2 td. 1½ skp., hvorved skat og landgildeydelse var blevet sat lidt ned. I hele ryttergodsets periode blev hartkornet ændret flere gange på grundlag af nyvurdering af jordens bonitet. Gårdens bygninger var på 28 fag huse, som var "temmelig ved magt", altså i rimelig god stand. Der medfulgte tre bæster, to køer og fire får. Den anden halvdel af gården var allerede blevet overtaget af hans stedfar Steffen Simonsen, da han og Lisbeth Christensdatter blev gift igen i 1707. Da stedfaderen døde i 1728, betalte Simon Sørensen 4 rdl., for at fæste den, "såsom han haver den anden halvpart i fæste, og nu samler gården." Derved blev gården forsynet med endnu 28 fag bygninger og dens tilhørende dyr.⁴⁸

Simon Sørensen havde altså drevet sin halvdel af gården nogle år inde, han i 1718 blev gift med Jens Christensens datter Karen Jensdatter fra Boes, som efter Søren Simonsens død i 1739 blev gift igen 27. juni 1740 med ungarl Søren Nielsen fra Ry, som døde 1768.

19. juni 1741 blev der skiftet efter Simon Sørensen til deling mellem hans efterlevende hustru Karen Jensdatter, og deres i ægteskab sammen avlede børn fire sønner og to døtre, Jens Simonsen 12 år, Søren Simonsen 7 år, Steffen Simonsen 5 år, Anders Simonsen 3 år,

47. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1736 18/12 fol. 192.

48. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1712 30/11 fol. 230, 1728 19/10 fol. 275.

Anne Simonsdatter 9 år og Maren Simonsdatter 1 ½ år gammel. Ved skiftet var enken med tiltagen lavværge Søren Tomasen til stede, samt på børnenes vegne som formynder og værge Laurits Jensen af Siim, som er den eneste på faderens side, var værge for de to ældste børn, Jens Simonsen og Anne Simonsdatter. Christen Jensen i Boes, som er morbror til børnene, var formynder for de to yngste Anders Simonsen og Maren Simonsdatter. Rasmus Tomasen i Boes, søskendebarn til konen, formynder for sønnerne Søren Simonsen og Steffen Simonsen, som overværende ved skiftet.

Vurderingen indledtes med et sølvbæger, som vejede 80 lod og var 40 rdl. værd, et andet ringere på 40 lod til 20 rdl., et sølvbæger til 4 rdl. 4 mark, 13 bægre 10 rdl. og 18 sølvskeer 26 rdl. 4 mark, bægre og skeer vejede til sammen 82 lod. Der var to kedler, en potte og tragt af kobber, og en del kedler, tre lysestager, en morter med støder og andet af messing. Af tin var der en kande, tretten tallerkener, tre nye fade, et dusin tallerkener og en potte, og nogle småting. Den første genstand af jern, der nævnes, er en kakkellovn vurderet til 12 rdl., og derefter ildstedstilbehør, gryder og andet til madlavning, samt værktøj og redskaber.

Der var adskillige kister, en af dem var en stor dragkiste, et hængeskab og en malet pyramide blev også vurderet. Adskillige stole, hvoraf to var med ryslæder, et rundt bord og et med åben fod samt forskellige kar, tønder med mere til husholdningsbrug. Tre sengesteder, det ene med himmel. En mængde sengetøj blev vurderet for sig, og derefter blev den salig mands gangklæder vurderet, en grå kjole af klæde havde tre dusin sølvknapper, så den var 12 rdl. værd, et par skindklæder var ligeledes med tre dusin sølvknapper, en brystduk havde halvandet dusin sølvknapper og en klædesvest to dusin sølvknapper. Desuden var der en skindvest med tilhørende to par bukser, en hvid nattøje, en grå vadmelskjole, og endnu en gammel vadmelskjole, et par nye sko med sølvspænder, et par gamle sko og et par støvler, fire par strømper, en hat med sølvspænde, to huer, seks hørgarns skjorter med håndknapper og halsknap af sølv, tre netteldugs halsklæder, to kramlærreds halsklæder, en halskrave og et par ærmer samt et par handsker. De mange klæder blev i alt vurderet til 35 rdl. 5 mark.

Bæsterne blev vurderet til 50 rdl. 4 mark, køer og kvier til 46 rdl., får, lam og svin til 15 rdl. 2 mark, og 12 bistader til 12 rdl. Vogne, plov og harver var 28 rdl. 8 sk. værd. Sæden var lagt forsvarligt til stedet, og var af alle slags og kendtes af føden af korn nu, som til skifte og folkenes underholdning vil medgå. Boets formue var derefter på 523 rdl. 5 mark 8 sk. Konen med lavværge, børnenes formyndere og alle ansvarlige på skiftestedet blev tilspurgt, om de vidste mere at komme stervboet til gode, end hvad allerede anført og beskrevet er, hvortil de samtlige svarede nej.

Derimod kongelig majestæts fordringer og ordinære udgifter, som til stedets konservering efter rytterforordningen udtages. Bygningernes 63 fag huse skulle efter taksering repareres for 24 rdl. Til besætning og plovens drift skulle der være 6 bæster til en værdi af 60 rdl., to stude, fire køer, en ungnød og seks får samt vogn, plov og harve, så udgiften i alt blev beregnet til 144 rdl., så der ved likvidering med formuen blev 378 rdl. 5 mark 8 sk. til deling mellem arvingerne med det halve 182 rdl. 5 mark 12 sk. til enken, og den anden halvdel, som blev delt i broder- og søsterlodder, så der til hver af sønnerne blev 37 rdl. 5 mark 15 1/5 sk. og 18 rdl. 5 mark 15 3/5 sk. til hver af de to døtre.

Søren Nielsen, som gården har antagen og bliver med hin tid, som mand for konen og fader for børnene, har med hendes vilje og samtykke indgået og lovet børnenes foranstående arv at forbedre, således det enhver af sønnerne siden for den tilfaldne arvepart skulle nyde 40 rdl., og enhver af døtrene ligesom sønnerne 40 rdl., som gør i alt for alle seks børn 240 rdl., som i boet renteløst bliver bestående, til enhver af drengene deres myndige år, om de bliver i gården at nyde kost og klæde, men når de kommer så vidt, at de kan forsyne dem selv uden forældrenes hjælp, må sammes kapital eller rente deraf udgives. Pigernes arvepart bliver og på samme måde bestående, indtil de siden kan enten komme i ægteskab, eller formynderne kan se enhver bedre forsynet til deres myndlings tarv.

Hvad jeg, som enken og gården antager, heri har vedgået, bliver til efterlevelse underskrevet med min egen hånd Søren Nielsen.⁴⁹

312. KNUD NIELSEN, født omtrent 1674 i Bjedstrup, død sst., begravet 22. juli 1747 i Dover. Gift 1. med Kirsten Jensdatter, født omtrent 1680 i Gjesing i Fruering sogn, død i Bjedstrup, begravet 22. oktober 1712 i Dover. Gift 2. den 28. maj 1713 i Dover med Anne Lauritsdatter, født omtrent 1690 i Alken i Dover, død i Bjedstrup, begravet 1729 i Dover. Gift 3. 1731 i Dover med Dorte Pedersdatter, født omtrent 1684, død i Bjedstrup, begravet 27. januar 1744 i Dover.

Børn i første ægteskab:

< 636. Anne Knudsdatter, døbt 24. februar 1704.

< 637. Jens Knudsen, døbt 7. marts 1706.

< 638. Kirsten Knudsdatter, døbt 1711.

Børn i andet ægteskab:

< 639. Laurits Knudsen, døbt 2. februar 1714.

640. Anne Knudsdatter, døbt 3. juni 1716.

< 641. Kirsten Knudsdatter, døbt 1720.

< 642. Maren Knudsdatter, døbt 20. december 1722.

< 643. Maren Knudsdatter, døbt 19. januar 1725 (i kirkebogen var det Anne).

< 644. Anne Knudsdatter, døbt 30. januar 1727.

Knud Nielsen Bjedstrup betalte 1 rdl., da han i 1698 fæstede en halv ryttergård på 2 td. 7 skp. hartkorn, som hans fader Niels Knudsen oplod, imod han sin livs tid selv forestod halvdelen af gården og deraf svarede udgifterne.⁵⁰

Da Knud Nielsens første kone døde, skrev præsten i Dover kirkebog: 1712 den 22. oktober, som var en fredag er Knud Nielsens en halvgårdsmand af Bjedstrup's kone Kirsten Jensdatter begravet, døde straks efter sit 7. barns fødsel i sit alders 32 år 2 mdr. 12 dage.

1713 holdtes skifte hos rytterbonden Knud Nielsen i Bjedstrup efter hans afdøde hustru Kirsten Jensdatter mellem ham og deres to døtre Anne Knudsdatter på 8 år og Kirsten Knudsdatter, som kun var 1 år gammel. Børnenes morbror Morten Jensen fra Gjesing overværende skiftet som formynder for den ene datter Anne Knudsdatter og deres mosters mand Christen Andersen fra Mesing var til stede for Kirsten Knudsdatter.

Registreringen af boets effekter indledtes med et asketræsbord med lukket fod og to skuffer, fire andre borde og flere kister af forskellig størrelse, der imellem var der en bænkekiste med to rum og lås. En del stole af forskellig slags, brygkar, tønder, en so og andet husgeråd af træ, blandt andet en pibstob og et drejet hespetræ. Af jerngenstande var der mellem gryder og pander et bradspid, og desuden en del værktøj. En stor kedel, som var 20 sldl. værd, to mindre og to fyrbækkener var af kobber. Af messing var to lyseslager og et gammelt fyrfad, og endelig var der lidt service af tin og hollandsk stentøj, blandt andet et krus med tirlåg. Et bæger med knopper under, to mindre bægre, seks skeer, to små knapper, 28 maller og tre små spænder var af sølv til en samlet værdi af 32 sldl. 1 mark 4 sk.

Sengetøjet blev vurderet sammen med de senge, hvori det fandtes. En af sengene var en himmelseng. Kirsten Jensdatters klæder var 60 sldl. 1 mark 8 sk. værd, for en del af tøjet var meget fint. En brun saxes kjole var med 10 sølvknapper, en sort polemittes kjole og en sort kjole af klæde var henholdsvis 6, 9 og 12 sldl. værd. Hun havde fem forskellige skørter, det fineste et rød saxes var 6 sldl. værd og en rød bundet nattøje 2 sldl., og ellers var der to

49. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1741, 19/6, fol. 166.

50. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1698 18/11, fol. 179.

andre trøjer, et grønt liv og forskellige forklæder, tørklæder, halværmer, huer og tre par handsker, det ene par var hvide og syet med sølv bag på hånden, og et par var halvhandsker, et par sko var med sølvspænder, og endelig var der et par tøfler, kun en gammel kåbe af silke var slidt, så den unge kone må være kommet fra gode kår med et så fint udstyr, for klæderne var almindeligvis anskaffet før og til brylluppet.

Gårdens dyr blev vurderet til 258 sldl. og sæden i marken til 36 sldl. I alt blev formuen opgjort til 564 sldl. 2 mark 10 sk.

Kongelig majestæts fordringer var, at 55 fag huse skulle repareres for 40 sldl., som sammen med dyr og korn, der skulle blive ved gården, og lidt restancer tilsammen blev 208 sldl. 1 mark 8 sk. Knud Nielsen havde også lidt gæld blandt andet for varer købt i Skanderborg og tjenestefolkenes løn med den højeste post på 12 sldl. til Anne Nielsdatter, som var amme for det mindste barn. Derved blev det samlede fradrag på 301 sldl. 2 mark 2 sk., så der blev 263 sldl. 6 sk. til deling mellem Knud Nielsen og hans to døtre.⁵¹

Knud Nielsens anden hustru Anne Lauritsdatter døde efter seksten års ægteskab, og med hende fik han seks børn, som nævnes i det skifte, der blev holdt efter hende den 11. marts 1729, Laurits Knudsen var 14 år, Anne Knudsdatter 13, Kirsten Knudsdatter 9 år, Maren Knudsdatter 6 år, Maren Knudsdatter 4 år og Anne Knudsdatter 5 måneder gml., da skiftet blev holdt. Hun må formodes at være opkaldt efter sin mor. Jørgen Nielsen fra Svejstrup var til stede på de tre ældste børns vegne og for de yngste Christen Jensen i Boes, som i skiftet er blevet kaldt deres moders mand, hvilket er en fejl fra skriverens side, der har formodentlig været tale om deres mosters mand.

Der var i boet et bæger og fem skeer af sølv, altså noget mindre end da Knud Nielsens første kone døde, det var 16 sldl. 1 mark værd. Møbler og andet løsøre var i store træk de samme som ved det første skifte, den afdødes tøj blev vurderet til 53 sldl. 3 mark og 4 sk., så også hun må være kommet fra gode kår. Mellem de fine klæder var fire kjoler, to sorte og to brune, hvoraf den ene var med ni sølvknapper, den ene sorte var af klæde, de andre af hjemgjort tøj. Hun havde seks forskellig slags skorter, seks trøjer, en af dem var hjembunden, en anden var en rød nattøje, tre snøreliv, det ene med otte sølvknapper. Der nævnes to huer af damask, et lærredsklæde med smalle kniplinger og andet dragttilbehør, strømper, to par sko, et par tøfler og et par sølvkospænder, samt to alen calemank. Til slut nævnes nogle alenvarer, duge og håndklæder, en messing lysesaks og noget garn.

Der var ret mange dyr, de blev vurderet til 148 sldl. 3 mark. Kornet i laden var 72 sldl. 3 mark værd, så boets formue blev på 698 sldl. 2 mark 8 sk. Gården må have været ret velholdt, for brøstfældigheden af de 50 fag hus blev vurderet til en reparation på kun 15 sldl. Den samlede besværing og skifteomkostningerne blev på 171 sldl. 2 mark 4 sk.

Der var dog også noget gæld. Den største post var den ældste datter, Kirsten Knudsdatters endnu indestående mødrene arv på 65 sldl. 3 mark og 1½ sk. Desuden skyldte Knud Nielsen også penge til anden side, så de samlede udgifter var 373 sldl. 13½ sk. Til deling mellem Knud Nielsen og hans seks børn af andet ægteskab blev 315 sldl. 1 mark 11 sk.⁵²

Da Knud Nielsens kone døde, blev han gift igen, og da hans afdøde kone Anne Lauritsdatter var beslægtet med den tilkommende, fik de den 10. november 1730 bevilling til det nye ægteskab, Knud Nielsen og Dorte Pedersdatter af Dover Sogn, må udi ægteskab sammen komme, uanset at hans afdøde hustru og forbemeldte Dorte Pedersdatter skal have været søskendebørn.⁵³

Dorte Pedersdatter, som i 1730 blev stedmor til Knud Nielsens mange børn, fik ingen selv, dertil har hun nok været for gammel, for hun var 60 år gammel, da hun døde i 1744.

51. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1713 26/7, fol. 69.

52. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1729 11/3, fol. 198.

53. LAV. Århus bispearkiv, ægteskabsdispensation 1730, 10/11.

317. CHRISTEN ANDERSEN, født i Bjedstrup omtrent 1683, død i Mesing begravet 2. juli 1742. Gift 1. i Fruering 20. november 1701 med Bodil Jensdatter, født i Gjesing omtrent 1679, død i Mesing begravet 10. marts 1719. Gift 2. med Maren Pedersdatter, født omtrent 1702 i Stilling, død i Mesing begravet 14. januar 1778.

Børn i første ægteskab:

- < 645. Anders Christensen Overgård, døbt 13. maj 1703.
- < 646. Jens Christensen, døbt 10. maj 1705.
- 647. Laurits Christensen, døbt 27. november 1707. begravet 1. januar 1708.
- < 648. Maren Christensdatter, døbt 10. april 1709.
- 649. Kirsten Christensdatter, døbt 12. februar 1713, begravet 17. december 1713.
- 650. Kirsten Christensdatter, døbt 3., begravet 16. december 1714.
- < 651. Anne Christensdatter, født omtrent 1715, nævnt 1719.
- 652. Bodil Christensdatter, døbt 10., begravet 31. marts 1719.

Børn i andet ægteskab:

- < 653. Peder Christensen, døbt 6. januar 1721.
- < 654. Laurits Christensen, døbt 18. juli 1723.
- 655. Gertrud Christensdatter, døbt 24. marts 1726, begravet 28. april 1726.
- 656. Gertrud Christensdatter, døbt 27. april 1727, død før 1742.
- 657. Niels Christensen, døbt 21. oktober 1731, død før 1742.
- 658. Niels Christensen, døbt 9. november 1732, død før 1742.
- 659. Knud Christensen, døbt 1736, nævnt 1742.
- 660. Mikkel Christensen, døbt 4. juli 1738.
- 661. Johanne Christensdatter, døbt 28. august 1740, død før 1763.

På skiftet efter Christen Andersens mor, som døde fra ham kort efter fødslen, var hans morfar Laurits Christensen til stede som hans formynder, og da han blev en ældre mand, fik han formidlet, at Christen Andersen i 1698 blev fæster af hans gård i Mesing, selvom han kun var omkring 15 år gammel.⁵⁴

Christen Andersen og Bodil Jensdatter måtte søge om dispensation for at blive gift, fordi de var næstsøskendeborn, men hendes forældre kan ikke identificeres med sikkerhed. Da det ikke ser ud til at være slægtskab på hans fars side, var de formodentlig i slægt på hans mødrene side.⁵⁵

Skiftet efter Bodil Jensdatter blev holdt den 22. september 1719. Arvingerne var foruden Christen Andersen deres børn Anders Christensen 15 år, Jens Christensen 13 år, Maren Christensdatter 10 år og Anne Christensdatter 3½ år. Den afdødes bror Christen Jensen fra Gjesing var til stede som nærmeste slægt og formynder for børnene. Registreringen indledes med fade og tallerkener af tin. Ellers var der et skab med to låger, kister, stole og husgeråd af træ, der imellem også trætallerkener, derefter følger noget sengetøj og den afdødes klæder, som blev vurderet til 12 sldl. 2 mark 5 sk. Til sidst nævnes kobbirting, blandt andet en bryggekedel. Gårdens dyr var 146 sldl. 1 mark værd og kornet 70 sldl. 3 mark., så formuen blev beregnet til 330 sldl. 3 mark 1 sk.

Bygningerne på i alt 46 fag skulle repareres for 20 sldl., så med hvad der skulle være ved stedet, blev kongelig majestæts fordringer på 139 sldl. og 3 mark. Med skifteomkostningerne og lidt gæld blev boets besværing 165 sldl. 1 mark., dermed blev der til deling lidt mere nemlig 165 sldl. 2 mark 1 sk.⁵⁶

Christen Andersen blev gift igen med Maren Pedersdatter, og med hende fik han endnu

54. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1698, 20/1 fol. 167.

55. LAV. Århus bispearkiv, ægteskabsdispensation 1701 15/8.

56. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1719 22/9, fol.439.

flere børn. Ifølge kirkebogen blev det til i alt 17 børn, men mange af dem døde som små. Af det første hold børn døde fire før deres mor, og af det andet hold fire før deres far. Foruden de fire fra det første ægteskab er Peder, Laurits, Knud og Mikkel Christensen samt Johanne Christensdatter nævnt i skiftet efter ham.

Boregistreringen i skiftet efter Christen Andersens død indledes med vurdering af fire sølvbægre til i alt 20 rdl. Mellem Christen Andersens klæder var en gammel rød klædesvest med tre dusin sølvknapper vurderet til 3 rdl. 2 mark, tilsammen var klæderne 8 rdl. 4 mark 2 sk., men, som man ofte ser blev kun yderbeklædningen registreret. Gårdens dyr blev vurderet til 98 rdl. 4 mark, og værdien af dyrene skulle kun være 95 rdl. Af korn var der tilstrækkeligt til forbrug og udsæd, så det blev ikke vurderet. I alt var der værdier for 225 rdl. 3 mark 12 sk. i boet, som så blev modregnet med 141 rdl. 4 mark 13 sk., der blev altså et overskud på 83 rdl. 5 mark 15 sk.⁵⁷

318. KNUD ANDERSEN, født i Bjedstrup i Dover sogn omtrent 1687.

Knud Andersen boede i København, da der blev skiftet efter hans barnløse farbror i Vester mølle i 1712.⁵⁸

320. JENS ANDERSEN, født i Bjedstrup i Dover sogn omtrent 1694, død i Alken, begravet 18. december 1774 i Dover. Gift i Dover 3. oktober 1723 med Anne Cathrine Elisabeth Dencke, født i Alken i Dover sogn omtrent 1689, død sst., begravet 12. november 1769 i Dover.

Børn:

< 662. Frederik Jensen, døbt 2. maj 1726.

< 663. Anders Jensen, døbt 5. juli 1728.

664. Christian Jensen, døbt 8. november 1733.

Jens Andersen blev fæster af sin svoger Ernst Ludvig Denckes gård i Alken i 1723, mens denne samtidig med fæstede nabogården, Ernst Ludvig og "den gamle trompeter" var faddere ved Jens Andersens første barnedåb i 1726. Anne Cathrine Denckes far hed Jochum Frederik Dencke og havde været trompeter ved rytteriet, før han blev fæster i Alken i 1693.⁵⁹

323. ANNE JENSDATTER, født i Mesing omtrent 1681, død sst., begravet 1. november 1725. Gift i Mesing 29. december 1720 med Niels Jørgensen Smed.

Barn før ægteskab:

< 665. Kirsten Ovesdatter, døbt 26. marts 1715.

Anne Jensdatter og Niels Jørgensen smed fik et barn, men det døde tre år, tre måneder og tre uger gammelt, et halvt år før Anne Jensdatter blev begravet.

Den 15. april 1726 blev skiftet holdt hos inderstemanden Niels Jørgensen Smed efter hans afgangne hustru Anne Jensdatter, så hendes efterladte bo kunne blive delt mellem ham og hans steddatter Kirsten Ovesdatter. På hendes vegne mødte den salig kones næstsøskende barn Christen Andersen fra Mesing.

Der fandtes i boet en tintallerken, en sesirken, en kobberkedel, en jerngryde, en skorstenslænke, en pande og en rist. Møbler, husgeråd af træ og sengeklæder var yderst sparsomme. Den salig kones gangklæder blev vurderet til 8 sldl. 8 sk. De bestod af to kjortler,

57. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1743 8/6, fol. 342.

58. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1712 21/5, fol. 429.

59. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1693 20/2, fol. 36, 1723 13/10, fol. 167.

den ene var af sort klæde, den anden af hvergarn, et rødt kirseyskørt og et gråt vadmelskørt, en blå vadmelsstrøje med røde ærmer, et hørgarns forklæde, en sort hue af klæde, et halsklæde og en særk.

Smedeværktøjet blev vurderet til 15 sldl. 3 mark 8 sk. Niels Jørgensen havde også noget kvæg, blandt andet to køer, dyrene blev vurderet til 18 sldl. og hans korn til 9 sldl. 1 mark 6 sk. Formuen var på 64 sldl. 3 mark 12 sk. Der var ingen gæld, men kun udgifter på 23 sldl. 3 mark 8 sk., nemlig til skifteomkostningerne og begravelsen, der alene havde kostet 12 sldl. 2 mark. Til deling blev der så 64 sldl. 3 mark 12 sk.⁶⁰

324. NIELS JENSEN født i Mesing omtrent 1688, død sst., begravet 2. oktober 1718. Niels Jensen var smed og døde kun tredive år gammel. Da han ikke har fået børn døbt i Mesing, har han formodentlig ikke været gift.

325. KAREN MADSDATTER, født i Nør Vissing i Veng sogn omtrent 1682, død i Mesing, begravet 17. juni 1731. Gift 10. august 1708 i Veng med Poul Pedersen, født i Mesing omtrent 1674, død sst., begravet 22. oktober 1734.

Børn:

< 666. Johanne Poulsdatter, døbt 16. november 1710.

< 667. Kirsten Poulsdatter, døbt 12. juni 1712.

< 668. Peder Poulsen, døbt 10. maj 1716.

669. Anne Poulsdatter, døbt 5. oktober 1721, død før 1737.

< 670. Mads Poulsen, døbt 6. august 1724.

Karen Madsdatters mand Poul Pedersen, var søn af Stor Peder Rasmussen og Johanne Poulsdatter i Mesing. Deres slægt har rødder langt tilbage, idet Stor Peder Rasmussen nedstammer fra Ove Mikkelsen i Mesing, som købte sin gård i 1458.⁶¹

Den 6. juli 1708 mødte Poul Pedersens far "ærlig, agtbar og velforstandigmand Stor Peder Rasmussen i Mesing for retten ved Hjelmslev herreds ting og lovbød atter den halve selvejergård i Mesing, som han selv påboer og tilhører, med al sin rette tilliggende i by, jord osv. - og er i dag tredje tingdag, han har lovlig lovbudt fædrene gods til fædrene frænder og mødrene gods til mødrene frænder eller hvo, som mest vil give og bedst betale.

Dernæst for retten fremstod forbemeldte Stor Peder Rasmussens søn Poul Pedersen og bød for forskrevne halve selvejer bondegård sølv og penge og angav at ville købe den, og stod nu med fornævnte Stor Peder Rasmussen og hans søn Poul Pedersen til vedermåls ting med Rasmus Pedersen i Nør Vissing, Oluf Pedersen i Mesing og Peder Nielsen i Stilling, som på deres egne og hustruers vegne vedgik ikke alene at have fået lovlig kald og varsel, men de var også fornøjede med og fandt, at bemeldte deres bror og svoger Poul Pedersen måtte forundes, at den samme lovbudte halve gård med al sin rette tilliggende måtte sælges til ham, og at der måtte udstedes skøde på gården, da ingen af dem ønsker at købe".⁶²

Poul Pedersen var så velsitueret, at han i 1724 var i stand til at udlåne 170 sldl. mod rente og sikkerhed i låntageren Tomas Jensens gård på den store gade i Skanderborg.⁶³

I det skifte, der i 1732 blev holdt efter Karen Madsdatter, var der et lille sølvbæger, et mindre udpuklet bæger og nogle sølvskeer til en samlet værdi af 12 sldl. 2 mark 3 sk. Det øvrige bohave var godt, men meget almindeligt. Karen Madsdatter havde en sort klædeskjole, som var en fin kjole, den blev vurderet til 6 sldl. Hun havde desuden meget andet tøj

60. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1726 15/4, fol. 37.

61. Kirstin Nørgaard Pedersen: Mesing By 1458-1767, eget forlag 1995

62. LAV. Hjelmslev herred, Skanderup og Ry birkers tingbog 1708 16/7, fol. 132.

63. LAV. Skanderborg distrikts justitsprotokol 1724 22/11, fol. 174, 176.

fremstillet både af indenlandsk og udenlandsk stof. Hendes klæder blev vurderet til hele 39 sldl. 1 mark og 8 sk.

Selvejergården blev vurderet til 200 sldl. Boets værdier var på 475 sldl. 1 mark 11 sk. Efter de sædvanlige fradrag af værdien af den besætning og det korn, som skulle følge gården, samt forlods betaling af rytterens forplejning i forhold til hartkornet, blev udgifterne i alt 153 sldl. 1 mark 10 sk. Der blev 522 sldl. 1 sk. til deling mellem arvingerne. "Der foruden lovede faderen at forbedre hans døtres arveparter således, at enhver af dem i alt med arv og gave kan nyde 50 sldl. Skiftet sluttes med godkendelse af, at børnenes penge kunne blive stående i gården, til de var gamle nok til selv at tage vare på dem."⁶⁴

Ved skiftet efter Poul Pedersen godt og vel tre år senere var man gået over til at anvende rigsdaler til vurderingen. Bohavet var omtrent det samme. Poul Pedersens klæder blev vurderet til 13 rdl. 4 mark 8 sk., så han var meget godt forsynet med tøj, og en del af det var med sølvknapper.

Indboet blev i alt vurderet til 179 rdl. 2 mark 9 sk. Gården og dens ejendom i skov, mark, by, tillige med et tilhørende gadehus af seks fag og al dens rette tilliggende blev efter samfrændernes samtykke og nøjeste skønsomhed takseret til den samme sum, som ved skiftet efter børnenes salig moder Karen Madsdatter, dog nu omregnet til 133 rdl. 2 mark.

Videre er til gården var blevet indkøbt af hr. krigsråd Gyberg efter skøde den 4. marts 1734 et ejendomshus i Mesing by beliggende af 8 fag med tilhørende kålhøve, som ligeledes efter tilstedeværende samfrænders skønsomhed blev ansat og takseret for 33 rdl. 2 mark.

Efter obligation og panteforskrivning af Jørgen Christensen skrædder i Skanderborg udgivet 26. oktober 1734 til salig Poul Pedersen, har Jørgen Christensen selv personlig tilstået at være skyldig lånte rede penge 200 rdl. Om den resterende rente blev aftalt, at han til obligationens dato d. 26. oktober næstkommende skal betale for to år, hvormed såvel arvingerne som debitor fandt sig fornøjet, som stervboet herved anfører med 20 rdl. Der var yderligere tilstående gæld, idet en muremester Hans Pedersen i Skanderborg skyldte 50 sldl., og broderen Rasmus Pedersens eftermand i Nør Vissing, Jens Pedersen Gammelgård skyldte en mindre sum på knap 7 rdl.

Boets samlede værdier var 606 rdl. 9 sk., herfra skulle trækkes værdien af den besætning og det korn, som skulle være ved gården, samt børnenes mødrene arv og skifteomkostningerne, hvorved der blev 339 rdl. 1 mark til deling mellem arvingerne. Skifteretten besluttede, at fordi "den ældste bror Peder Poulsen formodentlig må antage stedet, og han ikke havde opnået sine myndige år efter loven, fik han som tilsynsværge tilskikket Christen Andersen af Mesing", som skulle så føre tilsyn blandt andet med Kirsten Poulsdatter og Mads Poulsens arv, som blev stående i boet, og med at de hver som udstyr skulle have en seng.⁶⁵

328. PEDER RASMUSSEN, født i Nør Vissing, døbt 8. august 1697 i Veng, død i Nør Vissing, begravet 11. maj 1733 i Veng. Gift 1. med Anne Frandsdatter, født i Hørning omtrent 1695, død i Nør Vissing, begravet 27. oktober 1731 i Veng. Gift 2. med Anne Jensdatter.

Barn i første ægteskab:

671. Mette Cathrine Pedersdatter, født 1731, død 1733.

Peder Rasmussen fæstede sin fars gård, som hans far oplod på grund af alderdom, og fordi han havde brug for sønnens hjælp.⁶⁶

64. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1732 14/2, fol. 15.

65. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1737 5/8, fol. 227.

66. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1726 26/10, fol. 26.

Efter Peder Rasmussens første kone Anne Frandsdatters død 1731 blev der holdt skifte til deling mellem ham og hans spæde datter. Peder Rasmussen nåede dog kun lige at blive gift igen, før han selv døde. Skiftet efter ham blev holdt i overværelse af hans enke Anne Jensdatter, til deling mellem hende og hans lille datter Mette Cathrine Pedersdatter, som kun var 2 år. Barnets morfar Frands Jensen fra Hørning overværede skiftet som formynder for sin datterdatter. Der var to bægre og 6 skeer af sølv til en værdi af 42 sldl. Blandt indboet var en jernkakkellovn og et nyt egetræs sengested med himmel over. Peder Rasmussens klæder blev vurderet til 13 sldl. 1 mark 4 sk. og Anne Frandsdatters til 15 sldl. 7 mark. Af bøger nævnes en salmebog og en gammel huspostil. Formuen var på 517 sldl. 1 mark 8 sk.

Besværingen og noget gæld udgjorde tilsammen 453 sldl. 8 sk., så der til deling blev 64 sldl. 1 mark. Den lille datter Mette Cathrine døde samme år som sin far, og hendes morfar Frands Jensen i Hørning og hendes farmor Kirsten Knudsdatter, som var enke efter Rasmus Pedersen, arvede den lille piges midler.⁶⁷

329. TOMAS JENSEN, født i Firgårde omtrent 1668, antagelig død i Skanderborg. Tomas Jensen og Karen Madsdatter var næstsøskendebørn, og han kan muligvis være identisk med den Tomas Jensen i Skanderborg, som Karen Madsdatters mand Poul Pedersen i Mesing lånte 170 sldl. mod rente og pant i hans gård på den store gade i Skanderborg.⁶⁸

330. PEDER JENSEN, født i Firgårde i Dover sogn, død sst. Gift 1704 med Mette Nielsdatter, født i Illerup, død sst., Dover sogn.

Peder Jensen havde tjent som landdragon, da han fæstede en ryttergård i Illerup, som Niels Madsen var fradod. Gården havde et hartkorn på 2 td. 4 skp. 2 fjr., der var blevet reduceret til 2 td. Gården blev opladt af Niels Madsens enke, som han ægtede godvilligt.

Det blev dog ikke til noget, for ifølge kirkebogen blev han samme år gift med Mette Nielsdatter fra Illerup, om det var ham eller Niels Madsens enke Mette Tomasdatter der ikke ville indgå ægteskab, eller om det er en fejl i kirkebogen, bliver ikke til at løse, da der ikke er fundet yderligere oplysninger. Mette Nielsdatter var kun 16 år, da skiftet efter hendes far fandt sted i november 1703.⁶⁹

332. KIRSTEN JENSDATTER. gift med Jens Pedersen, født i Dramelstrup i Astrup sogn, død i Firgårde i Dover sogn.

Barn:

672. Peder Jensen, født i Firgårde omtrent 1693.

1687 fæstede Jens Pedersen, som var født i Dramelstrup, en halv ryttergård, som Jens Tomasen på grund af svaghed har opladt, mod han ægtede hans datter, og ydede ham aftægt.⁷⁰ Eftersom sønnen Peder Jensen overtog sin fars gård i 1718, er der ikke blevet holdt skifte efter forældrene, men han fik døbt en datter Kirsten i 1721, så det var formodentlig hans mor, der blev opkaldt.

334. BERTEL NIELSEN, født omtrent 1644 i Firgårde i Dover sogn, død i Bering, begravet i Kolt 29. juni 1690. Gift med Anne Mogensdatter.

67. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1732 12/2, fol. 10, 1733 3/10, fol. 5, 7.

68. LAV. Skanderborg distrikts justitsprotokol 1724 22/11, fol. 174, 176.

69. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1704 28/2, fol. 186 og Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1703 28/11, fol. 220.

70. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1687 29/10, fol. 10.

Børn:

- 673. Søren Bertelsen, født omtrent 1682.
- 674. Else (Maren) Bertelsdatter, døbt 16. marts 1684.
- 675. Sidsel Bertelsdatter, født omtrent 1686.
- 676. Bertel Bertelsen, døbt 27. juli 1690.

Selv om Bertel Nielsens navn ikke står i skiftet efter ham, så behøver man ikke at være i tvivl om det, for det var hans far Niels Bertelsen i Firgårde, der mødte op til skiftet efter sønnen som værge for sine børnebørn. Da Bertel Nielsen døde, var sønnen Søren 8 år, datteren Maren 7 år, Sidsel 4 år og den mindste Bertel Bertelsen var kun 20 uger gammel, da skiftet blev holdt, og han er opkaldt efter sin afdøde far.

Registreringen indledes med bohøve af træ, af møbler nævnes tre borde, hvoraf et var med lukket fod, to egetræskister, hvoraf den ene var stor, to stole, en seng af eg og en kurveseng, resten var forskelligt husgeråd, der imellem en pibstob og en træpotte. Enkens seng blev som sædvanligt ikke vurderet, og af sengetøjet fra de andre senge blev det meste ret højt vurderet. To flamske hynder, en rok og en hespe nævnes også. Af jernsager var der det sædvanlige ildsteds tilbehør, to gryder, rist og pande samt noget værktøj. Der nævnes ikke nogen kedler, hverken af kobber eller messing, men der var et fad og to tallerkener af tin og en enkelt messing lysestage. Bertel Nielsens tøj blev ikke vurderet.

Der var fire bæster, som var 22 sldl. 2 mark værd, kvæget 18 sldl. 3 mark, og får, lam, svin og gæs 7 sldl. værd. Kornet i laden og sæden på marken blev vurderet til 18 sldl. 3 mark 4 sk. Der var i alt værdier for 88 sldl. 12 sk., men da gården skulle repareres for 40 sldl., og der skulle være dyr, korn og redskaber for 93 sldl., blev der intet til deling mellem arvingerne. Alligevel blev bohøvet betroet enken, men hun skulle være forpligtet til få bygningerne repareret, såfremt hun ville beholde gården, og hun forpligtede sig til at forsyne de små umyndige børn med klæde, føde, skolegang og opdragelse i gudsfrygt, indtil de blev så gamle, at de selv kunne fortjene deres klæde og føde.⁷¹

Børnenes navne er ikke helt de samme i kirkebogen som i skiftet. Den datter, som blev døbt i 1684 hed Else, og er således opkaldt efter sin farmor Else Tomasdatter i Firgårde. Børnene og deres mor Anne Mogensdatter er ikke senere fundet.

En Kirsten Mogensdatter blev den 23. juli 1693 i Kolt gift med Peder Rasmussen fra Edslev. Han fik fæstebrev 18. november 1698 på en halv ryttergård i Bering på 3 td. Han havde overtaget gården i slet tilstand for en fem års tid siden, og da bygningerne endnu ikke var helt reparerede, fik han den uden indfæstning.⁷² Men om der er endnu en navnefejl i skiftet, eller der er tale om to forskellige kvinder, vides ikke.

335. MAREN NIELSDATTER, født omtrent 1661 i Firgårde, død i Mesing, begravet 26. marts 1705. Gift med lille Peder Rasmussen, født i Mesing 1646, død sst., begravet 21. marts 1723.

Børn:

- < 677. Inger Pedersdatter.
- < 678. Else Pedersdatter, født omtrent 1684.
- < 679. Peder Pedersen, født omtrent 1691.
- < 680. Niels Pedersen, døbt 19. april 1696.

Maren Nielsdatters mand var født i Mesing, og der kan hans slægt følges til 1458, da hans forfar Ove Mikkelsen købte en hel selvejergård der i byen. Peder Rasmussen var fæster af

71. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1690 13/12, fol. 396.

72. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1698 18/11, fol. 172.

en halv gård allerede i 1680, gårdens forrige fæster Rasmus Yde var skovrider og var trods navnet ikke Peder Rasmussens far. Lille Peder Rasmussen og stor Peder Rasmussen var brødre og deres far hed Rasmus Mikkelsen.⁷³

Da der blev holdt skifte efter Maren Nielsdatter, blev der 33 sldl. 12 sk. til deling mellem arvingerne, som foruden enkemanden var deres fire børn Peder Pedersen på 11 år, Niels Pedersen på 9 år, Ingeborg Pedersdatter, som var gift med Anders Nielsen i Stilling, og som alle andre steder end i dette skifte kaldtes Inger, og endelig Else Pedersdatter, som var 20 år gammel.

Bygningerne skulle repareres for 40 sldl. og besværingen var på 146 sldl. 2 mark 12 sk., som blev trukket fra det samlede beløb af det registrerede og vurderede bohave på 179 sldl. 3 mark 8 sk. Maren Nielsdatters klæder var gamle, og de blev vurderet til 5 sldl. 3 mark. Der var en kåbe, fem skørter, hvoraf kun et var hjemgjort, to trøjer og et gammelt grønt fløjls snøreliv, et blåstribet forklæde og en sort klædeshue.⁷⁴

Den 12. februar 1724, næsten et år efter lille Peder Rasmussens død, blev skiftet efter ham sluttet. Foruden hans anden kone Anne Pedersdatter efterlod han sig seks børn, i første kuld Inger Pedersdatter gift med Anders Pedersen i Stilling, Mikkil Pedersen boende i Mesing og Niels Pedersen på 28 år, de tre andre var født i andet ægteskab, og en af dem var blevet kaldt Else efter sin afdøde halvsøster, de to andre hed Maren og Mette, af dem var Maren opkaldt efter Peder Rasmussens første kone, Maren Nielsdatter.⁷⁵

Den smule af Peder Rasmussens klæder, som blev vurderet, en hvid vadmelstrøje, et par gamle bukser, et par strømper, en skjorte og en gammel hue var tilsammen kun 2 mark værd. Gårdens dyr blev vurderet til i alt 61 sldl. 2 mark. Boets samlede formue var på 128 sldl. 3 mark 14 sk. Gårdens 30 fag huse skulle repareres for 50 sldl. De samlede udgifter blev på 157 sldl. 3 mark 12 sk., så arv kunne der ikke blive tale om.⁷⁶

336. GERTRUD NIELSDATTER, født i Firgårde i Dover sogn, død i Boes, begravet 28. december 1704 i Dover. Gift 1. omtrent 1688 i Dover med Anders Andersen, født omtrent 1669, død i Boes, begravet 23. februar 1693 i Dover. Gift 2. 25. juni 1693 i Dover med Peder Sørensen, død i Boes, begravet 22. januar 1734 i Dover.

Børn i første ægteskab:

681. Peder Andersen, født omtrent 1691.

682. Birgitte Andersdatter, født omtrent 1693.

Børn i andet ægteskab:

< 683. Else Pedersdatter, født omtrent 1697.

< 684. Anders Pedersen, døbt 27. december 1700.

< 685. Anne Pedersdatter, døbt 7. oktober 1703.

1688 fæstede Anders Andersen sin far Anders Jacobsens halve gård i Boes, som blev opladt til ham på grund af faderens alderdom og svaghed. 1693 fæstede Peder Sørensen samme gård mod at gifte sig med enken Gertrud Nielsdatter.⁷⁷

Da Gertrud Nielsdatter døde i 1704, afslørede det, at hendes forældre Niels Poulsen og Else Tomasdatter havde ejet mindst en sølvske, for mellem en del andet sølv nævnes en ske med initialerne N.P.S. E.T.D. og årstallet 1674. Bortset fra et par små solvknapper med Ger-

73. Kirstin Nørgaard Pedersen: Mesing by 1458-1767.

74. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1705 28/9, fol. 346.

75. Forskellen på børnenes navne i skifterne må skyldes en fejl i skiftet efter Peder Rasmussen.

76. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1724 12/2, fol. 211.

77. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1688 2/4, fol. 11, 1693 12/6 fol. 42.

trud Nielsdatters og hendes første mands initialer er mærkerne på det øvrige sølvtøj ikke blevet identificeret. Der var en sølvkande på 26 lod mærket I.R.A.D. B.I.H.S., et lille bæger på 10 lod og to sølvskeer mærket M.J.D., og endnu to slette dvs. glatte sølvskeer.

Gertrud Nielsdatters få gangklæder blev ikke vurderet, for dem skulle datteren, Birgitte Andersdatter have. De samlede værdier var på 1148 sldl. 2 mark 3 sk., bygningerne skulle repareres for 36 sldl., og da udgifterne var trukket fra, var der 800 sldl. 3 mark 11 sk. til deling mellem arvingerne.⁷⁸

Da der knap 30 år senere blev holdt skifte efter Peder Sørensen, boede sønnen Anders i Svejstrup, Else Pedersdatter var blevet gift med Jens Lauritsen i Boes, og Anne Pedersdatter på 31 år tjente i København, hverken de eller Peder Sørensens enke Mette Eriksdatter og hendes seks børn med den afdøde fik noget i arv, for boet blev vurderet til 191 sldl. 3 mark 6 sk., men gælden var stor, blandt andet fordi sønnen Anders Pedersen i Svejstrup havde det meste af sin mødrene arv på 81 sldl. 2 mark 4 sk. stående i boet, og for Anne Pedersdatter i København krævede hendes formynder Christen Jensen hendes mødrene arv på 57 sldl. 1 mark 2 sk., mens Jens Lauritsen erklærede, at han havde fået sin hustru Else Pedersdatters mødrene arv og i så måde intet havde at fordre.

Gårdens 68 fag skulle repareres for 50 sldl., som med besætningens værdi og noget gæld i alt blev 397 sldl. 3 mark 9 sk., så der intet kunne blive at arve, hvorfor skifteretten "ikke kunne gøre nogen kreditor her ved skiftet fornøjet for deres krav, allerhelst boets midler ikke engang til hans majestæts fordring nær kan nå, om man såvel med gårdens brøstfældighed og manglende besætning, item om nogen udvej til de fordrede børnepenge kan findes, får at bero til, hvad udfaldet kan blive, når gården med det første bliver forsynet med andre beboere".⁷⁹

337. ANNE NIELSDATTER, født omtrent 1671 i Firgårde i Dover sogn, død sst., begravet 19. december 1734 i Dover. Gift 1. omtrent 1690 med Rasmus Sørensen, født 1669, død i Firgårde, begravet 21. april 1702 i Dover sogn. Gift 2. 14/1 1703 i Dover med Peder Jensen, født omtrent 1668 i Låsby, død i Firgårde, begravet 16. marts 1711 i Dover.

Børn i første ægteskab:

- < 686. Kirsten Rasmusdatter, født omtrent 1692.
- < 687. Niels Rasmussen, døbt 3. maj 1695.
- < 688. Søren Rasmussen, døbt 2. februar 1699.
- < 689. Else Rasmusdatter, døbt 12. juni 1701.

Børn i andet ægteskab:

- < 690. Maren Pedersdatter, døbt 3. oktober 1706.
- < 691. Maren Pedersdatter, døbt 6. oktober 1708.
- < 692. Peder Pedersen, døbt 18. oktober 1711.

Anne Nielsdatters mand Rasmus Sørensen fæstede i 1693 sin svigerfar Niels Poulsens gård, som han afstod til ham på grund af alderdom og svaghed. Han og hustruen Else Tomasdatter blev derefter aftægtsfolk.⁸⁰ Knap 10 år senere døde Rasmus Sørensen, og der blev holdt skifte efter ham i 1702, hvori børnene er nævnt. Indboet var temmelig almindeligt og der skal her kun nævnes, at der foruden et lille sølvbæger vurderet til 3 sldl., var både kobber, messing og jerntøj, samt service af tin. Desuden var der temmelig meget sengetøj og fint sengelinned, her imellem pudevår af hørlærred med kniplinger, noget endnu ikke syet hør-

78. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1705 28/3, fol. 288.

79. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1734 11/6, fol. 21.

80. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1693 20/2, fol. 40.

og blågarnslærred og nogle duge. Mellem den afdødes klæder blev en lædertrøje med tre dusin små sølvknapper vurderet til lidt over 7 sldl. Der var i alt værdier for 638 sldl. 1 mark 12 sk., men gårdens bygninger skulle repareres for 50 sldl., så med de øvrige besværing blev udgifterne på 190 sldl. 1 mark, så der blev 448 sldl. 12 sk. til deling mellem arvingerne.⁸¹

Da Anne Nielsdatters anden mand Peder Jensen døde i 1711, blev der igen holdt skifte, og atter var der overskud. Indboet var nogenlunde det samme, men foruden sølvbægeret var der nu også fire sølvskeer, og igen var der godt med sengetøj og linned. Den afdødes tøj bestod af en sort klædeskjole, en grå kjole af vadmel, læderbukser, og en rød klædes vest var forsynet med 2½ dusin sølvknapper, her foruden var der en hvid hjemmetrøje, et par støvler, et par sko, en hat og en foret hue, to par grå uldne strømper og et par vanter, vurderingen af det hele blev til 422 sldl. 1 mark 6 sk. De 49 fag bygninger må have været i nogenlunde stand, for der skulle kun repareres for 16 sldl.

Besværingen var på 150 sldl. 4 sk. Men der var dog også noget gæld, for de fire ældste børns formyndere Peder Sørensen i Boes og Poul Rasmussen i Firgårde fordrede deres fædrene arv, som stadig stod i boet. Trods alt blev der alligevel 48 sldl. 1 sk. til deling mellem arvingerne.⁸²

Efter Peder Jensens død blev Anne Nielsdatter ved gården, som hun beholdt til sin død i 1734. Skiftet efter hende blev sluttet den 29. juli. Hendes efterladte arvinger var Niels Rasmussen, som var død i Dallerup og havde efterladt sig to børn Anne Nielsdatter, som var 9 år og Kirsten Nielsdatter på 7 år. Sønnen Søren Rasmussen i Firgårde, Kirsten Rasmussen, som var gift med Jens Rasmussen i Nør Vissing og Else Rasmusdatter gift med Oluf Christensen i Veng. Desuden de tre børn af andet ægteskab Maren Pedersdatter gift med Jens Sørensen i Veng, Maren Pedersdatter, som med Christen Sørensen er trolovet, og Peder Pedersen 24 år gammel, som formodentlig har drevet gården for sin mor, idet han blev fæster af den efter hendes død.⁸³

Registreringen af bohavet indledes med fire fade og to tallerkener af tin og et par kobberkedler. Jern- og trægenstande var der ikke særlig meget af, og det ringe sengetøj blev under et regnet for at være 15 sldl. værd, og gangklæder nævnes slet ikke, men gårdens dyr var 98 sldl. 2 mark værd. Foruden det registrerede nævnte arvingerne noget husgeråd af tin, messing og jern samt en lille sølvkande og to små sølvskeer, som blev vurderet til 12 sldl. Boets formue blev opgjort til 234 sldl. 2 mark 12 sk.

Gårdens 50 fag bygninger skulle sættes i stand for 50 sldl., og med den øvrige besværing blev udgifterne på 174 sldl. 2 mark, hvorved der til deling mellem arvingerne blev 60 sldl. 1 mark 12 sk.⁸⁴

338. ERIK JACOBSEN, født i Firgårde i Dover sogn, død i Javngyde i Tulstrup sogn efter november 1713. Var gift, men hans kones navn er ukendt.

Barn:

< 693. Sidsel Eriksdatter, født i Javngyde

Erik Jacobsen boede i Javngyde, da hans forældre døde, og det var formodentlig ham, der i 1699 blev fæster af en tredjedel af en gård sst., som han på grund af gårdens ringe tilstand blev fri for at betale indfæstning af. Gården var blevet opgivet af Rasmus Nielsen, som i stedet for blev beboer af et rytterhus i Tulstrup.

81. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1702 24/8, fol. 130.

82. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1711 17/12, fol. 419.

83. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1734 2/11, fol. 76.

84. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1735 29/7, fol. 110.

Erik Jacobsen var i 1711 lavværge for søsteren Maren Jacobsdatter på skiftet efter hendes mand Anders Pedersen Dyhr, som omtales nedenfor. Erik Jacobsen kunne, som den eneste af slægten underskrive det nævnte skifte med sit fulde navn.⁸⁵

Allerede to år efter blev halvdelen af gården i Javngyde på grund af Erik Jacobsens skrøbelighed fæstet af Anders Sørensen, som efter Erik Jacobsens død skulle fæste den anden halve del, så gården kunne blive samlet. Anders Sørensen ægtede datteren Sidsel Eriksdatter og skulle betale 3 rdl. i indfæstning for 2 td. 4 skp. hartkorn og 30 fag huse, der var temmelig ved magt. Den medfølgende besætning var på tre bæster, to køer, to ungnød og tre får.⁸⁶

339. JENS JACOBSEN, født omtrent 1658 i Firgårde i Dover sogn, død sst., begravet 18. marts 1700. Gift med Karen Lauritsdatter.

Børn:

694. Lisbeth Jensdatter, født omtrent 1694.

< 695. Kirsten Jensdatter, født omtrent 1696.

Jens Jacobsen fæstede i 1689 en halv ryttergård i Firgårde, som Hans Christensen havde kvitteret på grund af stor armod. Den samme gård blev oktober 1700 opladt af Jens Jacobsens enke Karen Lauritsdatter til hendes tilkommende mand Laurits Mikkelsen, som betalte 4 sldl. i indfæstning, og det bemærkes, at bygningernes 23 fag var nogenlunde ved magt.⁸⁷

Skiftet efter Jens Jacobsen blev holdt 17. februar 1701, for at der kunne deles mellem den efterladte enke Karen Lauritsdatter og deres to børn Elisabeth Jensdatter 7 år og Kirsten Jensdatter 4 år gammel. På børnenes vegne var overværende som formyndere deres farbror Jacob Jacobsen for den ældste og Jens Jensen, begge af Firgårde, for den yngste, og som konen nu er gift igen med Laurits Mikkelsen, som gården har i fæste, og med hende har holdt trolovelse, anføres han for hendes lavværge, og som vi tilforn os her på stedet havde indfundet os skifte at ville til endelighed gjort, og enken da berettede at være frugtsommelig, havde vi opsat skiftet, som skriftligt er forfattet, som følger:

Anno 1700 den 10 juni var vi forsamlede i salig afgangne Jens Jacobsens efterladte hus og stervbo i henseende rigtigt skifte og deling at foretage og holde imellem hans enke Karen Lauritsdatter og deres tvende børn Elisabeth Jensdatter i sit syvende år og Kirsten Jensdatter i sit alders fjerde år, hans kongelige majestæts krav på den ene, samt boets kreditorer på den anden side. Var nærværende på enkens vegne hendes svoger Jens Jensen i bemeldte Firgårde som tiltagen lavværge, på børnenes vegne deres farbror Erik Jacobsen i Javngyde og Jens Jacobsen i Firgårde, men som enken foregav sig med bemeldte hendes salig mand at være frugtsommelig er skiftet efter loven opsat.

Seks uger efter, at Karen Lauritsdatters lille pigebarn var født og død 13 dage gammel, blev vurderingen så foretaget og indledt med to gamle borde af egetræ, en ny egekiste med hjørner og lås, en halv kiste med lås, et egetræsskab med fem rum, står nagelfast og ikke vurderet, et lille egetræs bord, en ny halv seng af eg og en anden seng samt forskellige sager af træ til husholdningsbrug. Nogle kedler af kobber og messing, et bækken og et par lysestager var af messing og to hollandske stenfade.

To skorstenslænker, en ildske, en ildklemme, en pande, en rist samt noget værktøj var af jern. Efterfølgende blev plov og vogne samt gårdens dyr vurderet. Bæsterne bestod af to heste, to foler, hvoraf den ene ikke var skåret, samt et sort øg, sammen med bæsterne blev også sadel og bidsel vurderet. Det blev 38 sldl. 3 mark. Fem køer som alle var sorthjelmede,

85. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1699 12/4, fol. 213 og

Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1711 13/8, fol. 385.

86. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1713 24/11, fol. 257.

87. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1689 4/3, fol. 15, 1700 6/10, fol. 238.

det var to ungnød også, og ellers var der 11 får, tre gæs og en gås. De dyr var 49 sldl. 1 mark værd. Da kun børnenes seng er særskilt nævnt, men ikke vurderet, har alt det vurderede sengetøj formodentlig ligget i alkoverne.

Den salig mands gangklæder bestod af en rød ulden klædestroje, en læder brystdug, en sort hue, en hat, et par støvler, en hvid vadmelstroje, en gammel vadmels kjole, to horgarns-skjorter og et par sko, hans klæder var 7 sldl. 3 mark værd.

Til sidst blev kornet i laden og rugsæden i marken vurderet til 18 sldl. 2 mark 14 sk. Boets formue var 195 sldl. 2 mark 6 sk. Fordringerne til ryttergodset med reparation af gården og den krævede værdi af dyr og korn samt rytterens forplejning løb op til 158 sldl. 6 sk. Dertil kom noget yderligere gæld til tjenestepigens løn og forskellige lån, så udgifterne i alt blev 195 sldl. 6 sk. Hvilket var det samme som boets formue, så der kunne intet blive at arve, men boets indførte midler blev annammet af Laurits Mikkelsen, som havde bekommet fæstet, og hvortil han skulle svare, stedet forsvarligt reparere og vedligeholde og betale udgifterne og den bortskyldige gæld.

De to umyndige børn skal deres mor og deres forhåbende stedfar være forpligtet til kristelig og vel at opføde og forsyne med skolegang og anden nødtørftighed, som de for Gud og øvrigheden agter at ansvare og vil være bekendt, og det indtil de selv deres klæde og føde fortjene kan, og er således dette skifte i mindelighed forrettet og tilendebragt, bekræfter vi med vore hænders underskrift, datum Firgårde ut supra.⁸⁸

340. MAREN JACOBSDATTER, født i Firgårde i Dover sogn, død efter 1711 i Tulstrup. Gift med Anders Pedersen Dyhr, antagelig født i Tulstrup, dræbt samme sted 1711.

Born:

- < 696. Peder Andersen Dyhr, født omtrent 1681.
- 697. Karen Andersdatter Dyhr, født omtrent 1682.
- < 698. Jacob Andersen Dyhr, født omtrent 1683.
- < 699. Jørgen Andersen Dyhr, født omtrent 1687.
- 700. Anne Andersdatter Dyhr, født omtrent 1688.
- 701. Mette Andersdatter Dyhr, født omtrent 1708.

Maren Jacobsdatters børn er anført efter den alder, der blev skrevet ned i skiftet efter deres far, og med den aldersforskel der var mellem hans ældste børn og den yngste efternøler, kan der opstå tvivl om, hvorvidt de to ældste børn også var Maren Jacobsdatters børn. Hun og Anders Pedersen Dyhr var dog med sikkerhed gift, da der 13. marts 1695 blev holdt skifte efter hendes far Jacob Tomasen i Firgårde, og tages Anders Pedersen Dyhrs alder i betragtning og den hyppighed, hvormed de ældste børn er født, så må det dog alligevel formodes, at alle børnene var Maren Jacobsdatters, indtil andet kan bevises.

26. marts 1711 stævnedes regimentskriver Gyberg kyrasser Ernst Henrik Riber, der var indkvarteret hos Jens Nielsen i Sorring, fordi han var beskyldt for at have stukket Anders Pedersen Dyhr ihjel i dennes egen gård i Tulstrup. Sønnerne Peder og Jørgen Andersen Dyhr blev sammen med flere andre indstævnet som vidner til drabet, der skete efter, at tre kyrasserer var kommet op at slås i gården, og Anders Dyhr havde skilt dem ad og jaget dem ud af gården. Da Anders Dyhr derefter ville gå ind i stuen, løb Ernst Riber efter ham, og da han vendte sig om for at se, hvem det var, stak kyrassereren ham med sin pallask i brystet, og Anders Dyhr faldt død om, og da de så det, løb kyrassererne bort, Ernst Riber rømte af landet men blev pågrebet i Holsten ved Tønder.

Rasmus Jensen, der tjente salig Anders Dyhr, og flere andre vidnede om slagsmålet og drabet, og regiments feldskær Conrad Seibts syn blev fremlagt og indført i sagen. Synet viste,

88. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1701 17/2, fol.424.

at han var stukket i brystets højre side to fingre over vorten, og at en åre til hjertet var skåret over. Sagens endelige afgørelse er sket for den militære ret, for i tingbogen er udfaldet af den ikke indført.⁸⁹

Allerede 18. marts samme år fik Anders Pedersen Dyhrs søn Jørgen fæstebrev på den halve gård uden betaling af fæstepenge,⁹⁰ og 13. august 1711 blev skiftet holdt efter rytterbonden afgangne Anders Pedersen Dyhr i Tulstrup til deling imellem hans efterladte enke Maren Jacobsdatter og deres i ægteskab sammen avlede børn, Peder Andersen 30 år hjemmевærende, selvmyndig og til stede, Jacob Andersen boende i Tørring 28 år, ligeså til stede og myndig, Jørgen Andersen her ved stedet, som gården har i fæste 24 år, Karen Andersdatter 29 år, gift med Rasmus Jensen i Nørre Vissing, Anne Andersdatter 23 år, gift med Johan Rasmussen i Høver, på hvis vegne hendes mand var til stede, og Mette Andersdatter tre år gammel. Hans kongelige majestæts krav efter forordningen på den ene, samt kreditorer, debitorer og arvinger på den anden side. På enkens vegne som lavværge var til stede hendes bror Erik Jacobsen i Javngyde, og på den yngste og umyndige datters vegne som formynder hendes søsters mand Johan Rasmussen af Høver.

Boets møbler bestod af tre forskellige borde, et stort udhugget skab med tre rum og to skuffer og med fem låse for, altså et skab med udkæringer som var 12 sldl. værd. Ellers var der to kister af egetræ, to stole af bøgetræ, en lille og en gammel stol og desuden andre sager af træ som baljer, tønder, kar og lignende. Udover to skorstenslænker, gryder, pande og rist var der et fyrfad, værktøj og redskaber af jern, en kobberkedel i grue med låg, hat og pibe, tre andre kobberkedler, tre messingkedler, en stor kumme med tinlåg, to fade, tre tallerkener og en skål var også af tin, og endelig nævnes to gamle messinglysestager.

Sengetøjet blev vurderet sammen med en stolpeseng af egetræ, samt i fire alkover, hvoraf den ene var karlens og den sidste rytterens. Den salig mands klæder blev derefter vurderet, der var en sort klædeskjole, som var 6 sldl. værd, to vadmel skjoler, den ene var dog gammel, en lædervest med tre dusin sølvknapper var 9 sldl. værd. Resten af tøjet var to par læderbukser, en hat, en sort foret hue, en grå kasket med odderskinds foer, et par støvler, et par sko med spænder, to par strømper, to hørgarnsskjorter. Klæderne blev vurderet til 26 sldl. 3 mark. Endelig nævnes to sølvbægre blev vurderet til 10 sldl. og fire sølvskeer til 5 sldl.

Vogne, plov og harve samt dyrene blev derefter vurderet. Der var to heste, en hesteplag og syv hopper, som i alt var 87 sldl. værd, otte køer, to kvier, en tyr, elleve stude af noget forskellig værdi og fire spæde kalve, 165 sldl. 3 mark blev de vurderet til. Dertil kom 16 får, tre årings lam og tre væddere, 8 svin, 9 grise og seks bistader til en værdi af i alt 38 sldl., og kornet i marken havde en værdi af 63 sldl. På spørgsmålet om der var mere, der tilhørte boet, svarede de tilstedeværende nej, uden alene efterskrevne tilstående gæld, nemlig Christen Christensen i Siim for 12 skp. boghvede, som han af den salig mand havde bekommet, som han selv tilstod at være for 2 sldl. 12 sk., og angav enken, at Søren Jensen, anneksbonde her i byen, var skyldig 5 sldl. lånte penge. Boets formue blev således på 527 sldl. 1 mark 6 sk.

Derimod udgjorde kongelig majestæts fordringer og ordinære udgifter til gårdens konversation 30 sldl. 3 mark til reparation af 6 fag af gårdens i alt 63 fag bygninger, 90 sldl. til seks bæster, 24 sldl., til tre køer, 16 sldl. til en stud og en ungnød, 12 sldl. til vogn, plov og harve samt for 63 sldl. sædekorn, og da boet går i deling, så blev der udtaget 3 sldl. 1 mark 4 sk., som var udgifterne af stedets 6 td. 5 skp. hartkorn fra 1. september til 1. oktober. Skifteomkostningerne blev 15 sldl. 2 mark, så de samlede udgifter til ryttergodset blev 260 sldl. 2 mark 4 sk.

Enken angav at være skyldig 16 sldl. løn til Tomas Jacobsen i Firgårde, samt 24 sldl. for to stude, og sr. Johan Hagensen i Ry mølle fordrede for to ruller sort tobak hvorpå salig

89. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1711 26/3, fol. 154, 157.

90. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1711 18/3, fol. 216.

Anders Dyhr endnu skyldte et mindre beløb, men det ville enken ikke tilstå, men hun angav at være 17 sldl. skyldig til skovrider sr. Christoffer Sotmand i Javngyde for to stude, og enkens bror Søren Jacobsen havde 11 sldl. til gode i tjenesteløn, så de samlede udgifter blev 328 sldl. 2 mark 4 sk. Derved blev der 218 sldl. 3 mark 1 sk. til deling mellem arvingerne med halvparten 109 sldl. 1 mark 9 sk. til enken og det samme til hendes børn.

Og som de to døtre Anna Andersdatter, der er gift med Johan Rasmussen i Høver, og Karen Andersdatter, gift med Rasmus Jensen i Nørre Vissing, forhen har fået deres medgift af boet, hvormed bemeldte deres mænd er fornøjede, og ej her af boet prætenderer videre arv. Da Jacob Andersen i Tørring og Jørgen Andersen her ved stedet og forgiver den arvepart, som de nu efter bemeldte deres salig far kunne tilfalde til den ene bror Peder Andersen og den umyndige søster Mette Andersdatter, så bliver forberørte 109 sldl. 1 mark 9 sk., som for er meldt, med vedkommendes samtykke tildelt bemeldte Peder Andersen og Mette Andersdatter, hvor foruden moderen med lavværgens samtykke såvel som hendes søn Jørgen Andersen, der den halve gård har i fæste, i henseende de antager boets midler efter ansatte vurdering, så og formedelst kristen kærlighed lover at forbedre samme to børns arveanpart, således at Peder Andersen i alt nyder 80 sldl. og Mette Andersdatter i lige måde 60 sldl.. Angående arv og gave vil Peder Andersens anpart med vedkommendes samtykke, her i boet blive stående renteløst, indtil så længe han på andre steder ved giftermål bliver forlovet, eller og når han selv forlanger samme at modtage.

Hvad datteren Mette Andersdatters tilfaldne arv og gave anbelanger, da bliver den i lige måde her i boet med formynderens samtykke bestående uden rente, indtil hun sine fulde 16 år opnår, og imidlertid lover enken bemeldte hendes datter med forsvarlig klæde, føde samt anden kristelig optugtelse og skolegang at forsyne, således som hun for Gud og øvrigheden agter at ansvare og bekendt være, og når samme arveparter forlanges eller efter loven må modtages, lover enken og hendes søn Jørgen Andersen, samme med rede penge eller gode fornøjelige varer skadesløs at betale tillige med lovlig rente, om nogen på pigebarnets anpart opvokser. Hvormed Johan Rasmussen af Høver på datteren Mette Andersdatters vegne tilbørlig indseende har, som han efter loven kan ansvare.

Her over da al boets midler enken under lavværgens tilsyn og ansvar under hænde er betroet og overleveret, uden alene den halve og foran til stedet reserverede besætning og inventarium, som Jørgen Andersen til den halve gård modtager, og med vilkår bygningerne at reparere, og at holde til besætning, og inventarium forbedre osv. Den indførte bortskyldige gæld samt skiftets bekostning lovede de vedkommende en hver tid efter anden skadesløs at betale uden udlæg. Thi er da dette skifte således i al venlighed forrettet, afhandlet, sluttet og tilendebragt, som med samtlige vore hænders underskrivelse bekræftes.⁹¹

341. SØREN JACOBSEN, født i Firgårde.

Søren Jacobsen tjente hos Niels Lauritsen i Århus, da der blev holdt skifte efter hans mor Kirsten Eriksdatter i 1696. Men i skiftet efter hans svoger Anders Pedersen Dyhr 1711 tilstod dennes enke Maren Jacobsdatter, at hendes bror Søren Jacobsen havde 11 sldl. til gode i tjenesteløn, men hvor han boede, blev ikke nævnt.⁹²

342. TOMAS JACOBSEN, født i Firgårde i Dover sogn.

Tomas Jacobsen boede på sin fødegård i Firgårde, både da der blev holdt skifte efter hans far Jacob Tomassen i 1695 og året efter, da der blev skiftet efter hans mor, og i skiftet efter

91. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1711 13/8, fol. 385.

92. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1695 13/3, fol. 39, 1696 6/5, fol. 131, 1711 13/8, fol. 385.

svogeren Anders Pedersen Dyhr i Tulstrup 1711 angav enken, hans søster, at hun skyldte ham 16 sldl. i løn og 24 sldl. for to stude, og da boede han stadigvæk i Firgårde.⁹²

343. JACOB JACOBSEN, født i Firgårde i Dover sogn omtrent 1666, død sst., begravet 26. august 1750 i Dover. Gift 8. oktober 1698 i Veng med Kirsten Madsdatter, født i Nørre Vissing omtrent 1677, død i Firgårde, begravet 1. april 1749 i Dover.

Børn:

- 702. Mads Jacobsen, døbt 6. januar 1700, begravet 13. april 1705.
- < 703. Jacob Jacobsen, døbt 5. november 1702
- 704. Kirsten Jacobsdatter, døbt 28. juni 1705, begravet 15. juni 1710.
- 705. Maren Jacobsdatter, døbt 13. maj 1708.
- < 706. Jens Jacobsen, døbt 13. september 1711.
- < 707. Kirsten Jacobsdatter, døbt 4. marts 1714.
- < 708. Anne Jacobsdatter, døbt 11. april 1717.
- < 709. Søren Jacobsen, døbt 10. november 1720.

Jacob Jacobsen i Firgårde fæstede i 1696 sin afdøde far Jacob Tomasens gård på 3 td. 5 skp. hartkorn, da gårdens bygninger var brøstfældige, og han skulle reparere dem, fik han fæstebrev på den uden at betale indfæstningsafgift.⁹³

Da Jacob Jacobsen på grund af høj alderdom afstod sin gård til sin søn Søren Jacobsen i 1745, var de gamle blevet aftægtsfolk, så af den grund er der ikke blevet holdt skifte efter dem. Da Kirsten Madsdatter blev begravet, skrev præsten: 1. april 1749 blev gammel Jacob Jacobsens kone af Firgårde begravet, som var 72 år og nogle dage. Da det ikke altid er helt overbevisende, at folk blev indskrevet med deres rigtige navn, og da der var tale om gammel Jacob Jacobsens kone, så må det være Kirsten Madsdatter, der skulle have stået i kirkebogen, især da gammel Jacob Jacobsen blev begravet året efter.⁹⁴

344. ANNE JACOBSDATTER, født i Firgårde Dover sogn, død i Virring i Fruering sogn efter november 1710. Gift 1. med Jens Gundersen, født omtrent 1653, død i Virring, begravet 22. december 1709 i Fruering. Gift 2. 20. juni 1710 i Fruering med Søren Rasmussen.

Barn i første ægteskab:

- < 710. Jacob Jensen, døbt 26. november 1699.

18. oktober 1710 var skifteretten forsamlet i stervboet efter afgangne Jens Gundersen i Virring, rigtigt skifte og deling efter ham at foretage og tilendeføre imellem hans efterladte hustru Anne Jacobsdatter og deres i ægteskab sammen avlede barn, navnlig Jacob Jensen 10 år gammel. Hans kongelige majestæts krav på den ene samt kreditorer, debitorer og arvinger på den anden side. På enkens vegne som lavværgen var til stede Søren Rasmussen, som hende ægter og stedet fæstet har, og på barnets vegne som formynder den salig mands halvbror Gunder Sørensen i Hvolbæk, og er da efter foregående registrering og vurdering boets midler til skifte og deling foretaget og forrettet.

Der indledes med møbler og andre ting af træ. Der var et gammelt asketræsbord med åben fod, fire små kringstole, et gammelt skab uden lås og en egekiste og kar, trug og tønder til husholdningens brug, samt en gammel træsenge. Dernæst blev sengetøjet vurderet. Foruden en halv kedel af kobber var der to små kedler og en lysesage af messing, men intet af tin.

En plov, to vogne, hvoraf den ene var gammel og en harve blev derefter vurderet, samt tre heste og to hopper, tre køer, en kvie, en ungnød stud og to kalve, ni får, fem lam, et

93. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1696 4/6, fol. 120.

94. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1745 6/4, fol. 262.

sosvin, en galt og tre gæs. Bæsterne var 43 sldl. og de øvrige dyr 36 sldl. 3 mark 4 sk. værd. Kornet i laden var endnu ikke tærsket, så det blev beregnet efter hvor mange traver, der var af rug, byg, havre og boghvede, i alt for 53 sldl. 1 mark. Boets samlede formue blev på 186 sldl. 1 mark 4 sk.

Der imod var kongelig majestæts fordringer og ordinære udgifter, som til gårdens konservering behøvedes. Gården skulle repareres for 25 sldl., der skulle være plovbæster til en værdi af 45 sldl., køer og får til i alt 20., sldl, og vogn og redskaber skulle være 10 sldl. værd. Dertil kom sædekornet, så udgifterne blev på 145 sldl. 4 sk.

Der blev således 41 sldl. 1 mark til deling mellem Anne Jacobsdatter og hendes søn med 20 sldl. 2 mark 8 sk. til dem hver. Hvilken barnets tilfaldne arv moderen med indførte hendes mand og lavværge samtykker, lover af egne midler at forbedre, således at den i alt med arv og gave bliver 30 sldl., som med formynderens samtykke forbliver her i boet renteløst, indtil barnet sine 16 år opnår, fra hvilken tid svares renter efter loven, og imidlertid lover de ham med forsvarlig klæde og føde samt anden kristelig optugtelse og skolegang at forsyne, som de for Gud og øvrigheden kan ansvare og bekendt være, og ellers må barnet samme arv og gave efter loven annamme, og sig til nytte anvende. Lover moderen såvel som hendes mand samme med rede penge eller fornøjelige varer at betale, hvormed formynderen hermed anbefales tilbørligt indseende at have, at barnet deraf i sin tid kan have samme arv ubeskåret.⁹⁵

345. ANNE JACOBSDATTER, født i Firgårde Dover sogn, død i Nør Vissing i Veng sogn. Gift 2. oktober 1698 med Rasmus Madsen, antagelig født i Nør Vissing, død sst. efter 1728.

Børn:

- 711. Karen Rasmusdatter, døbt 22. maj 1698.
- 712. Jacob Rasmussen, døbt 21. september, begravet 8. oktober 1699.
- 713. Maren Rasmusdatter, døbt 26. september, begravet 17. oktober 1700.
- 714. Kirsten Rasmusdatter, døbt 23. april 1702.
- 715. Mads Rasmussen, døbt 13. maj 1703, begravet 13. april 1705.
- 716. Maren Rasmusdatter, døbt 10. august 1704.
- 717. Anne Rasmusdatter, døbt 1. december 1706.
- 718. Jacob Rasmussen, døbt 23. maj, begravet 5. august 1708.
- 719. Søren Rasmussen, døbt 25. maj 1709, begravet 2. april 1713.
- < 720. Jens Rasmussen, antagelig født september 1710.

1728 betalte Jens Rasmussen 5 rdl. for at fæste sin far Rasmus Madsens halve gård, som han havde afstået på grund af alderdom. Gårdens hartkorn var på 3 td. 1 skp. 1 fjr. 2 alb. og bygningerne på 32 fag, og den tilhørende besætning var tre bæster, to køer, to ungnød.⁹⁶

TIL SAXESLÆGTEN I NORGE ER LUDVIG SAXES BOG ANVENDT SOM KILDE

Oplysningerne er blevet kontrolleret med de norske kirkebøger på nettet.

Noterne henviser til siderne i Ludvig Saxens bog "Slekten Saxe i 400 år", med de deri værende noter, og desuden er A. E. Erichssen: Samlinger til Stavangers historie atter blevet undersøgt.

346. SØREN PEDERSEN SAXE, født omtrent 1655 i Stavanger, død i København, begravet 2. september 1711 på kirkegården ved Holmens Kirke.

95. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1710 18/10, fol. 322.

96. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1728 19/10, fol. 274.

Søren Pedersen Saxe var opkaldt efter sin morfar. 1682 blev han 27 år gammel immatrikuleret ved Københavns universitet under navnet Severinus Petri Saxe. I perioden 1693-1700 menes han at have opholdt sig i Stavanger, idet han ofte prædikede i Håland kirke på Jæren, hvor hans yngre bror Jens Pedersen Saxe var sognepræst.

1701 fik han ansættelse ved det Ostindiske Kompagni. Hans ansættelse blev stadfæstet af Kongen, og de efterfølgende ti år rejste han som skibspræst. Han døde ugift 56 år gammel i København.⁹⁷

347. PEDER PEDERSEN SAXE, antagelig født 1660 i Stavanger, død sst. begravet i domkirken den 8. oktober 1740. Gift omtrent 1700 med Mectele Sofia Schmith, født i Bergen omtrent 1680, død i Stavanger 71 år gammel, begravet i domkirken 1. marts 1751.

Børn:

721. Hans Pedersen Saxe, født omtrent 1702, død som barn.

722. Peder Pedersen Saxe, født omtrent 1704 død som spæd.

< 723. Peder Pedersen Saxe, født omtrent 1706.

Peder Pedersen Saxes hustru Mectele Sofia Schmith var datter af byfoged i Bergen Hans Henningsen Schmith. Peder Pedersen Saxe blev 1689 vicetolder i Stavanger med underliggende små toldsteder. Han blev toldbetjent 1698 og toldkontrollør fra 1700. Kop- og ildstedsskatten 1699 var for Stavanger delt i fem klasser. I tredje klasse stod de bedste og fornemste, bemidlede borgere, her imellem Peder Saxe, som var sat i en skat på 6 rdl. 3 ort.

Ved arv var Peder Saxe kommet i besiddelse af gården "Udlandhaug", som i 1700 var en af hans ejendomme. 1716 blev Stavanger hærget af en stor brand. Det resulterede i nye brandvedtægter, så græstørvtag på husene blev forbudt. Det blev ligeledes forbudt at bære ild fra hus til hus undtagen "i lukkede potter", og gik man på gaden "med antændt tobakspibe, tobak at smøge," kostede det en bøde på 2 rdl.

I Peder Saxes tid var der to gange kongeligt besøg, først da Frederik IV gjorde sin store rejse fra Kristiania langs hele kysten helt til Trondhjem, og siden i 1733, da Christen VI kom til Stavanger fra nord. Begge gange med et stort følge og festlig modtagelse i byen og med middag hos amtmanden på kongsgården.

Stavanger var en mindre by, og der var ganske som andre steder sladder og deraf følgende sager på ære og lempe. 1705 blev Peder Saxe frikendt for at have kaldt amtmanden for en skælm, da han var om bord i madam Seehusens krejert, men han havde dog ikke nævnt amtmanden ved navn. Særlig gode venner blev de dog ikke, for efterfølgende var det Peder Saxe, som stævnedes amtmanden, for at denne ifølge et vidneudsagn til et bryllup skulle have sagt, "at han ikke ville drikke med Peder Saxe hverken af kande eller glas." En afslutning på sagen findes ikke.⁹⁸ Under begravelser i 1751 i Stavanger kirkebog ses, at "Mectele Sofia Smith, kontrollør Peder Saxes enke, er i kirken begravet nederst i den smalle gang på den søndre side under Søren Pedersens tavle, sat under stolene, som står under orglet, for hende ringede alle kirkens klokker tirsdagen den 1. marts, hun var 71 år gammel."

348. JENS PEDERSEN SAXE, født 1666 i Stavanger, død i Håland juni 1721, begravet i Sola. Gift 26. juli 1692 i Tjora kirke med Anna Blomme, født i Håland 1674, død sst., begravet 4. september 1741 i Sola kirke.

97. Ludvig Saxe: *Slekten Saxe i 400 år*. Oslo 1940, s. 37, note 17, s. 117: Det Ostindiske Compagnis protokoller.

98. Ludvig Saxe: *Slekten Saxe i 400 år*. Oslo 1940, s. 37-38, note 18, s. 117: Finne-Grønn: Rentekammerets norske bestallinger, Norsk slektshistorisk tidsskrift bind III. - Axel Kielland: Familien Kielland. - A. E. Erichsen: Samlinger til Stavangers historie. - Lossens samlinger i Riksarkivet.

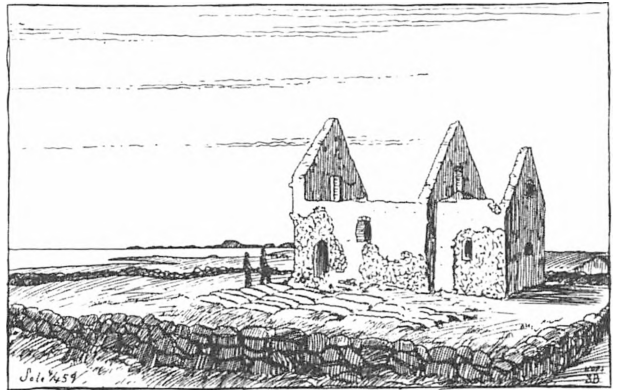
Børn:

- 724. Maren Jensdatter Saxe, født juni-juli 1693, død 1695.
- < 725. Helvig Jensdatter Saxe, født 1694.
- < 726. Maren Jensdatter Saxe, født 1696.
- < 727. Peder Jensen Saxe, født omtrent 1698.
- 728. Anna Blomme [Jensdatter Saxe].
- 729. Elisabeth Jensdatter Saxe.
- 730. Christiane Jensdatter Saxe.
- < 731. Anna Christine Jensdatter Saxe, født 1703.
- < 732. Ole Jensen Saxe, født omtrent 1705.
- < 733. Jens Jensen Saxe, født 1707.
- < 734. Hans Jensen Saxe, født omtrent 1713.
- < 735. Bertel Blomme [Jensen Saxe].
- < 736. Søren Jensen Saxe, født omtrent 1718.

Jens Pedersen Saxe blev 21 år gammel immatrikuleret ved Københavns universitet, og blev efter at være vendt hjem til Norge i 1691 personlig kapellan hos sognepræst Oluf Bentsen Blomme i Håland på Jæren syd for Stavanger, og kort efter blev Jens Pedersen Saxe trolovet med præstens unge datter Anna Blomme. Trolovelsen fandt sted på Jåsund, men parret kom til at bo i Håland præstegård.

Til embedet var der tre kirker, Sola, Håland og Tjora. Sola kirke var ganske lille og af sten, og havde sin oprindelse i det 12. århundrede. De to andre var af træ, og ingen af dem eksisterer længere. Sola kirke havde en døbefont af klæbersten og på væggen fandtes et maleri af Anne Blommes oldefar dr. Jacob Hansen Agricola (Bonde), som var sognepræst på stedet fra 1599 til 1628. Stenkirken blev senere erstattet med en ny kirke, og i 1842 blev "Gammelkirken" brudt ned. Ruinen af den gamle kirke er nu et kendt sømærke.⁹⁹

Da Oluf Blomme døde i 1697, rejste Jens Saxe til København for i egen person at ansøge om svigerfaderens embede: "Stormægtigste, allernådigste arvekonge og herre, udi dybeste underdanighed nedfalder jeg, eders majestæts

Ruin af Sola kirke. Tegning fra Ludvig Saxes bog

ringe undersåt, for Eders høje kongelige nåde," indledte Jens Saxe sit bønsskrift, og fortsatte "thi haver jeg været forårsaget at påtage mig denne lange og besværlige rejse og nu indflyr til Eders majestæts høje nåde, at jeg fattige mand med denne ringe lejlighed (embedet), som består af 50 rdl. indkomst, måtte benådes. Jeg derimod stedse vil anholde hos Gud i mine bønner, at han vil udgyde sin rige velsignelse over det ganske kongelige arvehus. Eders kongelige majestæts underdanigste og ydmygste forbeder, undersåt og tjener."

Han fik bevilget embedet, og brevet herom blev læst op i Håland kirke. 1699 rejste Jens Saxe til Kristiansstad for at aflægge troskabsed til den nye konge Frederik IV.

Jens Pedersen Saxe blev den første af en lang række præster i slægten, og deres kaldsbreve var i endnu i familiens eje i 1940.¹⁰⁰ Jens Saxe fik mange børn, men det har været vanskeligt

99. Ludvig Saxe: *Slekten Saxe i 400 år*. Oslo 1940, s. 42.

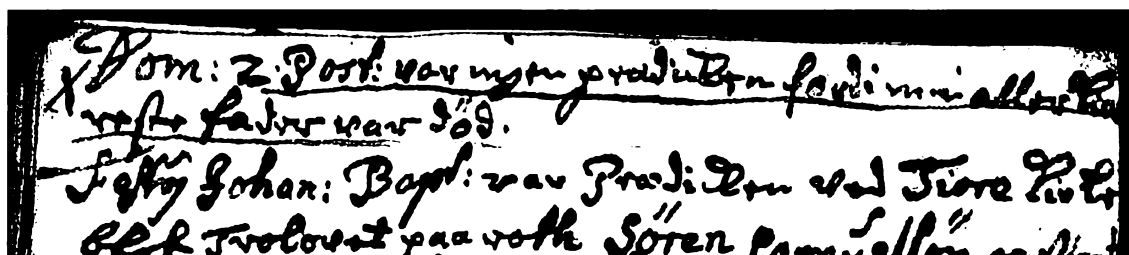
100. Ludvig Saxe: *Slekten Saxe i 400 år*. Oslo 1940, s. 44-45.

for Ludvig Saxe at får rede på deres dåbsdatoer, fordi børnenes dåb ikke er blevet indført i kirkebogen, men 7. søndag efter trinitatis 1693 (30. juli) blev hr. Jens Saxes kvinde Anna Blomme introduceret, hvilket må betyde at det første barn Maren Jensdatter Saxe blev født omkring seks uger før.

Efter et nøje eftersyn i Håland kirkebog, må man give Ludvig Saxe ret i, at hverken Oluf Blomme eller Jens Saxe har fundet det nødvendigt at skrive Jens Saxes børns dåb ind. Derimod har de hver eneste søndag skrevet i hvilket af de tre kirker Sola, Håland eller Tjora, der blev holdt gudstjeneste, hvem af dem der prædikede, og hvem der messede, eller forrettede hele tjenesten. Et bispebrev fra 1716 melder, at to af børnene gik på latinskolen i Stavanger, hvor hans svigersøn Hans Lindal blev rektor i 1717.

1711 skrev han i anledning af parykskatten, "min svigermor [Helvig Bertelsdatter Blomme] er en gammel, svag og uformuende præsteenke, efter kaldets ringhed kan hun ej have livsophold af det, som hende allernådigst er tillagt, medmindre jeg efter ringe vilkår må lægge til." Svigermoderen blev begravet ved Sola 1719. Selv var Jens Saxe plaget af langvarig sygdom, og han døde 55 år gammel i juni 1721.

Dom: 2 post trinitatis (22. juni) var ingen prædiken, fordi min allerkæreste fader var død," har sonnen skrevet i kirkebogen, men om det var dødsdagen, eller den dag han blev begravet, ses ikke. Hans enke døde 1741,¹⁰¹ "die 4. september blev til jorden bestedt i Sola Kirke min salig svigermoder Anne Blomme, hendes alders 67 år."

Uddrag af Håland kirkebog ved midsommertid 1721.

349. FREDERIK PEDERSEN SAXE, født 1669 i Stavanger, død sst. 1746, 77 år gammel. Gift 1. 26. juli 1692 i Tjora kirke i Håland sogn med Elisabeth Bertelsdatter Bonde, født i Håland 1654, død sst. 40 år, 17 uger gammel, begravet 5. juni 1695. Gift 2. november 1696 i Stavanger med Inger Lauritsdatter.

Børn i andet ægteskab:

737. Marie Lisbeth Frederiksdatter Saxe, født 1697.

738. Peder Frederiksen Saxe, født 1698.

< 739. Lisbeth Frederiksdatter Saxe, født 1700.

740. Ole Blomme, født 1702, tvilling, antagelig død samme år.

741. Laurits Frederiksen Saxe, født 1702, tvilling, antagelig død samme år.

742. Ole Blomme, født 1704.

Frederik Pedersen Saxe var ganske ung, da hans forældre døde. Han havde arvet 800 rdl., og i 1690 var han skipper på hukkerten "Helena", drægtig 18 kommercelaster, som han ejede

101. Ludvig Saxe: Slekten Saxe i 400 år. Oslo 1940. note 21, s. 118: Sverre Steen. Det norske folks liv og historie, De tusen hjem bibliotek: Norges historie II af Magnus Jensen, F. Schiørn: Den norske kirkes embeder og præster 1700-1900, Hålands kaldsbog, Oluf A. Løwold: Fra Jæderen, Stavanger 1888 s. 38, 88. A. E. Erichsen: Samlinger til Stavangers historie, (Biskop Bircherod). Lassens samlinger bind 37. Riksarkivet: Personalia pakke 112.

sammen med nogle slægtninge. Året efter købte han en halvpart i et andet fartøj på 13 kommercelæster, som han førte på handelsrejser til England og Holland, og antagelig handlede han også selv på disse rejser, hvilket var helt almindeligt også i Danmark.

Han skal have været noget vild, for i 1690 blev han stævnet for at have gået løs på to bergensere med kårde og kniv, så han kom til at betale dem 6 rdl. for svie, smerte og badskærreløn, foruden bøde til kongelig majestæt.

Frederik Saxe blev gift første gang i Tjora kirke den 26. juli 1692, samme dag som hans bror Jens blev gift med den 17 år gamle Anna Blomme, mens Frederiks kone, Anna Blommes moster, var 38 år. Hun døde uden livsarvinger i 1696. Frederik Saxe ejede på den tid gården Kolnes i Håland. Derefter skulle han formodentlig have været gift igen i hjemsoget, men det er uklart, om han kun var trolovet, for den 16. februar 1696 blev monsieur. Frederik Saxes fæstemø Martha begravet, hun var 18 år på 13 uger nær.

Frederik Saxe var blevet gift anden gang i Stavanger med Inger Lauritsdatter, og boede formodentlig derefter i Stavanger. I kop- og ildstedsskatten 1699, var han opført mellem borgere og håndværkere, en klasse under broderen Peder Saxe, så hans skat på 5 rdl. 2 ort var lidt lavere end broderens. Imidlertid gik det tilbage for skibsfarten, så da den samme skat igen skulle lignedes, oplyste han, at han så godt som intet havde at leve af.¹⁰² Årsagen til skibsfartens vanskelige forhold var velsagtens krigen mod Sverige, som i høj grad blev ført til søs.

350. JOHANNA MARIA PEDERSDATTER SAXE, født 1675 i Stavanger, død sst. 1732. Gift 1. 20. juli 1690 i Stavanger med Johan Conrad Hübert, død 1697 i Stavanger. Gift 2. 28. september 1702 i Hoyland kirke i Sandnes med Jan Jansen Seehuus, født i Stavanger, død sst., begravet 11. august 1732.

Born i første ægteskab:

743. Peder Hübert.

744. Hans Ernst Hübert.

Born i andet ægteskab:

745. Johan Conrad Seehuus.

746. Morten Jansen Seehuus.

< 747. Maren Elisabeth Jansdatter Seehuus, døbt 13. april 1708.

748. Sofie Amalie Jansdatter Seehuus.

749. Didrikke Jansdatter Seehuus.

750. Peder Hübert Jansen Seehuus.

Johanna Marie Pedersdatter Saxe var først gift med kaptejn ved det vesterlandske regiment Johan Conrad Hübert. Han er nævnt, da Johanne Marie Saxe og hendes søskende og deres mor Maren salig Peder Pedersens Saxes blev stævnet for gæld i 1690.¹⁰³

Samme år 12. juni lod løjtnant Johan Hübert oplæse Frederik Saxes gavebrev, hvorved han [giver] til sin søster Johanne Maria Saxe al hvis arvepart, han efter sin salig fader Peder Pedersen Saxe kan have arvet, eller efter sin moder Maren Sorensdatter arve kan, dog ikke før Frederik Saxe ved døden er afgang.¹⁰⁴

Den 5. juni 1697 lagde kaptajn Hübert en regning frem på 447 rdl. 8 sk. for hans og hans

102. Ludvig Saxe: Slekten Saxe i 400 år. Oslo 1940, s. 113-114, note 45, s. 120: Axel Kielland: Familien Kielland, Jac. S. Worm-Müller: Den norske sjøfarts historie I s. 464.

A. E. Eriksen: Samlinger til Stavangers historie II, M. L. Michaelsen: Stavanger sjøfarts historie (Stavanger 1927), Lassens samlinger bind 37.

103. A. E. Erichsen: Samlinger til Stavangers historie, bind 3. bytinget 1690 4/9, s. 199.

104. A. E. Erichsen: Samlinger til Stavangers historie, bind 3. bytinget 1690 12/6, s. 444-445.

soldaters umage og besvær med at frelse det hollandske skib "De Seur", som nu lå på vågen med ladning fra kaperhånd.¹⁰⁵

"Den 28. sept. 1702 er sr. Jan Jansen Seehuus i Højland kirke kopuleret med Madame Johanna Marin Saxe" I Højland ejede bergenser Jan Jansen Seehuus gården Furås.¹⁰⁶ Denne gård i Højland ligger langt væk fra Bergen, men meget nærmere Stavanger, og denne ejendom var måske en af de mange, som oprindeligt havde tilhørt toldereren Peder Pedersen Saxe, og gennem arveparter gået videre i Saxeslægten, enhver af hans døtre havde således fået 400 rdl. i arv, som formodentlig helt eller delvist havde været bundet i fast ejendom.¹⁰⁷ Under alle omstændigheder må alle Johanna Marie Saxes børn i hendes to ægteskaber være kommet til live i Stavanger, for deres dåb findes ikke hverken i Højland eller Bergen kirkebøger.

1713 skulle Jan Seehuus for sin påboende grund betale 7 rdl. i leje til udgangen af året. 5. oktober 1716 blev læst et skøde fra Jan Seehuus til Nikolaj Bergen på en jagt, skødet var dateret 11. september. Den 20. juli 1722 var Johanna Maria salig Jan Seehuus vidne i en strid om ejendomsret til en lovbog.¹⁰⁸

351. MAREN JENSDATTER SAXE, født i Kolding, døbt 26. juni 1661, død i Vejle, begravet 4. juni 1731. Gift 19. december 1678 i Markus Bagers hus i Kolding med Peder Sørensen fra Vejle, død før december 1731.

Børn:

- < 751. Søren Pedersen Saxe.
- 752. Jens Pedersen Saxe, begravet 9. maj 1719.
- < 753. Peder Pedersen Saxe.
- < 754. Karen Pedersdatter Saxe.
- < 755. Frederik Pedersen Saxe.
- < 756. Anneken Pedersdatter Saxe, født omtrent 1702.

12. marts 1679 tog Peder Sørensen, borger og indvåner i Vejle, Christen Hansen Møller i hånd og gav ham fuldkommen afkald og kvittering for hans værgemål og foreståelse af hans hustru Maren Jensdatter Saxes arvepart efter hendes far og mor. I lige måde gav Jørgen Pedersen Natteler fuldkommen afkald på sin hustrus vegne for det værgemål, som han siden Christen Hansen har haft under hænder.

Samme dag fik Markors Jensen Bager udstedt tingsvidne, "at Peder Sørensen, borger og handelsmand i Vejle, solgte og skødede fra sig, sin hustru Maren Jensdatter Saxe og deres arvinger den gård, som hans hustrus salig forældre tilforn har tilhørt og iboet, som hun arveligt efter hendes salig far Jens Pedersen Saxe, fordum borger og handelsmand her sst., og mor salig Karen Mikkelsdatter er tilfaldet, efter skiftebrevs formelding af dato 17. februar 1673 og 11. september 1675, beliggende her i Kolding ved Rendebanen imellem Knud Bertelsens gård ved den vestre og salig Bertel Mikkelsens gård ved den østre side, Adelgaden ved den søndre og Kattesund ved den nørre ende, og til Markors Jensen Bager og hans kære hustru Maren Mortensdatter og deres arvinger, og fremlagde Markors Jensen efterskrevne kvittering, hvori Jens Christensen, borger og indvåner i Fredericia, bekender, at han har oppebåret af hans kære svoger Markors Jensen Bager, borger og indvåner i Kolding, al den arvepart, som hans hustru Anneken Mortensdatter er arveligt tilfaldet efter hendes salig mor

105. A. E. Erichsen: Samlinger til Stavangers historie, bind 3. bytinget 1697 5/6, s. 216.

106. Ludvig Saxe: Slekten Saxe i 400 år. Oslo 1940, s. 115. note 46 s. 120: Axel Kielland: Familien Kielland Personalhistorisk Tidsskrift 1881, s. 352.

107. Skifte efter Peder Pedersen Saxes hustru Maren Sørensdatter, omtalt i Ludvig Saxes bog side 36.

108. A. E. Erichsen: Samlinger til Stavangers historie, bind 3 bytinget 1722 20/7, s. 435.

Karen, salig Jens Saxes, i den gård, som Karen, salig Jens Saxes, påboede og fradøde, og Markors Jensen nu iboer og sig nu tilforhandlet har”.¹⁰⁹

Maren Jensdatter Saxe døde i Vejle næsten 80 år gammel, og den 25. juni 1731 mødte skifteretten ”ud i [boet efter] salig afgangne madame Maren Saxes, som var 30. dagen, for at holde skifte og deling imellem den salig kones efterladte børn og arvinger på den ene samt kreditorerne og lovens besværing på den anden side”. Men det blev udsat to dage, da den ene arving Søren Pedersen, bager i Horsens, på egne og sin broderdatters vegne ved skrivelse af 27. maj 1731 undskyldte sig” og ej til i dag kunne møde, og de andre svogre og medarvinger ikke heller nu i dag her i stervboet er mødt.”

Den 27. juni mødte skifteretten igen ”for videre at foretage og forrette hos den salig kones arvinger, hvem rette arvinger er, og hvorledes med stervboet videre skal forholdes. Hvor da mødte sr. Søren Pedersen Saxe, borger og indvåner i Horsens, som ældste søn på egne såvel som også på hans salig bror, salig Peder Saxe, fordum postmester i Horsens, hans efterladte datter Bodil Pedersdatter Saxes vegne, sr. Johan Suhr på sin kæreste madame Karen Pedersdatter Saxes vegne, og Frederik Saxe på egne vegne, ugift og selv myndig, og sr. Søren Jensen Fævejle på hans kæreste madame Anneken Pedersdatter Saxes vegne, som alle og enhver erklærede sig at være den salig kones retmæssige børn og arvinger og ingen andre.

Hvor da forbemeldte samtlige arvinger på egne og den umyndiges vegne har selv gjort overslag på boets midler, visse og uvisse, samt al anden boets besværing efter producerede specifikation, og som de er selv myndige undtagen den ene sønndatter Bodil Pedersdatter, som hendes farbror sr. Søren Pedersen af Horsens er værge for, har de samtlige udi rettens overværelse imellem hinanden gjort en lige deling, når al boets besværing fradrages, at på en broderlod kan tilkommes 350 rdl. og på en søsterlod 175 rdl., som gør den summa 1400 rdl., hvor af ældste søn sr. Søren Pedersen tilkommer 350 rdl., salig postmester Peder Saxes datter Bodil Pedersdatter tilkommer en broderlod 350 rdl., monsieur. Frederik Saxe en broderlod 350 rdl., sr. Johan Suhr af Vejle på hans kæreste madame Karen Pedersdatters vegne en søsterlod 175 rdl. og monsieur. Søren Jensen Fævejle på sin kæreste Anneken Pedersdatters vegne en søsterlod 175 rdl.”

Da Frederik Saxe påtog sig mod vedbørligt afkald og kvittering at betale sine medarvinger deres andel så vel som andre udgifter, blev skiftet sluttet.¹¹⁰

353. SEJER ANDERSEN, født omtrent 1692 i Roved i Anst sogn, død sst., begravet 30. oktober 1772 i Anst. Gift 18. september 1727 sst. med Kirsten Iversdatter, født omtrent 1702 antagelig i Anst, død i Roved “den 6. januar Kirsten Iversdatter, Sejers enke 99 år gammel. Roved, begravet 12. januar” 1801 i Anst.

Børn:

< 757. Anna Sejersdatter, døbt 23. maj 1728.

< 758. Johanne Sejersdatter, døbt 11. september 1729.

759. Iver Sejersdatter, døbt, 6. august 1732.

760. Anders Sejersdatter, døbt 14. marts 1734.

761. Kirsten Sejersdatter, døbt 27. december 1735, begravet 29. januar 1736.

< 762. Lisbeth Sejersdatter, døbt 13. april 1737.

< 763. Maren Sejersdatter, døbt 24. maj 1744.

Det må være Kirsten Iversdatter, der i folketællingen 1787 blev kaldt Sejersdatter, da hun deri ses 83 år gammel som gammelmor, enke efter første ægteskab og aftægtskone i gård nr. 1 i

109. LAV. Kolding bys tingbog 1679 12/3, fol. 20.

110. LAV. Vejle bys skifteprotokol 1731 25/6, fol. 144.

Roved. Der var imidlertid flere aftægtsfolk, nemlig Niels Mikkelsen, gammelfar 73 år i første ægteskab og Anna Sejersdatter, gammelmor 62 år i første ægteskab, men ved begravelsen var navnet Kirsten Iversdatter, og med alderen 99 år i januar 1801, har det været hende, der blev kaldt Kirsten Sejersdatter i folketællingen 1787.

354. LAURITS ANDERSEN, født omtrent 1703, død i Gamst, begravet 8. december 1769 i Anst. Gift 2. juni 1732 i Anst med Kirsten Pedersdatter fra Gamst.

Børn:

< 764. Anne Lauritsdatter, døbt 17. maj 1733.

Efter Laurits Andersens død i 1769 er yderligere oplysninger eftersøgt forgæves.

355. MAREN ANDERSDATTER, født omtrent 1707 i Roved, antagelig død i St. Anst, begravelse ikke fundet. Gift 26. juni 1727 i Anst med Albrecht Pedersen, født omtrent 1698, død i Store Anst, begravet 11. maj 1752.

Børn:

< 765. Anders Albrechtsen, døbt 30. marts 1728.

< 766. Karen Albrechtsdatter, døbt 15. oktober 1730.

767. Anne Albrechtsdatter, døbt 10. februar 1732, begravet 4. oktober 1733.

< 768. Anne Albrechtsdatter, døbt 19. januar 1734, indebrændt 1784.

769. Birthe Kirstine Albrechtsdatter, døbt 2. oktober 1735, begr. 23. sept. 1736.

770. Peder Albrechtsen, døbt 5. juli 1737, begravet 23. juli 1741.

< 771. Else Kirstine Albrechtsdatter, døbt 8. marts 1739.

772. Hans Albrechtsen, døbt 11. februar 1741.

773. Birgitte Kirstine Albrechtsdatter, døbt 3. marts 1743, begravet 24. maj 1744.

774. Birgitte Kirstine Albrechtsdatter, døbt 5. april 1745., begravet 11. juni 1747.

< 775. Kirsten Albrechtsdatter, døbt 6. august 1747, indebrændt 1784

776. Peder Albrechtsen, døbt 17. marts 1749.

777. Jes Albrechtsen, døbt 13. juni 1751.

Ved Albrecht Pedersens begravelse oplyses det, at han havde været skoleholder i Store Anst, og den 5. juni 1752 blev skiftet holdt i skolehuset i Store Anst til deling imellem hans efterladte enke Maren Andersdatter på den ene side og otte efterlevende børn, nemlig Anders Albrechtsen, nu værende i tjeneste ved politikontoret i København 24 år, den anden søn Hans Albrechtsen 11 år gammel, som er hos moderen, den tredje søn Peder Albrechtsen 3 år gammel, den fjerde Jes Albrechtsen 1 år gammel, den ældste datter Karen Albrechtsdatter 21 år gammel, den anden Anne Albrechtsdatter 18 år gammel, den tredje Else Kirstine Albrechtsdatter 13 år gammel og den fjerde Kirsten Albrechtsdatter 4 år gammel.

Da enken blev spurgt om, hvem der skulle være hendes lavværge, sagde hun velærværdige hr. Højer i Gamst ville være det, og som det ikke var bekendtgjort ham, der var den salig mands nærmeste venner og slægtninge, da ingen bror eller søsters mand så nær ved var i live, så er den salig mands død og forretningen i dag bekendtgjort for skoleholderen Lars Brun i Tågelund, om han som nærsøskende barn ville være til stede at beoagte de umyndige børns tarv og bedste, og så vidt han fornam, at der skulle være flere, som skulle være den salig mand nærmere pårørende, som ikke tilforn var bevidst, så skal notits om dette dødsfald straks blive dem bekendtgjort, og ved forretningen var [da] til stede bemeldte Lars Brun.

I boet var der et sølvbæger, to sølvskeer, et sølvspænde, et brystspænde og otte sølvknapper samt nogle gamle sølvpenge til en samlet værdi af 11 rdl. 4 mark 14 sk. Tre fade og fire tallerkener af tin, to lysesager og en tepotte ligeledes af tin, en brændevinskedel med låg og

piber af kobber, tre messingkedler, et messing fyrbækken, en kobber thekedel og et strygejern, som i alt blev vurderet til 17 rdl. 4 mark. Et fyrfad, en lysestage, pande, rist, to ildtænger, noget værktøj og nogle redskaber var af jern, og da der ikke var kakkelovn, har der været god brug for fyrfadene.

Der var to køer, en kalv og ni får med lam og fem årings lam, de var tilsammen 19 rdl. 4 mark værd. I skolestuen var der en håndkværn, to kister af eg, et spejl, et hespetræ og en spinderok. Der var flere møbler og andet af træ i dørset, et egetræsskab, et egetræsbord med skuffe, to stole af fjæl, en taboret, en stor egekiste, et urværk, en lænestol, to små spindestole, et gammelt sengested, et syskrin, en hatteform, et krydder skrin, en lille æske, en peberkværn, mangeltojs, en puster, et spejl, et stenkrus med tinlåg og et spansk rør, og der var tønder, trug, sold og to jerngryder i køkkenet, samt 10½ pund uld og et stykke uldent tøj på 13 alen.

Den salig mands klæder bestod af en sort klædeskjole med vest og bukser, en gammel brun kjole, en grå rejsekjole, to kontorveste, den ene var stribet, en nattrøje, en brystdug, en gammel slidt vest med 34 sølvknapper, en gammel læderbrystdug med 13 sølvknapper, en brystdug med 18 små sølvknapper, et par læderbukser, en fløjls hue, en hat og et par strømper. Tøjet var 10 rdl. 3 mark 8 sk. værd. Sengetøjet blev vurderet i tre senge, og desuden var der en gammel drejlsdug og fire små håndklæder. En bibel, en katekismus, en bog som hed Braunswiger Krigen, to regnebøger og tre aparte bøger.

Et hus på tre fag til fåresti og klynhus, som var opsat i gården på stervboets bekostning. I lige måde fandtes, som kommer stervboet til indtægt, en obligation på stemplet papir, udgivet af Hans Mathiesen i Roved den 4. oktober 1745 på 40 rdl., en revers udgivet af den salig mands søn Anders Albrechtsen 3. oktober 1750 på 50 rdl. I lige måde angav enken, at en mand i Lille Anst var skyldig 6 rdl. 4 mark, og Niels Jensen i Glibstrup 2 rdl. med flere mindre beløb. Det var Maren Andersdatter bevidst, at boet skulle skyldes noget til flere, men at hun påstod vederlag efter loven og lige part af boet imod sin salig mands begravelses bekostning. Skiftets videre behandling blev derefter udsat til den 17. juli. Maren Andersdatter underskrev med sit fulde navn.

Da skiftet blev genoptaget, blev et brev fra sønnen Anders Albrechtsen skrevet ind: "Velædle og højlerde hr. provst! Deres meget ærede [brev] af 6. hujus, som kommunikerede mig skifte og deling foretaget næstkommende 17. juli efter min salig far Albrecht Pedersen, har jeg haft den ære at modtage, og da jeg er vidende, at der intet i henseende til min salig faders indkomsts ringhed og udgifters storhed kan være at arve efter ham, og jeg desuden, om end så var, ej heller vil eller kan prætendere nogen arv formedelst de bekostninger, min salig far på mig mere har anvendt, end på nogen mine søskende, så vil jeg alene lade på det ydmygste bede, at den respektive skifteret ville gunstigt, så vel ved skiftet som i andet tilfælde få min moders bedste befordret, at hun dog nyder, det hun kan opdrage sine små faderløse børn med. Personligt at bivåne skiftet kan jeg ikke formedelst min tjenestes forretninger, og der på mine vegne at være overværende af den respektive skifteret at beskikkes, formener jeg at være uværdig, siden jeg herved renoncerer på al den arverettighed, som mig ved skiftet efter min salig far kan tilkomme, og er nu ungefær mine myndige år efter loven, hvilket udi højeste ydmyghed meddeles udi gensvar af velædle og højlerde hr. provst deres ydmygste tjener. København den 17. juni 1752. Anders Albrechtsen".

Og som enken fremkom med en specifikation på adskillige ting og af boets møbler, som hun forlangte efter vurdering, så blev samme hendes begæring hende tilstået, som noget hun behøvede til sig selv og sine børn, på det øvrige forlangte hun offentlig auktion, at deling kunne bedre udgives til de umyndiges bedste, hvilket blev besvaret og fastsat til 7. august tilkommende.

Auktionen indbragte 63 rdl. 3 mark 2½ sk. Værdien af de ting, enken efter ønske ville belde var 55 rdl. 1 mark, og med de nævnte tilgodehavender blev boets indtægt på 222 rdl.

5 mark 2½ sk. Boets masse bestod af visse, dvs. sikre penge 172 rdl. 5 mark og uvisse 50 rdl. Skifteomkostningerne var 8 rdl., der sammen med den enken lovede begravelse på 10 rdl., blev fratrukket, så der til deling mellem arvingerne blev 154 rdl. 5 mark. Heraf fik enken det halve 77 rdl. 2 mark 8 sk. samt en broderlod, så hendes arv blev 90 rdl. 1 mark 14 sk.

Da Anders Albrechtsen havde afskrevet sin arvepart, blev der 12 rdl. 5 mark 6 sk. til hver af de tre andre sønner og 6 rdl. 2 mark 11 sk. til hver af de fire døtre. Den uvisse gæld blev delt på samme måde med 29 rdl. 1 mark til Maren Andersdatter, 6 rdl. 1 mark 8 sk. til sønnerne og 2 rdl. 8 sk til hver af døtrene.¹¹¹

356. JENS SØRENSEN EGTVED, født omtrent 1664 i Egtved, død 1713 i Jernved. Gift 1. med Mette Fogh. Gift 2. med Karen Bentsdatter Grøn, død i Kolding, begravet 5. februar 1753.

Jens Sørensen Egtved blev student i Kolding 1684, og efter eksamen fra universitetet i København blev han hører i Kolding 1693 og præst i Jernved året efter. Kirkebogen er først bevaret fra 1815, og da den gejstlige skifteprotokol for Gørding herred ikke er bevaret før senere, er der ikke fundet oplysninger om eventuelle efterkommere.

358. RASMUS SØRENSEN EGTVED, født i Egtved, antagelig død i Vejle. Gift før 1693 med Margrete Lene Hansdatter Wolff, død før 16. maj 1735.

Børn:

- < 778. Søren Rasmussen Egtved, født i Vejle omtrent 1694.
- < 779. Frands Rasmussen Svane.
- < 780. Ingeborg Rasmusdatter Egtved, født omtrent 1704.
- < 781. Cathrine Rasmusdatter Egtved, født omtrent 1705.
- 782. Hans Rasmussen, født i Vejle.

Rasmus Sørensen er nævnt i skiftet efter moderen 1696.¹¹² Rasmus Sørensens hustru var fadder i Egtved 1698, men hendes navn blev ikke skrevet ind. 1699 var Rasmus Sørensen og hustru Margrete Lene faddere, 1702 var det kun ham, der blev skrevet ind, 1705 var Margrete Lene Hansdatter gudmor for Peder Storm og Margrete Sørensdatters søn Anker, men ingen af dem var til barnedåb i 1708 og 1712.

Med viden om Margrete Lene Hansdatters navn, kan det konstateres, at hun må være identisk med den Margrete Lene Wolff, der blev skiftet efter i Vejle i maj 1735, hun efterlod sig to børn af sit andet ægteskab med toldforvalter Frederik Jørgensen, som overlevede hende. De to sønner var Jørgen Frederiksen på 26 år og Hans Frederik Wolff Frederiksen. Deres halvsøskende af hendes tidligere ægteskab må have været hendes børn med Rasmus Sørensen.¹¹³

359. MARGRETE SØRENSDATTER MUNK, født 29. april 1680 i Egtved, død i København januar 1743. Gift 7. juli 1697 i Egtved med Peder Hansen Storm, født 1668 i Århus, død i Egtved 1. marts 1640.

Børn:

- 783. Karen Pedersdatter Storm, født 6., døbt 21. april 1698., død før 1742.
- < 784. Hans Pedersen Storm, døbt 29. marts 1699.
- < 785. Søren Pedersen Storm, døbt 5. april 1700.

111. LAV. Anst herreds gejstlige skifteprotokol 1752 5/6, fol.194.

112. LAV. Jerlev herreds gejstlige skifteprotokol 1696 6/10, fol. 74.

113. LAV. Vejle bys skifteprotokol 1735 16/5, fol.173.

- < 786. Anne Pedersdatter Storm, døbt 18. april 1701.
- < 787. Jens Pedersen Storm, døbt 27. juni 1702.
- 788. Karen Pedersdatter Storm, døbt 8. august 1703.
- < 789. Anker Pedersen Storm, døbt 18. januar 1705.
- < 790. Karen Pedersdatter Storm, døbt 18. februar 1708.
- < 791. Else Christine Pedersdatter Storm, døbt 19. juni 1712.

Peder Hansen Storm blev i 1696 udnævnt til at efterfølge Margrete Sørensdatters far Søren Jensen Horsens som sognepræst i Egtved. Den 6. januar 1697 skrev han i Egtved kirkebog "Festo Regum trolovede min søn hr. Jens af Jernved, den hæderlige unge mand Hr. Peder Hansen Storm til min datter Margrete i Egtved. Den 7. juli kopulerede vor velædle hr. biskop Anker Ankersen dem en onsdag udi kirken.

Peder Hansen Storm var søn af Hans Storm og Anna Christensdatter Basballe i Århus. Han blev student fra Århus og kom som attenårig til København for at læse. Efter afsluttet eksamen blev han i tre år lærer hos biskop Anker Ankersen i Ribe, og det var da også på Anker Ankersens indstilling, at Peder Storm blev udnævnt til embedet i Egtved og Ødsted sogne. Han var i samtiden regnet for at være en meget lærd og latin kyndig mand, hvilket ses nogle steder i kirkebogen og på den præstetavle, som stadig findes i kirken, hvor man også kan finde hans søn Jens Pedersen Storms beretning om familien.

Hans Pedersen Storm opførte et hus på ni fag på den nordre ende af kirkens agre i præstens toft, det fik navnet "Aftensang", og skulle fungere som fribolig for fremtidige præstenker. Fundatsen blev godkendt af kongen, hvorefter præsten skulle vedligeholde huset, som han til gengæld kunne udleje, når "ingen enke der udi var", dog skulle han årlig betale en rigsdaler til kirken.

Præsten i Egtved havde ligesom så mange andre præster stridigheder med bønderne om tiendebetalingen. En sag fra 1705, som er refereret i bogen om Egtved sogn, var en strid med bønderne om levering af mælk til fremstilling af ost, en ydelse, som de nok kunne huske, for var blevet givet, om det var årligt, kunne vidnerne ikke huske, da Peder Storm førte sag imod bønderne i Bølling. Ikke alene havde de nægtet at levere mælken, da de fik bud om det første gang, men de havde også nægtet hans hustru mælk, da hun selv kørte omkring for at få mælken udleveret. Bønderne vidste ikke, om der var nogen øvrigheds befaling derom, og hvis Peder Storm havde én, skulle han vise den frem. Det fik ham til at fremlægge en skrivelse udfærdiget på stemplet papir af svigerfaderen Søren Jensen Munk om, at han i al sin tid fra bønderne i Egtved og Ødsted sogne årligt havde nydt et mål mælk til ost.

Desuden fremlagde han den 31. juli en afskrift af en kongelig anordning af 21. juli 1688, specielt til Ribe stift: "Såsom bønderne, siden loven udgik [Danske Lov 1683], nægtede at give deres præster den dem tilkommende rettighed ved jule-, påske- og Skt. Hans redsel, som udi kage, ost, æg og andet slikt skal bestå, hvilket de og deres formænd ellers siden reformationen uden klage og modsigelse havde nydt, brugende til besmykkelse, sådan i loven ej at være omtalt, da (som kongens tanker) ej har været, præsterne noget af deres sædvanlige gamle rettighed at betage etc., befales det stiftsbefalingsmændene at tilholde bønderne deres præster den sædvanlige rettighed, i hvad navn det og have kan, lige så fuldkommen, som før loven udgik, og herefter fremdeles at lade nyde og bekomme, som de det tilforn nydt og bekommet haver." Peder Storm krævede derfor bønderne dømt til at levere mælk til ost som sædvanligt, betale for vognleje, tidsspilde og sagens omkostninger, og ville endog have dem straffet for deres modvillighed. Det fik dem til at tage en prokurator Tomas Bang fra Kolding til at føre deres sag. Peder Storm fik ret, og den 31. juli 1705 blev bønderne dømt til årligt at levere deres mål mælk, og i sagsomkostninger og for deres modvilje betale 5 rdl.

En jordstrid med selvejerbønderne i Bølling, hvor de såvel som præsten stod stejlt på

deres ret, og hvori regimentskriveren tog affære på bøndernes vegne, fik udfald til præstens fordel, men det var åbenbart ikke nok, for den 14. februar 1714 blev landsrettens dom stadfæstet.¹¹⁴

Den 22. maj 1742 var der skiftesamling i Egtved præstegård til skifte efter den afdøde velærværdige og meget højlærde nu salig mand Peder Storm, forhenværende sognepræst til Egtved og Ødsted menigheder og provst over Jerlev-Slavs herred, for at registrere og vurdere og det til endeligt skifte og deling, boets befundne midler at afgøre imellem madame Margrete salig magister Peder Storm, på den ene, og på den anden side følgende arvinger:

1. Den ældste søn velærværdige hr. Hans Storm, sognepræst til Sønderup og Nordrup i Sjælland, på hvis vegne indfandt sig efter given fuldmagt hans bror velærværdige hr. Jens Storm.
2. Afgangne salig hr. Søren Storm, forhen sognepræst til Skt. Nikolaj menighed i Svendborg, hans efterladte eneste barn Nikolaj Nissen Storm udi 11. år, hvis formynder var indbemeldte hr. Hans Storm.
3. Nærværende hr. Jens Storm, sognepræst til Højen og Jerlev, provst i Jerlev-Slavs herred.
4. Velædle og velvise Anker Storm, kongelig majestæts toldskriver ved Københavns toldsted, på hvis vegne indfandt sig broderen vellærde nærværende hr. Jens Storm.
5. Madame Karen Pedersdatter, velærværdige hr. Knud Storms hustru udi Egtved, hvis mand velbemeldte hr. Storm var overværende.
6. Madame Else Christine Pedersdatter, velærværdige hr. Bertram Højers hustru udi Gamst, på hvis vegne indfandt sig efter given fuldmagt af hr. Højer forbemeldte hr. Knud Storm.

Derefter indledtes vurderingen med juveler og guld, hvoraf der var et diamantsmykke med 18 små og store tavlede sten vurderet til 10 rdl., en diamantring med 9 rosensten til 7 rdl., endnu en ring med to tavlede sten til 5 rdl., en petschir ring,¹¹⁵ blev vurderet til 2 rdl. 4 mark, en guldkæde som efter vægt var 30 rdl. 3 mark værd, et guldarmbånd vejede mere, så det var 62 rdl. 3 mark værd, til slut blev et par guldknapper og et par gulddupper vejet, de var tilsammen 3 rdl. 3 mark værd. Heraf ses, at diamanterne ikke har været af særlig høj karat.

Derefter kom turen til en mængde sølvtøj bestående af en æske, en kaffekande, som efter vægt blev vurderet til 24 rdl. 2 mark 4 sk., til den var der en underskål, en mælkekande, en stor og en mindre tepotte, og dertil en mindre skål, en sukkerbøsse, en sølvkumme, en sukterskål og en thedåse. Tre bægre, hvoraf et var stort, et andet puklet, og et var mindre. En liden forgyldt tommel, var måske en tang, en stor knop med indlagt rav, tre skåle af forskellig størrelse, den ene var puklet, en suppeskål var 16 rdl. 3 mark værd og en mindre 7 rdl. 4 mark 8 sk. 12 skeer af en facon var 22 rdl. 4 mark 8 sk. værd, ellers var der to ældre skeer, en potageske, et par gamle spænder og seks skjorte knapper. Foruden det var der også et lommeur, en sølvbeslået nødde buddike, et krus med søvlåg og sluttelig blev 6 teskeer, en klemme, 30 små sølvknapper, 18 andre sølvknapper og endnu fem samt en enkelt stor knap vejet og vurderet, så sølv og guld til sammen blev vurderet til 23 rdl. 5 mark 8 sk. Guld, sølv og de sidstnævnte ting havde en samlet værdi på 372 rdl. 1 mark 2 sk.

Ellers var der alt, hvad en stor præstegårds husholdning kunne behøve af kobberkedler, messingkedler og meget andet af jern og træ. Gode møbler, her imellem en tressur med fod, et nodeskab, et glasskab, et egetræs hængeskab, et jernbundet skrin, borde, stole og meget andet i den umådelig lange registrering. Derfor nævnes her kun lidt af sagerne. Udover flere kedler og andet husgeråd af messing var der en bordkrans, et stort og et mindre natbækken,

114. John Kvist: Egtved sogn 1. bind s. 318-320.

115. Petsir- Pitsir-ring, Signetring, kilde O. Kalkar: Ordbog over det ældre danske sprog.

et par udpuklede messingstager, en thekedel, to små fyrfade, en stor og en mindre morter, et par store metalstager, et par lysestager med ottekantede fødder, et lille fyrfad, et gammelt strygejern med bolte. Et futteral med to barberknive og en lille saks, og endnu et med en ny kniv. En pennekniv i futteral, og noget almindeligt værktøj.

En sukkerøkse med kølle har formodentlig været til at kløve topsukker med. Endvidere et billedjern, en voksstabel, seks par knive med brune skafter, tre par med hvide skafter og tre par med messingskafter, mens et futteral med fem gamle knive og gafler med hvide skafter viser, at man i bedre kredse på den tid var begyndt at bruge gafler til spisebrug. Der var også både porcelæn og stentøj og en hel del glas, flasker og boutellier.

Linned og sengetøj, så vel som et bibliotek med en utrolig masse bøger, blev alle nummereret. Det samme blev medaljer og mønter, deraf var 63 af guld, 96 af sølv, og af danske mønter var der 43, af "Frederik 3^{ie} mønter", samt andre danske kongers mønter med flere, i alt 39 stykker. "Nok fandtes i en skuffe en 40 stykker slet mønt af alle slags penge, små slags, som ikke kunne vurderes, hvorved endnu i den øverste skuffe fandtes tillige skuepenge og medaljer af kobber, tin etc., som i alt blev vurderet for 2 rdl.

"I en lille skuffe fandtes en panteobligation af hr. Anders Verlin på 90 rdl., samme obligation var af dato 11. december 1735, hvorpå og befandtes den årlige rentes rigtige afbetaling. Samme blev overleveret enken og hendes fuldmægtig i forvaring til videre udlæg. Deri fandtes afgangne hr. højædle hans ærværdighed hr. biskop Ankersens udgivne obligation af 14. marts 1733 på kapital 200 rdl., hvorpå renten fandtes afskrevet til 2. april 1739, men som biskoppens bo har hidindtil været under øvrighedens skifte administration, og endnu ikke endelig om samme er afgjort eller ej, så vidt derom videre hos skifteforvalteren hr. Stockmark rekvireres, om noget af samme fordring dette stervbo til bedste kan forventes, til hvilken ende skifteforvalteren lod samme obligation hos sig selv indtil videre forblive."

Peder Storm havde også efterladt sig en fortegnelse, "dateret 17. maj 1724, anlangende hvis hans svigersøn velærværdige hr. Knud Storm af ham til husets fornødenhed bekommet havde, da han præstegårdens avling antog, samme regning beløb sig til 223 rdl. 12 sk. Bemeldte summa tilstod hr. Knud Storm at have bekommet værd for, eftersom i antegnelsen findes specificeret. Nok tilstod hr. Storm, at hans svigerfader samme tid havde overladt ham præstegårdens bygning for 300 rdl. Samme sum skulle uden rente hos hr. Knud Storm indtil den salig mands afgang blive bestående, og derefter komme fælles boet til nytte. Alt ovenstående blev af madame salig magister Storms og hendes lavværge hr. Jens Storm efter foranførte uden rente indtil skiftets afgørelse betroet."

"Her foruden er enken med sin lavværge på den ene side og hr. Knud Storm på den anden side, nådsens år og derpå følgende årlig enkepension af kaldet, således med hinanden i kærlighed forenede som følger, begyndende fra 1. marts, som var den salig mands dødsdag, da overdrages samme nådsens hr. Knud Storm imod, at han til 11. juni førstkommende derfor betaler til stervboet 220 rdl., og enkens årlige pension af kaldet angående, da betaler hr. Knud Storm hende samme årlig efter loven med 50 rdl. i 2. de terminer, halvparten til Michaelis 1743, og den anden halve part til påske 1744 og således årligt derefter." Hvorefter de nævnte beløb blev udført med 743 rdl. 12 sk."

Enken angav desuden, at der endnu fandtes flere mønter for 100 rdl., og endnu andre for 100 rdl., og at hun havde et mindre beløb til gode i Ribe, og at nogle få af sognemændene var lidt i restance, hvilket hun ikke straks kunne specificere. Endelig blev forevist den salig mands tillige med hr. Knud Storms kaution for sr. Anker Storm, toldskriver ved Københavns toldbod, til rentekammeret, at være indfriet og mortificeret efter brev af 3. juni 1740. Siden der intet mere kunne angives boet til indtægt. Enken og tilstedeværende arvinger, begærede auktion på boets midler såvel på egne som på medarbejders vegne til 9. juli førstkommende, med trykning af katalog på bøger og specificerede varer på boets bekostning, samt at få indkaldt kreditorer ved en landstings proklama.

Margrete sl. Peder Storms og sønnen
Jens Storms underskrifter i skifteprotokollen.

Enken angav desuden, at der fandtes flere mønter for 100 rdl., og endnu andre for 100 rdl., og at hun havde et mindre beløb til gode i Ribe, og at nogle få af sognemændene var lidt i restance, hvilket hun ikke straks kunne specificere. Endelig blev forevist den salig mands tillige med hr. Knud Storms kaudion for sr. Anker Storm, told-

skriver ved Københavns toldbod, til rentekammeret, at være indfriet og mortificeret efter brev af 3. juni 1740. Siden der intet mere kunne angives boet til indtægt. Enken og tilstedeværende arvinger, begærede auktion på boets midler såvel på egne som på medarvingers vegne til 9. juli førstkommende, med trykning af katalog på bøger og specificerede varer på boets bekostning, samt at få indkaldt kreditorer ved en landstings proklama.

Anno 1742 den 9. juli samledes skifteretten igen i Egtved præstegård, og blev enken med lavværg og samtlige arvinger tilspurgt, om de endnu vidste noget boet til bedste at angive. Hvortil enken med lavværg svarede, at der endnu hos velærværdige hr. Højer, sognepræst til Anst og Gesten menighed, er fordring for et par heste 21 rdl., og af sognemændenes restancer efter tiendebogen. Mere vidste de ikke at angive. Derefter blev landstings proklama oplæst, og forskellige udgifter vedrørende postpenge, trykning af katalog med mere talt sammen, og skiftets videre afholdelse ansat til 11. september førstkommende: "Hvor da blev påråbt, om nogen efter udgivet auktions proklama havde noget i boet at bekomme, hvor da indfandt sig velærværdige hr. Bertram Højer på egne og hustrus vegne og foregav, at som hans salig svigerfar provsten magister Storm havde tilsagt ham 500 rdl. til medgift med hans kære datter Else Kirstine Storm i penge og varer, så erklærede hr. Højer, at han ej havde af bemeldte kapital bekommet mere end et hundrede rigsdaler rede penge, og øvrige 400 rdl. erbyder hr. Bertram Højer sig til at tage i modregning, for hvis han i varer til medgift har bekommet. Videre påstod hr. Bertram Højer 30 rdl. for en damaskes klædning, som hans salig svigerfar da lovede, tillige med hans endnu levende svigermoder havde forsikret ham betaling, men han derfor endnu ej noget havde bekommet. End mere havde hr. Bertram Højer efter velbemeldte hans svigerforældres begæring anskaffet dem en ny egetræs seng med karnis for 10 rdl., endnu udlagt i rede penge efter deres begæring 10 rdl. 2 mark, som han anskaffede til bryllupskost."

Skifteforvalteren begærede, at provsten hr. Jens Storm, som sin moders lavværg ville angive, om han derimod havde noget at indvende, hvortil han svarede, at han efter samtale med sin moder ved aldeles intet om sådan fordring, har ikke heller set noget fra sin svoger hr. Højer, hvormed samme regning kan legitimeres, og begærede derfor henstand, indtil han kunne indhente sin moders forklaring, nu hvor hun var langt derfra. Det viste sig senere, at hun var rejst til København, hvor hun siden hos sin søn toldforvalter Anker Storm afgik ved døden, inden skiftet blev afsluttet.

Da skiftet blev genoptaget den 19. oktober, havde Jens Storm frabedt sig at være sin mors lavværg, så i hans sted tiltrådte hr. Jørgen Bang af Balle på enkens vegne, og da Bertram Højer igen fremsatte sit krav til boet, blev han opfordret til at frafalde sin præntention, idet lavværgen formodede, at der allerede før var givet ham fornøjelse for alt, hvad han som medgift var blevet lovet af sine svigerforældre, eller om han med lovligt bevis kunne legitimere sit krav. Alligevel spurgte Bertram Højer, om noget måtte være kommet fra hans kære svigermoder, enten om hendes tilståelse eller fragående. Hvortil der blev svaret nej.

Hr. Bang kunne ikke begribe, at enken var forbundet med nogen slags lovlig fragående for at bevise en fordring, som hun ikke nogen tid har stået udi debet for, så kunne hr. Højer ikke som kreditor fremvise bevis på sin fordring, så havde det nok været fremlagt, og han mente, at det måtte bero på vedkommendes samvittighed på den måde at opholde skifteretten, og at retten ved dens lovforsvarlig behandling befordrede skiftet til endskab, hvor desuden

bemeldte lavværge på enkens vegne ville erindre, det enken lovens givne beneficium af en broderlod foruden det halve bo, som hende efter loven tilkom.

Hvorefter der blev spurgt, om der var indkommet noget af tienden, hvorpå Knud Storm svarede, at det vidste han ikke, efterdi enken endnu har tiendebøgerne i sin forvaring, og at hun nu er i København. Som befuldmægtiget kasserer på stervboets vegne havde han modtaget ydelse fra Peder Vestergård i Egtved, som var for 2 td. hartkorn i matriklen, efter dennes egen tilståelse, og penge for ost, som ikke var blevet betalt i fem år, hvorefter det fortsætter med, hvad andre havde leveret. Da obligationen, som var udstedt af salig biskop Ankersen, ikke var blevet indløst, så skulle den føjes til sikker tilstående gæld.

Foranførte registrering og vurdering over det, som til auktion var udsat, beløb sig til 1508 rdl. 5 mark 11 sk. Men siden, der til sidst ikke fandtes flere liebhavere, og da desuden enken af samtlige arvinger forlods fik udsat sine smykker af juveler og guld, skulle et eftersyn udfattes for boets tilstand, des bedre at illustrere.

På folio 250 udi justitsprotokollen findes enkens smykker vurderet for 115 rdl., noget som ved auktionens holdelse var bortkommet, samt en detaljeret opgørelse over de specier og kroner og andet, som ikke var blevet solgt, til en samlet sum på 424 rdl. 1 mark 6 sk.

Dette beløb blev derefter fratrukket auktionssummen, hvorefter beløbet blev på 1217 rdl. 4 mark 1 sk. Nogle ting var blevet solgt til en højere pris end vurderingen, så 132 rdl. 5 mark 12 sk. kunne overføres til boets visse midler. Derefter blev værdien af det usolgte og de tilstående fordringer lagt til, så boets formue blev opgjort til 2938 rdl. 1 mark 14 sk. Udgifterne til afholdelse af auktionen samt skifteomkostningerne blev fradraget, så der blev 2363 rdl. 8 sk. til deling mellem arvingerne.

Derefter blev et mindre regnskab opstillet med det halve visse bo 1181 rdl. 3 mark 4 sk. og den halve del af de udestående fordringer 118 rdl. 2 mark, hvorefter en broderlod blev på 196 rdl. 5 mark 8 $\frac{2}{3}$ sk. og 19 rdl. 4 mark $\frac{5}{2}$ sk. af de udestående fordringer, så enken inklusive en broderlod fik 1516 rdl. 3 mark 2 sk., hvorefter der blev gjort udlæg i det, arvingerne hver især skulle have.¹¹⁶

1743 den 22. januar var skifteretten igen samlet, denne gang i Højen præstegård, for at registrere og fordele og til endelig skifte og deling at afgøre velædle forrige provstinde salig Margrete Sørensdatter Munks efterladte møbler og effekter imellem hendes arvinger, der gentages som ovenfor.

Vurderingen begyndte med indholdet af et chatol, en guldkæde, som efter vægt var 30 rdl. 3 mark værd, et guldarmbånd, som vejede mere end det dobbelte, blev vurderet til 62 rdl. 3 mark. 2 fløjls armbånd med guldspænder var 5 rdl. 2 mark værd. Desuden en sølv thepote med fad, som blev vejat, til en værdi på 9 rdl. 1 mark 2 sk., hvorefter adskillige genstande af mindre ædelt metal og andre sager, tørklæder og mindre tøjstykker, en lysesaks og en liden saks, og et lille grønt syskrin, hvori der også var to små sølvskeer. Chatollet var 2 rdl. værd.

I en kuffert lå Margrete Munks efterladte klæder, bestående af trøjer, skorter, strømper, som tilsyneladende blev vurderet i den tilfældige orden, hvori de blev taget op. En adrienne var syet af sort bay, og to cantusser var af kanvas, en anden cantusse af drejl, og mellem tøjet var der lidt flere smykker: Et diamant smykke med små og store tavle sten, en diamant ring med 9 rosensten, en diamantring med to tavle sten og en glat guldring, og til sidst en brun kamel rejse kappe.

I et lille skrin fandtes en lang sølv snustobaks dåse og et hovedvandsæg og noget dragttilbehør, et par røde lædersko, et par tråd handsker og en sort fløjelskyse, for at nævne noget af det. I en dragkiste fandtes endnu mere tøj, både skorter, trøjer og cantusser, en sort sars de Soy kåbe med gråværk var noget af det dyreste, dog var en sort gros de Tour adrienne 7 rdl. værd og en damaskes cantusse 6 rdl., og en med gyldne blomster blev vurderet til 7 rdl. Dragkistens øvrige indhold var en del forskelligt linned, duge, servietter og håndklæder, samt halværmer med kniplinger og lignende.

116. LAV. Jerlev herreds gejstlige skifteprotokol 1742 22/5, fol. 250.

I en kurv i sengekammeret var tolv tallerkener, fire fade og tre asietter, altsammen af tin. Desuden var der en vindovn med gammel fod, et sort spejl, et lille lakeret bord, et skrin overtrukket med læder, seks sorte læderstole, to taburetter, en lænestol og en tintallerken.

Dernæst blev noget husgeråd vurderet, samt et stueur, et stort natbækken, en spindestol, og nogle tønder. En egetræs ligkiste med én af fyrretræ indeni var 4 rdl. værd, og imellem de allerede nævnte klæder var der en tinplade til en ligkiste.

Kisten har formodentlig været beregnet til hende selv, men Margrete Munk var død under sit besøg hos sønnen i København, hvilket formodentlig har været årsag til, at hendes efterladte ejendele blev vurderet i en lidt underlig rækkefølge, for hun havde formodentlig slet ikke fået indrettet sig hos sønnen i Højen, og måske havde det faktisk været meningen, at hun skulle flytte ind i den enkebolig i Egtved, som hendes mand havde fået bygget, og hvor lejeren af den formodentlig først skulle opsiges, så hendes sager af den grund kun har været til opbevaring hos sønnen.

Til sidst blev sengetøjet og flere småting, blandt andet en uldsaks, en hegle, en syramme med fod og andet vurderet. "Da efter at løsøret så vidt denne sinde var angivet og vurderet, blev ydermere af retten tilspurgt, hvad rede penge der måtte være i behold, hvortil provsten hr. Jens Storm svarede, at der fandtes en guld og to dobbelt dukater, de var 9 rdl. 3 mark værd tilsammen, desuden var der yderligere nogle mønter. Hos hr. Knud Storm var der til gode for nådsens året, og hr. Verlins obligation med påløbende års rente var på 94 rdl. 3 mark, som blev overleveret hr. Jens Storm.

Videre vidste ikke arvingerne denne gang at angive. Retten tilspurgte tilstedeværende arvinger, om de forlangte auktion på foranførte varer, eller det i lodder skal lægges, og det blev bestemt, at der skulle holdes auktion.

Den 2. april 1743 samledes skifteretten igen, denne gang i Gamst præstegård i overværelse af foranførte arvinger, og blev da tilstedeværende arvinger tilspurgt, om dem noget mere vitterligt var, som boet kunne komme til gode, hvortil de svarede nej. Derpå blev boets midler beregnede, og beløb sig efter vurdering og registrering til 1678 rdl. 2 mark 3½ sk., og efter specificerede løsøre ved auktionen blev solgt med 72 rdl. 5 mark 3 sk. over vurderingen. Udgifterne til auktionen skulle derefter fratrækkes. Til endelig deling mellem arvingerne blev der af de visse midler 1400 rdl. 4 mark 1½ sk. Broderlodden blev 280 rdl. 3½ sk. og søsterlodden 140 rdl. 1 3/4 sk., som blev fordelt ved udlæg i visse og uvisse midler.¹¹⁷

360. ANNE KIRSTINE SØRENSDATTER EGTVED, født i Egtved, død i Vejle 19. juni 1733. Gift 1. 19. august 1704 i Egtved med Mikkel Kjeding, død før 1714 i Vejle. Gift 2. med Søren Jensen Verling, død 5. juni 1742 i Vejle.

Børn i første ægteskab:

< 792. Kirstine Mikkelsdatter Kjeding.

< 793. Karen Mikkelsdatter Kjeding.

Barn i andet ægteskab:

794. Inger Sørensdatter Verling, døbt 9. februar 1725.

"Den 19. august 1704 kopulerede magister Jeremias Wolf af Vejle min kærestes søster Anne Kirstine med feldskærmester Mikkel Kjeding af Vejle, hvilke jeg selv tilforn i mit hus havde trolovet," skrev hendes svoger præsten Peder Hansen Storm i Egtved kirkebog.

Mikkel Kjeding, døde inden kirkebogen i Vejle begynder i 1714. Efter hans død blev hun igen gift med en håndværker, idet hendes anden mand Søren Jensen Verling var farver, og det oplyses i skiftet efter hendes død, at det var med kong Frederik Fjerdes allernådigste meddelte bevilling, dateret den 9. oktober 1716, og hans rejsepas af 20. august 1715, såvel

117. LAV. Jerlev herreds gejstlige skifteprotokol 1743 22/1, fol. 274.

skudsmål, dateret København den 17. april og 15. august 1716, så mon ikke det har været omtrent på den tid, de er blevet gift.

Den 19. juni 1733 mødte Vejle bys skiftekommission op i stervboet efter salig Anne Kirstine Sørensdatter Egtved, "som ved døden i dag formiddagen klokken imellem to og tre slet er afgangen, som havde til ægte velfornemme sr. Søren Jensen Verling, som havde avlet med hinanden udi deres ægteskab en datter, navnlig Inger Sørensdatter Verlings udi hendes alders ottende år." Byfogden, byskriveren og overformyndersøren Rasmussen Egtved, som iøvrigt var den afdødes brodersøn, vurderingsmænd og "den salig kones svigersøn Frederik Jørgensen Swartz, som har til ægte den salig kones datter madame Kirstine Kjerdings", der var til stede, "samt og en datter navnlig madame Karen Kjeding, som har til ægte hæderlig Niels Fæster, sogneled for Sønderup og Nordrup sogne udi Sjælland."

Derefter begyndte man at forsegle en lille brun egekiste med fod og jernbeslag, hvoraf der blev udtaget 2½ dusin servietter, to hørlærredsduge, et drejshåndklæde og to sølvskeer, en rødmalet egetræskiste og et brunt klædeskab blev derefter forseglede. I samme stue fandtes et rundt egebord, et lidet kontorskab med en del rum, et spejl med sort ramme, to høje træstole, en lille tabulet, et lakeret thebord, en ege stabel seng med sit panel, hvori der var sengetøj. Sengen havde hjemgjort omhæng med fire gardiner og kappe. Desuden var der to tinlysestager, seks par grå tekopper, en lille tinkande, to olglas og tre vinglas, en glas pokal med dæksel og et blått hollands stenfad, nogle af disse ting har formodentlig stået på den lille tabulet, som svarer til det, vi nu kalder en amagerhylde.

I det lille kammer var endnu en stabelseng med himmel drejede sorte piller, hvori sengetøjet derefter blev registreret. Sengen havde et grønt uldent omhæng af fem gardiner med kapper. I kammeret var ellers et lidet spejl med sort ramme, et lille slagbord med et lille trykt kattuns dækken, et lille jernstrygejern, et lille sengeskab blev forseglede, men det gjorde en lille kiste med en del rum, et lille chatol og et lille jernbundet skrin ikke. Ellers var der en gammel træstol og en lille skrivertavle.

En gammel fyrretræs bænk med lås blev forseglede i dagligstuen, hvor der også var et egeskab med rum, et gammelt egebord, en vægt med to skåle, et lille hængeskab blev forseglede, et lille alabastes stykke, en gammel høj træstol og en mindre stol. Derefter kom turen til sengetøjet i den indelukkede seng. Dernæst et lille messingfad og to blå stenkrus, en træ stob, et timeglas, et urværk, en gammel firepunds bismær og én, som kunne veje to lispund, to gammeldags sølvskeer og en stor malmmorter.

Fem store tinfade og to mindre blev registreret i køkkenet, hvor der også var en del andre ting af tin, en malmmorter med støder, en gammel rist, et messing barberbækken, en gammel tekedel og et pressejern, en del flasker og mindre ting samt en kobberkedel og en stor messingkedel med jerngreb og gryder af malm og jern med mere til husholdnings brug, herunder også noget værktøj. I bryggerset fandtes en indmuret brændevinskedel med hat og låg og tønder, brygkar og to masktønder. I pressestuen, hvor man vel har presset og ordnet de farvede stoffer, fandtes to gamle borde, et kistelåg og en sav, og der var flere tønder, små og store bøtter, et brændevinsanker og en gammel kærne i kælderen.

Derefter kom turen til farverhuset, hvor der var 35 stykker vævet tøj, seks par ærmer, fire stykker uldent garn, en nattøje, en brandfork, en ildskovl og en ildklemme, fire gamle baljer, en gammel bærebør, en lille træskammel, en rulle med bord og stokke, et fyrbækken og et natbækken af messing. En stor farve kedel, som var udi gruben, som kunne rumme tre tønder, en bly kippe, en perse. Gårdens udhuse rummede en gammel beslagen vogn med afsæt, en gammel arbejdsvogn, plov med alt tilbehør og en gammel slæde.

Noget værktøj blev registreret i karlens kammer, hvor der også var en gammel seng, og pigens seng var ligeledes gammel og redt op med blågarnslagener.

På loftkammeret stod en gammel stok seng med grønne gardiner om og med sengetøj, desuden en gammel stabel seng med et gammelt grønt omhæng ligeledes med sengetøj. På loftet over ny stuen var en stor beslagen egekiste, som blev forseglede, en gammel jernvin-

down, sytten store og små gamle tønder, og andre gamle ting og i et kammer noget gammelt læder hestetøj, en gammel ridesadel og et gammelt sengested, og på loftet over dagligstuen var der en jernbuk og endnu flere gamle tønder, en økse, en fork, en jernfjeder og to små brandjern, en gammel voksstabel og nogle fjæle, og mere af den slags var på yderloftet.

Videre anførtes efterskrevne farvet tøj i kramboden, som bestod af en lang liste med numre og navne på kunderne, farven tøjet havde, og hvor mange alen der var samt pris, og i nogle tilfælde også, hvad de pågældende havde af gammel gæld. Denne opgørelse fylder næsten 30 sider i skiftebrevet, som er affattet i en lille bog på 223 sider, som måske aldrig ellers ville være bevaret, fordi den samtidige skifteprotokol er gået tabt.

Skiftet blev genoptaget den 20. juli, hvor skifteretten mødte for at registrere og vurdere hvad, der fandtes i stervboet at være tilhørende, for derefter at holde rigtigt skifte og deling imellem den salig kones efterladte mand sr. Søren Jensen Verling og den salig kones efterladte børn Kirstine Mikkelsdatter Kjerdings, som har til ægte sr. Frederik Jørgensen Swartz, Karen Mikkelsdatter Kjerdings, som har til ægte hæderlig Niels Fæster, sognedegn for Sønderup og Nordrup sogne udi Sjælland, såvel og Inger Sørensdatter Verlings, og da mødte på bemeldte trede døtres vegne Frederik Jørgensen Swartz, som fik en missive fra Niels Fæster oplæst, og på den umyndige Inger Sørensdatters vegne var formynderen Søren Rasmussen Egtved, og som det anses nødvendigt den efterladte mand formedelst påkommende svaghed en kurator at skulle anordne. Med arvinger og vedkommendes slægts samtykke skete, og sr. Jørgen Jørgensen Groet sig samme efter loven påtag, som han agter at tilsvare.

Videre mødte hæderlig Ole Jensen Verling, som er Søren Jensen farvers broder, og med ret og billighed efter loven skulle træde i hans broders sted som værge for den yngste datter. Ole Jensen Verling svarede, at som det er skifteforvalteme vel bevidst, at han sidder inde med tre værgemål, to for hans salig broders sønner, og en for hans salig søsterdatter, som han nødig forhen har påtaget sig, da han er af svagt helbred og har otte uopdragne børn, bør dette værgemål ikke tilkomme ham, men sr. Jørgen Brink i Århus, som har hans søster til ægte, som i så måder hidindtil af svogerskabet har siddet fri, eller om muligt må øvrigheden efter loven stille en formynder her i byen, som sig samme værgemål kan antage.

Derefter påbegyndtes vurderingen. Gården beliggende i Nørregade med dens tilliggende havejord på dæmningen, som nu forefindes, med udhus ansat og vurderet for 266 rdl. En presse med alt sit behør 40 rdl., halvparten af det tilhørende hus, som er udi fællesskab med sr. Jørgen Jørgensen Groet, hvoraf stervboets tilhørende er vurderet til 70 rdl. To ejendomme beliggende i Nørregades fjerding med ager og eng 133 rdl. 2 mark, foruden endnu nogle jordstykker til i alt 150 rdl.

Man fortsatte med vurdering af møblerne, hvor nogle forseglede kister og skrin først blev åbnet. En guldkæde bestående af fem rader med en emaljeret lås var efter vægt 44 rdl. 8 sk. værd. En emaljeret ring med en diamant og nitten små rubiner blev ansat til 4 rdl. Et lille guldkors gjort udi et anker og med en diamant udi og tvende ægte perler var 6 rdl. værd, en treleds guldring 5 rdl. 2 mark, et par små guldringe af værdi 2 rdl. 4 mark.

Derefter kom nogle sager af sølv, en lille balsambøsse, to filigran hager, vejede et helt lod, som berettes at tilhøre sr. Søren Verling og hans eget navn derpå, hvorfor samme ej indføres. Videre var der en lille puklet sølvvæske, nogle små umage sølvskeer, tre små sølvtomler udaf danske kroner forarbejdet med bogstaver i kanten, et lille sølvbæger, et lille forgyldt sølvspænde, en lille snustobaksdåse og nogle gamle sølvknapper, en rød fløjls bønnebog med sølvbeslag på, som kaldes "Guds børns Røg Alter", og til sidst nogle små stykker guld og endelig noget sølv, som rytteren Lomejer her i byen har til underpant.

Et par specie rigsdaler nævnes derefter, samt sølv saltkar, som var givet til brudegave til Frederik Swartz' kæreste Kirstine Kjeding, som han af sr. Jørgen Brinck og kæreste var givet, og som hun sin salig mor havde lånt, så det blev ikke vurderet. Videre indfandt sig sr. Frederik Saxe på sin svoger sr. Johan Suhrs vegne, og fremviste en del guld pant, som han berattede at have til underpant for 10 rdl., som Johan Ernst Suhr efter den salig kones begæring lånt haver, som var udi januar måned, samme pantsatte gods bestående af tvende store

tommelringe, som var 8 rdl. 2 mark værd, et guldarmbånd bestående af seks stykker var 6 rdl. værd, hvilke forbemeldte pant blev fremvist og igen tilbageleveret. Nok beviste Frederik Saxe, med den salig kones egenhændige hånd af dato 2. juni 1733, at have pantsat til ham to hollandske specie dukater for 4 rdl., hvilke dukater Frederik Swartz' kæreste berettede var hendes, og hun samme har lånt sin salig mor, hvorfor de ej kan udsættes boet til nogen nytte. Endnu berettede hun, at hendes salig mor at have pantsat til frøken Dietgen i Fredericia, såvidt hun er bevidst, et sølvbæger og 2 sølvkeer, som beror til videre auktions holdelse, som den dag kan indkomme lige ved andet pantsat gods.

Den salig kones gangklæder fandtes i samme kiste, en brun damasks kjole var 8 rdl. værd. Desuden var der et grønt og rødtribet taftskørt, en sort kjole og skørt, et gammelt sort damaskskørt, en sribet enkelt stykkes adrienne, en sribet hjemgjort adrienne med skørt, en brun stoffes kjole med lidt sølvkniplinger på. I det hele taget en righoldig garderobe, men mange af klæderne var gamle. Hendes tøj var dog lidt mere end 29 rdl. værd.

Forseglingen blev brudt på et lidet sort kontorskab med en del rum, hvori der var en lille guld og sølv ting, og ellers nogle bøger, der imellem "En historisk beskrivelse om det evige liv", og doktor Johan Lassens communion og andagt, ellers var der nogle små foldeknive, og desuden sedler på noget hør- og blågarn, som var indkommet til boet, og i en kiste var der nogle alenvarer af forskellig slags. Derefter blev de allerede nævnte senge, sengetøj og linned vurderet, og det øvrige udstyr i stuer, køkken, på lofter og i farverhuset. Boets samlede værdi var 943 rdl. 8 sk. Efter forhandling blev det besluttet at tilskrive Søren Jensen Verlings søsters mand sr. Jørgen Brink, borger og tobaksspinder i Århus, om han ville indfinde sig og påtage sig den umyndige datters værgemål, eller hvis han havde lovlig undskyldning, da at anordne en anden i sit sted.

Derefter blev boets gæld opgjort. Provsten velærværdige hr. magister Peder Storm af Egtved fremviste en obligation dateret 24. januar 1724 under Søren Jensen Verlings egen hånd på kapital 66 rdl. 4 mark med resterende rente fra 1. maj 1737 til dato. Nok fordrede provsten rede lånte penge, som han den salig kone lånt haver, som hendes datter og mand sr. Frederik Swartz er vitterligt, foruden en kariol med behørigt hestetøj, som her i boet findes, og ham er tilhørende, hvorefter hans skrivelse des angående blev indskrevet. Endelig blev det så besluttet, at der skulle holdes auktion.

Forinden den 1. august 1733 og efter vurderingen var sket, ved forretningens slutning var det vedtaget, at hvad som fandtes i stervboet, skulle tages i forvaring, og overformynderen sr. Søren Rasmussen Egtved overleveres, som og skete. Og nu i dag har vi underskrevne kongelig majestæts byfoged, byskriver og overformynderen og Jørgen Jørgensen Groet efter begæring på Søren Jensens Verlings vegne venligen og udi hans egen nærværelse, samt andet efter givne fuldmagt været overværende for at fornemme, hvad fordringer her i stervboet kunne være indgivet, samt om nogen afkald fra den salig kones første mands børn, som hun med salig mester Mikkel Kjeding har avlet, og andet som kunne være boet til besværing inden 11. august, da til samme tid kreditorerne og debitorerne ved proklama var indkaldt.

Da skiftet blev genoptaget var Frederik Jørgensen Swartz til stede på sin hustrus vegne, såvel og efter skrivelse fra hans svoger hæderlig Niels Fæster af Nordrup udi Sjælland af dato den 5. august 1733 på Karen Kjedings vegne, som her i stervboet blev forevist og læst, lydende: "Højtærede fornemme svoger sr. Frederik Swartz, vores svoger sr. Søren Rasmussen Egtveds skrivelse til den 24. juli, at han på min og hustrus vegne bivånet registreringen og benævnte (annoteret) dens summa, men formedelst han er overformyndet, og er på sin forretningsrejse til Lybæk, kunne han ikke tjene mig deri, og som jeg har ingen bedre svoger eller venner end Dem, rekommanderer jeg sagen til Dem, med tjenstlig begæring kære svoger ville have den godhed for min kæreste og mig, at være på vores vegne, og så snart han dette bekommer, give den velædle magistrat til kende, jeg ingen rettighed er sket for min kærestes fædrene arv, som er i stervboet, hvilket han på mine vegne ville påstå, som en prioritetsgæld på min kærestes fædrende arv er hende leveret en dragkiste på en 6 rdl., omhæng til en seng med flere ting, som der gøres rede for med hver enkelt genstands værdi,

samt i rede penge 20 rdl., hvoraf de 11½ rdl. blev udgivet til vores kongebrev, de øvrige af de foranmeldte tyve rdl. lovede min salig svigermama, til hjælp til vores bryllupskost, hvad angår hendes mødrene arv, så tvivler jeg nogen sinde på, at jeg jo så vel min anden kære svoger nyder min andel efter boets tilstand og lov og ret, hvis kære svoger ikke heri vil påtage sig den umage, så beder jeg tjenstlig, han ville for betaling formå en forstandig og vederhæftig mand, som min sag sig ville påtage, udbedes med første post kære svogers gode betænkende herom, flittig hilsen fra os til alle pårørende, forbliver jeg med respekt kære svoger, Nordrup 5. august. Hvilket sr. Frederik Swartz sig påtager.

Et brev til Søren Verlings svoger i Århus med indkaldelse til at møde på skiftet, og kreditorer og debitorer blev indkaldt til at møde på skiftet den 11. august 1733. Byfogden modtog brev fra Århus med undskyldninger for, at svogeren Jørgen Brink i Århus ikke hverken ville eller kunne påtage sig et værgemål uden for sin egen jurisdiktion.

“Efter slig beskaffenhed samt gensvar bliver anordnet Frederik Saxe, som nu selv er til stede, sig at påtage samme værgemål for Inger Sørensdaughter Verlings, og det har han således at beoagte.” Den omtalte proklama blev derefter skrevet ind i skiftet. Hvorefter optegnelsen af indkomne fordringer blev påbegyndt, herunder lange lister af de til farveriet nødvendige ingredienser af allun, spansk grønt, vinsten, potaske, vitriol, som var kemikalier til bejdning af stof og garn, for at gøre det modtageligt for farve, som blandt andet var rødtræ, galæble, krap med mere til et beløb på 1228 rdl. 14 sk., hvorpå der tilsyneladende kun var betalt et mindre beløb, hvorved der resterede over 1000 rdl. Regnskabet virker nu til dags temmelig uoverskueligt, idet der undervejs blev gjort modregning og udlæg i boets registrerede værdier. Derefter blev en kongelig bevilling fremlagt af efterfølgende indhold:

Vi Christian den Sjette af Guds nåde etc. “gøre alle vitterligt, at eftersom Frederik Swartz af vor købstad Vejle for os allerunderdanigst har andraget, at hans svigerfader Søren Jensen Verling, farver i bemeldte Vejle, på nogen tid skal være geråden udi svaghed både på sindet og fornufften, så at han samme farveri ikke længere skal kunne forestå, med allerunderdanigste begæring, at vi, siden hans svigermøder skal have formået ham til at antage sig farveriet, og på det hans svigerforældre ikke i deres alderdom skulle lide nød for subsistens og ophold, allernådigst ville forunde ham og hans hustru Kirstine Kjerdings samme farveri.

Da har Vi efter før indførte allerunderdanigst gjorde ansøgning og begæring, samt os elskelige geheimeråd og stiftsbefalingsmand hr. Christian Carl von Gabel, Givegård, Spanager og Ottestrup, samt Bramminge, ridder, vores geheimeråd, så og stiftsbefalingsmand over Ribe stift og amtmand over Riberhus amt, allernådigst bevilget og tilladt, så og bevilger og tillader, at han og hans hustru Kirstine Kjeding må nyde hans svigerfaders farveri i bemeldte Vejle, til hvilken ende de samme farveri, med hvis der tilhører, forsvarligt har at vedligeholde, og sig alene til byfogden reversere, det for så billig betaling forefundne skal farve og perse, alt hvilket dem bestilles, om nogen andre i landet det vil og kan gøre, så at ingen skal have skellig årsag, forbydendes alle og enhver som mod, efter som foreskrevet står, at hindre eller i nogen måde forfang at gøre, under vor hyldest og nåde, gjort på vort slot Frederiksborg den 4de maj Anno 1733, under vor kongelige hånd og signet, Christian R.”

Dernæst fremkom Jørgen Jørgensen Groet på sr. Søren Jensen Verlings vegne udi hans egen overværelse svarede, at hvad monsr. Frederik Swartz på egen og hustrus samt svogers vegne indgivne regninger angår, vil have sig reserveret til næste samling samme at levere. Hvad de øvrige regninger er angående erklærede Jørgen Groet sig tillige med Søren Verling, Frederik Swartz på egne og svogers vegne, samt Frederik Saxe på den umyndige piges vegne intet derimod denne gang noget kunne indvende.

Byfogden ville herved fornemme hos sr. Søren Jensen Verling med hans tiltagne kurator Jørgen Groet, Frederik Swartz på sin hustru og svoger, sr. Niels Fæster på sin hustrus vegne og sr. Frederik Saxe på den umyndiges vegne, hvad udvej de kunne eragte, samme anførte gæld kunne blive betalt, på det enhver kunne nyde sine retmæssige krav og fordring, enten sligt efter vurderingen enhver kunne tilkomme, skulle nyde der udi udlæg, eller og samme til offentlig auktion skulle bort forhandles. Søren Verling tillige med kurator svarede, hvad

Søren Verlings tilfaldne part angår, erklærede de sig samme på offentlig auktion til boet og børnenes nytte ganske måtte blive auktioneret, hvilket alle tilstedeværende var enige i, og Søren Jensen Verling fik sin bevilling, skudsmål og rejsepas fra 1714 leveret tilbage.

Frederik Saxe ville som anordnet formynder på den umyndige Inger Sørensdatter Verlings vegne have skifteforvalteren erindret om, hans myndlings fader sr. Søren Jensen Verling var i sådan tilstand, at han ikke kunne betros sin tilfaldne arv, "altså var Frederik Saxe på sin myndlings vegne begærende, at hans tilfaldne arvekapital på rente kunne vorde udsat, at kapitalen i fremtiden til den umyndiges nytte og tarv urørt kunne hos sufficente folk indsættes. Frederik Swartz hertil svarede, at når Gud giver helbred og førlighed, skal alt det andet nok finde sig udi sin rettighed alt efter hans kongelige majestæts allernådigste meddelte benådning, imidlertid bliver kapitalen efter begæring urørt, og renter deraf Frederik Swartz eller hustru bliver leveret til hjælp ham skikkeligt med klæder og underholdnings vedligeholdelse, og beror med videre skiftets slutning og samling til 26. november 1733."

A photograph of a handwritten document showing two signatures. The top signature is 'Frederik Saxe' and the bottom signature is 'Frederik Swartz'. The text is written in a cursive script on aged paper.

Frederik Saxe og Frederik Schwartz
underskrifter på skiftet.

Efter der var afholdt auktion, samledes skifteretten igen den 26. november, og resultatet af salget blev indført i skiftet. Frederik Swartz var første køber af gården og en del andre ting. Herfor betalte han 458 rdl. 4 mark 6 sk. Auktionen indbragte 1273 rdl. 5 mark 8 sk. Da udgifterne var blevet trukket fra, blev der 1200 rdl. 1 mark 8½ sk. igen, dertil kom nogle usolgte genstande, så boets formue blev 1267 rdl. 8 mark 1½ sk. Den bortskyldige gæld androg 813 rdl. 3 mark 9 sk.¹¹⁸

Den 5. juni 1742, efter at Søren Jensen Verling, fordem farver og borger her i Vejle, ved døden samme dag var afgået, blev der holdt skifte udi sr. Frederik Swartz' hus og gård, hvor benævnte Søren Verling var til huse og døde. Det efterladenskab Søren Verling har været tilhørende, samme til nærmere påfølgende skiftes holdelse mellem den afdødes datter Inger Sørensdatter udi Nykirke præstegård hendes tarv og bedste at (forsvare).

Anno 1743 den 25. juni var skifteretten atter mødt i stervboet efter afgangne Søren Verling. Den salig mands efterladte datter Inger Sørensdatter sin alders 20de år, lovens anordnede og beskikkede formynder sr. Frederik Swartz, alle her af Vejle. Boets indtægt blev opgjort til 191 rdl. 2 mark 8 sk. Udgifterne derimod var gået til begravelsen, som havde kostet 26 rdl. 4 mark 11 sk. Forskelligt udstyr, som Inger Sørensdatter havde modtaget, androg 50 rdl. 9 sk., og da skifteomkostningerne var fraregnet, blev der 244 rdl. 5 mark 7 sk. i hendes fædrende arv, mens hendes i mødrende arv fuldkomne kapital var 66 rdl. 4 mark, så hendes arvekapital blev på 300 rdl. 3 mark 1 sk.¹¹⁹

362. MARGRETE MADSDATTER, født i Balle præstegård i Bredsten sogn, død senest 1711. Gift med Casper Hansen Højbjerg, død senest 1711.

Barn:

< 795. Anne Caspersdatter Højbjerg.

1699 var Margrete Madsdatter fadder i Egtved, da hendes stedfar hr. Terkel Jensen Horsens fra Balle præstegård i Bredsten sogn, døbt Peder Hansen Storms og Margrete Sørensdatters søn i Egtved, og hendes mor Else Sørensdatter bar barnet. Siden begge ægtefæller døde senest 1711, kan den pest, som hærgede mange steder, have været årsag til deres død.

118. LAV. Vejle købstad, skiftebrev nr. 143 af 1733 19/5.

119. LAV. Vejle købstads skifteprotokol 1742 5/6, fol. 465.

363. ELISABETH MAGDAL TERKILDSATTER HORSENS, født i Balle præstegård i Bredsten sogn, død 16. juli 1753. Gift 15. april 1712 med Mikkel Pedersen Dorcheus, født i Fredericia, død 28. maj 1749 i Vinding.

Børn:

- < 796. Terkild Mikkelsen Dorcheus, født og hjemmedøbt 9. januar 1718.
- 797. Antonette Augusta Mikkelsdatter Dorcheus, født og døbt 28. juli 1722.
- 798. Cathrine Mikkelsdatter Dorcheus, født og døbt 18. december 1724.
- 799. Anna Mikkelsdatter Dorcheus, født og døbt 2. maj 1732.

Elisabeth Magdal Terkelsdatter Horsens' mand Mikkel Pedersen Dorcheus var enkemand, da de blev gift, for den 21. december 1710 skrev han i kirkebogen: "den 21. december blev min kone forløst med en navnløs datter, som var hende et overmåde dyrt barn, thi det kostede hende livet."

Elisabeth Magdal Terkildsdatter Horsens fik otte børn, men fire af dem døde som små. Sønnen Terkild Mikkelsen Dorcheus, som blev sin fars efterfølger, skrev ved faderens begravelse: "1749 den 28. maj hjemkaldte den allerhøjeste Gud til sit himmelske riges herlighed min gode salig fader mag. Michael Dorchæus, som blev begravet den 5te juni i Vinding kirke i gangen frem for hans første salig kone, Ao 77, minist. [præst] 45 år. Gud glæde, trøste og forsørge min gamle moder og os alle, som efterlever, jo give os alle med vores salig fader en salig og ærefuld opstandelse på den yderste dag! Amen!"

Da hans mor blev begravet skrev han: "1753 den 16. juli døde min gode salig moder og blev begravet den 20. juli i Vinding kirke i gangen næst ved salig fader", og at det var provsten, der holdt prædiken over hende.

364. NIELS JENSEN MUNK, født omtrent 1688 i Slagelse, død 1744 i Tyrsted. Gift med Anne Basballe, født omtrent 1694, død i Tyrsted, begravet i kirken 17. august 1770.

Børn:

- 800. Christine Sofie Munk, døbt 12. august 1718, begravet 2. oktober 1719.
- 801. Megtille Christina Munk, døbt 28. juli 1719, begravet 2. september 1719.
- < 802. Megtille Christine Munk, døbt 28. oktober 1720.
- 803. Gertrud Marie Munk, døbt 3. december 1721, begravet 25. januar 1768.
- 804. Magdalene Margrete Munk, døbt 1. december 1722, begr. 10. august 1748.
- < 805. Jens Nielsen Munk, døbt 7. januar 1724.
- 806. Hieronymus Munk, døbt 8. august 1725, begravet 4. februar 1732.
- < 807. Inger Cathrine Munk, døbt 9. september 1727.
- 808. Casper Munk, døbt 9. marts 1729, død før 1745.

Niels Jensen Munk blev student fra Slagelse 1707, fik eksamen på universitetet 1710, og blev 30. november 1716 præst i Tyrsted-Uth i Hatting- (Bjerre) herred 1716.¹²⁰ Anne Basballe var datter af borgmester i Århus Jens Basballe og Anne Christensdatter Friis.¹²¹

Formedelst den forhaling, som var sket ved provstevalg, blev intet foretaget i stervboet, førend den 3. februar anno 1745. Da indfandt sig den i salig provst Munks sted succederende og udvalgte provst velærværdige og vellærde hr. Oluf Rask af Vellef tillige med hr. Laurits Foss af Hedensted, for at holde lovmæssig skifteforretning efter salig provst Munks stervbo imellem arvingerne enken velædle madame Anne Basballe salig provst Munks efterleverske og deres sammen avlede børn en søn Jens Munk i 22de år og fire døtre Megtille Kirstine Munk 24 år gammel, Gertrud Marie Munk 23 år gammel, Magdalene Margrete Munk 22 år

120. Wiberg: Almindelig dansk præstehistorie, Tyrsted-Uth, bind 3, side 395.

121. J. Hoffmeyer: Blade af Århus Bys Historie I, 1904-06, andet halvbind, s. 437-438.

og Inger Cathrine Munk 18 år gammel, hvilke alle var personligt nærværende, tillige med enkens lavværge sr. Jens Flensborg af Århus.

Førend noget blev foretaget, begærede provsten, at han kunne få udleveret de protokoller og papirer, der vedrørte provstiet, nemlig skifteprotokol, auktionsprotokol, fattigprotokol og andre sager, som vedkom den gejstlige ret i Hatting herred, samt et endnu uafgjort skifte efter degnen Ebbe Nielsen, regnskaber med enkepensioner og kvitteringsbog for syn.

Først derefter kunne registrering og vurdering påbegyndes, og der blev indledt med guld og sølv efter vægt. Der var fire guldknapper, en sølvthepotte uden fad, en sukkerbøsse, nogle skåle, sølvskeer, en kande med søvlåg, en sølv snustobaksdåse, et par sølvhager til en slåbrok og forskellige sølvknapper, vurderet til 87 rdl. 5 mark 4 sk.

Der var kobbertøj for 36 rdl. 3 mark 9 sk. bestående af en brændevinskedel med tilbehør, gryder, potter, fyrbækken, fyrfad, en tærtepande, en kasserolle med låg, en destilerkedel og andet husgeråd. En stor messingkedel kunne rumme 20 potter, og foruden den var der en mindre, to par lysestager, en lyseplade, en malmmorter med støder, tre sengebækkener, et fyrfad, et strygejern med to bolte, og et barberfad var ligeledes af messing. Desuden var der flere ting under benævnelsen bliktoj, som formodentlig har været af enten kobber eller messingblik, idet de var af næsten samme værdi som de mindre ting af messing. Tinservice bestående af flere forskellige slags tallerkener og fade, hvoraf det største var et suppefad, som med en vægt på syv pund må have krævet gode kræfter at bære ind på bordet fyldt med suppe. Nogle af tallerkenerne var af hamret engelsk tin, her imellem et dusin suppe tallerkener og syv store tallerkener, to tepotter, og der var endnu mere service af porcelæn og stentøj. Meget af det var hvidt og blå, og der var både spisestel, tepotte på fad og med tilhørende tekopper, seks. En pokal, tolv spidsglas og ølglas, hvoraf fire var "tegnede med Christian 6. De mest værdifulde genstande af jern var tre kakkelovne, en i dagligstuen, i studerekammeret og i skolen, ellers jerngryder, bradepande, stegespid med buk, krumkagejern, to af de uundværlige skorstenslænker og andet ildstedstilbehør med mere. Her følger gennemgang af præstegårdens rum, og de møbler de rummede, så man får et lille indblik i hvordan en østjysk præstegård var indrettet midt i 1700-tallet.

Møblerne i storstuen bestod af en grøn himmelseng med omhæng og kappe, et slagbord, et tebord, seks ryslæderstole, en lænestol, et sejrglas og to forgyldte spejle. I jomfruernes kammer fandtes et lille indlagt chatol, to lakerede bænke, et lille fyrretræsbord, tolv små kinesiske skilderier, et lille skab med seks skuffer, et lille lakeret bord og to par gardiner med kapper. Ellers var der i et langt kammer en kiste med lås og beslag og en pyramide, i skuffen under bordet var der to stykker med lapværk og ramme om og en uden ramme, det har vel været syede navneklude, da de nævnes sammen med 12 kinesiske papirstykker uden ramme.

I dagligstuen stod et malet skab med to låger og ti skuffer, et malet egebord og et lakeret bord af fyrretræ, som begge kunne slås sammen, to høje stole med sort lædderbetræk og et spejl med brun ramme, fire røde og hvide vindues gardiner af kattun og med kapper hører til det mere ualmindelige bohove. Sluttelig nævnes to skrin, hvoraf det mindste var jernbundet. Et lille kammer ved stuen rummede et stue ur uden futteral, et lille bord med skuffe, en stol med forgyldt læder og en stentavle i ramme.

Studerekammeret var møbleret med en himmelseng med asketræs stolper og endnu en seng uden himmel, et malet natskrin, et bord og to reoler. I en lille dagligstue var der et fyrretræsbord med to fløje, et slagbord med tilhørende bæk og fire taburetter, og der nævnes et spejl med brun ramme, som fandtes i skolen, og endelig fire grønne gardiner med to kapper af hjemgjort tøj. I folkenes stue var der kun et asketræsbord med fod af eg, to åbne bænke og en mindre, alle af fyrretræ, samt to mælkeskabe ligeledes af fyrretræ.

To anstrøgne himmelsenge fandtes i gæstestuen sammen med et brun bord med to skuffer og hjemgjort bordklæde, desuden et stort sort spejl med krone og rødtribede vindues gardiner. I skolen var der en stokseng af fyrretræ, gammelt trykt bordklæde på bordet, en kuffert betrukket med sælskind, en boghylde, to stole med sort lædderbetræk og en parykblok.

En kælder rummede en del tønder og fjerdinge, en destilertønde med pibe, en kistebænk og nogle hylder, mens der i køkkenet var en retterbænk, og forskelligt husgeråd af træ, og af den slags var der endnu mere i bryggeret. I herberget stod en egetræsrudd med fire stokke og et lille fyrretræsbord, og på loftet var der kun en gammel seng, nogle kurve og to gamle karet-døre. Efter den gennemgang af rummene blev sengetøjet vurderet. Sengetøjet var 91 rdl. 5 mark 4 sk. værd, men dertil kom sengelinned, som blev vurderet sammen med duge og håndklæder til 80 rdl. 1 mark 8 sk.

Den salig mands linned, bestående af skjorter, halværmer, halskraver, tørklæder og tre pibekraver, hvoraf den fineste af kammerdug var en rdl. værd. Af hans klæder var en sort fin præstekjortel den mest værdifulde til 12 rdl., mens tre andre tilsammen var 7 rdl. 4 mark værd. Hans øvrige tøj bestod af en kort gangkjortel, en gammel underklædning af vest og bukser, flere veste, en nattøje af skind, en sort rejsekjortel af klæde, en kontorkjortel. Linned og klæder var tilsammen 44 rdl. 4 mark værd. Af en stor samling bøger i forskellige formater, skal kun nævnes: Holbergs levnedsskildring, Worm om Confirmations nytte, Forandring udi Menneskets omvendelse, Bremer om det kongelige navn Christian, Hübners geografi og adskillige bøger på latin og tysk, ligprædikener og bøger med religiøst indhold.

Derefter kom turen til de vogne, der var i gården. En chaise betrukket med læder og indvendig beklædt med grønt klæde, blev vurderet til 30 rdl. Seletøj med tømmer og tilbehør til tvende heste, en stor grøn postvogn med vognafsæt, hammel og to agestole, en grønmalet fjælevogn med to agestole til og hammel, et køretøj med lædderseler og rygstykker til to heste, en trævogn med fjæle på, fire forskellige arbejdsvogne og en ringere med møg-fjæle og hammel, forskelligt udstyr til vognene, redskaber og værktøj samt en ridesadel med stigbøjler. En del haveredskaber blev registreret for sig, her imellem en bærebør og en hjulbør.

Præstegårdens besætning bestod af syv hopper, en sort hesteplog og et føl, otte køer, som var fra tre til ni år gamle, otte stude af forskellig alder, to kvier, to studekalve og to kviekalve, ti gamle får, to gimmerlam, fire beder, to væddere, 12 unge svin og en gammel griseso samt tre gæs og en gase. Dyrene var 208 rdl. 5 mark værd. Af korn på loftet var intet uden til husets fornødenhed, og det utærskede korn i laden kunne man intet for vist vurdere, imedens enken holdt husholdning, mens hun med lavværgen lovede ved slutningen af skiftet at gøre rede for det tiloversblevne fra husholdningen til bemeldte tid.

Korntienden for afvigte sommer var ikke leveret i præstegården, men til sr. Lindvig i Horsens, som efter den derom gjorde akkord imellem ham og salig provst Munk, og bliver betalingen derfor likvideret i den regning, som arvingerne havde med bemeldte sr. Lindvig. Iøvrigt erklærede enken med lavværgen monsr. Flensborg og hosværende arvinger, at de intet videre til boets beregning for nærværende tid var bevidst.

Provsten lod dernæst ydmygst formane hos de respektive arvinger, om der i stervboet fandtes nogle kapitaler, særdeles i rentepenge fra andre stervboer og skifter, i henseende herpå ikke kunne give nogen oplysning. Enkens lavværgen monsr. Flensborg gav derpå ydmygst tilkende, at foruden anden gæld, som her på stervboet hæfter, er her i boet inden en arvepart falden udi salig hr. Hans Neapolitans stervbo i Løsning til hans søster salig Mette Olufsdatters børn og arvinger udi Norge af summa 1556 rdl. 6 1/4 sk., som ej endnu er blevet affordret. Ligeledes skal her udi boet være bestående en arvepart, som tilkom udi salig hr. Anders Høstmarks stedsøn i Ølsted, tilhørende bemeldte salig hr. Høstmarks søster Elisabeth Høstmark, som nu er kommet i ægteskab med sr. Laurits Bolvig til Nebbegård i Ribe Stift af kapital og renter 78 rdl. 14 1/2 sk., hvilket salig provst Munk ved skiftets slutning i Ølsted stervbo den 31. juli 1744 har modtaget, indtil de af vedkommende imod vedbørlig afkald blev affordret.

Nok skal ligeledes her i stervboet være inde Anne Maria og Johanne Herlovsdatters fædrende arv med renter til 16. juni 1744, for enhver 46 rdl. 4 mark 2 sk., er for dem begge 92 rdl. 4 mark 8 sk., som salig provst Munk ligeledes ved skifteslutning efter salig hr. Anders Høstmark skal have til sig taget, og altså igen her af stervboets beholdning bliver at betale.

Der foruden er her i boet stervboets beholdning efter degnen salig Ebbe Nielsen i Engom, hvis beløb egentlig erfares af den forklaring, som enkens lavværge sr. Flensborg til provsten overleveres. Videre vidste lavværgeren ikke provstiet vedkommende her i boet at hæfte, til hvis udbetaling står i rede penge her i boet udi en kuffert indsat en pung med 280 rdl., en ditto 100 rdl., en ditto med kroner udi og opgivelsen iberegnet til samme 200 rdl., en ditto med specier 65 rdl. 1 mark foruden opgæld og guld 24 rdl. 1 mark, hvilke nu udi denne forretning blev åbnet, eftertalt og rigtig befundet.

De øvrige, som til bemeldte penges betaling udfordres, blev af stervboets midler at uddele, når påfordres, alt under skiftets lovlige behandling, og blev da eftertalte penge igen i omrørte kuffert under forsegling indsat. Provsten fandt nødig at spørge arvingerne, om der var nogle fødte værger, hvem og hvor de var, om arvingerne selv ville indkalde dem eller provsten på boets bekostning, skulle anmode dem at observere deres myndlingers tarv og bedste.

Enkens lavværge gav til kende, at som salig provsten ingen brødre havde, som efter hans død var i live, så var [hans] morbroder nærmest til værge, som er højædle og velbårne hr. etatsråd Michael Basballe, kommitteret ved højlovlig kammerkollegiet i København, men endskønt lavværgeren vel vidste, at han både er befriet for værgemål, og [det] desuden ej kan være hans lejlighed at bivåne dette skifte, så ville han dog indhente hans velbyrdigheds skriftlige tilståelse at være forkyndt med, at en god mand i herredet, hvem provsten og arvingerne dertil måtte udvælge og formå, i hans sted bivåne forefaldende skiftesamlinger, siden altså intet videre denne sinde kunne foretages, førend brevskaber i stervboet nøjere bliver eftersat, hvortil tid og lejlighed fattedes, så reserverede provsten sig sin ret til al lovlig krav, for hvis ved stervboet kunne have og siden opdages.

Niels Jensen Munk havde altså som provst haft ansvar for en hel del umyndige børns arvelodder, så det blev mildt sagt et langvarigt skifte, hvor der skulle gøres rede for de formuer, der af den grund skulle udbetales af boet. Dette medførte en større korrespondance blandt andet med norske myndlinge, så det forårsagede, at skiftet blev udsat flere gange.

Endelig den 2. august 1745 kunne de resterende krav til boet skrives ind, men ikke talt sammen. Det samme skete med en vurdering af kornet i marken, som samtidig med blev fordelt mellem boet og efterfølgeren i embedet med halvdelen til hver, for derefter at indgå i det endelige regnskab. Boets formue blev på 2861 rdl. 12½ sk., og udgifterne, hvoraf de største poster var de formuer, som var taget til opbevaring med den norske arv på over 1556 rdl. som den største gældspost. Tilsyneladende blev der kun et overskud på 200 rdl. af præstegårdens værdi til fordeling mellem arvingerne.

Sønnen Jens Munk gav afkald for sin del af præstegården, en værdi på 33 rdl. 2 mark, den 12. december 1746. Hans mor Anne Basballe gav afkald for halvdelen af præstegården værdi på 100 rdl. "At min svigersøn hr. Niels Siersted her i Tyrsted har udbetalt til mig underskrevne mine tvende døtre Inger Cathrine Munch og Malene Margrete Munch deres andel, som dem ved skiftet efter min salig. mand var tillagt af overskud for præstegården, nemlig for enhver af dem, som gør for dem begge 33 rdl. 2 mark. Hvilke penge jeg tid efter anden til bemeldte mine døtre nødtørftigt udgiver. Underskrevet 14. juli 1748, Anne Basballe salig H. Munks".¹²²

365. BARBARA NIELSDATTER, født i Farre, omtrent 1661 eller 62, antagelig død sst., 52 år gammel, begravet 30. juli 1713 i Sporup.

Phillippi Jacobi dag 1695 udlagde Barbara Nielsdatter en karl sønder fra som sin barnefar. Af den grund blev hun to år senere af Peder Rasmussen, i Lime stævnet for lejermålsbøde, for hun i sit enkesæde har begået horeri, hvilket hun ikke kunne benægte. Det må derfor antages, at hun havde været gift, men da kirkebogen først begynder i 1691, kan det ikke ses med hvem, det kan have været, eller om hun havde børn, det barn hun fik udenfor ægteskab,

122. LAV. Hatting herreds geistlige skifteprotokol, 1744 10/12 fol. 265, fol. 281

er i alle tilfælde hverken fundet døbt eller begravet i Sporup kirkebog. Samme år blev hun og søsteren Maren Nielsdatter stævnet sammen med deres far Niels Mogensen for ulovlig skovhugst, og deres mor Else Nielsdatter var mellem vidnerne, og hun berettede, at hun og Niels Mogensen havde været gift i 36 år.¹²³

366. MAREN NIELSDATTER, født i Farre, antagelig død udgift, begravet 18. oktober 1711 i Sporup.

Peder Rasmussen Lime i Farre stævnedes Niels Mogensen af Farre og hans to døtre Barbara Nielsdatter og Maren Nielsdatter for dom angående ulovlig skovhugst og overlast på skovfogeden Laurits Andersen i Farre Der blev vidnet, og sagen derefter opsat i fire uger.¹²⁴

367. CHRISTEN JOCHUMSEN, antagelig gift omtrent 1711, død efter 1728 antagelig i Hårup, Linå sogn.

Børn:

809. Jens Christensen, født 18., døbt 24. januar 1712.

810. Jochum Christensen, født 8., døbt 11. februar 1714, antagelig død spæd.

811. Niels Christensen, født 28. februar, døbt 1. marts 1716, antagelig død spæd.

812. Jochum Christensen, døbt 9. juli 1719.

813. Niels Christensen, døbt 22. marts 1722.

814. Anne Christensdatter, døbt 10. september 1724.

815. Anders Christensen, døbt 15. august 1728.

Formodentlig var Christen Jochumsen endnu ugift, da Daniel Fischer til Silkeborg i 1705 stævnedes Jens Andersen Høg i Hårup og Jochum Christensens sønner Jens Jochumsen og Christen Jochumsen for ulovlig skovhugst.¹²⁵ Hverken bryllup eller navn på hans kone er fundet, såvel som oplysninger om børnenes senere skæbne.

370. MAREN JENSDATTER, født i Skibby, Harlev sogn før 1662, død efter 1691.

Maren Jensdatter er nævnt i skifte efter mor 1662. Hun fik lovbud om salg af arveparter i Borum 1663, hvor også hendes arveparter i selvejet i Borum blev solgt 1664.¹²⁶ 1691 boede hun i Århus.¹²⁷

371. KAREN JENSDATTER født i Skibby, Harlev sogn før 1662. Gift med Jacob Eriksen i Labing, Framlev sogn.

Karen Jensdatter er nævnt i skifte efter mor 1662. Fik lovbud om salg af arveparter i Borum 1663, hvor også hendes arveparter i selvejet i Borum blev solgt 1664.¹²⁸

1691 forlangte ryttergodsetdokumentation fra alle selvejerbønder, som derefter fremviste deres adkomster. Erik Rasmussen og Rasmus Eriksen i Labing var fælles om en gård, "med tvende gadehuse og Trinholms eng, står for gammel matrikel 5 td. 4 skp. 1 alb. Fornævnte Erik Rasmussen har lejet den halve gård for mange år siden af salig Peder Olufsen herredsfoged, siden afstod Erik Rasmussen den fjerde part til sin søn Rasmus Eriksen. Giver foruden rytterholdet bondeskyld til Søren Jensen i Nør Galten 12 skp. byg og 5 skp. rug. Og Laurits Lauritsen i Borum, hr. grev Friises tjener, for en fjerde part 12 skp. byg og 5 skp. rug. Nok Jens Jensen i Lyngby en fjerdedel lige sådan. En ottende part har Jacob Eriksen i leje

123. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1697 3/2, fol. 95, 17/2, fol. 100, 3/3, fol. 104.

124. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1697 3/2, fol. 95, 17/2, fol. 100.

125. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1705 29/7, fol. 174.

126. LAV. Framlev herreds tingbog 1662 16/4, fol. 51, 1663 1/7, fol. 92, 1664 27/7, fol. 73

127. RA. ADK. 1691 Framlev sogn, Labing.

128. LAV. Framlev herreds tingbog 1662 16/4 fol.51, 1663 1/7, fol. 92 , 1664 27/7, fol. 73

og arvede den med hans kvinde, går der af 6 skp. byg og 1½ skp. rug. Maren Jensdatter, boende i Århus, har og en ottendepart lige så meget. Forskrevne to mænd nemlig Erik Rasmussen og Rasmus Eriksen, nu Jens Eriksen, som beboer gården, beretter ingen bondeskyld at have givet. Har ingen skøder eller adkomst breve at forevise.¹²⁹

Her er tale om arv efter Peder Olufsen og hans første kone Maren Jensdatter Hvas til deres fire døtre, Ellen Pedersdatter gift med Søren Jensen Clausen i Nør Galten, Anne Pedersdatter gift med Laurits Lauritsen i Borum, Maren Pedersdatter gift med Jens Jensen Kirkegård i Lyngby og Kirsten Pedersdatter, som var død før 1662 i Skibby. Hun efterlod sig to døtre, nemlig ovenfor omtalte Maren Jensdatter og Karen Jensdatter, som derfor må være den her omtalte Jacob Eriksens kvinde.

Jacob Eriksen blev stævnet i 1668 for ikke at have betalt 10 rdl. i husbondhold, så omtrent samme tid er han og Karen Jensdatter formodentlig blevet gift 433). 1694, Da ingen af dem er fundet i Framlev kirkebog, er de antagelig døde før 1694.

372. MAREN JENSDATTER, født omtrent 1660 i Lyngby, død i Labing, Framlev sogn, begravet 6. maj 1708 i Framlev. Gift i Lyngby 16. december 1694 med Jens Eriksen fra Labing, født omtrent 1664, død i Labing, begravet 18. marts 1731 i Framlev.

Børn:

- 816. Erik Jensen, døbt 28. november 1700.
- 817. Jens Jensen, døbt 18. juli 1703.
- 818. Peder Jensen, døbt 25. september 1707.

Maren Jensdatters mand Jens Eriksen er nævnt i en adkomst, som blev afleveret til det Skanderborgske rytterdistrikt i 1691. Ejendommen bestod da af en gård, som efter den gamle matrikel (1664) var på 5 td. 4 skp., 1 alb. samt to gadehuse og Trinholms eng, som Erik Rasmussen havde lejet for mange år siden af salig Peder Olufsen herredsfoged. Derefter nævnes, hvem der havde ret til at oppebære bondeskylden, og at Erik Rasmussen og Rasmus Eriksen, nu Jens Eriksen, som beboer gården, berettede, at de ingen bondeskyld havde givet, og at de ingen adkomstbreve kunne forevise.¹³⁰

373. JENS JENSEN KIRKEGÅRD, født omtrent 1665 i Lyngby, død sst., begravet 27. maj 1736. Gift 1. i Lyngby 2. september 1708 med Sidsel Olufsdatter, født omtrent 1677 i Lyngby, død sst., begravet 30. november 1710. Gift 2. med Anne Jensdatter, født omtrent 1688, død i Lyngby, begravet 1. juli 1716. Gift 3. i Framlev 18. oktober 1716 med Karen Villumsdatter fra Hørslevboel, født omtrent 1689, død i Lyngby, begravet 10. april 1763.

Børn i andet ægteskab:

- 819. Sidsel Jensdatter, døbt 6. november 1712, begravet 12. juli 1734.
- 820. Karen Jensdatter, døbt 28. januar 1714, død før 1716.

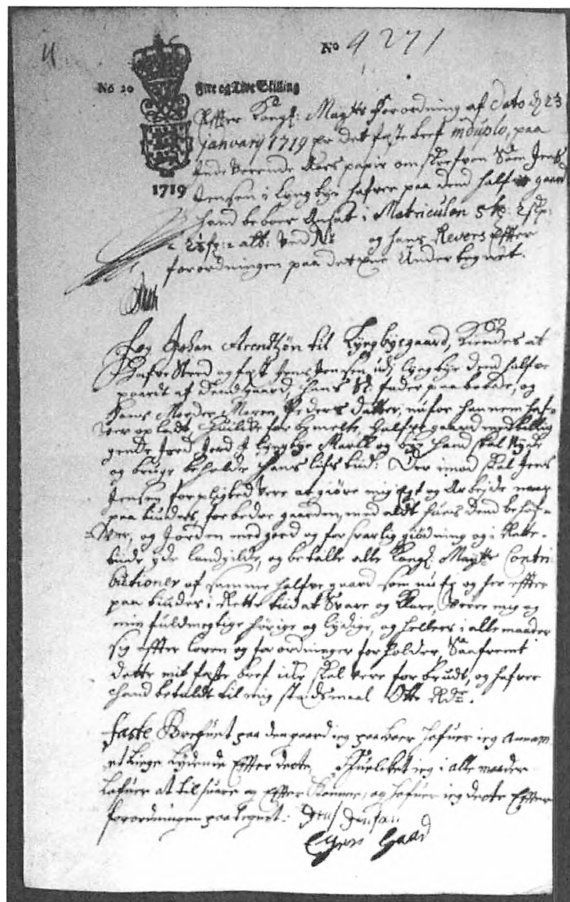
Børn i tredje ægteskab:

- 821. Jens Jensen, døbt 3. januar 1718.
- 822. Anne Jensdatter, døbt 21. juli 1720.
- 823. Rasmus Jensen, døbt 11. februar 1725.

Imellem Lyngbygårds fæstebreve er nogle fra før 1719, flere af dem er udaterede. Jens Jensen Kirkegårds er et af dem, så det ses ikke, hvornår han fæstede gården, men det må formodes at være sket noget før det første ægteskab.

129. RA. ADK.169 1 Framlev sogn, Labing..

130. RA. ADK.169 1 Framlev sogn, Labing..

Jens Jensens Fæstebrev lyder:

“Efter kongelig majestæts forordning af dato den 23. januar 1719 er det fæstebrev in duplo på indeværende års papir omskrevet, som Jens Jensen i Lyngby har på den halve gård han beboer. Ansat i matriklen 5 td. 2 skp. 2½ fjr. 2 alb. og hans revers efter forordningen på det er underterget net.

Jeg Johan Arendtzön til Lyngbygård, kendes at have stedt og fæstet Jens Jensen udi Lyngby den halve part af den gård, hans salig fader påboede, og hans moder Maren Pedersdatter nu for ham har opladt, hvilke forbemeldte halve gård med tilliggende jord i Lyngby mark og by han skal nyde og bruge, beholde hans livstid. Der imod skal Jens Jensen forpligtet være at gøre mig ægt og arbejde, når påkendes, forbedre gården med alt, hvis den behøver, og jorden med god og forsvarlig gødning og i rette tide yde landgilde og betale alle kongelig majestæts kontributioner af samme halve gård, som nu er og her efter påbydes i rette tid at svare og klare, være mig og min fuldmægtig hørig og lydig og ellers i alle måder sig efter loven og forordninger forholder, såfremt dette mit fæstebrev ikke skal være forbrudt, og har han betalt til mig steds mål otte rdl.

Fæstebrevet på den gård jeg påboer har jeg antaget ligegyldende efter dette, hvilket jeg i alle måder har at tilsvare og efterkomme, og har jeg dette efter forordningen. Jens Jensen egen hånd.

Sidsel Olufsdatter døde efter lidt over to års ægteskab, og det første barn i ægteskabet med Anne Jensdatter blev opkaldt efter den afdøde.

Jens Jensen Kirkegårds anden hustru Anne Jensdatter fik to børn, før også hun døde, og den yngste datter Karen må være død som ganske lille, for da der i 1716 blev holdt skifte efter hendes mor Anne Jensdatter, var det kun Sidsel Jensdatter, der blev nævnt. Registreringen af boets ejendele begynder med “sølv og rede penge angaves ikke og fandtes intet”, bohavet var dog, selvom det var temmelig almindeligt, både rigeligt og i god stand. Den afdødes klæder blev vurderet til 25 rdl. 3 mark, men de var også fine, og der var meget. Mellem andet linned nævnes et tørklæde, to forklæder af blågarn, to hørgarns særke, den ene var med kniplinger. Ellers var der tre kjoler, en sort af klæde, en grå saks og en brun hjemgjort med staffering, et underste taftskørt, en rødstribt nattøje og to hjembundne, den ene rød og den anden grøn, tre hjemgjorte skorter, et brunt, et gråt og et rødt, samt endnu et gammelt sort skørt. Desuden havde hun en rød sarsestrøje, et blåblomstret liv med ti sølvknapper, et gammelt grønt snøreliv med jernknapper, en hvidstribt trøje og to forklæder af hørgarn. Hendes overtøj bestod af en kåbe af broget kattun, et par lødne handsker, en lille sort hundskindsmuffe og to par trådvanter. Af huer var der en sort af flor med bånd, en blå silkehue med guldblommer, et sort glat hovedtaft og et gammelt blomstret, en halsklud og et tørklæde, begge af kramlærred og med kniplinger, endnu tre tørklæder ligeledes af kramlærred, det ene var med kniplinger. Til trøjerne havde hun tre par håndstrømper med kniplinger, som antagelig var det samme som halværmer, til pynt sammen med huerne var der tre linhatte og ni strimler med kniplinger.

Gårdens besætning var fire hopper, den ene med føl, tre mærplage, en hest og to plage, der ikke var skåret, fire køer, to studnød, en studekalv og en kvie, 11 får med lam og en vædder, fire svin og 11 grise. Boets midler var på 158 rdl. 5 mark 6 sk. Det indavlede korn

kan ikke eragtes for andet end til udgifterne, nemlig kongelig majestæts skatter og skatte-korn, tiender, husbondens landgilde, folkenes løn og kost. Herfra skulle så trækkes værdien af den fastsatte besætning, brøstfældigheden blev sat til 24 rdl., og restancen til husbond var på 10 rdl. Fradraget blev på 122 rdl. 4 mark, så der blev 36 rdl. 1 mark 6 sk. til deling mellem Jens Jensen og hans lille datter med 18 rdl. 11 sk. til hver.¹³¹

Da Lyngbygårds ejer døde, blev der til skifteopgørelsen holdt syn på fæstegodset. Jens Jensens stuehus var på 9 bindinger, og det var over alt i ganske slet tilstand, ladehusets 8 bindinger, 4 fag er nedlagt og 4 ganske forfaldne, og det samme var stald- og fæhusets 11 bindinger.¹³² Det har nok ikke set meget anderledes ud, da Jens Jensen døde få år efter.

374. PEDER JENSEN KIRKEGÅRD, født omtrent 1674 i Lyngby, død sst., begravet 2. december 1740. Gift i Lyngby 27. november 1701 med Johanne Pedersdatter, født omtrent 1676, død sst., begravet 13. marts 1735.

Børn:

- < 824. Jens Pedersen Kirkegård, døbt 11. december 1701.
- 825. Peder Pedersen, døbt 16., begravet 17. juni 1703.
- < 826. Karen Pedersdatter, døbt 1704.
- < 827. Johanne Marie Pedersdatter, døbt 12. juli 1705.
- 828. Maren Pedersdatter, døbt 12. august 1708.
- 829. Anne Pedersdatter, døbt 2. august 1711.
- < 830. Peder Pedersen Kirkegård, døbt 14. juli 1715.
- 831. Lisbeth Pedersdatter, døbt 5. oktober 1721.
- 832. Sidsel Pedersdatter, døbt 24. juni 1724.
- 833. Anne Pedersdatter, døbt 8. juni 1727.

Ligesom broderen fik Peder Jensen sit fæstebrev omskrevet i 1719, og det fremgår, at også han blev fæster af den halve del af faderens gård, som deres mor oplod for dem. Det er formodentlig sket omtrent på samme tid i 1702, da skiftet efter faderen blev holdt.¹³³

Et syn, som blev holdt til skiftet efter Lyngbygårds ejere Christen Alhalt og Kirsten Jensdatter Møller, meddeler, at gården i 1734 bestod af ti bindinger stuehus, hvor der i øst og vestenden manglede lejder, lægter og tag, af ladehus og stald på 13 fag var de fire ganske forfaldne, og på resten var der mangel på lejder og tag, dvs. tagrør, og endelig var fæhusets 6 bindinger i sønder og nord ved enderne ganske forfaldent. Foruden vogn, plov og harve var besætningen på 5 bæster, en plag, et føl, tre køer og to små kvier, en lille studekalv, seks får og en vædder, fem gæs og en gase, to sosvin og fire polte. Der manglede både sædekorn og brødkorn, hvorefter man konkluderede: "Gården er i ganske slet tilstand".¹³⁴ Peder Jensen blev det efterfølgende år frakendt sit fæste, og gården blev 1735 fæstet ud til hans svigersøn Mads Mikkelsen Kirkegård.¹³⁵

Peder Jensen underskrev selv fæstebrevet.

375. SIDSEL JENSDATTER, gift 6. oktober 1695 i Lyngby med Søren Nielsen fra Skivholme, død sst. 1747.

Søren Nielsen var fæster af en gård i Skivholme, under Frisenborg. Gårdens tilliggende hartkorn var 4 td. 2 skp. 2 fjr. 2 alb., så det er formodentlig ham, der med en gård af samme størrelse står i landeværnsrullen i 1700, som værende 50 år. Hvis det er ham, er alderen dog

131. LAV. Lyngbygårds skifteprotokol, oktober 1716, fol. 33.

132. LAV. Skanderborg-Aokær amters konceptskifter 1734.

133. LAV. Lyngbygårds fæstebreve.

134. LAV. Skanderborg-Aokær amters skiftebreve 1734.

135. LAV. Lyngbygårds fæstebreve. 1735 28/4.

nok angivet lidt for højt, for først i 1746 afstod han gården til en ny fæster ved navn Jens Madsen,¹³⁶ og Søren Nielsen døde knap et år efter antagelig i januar 1747.

Ægteskabet var barnløst, for skiftet efter ham blev holdt til deling mellem hans efterladte enke Sidsel Jensdatter og den salig mands arvinger, “men da ingen efter ham at arve sig havde indfundet”, og hverken enken eller hendes lavværg, Jens Madsen kunne oplyse, om han havde arvinger. Jens Madsen var ikke alene den nye fæster, han var også Sidsel Jensdatters søstersøn. Han og hans søster Karen Madsdatter var blevet forældreløse som ganske små i 1716, og de er formodentlig vokset op hos deres moster i Skivholme. Trods et meget beskedent indbo, ser havde Søren Nielsen ikke overdraget hele gården til Jens Madsen.

Søren Niensens klæder blev vurderet til 7 rdl. 8 sk., han havde da også to blå vadmelkjoler, hvoraf den ene var gammel, og en brystdug med otte små sølvknapper, både vest, bukser og brystdug af skind, hat og kabuds, tre skjorter, strømper og sko.

Dyrene blev vurderet til at være 83 rdl. 4 mark værd, og boets hele formue var på 145 rdl. 1 mark 7 sk. Men 48 fag bygninger skulle repareres for 68 rdl. 3 mark, og besætningen skulle også være af højere værdi, så med en besværing på 178 rdl. 1 mark 8 sk. kunne der ikke blive noget til deling mellem arvingerne.

Skulle den salig mands arvinger melde sig, så blev enken og lavværgen forpligtet til at underrette dem om udfaldet af skifteforretningen. Da skiftet blev sluttet, havde der ikke meldt sig andre af Søren Niensens slægtninge end nogle næstsøskendebørn, og “efter de omstændigheder, at der intet var at arve, blev boets ejendele overdraget enken, mod at hun ville betale skiftet og holde skifteforvalteren uden ansvar.”¹³⁷

376. ANNE JENSDATTER, født i Lyngby omtrent 1680, død i Nør Galten, begravet 22. august 1716. Gift i Lyngby 22. juni 1704 med Mads Nielsen Elgård, døbt 2. maj 1675 i Nør Galten, død sst., begravet 15. august 1716.

Børn:

- 834. Karen Madsdatter, døbt 24. juni 1705, begravet 30. maj 1709.
- < 835. Jens Madsen, døbt 13. november 1707.
- 836. Maren Madsdatter, døbt 9. juni 1710, begravet 11. august 1716.
- < 837. Karen Madsdatter, døbt 17. april 1713.
- 838. Niels Madsen, døbt 28. april 1715, begravet 22. august 1716.

Anne Jensdatters mand Mads Nielsen Elgård var søn af Niels Elgård og Maren Madsdatter. Anne Jensdatter nåede at få fem børn, før både hun og hendes mand døde efter tolv års ægteskab i 1716.

14. august 1716 mødte skifteretten for at holde rigtig skifte og deling efter salig Mads Nielsen Elgård, som boede og døde i Nør Galten, imellem hans efterladte enke Anne Jensdatter, på hendes vegne som lavværg Thomas Sørensen sst. på den ene side og børn, to sønner Jens Madsen 6 år, Niels Madsen 1 år og 1 datter Karen Madsdatter 5 år. På deres vegne som formynder Peder Loy sst.

Registreringen viser, at deres bohav var meget almindeligt, og at de ikke var velhavende. Besætningen var en grå hest, tre hopper, hvoraf en var blind, og en hesteplag, to køer, en studekalv, to kvier, en kviekalv og tre grise. Efter enkens beretning var der til gården sået 2 td. 4 skp. rug, 3 td. byg og 5 td. havre, hvilket ej vurderes, så som ved stedet til kongelige skatter og deslige herefter behøves 36 rdl. 4 mark 4 sk., og alene de nødvendige seks bæster skulle have en værdi af 72 rdl. Gården skulle også repareres for 64 rdl., så der skulle fratrækkes 145 rdl. “Som boets midler og formue ikke nær kan opnå besætningen og brøst-

136. LAV. Frisenborg fæsteprotokol 1746 19/3, fol. 153.

137. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1747 14/2, fol. 241.

fældigheden, [blev] langt mindre til deling.¹³⁸ Altså ingen arv, og end ikke den sædvanlige formaning om børnenes opdragelse. Deres mor Anne Jensdatter har nok allerede været syg, og det ser ud til at have været smitsomt, for den 11. august var et barn på 6 år blevet begravet, og den 22. august blev Anne Jensdatter og et barn på 2 år begravet. De to børn Jens Madsen og Karen Madsdatter, der overlevede deres forældre, voksede op i Skivholme hos deres barnløse moster Sidsel Jensdatter og dennes mand Søren Nielsen.

377. KIRSTEN JENSDATTER, født omtrent 1686 i Lyngby, død i Lading, begravet 9. februar 1748. Gift i Lyngby og trolovet 2. november 1704 med Rasmus Jensen Kirkemand, født omtrent 1662, død i Lading, begravet 2. februar 1739.

Børn:

- 839. Jens Rasmussen, døbt 9. oktober 1707, begravet 5. februar 1708.
- 840. Maren Rasmusdatter, døbt 9. juni 1709, begravet 23. marts 1710.
- < 841. Maren Rasmusdatter, døbt 1. marts 1711.
- 842. Sidsel Rasmusdatter, døbt 1., begravet 15. januar 1714.
- < 843. Christen Rasmussen Kirkemand, døbt 6. december 1716.
- < 844. Niels Rasmussen Kirkemand, døbt 1. oktober 1719.
- < 845. Sidsel Rasmusdatter, døbt 28. juni 1722.
- < 846. Anne Rasmusdatter, født omtrent 1726.

Kirsten Jensdatter i Lading havde lånt en hue af sin svigerinde Anne Jensdatter i Lyngby, det blev nævnt på skiftet efter hende, for at den kunne komme med i registreringen af boet.¹³⁹ Kirsten Jensdatters mand Rasmus Jensen Kirkemand efterlod sig syv børn, da han døde i 1739. Deraf var de to ældste af et tidligere ægteskab, mens tre af de otte børn Kirsten Jensdatter fik, døde som små. De øvrige er nævnt i skiftet efter deres far, som blev påbegyndt den 25. februar 1739.

De ret almindelige møbler var af fyr, eg eller asketræ, et gammelt sengested havde drejede stolper og trykt lærredsmæng med kappe, noget af sengetøjet var gammelt. Ellers nævnes endnu to sengesteder, et lukket, som vel var en alkove, og et sengested for karlene.

Den del af afdødes tøj, der blev vurderet, bestod af to gamle grå vadmelskjortler, den ene ringere end den anden. Resten var et par skindbukser, et par lærredsbukser, en brun vadmelsstrøje, og en gammel hvid trøje, fire gamle skjorter, et par sko, en hat og en kabuds, i alt vurderet til 3 rdl. 14 sk. Boets samlede værdi var på 116 rdl. 8 sk. Besværing, skatter og reparation af gårdens i alt 47 fag, samt nogle mindre gældsposter løb op til 155 rdl. 3 mark 7 sk. På spørgsmålet om Kirsten Jensdatter ville blive ved gården, og svare til udgifterne, svarede hun ja, så skiftet blev udsat til 13. august.

Årsagen til udsættelsen var, at den afdødes datter af første ægteskab havde sendt et langt brev om, at hun ikke kunne forstå, at der var underskud ved boopgørelsen, "og som det er for alle bekendt, at min salig faders gård er den allerbedste gård med avling og andet næst bondegården, og al sin tid har standen sig vel". Det lange brev giver udtryk for afsenderen Maren Rasmusdatters bitterhed. "Min stedmor har aldrig kostet eller forstrakt på mig noget af det, jeg nød af min salig far, da han kom i ægteskab med hende, gav han mig af faderlig kærlighed. Men hvor vidt hendes kærlighed strakte sig, har jeg måttet fornemme, helst da jeg så lidet et barn var hos hende, måtte imens forrette med at gore de ting, som af mig dog mangan gang var mig over prætenderende at gøre, så jeg endelig i det mindste måtte fortjene føden og det lidet klæder jeg nød, men derimod det ypperste for mig blev glemt, som var, at jeg ej blev oplyst udi min sande kristendom", og hun fortsætter med at berette, at hun som fjortenårig på nogle søskendes opfordring var taget til København, og var blevet konfirmeret

138. LAV. Frisenvold skifteprotokol 1716 14/8, fol. 374.

139. LAV. Lyngbygårds skifteprotokol, oktober 1716, fol. 33.

der. Desuden mente hun at have arv efter sin mor til gode, "som skal være omtrent 10 rdl.", stående i boet, og hun slutter med endnu et udfald mod Kirsten Jensdatter, "så hun har aldrig stået mig i moders sted, men taget imod [mig] som en fremmed".

Til alt dette svarede Kirsten Jensdatter på det endelige skifte, at den "salig mand Rasmus Kirkemand mange gange havde sagt hende og talt med hende om, at den døve søn Jens Rasmussen ved skiftet efter samme sin salig mor Anne Mikkelssdatter tilfaldt eller blev givet i mødrene arv tre rdl. fire mark, som han havde fået udbetalt, mens Maren Rasmusdatters del med mere hende for over 15 år siden i rede penge [var] betalt, da hun var her i landet".

Det var sket i to vidners nærværelse, som nu var til stede på skiftet. I mangel af skiftet efter Rasmus Kirkemands første kone, blev det efter dennes første mand fremlagt, og da havde der også være underskud. Udfaldet blev så, at skifteretten ikke kunne føje Maren Rasmusdatter, idet hendes beskyldning skønnedes urigtig, fordi Kirsten Jensdatter, hendes lavværg og troværdige mænd havde modsagt påstanden. Imellem dem var endog Maren Rasmusdatters egen svoger og fuldmægtig Mads Smed.¹⁴⁰

378. PEDER SØRENSEN, født i Nør Galten omtrent 1663, død sst., begravet 19. marts 1690, 27 år gml.

379. MAREN SØRENSDATTER, født i Nør Galten omtrent 1665, død i Værum, begravet 22. maj 1729. Gift sst. 18. september 1687 med Jens Rasmussen Grim, død i Værum, begravet 25. marts 1710 Nør Galten.

Børn:

- 847. Søren Jensen, født omtrent 1691, begravet 7. maj 1730.
- < 848. Kirsten Jensdatter, født omtrent 1696.
- 849. Rasmus Jensen, døbt 27. august 1699.
- < 850. Ellen Jensdatter, født omtrent 1703.
- < 851. Dorte Jensdatter, født omtrent 1705.

Ved skifteforretningen efter Jens Rasmussen Grim den 4. oktober 1713 var Jens Nielsen Kær fra Værum Maren Sørensdaters lavværg, og Søren Rasmussen Grim i Vissing, børnenes farbror, mødte sammen med deres morbror Tomas Sørensen Clausen fra Nør Galten som formyndere for børnene.

Gården, som var en selvejergård, havde en stor besætning på tolv heste, otte køer, syv kvier, seks unge stude og to kalve, nitten får, ti lam, to galte, to søer og fem grise, fem gamle gæs, en gase og ti gæslinger. Det meste af bohavet var helt almindeligt, man havde dog udover de forskellige kedler to runde lysesager og et fyrbækken af messing, og service bestående af fire fade og syv tallerkener af tin, to smørbægre og en smøræske var af manggods.

Stuehuset havde flere rum. En kakkellovstue, hvor bilæggerovnen stod, og storstuen, som antagelig ikke har kunnet varmes op. Møblerne var af aske-, fyrre- og egetræ, og der var en del sengetøj, men som det ofte er tilfældet, når der var tale om en mand, var der ikke så mange gangklæder. Han havde en foret hue af gråt ræveskind, en rød klædestrøje med tinknapper, en sort klædeskjole, et par sorte læderbukser, to hørgarnsskjorter, et par sko, et par hvide uldne strømper, en grå vadmelskjole, en gammel hat, en høgarns halsklud, et par gamle skindbukser og en gammel hvid vadmelsstrøje, det hele var 7 rdl. 2 mark 15 sk. værd.

Senere i skiftet ser man, at der af grev Mogens Friis den 29. august 1698 "til salig Jens Rasmussen Grim, så vidt bondeejet angår, er bortskødet, og som samme gård efter den ny landmålings matricul findes ansat for hartkorn 12 td. 6 skp. 2 fjr. 2½ alb., så burde den, efter hans kongelige majestæts allernådigste forordning, dateret 21. jan. 1691, dens 2. og 8. artikel, anses og takseres à tønde hartkorn, så vidt bondeskylden er angående, for 20 rdl., bedrager

140. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1739 25/2, fol.20.

sig 258 sldl. 3 mark 4 sk., men som disse tider er besværlige, ja enken sidder med sine små umyndige børn, så syntes de forberørte tvende dannemænd (vurderingsmændene) tillige med børnenes forsvar og enkens lavværge, at den ej højere kan anses og takseres for mere end her anføres, som kommer enken og børnene til deling 200 sldl.”

Boets formue var på 612 rdl. 13 sk., men med de sædvanlige udgifter m.m. skulle der fratrækkes 210 rdl. 11 sk. Der blev så til deling 402 rdl. 2 sk., så enken fik 201 rdl. 1 sk. En broderlod blev på 57 rdl. 2 mark 9 $\frac{3}{7}$ og en søsterlod 28 rdl. 4 mark 4 $\frac{5}{7}$ sk., og skiftet sluttede: “såsom enken Maren Sørensdatter endnu ikke endelig har resolveret ved gården at forblive, formedelst hun den til en hendes børn agter at overdrage. Imidlertid lovede hun sine små umyndige børn med klæder og føde samt kristelig opugtelse, som en moder at forsyne, således som hun for Gud og kristen øvrighed agter at forsvare, foruden nogen afgang i den dem tilfaldne arvepart, til de enhver for sig kan blive deres fulde 18 år, da der kan eragtes, de selv deres brød kan for tjene”.¹⁴¹

Enken blev ved gården indtil hun døde i 1729. Der blev holdt skifte den 23. juni 1730 “efter Jens Grims enke Maren Sørensdatter, som boede og døde i Bundgården i Værum, men tillige skifte efter deres tvende døde sønner, navnlig Søren og Rasmus Jensen, som begge døde sammesteds, imellem den afdodes igen levende tvende dotre, Ellen Jensdatter 27 år med hendes lavværge Joen Sørensen Grim af Vissing på den ene og Dorte Jensdatter 24 år med hendes værge og morbror Tomas Sørensen af Galten på den anden side”.

Til skiftet mødte Rasmus Andersen Høg fra Stevnstrup og anmodede herskabet om, at måtte stede selvejergården og overtage de forpligtelser, der hvilede på den, idet han ville gifte sig med den ældste datter, og Dorte Jensdatters arvepart skulle så være 100 sldl., så der blev ikke foretaget nogen registrering af boet.¹⁴²

380. KAREN SØRENSDATTER, født omtrent 1668 i Nør Galten, død sst., begravet 2. juli 1744. Gift 7. juni 1691 i Nør Galten med Laurits Pedersen Hinge, født omtrent 1648, død i Nør Galten, begravet 10. marts 1716 sst. Gift 2. med Mads Pedersen.

Born i første ægteskab:

< 852. Peder Lauritsen, døbt 29. maj 1692.

853. Søren Lauritsen, døbt 16. juni, begravet 18. september 1695.

< 854. Søren Lauritsen Hinge, døbt 8. maj 1698.

855. Morten Lauritsen, døbt 10. december 1702, begravet 14. april 1703.

856. Ellen Lauritsdatter, døbt 17. august 1704.

Laurits Pedersen Hinge og Karen Sørensdatter boede i Nør Galten, hvor han havde fæstet en gård liggende under godset Frisenvold. I skiftet efter ham nævnes børnene og deres formyndere, som var morbroderen Thomas Sørensen (Clausen) fra Nør Galten og farbroderen Mogens Pedersen fra Hinge, og børnene var Peder 24 år, Søren 14 år og Ellen 10 år. Enkens lavværge hed Søren Knudsen.

Registreringen viser, at der var tre stuer i stuehuset, at der ikke var særlig mange møbler, en vugge var der dog, og med to rokke i kakkellovnsstuen fornemmer man, at kvinderne har siddet og spundet om vinteren, for om sommeren har der næppe været tid til indendørs sysler, og der var både hespetræ og garnvinde. To gamle fade, to store fade, tre tallerkener og en smøræske var af tin, og to stentøjskrus havde tinlåg. Af messing var der to store og to små lysesager. En stor kedel med jerngreb og tre mindre kedler og et sengebækken. En stor gruekedel og en anden kedel, som ikke var indmuret, var af kobber.

Sengetøj var der en del af, mens den afdodes tøj bestod af en halvslidt grå klædekjortel, en ny og en gammel vadmels kjole, en rød “fibskaftes” trøje med tinknapper, en læder trøje,

141. LAV. Frisenvold skifteprotokol 1713 4/10.

142. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1730 23/6, fol. 197.

et par læder bukser og et par sorte "fibskafte" bukser, en hat, et par nye sko, to hørgarns-skjorter og to par strømper. Til sidst nævnes gårdens dyr og kornet.

Der var værdier for 228 sldl. 4 mark 12 sk. Istandsættelsen af bygningerne og beløbet for de dyr og det korn som skulle følge stedet, samt gælden udgjorde 147 sldl. 4 mark. Der blev således 81 sldl. 12 sk. til deling.¹⁴³

381. TOMAS SØRENSEN CLAUSEN, født omtrent 1669 i Nør Galten, død sst., begravet 1. maj 1748. Gift med Kirsten Jensdatter, født omtrent 1674, død i Nør Galten, begravet 29. december 1732.

Børn:

- 857. Jens Tomasen, døbt 18. september 1707, død før 30. juni 1734.
- < 858. Ellen Tomasdatter, født omtrent 1710.
- < 859. Søren Tomasen, født omtrent 1715.
- < 860. Ellen Tomasdatter, døbt 6. marts 1718.

Da Tomas Sørensen Clausens kone Kirsten Jensdatter døde, blev hans store selvejergård takseret til 12 td. 4 skp. 2 fjr. 2½ alb., altså til lidt mere end da hans far havde gården, der efter "gammelt hartkorn" (1664) var på hartkorn 12 td. 4 skp.

Den 30. juni 1734 blev der holdt skifte "efter hans afdøde salig kone Kirsten Jensdatter, imellem ham på den ene side og deres sammen avlede børn, der er følgende, en søn Søren Tomasen 19 år gammel, tvende døtre Ellen Tomasdatter 24 år, hvis formynder er hendes tilkommende fæstemand Jens Terkelsen af Galten. og Ellen Tomasdatter 16 år gammel. For Søren Tomasen og den yngre Ellen Tomasdatter var deres far Tomas Clausen formynder, og som tilsynsværge var deres nærmeste pårørende tilsagt på moderens side, Christen Jensen af Alstrup Mølle og Søren Rasmussen af Brandstrup på den anden side".

Registreringen skete fra rum til rum. I den første stue var der en seng med sengetøj, desuden nævnes en anden stue og et lidet kammer samt et bryggers. Ellen Sørensdatters klæder blev vurderet til 16 rdl. 3 mark 14 sk. Hun havde to kjoler, en sort af klæde og en af vadmél, fire forskellige skørter, syv trøjer, den fineste var af brunt klæde og med ni sølvknapper, desuden flere forklæder og fire huer, der imellem en grøn af damask med guldtakker og en af blomstret silke, og til dem fire hatte og endelig halværmer, særke af hør- og blågarn, et par sko, et par tøfler og to par blå strømper.

Der var ret mange heste og hopper, men bortset fra en enkelt seksårs hest, som blev vurderet til 10 rdl. 4 mark, var de ikke særlig højt sat. Ellers var der nogle flere køer og kvier, end ofte ses. Boets løsøre og dyr blev vurderet til 242 rdl. 13 sk. Gården var en selvejergård, men da Tomas Clausen "ikke lige havde sine skøder ved hånden", blev skiftet udsat. Da det blev genoptaget den 25. oktober, var den ældste datter blevet gift, "blev da af skifteforvalteren fremasket, hvis skøde Tomas Clausen kunde have på sin selvejer rettighed, eller såkaldt bondeeje, hvorpå Tomas Clausen gav til svar, "at skøderne havde han pantsat til sr. Ole Ollesen i Århus for af ham lånte 13 rdl. 2 mark, og ej kunne erlange samme tilbage, førend pengene bliver leveret", han bad derfor om at få skiftet udsat nogle måneders tid, ville han se at få pengene bragt til veje, og skøderne indfriet, så vurderingen af bondeejet blev igen udsat. Brøstfældigheden blev derefter takseret.

Først den 23. maj 1735 blev skiftet endelig sluttet, men "eftersom Tomas Sørensen Clausen beretter, at han ej havde fået skøderne på sin selvejer bondegård fra sr. Ole Ollesen i Århus, formedelst han ej til dato har kunnet bringe pengene til veje, de er sat i forsikring for, så begærede han skiftet udsat endnu en gang".

Da skiftet igen blev behandlet den 13. juli, blev følgende regnestykke stillet op: Løsøret var vurderet til 241 rdl. 13 sk., men stadigvæk manglede der penge til indløsning af skødet.

143. LAV. Frisenvold skifteprotokol 1716 19/7, fol. 360.

Da man fandt det unyttigt med endnu en udsættelse, blev gårdens værdi ansat til 66 rdl. 4 mark, så der var en formue på 308 rdl. 4 mark 13 sk. Med besætningens fordrede værdi, samt gælden blandt andet til Århuskøbmanden, blev udgifterne på 194 rdl. 5 mark 7 sk., så der blev 113 rdl. 5 mark 6 sk. til deling mellem arvingerne. Der blev så truffet aftale om, at Tomas Clausen nu straks skulle afstå og overlade Jens Terkelsen halvdelen af foranførte gård med bondeskyld eller selvejerrettighed. Indbo og dyr delte de sig imellem, men gælden skulle Tomas Clausen selv ansvare, og når han ikke længere ville beholde sin halvpart af gården, skulle sønnen Søren Tomasen overtage hans del af den, og både han og Jens Terkelsen skulle så yde aftægt til Tomas Clausen.¹⁴⁴

382. JENS SØRENSEN CLAUSEN, født i Nør Galten, døbt 7. juli 1672, død sst., begravet 23. november 1711. Gift 12. november 1702 med Christence Jespersdatter, født omtrent 1674, død i Nør Galten, begravet 30. november 1740.

Børn:

- 861. Jens Jensen, døbt 16. september 1703.
- < 862. Maren Jensdatter, døbt 18. januar 1705.
- < 863. Jesper Jensen, døbt 13. marts 1707.
- 864. Mette Jensdatter, døbt 10. marts, begravet 1. april 1709.
- 865. Peder Jensen, døbt 25. maj 1710.
- < 866. Mette Jensdatter, døbt 17. april 1712.

26. Januar 1712 blev der holdt skifte og deling mellem salig Jens Sørensen Clausens enke Christence Jespersdatter og deres børn Jens Jensen 8 år, Maren Jensdatter 7 år, Jesper Jensen 5 år og Peder Jensen 2 år gammel. Efter mandens død fik Christence Jespersdatter endnu en datter, som blev kaldt Mette.

Skiftet skulle efter loven af hensyn til arvedelingen have været udsat til efter barnets fødsel, så når det alligevel blev afsluttet, må det være, fordi det allerede ved registreringen af boet har været klart, at der var underskud.

Af dyr var der fem hopper og to hestplage, men kun to køer, en kvie, en stud, to kviekalve og en studekalv, fire gamle får, et ungfår og fem vædderlam, som ikke vides, om de kan leve. Endelig to sosvin, to gæs og en gase. Bohavet var meget sparsomt og helt almindeligt, og af service var der kun en pibstob til det daglige ol, et træfad og fem trætallerkener, og af messing og jern kun en messingkedel, en kedelkrog, en lille ildklemme, noget værktøj og en skærekiste med kniv, som var ubrugelig. Der var kun sengeklæder til to senge, og den afdødes gangklæder bestod af en grå vadmelskjole, en hvid vadmelsstrøje, et par læderbukser, et par sko, en hat, to par grå strømper, to hørgarnsskjorter og en halsklud, i alt vurderet til 3 rdl. 2 mark 2 sk. Der var intet tærsket korn på loftet, men i laden blev det utærskede korn anslået til at være 7 rdl. 4 mark værd.

Boets værdier blev opgjort til 80 rdl. 3 mark 10 sk. Bygningerne skulle repareres for over 25 rdl. Der skyldtes en del i skat og landgilde, så der ikke kunne blive noget at dele mellem arvingerne. "Og hvad sig belagende boets formue, som dog ikke nær kunne tilstrække den bortskyldige gæld til det nådige herskab for resterende landgilde siden år 1703. Så forblev al boets formue hos enken med lavværgens tilsyn, hvorimod hun lovede at svare det højgrevelige nådige herskab igen, som vedbør. Hvad sig ellers de umyndige børn er angående, så lovede enken dem med klæde og føde samt kristelig optugtelse som en moder at forsyne, og det indtil de deres brød kan fortjene"¹⁴⁵

Da Christence Jespersdatters 2. mand Peder Lauritsen døde i 1735, blev der holdt skifte den 6. oktober mellem hende og deres søn Laurits Pedersen, som da var 22 år. Der var igen

144. LAV. Frisenvold skifteprotokol 1734 30/6, fol. 446.

145. LAV. Frisenvold skifteprotokol 1712 26/1, fol. 232.

underskud i boet, så der blev heller ikke noget at arve.¹⁴⁶ Ved Christence Jespersdatters begravelse blev hun kaldt Christence Bødkers, om det var en af hendes mænd eller hendes far, som havde været bødker vides ikke.

383. ANNE SØRENSDATTER, født i Nør Galten, døbt 1. januar 1674, død i Hadbjerg, begravet 22. maj 1733. Gift i Nør Galten 19. september 1694 med Søren Jacobsen, født omtrent 1653, død i Hadbjerg, begravet 2. oktober 1716.

Børn:

- 867. Jacob Sørensen, døbt 31. oktober 1696, begravet 2. februar 1716.
- 868. Ellen Sørensdatter, døbt 1. januar, begravet 19. januar 1699.
- 869. Søren Sørensen, døbt 12. april, begravet 7. december 1700.
- 870. Søren Sørensen, døbt 6. januar 1702, begravet 6. maj 1705.
- 871. Mette Sørensdatter, døbt 21. februar 1706.
- 872. Søren Sørensen, døbt 28. april 1709, begravet 19. juni 1711.
- 873. Ellen Sørensdatter, døbt og begravet 3. april 1712.
- 874. Ellen Sørensdatter, døbt 7. maj 1713.

Oplysninger om Anne Sørensdatter, hendes mand Søren Jacobsen og deres børn er udelukkende fundet i kirkebogen.

384. SIDSEL SØRENSDATTER, født i Nør Galten, døbt 14. januar 1677, død i Værum efter 19. oktober 1710. Gift sst. 3. september 1699 med Niels Christensen, født omtrent 1664, død i Værum, begravet 11. juni 1746.

Børn:

- 875. Søren Nielsen, døbt 29. september 1701, begravet 12. marts 1702.
- 876. Søren Nielsen, døbt 23. september 1703.
- 877. Anne Nielsdatter, døbt 19. oktober 1710.

Sidsel Sørensdatters mand Niels Christensen er nævnt 1713, da han mødte som værge for sin svoger Jens Rasmussen Grims børn. Han boede da i Værum.¹⁴⁷

385. KIRSTEN SØRENSDATTER, født i Nør Galten, døbt 23. februar 1679, død efter 5. januar 1716. Gift sst. 15. juni 1704 med Peder Simonsen Årslev, død i Hår, begravet 25. april 1737 i Haldum.

Børn:

- < 878. Simon Pedersen Årslev, døbt 5. marts 1713.
- 879. Mette Pedersdatter, døbt 5. januar 1716.

Der er om Kirsten Sørensdatter, hendes mand og børn ikke fundet noget udover kirkebogsoplysninger. 1713 var Kirsten Sørensdatters bror Laurits Sørensen fadder, da deres ældste søn blev døbt.

386. LAURITS SØRENSEN CLAUSEN, født i Nør Galten, døbt 2. marts 1681, død i Jebjerg, begravet i maj 1741. Gift 1. november 1716 i Ørum med Maren Sørensdatter.

Børn:

- < 880. Ellen Lauritsdatter, døbt 15. april 1727.
- 881. Sidsel Lauritsdatter, døbt 23. november 1732.

146. LAV. Frisenvold skifteprotokol 1735 6/10, fol. 295.

147. LAV. Frisenvold skifteprotokol 1713 4/10, fol. 299.

Laurits Sørensen Clausen, Maren Sørensdatter og deres børn kendes kun fra kirkebøgerne. Da han i 1713 var fadder i Hår hos sin søster og svoger og i 1718 hos Tomas Sørensen i Nør Galten, boede han i Jebjerg, hvor hans døtre også er født.

387. MAREN SØRENSDATTER, født i Nør Galten, døbt 3. januar 1683, død i Grundfør efter 21. maj 1738. Gift i Nør Galten 11. oktober 1705 med Jens Brandt, død i Grundfør før 21. maj 1738.

Børn:

- < 882. Anders Jensen Brandt.
- < 883. Søren Jensen Brandt.
- 884. Jens Jensen Brandt, født omtrent 1716.
- 885. Niels Jensen Brandt, født omtrent 1723.

Både Maren Sørensdatter og deres børn blev nævnt, da der blev skiftet efter sønnen Anders Jensen Brandt den 21. maj 1738.¹⁴⁸

389. PEDER NIELSEN FOGH, født i Borum omtrent 1665, død sst., begravet 9. august 1743. Gift i Borum 12. september 1697 med Maren Christensdatter, født omtrent 1669, død i Borum. begravet 8. december 1756.

Børn:

- 886. Karen Pedersdatter, døbt 17. april 1698, begravet 25. oktober 1705.
- < 887. Mette Pedersdatter, døbt 29. maj 1701.
- < 888. Anne Pedersdatter, døbt 4. maj 1704.
- < 889. Christen Pedersen Fogh, døbt 18. september 1705.
- < 890. Niels Pedersen Fogh, født omtrent 1711.
- < 891. Karen Pedersdatter, døbt 10. november 1715.

Peder Nielsen Fogh er indskrevet i landeværnsmandtallet 1710 som værende 44 år gammel. I 1696 fik han lovbud, da der blev solgt arveparter i bondegodset i Borum,¹⁴⁹ og i Frisenborgs jordebog 1719 ses, at han og Peder Olufsen da beboede en gård i Borum, som i alt var på 7 td. 4 skp. 2 fjr. 2 alb. Hans kone Maren Christensdatter er nævnt i et skifte 1763 efter sin søster Dorte Christensdatter i Åstrup, som døde uden livsarvinger.¹⁵⁰

390. TOMAS NIELSEN FOGH, født i Borum 1667, død sst., begravet 4. juni 1719. Gift i Borum 21. januar 1699 med Karen Nielsdatter, født omtrent 1659, død i Borum, begravet 27. december 1739.

Barn:

- 892. Ingeborg Tomasdatter, døbt 14. november 1700, begravet 11. januar 1706.

Også til Tomas Nielsen Fogh gik der lovbud om salg i 1696 af arveparter i Borum mølle og to gårde med tilliggende.¹⁵⁰ Karen Nielsdatter var formodentlig aftægtskone, da hun døde.

391. MAREN NIELSDATTER FOGH, født i Borum.

Maren Nielsdatter Fogh opholdt sig 1688 i København, og hun blev nævnt, da der blev solgt arveparter i Borum mølle og to gårde med tilliggende i 1696.¹⁵⁰

148. LAV. Haraldslund skifteprotokol 1738 21/5.

149. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1696 1/4, fol. 34. Skanderborg-Åkær omter, landeværnsruller 1710.

150. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1763 27/4, fol. 294.

392. BERETE JENSDATTER, født i Borum omtrent 1688, død sst., begravet 4. oktober 1711. Gift i Borum 22. november 1705 med Jens Sørensen Østergård, født omtrent 1676, død i Borum, begravet 11. december 1746.

Barn:

893. Maren Jensdatter, begravet 17. maj 1710.

1703 blev salig Jens Pedersens afbrændte selvejergård i Borum synet og takseret i hans børns formynders overværelse. "Så fremstod Lambert Nikolaj af Sorring og Anders True af Sjelle og vidnede med ed og oprakte fingre efter loven, at de havde takseret bondeskyld og selvejerrettighed af den halve selvejergård i Borum med tilliggende gadehus, som afgangne Jens Pedersen ejede, og hans ældste datter har taget i besiddelse. Vurderingen blev på i alt 33 rdl. 2 mark, hvilket var det meste, den kunne tåle af den sædvanlige tyngde".

Da Maren Jensdatter og Jens Lauritsen var beslægtede i tredje led fik de kongelig tilladelse til at indgå ægteskab, men på grund af armod skulle de ikke betale noget til de fattige.¹⁵¹

393. MAREN JENSDATTER, født i Borum, døbt 14. marts 1694, død sst., begravet 2. marts 1735. Gift i Borum 21. april 1720 med Jens Lauritsen Øvlesen, født omtrent 1672, død i Borum, begravet 18. marts 1753.

Børn:

894. Maren Jensdatter, døbt 25. januar 1722.

< 895. Johanne Jensdatter, døbt 3. marts 1726.

"Anno 1735 fredagen den 27. maj indfandt skifteforvalteren sig hos husmand Jens Lauritsen udi Borum, tjener til Frisenborg, hans stervbo for at holde registrering, vurdering, skifte og deling efter hans fradøde hustru salig Maren Jensdatter mellem bemeldte Jens Lauritsen og hans med den salig kone avlede tvende pigebørn, Maren Jensdatter i fjortende år og Johanne Jensdatter i tiende år, hvor enkemanden var til stede både på egne og på sine børns vegne som deres formynder".

Registreringen indledes med vurdering af boets møbler, her imellem en ege halvkiste, hvori den salig kones klæder lå, de blev ikke vurderet, "men af faderen mellem døtrene delt, og derved forbliver efter hans forlangende". Sengetøjet lå i to senge, hvoraf den ene var af fyrretræ med himmel, og til den var der tre stykker gule omhæng og en kappe, mens sengeklædet var blågråt. Af service nævnes kun en tin smørbræk, to små tinbægre og to bouteljer. Af dyr var der to bæster, to køer, ti får, en gase og en gås med otte gæslinger. Ved sammentællingen blev det hele til 46 rdl. 5 mark 10 sk.

"For stedets brøstfældighed anset til reparation, da stuehuset og dessen længde er forefunden af 10 fag, efter hans fæstebrevs lydelse af 13. november 1720, som fæsteren skulle tilstå 16 rdl." Besætning m.m. blev ansat til 8 rdl. 4 sk. De forestående skatter for juli og oktober kvartal 14 sk., så beløbet blev på 24 rdl. 1 mark 2 sk., og det korn, som var sået, skønnedes at være tilstrækkeligt til stedets fornødenhed. Andre gældsposter blev ikke specificeret, fordi Jens Lauritsen selv ville betale, og han ville heller ikke have godtgjort det beløb, som han havde anvendt til Maren Jensdatters begravelse. Der blev således 22 rdl. 4 mark 8 sk. til deling mellem arvingerne, med halvdelen til Jens Lauritsen og med 5 rdl. 4 mark 2 sk. til hver af pigerne.¹⁵² Med dette helt pæne overskud er skiftet et af de ikke helt ualmindelige eksempler på, at husmænd klarede sig godt, formodentlig fordi de foruden dyrkning af jorden kunne overkomme at påtage sig forskelligt forekommende arbejde. Ved Jens Lauritsens datter Johanne Jensdatters troløvelse skrev han under som forlover.

151. LAV. Århus bispearkiv, ægteskabsdispensation 1720 9/2.

152. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1735 27/5, fol. 470.

396. PEDER OLUFSEN, født i Borum omtrent 1664, død sst., begravet 10. november 1734. Gift med Inger Christensdatter, født omtrent 1666, død i Borum, begravet 12. august 1751.

Børn:

- < 896. Maren Pedersdatter, født omtrent 1687 i Tilst.
- < 897. Christen Pedersen, født i Tilst.
- < 898. Anne Pedersdatter, født omtrent 1690 i Tilst.
- < 899. Oluf Pedersen, døbt 26. februar 1693 i Tilst.
- < 900. Mette Pedersdatter, døbt 1. januar 1696 i Borum.
- < 901. Margrete Pedersdatter, døbt 28. august 1701 i Borum.
- < 902. Ellen Pedersdatter, døbt 13. maj 1704 i Borum.
- < 903. Rasmus Pedersen, døbt 4. september 1707 i Borum.

1693 stævnedes Peder Pedersen fra Borum Laurits Rasmussen i Mårup og disse efterskrevne, Jesper Olufsen og salig Oluf Pedersens enke Berete Jensdatter med hendes lavværge og medarvinger, Peder Nielsen og Tomas Nielsen, alle i Borum, og Envold Nielsen i Borum mølle, for hvad enhver af dem vil have at svare imod ejendoms doms forhvervelse på tvende selvejergårde med deres tilliggende i Borum by, nemlig mølle og huse, som bemeldte Peder Pedersen har i pant. For at svare mødte Oluf Jespersen fra Borum og Peder Olufsen, som da boede i Tilst, hvor han ifølge kirkebogen var degn.

Sagen, som er nærmere beskrevet under Peder Pedersen¹⁵³, drejede sig om panter for 100 rdl. i to gårde og Borum mølle og tilliggende huse. Peder Olufsen og Oluf Jespersen mødte for sig selv og deres medarvinger for at protestere mod, at der efter deres mening ikke var lovbudt rigtigt, og at sagen ikke blev ført ved hjemtinget. Det blev den dog senere den 11. juli 1694, hvilket ses af skødet på Borum mølle i 1696.¹⁵⁴

1697 var Peder Olufsen, som var flyttet tilbage til Borum, på vejen hjem fra marked i Århus oppe at slås med Niels Jensen Terp i Lading. Kirsten Sørensdatter, som havde kørt vognen for ham, mens han lå og sov, vidnede, at mellem Harlev og Borum var hun blevet antastet af en rytter Niels Jensen fra Lading, som med en svøbe havde drevet to nød, og at han havde pisket Peder Olufsens heste bort fra vejen, så vognen var væltet og gået i stykker.

Niels Jensen Terp derimod påstod, at han, da han red forbi vognen med sit fæmon, havde gennet dem af vejen, men hestene for vognen var blevet skræmt og var gået fra vejen, og så begyndte Peder Olufsen og kvindfolket at skælde og smælde på ham. Ugen efter blev Peder Olufsen så, selvom han mente, at "Niels Jensen Terp havde angrebet ham på alfarvej", dømt til at bode for to slag, han havde givet Niels Jensen.

Peder Olufsen blev efter opsættelse af sagen igen stævnet til tinget, fordi han ikke havde betalt bøden. Man havde forsøgt at gøre udlæg for pengene, men da havde Peder Olufsen sagt, at der ikke var nok fæmon, bæster eller korn til at dække hele fordringen.¹⁵⁵

Peder Olufsen var flyttet tilbage til Borum senest i løbet af 1696 for at overtage en del af sin fars selvejergård. Slagsmålssagen viser til fulde, at han var alt andet end velhavende, da han i 1697 fik lovbud i anledning af, at salig Oluf Pedersens enke Berete Jensdatter lovbød og solgte halvdelen af sine parter i hendes egen, så vel som i salig Jesper Olufsens og Peder Olufsens selvejergård, samt i Borum mølle.¹⁵⁶

153. Slægtled 7. 189 Peder Pedersen, se sagen der.

154. LAV. Djurs Sønder herreds tingbog 1693 22/9. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1696 1/4, fol. 34.

155. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1695 27/11, fol. 13, 18/12, fol. 16, 1696 29/1, fol. 18, 5/2, fol. 21, 1697 21/4, fol. 111.

156. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1697 1/9, fol. 150, 22/9, fol. 154.

Som følge af tvivl om størrelsen af Berete Jensdatters og hendes børns arv fik hendes nye mand Conrad Rindelev i 1697 takseret selvejerrettigheden til deling i den gård, hendes forrige mand var fradød, og som Peder Olufsen havde overtaget. Taksering og deling af arven førte til indvisning i Berete Jensdatters og Conrad Rindelevs gård, hvorefter de skulle svare til Karen, Ellen og Maren Olufsdatters arveparter, mens Peder Olufsen måtte påtage sig ansvaret for broderen Jens Olufsens og søsteren Margrete Olufsdatters arvelodder, som skulle svares af hans gård.¹⁵⁷

Året efter var han fuldmægtig for sine slægtninge, da arveparter i den gård Jens og Oluf Jespersen påboede og deres anparter i det øvrige Borum selvejergods blev solgt til Jens Jespersen og hans trolovede fæstemø A.R.D. (Anne Rasmusdatter).¹⁵⁸

1699 stævnedede handelsmand Jens Jacobsen i Århus flere for gæld, der iblandt salig Oluf Pedersens enke. Conrad Rindelev fremlagde skiftebrevet, men da Jens Jacobsen end ikke var blevet varslet til skiftet, blev Conrad Rindelev og andre arvinger, der iblandt Peder Olufsen, dømt til at betale.¹⁵⁹

Peder Olufsen har formodentlig på den tid været så dårligt stillet økonomisk, at han af den grund besluttede at overdrage sin selvejergård til søsteren Karen Olufsdatter og hendes mand Hans Danielsen. Herom skrev de kontrakt den 6. marts 1700.¹⁶⁰ Peder Olufsen skulle beholde et gadehus, kaldt det lange hus, men da ni spænd af huset var pantsat, skulle Hans Danielsen først indløse pantet hos ihændehaveren Peder Rasmussen Fregerslev, hvilket førte til en lang og bitter strid, som er omtalt under hans far og stedfar i slægtled syv.¹⁶¹

Indtil sagen om pantet gik i orden, skulle Peder Olufsen og hans familie blive boende i gården, som en slags aftægtsfolk, ligesom de også for livstid skulle beholde nogle nærmere specificerede stykker jord, eng m.m., samt to mands tørveskær årligt.

Til gengæld skulle Peder Olufsen så lovbyde og få skrevet skøde til dem på gården, hvilket skete i 1701, efter at sagen med det lange hus endelig var blevet afsluttet. Kort efter solgte han også huset til Johan Arentsen på Lyngbygård, det blev senere overtaget af Frisenborg, i hvis godsarkiv originalskødet stadig findes.¹⁶²

Kontrakten med Hans Danielsen blev også læst på skiftet efter Peder Olufsen i 1734, fordi hans enke mente, at hun stadigvæk havde aftægtsrettigheder i selvejergården. Inger Christensdatter mente at have ret til afgift på livstid af selvejergården, ligesom hendes mand havde haft. Skifteforvalteren afgjorde, at det måtte være en sag mellem hende og Hans Danielsen, og at det ikke kom skifteforretningen ved.

Efter indholdet af skiftet 1734 at dømme, gjorde Peder Olufsen klogt i at opgive sit selveje, også selvom det var en lille gård han fæstede, for trods hans kontraktlige rettigheder i selvejergården må have været en god hjælp, ligesom han også har haft gavn af indtægterne som budfoged, så var der underskud ved boopgørelsen efter hans død, idet formuen blev opgjort til 77 rdl. 4 mark, mens gårdens 4 fag stuehus, 15 fag fæhus og 10 fag ladehus skulle repareres for 43 rdl. 2 mark. Hertil kom så udgifter til de kommende kongelige skatter og landgilden for 1734, og det korn som skulle bruges til husholdningen de efterfølgende måneder. Folkelønnen var betalt, men der var noget gæld til en nabo og et par andre, disse beløb blev tilsammen 144 rdl. 3 mark 10 sk., "og udi så måder bliver boets besværlighed 66 rdl. 5 mark 10 sk. mere end dessen forefundne formue og indtægt, så des årsag intet bliver for nogen arvinger, som arv at kan blive eller tilkomme".¹⁶³

157. LAV. Frømløv, Gern og Sabro herreders tingbog 1697 24/11, fol. 165, 15/12, fol. 166.

158. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1698 13/4, fol. 180.

159. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1699 8/2, fol. 231, 22/2, fol. 235.

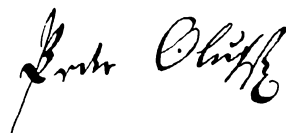
160. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1700 11/8, fol. 355.

161. Slægtled syv 193 Oluf Pedersen, se der.

162. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1701 30/3, fol. 393, 25/5, fol. 398.

163. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1735 12/1, fol. 441.

Peder Olufsens underskrift findes tre steder, på skødet på det lange hus fra 1701, på et skøde fra 1721 og fra 1732 til Frisenborg på Borum mølle fra alle de personer, som endnu havde deres arveparter i møllen.

397. MARGRETE OLUFSDATTER, født i Borum omtrent 1668, død i Brendstrup, begravet 13. maj 1751 i Tilst. Gift med Jens Pedersen Balle, født omtrent 1658, død i Tilst, begravet 25. januar 1728 i Tilst.

Børn:

- < 904. Peder Jensen Balle, født omtrent 1686.
- < 905. Maren Jensdatter, døbt 14. november 1694.
- 906. Oluf Jensen, døbt 27. marts, begravet 31. juli 1698.
- < 907. Oluf Jensen Balle, døbt 28. november 1700.
- < 908. Kirsten Jensdatter Balle, døbt 9. april 1705.
- < 909. Rasmus Jensen Balle.

Margrete Olufsdatters mand Jens Pedersen Balle i Geding fik på hendes vegne lovbud, når der blev solgt lodder i bondegodset i Borum 1696 og 1697,¹⁶⁴ ligeledes blev de stævnet i 1699 for salig Oluf Pedersens gæld,¹⁶⁵ og igen til skiftet efter hendes bror Jens Olufsen, som døde ugift i 1723.¹⁶⁶ Margrete Olufsdatter var blevet enke, da hendes arvepart i Borum mølle blev solgt til Frisenborg i 1732, så det var hendes søn Peder Jensen Balle, der underskrev skødet på hendes vegne.

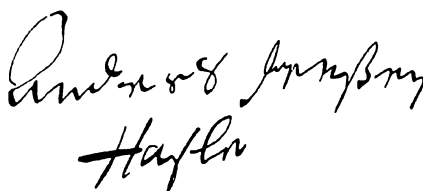
398. ELLEN OLUFSDATTER, født i Borum, død i Hasle 1. juni 1760. Gift 13. november 1712 i Borum med Anders Jensen fra Hasle, født omtrent 1681, død i Hasle før 1741. Gift 2. omtrent 1741 med Christen Andersen, død i Hasle efter 30. maj 1760.

Ellen Olufsdatters første mand Anders Jensen var søn af Jens Pedersen i Hasle, og han var i 1709 28 år gammel og havde en bøsse og en kårde, som han skulle møde med i tilfælde af krig og om søndagen, når landeværnet holdt eksercits.¹⁶⁷

Ellen Olufsdatter var en af de mange medejere, som solgte deres anpart i Borum mølle, da Frisenborg købte møllen i 1732, og hendes mand underskrev sig da Anders Jensen Hasle.

Ellen Olufsdatter og hendes anden mand, Christen Andersen er sandsynligvis blevet gift i 1741, for det årstal var indgraveret på fire sølvskeer, som er nævnt i registreringen til skiftet efter hende i 1760.

Ellen Olufsdatter fik ligesom sine søskende lovbud, når der blev handlet med bondegodset i Borum, mens det var hendes mand, som fik det på hendes vegne, da "Peder Olufsen af Borum på egne og samtlige medarvinger og interesseredes vegne fremkom for retten og lod oplæse stævнемål angående lovbud på den selvejergård i Borum, Berete Jensdatter salig Conrad Rindelevs efterladte enke påboer, så vidt vedkommende der udi er berettigede".¹⁶⁸

Anders Jensen Hasles underskrift.

Skiftet efter Ellen Olufsdatter begyndte med registrering den 3. juni 1760 hos Christen Andersen i Hasle, efter det var blevet bekendtgjort, at hans hustru Ellen Olufsdatter foregående 1. juni ved døden var afgang. Foruden hendes efterladte mand var arvingerne:

164. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1696 26/2 fol. 27. 1697 1/9, fol. 150.

165. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1699 22/2, fol. 235.

166. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1723 15/11, fol. 191.

167. LAV. Havreballegård, Århusgård og Stjernholm ømter, landeværnsruller.

168. LAV. Frisenborg birks tingbog 1726 12/3 (skøde 19/3), fol. 38.

1. en bror Peder Olesen, sidst boende i Borum, som forlængst ved døden er afgået, men har efterladt sig følgende børn: En søn navnlig Oluf Pedersen, boende ved Terp mølle, myndig. En søn Christen Olufsen, gift og boende i Brendstrup. En søn Rasmus Pedersen Bonde, og gift i Borum. En datter som er søster til ovenmeldte Maren Pedersdatter, huskone i Borum. En søster til sidst meldte Mette Pedersdatter gift og boende i Hørslev på Lyngbygård (gods). E søster Ellen Pedersdatter, gift og boende i Borum. E søster Margrete Pedersdatter, gift og boende i Fajstrup på grevskabet Frisenborg.
2. Maren Olufsdatter, gift, og boende i Borum og endnu levende. (I skifteprotokollen skrevet som Pedersdatter, hvilket må være en fejlskrivning).
3. En søster til den afdøde, Karen Olufsdatter, gift med Hans Danielsen i Borum, død og efterladt sig en søn Ole Hansen, gift og boende i Borum, og to døtre: Den første Anne Hansdatter, gift i Storring med Tomas Pedersen på rytterdistriktet, den anden datter Ellen Hansdatter, gift med Peder Pedersen i Borum på Frisenborgs gods.
4. Den salig kones søster, navnlig Margrete Olufsdatter, gift med Jens Balle i Geding under Ristrup gods, hun er død og har efterladt sig to sønner, nemlig en søn Peder Jensen Balle, som var gift og boede i Søften og efterlod sig ingen levende arvinger, som nu kunne arve. Den anden søn, Oluf Jensen Balle er boende i Geding og endnu lever. Samme kone har efterladt sig to døtre, hvoraf den levende for nærværende tid, navnlig Maren Jensdatter, enke, boende i Tinning, og den anden søster Kirsten Jensdatter, som var gift med Christen Balle i Geding, skal ved døden være afgangenen uden livsarvinger.

Registreringen begyndte i storstuen, hvor genstande af tin, kobber, messing og sølv blev optegnet, af det sidste var der et sølvbæger på en halv pot med navn og årstal A.J.S E.O.D. 1712, det år hvor Ellen Olufsdatter og hendes første mand Anders Jensen Hasle blev gift. Et sølvbæger med C.A.S. E.O.D. og 1741 er sandsynligvis fra hendes trolovelse eller bryllup med Christen Andersen. Endnu et bæger på $\frac{1}{2}$ pægl havde bogstaverne A.J.S. E.O.D. - S.M.S. M.J.D. - 1712 og et mindre bæger C.A.S.K. E.O.D.B. 1755. Fire sølvskeer med A.J.S. E.O.D. 1712 og fire med C.A.S. E.O.D. 1741, en ske med A.J.S. E.O.D. 1704 og to skeer med vindruer på enden med N.E.S. E.J.D. 1665, og endnu en med kruset skaft I.P.S.R.B. uden årstal. Vurderingen af sølvet er skrevet på en særlig liste, som var et vedlagt bilag til skiftet, der var for i alt 30 rdl. 5 mark 10 sk.

Møblerne i storstuen var helt almindelige, og det skal kun nævnes, at der var seks papirschilderier, og at der var en stolpeseng med sengetøj. I tjenestepigens kammer stod en halvseng også med sengetøj. En jern vindkakkelovn og et messing fyrbækken nævnes i dagligstuen tillige med andet af messing og kobber, og der var en alkove med sengetøj, og der var også et gammeldags hængeskab med nogle ubrugelige skramlerier i, samt endnu et gammeldags skab til forvaring af mad, og endelig bord og stole. Derefter nævnes en kobber brygkedel og noget andet husgeråd i køkkenet, og i haven var der fire bistader og værktøj i et huggehus. Vogne og redskaber, der iblandt to beslagne vogne. Gårdens dyr blev registreret og vurderet den 30. juni til 90 rdl. 1 mark 12 sk.

Ellen Olufsdatters klæder er ligeledes først blevet nævnt ved vurderingen. De lå i en stor rødmalet fyrretræskiste, der var for 16 rdl. To sorte kjoler, en af bay uden for og en af klæde var gamle og tilsammen kun 1 rdl. 2 mark værd, mens en brun med guldgaloner blev vurderet til 4 rdl. Hun havde to kåber, en af kattun og en af silke, den var med sølvhager.

Hendes fem skorter var af sars og vadmæl, et var gammelt. Der nævnes kun to trøjer, en lille af etofé og en af canvas, et brunt damaskes livstykke var med tolv sølvknapper, en gammel sort kapperyllike, en hovedbeklædning med skulderslag, som minder om mændenes hatslag. Til sidst nævnes nogle huer, to meget fine var af silke med guldkniplinger. Særke, strømper og sko nævnes slet ikke, de har formodentlig været så slidt, at de ikke er blevet vurderet. Boets formue blev på 242 rdl. 1 mark 8 sk.

Gårdens 43 fag huse må have været temmelig forsømte, for de skulle repareres for 146 rdl. Dyrene og andet, som skulle blive ved gården, skulle være 116 rdl. værd, og da der også var

flere større gældsposter, blev udgifterne på 436 rdl. 4 mark, så der blev et underskud på 194 rdl. 2 mark 8 sk., og følgelig kunne der ikke blive noget til arvingerne. Om Christen Andersen fik lov til at blive ved gården, melder skiftet intet om¹⁶⁹

399. KAREN OLUFSDATTER, født i Borum omtrent 1670, død sst., begravet 9. juni 1758. Gift i Borum 6. juni 1700 med Hans Danielsen, født i Hørslevgård i Framlev sogn omtrent 1670, død i Borum, begravet 15. december 1748.

Børn:

- 910. Anne Hansdatter, døbt 1. november, begravet 13. november 1701.
- < 911. Oluf Hansen, døbt 8. oktober 1702.
- < 912. Anne Hansdatter, døbt 8. marts 1705.
- < 913. Ellen Hansdatter, født omtrent 1708.

Karen Olufsdatters jævnaldrende mand var fra Hørslevgård i Framlev sogn. Han var søn af Daniel Madsen og Anne Nielsdatter, og således præsten Mads Danielsen Kås barnebarn.¹⁷⁰ Det år, de blev gift, afstod Karen Olufsdatters bror, Peder Olufsen sin selvejergård til dem på nærmere fastsatte betingelser, hvorom de fik tinglæst en kontrakt den 11. august 1700:

“Såsom jeg Peder Olufsen i mindelighed har afstået og opladt min selvejerbondegård her i Borum med dens rette tilliggende i mark og by for Hans Danielsen af Hørslevgård og min søster Karen Olufsdatter, da har jeg med dem og de med mig tillige med andre overværendes råd og samtykke aftaget for den selvejerrettighed mig udi samme gård tilhører, et gadehus her i byen, det lange hus kaldet, hvoraf de 9 spænder er bortsat udi pant, hvilket de lover, med allerførste ske kan, at indløse, og jeg des midlertid, det ikke vorder indløst, at blive udi gården, som jeg er, og beholde tilståede og fire spænder af den nordre ende af ladehuset, tillige med tre spænder af den nordre ende af fæhuset, men så snart ovennævnte hus vorder indløst, jeg det da at tiltræde og for mig, min hustru og vore arvinger at beholde og gøre os det så nyttig, som vi bedst ved og kan i alle måder, og der foruden til aftægts jord i alle fire vangskifter, som følger: i Baskær vang de 2 yderste på Hoele fra Ballevejen og til bakken 4 skæpper land” - osv., større eller mindre stykker jord rundt omkring i marken - og “så og 2 karles tørveskær i den store mark årligt, såvel som mit fæmon frit udi græs jævning”.

Desuden skulle han for det indeværende år nyde godt af noget af det, han havde sået i nogle andre jordstykker, hvilket Hans Danielsen og Karen Olufsdatter forpligtede sig og deres arvinger til at holde, og Peder Olufsen skulle være fri for både afgift og tiende, det sidste dog undtaget, når tællingen skete på marken. Kontrakten blev underskrevet 6. marts og tinglæst 11. august 1700, og blev ligeledes afskrevet i skiftet efter Peder Olufsen 12. januar 1735.¹⁷¹ Karen Olufsdatters arv efter hendes far stod i forvejen i gården,¹⁷² hvilket kan have været medvirkende årsag til, at Peder Olufsen, som nærmest var på fallittens rand i 1697, har set sig nødsaget til at overdrage hende og Hans Danielsen gården, for han var næppe i stand til at udrede hendes arv.

Hans Danielsens forpligtelse til at indfri pantet på det lange hus resulterede i en langvarig strid mellem ham og panthaveren Peder Rasmussen Fregerslev, som berettet i forrige slægtled, under Karen Olufsdatters far.

Twistighederne bevirkede, at Karen Olufsdatter tabte besindelsen, så Peder Fregerslev den 9. september 1700 stævnedes hende for ærerørige skældsord mod ham, hans hustru og deres børn. Den 8. december kunne han dog fremlægge et dokument, hvori Karen Olufsdatter til-

169. LAV. Århus Konrektorats gods, konceptskifte 1760.

170. LAV. Framlev herreds tingbog 1668 22/7, fol. 15.

171. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1700 11/8, fol. 392, Frisenborg skifteprotokol 1735 12/1, fol. 441.

172. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1697 15/12, fol. 165.

stod, at hendes ærerørige ord var usandfærdige, hvorefter han begærede dom, som kom til at lyde på, at hun inden tre uger på tinget skulle erklære sig, så hendes ord om ham ikke kunne komme til hans æres forklejning, desuden skulle hun betale sagens omkostninger med 2 rdl., og 4 rdl. til de fattige.

Den 12. januar 1701 havde hun endnu ikke givet møde på tinget, og Peder Rasmussen Fregerslev fremførte, om hun derfor ikke burde lide efter loven. Ugen efter mødte Hans Danielsen på tinget og tilkendegav, at hans hustru var ikke ved helbred, og to mænd vidnede, at de havde været hos hende, og at hun var svag, men så snart hun fik hendes helbred, skulle hun møde. I april året efter var hun endnu ikke "ved helbred", i hvert fald var hun ikke mødt op på tinget, hvorfor Peder Rasmussen den 10. maj 1702 stod frem på tinget og sagde, at han mente, at når hun ikke var mødt, burde hun lide efter loven, og dommen kom til at lyde, at hun skulle betale tre lod sølv, og hvis hun ikke inden seks uger havde rettet for sig, "må Peder Rasmussen lade hende gribe og fængsle, indtil hun havde gjort det", men så vidt er det nok ikke kommet, en sådan fængsling skulle Peder Rasmussen selv betale for, og så har han vel opgivet det, for hun mødte aldrig op.¹⁷³

1721 solgte Hans Danielsen et stykke havestedsjord, liggende norden for min iboende gård, og strækkende sig udi længde fra min gårds istrad til adelgaden fra Peder Rasmussens iboende gård til gården 36 alen sjællandsk mål". Køberen var købmand Peder Låsby i Århus, som havde fået bevilling til at drive kro i Borum. Kroen blev antagelig forpagtet ud, for senere at blive købt af Frisenborg, som derefter fæstede den ud til kromanden.¹⁷⁴

Hans Danielsens underskrift.

Karen Olufsdatter havde ligesom flere andre beholdt sine arveparter i Borum mølle. 1732 skrev Hans Danielsen skødet under på hendes vegne, da Frisenborg købte møllen. Sønnen Oluf Hansen overtog 1746 den anden halvpart af selvejergården. Han allerede i nogen tid havde været medejer.¹⁷⁵

400. JENS OLUFSEN, født i Borum omtrent 1683, død ugift sst., begravet 13. juni 1721. Jens Olufsen fik som sine søskende lovbud, når arveparterne i bondegodset i Borum blev handlet. Han døde ugift i 1721, og skifteretten mødtes i hans mor, enken Berete Jensdatters iboende gård i Borum, for at holde rigtig skifte og deling efter hendes sammesteds ved døden afgangne søn Jens Olufsen, imellem bemeldte hans efterladte mor og søskende, nemlig Peder Olufsen i Borum, Margrete Olufsdatter boende i Geding, Karen Olufsdatter gift med Hans Danielsen i Borum, Ellen Olufsdatter gift med Anders Jensen i Hasle, og Maren Olufsdatter 33 år gammel hjemme hos moderen. Den salig karl havde til gode her i boet efter skiftebrev af 11. november 1692 fædrene arv 15 sldl., og efter et tingsvidne i skifteforretningen efter hans afgangne stedfar Conrad Rindelev var anført 100 sldl. Udi bondeejet i Hans Danielsens gård var den salig karl tilfalden 28 sldl., og i den af enken påboende gård 6 sldl., som i alt blev til 149 sldl. Herfra gik skifteomkostningerne, så arven blev 148 sldl. 2 mark, der blev delt mellem arvingerne med 37 sldl. 8 sk. til hans mor, ligeså til broderen Peder Olufsen, og til hver af hans fire søstre 18 sldl. 1 mark.¹⁷⁶

401. MAREN OLUFSDATTER, født i Borum omtrent 1686, død sst., begravet 15. februar 1765. Gift i Borum 2. juli 1726 med Rasmus Pedersen Fregerslev, født i Borum, døbt 22. november 1702, død sst., begravet 1. februar 1765.

173. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1700 30/9, fol. 364, 8/12, fol. 377, 1701 12/1, fol. 380, 1702 10/5, fol. 436.

174. LAV. Frisenborg godsarkiv, adkomster.

175. LAV. Frisenborg fæsteprotokol 1746 14/12, fol. 154.

176. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1723 15/11, fol. 191.

Børn:

914. Oluf Rasmussen, døbt 8. december 1726, begravet 1. januar 1727.
 < 915. Berete Rasmusdatter, døbt 17. maj 1728.

Maren Olufsdatter fik allerede, da hun var barn, lovbud om salg af bondegodset i Borum i 1696 og 97.¹⁷⁷ Hun blev formodentlig boende hos sin mor Berete Jensdatter og stedfar Conrad Rindelev, som døde i 1723, mens hendes mor først døde i marts 1726. Den 12. december 1727 løste Maren Olufsdatter og hendes mand Rasmus Pedersen Fregerslev husbondhold på selvejergården, hvorved det gamle fjendskab mellem deres familier må siges helt at være ophørt.¹⁷⁸ Maren Olufsdatter solgte sin arvepart i Borum mølle i 1732, og hendes mand underskrev skødet på hendes vegne.

402. CHRISTEN CLEMENDSEN, født i Søften omtrent 1658, død sst., begravet 3. maj 1724. Gift omkring 1683, hans hustrus navn er ukendt, hun blev født omtrent 1648, død i Søften, begravet 28. februar 1718.

Børn:

- < 916. Jens Christensen, født omtrent 1689.
 917. Clemend Christensen, døbt 6. januar 1693.

Christen Clemendsens kone havde været gift før, for i skiftet efter deres søn Jens Christensen nævnes det, at denne havde en ældre halvsøster, som hed Inger Poulsdatter, hvis ældste datter hed Anne, Jens Christensens næstældste hed ligeledes Anne, og hans søn Jens, så med gammel opkaldeskik i tankerne hed Christen Clemendsens kone muligvis Anne Jensdatter.¹⁷⁹

1683 betalte Christen Clemendsen 30 rdl. i indfæstning for en hel gård i Søften, som Jens Jensen fradøde. Christen Clemendsen i Søften vidnede, at da han fæstede en hel gård sst., som salig Jens Jensen fradøde, skulle der gives til fæste 30 rdl., og i fogedpenge 8 rdl. Og gav han, da han fik fæstebrevet, 4 rdl. til Casper Hel. Nogen tid derefter kom Christen Clemendsen til Casper Hel på Hagsholm, og leverede han ham 3 rdl., som skulle være ydet for en fjerding smørlandgilde. Dem tog Casper Hel til sig og sagde, "god karl, dem skal du endnu give mig til de forrige penge til fogedpenge".

Clemend Christensen i Søften vidnede, at han var til stede to gange da han (sønnen) fæstede, og forskrevne penge blev lovet, og nogen tid derefter ved Michaeli tider kom Christen Clemendsen og Clemend Christensen til Hagsholm og havde 15 rdl. med sig, som han ville (have) betalt på fæstet, og da var Casper Hel ikke til stede, hvorfor de talte med Christen Blichfeld, og tilbød han fornævnte penge mod kvittering, men det ville Christen Blichfeld ikke, men viste dem til Tulstrup, hvor han sagde dem, Casper Hel var at finde.

Da de kom til Tulstrup, var Casper Hel færdig at gå til bords med sin hustru og Peder Poulsen. Så bad de ham om, "han ville annamme disse penge, at de kunne komme på hjemvejen. Så annammede da Casper Hel fornævnte penge af dem, og da pengene var annammet, begærede de kvittering, hvortil han svarede, Hør nu! mener de, jeg vil løbe fra dem for disse penge, endelig begærede de kvittering, så ville han intet svare, men Peder Poulsen sagde, I skulle ikke trænge manden så hart over, I skulle ingen tab lide, dermed måtte de lade dem nøje og tage deres vej".

Anders Clemendsen i Søften svor og vidnede, "at han samme gang korte Christen Clemendsen og Clemend Christensen, og var med i stuen på Tulstrup, og så det således tilgik,

177. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1696 26/2, fol. 27, 1697 1/9, fol. 150.

178. LAV. Frisenborg fæsteprotokol 1727 12/12, fol. 31.

179. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1730 17/3, fol. 219.

som af fornævnte Christen Clemendsen og Clemend Christensen vidnet er”.¹⁸⁰

Dette tingsvidne om ridefogdens dårlige hukommelse eller bevidste forsøg på snyd, ved ikke at give kvittering for betalingen, er det eneste, der er fundet om Christen Clemendsen.

403. PEDER CLEMENDSEN, født i Søften omtrent 1665, død efter 1741 i Hår, Haldum sogn. Gift i Haldum 3. juni 1701 med Anne Jensdatter.

Børn:

918. Karen Pedersdatter, døbt 29. april 1703.

919. Maren Pedersdatter, døbt 13. februar 1705, begravet 10. april 1729.

920. Anne Pedersdatter, døbt 21. april 1707.

921. Clemend Pedersen, døbt 16. december 1709, begravet 11. maj 1710.

< 922. Clemend Pedersen, døbt 22. februar 1711.

923. Niels Pedersen, døbt 10. december 1713.

Peder Clemendsen giftede sig til en selvejergård, for han betalte husbondhold 1719 af den gård i Hår, som han beboede, men da han allerede i 1701 blev gift med Anne Jensdatter, er denne indførsel sket i forbindelse med, at netop det år var det blevet pålagt godserne at have kopier af såvel fæste- som skiftebreve, og Peder Clemendsens husbondhold er indskrevet som et af de første i protokollen.¹⁸¹

Da Peder Clemendsens ældste datter blev døbt i 1703 og opkaldt efter sin farmor Karen Pedersdatter, var det hende, som bar barnet, og dets farfar Clemend Christensen var fadder. Hun bar også den næste datter, og både barnets farfar og farbroderen Anders Clemendsen var faddere, også ved de efterfølgende børns dåb var hans slægtninge fra Søften og Grundfør med som faddere hver eneste gang.

404. KAREN CLEMENDSDATTER, gift i Søften 30. juni 1695 med Søren Sørensen Væver fra Grundfør.

Karen Clemendsdatters mand Søren Sørensen var væver, og da kirkebogen fra Grundfør ikke er bevaret før 1814, er denne oplysning fundet i Haldum kirkebog, hvor hun, når hun var fadder, er indskrevet som Søren Vævers hustru, Karen Clemendsdatter af Grundfør. Om de havde nogen børn vides ikke, da der heller ikke er fundet skifter efter dem.

405. ANDERS CLEMENDSEN, født i Søften omtrent 1666, død sst., begravet 1. maj 1740. Gift 1. i Søften 5. september 1697 med Anne Rasmusdatter, født omtrent 1674, død sst., begravet 10. februar 1714. Gift 2. i Søften 22. juli 1714 med Anne Christensdatter, født omtrent 1664, død sst., begravet 26. maj 1740.

Børn i første ægteskab:

924. Maren Andersdatter, døbt 31. juli 1698.

< 925. Maren Andersdatter, døbt 6. juni 1706.

926. Clemend Andersen, døbt 2. april 1709, begravet 23. februar 1710.

< 927. Clemend Andersen, døbt 3. juli 1712.

< 928. Peder Andersen.

< 929. Dorte Andersdatter.

Da der i 1730 blev afhørt vidner for at klarlægge skyldsspørgsmålet, da Anders Clemendsens nevø Jens Christensen blev dræbt, sagde Maren Andersdatter, “at nogle dage efter om-

180. LAV. Frisenvold birks tingbog 1683 7/7, fol. 29.

181. LAV. Frisenborg fæsteprotokol 1719 6/4, fol. 3., 1741 1/4, fol. 119.

vundne klammeri i Søften kro, kom Søren Snedker i vidnets hus, da hendes far Anders Clemendsen kom til huset og "lukte" et lidet vindue op og spurgte, om Søren Snedker ikke var der inde, hvortil blev svaret jo, da sagde Anders Clemendsen til Søren Snedker, hvorfor har I således overfaldet manden Jens Christensen, eftersom han sad og talte intet til nogen, men hvad Søren Snedker svarede, kunne vidnet sig ikke erindre".¹⁸² Intet andet er fundet, som kan belyse Anders Clemendsens forhold, for da han døde, var han formodentlig aftægtsmand, siden der ikke er fundet noget skifte.

406. KNUD LAURITSEN, født i Borum omtrent 1686, død sst., begravet 19. april 1750. Gift 26. november 1719 i Framlev med Johanne Jensdatter, født i Labing, død i Borum.

Børn:

- 930. Maren Knudsdatter, døbt 29. juli, begravet 14. oktober 1725.
- < 931. Else Knudsdatter, døbt 1. januar 1728.

Knud Lauritsen har formodentlig fæstet sin faders gård i Borum, men da hans indfæstning ikke findes i Frisenborg fæsteprotokol, må det være sket før 1719. Om han i begyndelsen har været fæster af den hele gård, er uklart, men i 1733 blev hans bror Peder Lauritsen fæster af halvdelen af nr. 14, mens Knud Lauritsen på grund af armod og skrøbelighed oplod sin halvdel i 1737: - "Gør vitterlig, at jeg har sted og fæst, som jeg og herved til Niels Pedersen, barnfødt på mit gods udi Skåde by, steder og fæster den mig under grevskabet tilhørende halve gård i Borum by, som Knud Lauritsen hidtil har beboet, for armod og skrøbelighed kvitterer, og godvillig for fæsteren har opladt og frastået, og eller tilsammen under no. 14, er ager og eng hartkorn 7 td. 3 fjr., foruden halvdelen af 3 fjr. ager og engs hartkorn og kirkejord til Skivholme kirke, in allis, som fæsteren får at contribuere af og udi fæste bekommer 3 td. 4 skp. 3 fjr. hartkorn. På de vilkår, at fæsteren på sin livstid nyder samme halve gård, med al den tilliggende i by og mark til lovlig brugelighed og besiddelse, imod at han svarer 1736 årets resterende landgilde og arbejdspenge 9 rdl. 6 sk., og fra dato her efter udi rette tider betaler alle kongelige kontributioner, som nu er befalet, eller herefter påbudne vorder, samt landgilde efter jordebogen, der er 2 td. 4 skp. havre, 1/4 fjr. smør og for det øvrige penge 5 rdl. 6 sk., for hoveri giver 4 rdl. arbejdspenge, alt årlig til forfaldstid, og gøre rejse som sine naboer. Gårdens ejendom har han og tilbørlig at gøde, dyrke og konservere, husene forsvarlig at vedligeholde, besætningen og udsæden at tilsvare. Fyldestgøre og efterleve den med Knud Lauritsen indgangne skriftlig forening af dags dato. Intet af gårdens ejendom bortleje eller forkomme, retter sig efter hans kongelig majestæts allernådigste lov og forordninger, og viser sit herskab og fuldmægtig skyldigste lydighed, alt under fæstets forbrydelse. Udi indfæstning er mig betalt tyve rdl. Det til bekræftelse under min hånd og signet, Frisenborg den 9. marts 1737. C.G. Friis. Ligelydende fæstebrev, haver jeg bekommet, og der efter mig skal rette og forholde. Datum ut supra. Niels N.P.S. Pedersen.¹⁸³

407. MAREN LAURITSDATTER, født i Borum. Gift i Borum 27. juni 1706 med Rasmus Rasmussen Nårup i Yderup i Brabrand sogn født omtrent 1661, død sst., begravet 26. maj 1740 i Brabrand.

Børn:

- < 932. Jochum Rasmussen.
- < 933. Rasmus Rasmussen.
- < 934. Anne Rasmusdatter.
- < 935. Sidsel Rasmusdatter.

182. LAV. Galten-Hovbjerg, Vester Lisbjerg og Hasle herreders tingbog 1730 1/2, fol. 444.

183. LAV. Frisenborg fæsteprotokol 1737 9/3, fol. 91.

Maren Lauritsdatters dåb er ikke fundet i Borum kirkebog, men hun, hendes mand og børn er nævnt i skiftet efter broderen Knud Lauritsens datter Else Knudsdatter, som døde barnløs i Borum 1770.¹⁸⁴

Rasmus Nårups fæstebrev er bevaret i Lyngbygårds godsarkiv. Det lyder: "På hans kongelige majestæts, vores allernådigste arvekonning og herres vegne, har vi sted og fæst, så som jeg og hermed steder og fæster til Rasmus Rasmussen den gård i Yderup, som hans halvbror Jochum Jochumsen fradøde, står i bogen for 5 td. hartkorn, kan sås 2½ tønde rug, 3 tønder byg og 4 tønder havre. Hvilken forskreven gård bemeldte Rasmus Rasmussen med den derved befindende besætning seks bæster, tre køer, syv får, herefter må nyde hans livstid, når han udgifterne i rette tide svare, bygningen som består af 32 fag hus forsvarlig vedligeholder, så og al den stund han beviser sig hørig og lydig imod alle de, som over ham på hans kongelige majestæts vegne kan have at befale og ellers i alle måder retter sig efter loven og forordningerne. Til stedsmål betaler han de fem rigsdaler Jochum Jochumsen sidste session den 1. april 1700 skulle have erlagt. Det til stadfæstelse under vores hænder. Sessionen i Skanderborg den 5. oktober 1700. Som det haver behaget kongelig majestæt at afhænde den gård jeg underskrevne Rasmus Rasmussen i Yderup påboer, til sr. Johan Arendtsen til Lyngbygård, da hermed reverserer jeg mig til at efterleve i alle måder kongelig majestæts skøde på samme gård min livstid, tillige med dette fæstebrevs ligelydende, testerer jeg, og ombedet Niels Simonsen og Rasmus Nielsen på Lyngbygård, som kan læse og skrive, med skrift at underskrive". Der her tale om fornyelse af et ældre fæstebrev på en gård, der i 1700 var under krongodset.¹⁸⁵

408. PEDER LAURITSEN, født i Borum, døbt 11. maj 1694, død sst., begravet 8. april 1764. Gift i Framlev 20. juni 1729 med Maren Mortensdatter Munk, født i Vorgård i Framlev.

Børn:

936. Laurits Pedersen, døbt 30. april 1730.

937. Morten Pedersen, døbt 15. februar 1733.

< 938. Johanne Pedersdatter, døbt 3. juni 1736.

Peder Lauritsen blev i 1733 fæster af halvdelen af gård nr. 14 i Borum. Den forrige fæster er ikke nævnt, men den anden halvpart af samme gård var allerede fæstet ud til broderen Knud Lauritsen på et tidligere tidspunkt. De to gårde tilsammen havde nøjagtig samme størrelse, som den gård deres far Laurits Pedersen havde været fæster af, til han døde i 1728, og det må formodes, at Peder Lauritsen har drevet gården for sin mor, indtil han selv fik fæstebrev på den. Fæstebrevet, der er udstedt af Frisenborg, indledes sådan: "Peder Lauritsen af Borum steder og fæster halvparten af den mig i Borum tilhørende bondegård nr. 14, som han iboer, og på (dvs. hvoraf) den halve part består af 3 td. 4 skp. 3 fjr. hartkorn".¹⁸⁶

409. TOMAS ERIKSEN OVERGÅRD, født i Borum omtrent 1664, død i Lillering, begravet 7. april 1722 i Framlev. Gift før 1687 med Elisabeth Christensdatter, født omtrent 1654, død i Lillering, begravet 28. april 1724 i Framlev.

Børn:

< 939. Peder Tomasen, født før 1694.

< 940. Jens Tomasen, døbt 6. oktober 1695.

941. Christen Tomasen, født omtrent 1687, begravet 7. januar 1703.

184. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1770 3/2, fol. 14.

185. LAV. Lyngbygårds fæstebreve 1700 5/10 (1720)

186. LAV. Frisenborg fæsteprotokol 1733 30/6, fol. 59.

Tomas Eriksen Overgård var fæster under Århus stifts provsti, og han og hans hustru Elisabeth Christensdatter er nævnt i kop- og ildstedsskatten 1690.¹⁸⁷ Tomas Eriksen var fæster af en gård, hvoraf indtægten gik til provsten i Hasle herred.: "Laurits Thura, sognepræst til domkirken i Århus og provst udi Hasle herred, kendes og gør hermed vitterligt, at såsom Tomas Eriksen i Lillering, som beboer en gård sammesteds, søger, prælaten til bemeldte Århus domkirke, pro officiis tilliggende, hos mig, har beklaget sig, at han en del formedelst anden svagheit, samt påtrængende alderdom befinder sig afmægtig til at besidde herefter al gården, som han påboer, og den derefter tilliggende avling forsvarligen at forestå, og der af tilkommende at svare, hvis deraf årligen at svares bør, og derfor af mig ustandselig har været begærende, at jeg ville den halve gård med dets tilliggende avling stede og fæste til hans ældste søn Peder Tomasen.

Da haver jeg hermed sted og fæst bemeldte hans søn halvdelen af bemeldte gård i Lillering, som hans fader Tomas Eriksen nu beboer, tillige med halvdelen af alt hvis samme gård med rette tilligger og af alders tid tillagt haver, af hvad navn det og være kan, med efterfølgende vilkår, at Peder Tomasen kontributionen, som udi freds eller fjendes tider påbudet vorder, så vidt samme gårds halvdel kan betræffe, så og at han årlig udi rette tid forsvarlig yder mig eller efterkommere ved dette kald halvdelen af den landgilde, som bemeldte gård udi jordebogen er ansat for, item holder den halve del af bemeldte gårds bygning ved lige og i gode hævd. Og til hvis arbejde eller tjeneste ham af mig eller efterkommere billigen bliver påbudet, hørsommelig og uden nogen vægring indfinder sig, og ellers intet i nogen måder efterlader af alt det, som ham så vidt samme halve gård og dets tilliggende efter loven tilkommer at gøre under hans stedsmåls forbrydelse.

Hvorimod dette også af mig, så vidt min person angår, er ham tilsagt og lovet, at hvis jeg her ved stedet skulle overleve hans fader Tomas Eriksen, og han da befinder sig selv og befindes dygtig til at antage og fæste den anden halve del med dets tilliggende, som ved faderens død bliver ledig, at den da frem for nogen anden ham skal blive stedt og fæstet. Det til vitterlighed og ovenskrevne vilkår har jeg dette fæstebrev med egen hånd underskrevet og mit signet derhos undertrykt. Århus den 12. februar 1711. L. Thura.

Oven bemeldte fæstebrev, som er fornyet på sin rette sort papir, som er mig givet, skal jeg i alle måder holde mig efterrettelig. P.T.S."¹⁸⁸ Det blev ikke Peder Tomasen, der fæstede den anden halve gård, for efter Tomas Eriksens død blev hans anden søn Jens Tomasen fæster af sin fars halve gård.

410. JENS ERIKSEN, født i Borum omtrent 1668, død i Tilst, begravet 25. januar 1742. Gift 27. december 1692 i Borum med Maren Lauritsdatter, født omtrent 1667, død i Tilst, begravet 12. juni 1748.

Børn:

- < 942. Kirsten Jensdatter, døbt 22. september 1692.
- 943. Maren Jensdatter. døbt 25. april 1697, begravet 6. august 1699.
- 944. Maren Jensdatter, døbt 26. marts, begravet, 26. juli 1699.
- 945. Erik Jensen, døbt 13. august 1700.
- 946. Laurits Jensen, døbt 19. marts, begravet 12. juli 1702.
- 947. Laurits Jensen, døbt 29. april, begravet 17. maj 1703.
- 948. Laurits Jensen, døbt 6. juli, begravet 12. oktober 1704.
- 949. Laurits Jensen, døbt 15. november 1705, begravet 17. januar 1706.
- 950. Niels Jensen, døbt 28. februar 1706.
- 951. Laurits Jensen, døbt 28. juli, begravet 1. december 1709.

187. RA. Skanderborg-Åkær amtens ekstraskatteregnskab 1690.

188. LAV: Århus stifts provstis fæsteprotokol 1711 12/2.

Der blev lyst for Jens Eriksen og Maren Lauritsdatter første gang den første søndag i advent, 27. november 1692, i Borum kirke, og da blev det nævnt, at han var Erik Pedersens søn. Ud fra en undersøgelse i Borum, Tilst og Framlev kirkebøger af hvem, der var faddere ved Jens Eriksen og hans søskendes børns dåb, kan slægtskabet yderligere belyses, idet Jens Eriksens brødre fra Borum, Labing og Lillering i flere tilfælde var faddere ved barnedåb hos ham og Maren Lauritsdatter i Tilst.

Ved barnedåben i 1697 var barnets farfar Erik Pedersen fra Borum fadder. Anders Eriksen fra Labing var fadder i 1703, 1704 og 1705. Tomas Eriksen (Overgård) i Labing var fadder i 1704 og 1705. Peder Eriksen fra Borum var fadder i 1705. Desuden nævnes ved flere lejligheder lidt fjernere slægtninge fra Borum som faddere.

411. ANDERS ERIKSEN, født i Borum omtrent 1669, død i Labing i Framlev sogn, begravet 24. april 1758. Gift i Årslev 30. maj 1699 med Anne Mikkelsdatter, død i Labing, begravet 20. august 1758 i Framlev.

Børn:

- < 952. Mikkil Andersen, døbt 5. december 1700.
- 953. Maren Andersdatter, døbt 12. marts 1701.
- < 954. Mette Andersdatter, døbt 14. april 1705.
- 955. Erik Andersen, døbt 8. maj, begravet 28. august 1707.
- 956. Niels Andersen, døbt 25. november 1708, begravet 25. april 1717.
- < 957. Erik Andersen, døbt 1. januar 1711.
- 958. Peder Andersen, døbt 27. december 1714.
- < 959. Kirsten Andersdatter, døbt 14. november 1717.
- < 960. Anne Andersdatter, født mellem 1718 og 1721.
- < 961. Niels Andersen, døbt 24. juli 1724.

Anders Eriksens søskende, Tomas Eriksen fra Lillering, Peder Eriksen fra Hørslevboel, Karen Eriksdatter fra Borum og deres ægtefæller var med som faddere flere gange ved Anders Eriksens mange børns dåb i Framlev kirke, og hans kone Anne Mikkelsdatter var gudmor for svigerinden Karen Eriksdatters barn Maren, der blev døbt i Borum midfaste søndag 1703.

Anders Eriksen og Anne Mikkelsdatter havde endnu en datter, hvis dåb ikke er indført i kirkebogen. Hun hed Anne Andersdatter, hendes identitet er bevist ved at hendes søn, Søren Nielsen født i Lyngby 1757, og hans tilkommende kone måtte søge bevilling for som nært beslægtede at kunne blive gift. Hun var nemlig hans moster Kirsten Andersdatters datterdatter Maren Pedersdatter, født 1741 i Skibby, som vist på tavlen. næste side¹⁸⁹

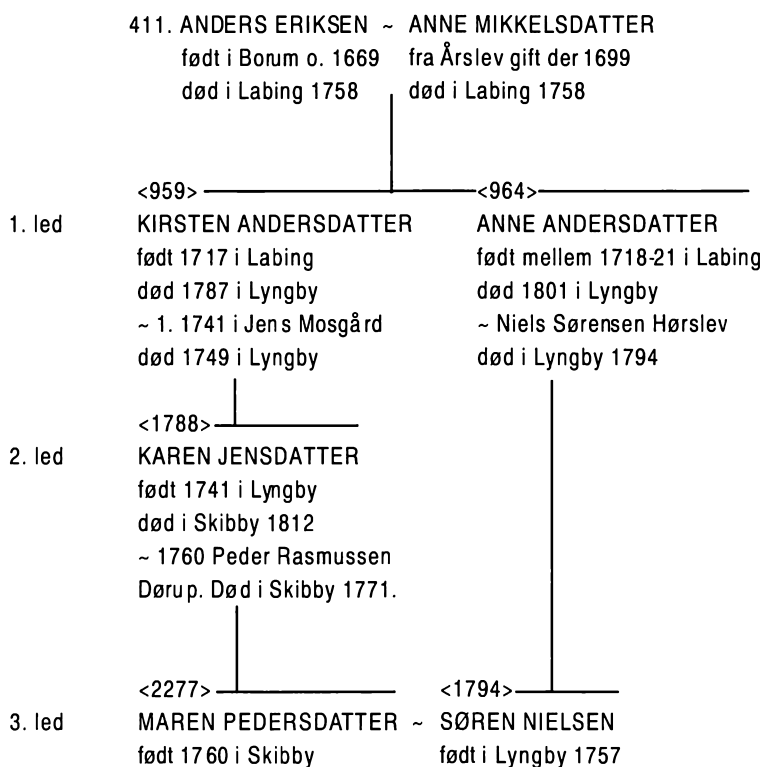
412. KAREN ERIKSDATTER, født i Borum omtrent 1669, død sst., begravet 16. januar 1770. Gift 8. november 1702 i Borum med Niels Jensen, født i Framlev omtrent 1662, død i Borum, begravet 9. februar 1722.

Børn:

- < 962. Peder Nielsen Borum, døbt 23. august 1701.
- < 963. Maren Nielsdatter, døbt 18. marts 1703.
- < 964. Anne Nielsdatter, født omtrent 1707.
- 965. Jens Nielsen, døbt 1. december 1710.

Karen Eriksdatters mand Niels Jensen var fra Framlev, hvor hans far Jens Andersen og mor Maren Danielsdatter fik skøde på en selvejergård i 1682, og som de og deres børn, her

189. Meddelt af Jens Rotne.

iblandt Niels Jensen i Borum, solgte til broderen Daniel Jensen i 1707.¹⁹⁰ Selvom Niels Jensen blev selvejer af en halv gård i Borum på 3 td. 1 skp. 1 fjr., er der ikke blevet holdt skifte efter hans død, formodentlig fordi han allerede da var aftægtsmand, idet hans ældste søn Peder Nielsen i 1720 betalte husbondehold for gården, som var nedbrændt nogle år før.¹⁹¹

Karen Eriksdatter var 101 år gammel, da hun døde, og præsten skrev om hende i kirkebogen, at hun havde efterladt sig 60 børn, børnebørn og børnebørns børn, og hendes ældste datter, Peder Jespersens enke, da var i sit næsten fyldte 68de år.

413. PEDER ERIKSEN, født i Borum omtrent 1671. Gift 1. 1. maj 1700 i Borum med Anne Rasmusdatter, født i True i Brabrand sogn omtrent 1676, død i Borum, begravet 15. juni 1701. Gift 2. 31. januar 1702 i Harlev med Kirsten Pedersdatter Kå, født i Skibby i Harlev sogn omtrent 1683, død i Borum, begravet 17. januar 1703. Gift 3. i Framlev 2. december 1703 med Anne Rasmusdatter Overgård, født i Lillering i Framlev sogn omtrent 1684, død i Borum, begravet 8. maj 1742.

Barn i første ægteskab:

< 966. Anne Pedersdatter, [døbt 29. maj 1701].

Barn i andet ægteskab:

967. Kirsten Pedersdatter, døbt 1. januar 1703.

Barn i tredje ægteskab:

968. Erik Pedersen, døbt 16. august 1705, begravet 22. august 1706.

Peder Eriksens første kone var datter af Rasmus Nielsen og Anne Pedersdatter i True. Hun var enke efter Jens Jespersen, og da han var beslægtet med Peder Eriksen, fik de kongelig

190. RA. ADK.1767 gård nr. 80 skøde nr. 2 1682 25/10, og nr. 3. 1707 11/5.

191. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1720 13/11, fol. 93.

tilladelse til at blive gift.¹⁹² Det var også Rasmus Nielsen fra True, der var hendes lavværge, da Jens Jespersens arvinger solgte deres parter i gården til hendes nye mand og hende.¹⁹³

Peder Eriksens anden kone Kirsten Pedersdatters forældre var Peder Danielsen Kå og Anne Rasmusdatter i Skibby. Hun døde i barselsseng efter sit første og eneste barns fødsel, og den lille pige blev kaldt Kirsten efter sin mormor, eller efter sin egen mor.

Også den første hustru Anne Rasmusdatter døde kort tid efter sit barns fødsel. Det er måske den dåb, der er indført i kirkebogen: "Første søndag i trinitatis Anne Rasmusdatters barn Anne". Hverken faderen eller faddere er nævnt. At Peder Eriksen havde denne datter, oplyses nemlig ved skiftet efter hans tredje hustru, som ingen livsarvinger havde: "Søren Mikkelsen af Herskind, der haver til ægte Peder Eriksens datter ved den første hustru Anne Rasmusdatter ved navn Anne Pedersdatter, gav til kende at bemeldte hans hustru var tilfalden halvdelen af denne gårds bondeje til arv efter sin moder, og derfor begærede han samme forlods udtaget.

Skifteforvalteren måtte herpå til bevis fremæske det efter enkemanden Peder Eriksens første hustru udstedte skiftebrev, men da Peder Eriksen foregav, "at samme skiftebrev for ham var blevet borte, og at det var over 40 år siden, skiftet af regimentskriver Holmer var holdt, måtte skifteforvalteren lade Søren Mikkelsens præntion bero til den nærmere bevises".

Skiftet blev, som sagt holdt efter Peder Eriksens tredje kone. Der var et forholdsvis beskedent bohave af træ, lidt kobber, tin, jern, og en del sengetøj, og den afdøde havde i levende live givet sit tøj til to af sine arvinger. Der var temmelig mange dyr, og den del af gården, der var selveje, blev vurderet til 100 rdl., så der i alt var værdier for 310 rdl. 5 mark 11 sk. Foruden selvejdelen havde Peder Eriksen et kirkeboel i fæste, og de fæstede huse skulle repareres, ligesom der til hele gården blev modregnet, hvad der skulle være af dyr, sædekorn og redskaber. Udgifterne blev 282 rdl. 3 mark 11 sk.

Efter Søren Mikkelsens begæring blev skiftet udsat i seks uger, "til hvilken tid han sådan et krav med lovlig skiftebrev har at bevise, om han sig deraf agter at citeres". Da sagen igen blev taget opæskede skifteforvalteren igen det gamle skiftebrev af Søren Mikkelsen, "men da han ikke endnu har kunnet bringe det til veje, og der foruden erklærer, at han ikke af den årsag (fordrer) skiftet længere opsat, blev det hans egen sag, om han derved taber, hvad han formener sig at være berettiget".¹⁹⁴

414. MAREN PEDERSDATTER, født i Borum omtrent 1688, død i Årslev, begravet 12. juni 1754. Gift i Borum 10. august 1710 med Niels Mikkelsen Hovgård, født omtrent 1678, død i Årslev, begravet 2. september 1733.

Børn:

< 969. Mikkil Nielsen, døbt 1. december 1709.

< 970. Kirsten Nielsdatter, døbt 2. marts 1714.

971. Sidsel Nielsdatter, døbt 25. marts 1717, begravet 31. august 1742.

< 972. Niels Nielsen, døbt 9. juni 1720.

< 973. Anders Nielsen, døbt 18. juli 1723.

< 974. Peder Nielsen, døbt 14. juli 1726.

< 975. Apelone Nielsdatter, døbt 28. november 1728.

976. Karen Nielsdatter, døbt 16. august 1733, begravet 3. juli 1748.

Anno 1733 onsdag den 30. september indfandt skifteretten sig i Årslev udi salig Niels Mikkelsens stervbo for at holde registrering, skifte og deling efter forberørte Niels Mikkelsen, imellem den efterlevende enke Maren Pedersdatter og deres tilsammen avlede og endnu

192. LAV. Århus bispearkiv, ægteskabsdispensation 1700 17/1.

193. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1700 14/4, fol. 335, 5/5, fol. 340.

194. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1742 13/12, fol. 142.

levende ni børn, Peder 26 år, Mikkel 24 år, Niels 14 år, Anders 10 år, Peder 6 år og Karen 18 år, Sidsel 16 år, Apelone 5 år, Karen 8 uger, og var da nærværende enken Maren Pedersdatter med bror og lavværg Rasmus Pedersen i Borum, samtlige børn og deres farbror, og de umyndiges fødte formynder Mogens Mikkelsen, boende i Skibby i Harlev sogn.

Selvom indboet blev registreret og vurderet, blev der ikke tale om et egentligt skifte. Boets samlede værdi var 204 rdl. 2 mark 15 sk., da udgifterne var trukket fra, blev der igen til beholdning 27 rdl.

“Og som enken efter tilspørgsel både fremdeles agter at blive ved gården og svare høje og nådige herskab, hvad påstået er, og efter billighed og ret fremdeles kan fordres, samt i fremtiden, når børnene kommer til brød og næring og opnår deres fuldmyndige tid, forsikrer at fornøje og betale dem for den herud inden meldte arvepart”.¹⁹⁵

Efter herskabets begæring havde Maren Pedersdatters arvinger den 14. juni 1754 været til stede i “Årslev by udi stervboet efter vores salig mor Maren Pedersdatter og i venlighed og kærlighed afgjort skiftet efter hende således som følger:

“Tilstår jeg Peder Nielsen fra Tilst på egne, Johan Madsen på Årslev (*fejlskrivning for Harlevholm*) på min hustru Kirsten Nielsdatters vegne og Mikkel Nielsen i Årslev på egne vegne, at have bekommet og er fuld fornøjet med den udflyning, som os af vores salig mor er givet, og derfor ej videre arv påstår og forlanger, men derfor hermed giver vore øvrige søskende fuldkommen afkald og kvittering.

Da med høje herskabets tilladelse, vores kære bror og svoger Niels Nielsen gården har fået i fæste, har han i vores overværelse med sine øvrige søskende om deres tilkommende mødrene arv følgende forlig og forening indgået, at betale ved gårdens tiltrædelse til sine øvrige søskende udi arv til broderen Anders Nielsen 20 sldl., siger tyve slette dalere og forsvarlige sengeklæder til en seng. Søsteren Apelone Nielsdatter, som ej har fået nogen løn, og i gården fortjent som en pige 50 slette dalere, siger halvtredsindstyve slette dalere, et sengested med forsvarlige sengeklæder, som hende, når forlanges, imod afkald af hende og kurator Rasmus Nielsen i Borum, skal vorde udbetalt og leveret, og som denne forening af os samtlige underskrevne søskende med høje herskabets nådigst os givne tilladelse, er sket i kærlighed og venlighed i overværelse af Rasmus Fregerslev og Niels Pedersen af Borum”, og de sluttede med at bede om, at få aftalen indskrevet i skifteprotokollen, hvorefter den blev underskrevet af dem og de to vitterlighedsvidner fra Borum.¹⁹⁶

415. ANNE PEDERSDATTER, født i Borum omtrent 1690, død i Pannerup, begravet 2. marts 1759 i Trige. Gift 1. med Niels Pedersen, død i Pannerup, begravet 19. juni 1729 i Trige. Gift 2. 24. september 1730 i Trige med Rasmus Sørensen Kankbøl, født omtrent 1697, død i Pannerup, begravet 30. december 1761 i Trige.

Børn i første ægteskab:

< 977. Anne Nielsdatter, døbt 9. august 1711.

< 978. Peder Nielsen, døbt 1. november 1712.

979. Mette Nielsdatter, døbt 5. maj 1715, begravet 14. maj 1719.

980. Rasmus Nielsen, døbt 29. august 1717, begravet 18. september 1718.

< 981. Apelone Nielsdatter, døbt 10. april 1719.

< 982. Mette Nielsdatter, døbt 6. april 1722.

< 983. Peder Nielsen Fregerslev, døbt 8. juli 1725.

984. Niels Nielsen, døbt 20. november 1729.

Barn i andet ægteskab:

< 985. Søren Rasmussen, døbt 10. februar 1732.

195. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1733 30/9, fol. 348.

196. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1754 14/6, fol. 420.

Anne Pedersdatter er født nogle år før Borum kirkebog begynder. Hun kendes fra Framlev herreds tingbog, fordi hendes stedfar, Peder Rasmussen Fregerslev i 1706 blev stævnet til tinget, fordi hans hustru Apelone Nielsdatter og hendes datter Anne Pedersdatter havde udspredd rygter om, at der var blevet stjålet byg i Oluf Jespersens lade om natten.¹⁹⁷

Den 11. juli 1729 blev der holdt skifte efter afgangne Niels Pedersen i Panderup, til deling mellem hans efterladte enke Anne Pedersdatter, og deres børn to sønner og 3 døtre, Peder Nielsen 17 år, Peder Nielsen den yngre 4 år, Anne Nielsdatter 18 år, Apelone Nielsdatter 10 år og Mette Nielsdatter, som var 7 år gammel. På enkens vegne mødte Laurits Sørensen fra Panderup, og for børnene deres pårørende Tomas Sørensen af Elev.

Registreringen indledes med vurdering af gårdens besætning, som var 210 rdl. 2 mark 4 sk. værd. Dernæst blev 88 lod sølvtøj vurderet til 44 rdl. Der var en kande med den salig mands og kones navn på og årstal 1695, et stort bæger med navn J.P.F.H og årstal 1705, et mindre bæger med den salig mands og efterladte kones navn og årstal 1728, fire nye skeer med samme navn og årstal, fire ældre skeer med navn P.P.S.B og årstal 1685 og et par skospænder. De ældste skeer må have tilhørt Peder Pedersen Borum, som var Anne Pedersdatters far.

Derefter blev kedler og fyrfade af kobber, kedler og lysestager af messing samt tinservice vurderet. Kakkellovnen var en vindovn. Møblerne bestod af bord og både nye og gamle bænke, stole, et hængeskab og et skab der var malet forpå, kister og skrin både malede og umalede, en seng uden og en med himmel af forskellig slags træ. Derpå følger en lang liste med sengetøj og linned. Den salig mands gangklæder var 11 rdl. 4 mark 9 sk. værd, men der var ikke særlig meget, en skindvest havde 34 sølvknapper, en trøje af rødt klæde nitten sølvknapper og et par skindbukser seks små sølvknapper, resten var gammelt, og da skjorter og strømper slet ikke nævnes, har det næppe været alt hans tøj.

Enken berettede, at for en del år siden fik Rasmus Pedersen, nu boende i Koldens mølle i Adslev sogn, 20 sldl. af hendes salig mand at låne, hvoraf der restede næsten 14 sldl., og det var meget mere, end pantet var værd, så det kunne ikke føres til indtægt. Den salig mands bror Rasmus Pedersen Hjortshøj i Århus havde udgivet en obligation, dateret 24. september 1706, lydende på 133 rdl. 2 mark. Der var dog blevet afskrevet flere beløb, så der nu resterede 44 sldl., men der var ikke givet noget i pant, og han var død for lang tid siden, og hans enke, der siden blev gift med Rasmus Jensen skomager i Århus, og da de ej er af nogen synderlig stand, blev beløbet noteret som uvis indtægt.

Endvidere angav enken, at "hun tillige med to søstre arvelig er tilfalden efter deres salig far, som boede og døde i Borum, halvparten af det bondeeje i den gård i Borum, som hendes mor, der har til ægte Peder Rasmussen Fregerslev, påboer". Værdien kendte hun ikke, og da der ikke fandtes nogen lodseddel derpå, skulle det undersøges nærmere. Dernæst fremlagdes et skøde af 22. juni 1714 på halvparten af kongelig majestæts korn- og kvægtiende af Ulsted sogn, hvoraf stervboet tilkom den fjerde part. Købesummen havde været 150 rdl., der blev ført til indtægt. Formuen blev i alt 619 rdl. 13 sk.

Det var derefter lykkedes for enken at få indkrævet nogle af boets tilgodehavender, så beløbet blev på lidt mere end 647 rdl. De fleste af gårdens bygninger fandtes i forsvarlig stand, dog skulle et af husene repareres for 20 rdl. Besætningen skulle være 100 rdl. værd, så med hvad der ellers skulle forblive ved gården, blev udgifterne på 163 rdl. 5 mark, så der til deling blev 483 rdl. 1 mark 13 sk.

I skiftet, der blev holdt efter Anne Pedersdatters død i 1759, kaldtes hendes efterlevende mand Tomas Sørensen, men her er der tale om en fejl ved indskrivningen af skiftebrevet, idet han senere i samme skifte kaldes ved det rigtige navn Rasmus Sørensen. Anne Pedersdatter efterlod sig seks børn, de ældste, født i det første ægteskab med Niels Pedersen, var Peder Nielsen, som boede i Kvottrup, Peder Nielsen den yngre i Borum, Anne Nielsdatter gift med Jens Olufsen i Haldum, Apelone Nielsdatter i ægteskab med Søren Poulsen og Mette Niels-

197. LAV. FramlevGern og Sabro herreders tingbog 1706 9/6, fol. 235.

datter i ægteskab med Peder Poulsen i Elev, samt en søn Søren Rasmussen på 27 år avlet i andet ægteskab med fornævnte efterlever Rasmus Sørensen.

Inden registreringen blev begyndt, fremlagdes et afkaldsbrev: Kendes vi underskrevne Peder Nielsen i Kvottrup, Peder Nielsen den yngre i Borum, Apelone Nielsdatter i ægteskab med Søren Poulsen i Hjortshøj, Mette Nielsdatter i ægteskab med Peder Poulsen i Elev og Anne Nielsdatter i ægteskab med Jens Olufsen i Haldum, at vores kære stedfar Rasmus Sørensen i Panderup har fuldkommen til fornøjelse betalt alt, hvis vi udi fædrene og mødrene arv kunne tilfalde, så vi ej i nogen måde har at påstå eller fordre, men her ved dette vores afkald og kvittering vil have velbemeldte vores kære stedfar Rasmus Sørensen og hans arvinger for os og vores arvinger kravesløs holden, i alle måder. Dette til bekræftelse har vi på egne og hustruers vegne egenhændig underskrevet.¹⁹⁸

416. SIDSEL PEDERSDATTER, døbt i Borum 10. december 1693, død i Pannerup, begravet 25. april 1775 i Trige. Gift 1. i Borum 25. juni 1713 med Niels Knudsen, født omtrent 1673, død i Pannerup, begravet 16. februar 1716 i Trige. Gift 2. i Trige 13. juni 1717 med Laurits Sørensen, død i Pannerup, begravet 18. februar 1742 i Trige.

Børn i første ægteskab:

986. Kirsten Nielsdatter, døbt 8. januar 1714.

987. Sidsel Nielsdatter, døbt 1. november 1716.

Børn i andet ægteskab:

< 988. Karen Lauritsdatter, døbt 21. november 1717.

< 989. Apelone Lauritsdatter, døbt 27. december 1720.

< 990. Niels Lauritsen, døbt 26. september 1723.

< 991. Sidsel Lauritsdatter, døbt 1. november 1726.

< 992. Anne Lauritsdatter, døbt 2. juli 1733.

Anno 1742 17. april er mødt udi Pannerup i salig Laurits Sørensens stervbo, "for at holde registrering og vurdering samt skifte og deling efter den salig mand mellem hans efterladte enke Sidsel Pedersdatter på den ene side og deres tilsammen avlede børn nemlig Apelone Lauritsdatter 21 år, Niels Lauritsen 18 år, Sidsel Lauritsdatter 15 år, Anne Lauritsdatter 9 år og deres salig datters barn Anders Sørensen tre år på den anden side, som da var til stede enken på egne vegne tillige med hendes broder Rasmus Pedersen af Borum som lavværge, Niels Lauritsen på egne vegne såvel som formynder for den yngste datter Anne Lauritsdatter". Som formynder for Apelone og Sidsel Lauritsdatter mødte Rasmus Sørensen sst., og på den første mands dattersøns vegne var dennes fader Søren Andersen af Kankbølle i Hjortshøj sogn til stede.

Ved registreringen af indboet lægger man mærke til, at der mellem møblerne var et af de såkaldte femrumsskabe, det var delvis af fyrretræ og egetræ og med fem låger. Der var service af tin, bestående af fem fade, syv tallerkener og en smøræske.

Den salig mands gangklæder, en grå klædeskjole, en grå vadmels kjole, en gammel rød skarlagens trøje med 28 sølvknapper, en skindvest med 42 sølvknapper, et par gamle grå klædes bukser, et par gamle skindbukser, i alt vurderet til 10 rdl. 1 mark 12 sk. De øvrige klæder var ikke af nogen værdi, og blev ikke anført, men med samfrændernes samtykke overladt til sønnen. Et sølvbæger, to mindre sølvbægre og 6 sølvskeer vejede tilsammen 32 lod à 3 mark, 16 rdl. Gårdens dyr blev vurderet til 164 rdl. 3 mark. Skiftet blev igen behandlet den 8. maj 1742, hvor blev et skøde på en "aparte indkøbt skovspart, Præsteskovten kaldet, eftersat, og takseret for 66 rdl. 4 mark.

Angående bondeskylden, som formenes at være her i gården, men ej kan forevises noget for, hvori det består, og ej heller derfor for noget kan blive takseret". Skulle der fremkomme

198. LAV. Bidstrup skifteprotokol 1729 11/7, fol. 128, 1759 4/5, fol. 77.

lovgyltige adkomster og beviser på samme bondeeje, skulle Niels Lauritsen, som havde gården i fæste efter sin far, betale enhver sin andel af selvejet, som de kunne være berettiget til efter deres far. Desuden blev der fremlagt et skøde, som var udgivet af hr. justitsråd Oluf Krabbe til Bjerre, Nandrup og Skårupgård til Niels Pedersen og Niels Knudsen her af Panderup på Ulsted sogns kongetiende, der dette stervbo tilhører, og bliver anført til 150 rdl., så der i alt var værdier for 566 rdl. 4 mark 4 sk. Udgifterne androg 170 rdl. 3 mark, så der blev 395 rdl. 1 mark 4 sk. til deling mellem arvingerne.

“Søren Andersen af Kankbølle erklærede sig at have bekommet så meget til medgift med hans salig hustru, (som er) de andre arvingers søster, at hendes efterladte barn, hans søn ikke kan tilfalde noget efter hans moders far, men de øvrige arvinger det alene efter den salig mand at beholde”. “Så efterdi at sønnen Niels Lauritsen allerede tilforn har fået gården i fæste, så påstår enken, at (det) hun for sin part tilfalder her i stervboet, må blive udlagt Ulsted sogns kongetiende, som for hende er blevet tilstået, og findes forhen takseret for 150 rdl. Tillige med det øvrige udi den indkøbte skovspart, Præsteskovens kaldet, der beløber sig til 48 rdl. 10 sk. Her udi enken da er fyldestgjort for kapitalens summa, hun efter hendes salig mand tilfalder”. Broderlodden blev på 79 rdl. 1 mark 7 1/5 sk., og de tre søsterlodder på hver 39 rdl. 3 mark 11 3/5 sk.¹⁹⁹

417. MAREN JESPERSDATTER, født i Borum omtrent 1684, død sst., begravet 29. december 1758. Gift 11. november 1703 i Borum med Tomas Sørensen, født i Borum omtrent 1663, død sst., begravet 20. juli 1740.

Børn:

- 993. Erik Tomasen, døbt 5. april 1706.
- < 994. Kirsten Tomasdatter, døbt 22. januar 1708.
- < 995. Jesper Tomasen, født omtrent 1713.
- 996. Søren Tomasen, født 22. april 1715, begravet juli 1742.
- < 997. Anne Tomasdatter, døbt 20. marts 1718.
- < 998. Rasmus Tomasen, døbt 14. april 1721.
- 999. Jens Tomasen, døbt 9. april 1724, begravet 7. januar 1726.
- <1000. Oluf Tomasen, døbt 9. februar 1727.
- 1001. Kirsten Tomasdatter, døbt 18. maj 1730.

1743 den 25. juni indfandt skifteforvalteren sig i Borum for der at holde skifte og deling mellem afgangne Tomas Sørensens efterladte enke Maren Jespersdatter og deres i ægteskab sammen avlede børn, som er Kirsten Tomasdatter gift med Simon Hansen i Javngyde, Jesper Tomasen 30 år, Rasmus Tomasen 21 år, Oluf Tomasen 16 år, Anne Tomasdatter 24 år, Kirsten Tomasdatter 12 år. Ved skiftet var overværende enken med tiltagen lavværge sr. Jens Andersen Tilst af Borum, såvel som Jesper Tomasen på egne og sine øvrige søskendes vegne, som født formynder og værge.

Der var tre forskellige slags borde, et fyrretræsskab, tre kister, fire sengesteder, de to med stolper. En af sengene havde trykt blomstermønstret sengeklæde og omhæng, mens de tilsvarende dele i en anden seng var grønne. Sengetøjet var over- og underdyner samt hovedpuder af olmerdug, hamp, uld og bolster, nogle af dem med striber i flere forskellige farver. Mellem forskelligt husgeråd ses otte trætallerkener og tre rokke, hvoraf den ene var gammel. Som det ofte ses, er alle ting af metal nedskrevet for sig delt op i kobber og messing, hvoraf der var flere kedler, et par lysestager, et bækken, et sengebækken. Derefter nævnes forskelligt husgeråd og værktøj af jern, syv tintallerkener, fire tinfade, en saltsirken samt en kobbertragt. Endelig blev et kobberfyrfad, fire sølvskeer, et sølvbæger og til slut en beslagen vogn og andre redskaber vurderet. Der var værdier for 332 rdl. 5 mark 6 sk.

199. LAV. Bidstrup skifteprotokol 1742 17/4, fol. 226.

Besætningen bestod af tre øg, to heste og fire plage, fire køer, tre studnød, to kvier, to ungnød, tyve får, fem svin og to spædkalve. Der skulle fradrages 20 rdl. til reparationer, besætningens værdi skulle være 72 rdl., som med værdien af redskaber og forfalden landgilde, skatter og skifteomkostninger blev til 134 rdl. 8 sk., så der blev 198 rdl. 1 mark 8 sk. til deling. Pengene skulle blive stående i gården hos moderen, og den ældste søn Jesper Tomasen vilde drive den for sin mor, idet hun havde i sinde at oplade stedet til ham. Arven skulle så udbetales til drengene, når de blev myndige, og til pigerne, når de blev gift. "Enken med bemeldte hendes søn Jesper tillagde de to her på stedet værende pigebørn, foruden hvad de herefter tilkommer, når de ved ægteskab bliver forsynet, hver en seng med behørende klæder så god som 12 rdl., og der foruden, om hendes datters mand i Javngyde, som hun beretter at have nydt mere end fyldest imod sine andre søskende, giver afkald for sin kones arv, skal hjemmeværende pigebørn til lige deling have hendes part, da enhver af dem nyder 16 rdl. 3 mark 3 sk. foruden den anførte seng".²⁰⁰

418. PEDER JESPERSEN, født i Borum omtrent 1688, død sst., begravet 25. januar 1756. Gift i Borum 14. juni 1722 med Maren Nielsdatter, født sst., døbt 18. marts 1703, død sst., begravet 27. august 1777.

Børn:

- < 1002. Rasmus Pedersen, døbt 29. februar 1728.
- < 1003. Niels Pedersen, døbt 15. januar 1730.
- 1004. Peder Pedersen, døbt 6. januar 1732.
- < 1005. Maren Pedersdatter, døbt 14. marts 1734.
- < 1006. Erik Pedersen, døbt 11. marts 1736.
- 1007. Karen Pedersdatter, døbt 8., begravet 27. april 1738.
- 1008. Kirsten Pedersdatter, døbt 12. juli 1739.
- < 1009. Søren Pedersen, døbt 1. marts 1744.

Peder Jespersen og Maren Nielsdatter fik efter ansøgning i 1722 tilladelse til at blive gift, idet de var beslægtede i andet og tredje led.²⁰¹ Den gård, Peder Jespersen havde i Borum, var en selvejergård med et tilliggende på 7 td. 2 skp. 3 fjr. 1 alb. I 1735 betalte han husbondhold af en fjerdedel, han havde købt i den gård, hvor han boede, men det er uklart, hvornår han kom i besiddelse af den første del af gården.²⁰²

Peder Jespersen, Tomas Sørensen Elev, Rasmus Fregers lev og Jens Jensen fæstede i 1747 på egne og Borum bymænds vegne Borum sogns kirketiende af Lyngbygård.²⁰³

Peder Jespersen og Maren Nielsdatter fik otte børn, hvoraf de syv er nævnt i skiftet efter ham i 1757, nemlig "fem sønner og to døtre, navnlig Rasmus Pedersen 30 år gammel, Niels Pedersen 27 år, Peder Pedersen 25 år, Erik Pedersen 21 år, Søren Pedersen 13 år, Maren Pedersdatter 23 år, gift med Jens Madsen her i byen, og Kirsten Pedersdatter 19 år gammel, ugift og tjener hos moderen.

De voksne børn og den gifte datters mand var sammen med Ole Jespersen fra Kvottrup, som var formynder for de to umyndige børn, alle mødt til skifteslutningen. Der blev ikke foretaget nogen registrering af boet, idet enken, de øvrige arvinger og deres værger "med hverandre i sømmelighed var bleven forligt om deres ventende fædrene arv således: Agter

Peder Jespersens underskrift på fæstebrevet på Borum sogns kirketiende.

200. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1743 25/6, fol. 145.

201. LAV. Århus bispearkiv, ægteskabsdispensation 1722 24/1.

202. LAV. Frisenborg fæsteprotokol, husbondhold 1735 17/10, fol. 79.

203. LAV. Lyngbygårds fæstebreve 1747.

enken selv med hendes børns hjælp udi nogle år at beholde gården for at opdrage og se hendes umyndige børn nogenledes forsynet, og når hun vil afstå gården til hendes søn Niels Pedersen, skal han give til sine tre brødre og sin ugifte søster udi fædrene og mødrene arv rede penge til hver søn 40 rdl. og til søsteren Kirsten Pedersdatter penge 66 rdl. 4 mark, en seng med behørig sengeklæder eller 16 rdl. og en kiste eller penge derfor 6 rdl. Den ældste søn Rasmus Pedersen og dattermanden Jens Madsen har fået deres udflyning og her for skifteretten deklarerer, at de for fædrene og mødrene arv fuldkommen var fornøjet og ingen videre arv efter deres forældre påstår eller forlanger, men overlod alt, hvad som kan arves, til deres øvrige søskende”.

Da arvingerne, hvis boet blev registreret, ikke mentes at kunne få så meget i arv, som de var blevet lovet, blev denne aftale godkendt, og boet overladt enken til disposition.²⁰⁴

419. OLUF JESPERSEN, døbt i Borum 1. januar 1694, død i Kvottrup, begravet 19. juni 1764 i Fårup. Gift i Fårup 18. oktober 1716 med Karen Christensdatter, født omtrent 1694, død i Kvottrup, begravet 20. marts 1770 i Fårup.

Børn:

- < 1010. Jesper Olufsen, døbt 21. maj 1719.
- < 1011. Anne Olufsdatter, døbt 7. november 1723.
- < 1012. Peder Olufsen, døbt 6. januar 1726.
- < 1013. Rasmus Olufsen, døbt 8. august 1728.
- 1014. Christen Olufsen, døbt 25. februar 1731.
- 1015. Karen Olufsdatter, døbt 9. august 1733.

Oluf Jespersen og Envold Pedersen fæstede som de eneste i Kvottrup den 26. februar 1735, sammen med andre bønder i Fårup sogn, hver sin påboende gårds anpart af Fårup kirkes korntiende, og de to gav hver i årlig afgift 7 skp. rug, 6 skp. byg og 8 skp. havre.²⁰⁵

420. ANNE JESPERSDATTER, født i Borum omtrent 1695, død i Blegind, begravet 23. januar 1763. Gift med Jens Sørensen Grenå, født i Blegind, døbt 27. juli 1679, død sst., begravet 24. august 1760.

Børn:

- < 1016. Jesper Jensen Grenå, døbt 27. marts 1719.
- < 1017. Anne Jensdatter, født omtrent 1723.
- < 1018. Anne Cathrine Jensdatter, født omtrent 1731.

“Den 15. februar 1717 stod “Mads Mikkelsen i Ravnholt på Hjlemslev herreds ting på Ove Olufsen i Aldrup mølle hans vegne, som lavværge for hans søster Anne Olufsdatter, salig Søren Jensen, som døde i Blegind Bondegård, hans efterladte enke, og lovbød den fjerde part af den selvejer bondegård i Blegind, som Jens Sørensen Grenå besidder og påboer, og var det i dag 3. ting samme 4. part blev lovbudt, og ingen indfandt sig uden Jens Sørensen Grenå, som på sin trolovede kæreste, Anne Jespersdatter af Borum hendes vegne derfor bød sølv og penge”.

Desuden stod “Mads Mikkelsen med fuldmagt af Anne Olufsdatter, Oluf Sørensen, Jens Rasmussen og hustru Sidsel Sørensdatter i Blegind, Jacob Pedersen og hustru Johanne Sørensdatter, Peder Salmandsen i Blegind, som formynder for to ugifte søstre Kirsten Sørensdatter og Maren Sørensdatter, og Mads Mikkelsen og hustru Anne Sørensdatter, og

204. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1757 21/2, fol. 469.

205. LAV. Frisenborg fæsteprotokol 1735 26/2, fol. 73.

han lovbød halvparten af den halve selvejer bondegård i Blegind, som deres bror og svoger, salig Mikkell Sørensen, som døde i Hørning, og hans morbror Ove Olufsen i Aldrup mølle sig tilkøbt havde, hvortil Jens Sørensen Grenå på hans egen og trolovede kæreste Anne Jespersdatters vegne bød sølv og penge”.

Derefter æskede velagte og forstandige “Jens Sørensen Grenå i Blegind på hans trolovede kæreste Anne Jespersdatters vegne skøde, og Mads Mikkelsen i Ravnholt med fuldmagt af Søren Jensen i Blegind hans efterladte enke Anne Olufsdatter og hendes bror Ove Olufsen i Aldrup mølle skødede til Jens Sørensens fæstemø Anne Jespersdatter den 4. part i den selvejer bondegård i Blegind, Jens Sørensen Grenå påboer”.

Den 5. april samme år lod “Jens Sørensen Grenå læse og påskrive et afkald, hvormed Svend Johansen i Blegind på egne og hustru Kirsten Knudsdatters vegne tilstod, at han med hans svoger Jens Sørensen Grenå i Blegind Bondegård venligt er forenet om den arvepart, hans hustru kunne have at fordre, og Jens Sørensen Grenå beviser, at samme arvepart af hans salig far Søren Jensen Bondegård til sin bror Knud Jensen rigtigt afbetalt er efter følgende afkald, hvormed Knud Jensen i Blegind på egne og Søren Mikkelsen i Testrup på hustru Kirsten Jensdatters vegne tilstår at have annammet af deres bror og svoger Søren Jensen Bondegård i Blegind fyldest og fuld værd for al den arvepart, de arveligt efter deres salig far Jens Sørensen Grenå, som boede og døde i Blegind, og mor Johanne Rasmusdatter er tilfaldet, hvorfor de giver ham afkald, dateret Blegind Bondegård 4. maj 1696”.²⁰⁶

7. marts 1718 fremstod “ærlig og velagtbare dannemand Jens Sørensen Grenå i Blegind, som i hånd tog Peder Rasmussen og med sin egen og hustrus fri vilje og velberåd hu, ja og samtykke, solgte, skødede og afhændede, så og herved sælger, skøder og aldeles klarlig afhænder fra sig, sin hustru og deres arvinger til bemeldte Peder Rasmussen samt hans hustru Anne Jensdatter og begge deres arvinger til evindelige ejendom at have, nyde, bruge og beholde den ham tilkommende halvpart af den halve selvejer bondegård i Blegind, som han sig af salig Mikkell Sørensen, som boede og døde i Hørning, hans arvinger, og de arveligen efter ham var tilfalden, har tilforhandlet, og nu fornævnte Peder Rasmussen selv påboer, samt dens tilliggende. Hvorefter Jens Sørensen Grenå i Blegind æskede vidne, og Peder Rasmussen i Blegind tilstod, at da Jens Sørensen Grenå har solgt ham halvparten af Peder Rasmussens påboende halve gård sst., så forsikrer han Jens Sørensen Grenå deres sædvanlige part ligesom af alders tid gennem hans gård til gaden med fæmon, bæster, køring og gang”.²⁰⁷

421. KIRSTEN JESPERSDATTER, født i Borum, døbt 14. juni 1699, død i True, begravet 4. august 1735 i Brabrand. Gift 30. juni 1720 i Borum med Frands Christensen, født omtrent 1679, død i True, begravet 12. december 1759 i Brabrand.

Børn:

1019. Kirsten Frandsdatter, døbt 24. juni 1725.

1020. Peder Frandsen, døbt 1. januar 1727.

< 1021. Mette Frandsdatter, døbt 11. januar 1733.

< 1022. Jesper Frandsen.

Slægtskabet bekræftes af, at Kirsten Jespersdatter og hendes ægtemand Frands Christensen fra True samt hendes søskende med ægtefæller var faddere hos hinanden.

422. MAREN ANDERSDATTER, født i Låsby, død efter 10. juni 1685.

Maren Andersdatter boede i 1685 i Låsby, da hendes farbror Oluf Christoffersen Sejersen

206. LAV. Hjelmslev herred, Skanderup og Ry birkers tingbog 1717 15/2., fol. 265, 266, 5/4, fol. 268.

207. LAV. Hjelmslev herred, Skanderup og Ry birkers tingbog 1718 7/3, fol. 301.

på hendes vegne stævnedes Jørgen Andersen i Ry for tamperretten, fordi han imod sit løfte til hende var blevet trolovet med en anden "kvindespersion Maren Tomasdatter i Ry".²⁰⁸

423. CHRISTOFFER OLUFSEN, født omtrent 1673 i Sjelle, død sst., begravet 18. september 1753. Gift 11. januar 1711 i Lading med Maren Nielsdatter, måske født i Skjoldelev omtrent 1689, død i Sjelle, begravet 14. februar 1751.

Børn:

- < 1023. Berete Christoffersdatter, født omtrent 1720.
- < 1024. Oluf Christoffersen, døbt 14. maj 1722.
- < 1025. Niels Christoffersen, døbt 2. februar 1724.

Christoffer Olufsen er indskrevet i landeværnsrullen 1700, og selvom hans alder der kun opgives til at være 19 år, havde hans far allerede da opladt sin halve gård, som var på 2 td. 3 skp. 2 fjr. 1 alb., til ham.²⁰⁹ Der er ikke fundet noget skifte hverken efter Christoffer Olufsen eller Maren Nielsdatter, måske fordi de blev aftægtsfolk, da de i 1745 oplod gården til sønnen Niels Christoffersen.²¹⁰

424. DORTE OLUFSDATTER, født i Sjelle, død efter 3. oktober 1712.

Dorte Olufsdatter er nævnt i et tingsvidne i Hjelmslev herreds tingbog 3. oktober 1712, om hvem der var berettiget til arv efter Rasmus Envoldsens datter Dorte Cathrine Rasmusdatter i København.²¹¹

425. HELLE OLUFSDATTER, født i Sjelle, død før 19. december 1738 i Storning. Gift med Tomas Pedersen, født omtrent 1687, død i Storning, begravet 6. januar 1763.

Børn:

- < 1026. Peder Tomasen, født omtrent 1729.
- < 1027. Kirsten Tomasdatter, født omtrent 1732.
- 1028. Anders Tomasen, født omtrent 1736, død før 15. oktober 1764.

Tomas Pedersen var selvejerbonde i Storning, og kun fordi der blev holdt skifte efter hans hustru Helle Olufsdatter den 19. december 1738, har det været muligt at få oplysning om ham, hans kone Helle Olufsdatter og deres børn. Peder Tomasen var 9 år, Kirsten Tomasdatter var 7 år og Anders Tomasen kun 2 år gammel, da hans mor døde. Tomas Pedersen var selv børnenes værge, og som tilsynsformyndere mødte den afdødes halvbror Niels Andersen fra Sjelle og Jens Villumsen fra Lillering, som var gift med den afdødes søster Johanne Marie Olufsdatter.

Registreringen af indboet begynder med et lidet sølvbæger vurderet til 2 rdl., og fortsætter med kobber og messingkedler, fire fade og ti tallerkener af tin. Der var en jernkakkellovn. Det øvrige indbo var almindeligt. Helle Olufsdatters bedste klæder var en brun klædes kjole, et sarses skørt og et sort skørt af vadmél, en rød bunden nattøje, to trøjer, hvoraf den ene var sort, den anden var syet af sars og havde otte sølvknapper. En kattuns kåbe har været overtøj. Hun havde to huer, en var af sribet silke og en af sort fløjl. Et hvidt tørklæde og et kramlærreds forklæde og endnu et, som var gammelt og revet. Tøjet blev i alt vurderet til

208. LAV. LAV. Århus bispearkiv, ægteskabsdispensation 1685 10/6.

209. LAV. Skanderborg-Åkær amter, Landeværnsmandtal Framlev herreds 1700.

210. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1745 16/11, fol. 275.

211. LAV. Hjelmslev herred, Skanderup og Ry birkers tingbog 1712 3/10, fol. 362.

7 rdl. 1 mark 2 sk. Endelig blev nogle andre slidte gangklæder vist frem, men de var så lidt værd, at de ikke blev vurderet.

Der var ti bæster, fire køer, to stude, en tyr, tre kvier og en kalv, en so og fire polte, fire gamle gæs og en gase. Gårdens 66 fag var blevet synet. 52 fag var i nogenledes stand, og der var 14 fag huse, som var lejet ud til inderster og husfolk. Det hele var, fordi der ingen anden herlighed hørte til hverken af skov eller jord, blevet vurderet til 40 rdl., så der i alt var værdier for 157 rdl. 2 mark 4 sk.

De til driften nødvendige dyr skulle være 87 rdl. 2 mark værd, så der blev 70 rdl. 4 sk. til deling med 35 rdl. 2 sk. til Tomas Pedersen, 14 rdl. ½ sk. til hver af sønnerne og 7 rdl. 2/5 sk. til datteren. Tomas Pedersen tillagde sin datter 7 rdl. 3/5 sk. af sin egen arv, for at hun kunne arve lige med sønnerne. Den yngste søn Anders døde før 15. oktober 1764, for han er ikke nævnt i skiftet efter Tomas Pedersens barnløse bror Niels Pedersen i Galten.²¹²

426. JOHANNE MARIE OLUFSDATTER, født omtrent 1707 i Sjelle. Gift 15. juni 1729 sst. med Jens Villumsen, født i Lillering, døbt 11. april 1699 i Framlev, død efter 1752.

Børn:

1029. Oluf Jensen, døbt 24. marts 1732.

1030. Johanne Jensdatter, døbt 31. juli 1735.

Johanne Marie Olufsdatter er nævnt i skiftet efter sin stedfar Anders Nielsen,²¹³ hun var gift med Jens Villumsen, og de kom til at bo i Lillering, hvor hans far på grund af svaghed i 1719 havde opladt sin gård for sønnen.²¹⁴

427. SEJER OLUFSEN, født i Sjelle omtrent 1708, død efter 27. januar 1729.

Sejer Olufsen er nævnt i skiftet efter sin stedfar Anders Nielsen i 1727 og efter sin mor 1729.²¹⁵

428. KIRSTEN SØRENSDATTER, født omtrent 1680 i Adslev.

Kirsten Sørensdatter var måske gift med Rasmus Sørensen Basse i Adslev, idet dennes hustru var gudmor hos Kirsten Sørensdatters bror Sejer Sørensen i Mesing 4. maj 1715, og han var fadder hos Sejer Sørensens søn, Poul Sejersen i Mesing 26. januar 1736.

429. SEJER SØRENSEN, født i Adslev omtrent 1684, død efter 8. juni 1743. Gift med Maren Poulsdatter, født omtrent 1676, død i Mesing, begravet 27. august 1736.

Børn:

< 1031. Johanne Sejersdatter, døbt 10. august 1710.

< 1032. Maren Sejersdatter, dåb ikke fundet.

< 1033. Poul Sejersen, døbt 4. maj 1715.

1709 lovbød og solgte Sejer Sørensen en lod i en selvejergård i Sjelle, den part, som han havde arvet efter sin mor sst.²¹⁶ Da hans søn Poul Sejersen døde, mødte Sejer Sørensen den 8. juni 1743 til skiftet efter ham som formynder for sine børnebørn, og da boede han i Mesing.²¹⁷

212. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1738 19/12, fol. 17, 1764 15/10, fol. 419.

213. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1727 12/12, fol. 93.

214. LAV. Århus bispestols fæsteprotokol 1719 11/3.

215. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1727 12/12 fol., 93, 1729 27/1, fol. 287.

216. RA. ADK.1767, gård nr. 71, skøde nr. 3, 1709.

217. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1743 8/6, fol. 344.

430. CHRISTEN ANDERSEN, født i Sjelle omtrent 1691, død i Herskind i Skivholme sogn omtrent 1747. Gift 1. omtrent 1720 i Skivholme med Anne Nielsdatter. Gift 2. med Maren Rasmusdatter.

Barn i første ægteskab:

< 1034. Anders Christensen, født omtrent 1722.

Christen Andersen var ifølge landeværnsrullen 22 år gammel i 1713,²¹⁸ og blev gift med Anne Nielsdatter, som først var gift med Niels Andersen i Herskind. Hun var datter af Niels Ibsen i Stjær, for da dennes barnløse halvbror Niels Jensen døde i Yding i 1712, var det Niels Ibsens børn Rasmus Nielsen og Anne Nielsdatter, gift med Niels Andersen i Herskind, der arvede.²¹⁹ Da der i 1720 blev skiftet efter Niels Andersen i Herskind, havde hans enke en datter Maren. Christen Andersen var Anne Nielsdatters lavværg og tilkommende ægtemand.²²⁰ Hvornår Anne Nielsdatter døde vides ikke, men da Christen Andersen døde, hed hans enke Maren Rasmusdatter. Hun blev derefter gift med Niels Rasmussen, som fæstede gården i 1747.²²¹ Christen Andersen og Anne Nielsdatters søn Anders Christensen solgte 1767 en arvepart i den gård i Sjelle, hans farfar Anders Christensen True havde haft.²²²

431. SEJER ANDERSEN, født i Sjelle, død i Skivholme før 26. maj 1750. Gift omtrent 1723 med Anne Rasmusdatter, død efter 26. maj 1750.

Børn:

< 1035. Maren Sejersdatter.

< 1036. Anders Sejersen, født omtrent 1728.

Sejer Andersen fæstede i 1723 salig Jens Envoldsens gård og blev gift med hans enke Anne Rasmusdatter. Han fremviste pas, da de ansøgte om at få gården i fæste, men der står i fæsteprotokollen intet om, hvem der havde udstedt det, så det kan enten være et andet gods eller militæret.²²³ Han er nævnt i skifte i Borum efter Niels Envoldsen i 1732 som dennes brorbørns stedfar.²²⁴

1750 blev der efter Sejer Andersens død foretaget skifte og deling mellem enken Anne Rasmusdatter og deres to børn, Anders Sejersen 22 år gammel, hjemme ved gården, og Maren Sejersdatter, gift med Christen Rasmussen der i byen. Gårdens dyr blev vurderet til 90 rdl. 4 mark, og de udgjorde næsten to tredjedele af boets samlede formue på 144 rdl. 5 mark 5 sk., for af bohøve var der ikke ret

Værdien af besætningen skulle være på 61 rdl. 2 mark, redskaberne skulle være 10 rdl. værd, og gårdens 44 fag reparerer for 35 rdl., så der i alt skulle trækkes 106 rdl. 2 mark fra. Enkens børn af hendes første ægteskab med Jens Envoldsen, Johanne Jensdatter og Envold Jensen havde penge til gode og sønnen Anders Sejersen ligeså, og der skulle være penge til enkens begravelse, så der blev et lille underskud i boet på knap halvanden rdl., som Anne Rasmusdatter lovede at få betalt.²²⁵

218. LAV. Havreballegård, Århusgård og Stjernholm amters landeværnsrulle 1713.

219. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1712 10/12, fol. 39.

220. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1720 14/3, fol. 4.

221. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1747 3/4, fol. 25.

222. RA. ADK.1767, gård nr. 70, skøde nr. 1 1767 10/2.

223. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1723 16/4, fol. 156.

224. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1732 25/6 fol.305, 26/9, fol. 313.

225. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1750 26/5, fol. 124.

432. PEDER ENVOLDSSEN, født i Borum mølle omtrent 1667, død i Kvottrup, begravet 10. april 1732 i Fårup. Gift i Fårup 17. december 1702 med Else Poulsdatter, født omtrent 1683, død i Kvottrup, begravet 2. juni 1747 i Fårup.

Børn:

- 1037. Maren Pedersdatter, døbt 4. februar 1703, begravet 4. august 1706.
- 1038. Anne Pedersdatter, døbt 15. november 1705.
- 1039. Maren Pedersdatter, døbt 15. april 1708.
- < 1040. Envold Pedersen, døbt 5. januar 1711.
- 1041. Poul Pedersen, døbt 12. november 1713.
- 1042. Peder Pedersen, døbt 11. oktober 1716.
- 1043. Maren Pedersdatter, døbt 10. april, begravet 4. september 1718.
- 1044. Peder Pedersen, døbt 29. september 1719, begravet 28. april 1726.
- < 1045. Johanne Pedersdatter, døbt 3. maj 1722.
- 1046. Anders Pedersen, døbt 31. marts 1726.
- 1047. Peder Pedersen, døbt 14. marts 1728.

Peder Envoldsen, som blev møller i Kvottrup, var 33 år, da han blev indskrevet i landeværnsrullen i 1710,²²⁶ så han har været omkring 25 år gammel, da han i 1702 i Fårup kirke blev gift med Else Poulsdatter. 1726 lovbød han på sin mor Johanne Jespersdatters vegne arveparter i Borum mølle og i en gård i Borum Borum.²²⁷

433. METTE ENVOLDSDATTER, født i Borum mølle, død i Århus efter 10. april 1745. Gift 1. 7. maj 1693 i Borum med Rasmus Nielsen Søndergård, døbt 1. april 1655 i Elsted, død sst., begravet 8. januar 1700. Gift 2. i Elsted 18. juli 1700 med Tyge Rasmussen, født i Søby, død i Århus, begravet 20. november 1744.

Børn i første ægteskab:

- 1048. Anne Rasmusdatter, døbt 2. december 1694.
- 1049. Niels Rasmussen, døbt 1. januar 1697.
- 1050. Peder Rasmussen, døbt 13. februar 1698.

Børn i andet ægteskab:

- < 1051. Rasmus Tygesen.
- < 1052. Peder Tygesen.
- < 1053. Niels Tygesen.
- < 1054. Tyge Tygesen.

Mette Envoldsdatter blev første gang gift med Rasmus Nielsen Søndergård, hvis forældre Niels Rasmussen og Anne Pedersdatter før ham havde den store enligt beliggende Elsted Søndergård i fæste. Inden han døde i 1700, fik de tre børn. Et halvt år efter mandens død blev hun gift igen med Tyge Rasmussen, der tog borgerskab som købmand i Århus i 1706,²²⁸ men da havde de allerede boet nogen tid i byen, idet ingen af deres børn er døbt i Elsted.

Tyge Rasmussen kan næppe have været meget yngre end 70 år, da han døde i 1744, han var i hvert tilfælde ikke købmand længere, og det var ikke noget velhavende bo. Tre af sønnerne boede i Århus, Rasmus Tygesen var avlsmænd, Peder og Niels Tygesen var bådsmand, mens den yngste søn, Tyge Tygesen, boede i København.

Gården lå i Mejlgade med en smal facade på seks fag, hvori der også var port ind til

226. LAV. Skanderborg-Åkær amter, landeværnsrulle 1710.

227. LAV. Frisenborg birks tingbog 1726 12/3, 19/3.

228. LAV. Århus købstads borgerskabsprotokol 1706 7/6.

gården. Et sidehus havde dog gavl til gaden og var på 21 fag, baghuset var på 12 fag, og alle bygningerne var i to etager, som med (brønd)vand og havejord blev vurderet for 180 rdl. En gårdsavl, der var matrikuleret til 5 skp. 2 fjr., blev vurderet til 100 rdl.

Den afdøde var ikke begravet endnu, da registreringen af boet fandt sted, for i storstuen stod en ny ligkiste, som sønnen Rasmus Tygesen tilkendegav, at den havde han betalt. Mellem møblerne var der en gåsebænk med fem rum og en gammel billedkiste, men om det var malede eller udskårne billeder, blev ikke nævnt. Noget køkken nævnes ikke, men i bryggerset var der forskelligt husgeråd af jern og træ. En stolpeseng uden himmel, en gammel hespe og en garnvinde var det eneste inventar i et kammer, mens det meste af løsøret var i kakkelovnsstuen. Noget tinservice stod i et rødmalet skab med fire låger, de øvrige møbler var et bord med bænke og andet almindeligt indbo, en salmebog nævnes også. Adgangen til rummene på overetagen var fra en svalegang, idet der nævnes et kammer i og ved svalen, hvor der fandtes seks rødmaledede træstole og noget gammelt husgeråd, både af træ og jern. De møbler, som fandtes i rytterens kammer, blev også vurderet, mens der i en stue, hvor en tømmermand logerede, kun blev vurderet en kakkelovn.

Mette Envoldsdatter var flyttet over til sin søn, som boede i en våning bag klostret, for der fandtes hendes seng og sengetøj, et egeskrin med jernbånd og en gammel bog, kaldt den fjerde monark. "Summa summarum over foreskrevne registrerede og vurderede effekter samt gård og avl i alt 315 rdl. 2 mark 4 sk.". Før skiftet kunne sluttes, skulle der holdes auktion, og en obligation, som var udstedt af Tyge Rasmussen i 1741 på 220 rdl. med renter, blev udbetalt og slettet.

Resten af boets formue gik til betaling af flere gældsposter, skifteomkostninger og andet, så der intet kunne blive til arvingerne.²²⁹

434. KAREN ENVOLDSDATTER, født i Borum mølle, død i Herskind i Skivholme sogn efter 21. november 1747. Gift i Borum 1. juni 1704 med Knud Sørensen, død i Herskind i Skivholme sogn efter 1747.

Børn:

- < 1055. Maren Knudsdatter.
- < 1056. Envold Knudsen.
- < 1057. Søren Knudsen.
- < 1058. Niels Knudsen.
- < 1059. en datter, hvis navn ikke er kendt.

Karen Envoldsdatter blev i 1704 gift med Knud Sørensen fra Herskind, og da kirkebogen der ikke er bevaret, kendes hendes børn udelukkende, fordi sønnen Søren Knudsen i 1747 fæstede sin far Knud Sørensens gård,²³⁰ og fordi han og hans bror Envold er nævnt som formyndere for deres søster Maren Knudsdatters børn på skiftet efter hende i 1749.²³¹ Ved skiftet efter Envold Knudsen i 1764 var det Søren Knudsen og Niels Knudsen, som var formyndere for deres brors børn, Jens Rasmussen fra Skovby var også formynder, fordi han var børnenes fasters mand.²³²

435. JENS ENVOLDSSEN, født omtrent 1680 i Borum, død 1722 i Herskind i Skivholme sogn. Gift med Anne Rasmusdatter, død efter 26. maj 1750 i Herskind.

229. LAV. Århus bys skifteprotokol 1745 10/4.

230. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1747 21/11, fol. 34.

231. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1749 5/12, fol. 97.

232. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1764 22/9, fol. 358.

Børn:

- < 1060. Mette Jensdatter, født omtrent 1704.
- 1061. Envold Jensen, født omtrent 1710.
- < 1062. Niels Jensen, født omtrent 1714.
- 1063. Johanne Jensdatter, født omtrent 1717.

Efter oplysningerne i landeværnsrullen 1710 skulle Jens Envoldsen da have været 30 år gammel.²³³ Den gang han blev gift, flyttede han til Herskind i Skivholme sogn, og fordi han boede på en ryttergård, er skiftet efter ham 1722 bevaret, og der ser man, at han havde ovennævnte fire børn. Selv om bohavet ikke var særlig omfattende, og selvom det ikke var noget rigt skifte, var der et mindre overskud, da det hele blev gjort op, idet værdierne udgjorde 251 sldl. 8 sk., derfra blev trukket 117 sldl. 3 mark 14 sk. Så der blev noget til arvingerne med 22 sldl. 12 $\frac{2}{3}$ sk. på en broderlod og det halve 11 sldl. 6 sk. på en søsterlod.

“Hvilken børnenes tilfaldne fædrene arv bliver her i stervboet med formyndernes samtykke renteløs bestående, indtil de samme efter loven kan annamme og sig til nytte anvende, når de slige vilkår opnår. Imidlertid lover moderen dem med klæde, føde, skolegang og anden kristelig optugtelse at forsyne, således som hun for Gud og øvrigheden agter at ansvare, og når de samme må og kan annamme, lover hun dem med rede penge eller gode fornøjelige varer skadesløs at betale og da forbedre deres arvelod således, at enhver dreng kan nyde i alt 30 sldl., og hver pige i alt at nyde de 24 sldl., såvel som om nogen gæld, måtte opdages samt dette skiftes omkostning skadesløs at betale”.²³⁴ Jens Envoldsens enke Anne Rasmusdatter blev gift igen med Sejer Andersen. (Se efterkommer nr. 481)

436. NIELS ENVOLDSEN, født i Borum mølle omtrent 1681, død sst., begravet 3. juni 1732. Gift omtrent 1710 med Maren Jensdatter, født omtrent 1686 i Terp mølle, død i Borum mølle, begravet 13. maj 1760.

Børn:

- < 1064. Envold Nielsen, født omtrent 1712.
- < 1065. Anne Nielsdatter, døbt 11. marts 1714.
- < 1066. Johanne Nielsdatter. døbt 15. september 1715.
- < 1067. Mads Nielsen, døbt 21. juli 1720.
- < 1068. Maren Nielsdatter Møller, døbt 21. juli 1722.
- < 1069. Jens Nielsen, døbt 6. august 1724.
- < 1070. Karen Nielsdatter, døbt 25. januar 1728.

Efter faderens død stod Niels Envoldsens mor Johanne Jespersdatter sammen med ham i nogen tid for Borum mølle, og han har formodentlig drevet møllen for selv at overtage den, da han blev gift omkring 1710. Hans kone Maren Jensdatter var datter af Jens Nielsen Møller, som antagelig var møller i Terp mølle i Skivholme sogn, idet enkens lavværge ved skiftet var Niels Jensen, var møller dér.

Nu skal man ikke tro, at møllere altid var så velhavende folk. Niels Envoldsen i Borum mølle var det i hvert fald ikke, da han døde. Allerede da han overtog møllen efter sin far, var Borum mølles selvejerrettigheder på mange hænder, og den store gæld, som den første tid efter faderens død blev krævet af hans mor og ham, må det have været vanskeligt at få betalt. Desværre mangler tingbogen efter 1715, så om det lykkedes og i så fald hvornår, får man ikke at vide.²³⁵

233. LAV. Skanderborg-Åkær amters landeværnsrulle 1710.

234. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1722 30/1, fol. 80.

235. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1715 6/3, fol. 549, 20/3, fol. 553, 17/4, fol. 563, 1/5, fol. 565.

Til skiftet efter Niels Envoldsen 1732 var enken Maren Jensdatter nærværende med lavværgen Niels Jensen i Terp mølle samt hendes børn, en søn Envold i 20de år, en datter Anne 18 år, Johanne i 17de år, en søn Mads i 12te år, en datter Maren 10, en ditto (søn) Jens i ottende år og en datter Karen i femte år, med deres farbroder Jesper Envoldsen, møller i Røde mølle, som formynder.

Registreringen indledes med et temmelig almindeligt bohave, hvorefter noget var gammelt, slidt og i stykker, et fyrbækken havde for eksempel hul i bunden. Der var dog en himmelseng og tre stolpesenge, men nogle af omhængene og sengeklæderne var gamle, også jernbilæggeren var gammel. Et tinfad og to gamle tintallerkener var hos tinstøberen for at omgøres. Det daglige service bestod af tolv trætallerkener. Der var flere kobberkedler, en ny var dog endnu ikke betalt, og en anden var en brændevinskedel med hat, låg, pibe og svaletønde, så brændevin til ventende møllegæster har man måske selv fremstillet.

Den salig mands gangklæder var temmelig ringe og kun 3 rdl. 2 mark 4 sk. værd. De bestod af en gammel grøn klædeskjortel uden for, to gamle grå vadmel skjortler, en hvid vadmelstrøje med tinknapper, en gammel skindvest og bukser, to par gamle blågarnsstrømper, et par støvler og endelig et par gamle sko.

Der var en plov med tilbehør, en beslagen vogn og en gammel træ møgvogn, harver, en slæde, slibesten og hjulbør i gården. Af dyr var der seks heste, fem køer, fire studnød, to kvier, en studekalv, otte får, to svin, syv lam, tre kid, som var til halvs med en anden, et svin, syv små svin, tre grise, tre vinter bistader, to var faldet sammen.

Enken angav, at hos Niels Jensen, som på Demstrup tjener for ladefoged, var en sølvkan-de, som han havde fået i pant til forsikring for lånte penge 16 sldl., men den var sine 14 rdl. værd, så hun begærede de overskydende 4 rdl. 4 mark måtte beregnes boet til bedste. Der var værdier for 161 rdl. 2 mark 7 sk. Jesper Envoldsen krævede 69 sldl. 2 mark, som han havde til gode efter en dom, som han dog lige nu ikke havde ved hånden. Enken og lavværgen berettede derimod, at pengene, nemlig 104 sldl., "rejste sig af en præntion, Jesper Envoldsen havde hos boet, og som hendes salig mand havde påført for arvepart efter deres far Envold Nielsen, men som derpå af den salig afdøde mand, Niels Envoldsen, i hendes påsyn til sr. Ole Olsen i Århus, som da var husbond for Jesper Envoldsen, var betalt", og at det var lang tid siden, dommen var erhvervet, så hun mente, dette forlængst var en afgjort sag mellem brødrene, og hun troede ikke, at den fordring kunne komme boet ved, før samme arvekrav blev forevist med skiftebrev, at de penge, som den fornyelsesdom drejede sig om, var arv, ligesom hun mente, at der kunne have været mange afhandlinger siden, og formedelst hendes "salig mand altid havde søgt, at han intet med rette til hans bror Jesper restet eller skyldig var, og derhos ventelig må have i levende live afgjort denne handel og taget kvittering, der nu i så lang tid kan være forlagt eller forkommet".

Den 4. juli fortsatte skiftet med syn på møllen, som ikke var i nogen særlig god stand. Møllehuset var på tre fag og manglede lejder, taget skulle udbedres med i alt tolv traver tagrør, og vindskederne ved gavlen manglede også. Møllværket udvendig: "En ege hammer til forreste kværn 5 alen lang, vandhjulet ved den forreste kværn ubrugeligt, så der højlig behøves et nyt. Under vandrenderne manglede tre stolper à 5 alen, to hamre begge 9 alen. Det bageste vandhjul er og brøstfældig, kan dog hjælpes med to tylt brædder à 9 mark. Den forreste aksel udygtig. Den bageste aksel, næsten for slet og sønder, er otte alen, den blev takseret til halvt køb. Den yderste tap i den forreste aksel udygtig, en ny foruden det gamle jern. Udi vandkummen fattes seks stolper, to overlejder, vandrendernes to stigborde forfaldne. Bunden og begge sider i vandkummen forfaldne, anset til planker foruden det gamle brystværk for vandkummen behøver ni fjæl, hver 5 alen. Så og dertil fire pæle, hver 5 alen".

Møllværket indvendig: "Begge langjern behøver reparation, begge drevene skulle opstages. Indtappen for kværnen forfalden, den bageste kværns støvkar og dæk brøstfældig,

samme kværn fattes en understen, overstenen i samme kværn næsten udløben. Den lille forreste kværns støvkar og dæk forfaldent. I samme kværn var den underste sten brøstfældig. Overstenen var en udygtig kampesten, så der behøves ny møllesten. Trappen til møllekværnen skulle også repareres. Omløbet fattes tvende købefjæl, hver 6 alen, seksten flodfjæl eller lejder, to pæle á 6 alen, en tylt brædder til stigbord”.

De andre møllehuses tilstand: “Stuehuset er 6 fag og bryggers 3 fag, og fattes på søndre side 1½ alen rem, 1 alen lejder, en bjælke, som er for kort, og en stolpe rådnet. På den østre side bryggerset fattes på udskuddet 6 alen lejder og 1 stolpe, under bryggersdøren vestre side fattes 2½ alen lejder, på den østre ende af istraden fattes 2 alen lejder ved den nordre side. Taget så heller ikke for godt ud, det var på den søndre side over 5 gulv tækket med siv gammelt og utæt, og der ville gå seks traver tagrør til, og til bryghuset manglede der fem traver. Laden og fæhuset i det østre hus samt det søndre hus med porthuset var mindst lige så ringe og skulle repareres på vægge og tag”. Reparationerne ville koste 195 rdl. Sønnen Envold og datteren Anne havde udlovet løn til gode.

“Enken med lavværge og sønnen Envold Nielsen dernæst påstod skiftets endskab og befordring, og formodede ikke, Jesper Envoldsens ubeviste krav eller udeblivelse der udi kunne eller burde gøre ophold, og der om udbad sig skifterettens kendelse og assistance”. Skifteretten besluttede, at “så som loven allernådigst tilholder, hvo efter død mand noget har at kræve bør sit krav at bevise, og denne Jesper Envoldsen har været udi stervboet 30te dagen og intet til bevis om fordringen fremlagt, ja end ikke siden ved de andre forsamlinger efter vedtægt og forlangende godtgjort hans andragende”. Efter den omstændighed kunne kravet ikke være af en sådan art, at det kunne antages imod arvingernes indsigelse, så det var ikke forsvarligt at gøre udlæg til det.

Hele gælden inklusive reparation af bygninger og møllværk blev på 305 rdl. 14 sk., hvilket var meget højere end værdien af løsøre og selvejerrettighed, som i alt var på 209 rdl. 1 mark 7 sk. De øvrige kreditorer havde ikke forlangt udlæg i boet, fordi skifteforvalteren havde lovet dem, at herskabet ville overtage gælden og godtgøre dem deres krav, for med den store gæld var møllens selvejerrettighed hjemfalden til herligheds ejeren. “Og samme at blive og være det høje og nådige herskab, hans højgrevelige excellence gehejmeråd og greve hr. Christian Friis, for samtlige prætentioner 305 rdl. 14 sk. hjemfalden og reserveret, imod hans excellence, som meldt svarer udgifternes 1., 2., 3. og 7de poster, og resten for sin fordring”.²³⁹

I Frisenborgs godsarkiv er skødet på Borum mølle bevaret, og der kan man finde arvingernes og andre lodsejeres egenhændige underskrifter.

Sådan sluttede Borum mølle som selvejermølle fra gammel tid. Den mølle, der sammen med adskillige selvejergårde var genstand for talrige handler med arvelodder, så disse og ikke mindst de mange lovbud til slægtninge har været en vigtig kilde til oplysninger.

*Datum Borum Mølle 16 Novbr 1731
Niels NES Envoldsen
En Mølle Niels
Møller*

Før sin død underskrev Niels Envoldsen
16. november 1731 NES sammen sønnen
Envold Nielsen Møller.

437. JESPER ENVOLDSSEN MØLLER, født i Borum mølle omtrent 1688, død i Grå mølle, begravet 10. august 1768 i Lisbjerg. Gift 1. Navn ukendt. Gift 2. i Hjortshøj 22. juni 1741 med Anne Poulsdatter, født omtrent 1721, død i Røde mølle, begravet 14. juli 1760 i Lisbjerg.

239. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1732 25/6, fol. 305, 26/9, fol. 313.

Børn:

- 1071. Maren Jespersdatter, døbt 20. marts 1743, begravet 1. februar 1745.
- 1072. Maren Jespersdatter, døbt 10. januar 1746.
- 1073. Johanne Jespersdatter, døbt 31. maj 1750.

Jesper Envoldsen er nævnt i skiftet efter broderen Niels Envoldsen i Borum mølle, dels fordi han mente selv at have sin fædrene arv stående i boet, og dels som formynder for de umyndige børn. Han var da møller i Røde mølle i Lisbjerg sogn. Han er nævnt i Fårup kirkebog 1718, da hans hustru bar Peder Envoldsens barn. Han kan være den Jesper Møller, der blev begravet 80 år gammel den 21. august 1768, men han var fra Grå mølle. Hvis det er ham, kan han have boet der som aftægtsmand.

439. JESPER OLUFSEN, født i Borum omtrent 1696, død sst., begravet 29. november 1722.

Jesper Olufsen havde overtaget sin fars selvejergård for 1720, altså mens den del af ryttergodset blev administreret af Dronningborg rytterdistrikt. Efter hans død blev den i 1723 overtaget af broderen Rasmus Olufsen.

441. RASMUS OLUFSEN, født i Borum, døbt 29. august 1700, død sst., begravet 5. oktober 1745. Gift omkring 1730 i Hørning med Kirsten Nielsdatter Leth, døbt 25. juni 1706 i Hørning, død i Borum, begravet 19. september 1731. Gift 2. i Borum 28. juni 1733 med Sidsel Tyresdatter, født i Ans omtrent 1710, død i Borum, begravet 17. november 1744. Gift 3. i Borum 22. januar 1745 med Ellen Hansdatter, født 1708 i Borum.

Børn i andet ægteskab:

- 1074. Anne Kirstine Rasmusdatter, døbt 15. august 1734.
- 1075. Margrete Rasmusdatter, døbt 5. juli 1737.
- 1076. Maren Rasmusdatter, døbt 20. april 1740, død før 1746.
- 1077. Maren Rasmusdatter, døbt 20. august 1741, død før 1746.
- 1078. Oluf Rasmussen, døbt 27. december 1742, begravet før 1746.

Rasmus Olufsen betalte den 13. oktober 1723 5 rdl. i husbondhold for sin afdøde bror Jesper Olufsens gård i Borum. Gården var på 43 fag hus og havde et tilliggende på 4 td. 4 skp. 1½ alb. hartkorn. Desuden fæstede han et halvt kirkeboel på 3 td. 2 skp. 2 alb. hartkorn.³⁴⁰

Før Rasmus Olufsen blev gift i 1730, fik han og Kirsten Nielsdatter kongelig tilladelse til indgåelse af ægteskab: "Rasmus Ollesen Borum af Borum og Kirsten Nielsdatter Fregerslev af Fregerslev må udi ægteskab til sammen komme, uanset at de skal være søskendebørn og hver andre udi andet led beslægtede".³⁴¹ De blev formodentlig gift samme år, for allerede et år efter døde den unge kone uden at efterlade sig livsarvinger.

Rasmus Olufsen blev gift igen i 1733 med Sidsel Tyresdatter, og med hende fik han fem børn, inden også hun døde i 1744. Til skiftet mødte børnenes farbror sr. Peder Olufsen og deres morbror Peder Tyrresen af Århus, som værger for de to døtre Kirsten Rasmusdatter, der var 12 år og Margrete Rasmusdatter, som var 8 år gammel.

Der var i boet en sølvkande og ni sølvkeer, som blev vurderet til i alt 33 rdl., en stor kobberkedel i grue, endnu en kobberkedel, en messingkedel, nogle fyrfade, en morter med støder og et sengefyrfad. Der var otte fade, femten tallerkener, to saltsirkner, en spølkum og

340. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1732 25/6, fol. 305, 26/9, fol. 313.

341. LAV. Århus bispearkiv, ægteskabsdispensation 1730 13/9.

en tepotte af tin, og bilæggerovn foruden mere almindelige jerngenstande, også et bradspid blev vurderet. Møblerne bestod af borde, bænke og stole, et skab, kister og skrin, en pyramide og et spejl, tønder, kar og andet husgeråd af træ. To sengesteder blev ikke nærmere beskrevet, og sengetøjet blev vurderet for sig. Boets værdier var i alt 378 rdl. 4 mark 1 sk. Med modregning i værdien af det korn og den besætning, som skulle være ved gården, samt gårdens brøstfældighed m.m. på 226 rdl., blev der i overskud 152 rdl. 4 mark 12 sk., som blev fordelt til Rasmus Olufsen med 76 rdl. 2 mark 6 sk. og til hver af døtrene 38 rdl. 1 mark 3 sk. Sidsel Tyresdatters klæder blev uden vurdering givet til børnene.³⁴²

Atter blev Rasmus Olufsen gift og igen med en slægtning, nemlig med Ellen Hansdatter, som var født i Borum. Hun var datter af Hans Danielsen og Karen Olufsdatter.

Rasmus Olufsen døde samme år, uden at de havde fået børn. Skiftet efter ham blev holdt den 18. januar 1746. "Skifte og deling efter bonden Rasmus Olufsen at foretage og tilendebringe, imellem hans efterladte enke Ellen Hansdatter og den salig mand i forrige ægteskab avlede og sig efterladte 2 døtre Anne Kirstine Rasmusdatter 13 år, Margrete Rasmusdatter 9 år, hvor da ved skiftet overværende enken Ellen Hansdatter med lavværge hendes broder Oluf Hansen her i byen, og på børnenes vegne byskriver og prokurator sr. Ponich af Århus, som dertil efter missive til skifteforvalteren af deres morbror sr. Peder Tyrresen, køb- og handelsmand i Århus, er befuldmægtiget og beskikket, da deres farbror sr. Peder Olufsen, som forhen har været forpagter ved Lyngbygård, nu opholdende sig et sted i Salling, skal være ganske insufficient og følgelig ikke dertil antages".

Rasmus Olufsen havde en lille sølvkande og 9 sølvskeer, kobber, messing og tin, men ikke så forfærdelig mange møbler, kun få af dem var gamle. Der var meget sengetøj, og Rasmus Olufsen havde blandt andet en klædesvest med 3 dusin små runde sølvknapper, en hvid calemankes brystdug også med sølvknapper og en brun vest med metalknapper, og der var et par sko med små sølvspænder, det øvrige tøj var forskellige slags bukser og et par klædeskjoler, hørgarnsskjorter, hat og blå og sorte hoser. Værdien af bohave, besætning og andet blev opgjort til 287 rdl. 4 mark 4 sk.

Dertil kom "bondeejere af den halve gård stående for 4 td. 4 skp. 1½ alb. hartkorn, som afgangne Rasmus Olufsen beboede, og ham var tilhørende, takseres efter allernådigst forordning à td. 20 rdl.", i alt 90 rdl. 1 mark 14 sk., og rede penge, som endnu er i behold af enkens medgift fra hendes broder, da hun med Rasmus Olufsen kom i ægteskab, 36 rdl. 4 mark", så der samlet var værdier for 414 rdl. 4 mark 2 sk. Besværingen, hvori de to pigers mødrene arv på 76 rdl. 2 mark 6 sk. indgik, blev opgjort til 377 rdl. 1 mark 15 sk., så der blev 37 rdl. 1 mark 15 sk. til deling mellem enken og steddøtrene.³⁴³

Rasmus Olufsen skrev under til vitterlighed, da Borum mølle blev solgt i 1746.

442. PEDER OLUFSEN BORUM, født i Borum, døbt 3. august 1704, død sst., begravet 3. april 1754. Gift omkring 1736 med Anne Margrete Clausdatter, født i Sorring, døbt 26. august 1714 i Dallerup, død efter 20. juli 1770 i Randers.

Børn:

1079. Oluf Pedersen, døbt 10. september 1737.

< 1080. Jesper Pedersen Borum, født omtrent 1742, antagelig i Århus.

Peder Olufsen blev kaldt seigneur, da han i 1744 var til stede ved skiftet efter sin svigerinde Sidsel Tyresdatter. Da han var fadder hos sin fætter Niels Pedersen i Skibby i 1738, kom han

342. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1744 19/12, fol. 184.

343. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1746 18/1, fol. 206.

fra Lyngbygård, men i 1746 ved skiftet efter broderen kunne han ikke udpeges til at være værge, “da deres farbror, sr. Peder Olufsen, som forhen har været forpagter ved Lyngbygård, nu opholdende sig et sted i Salling, skal være ganske insufficiet og følgelig ikke dertil [kan] antages”.³⁴⁴

Ved Peder Olufsens første barns dåb i Lyngby kirke var birkedommer Snells kone Ellen Marie Sommer barnets gudmor. De øvrige faddere var hr. Vinding fra Storring, hr. Hans fra Skivholme, hr. Lønborg fra Harlev og hr. Pancks to døtre fra Skivholme, men ikke en eneste af barnets fædrene slægt blev skrevet ind i kirkebogen som faddere. Gudmoderen madame Sommer havde ikke børn i sit ægteskab med Johannes Snell, men han var Anne Margrete Clausdatters morbror, og da Johannes Snell døde uden livsarvinger, blev der den 6. november 1767 i Skanderborg aflagt vidnesbyrd om, hvorvidt Anne Margrete Clausdatter var hans arving. Vidnerne blev spurgt, om de vidste, at birkedommeren havde en søster, som var gift, og at hun havde boet i Sorring, hvortil de svarede ja, at hun var død for mange år siden, og at hun havde en datter, som kom fra forældrene til sin morbror salig birkedommer Snell i Høver, hvor hun var i nogle år, og at hun blev gift derfra med Peder Olufsen Borum, forpagter på Lyngbygård. Derefter boede hun i nogle år med sin mand i Århus, og derfra flyttede hun til Viborgkanten, men hvortil vidste de ikke. Men de vidste, “at hendes mand Peder Olufsen for mere end 10 år siden ved døden er afgang i Borum, da han var rejst tilbage dertil for at besøge sine gode venner, og havde han samme tid været hos madame Snell i Høver.” Og vidnerne fortsatte, at “de havde engang hørt, at Anne Margrete en gang havde været hos Madame Snell for at bede om hjælp, siden hun var i fattige omstændigheder. De vidste ikke, hvor hun siden havde været, men de havde hørt, at hun skulle opholde sig i Randers. På yderligere spørgsmål svarede de, at “Anne Margrete var eneste barn efter salig birkedommer Snells søster i Sorring. Foruden dette skudsmål, blev der fremlagt erklæringer fra præsten i Sorring, hvor man ikke huskede hendes mors navn, at hendes forældre var døde, men at Anne Margrethe var døbt i Dallerup kirke den 26. august 1714.”³⁴⁵

Da der i 1734 skulle holdes skifte efter Lyngbygårds ejer Christen Johansen Althalt, kunne den afdødes bror Arent Johansen Althalt ikke finde en jordebog, der var omtalt i en registrering, som den afdøde havde forfattet efter sin hustru Kirsten Jensdatter Møllers død. Jordebogens dato var 27. november 1732. Desuden fandtes “langt mindre genpart af den kontrakt, som han og monsr. Peder Borum over Lyngbygårds forpagtning skal have indgået med hverandre”, - og, fortsætter han længere nede i sin skrivelse til amtmanden, “for det andet agter jeg ikke den kontrakt nogen sinde, forinden den ved dom stadfæstes, på hvad de (Peder Borum og ridefogden Søren Hansen Møller) efter hans død burde nyde”.

“Monsr. Peder Borum har tilbudt en del penge at betale, som stervboet hos ham skulle tilgodekomme for betalingen af stude, bæster, får, vogne og deslige mere, han foregiver at være af den salig mand min broder overladt, men da han dermed ikke viser min salig broders tilståelse enten ved kontrakt eller andet dokument, der kunne bevise på hvad måde, for hvad pris, og hvornår betalingen skulle ske, så har jeg syntes fornøden forinden at fordre slig rigtighed”. Derefter gøres der rede for en kopi af noget af kontrakten, som Peder Borum havde givet ham angående nogle staldøksne, men han mente stadigvæk, at det kun var den egentlige kontrakt, der skulle fremlægges, og at han i øvrigt ikke mente, at hans bror, der sad i uskiftet bo efter sin hustrus død, havde været i en sådan tilstand, at han var “dannet og skikket til med betænkning at indgå en sådan kontrakt, som for monsr. Borum er blevet indrettet”.

Arent Johansen Althalt var heller ikke tilfreds med den beskrivelse, som Peder Olufsen og ridefogden Søren Hansen Møller havde forfattet over Lyngbygård og tilhørende gods’

344. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1744 19/12, fol. 184, 1746 18/1, fol. 208.

345. LAV. Skanderborg byfoged, justitsprotokol 1762-1806, meddelt af Ole Bech Knudsen, som rettelse til Herredsfogedslægten, hvor Peder Olufsen Borum er efterkommer nr. 434

tilstand, men “ville have sig reserveret et lovsikkert syn, så snart skiftet er kommet til endskab”.

“Forpagteren, Peder Olufsen et års forpagtningspenge af Lyngbygård fra 1. maj 1733 til 1. maj 1734, 350 rdl.” stod der i punkt 12 i et forarbejde til indtægtssiden i det endelige skifte. Blandt skiftedokumenterne ligger en lille lap papir, hvorpå der står, at “Peder Olufsen svarer til Lyngbygårds besætning efter tingsvidnets formelding af 13. maj 1733 for 92 øksne 1058 rdl. og for bæster, køer, får og svin og desligeste 200 rdl. Gør tilsammen 1258 rdl.” Kontrakten må være kommet til veje, for den er afskrevet i boets endelige registrering, blandt andet med netop det omtalte beløb, og rigtigheden bekræftet med Peder Olufsen Borums underskrift.³⁴⁶

Peder Olufsen Borum tog 4. april 1740 borgerskab i Århus som købmand. Han havde allerede den 30. april 1739 fået skøde på en gård: “Kendes jeg underskrevne Peder Albretsen Haugård, borger og indvåner her udi Århus, og hermed for alle vitterliggør, at jeg med fri vilje og velberåd hu samt med min kære hustru Maren Hansdatter Halkier hendes vilje og samtykke har solgt, som jeg og hermed aldeles bortsælger, skøder og afhænder fra os og vore arvinger til højagtbare og velfornemme mand sr. Peder Olufsen Borum og hans arvinger en mig tilhørende gård på Vestergade her udi Århus beliggende, imellem sr. Søren Olufsens gård på den østre og Mette Jensdatters iboende gård på den vestre side, med en bod næst op til gården ved bemeldte vestre side, samme gårds haveplads”.

Foruden det lod skødet også på to gårdsavl på Århus mark, efter vangbogen kaldt Rasmus Gius på Vestergade og den anden Rasmus Gius til Rasmus Eriksens gård. De underlige navne tjente til identifikation af jordstykker, som efter sædvane var navngivet efter tidligere ejere. “Gården, således som den findes bebygget, indhegnet med gårdstun, brønd og haveplads, med alle dens tilhørende rettigheder i alle optænkelige måder, nu herefter er og skal være velbemeldte sr. Peder Olufsen Borum og hans arvinger tilhørende”.

Gården pantsatte Peder Olufsen Borum året efter: “Kender jeg mig underskrevne Peder Olufsen Borum, negotiant (handlende) her i Århus, og hermed vitterliggør mig af en ret vitterliggæld skyldig at være til monsr. Anders Jensen Vestergård, nu værende ridefoged ved baroniet Vilhelmsborg, penge kurant mønt 400 rdl., hvilke 400 rdl. han mig efter min begæring lånt og forstrakt haver.

Thi forpligter jeg mig og mine arvinger, en for alle og alle eller nogle for en, på ære, tro og love ikke aleneste ovenmeldte fire hundrede rdl. årlig til hvert års 1. februar med 5 procent at forrente og således årlig continuere, så længe de hos mig bliver bestående”.

Den 24. august 1742 solgte Peder Olufsen Borum en skibsanpart til sr. Peder Tyrresen Bøgild, “som jeg hermed sælger og afhænder fra mig og mine arvinger til monsr. Peder Tyrresen Bøgild, borger og handelsmand her i Århus, og hans arvinger den mig tilhørende part i jagten, Skt. Peder kaldet, drægtig 8 læster, førende af skipper Las Mikkelsen, med al dens tilhørende inventarium, stående og løbende redskab, sejl, ankre, tove, master og rundholt, den dertil hørende båd, samt dertil købte ege- og fyrretømmer, spiger med mere, det i nogen optænkelige måder, ved hvad navn det nævnes kan, derunder skal være forbeholden, men monsr. Peder Bøgild gøre sig bemeldte halve part i jagten så nyttig, som han bedst ved, vil og kan, eftersom han mig den accorderede summa der for har betalt med penge, så bemeldte halve part i jagten, Skt. Peder kaldet, herefter tilhører ham og arvinger.³⁴⁷

Som allerede nævnt, opholdt Peder Olufsen Borum sig i 1746 et sted i Salling. Hvor og hvor længe han levede er en smule uklart, men i vidneaflyggelsen i Skanderborg 1767, blev det nævnt, at han skulle være død ved et besøg i Borum.

346. LAV. Havreballegård, Århusgård og Stjernholm amters konceptskifter: Dokumenter til skifte efter Christen Althalt.

347. LAV. Århus bys skøde-panteprotokol 1739 7/9 fol. 35, 1740 1/2 fl. 45. 1742 24/8. fol. 418.

Sønnen Jesper Pedersen Borum i Randers fik i 1770 en kongelig bevilling på, at hans mor, Anne Margrete Clausdatter, Peder Borums enke, "skal være forbudt rådighed over hendes arvemidler", så der ikke måtte leveres hende noget uden hendes kurator, Johan Frederik Carøes tilladelse.³⁴⁸

Peder Olufsen vendte altså tilbage til Borum for at besøge "sine gode venner", for der blev en mand med samme navn begravet 3. april 1754 50 år gammel. Denne oplysning passer med, at han oplyste at være 36 år, da han løste borgerskab i Århus i 1740

444. BODIL PEDERSDATTER, født i Tilst, døbt 4. februar 1708, død i Vejlbj, begravet i januar 1761. Gift med Søren Sørensen Hjortshøj, født omtrent 1704, død i Vejlbj, begravet 19. februar 1771.

Børn:

- 1081. Peder Sørensen Hjortshøj, født omtrent 1735.
- 1082. Oluf Sørensen født, omtrent 1740.
- 1083. Niels Sørensen født, omtrent 1742.
- 1084. Maren Sørensdatter, født omtrent 1748.
- 1085. Kirsten Sørensdatter, født omtrent 1750.

Den 26. januar 1761 blev der foretaget registrering og vurdering i boet efter Søren Hjortshøjs afdøde hustru Bodil Pedersdatter i Vejlbj. Til stede var foruden enkemanden deres sammen avlede børn, en søn Peder Hjortshøj 26 år, Ole Sørensen 21 år, Niels Sørensen 18½ år, Maren Sørensdatter 13 år, Kirsten Sørensdatter 11 år. På de umyndiges vegne var til stede deres morbror Jacob Pedersen fra Tilst, såvel som deres fasters og mosters mænd Rasmus Jensen af Vejlbj og Søren Pedersen af Elev.

Vurderingen blev indledt i øverstestuen, hvor der var en jernvindovn, altså en rigtig kakkelovn med indfyringslåge, og her blev boets genstande af sølv, tin og messing også vurderet. Der var et stort fad, et lille suppefad, to store asietter, fire sesirkner og nitten tallerkener, altsammen af tin. Sammen med det nævnes et lille sølvbæger, en sølvtumling, et rødt krus med sølvlæg med en forgyldt krone og tre store krus med tinlæg. Der var lysestager og andet af messing, og i køkkenet var der adskillige kedler af kobber og messing, en brændevinskedel nævnes at stå under forsegling hos hospitalsforstander Skov i Århus. På loftet var 28 lispund røget flæsk, det blev vurderet til 23 rdl. 2 mark.

Bodil Pedersdatter har været flittig ved rokken, for i en stor egetræskiste i øverstestuen lå foruden nogle høgarnslagener m.m. 1½ pund heglet hør og 14 pund fint høgarn. Der var desuden 70 alen hørlærred og 60 alen blårlærred, begge dele ubleget, og i den mellemste stue var der yderligere 30 pund uld. I dagligstuen var der endnu en jernvindovn med muret rør, som kan have været en rigtig skorsten, der var ført helt op igennem taget. Et stueur i futteral blev vurderet til 12 rdl. I et gammelt grønmalet hængeskab var der bøger, kong Frederik den Andens bibel, Niels Henrichsens husbestilling og Søren Matthiassens regnebog. Samme sted var der nogle stole og to vognskrin af egetræ, et fyrretræs madskab, tre spinderokke og to veludstyrede senge.

I gården var der fem vogne, en af dem med beslag, og en anden var ny og havde høfjæle, desuden var der fire bøgetræsplove med jern og tilbehør og meget andet. Ni bæster var i alt 122 rdl. værd, den højst vurderede stod til 26 rdl. Af 14 stude og køer var flere 8 rdl. værd, så de sammen med fire kalve, får, grise og gæs i alt blev vurderet til 121 rdl. 3 mark.

De tilstedeværende var enige om, at kornet, både tærsket og utærsket, kunne række både til kontributionen og til føde for folk og kreaturer, en karl og to pigers løn for et år undtaget,

348. RA. Jyske registre 1770 20/7 fol. 43 (Nygårds sedler).

til Mikkelsdag, og at der således var balance. Desuden havde Søren Hjortshøj flere mindre beløb til gode hos folk i Vejlbj, og en hestekøber skyldte ham hele 100 rdl., men da han ikke havde været at finde, blev beløbet regnet som uvis tilstående gæld. Boets formue blev ansat til 656 rdl. 6 sk.

Den 22. april fandt det endelige skifte sted, og da blev boets værdier beregnet til 672 rdl. 3 mark 6 sk. og den uvisse gæld til 110 rdl. 5 mark. Til gårdens reparation skulle bruges 17 rdl. 2 mark, dertil kom så folkenes løn samt besætning og andet, som skulle forblive ved gården, så det sluttede med et fradrag på 278 rdl. 1 mark 10 sk. Til arvingerne blev der således 394 rdl. 3 mark 12 sk.³⁴⁹

445. MAREN PEDERSDATTER, født i Tilst, døbt 8. marts 1716. Gift 1. juni 1754 med Søren Pedersen fra Elev, død efter 26. januar 1761 i Elev.

Maren Pedersdatters mand Søren Pedersen er nævnt i skiftet efter svigerinden Bodil Pedersdatter i Vejlbj 1761.³⁴⁹

446. JACOB PEDERSEN, født i Tilst, døbt 27. december 1722, død i Tilst, begravet 24. februar 1766. Gift med Maren Rasmusdatter, død efter 24. februar 1766 .

Jacob Pedersen blev fæster af sin fødegård i Tilst efter sin stedfar Rasmus Jensens død. Et egentligt fæstebrev er ikke fundet, men den aftægtskontrakt, han underskrev ved overtagelsen lyder: "1754 1. juli. Udi den hellig trefoldigheds navn har jeg underskrevne Kirsten Jacobsdatter, afgangne Rasmus Jensens i Tilst, ved antagen lavværge og mine venners råd og samtykke afstået og overladt, ligesom jeg og hermed afstår og overlader til min søn Jacob Pedersen min i fæstehavende og påboende halve gård udi Tilst, der efter den ny landmålings matricul under no. 4 er antegnet til hartkorn ager og eng 6 td. 4 skp. 1½ alb., når herskabet ham samme vil betro og meddele fæstebrev".

Derefter følger betingelserne, som var, at han skulle overtage gården i den stand, den var ved skiftet efter hendes afdøde mand, og svare til gårdens brøstfældighed. Hun havde udtaget sig en seng med tilhørende sengeklæder, og skulle have en nærmere bestemt mængde rug, byg m.m., samt en ko og fire får. Desuden skulle sønnen opbygge hende "til beboelse forsvarlig 3 fag hus, og imidlertid, indtil samme er blevet opbygget og sat i stand, give mig fornøden og upåklagelig husværelse hos ham i gården. At denne kontrakt således er indgået, og imellem os skal være urykkelig, bekræftes med min og antagen lavværges hænders underskrift, som min søn og to undertegnede venners påtegning, og som stemplet papir nu ikke haves ved hånde, skal denne kontrakt, så snart samme kan vorde hentet, med forandret papir vorde udskiftet, og hvoraf da enhver af os har en ligelydende kopi. Tilst 1. juli 1754. Kirsten KID Jacobsdatter Jacob J.P.S Pedersen".

Jacob Pedersen er nævnt i Lyngbygårds fæstebreve 26. november 1760, da en af hans naboer Niels Jensen måtte gå fra sin gård og overlade den til Laurits Christensen, der i sit fæstebrev fik tilføjet, at gårdens hartkorn på noget over seks tønder hartkorn siden var blevet lignet med Jacob Pedersen og to andre naboers, så deres hartkorn var blevet lige stort.

1763 fæstede Jacob Pedersen sammen med tre andre af Lyngbygård et stykke jord, kaldt Tobdrup mark, som de betalte 20 rdl. for i indfæstning. Jacob Pedersen kunne da underskrive fæstebrevet med sit fulde navn. Den 6. januar 1767 blev Jacob Pedersens gård fæstet ud til Mogens Mikkelsen, som var født i Hasle.³⁵⁰

447. JESPER JENSEN, født i Låsby omtrent 1697, død efter 22. juli 1760.

Jesper Jensen er nævnt i skiftet efter sin mor i 1722. Det er måske den Jesper Jensen, der den 1. oktober 1737 fæstede et boel i Hasle sogn og by, som forhen var beboet af afgangne Niels

349. LAV. Århus hospitals skifteprotokol 1761 26/1, fol. 7.

350. LAV. Lyngbygårds fæstebreve 1754 1/7, 1760 26/11, 1763 30/4, 1767 6/1.

Pedersen, og som endnu beboes af hans enke Maren Sørensdatter. Det tilliggende hartkorn var på 3 td. 2 skp. 1 fjr. Gården blev fæstet ud af Berent Holmsted, kongelig majestæts borgmester i Nyborg. Når fæstebrevet findes i en pakke med Lyngbygårds fæstebreve, er det fordi, denne gård var blevet købt til godset. I et fæstebrev er Jesper Jensen nævnt sammen med Hasle sogne- og bymænd, da de den 7. august 1744 underskrev en kontrakt med Lyngbygård om fæste af Hasle kirkes korn- og kvægtiende, efter hvilken de skulle betale 6 mark 1 sk. i afgift af hver tønde hartkorn.

Den 22. juli 1760 blev der skrevet kontrakt mellem Jesper Jensen og hans hustru med en ny fæster Jens Nielsen, om hans overtagelse af gården. Han skulle blandt andet overtage den gæld, som hæftede ved gården. Den var på i alt 24 rdl. 4 mark. Et sølvbæger var pantsat i Århus for noget af gælden, mens en af de andre kreditorer var Laurits True i Sjelle, som var gift med Jesper Jensens søster Johanne Jensdatter. Et af de vitterlighedsvidner, som var mødt på Jesper Jensens side, var Christen Andersen i Hasle, som var gift med hans næstsøskendebarn Ellen Olufsdatter.³⁵¹

448. MAREN JENSDATTER, født i Låsby omtrent 1702. Gift sst. 17. oktober 1723 med Laurits Clausen.

Børn:

1086. Karen Lauritsdatter, døbt 23. juli 1724.

1087. Maren Lauritsdatter, døbt 6. april 1727.

< 1088. Jens Lauritsen, døbt 22. marts 1731.

1760 fik Laurits Clausens søn Jens Lauritsen fæstebrev på gården i Låsby, som hans far havde afstået til ham. Gården var på hartkorn 6 td. 2 fjr. 2 alb.³⁵²

449. SIDSEL JENSDATTER, født i Låsby omkring 1709. Gift 1. med Jens Pedersen Keldsen, født i Låsby omtrent 1702, død i Låsby, begravet 4. februar 1731. Gift 2. i Låsby 12. oktober 1732 med Niels Nielsen Keldsen, født omtrent 1691, død i Låsby, begravet 10. februar 1740. Gift 3. sst. 29. november 1740 med Jens Pedersen Keldsen fra Galten.

Børn i andet ægteskab:

1089. Niels Nielsen, døbt 18. april 1734.

1090. Jens Nielsen, døbt 24. august 1739.

Børn i tredje ægteskab:

1091. Peder Jensen, døbt 20. maj 1742.

1092. Karen Jensdatter, døbt 8. december 1743.

Sidsel Jensdatters mand Jens Pedersen Keldsen fæstede i 1730 sin afdøde far Peder Keldsens gård, som hans mor oplod. Det var en stor gård med et tilliggende på 7 td. 1 skp. 1 fjr. hartkorn. I kirkebogen kaldes han Jens Pedersen Keldsen,³⁵³ og i den gård blev alle brugerne åbenbart kaldt Keldsen, for også Sidsel Jensdatters anden og tredje mand fik tilføjet navnet Keldsen. Allerede året efter den første mands død blev Sidsel Jensdatter gift igen med Niels Nielsen Keldsen, som fik sit fæstebrev på gården udstedt den 13. april 1731.³⁵⁴

Efter Niels Nielsen Keldsens død blev der i 1741 holdt et noget forsinket skifte. Foruden Sidsel Jensdatter efterlod han sig af første ægteskab en søn på 16 år og to døtre på 11 år og

351. LAV. Lyngbygårds fæstebreve

352. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæste protokol 1760 27/10, fol. 292.

353. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæste protokol 1730 10/10, fol. 35.

354. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæste protokol 1731 13/4, fol. 43.

9 år. I ægteskabet med Sidsel Jensdatter var der to sønner, Niels Nielsen på 7 år og Jens Nielsen, som kun var to år gammel. Til stede på de to yngste børns vegne var Søren Jensen Bonde i Låsby og desuden Jens Pedersen, som havde antaget både stedet og enken. Registreringen, som havde fundet sted, er ikke indskrevet i skiftet, men boets samlede værdi var på 198 rdl. 3 mark 15 sk. Bygningerne på 67 fag skulle repareres for 60 rdl., og der skulle være dyr og redskaber til en værdi af 120 rdl. 2 mark. Niels Nielsens børn af første ægteskab havde deres mødrene arv på 35 rdl. 3 mark 5½ sk. stående i boet, og den nye fæster Jens Pedersen krævede sin løn på 40 rdl. 4 mark. Søren Jensen Bonde i Låsby fordrede rede lånte penge, som næsten blev betalt med et sølvbæger og en sølvske, og da gælden udover de allerede nævnte beløb blev opgjort til 108 rdl. 2 mark 15 sk., kunne der ikke blive tale om nogen arv. Sidsel Jensdatter kom i tanker om et tilgodehavende på 16 rdl., men skyldneren, som var til stede, påstod, at han havde afdraget sin gæld dels til Niels Nielsen Keldsen og dels til hende selv, hvad hun dog nægtede at kende noget til. Jens Pedersen, "som gården har antaget tillige med enken", lovede at betale gælden, så snart han kunne komme efter det, og han blev, som det var sædvanligt, formanet om at sørge for, at børnene fik en kristelig opdragelse.³⁵⁵ Jens Pedersen havde allerede i 1740 fået udstedt fæstebrev på gården.³⁵⁶

450. ELSE JENSDATTER, født i Låsby omtrent 1713. Gift 1. sst. med Niels Andersen, født i Sjelle omtrent 1707, død i Herskind i Skivholme sogn før 2. oktober 1759. Gift 2. med Niels Sørensen fra Nør Vissing i Veng sogn.

Born i første ægteskab:

1093. Karen Nielsdatter, født omtrent 1741.

1094. Søren Nielsen, født omtrent 1747.

1095. Dorte Nielsdatter, født omtrent 1756.

Else Jensdatters mand Niels Andersen var fra Sjelle, hans far hed Anders Christensen True og hans mor Dorte Lauritsdatter.³⁵⁷ Else Jensdatter overlevede sin mand, og er sammen med deres tre børn nævnt i skiftet efter ham. Karen Nielsdatter var 18 år, Søren Nielsen 12 år og Dorte Nielsdatter 3 år gammel, da deres far døde. Børnenes farbror Laurits Andersen fra Sjelle skulle være formynder for sønnen, og for dotrene deres søskendebarn Anders Sejersen i Herskind.

Registreringen af bohavet indledes med ting af kobber og messing, to fade og en smørbrik af tin. Dernæst nævnes to bøger, en salmebog og en bog kaldet Paradisets Urtegård, husgeråd og redskaber af jern og træ samt møbler, borde, stole, kister, skrin og skabe. Sengetøjet blev vurderet, som det lå i sengene, hvoraf to var stolpesenge med ramme og omhæng. Pigernes og karlens senge blev vurderet uden specifikation af sengetøjet. Niels Andersens klæder var foruden en blå vadmelskjole, en skindvest med metalknapper, en vest, et par skindbukser, to par strømper, en ny hat, et rejseslag, tre skjorter, et par gamle støvler, et par sko og to halsklude, i alt vurderet til 7 rdl. 3 mark 10 sk. Gårdens dyr var 134 rdl. 1 mark 8 sk. værd. Af fire vogne var den ene ny og med beslag.

"Gården er af de såkaldte selvejersteder, som tillige med dertil hørende opelskede unge ege- og bøgekrat på to steder, Lyngholt og Alkær kaldet, efter nøjeste skønsomhed og samfrændernes samtykke er takseret for 40 rdl. Boets samlede formue blev derefter på 297 rdl. 1 mark 4 sk. Bygningerne er i alt bestående af 60 fag hus, men i henseende at samme, som meldt, er selvejergods, anføres ej noget til istandsættelse, som enken er forpligtet at bringe og holde i forsvarlig stand, hvoraf en del nu befindes ringe og slet". Der var ingen

355. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1741 19/6, fol. 173.

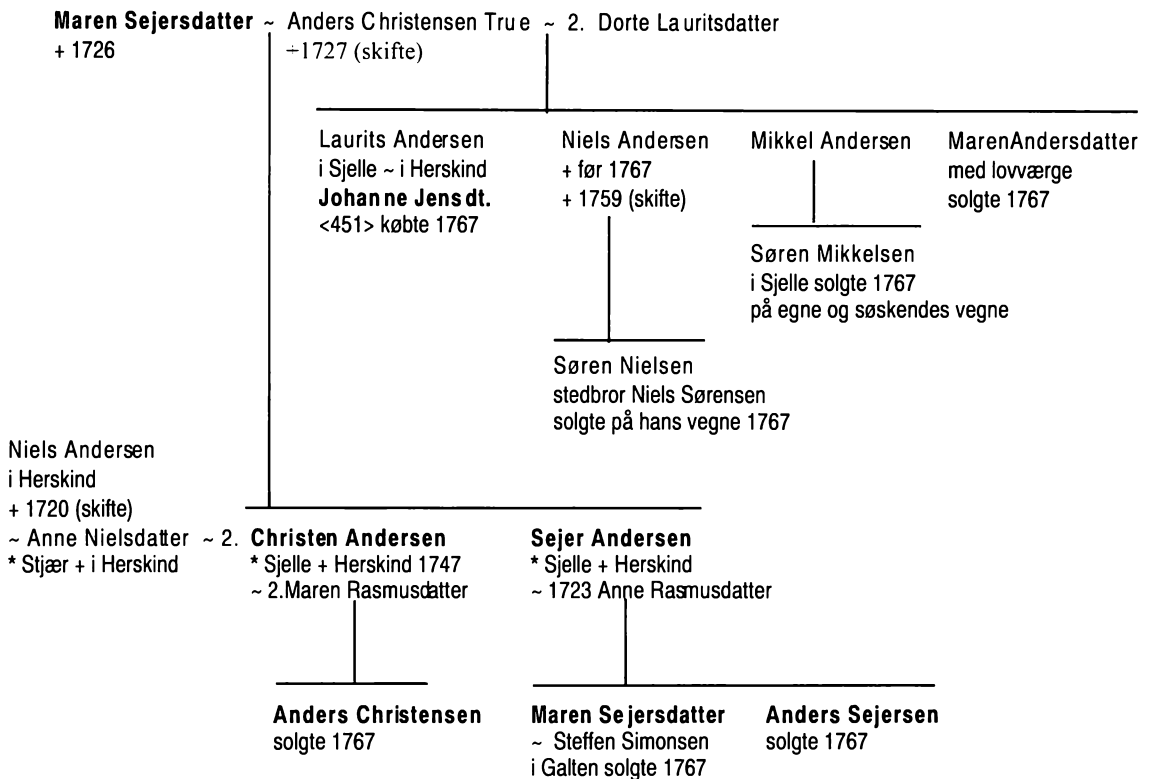
356. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1740 11/11, fol. 176.

357. RA. ADK.1767, gård nr. 70, skøde nr. 1 1767 10/2.

gæld, så kun inventarium på 133 rdl. 2 mark blev trukket fra, så der blev 163 rdl. 5 mark 4 sk. til deling mellem arvingerne.³⁵⁸

Efter Niels Andersens død blev Else Jensdatter gift med Niels Sørensen fra Nør Vissing. Han overtog gården og betalte husbondhold.³⁵⁹

SLÆGTSFORBINDELSER udarbejdet på grundlag af skødet til Laurits Andersen og Johanne Jensdatter i 1767 og skifter i ryttergodset: Niels Andersen 1720, Anders Christensen True 1727 og hans søn Niels Andersen 1759.

451. JOHANNE JENSDATTER, født i Låsby omkring 1715. Gift i Låsby 15. oktober 1743 med Laurits Andersen True, født omtrent 1702 i Sjelle.

Johanne Jensdatters mand Laurits Andersen True er nævnt i skiftet efter sin bror, som var gift med Johannes søster Else Jensdatter. Laurits Andersen True var selvejer i Sjelle. Hans skøde blev udstedt og tinglæst i anledning af ryttergodsets salg 1767, fordi det af hensyn til udstedelsen af de nye kongelige skøder gjaldt om at få arveparterne samlet hos en ejer. Det var andele i den gård i Sjelle, som Sejer Olufsen havde haft, og de var efterhånden delt ud på flere hænder:

“Anders Sejersen i Herskind og Steffen Simonsen sst. på min hustru Maren Sejersdatter vegne, arvinger efter vor far Sejer Andersen, Anders Christensen sst. arving efter min far Christen Andersen sst., Niels Sørensen sst. på min stedbroders vegne, som er arving efter sin salig far Niels Andersen. Søren Mikkelsen i Sjelle på egne og søskendes vegne, som arvinger efter vores far Mikkel Andersen i Sjelle og Maren Andersdatter sst. med lavværge Søren Sørensen Vissing, hvilke samtlige var arvinger efter salig Anders Christensen (True) i Sjelle,

358. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1759 2/10, fol. 54.

359. LAV. Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 1760 21/3, fol. 278.

kendes og hermed vitterliggør, at vi efter udstedt lovbuds tingsvidne fra Skanderborg birketing af 26. februar sidst (1766) har med fri vilje og velberåd hu, solgt osv. - til Laurits Andersen og hustru Johanne Jensdatter, selvejer rettigheden i den selvejergård i Sjelle, som bemeldte Anders Christensen er fradød, og nu beboes af Laurits Andersen, og som han har givet os fyldest og fuld værd, så kendes vi herefter ingen ydermere lod, del eller rettighed i samme. Underskrevet den 10. februar 1767 i Herskind og Sjelle.³⁶⁰

452. JESPER ANDERSEN BORUM, født i Århus, døbt i Vor Frue kirke 25. april 1708, død sst., begravet 12. februar 1723.

Jesper Andersen Borum er nævnt i skiftet efter sin far i 1720. Hans dødsdag findes i Vor Frue kirkes regnskab, samt i oplysning om ham og hans søskende, indhentet til skiftet efter den barnløse bror Erik Andersen Møller, som døde i 1760.³⁶¹

453. ERIK ANDERSEN MØLLER, født i Århus, døbt i Vor Frue kirke 27. januar 1709, død i Elling, begravet 20. marts 1760. Gift i Århus 24. september 1737 med Anne Lucie Behr, død Bannerslund, begravet 17. juli 1771 i Elling.

Erik Andersen Møller blev ifølge skrivelse til skiftet efter ham døbt 27. januar 1709 i Vor Frue kirke. Han var præst i Elling i Vendsyssel. Når hans hustru Anne Lucie Behr blev kaldt madame Todbjerg, da hun blev begravet, skyldes det, at hun havde dette tilnavn efter sin første mand Tomas Todbjerg, som var præst i Hjortshøj.

Da Erik Andersen Møller ingen livsarvinger havde, blev der til skifte efter ham skrevet til Århus for at få kundskab om hans søskende. Besvarelsen er sket på grundlag af Århus Vor Frue kirkebog, som altså endnu ikke var gået tabt i 1761: "Anders Jespersen Borum og Dorte Eriksdatter er kopulerede her i Århus den 10. oktober 1702, avlede tilsammen Helle Maria 1703, døbt den 2. juli, død 22. oktober 1704. Erik 1705, døbt den 9. april, død 8. juli 1705, Jesper 1708, døbt 25. april død 12. februar 1723, Erik 1709, døbt 27. januar, Helle Maria 1710, døbt 7. februar død 28. august 1711. Maren født 1712, døbt 10. juli, gift med en tjener på Ravnholt og boede der i Herrested sogn, Lars Andersen 1715, døbt 9. august. Han drog efter beretning til Holland. I hendes andet ægteskab med Dines Svane, som skete 1720 den 13. februar, avlede hun Anders, født 1721 døbt 17. januar, død 4 marts 1738. Anne 1722, døbt 6. november, død 3. marts 1724. Dette rigtigt at være ekstraheret af Århus Frue kirkes ministerialbog, testerer Århus 29 juli 1761. Hans Chr. Cramer".

Efter salg af boets løsøre på auktion blev formuen opgjort til 875 rdl. 3 mark 3 sk., men da der var gæld, blandt andet en obligation og flere regninger på store beløb, skulle der fratrækkes 573 rdl. 3 mark 6 sk., så der til arvingerne blev 301 rdl. 5 mark 13 sk. til deling.

Af de på auktionen bortsolgte ting skal følgende nævnes: En forgyldt sølvnål, en hals tour, som var en halskæde, med øregehæng af guld med sort agat, et par knapper og et par emaljerede dupper af guld. Af sølv var der 3 teskeer, 6 skeer, en sukkerbøsse, et forgyldt hovedvandsæg, en indlagt perlemorsdåse og et lommeur, som i alt blev vurderet for 43 rdl. 1 mark. Det indbragte 49 rdl. 3 mark 12 sk., da det blev solgt. Mellem det øvrige mere almindelige bohav var der en indlagt dragkiste med fire skuffer, hvor der foruden noget af den afdødes tøj fandtes to salmebøger, en sort og en tysk, en lærredspung med penge, nogle duge, håndklæder, lagner og noget linned i alenmål til lagner. Desuden var der et par kveridoner, to tabuletter og tre skilderier i forgyldte rammer.

I dagligstuen lægger man mærke til, at der var et slagbord, et tebord, et speceriskab, fem par brune og hvide tekopper, et lakeret hjørneskab, et spejl i glasramme og en bilæggerovn. Af dem var der yderligere to, så der må have været mere end en skorsten i præstegården.

360. RA. ADK.1767, gård nr. 70, skøde nr. 1 1767 10/2.

361. LAV. Horns herreds gejstlige skifteprotokol 1760 12/3, fol. 307.

Den ene ovn stod i studerekammeret, hvor der også var netteldugsgardiner, hvilket på den tid ikke var almindeligt ude på landet. Der var forøvrigt også fem par gardiner med kapper i storstuen. I studerekammeret nævnes biblioteket, som bestod af 9 bind i folio, 27 i quarto og 12 numre i oktavo, hvoraf et af numrene bestod af 14 gamle uspecificerede bøger. Den dyreste var en Weimarbibel, og af de øvrige var de fleste på dansk og nogle på tysk, de fleste teologiske og nogle få af dem filosofiske bøger.

Den salig mands gangklæder var i et fyrretræsklædeskab i storstuen: En lang præstekjole, en gammel calemanches ditto, en gammel blommet kjole, en ditto af vendt klæde og en ligedan, som var både vendt og gammel, en sort etoffesvest, et par klædesbukser, et par gamle skindbukser, en trøje af hjemgjort tøj og en gammel trøje, en gammel hvid brystdug med tinknapper, en gammel grøn damaskes slåbrok, en gammel ditto af danzigtøj, 16 rdl. 2 mark, og der foruden kraver, pibekraver, strømper m.m., som blev fundet rundt om i andre møbler.³⁶²

454. MAREN ANDERSDATTER, født i Århus, døbt 10. juli 1712 i Vor Frue kirke, død i Ruerne i Ravnholt i Herrested sogn på Fyn 31. august 1757. Gift med Rasmus Faber, død sst. 5. februar 1758.

Børn:

1096. Christiane Charlotte Rasmusdatter Faber, født omtrent 1753.

1097. Ove Otte Rasmussen Faber, født omtrent 1755.

Maren Andersdatters dåb er nævnt i skiftet efter hendes bror Erik Andersen Møller i et brev fra Vor Frue kirke til oplysning om hans søskende og arvinger.²⁶²

I det skifte, som blev holdt efter Rasmus Faber den 7. marts 1758, nævnes børnene Christiane Charlotte Rasmusdatter på fem år og Ove Otte Rasmussen Faber på tre år. Deres mor døde et halvt år før. Hun blev i skiftet kaldt Maren Svendsdatter Borum. Deres morbror velærværdige hr. Erik Møller, sognepræst for Elling og Tolne menigheder i Vendsyssel, var som nærmeste pårørende blevet anmodet om at antage værgemålet, men var ikke mødt, så i hans sted blev deres farbror Nikolaj Lauesen, som var kusk på Stensgård, væрге sammen med Christen Ulrik, som boede i Ruerne.

Rasmus Faber var birkeskriver og havde fæstet en halv gård Måre skov i Ruerne af gods-ejeren Charlotte Amalie Gersdorff.³⁶³ Blandt indboet i de to skifter var en jern vindkakkelovn, en temaskine og den salig kones klæder, som var i en liden dragkiste. Den fineste klædning var en adrienne af sribet taft. Endnu en adrienne var af damask, to cantusser var også af damask, en brun silkekåbe var foret med gråværk, der var meget andet tøj, men huer og huetilbehør nævnes ikke. Tøjet blev vurderet til i alt 40 rdl. 2 mark 1 sk. Gårdens dyr var 127 rdl. 3 mark værd, og værdierne i alt blev på skiftet efter Maren Andersdatter på 861 rdl. 3 mark 3 sk. Der var noget gæld til herskabet, så de samlede udgifter blev 191 rdl., og til deling mellem Rasmus Faber og hans børn blev der 670 rdl. 3 mark 3 sk. De blev delt efter loven med halvdelen til Rasmus Faber og halvdelen til børnene.

Skiftet efter Rasmus Faber blev indledt med åbningen af et skrivechatol af eg, hvori der var 55 rdl. 14 mark i rede penge, tre stk. engelske penge, en skuepenge, seks sølvskeer mærket København, to mindre og en ordinær sølvske, syv små sølvteskeer og en potageske, en sukkerklemme, en snustobaksdåse, et sølvspænde til et halsbånd, tre håndknapper, to skospænder og et knæspænde, altsammen af sølv, to guldørenringe og mellem en del andre ting, et par benterninger, tin- og messingknapper og knæspænder, to penneknive med futteral, to

362. LAV. Horns herreds gejstlige skifteprotokol 1760 12/3, fol. 307.

363. LAO. Fæstebrev indskrevet i skiftet, Ravnholts skifteprotokol fol. 18.

små sakse, en ducatspung af silke, en messingkæde til en saks, to rageknive med futteral og en oliesten, et blækhus og en stålsignet. Derefter nævnes nogle bøger, det ny Testamente og nogle bøger med religiøst indhold, en salmebog, Søren Mathisens regnebog, en tysk salmebog, en bibel, to historiebøger og en kagebog.

Rasmus Fabers lintøj lå i det samme chatol. Foruden elleve skjorter og halsklæder, halværmmer, manchetter, bånd og tørklæder var der to huer, en rød og en hvid, samt to nathatte og et par læder handsker, tilsammen vurderet til 11 rdl. 3 mark. Hans øvrige klæder var i et nyt klædeskab af eg, som var hele 20 rdl. værd. Klæderne bestod af en grå og en hvid klædning af klæde, den sidste var ny og vurderet til hele 10 rdl. En blå underklædning var af klæde, mens en grøn kjortel med rød underklæde var af drejl, desuden en del andet tøj af drejl, kanvas og bay. Bukser nævnes kun sammen med en af kjortlerne. En brystdug var sribet, en anden ternet, en rejsekjole var grå og et rejseslag rødt, og endelig var der en sort fløjlskalot, en del strømper, hvoraf to par sribede var af silke, to par uldne fingerhandsker, en sort muffe med æske, en rejsehætte, to gamle kasketter, en hat med flor udi og fire parykker. Sammen med en rejsekappe nævnes tre hynder, det hele blev vurderet til 30 rdl. 4 sk.

Af lidt mere usædvanlige møbler var der et indlagt bord med to kveridoner, et spejl med forgyldt ramme, en del skilderier, nogle af dem med glas for, en violin, en parykblok og et fuglebur med fem kanarifugle. Af mere værdifuldt husgeråd var en brændevinskedel med hat og piber. Sengetøj, duge og servietter af drejl og damask blev nummereret, og der var også en beholdning af både horgarn og blårgarn i alenmål. Igen nævnes Maren Andersdatters klæder og desuden noget bornetøj blandt andet svøb og lister. Gårdens dyr var 144 rdl. 4 mark værd, og dermed blev boets samlede løsøres værdi på 1275 rdl. 3 mark 7 sk. Den auktion, som holdtes, indbragte med 1133 rdl. 5 mark 15 sk. dog noget mindre. Rasmus Faber havde nogle obligationer, højeste pålydende var 400 rdl., og da de var blevet betalt, blev formuen endelig opgjort til 1660 rdl. 3 mark 4 sk. Gælden var 317 rdl. 5 mark 12 sk., der blev derfor 1343 rdl. 2 mark 2 sk. i arv til de forældreløse børn. Formue og skiftebrev blev overleveret det høje herskab, hans excellence hr. generallojtnant Juel, som var overformynder.³⁶⁴

455. LAURITS ANDERSEN, født i Århus, døbt i Vor Frue kirke 9. august 1715.

Laurits Andersen rejste ved Mikkelsdags tide 1738 til Holland, og derfra siden til Ostindien. Laurits Andersens dåb er nævnt i oplysningsskrivelse til skiftet efter hans barnløse bror Erik Andersen Møller, og det er samme sted, en efterlysning af ham er meddelt: "Endskønt efter det udi de Berlingske aviser af dato 21. okt. 1761 bragte avertissement, hvor den fraværende arving Laurits Andersen blev indkaldt til skiftet efter salig Erik Møller", og da man havde fået underretning om, at han "for en 20 års tid været bortrejst til Holland, men videre derfra til Ostindien, og søges derfor ved dets kompagni i Amsterdam med yderligere oplysning". Skiftet efter broderen blev så foretaget, da man åbenbart havde opgivet at høre fra Laurits Andersen. Som så mange andre, der dengang rejste til troperne, er han formodentlig død af strabadser eller sygdom langt borte fra hjemlandet.³⁶⁵

457. NIELS PEDERSEN FOGH, født i Skivholme, død i Fajstrup i Lading sogn, begravet 11. januar 1733. Gift 19. juni 1698 i Lading med Anne Lauritsdatter, død i Fajstrup, begravet 7. marts 1734 i Lading.

Niels Pedersen Fogh blev formodentlig fæster i Fajstrup i Lading sogn samme år, han blev gift med enken Anne Lauritsdatter. Herved blev han stedfar for hendes to sønner Laurits og Peder Joensen, men selv fik han ikke børn.

364. LAO. Ravnholts skifteprotokol 1757 30/9 fol. 6, 1758 7/3 fol. 18.

365. LAV. Horns herreds gejstlige skifteprotokol 1760 12/3, fol. 299.

Den 15. januar 1733 indfandt skifteretten sig udi salig Niels Pedersen Foghs stervbo i Fajstrup, for at registrere, vurdere og skifte og deling efter bemeldte salig Niels Fogh mellem hans enke Anne Lauritsdatter og den afdødes andre arvinger, som angaves at være en halvbroder, navnlig Peder Fogh i Skivholme, og hans halvsøster Kirsten Jensdatter i Hallendrup, hendes børn. Og var da nærværende enken med søn og lavværge Laurits Jonsen og Peder Foghs hustru (i mandens svaghed), hvor da forefunden, forrettet og handlet som følger.

Et sølvbæger med N.P.S.F A.L.D.K 1701, et mindre med samme navn og årstal, og to sølvskeer med "tegnet P.N.Fogh og I.N.D", som han må have arvet efter sine forældre Peder Nielsen Fogh og Johanne Nielsdatter.

I stuen var der et asketræsbord og et bordblad af egetræ, et malet fyrretræs madskab og en jernbeslået kiste, hvori den salig mands klæder lå, en grå og en sortbrun klædes kjortel, en grå vadmel's kjortel, en blå trøje, to par skindbukser, et par sko med messingspænder, to par blågrå strømper, to hørgarns skjorter og to af blågarn, som var gamle. Klæderne blev vurderet til 4 rdl. 4 mark 2 sk. Derefter fortsættes med stuens øvrige møbler, et stolpe sengested med omhæng, kappe og sengetøj, tre læderstole, et messing fyrbækken, en stor og to små øltønder, ti træ mælkebøtter, en jerngryde, to mindre og et par messing lysestager. Ildstedet har formodentlig været i den stue, for der var en jernrist, en gammel jernpande, to kedelkroge, ildskovl og klemme, en træskål, tre tinfade, syv tintallerkener og en smørbrik, et jern tobaks fyrfad, en gammel messingkedel og en kobberkedel, et par gamle karter, en sadel og et bidsel. Den anden stue kunne opvarmes med en bilæggerkakkellovn, og der var to gamle borde og et stolpesengested med omhæng, kappe og sengetøj samt en del sager til husholdningsbrug. I bryggerset var der en kobberkedel med hat, låg og piber og brygkar og andet. Et gammelt sengested, som kun var 12 sk. værd med nogle sengeklæder, som under ét blev vurderet til 3 mark, var i den østre stue, som formodentlig ikke har kunnet opvarmes.

Herberget i gården var med sengetøj 1 rdl. værd, og ellers var der noget værktøj, vogn, plov, harve, to gamle slæder og nogle redskaber. Det tærskede korn var 31 rdl. værd, fire heste, fem hopper og to mærføl blev vureret til 50 rdl., syv køer og fire kvier, syv stude og to studekalve var tilsammen 49 rdl. værd. Desuden var der otte får, fire gimmerlam og fire vædderlam, seks svin og fire grise samt fire bistader til en samlet værdi af 12 rdl.

Da der var fraværende arvinger blev skiftet udsat til næstkommende 15. maj, og da det blev genoptaget, var enken og lavværge, hendes søn Laurits Jonsen til stede, så og den salig afdødes halvbroder Peder Jensen Fogh i Skivholme, tillige med salig Niels Foghs afdøde søster Kirsten Jensdatters mand Mogens Nielsen af Hallendrup, på sine trede børn avlet med sin hendøde hustru Kirsten Jensdatter, nemlig Niels Mogensen, Jens Mogensen og Anna Mogensdatters deres vegne.

Derefter gøres der rede for, hvad der skulle være ved gården af besætning med videre 102 rdl. 4 mark, og Laurits Jonsen fremviste et originalt skifte af 25. oktober 1697, hvorefter han fordrede sin fædrene arv 13 rdl. 1 mark, som var i boet bestående, i lige måde halvdelen af sin afdøde brors fædrene arv, som tilsammen blev 20 rdl. I henseende til fremviste skiftefor- ening, blev vedkommende arvinger spurgt, om de havde noget imod denne fordring at sige, eller afkald til dens afbevisning at forelægge, hvortil de samtlige svarede nej. Laurits Jonsen fordrede løn, og Kirsten Pedersdatter forrige tjenestepige, nu Laurits Jonsens hustru fordrede ligeledes sin løn, og dertil kom nogle mindre fordringer til boet, herunder den salig mands begravelse, som havde kostet 13 rdl. 3 mark 6 sk. Udgifterne blev derved på 296 rdl. 2 mark 9 sk. Arvingerne blev spurgt, om de noget af denne anførte udgift kunne afbejse eller modsige, hvortil de svarede nej, og i så måde og efter dens beskrivelse intet bliver for nogen udi arv at falde eller tilkomme, men som den salig afdødes stedsøn Laurits Jonsen på ansøgning har nydt denne gård i fæste, så overleveres ham alt det registrerede og vurderede, der bedrager sig til 202 rdl. 4 mark 9 sk. til lovlig og fri disposition.³⁶⁶

458. PEDER FOGH, født omtrent 1680 i Skivholme, død sst. før 1752. Gift med Kirsten Jensdatter, død efter 1756.

Børn:

- < 1098. Anne Johanne Pedersdatter Fogh.
- < 1099. Peder Pedersen Fogh.
- < 1100. Jens Pedersen Fogh, født omtrent 1742.
- < 1101. Niels Pedersen Fogh, født omtrent 1744.

På grund af den manglende kirkebog i Skivholme må andre kildemuligheder tages i brug. I landeværnsrullen 1700 nævnes Peder Jensen [Fogh] sammen med sin far Jens Pedersen Hinge. Han var da 14 år gammel, men i 1713 blev hans alder opgivet til 34 år, han var ugift og var i besiddelse af sin fars selvejergård.³⁶⁷ Antagelig er den sidstnævnte aldersopgivelse den mest rigtige. Underligt nok er der ikke fundet noget skifte efter Peder Fogh, som må være død før juli 1752, for da betalte sønnen Jens Pedersen Fogh husbondhold for halvparten af gården, som hans mor Kirsten Jensdatter havde skødet til ham, og knap fire år senere skødede hun den anden halve gård til sønnen Niels [Pedersen] Fogh.³⁶⁸

459. KIRSTEN JENSDATTER, født i Skivholme, død i Hallendrup i Rud sogn omtrent 1710. Gift før 1703 med Mogens Nielsen, død i Hallendrup, begravet 27. januar 1751 i Rud.

Børn:

- 1102. Niels Mogensen, født omtrent 1703.
- 1103. Jens Mogensen, født omtrent 1704.
- 1104. Anne Mogensdatter, født omtrent 1708.

Efter Kirsten Jensdatters død i 1710 blev Mogens Nielsen gift igen, og da et skifte efter ham ikke er bevaret, er det i skiftet 1756 efter hans anden kone Kirsten Knudsdatter, der kan findes oplysninger om hendes stedbørn, der da alle tre var blevet gift.³⁶⁹

462. PEDER SØRENSEN MELDGÅRD, født i Neder Hornbæk, døbt 26. april 1691, død sst., begravet 3. januar 1742. Gift 1. med Kirsten Pedersdatter, født omtrent 1692, død i Neder Hornbæk, begravet 3. august 1729. Gift 2. i Helstrup 18. juni 1730 med Karen Rasmusdatter, født omtrent 1708, død i Neder Hornbæk, begravet 28. august 1740.

Børn i første ægteskab:

- 1105. Søren Pedersen, døbt 2. februar, begravet 28. juni 1716.
- 1106. Maren Pedersdatter, døbt 24. april, begravet 10. juli 1718.
- 1107. Peder Pedersen Meldgård, døbt 3. december 1719.
- 1008. Maren Pedersdatter, døbt 28. februar 1723.
- 1109. Søren Pedersen, døbt 13. januar, begravet 6. februar 1726.
- 1110. Niels Pedersen, døbt 10. april, begravet 27. april 1727.
- 1111. Niels Pedersen, født 1729, ant. død samme år.

Børn i andet ægteskab:

- 1112. Søren Pedersen, døbt 7. august 1731.
- 1113. Kirsten Pedersdatter, døbt 3. oktober 1734.
- 1114. Anne Pedersdatter, døbt 9. marts 1738.

367. LAV. Skanderborg-Åkær amters landeværnsrulle 1700, Stjernholm m. flere amter, landeværnsrulle 1713.

368. LAV. Frisenborg fæsteprotokol 1752 16/7 fol. 179, 1756 6/4 fol. 202.

369. Clausholm gods, skiffeuddrag 1731-1780. 321, 1756 2/11.

Den 1. december 1740 holdtes skifte i Neder Hornbæk efter Peder Sørensens salig afdøde hustru Karen Rasmusdatter mellem enkemanden og deres sammen avlede børn Søren Pedersen ni år, Kirsten Pedersdatter 6 år og Anne Pedersdatter 2 år gammel.

Der var en stue med tre senge godt forsynet med sengetøj, men det øvrige bohav var ikke særlig righoldigt. Foruden stuen var der et lille kammer og et bryggers. Besætningen var syv hopper og en hest, fire køer og seks kvier, ti får og to lam, fire grise, en so og fire gæs, som tilsammen blev vurderet til 65 rdl. 2 mark. Karen Rasmusdatters klæder blev ikke vurderet. Bygningerne blev gået grundigt igennem for mangler og afgifterne beregnet, og da udgifterne på 222 rdl. 2 mark 8 sk. langt oversteg boets formue på 190 rdl. 4 mark 8 sk., kunne der ikke blive noget at dele mellem arvingerne.³⁷⁰

8. april 1743 blev der holdt "et lovligt skifte og deling mellem Peder Sørensens efterladte børn, nemlig Peder Pedersen 24 år, Søren Pedersen 11 år, Maren Pedersdatter 20 år, Kirsten Pedersdatter 8 år og Anne Pedersdatter 4 år, i overværelse af den for de umyndige tilskikkede formynder Knud Tomasen af forbemeldte Neder Hornbæk". Nu var der otte hopper og et føl, fem køer og to kalve, ti får, tre svin, tre gæs og en gase. Den afdødes klæder blev heller ikke denne gang vurderet. Formuen var på 133 rdl. 5 mark 8 sk. Igen blev bygningerne gennemgået, stuehuset var på 7 og fæhuset på 9 fag. Hvor mange fag, stald og høhus var på, nævnes ikke, men laden var på 12 fag. De nødvendige reparationer blev fastsat til 117 rdl. 2 mark, som sammen med noget gæld, det korn og de dyr m.m., som skulle være på gården, i alt blev 150 rdl. 8 sk., så der kunne ikke blive noget til arvingerne. Den ældste søn Peder Pedersen forpligtede sig til at betale den boet påhæftende gæld, samt forbedre gården efter sit fæstebrev og forsyne sine søskende med føde og klæder, indtil de selv kunne fortjene deres brod.³⁷¹

465. MAREN SØRENSDATTER, født i Neder Hornbæk, døbt 7. maj 1696, død sst., begravet 28. juni 1729. Gift 1. i Hornbæk 14. juni 1716 med Knud Mikkelsen, født omtrent 1681, død i Neder Hornbæk, begravet 8. januar 1725. Gift 2. sst. 15. juli 1725 med Niels Sørensen Meldgård, født omtrent 1697, død sst., begravet 19. juli 1770.

Børn i andet ægteskab:

< 1115. Maren Nielsdatter Meldgård, døbt 24. februar 1726.

1116. Søren Nielsen Meldgård, døbt 20. juli 1727.

1117. Kirsten Nielsdatter Meldgård, døbt 24. juni 1729.

Maren Sørensdatter havde ikke børn med sin første mand, så det var hans søskende Apelone og Maren Mikkelsdatter, boende i Tamdrup sogn i Nim herred, der var hans arvinger. Af dem var Apelone Mikkelsdatters mand Niels Hansen til stede ved skiftet efter Knud Mikkelsen, og han "var vel fornøjet med alt, hvis passeret er, og var ikke kommen på den måde at ville søge nogen arv, om noget havde over blevet til deling, på hans hustrus og hendes søsters vegne som arvinger, thi han vidste meget vel, at den salig mand, imens han levede, før end han nogen sinde blev gift, havde gjort meget vel imod hans hustru og hendes søster efter hans yderste formue og evne, og derfor takkede den salig mand godt, men alene var mødt efter hans hustrus begæring for at se, hvorledes den fattige enke levede". Der blev da heller ikke noget til arvingerne.

Boets midler blev opgjort til 174 rdl. 3 mark 12 sk. Gården skulle repareres for 50 rdl. Der skulle være dyr og redskaber for 71 rdl. 1 mark og sædekorn for 30 rdl. Den salig mands begravelse havde kostet 13 rdl. 2 mark, og der skyldtes en del penge væk, som i alt blev til

370. LAV. Brusgård's skifteprotokol 1740 1/12 fol. 199.

371. LAV. Brusgård's skifteprotokol 1743 8/4 fol. 210.

198 rdl. 2 mark 8 sk. "Enken foregav, at hun fremdeles ved gården ville forblive, lovede den at bygge og forbedre, og der af i rette tide svare og betale."³⁷²

Maren Sørensdatter blev derefter gift med Niels Sørensen Meldgård, som var søn af Søren Andersen og Anne Sørensdatter. Hun nåede at få tre børn, før hun døde i 1729, og den yngste Kirsten Nielsdatter var kun tre uger gammel, da hendes mor døde. De to andre børn Søren Nielsen og Maren Nielsdatter var henholdsvis to og fire år, da skiftet efter Maren Sørensdatter blev holdt.

Gårdens heste blev vurderet til 36 rdl. 2 mark. Den salig kones gangklæder var 11 rdl. 1 mark 8 sk. værd. Der var to forklæder, en sort hjemgjort kjole, et brunt hjemgjort skørt, en sort kåbe, et blommet gult og grønt skørt, en hvergarns trøje, en sort hjemgjort trøje, en sort og brun trøje, to sorte huer, et snøreliv med bundne dvs. strikkede ærmer, et sort forklæde og et par halværmer. Bohavet var beskedent, og der var ikke heller de store mængder kvæg: Tre køer, et par små stude, ti får og to væddere, og det hele blev på 73 rdl. 2 mark 14 sk. hvilket ikke var nok til, at der kunne blive noget at arve, for med brøstfældighed og mangler blev udgifterne på 76 rdl. 4 mark 1 sk.³⁷³

468. RASMUS PEDERSEN BALLE, født i Sandby omtrent 1680, død sst. 13. april 1741, begravet i Haldum. Gift med Mette Jensdatter, død efter 13. april 1741.

Børn:

< 1118. Karen Rasmusdatter, døbt 17. juni 1714.

< 1119. Anne Rasmusdatter, døbt 25. marts 1723.

1741 blev der holdt skifte i Sandby efter Rasmus Pedersen Balle, til deling mellem hans efterladte enke Mette Jensdatter og deres i ægteskab sammen avlede to døtre, Karen Rasmusdatter gift med Christen Christensen Værum, opholdende sig her på stedet, og Anne Rasmusdatter 18 år gammel. De var alle til stede, og for datteren Anne mødte Rasmus Tomasen Balle af Hår. Det nævnes i skiftet, at Rasmus Pedersen Balle var selvejer, og at han døde den 13. april 1741.

Registreringen indledes, som så ofte, med opremsning af kobber, messing og tinservice, og mellem køkkentøj af jern nævnes også en kakkellovn, som formodentlig har været en bilæggerovn. Stuehuset havde fire stuer, en overstue, en kakkelstue, en storstue og en korsstue. Der var borde, bænke, stole, kister, et kandeskab af eg, mens der kun nævnes en gammel kurveseng i korsstuen. Først i overstuen nævnes en stolpeseng, et skab og et skrin af eg, som begge var udhugget, altså med udskæringer, foruden endnu et par kister. Her var nogle blå pudehynder og et bordklæde af gammelt flamsk tøj, hvilket kan betyde, at det var i billedvævning. I bryggerset var der tønder, baljer, trug og andet trætojs og i kælderen ligeså. Derefter nævnes alt sengetøjet, hvoraf der var ret meget, og så den salig mands ret beskedne gangklæder. Han havde ikke flottet sig med sølvknapper, men hans seks skjorter var af høgarn. Tøjet blev vurderet til 9 rdl. 2 mark 12 sk. Endelig blev værktøj og redskaber samt kornet og dyrene vurderet. De sidste var der temmelig mange af. Den mest værdifulde hoppe var 12 rdl. værd, og bæsterne blev i alt vurderet til 90 rdl. Køer, stude, kvier og kalve var 59 rdl. værd. Endelig var der svin, får og gæs, tilsammen regnet for 13 rdl. 8 sk. Vurderingen af boets effekter var 363 rdl. 3 mark 11 sk.

Enkens lavværge Tomas Balle af Hår tilkendegav, at herskabet uden nogen hjemmel eller rettighed havde ladet borttage fra gården seks skovskifter, så der kun var fire tilbage, og i så måde beskyldte det høje herskab, så får skifteforvalteren af det passerede at søge den

372. LAV. Brusgård's skifteprotokol 1725 22/2 fol. 55.

373. LAV. Brusgård's skifteprotokol 1729 26/7 fol. 140.

nødvendige oplysning, hvorfor skiftet blev opsat til den 30. juni. Da det blev genoptaget, blev det hævdet, at påstanden om de skovskifter, som skulle være frataget boet, var usand, og man fortsatte opgørelsen med herskabets krav med hensyn til dyr, korn og redskaber. Dernæst blev den øvrige gæld gjort op, en obligation på 100 rdl. var udstedt af Rasmus Balle i 1735, så det med renter var blevet til et beløb på 130 rdl.

Desuden var der forskellige mindre beløb, der imellem et krav om betaling for en ligkiste, som med maling havde kostet 1 rdl. 4 sk. Tomas Smed og Mikkell Skrædder i Hår fordrede 20 rdl. 4 mark resterende mødrene arv på deres hustruers vegne, og endelig havde folkene også løn til gode, så udgifterne var 554 rdl. 10 sk. Værdien af selvejerrettigheden 135 rdl. sammenlagt med boets øvrige formue på 363 rdl. 3 mark 11 sk. blev 498 rdl. 3 mark 8 sk., og var dermed mindre end udgifterne, så der kunne ikke blive noget til arv. Den største kreditor Niels Jensen True i Århus stillede sig imidlertid tilfreds med, at enken lovede at betale ham med 20 rdl. ad gangen i årlige afdrag. De indestående arveparter og den anden gæld lovede hun ligeledes at få betalt, så gård og gods blev hende overleveret.³⁷⁴

469. ANNE PEDERSDATTER BALLE, født i Sandby, død i Hår, begravet 16. december 1745 i Haldum. Gift i Haldum 23. oktober 1712 med Tomas Hansen Smed, d. født omtrent 1686, død i Hår, begravet 16. juni 1752 i Haldum.

Børn:

1120. Karen Tomasdatter, døbt 27. december 1713, begravet 1. april 1720.

1121. Maren Tomasdatter, døbt 23. februar 1716.

1122. Hans Tomasen, døbt 10. april, begravet 17. september 1719.

1123. Peder Tomasen, døbt 23. februar 1721.

< 1124. Hans Tomasen Smed, døbt 21. november 1723.

< 1125. Karen Tomasdatter, døbt 5. januar 1727.

Anne Pedersdatter og hendes mand er begge nævnt i skiftet efter hendes søster Maren, som døde uden livsarvinger i 1728.³⁷⁵

470. MARGRETE PEDERSDATTER BALLE, født i Sandby, død i Hallendrup omtrent 1734. Gift 1. i Haldum 13. juni 1706 med Jens Jensen. Gift 2. med Peder Madsen fra Hallendrup i Rud sogn.

Børn i andet ægteskab:

< 1126. Karen Pedersdatter, født omtrent 1720.

< 1127. Kirsten Pedersdatter, født omtrent 1723.

Da Margrete Pedersdatter og Peder Madsen blev gift, holdt præsten tale over temaet: Dine sønner skal opvokse samt plante, og dine døtre hjørnestene udgrave i templens ligelse, (Th. 4,144,12), hvad han så kan have ment med det sidste. Det blev nu ikke til nogen sønner, men to døtre fik hun da, og de er nævnt i skiftet efter hende, som blev holdt den 6. maj 1734. Foruden enkemanden var de umyndige børns formyndere til stede, for den ældste datter Karen hendes farbror Mikkell Madsen af Astrup, og for den yngste Kirsten farbroderen Christen Madsen af Enslev. Desuden var også deres morbror Rasmus Pedersen Balle fra Sandby til stede.

Af indboet skal nævnes en jernbilæggekakkelovn vurderet til 8 rdl. Der var meget sengetøj, noget af det var dog gammelt, men der imellem var også hørlærreds pudevær med knip-

374. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1741 10/5 fol. 100.

375. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1728 1/10 fol. 154.

linger. Den afdødes klæder bestod af kjortler, skorter og trøjer, et rødt plydses liv havde sølvknapper, tøjet var 19 rdl. 2 mark 1 sk. værd.

Bæsterne var 70 rdl. 2 mark værd, køerne 42 rdl. 5 mark og svin og får 16 rdl. værd. Der var værdier for 287 rdl. 1 mark 10 sk. På gården skulle der være dyr og redskaber for 86 rdl. 4 sk., og der var lidt restancer. Gårdens brøstfældighed blev anset til at skulle koste 32 rdl. 2 mark, som sammen med den salig kones begravelse på 13 rdl. 2 mark og skifteomkostninger i alt blev til en besværing på 185 rdl. 2 mark 6 sk., så der blev et overskud på 101 rdl. 5 mark 4 sk.³⁷⁶

471. MAREN PEDERSDATTER BALLE, født i Sandby, død i Hår, begravet 22. september 1728 i Haldum. Gift 1. i Haldum 16. februar 1710 med Christen Nielsen fra Lyngå, død omtrent 1723. Gift 2. i Haldum 25. juni 1724 med Oluf Pedersen.

Maren Pedersdatter døde barnløs, hendes arvinger var foruden ægtemanden Oluf Pedersen, hendes søskende Margrete Pedersdatter gift med Peder Madsen i Hallendrup, Anne Pedersdatter gift med Tomas Hansen Smed i Hår, Sidsel Pedersdatter gift med Mikkel Sørensen Skrædder samme sted, og to ugifte søstre Karen Pedersdatter på 36 år og Kirsten Pedersdatter, som var 24 år, og boede hos deres bror Rasmus Balle i Sandby, som mødte både på deres og egne vegne til skiftet. De nævnte ægtemænd mødte på deres koners vegne. Der blev intet til arvingerne, for det beskedne bohav blev vurderet til 36 rdl. 1 mark 3 sk., og selvom stedet kun skulle repareres for 6 rdl., og der blot skulle være to månedlige bæster til 10 rdl., så var der en gæld på 15 rdl., så med skifteomkostningerne blev udgifterne på 38 rdl. 2 mark.³⁷⁷

472. KAREN PEDERSDATTER BALLE, født i Sandby omtrent 1692, død efter 1. marts 1728.

Karen Pedersdatter Balle er nævnt i skiftet efter den barnløse søster Maren Pedersdatter, som døde i 1728. Karen Pedersdatter Balle var da 36 år gammel.²⁷⁸

473. SIDSEL PEDERSDATTER BALLE, født i Sandby, døbt 17. juli 1698 i Haldum, død i Hår, begravet 4. september 1735. Gift 11. juli 1728 i Haldum med Mikkel Sørensen Skrædder født 1694, død i Hår, begravet 24. december 1769 i Haldum.

Born:

- 1128. Maren Mikkelsdatter, døbt 23. oktober 1729.
- < 1129. Anne Mikkelsdatter, døbt 18. maj 1732.
- < 1130. Karen Mikkelsdatter, døbt 26. september 1734.

Sidsel Pedersdatter Balles mand Mikkel Sørensen var fæstehusmand i Hår og havde tilnavnet Skrædder med rette, idet han faktisk også var skrædder. Det ses af det skifte, som efter hans død påbegyndtes den 23. december 1769. Der skulle skiftes mellem hans enke Sidsel Jensdatter og hendes to steddøtre Anne Mikkelsdatter, gift med dragonen Mikkel Koldt fra Århus, og Karen Mikkelsdatter, som var gift med Frands Henriksen og boede i Århus. Da skiftet blev sluttet den 20. januar 1770, var alle arvingerne til stede.

Den afdødes klæder lå i en brunmalet fyrretræs halvkiste, de bestod af en blå vadmelskjole, et par nye og et par gamle skindbukser, fire forskellige trøjer, den fineste var af rødt og blåt hvergarn og havde gule knapper. Ellers var der et gammelt grønt rejseslag, hat, strømper, vanter, handsker, sko, tre skjorter, en af blårgarn og to af hørgarn. Sammen med tøjet næv-

376. LAV. Claulholm skifteprotokol 1734 6/5 s. 261.

377. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1728 1/10 fol. 154.

nes en pose med noget uld- og lærredsgarn og nogle knapper, det hele blev vurderet til 4 rdl. 1 mark 7 sk. I et hængeskab fandtes nogle gamle knive, hvoraf den ene var en ragekniv med sten, desuden var der et pibehus, to skræddersakse, et pressejern, en hammer, et lagen, en gammel lysesaks, en knapform og et bundt gamle bøger. Et par tinlysestager nævnes sammen med en brik, mens tallerkenerne var af træ og et tobaksfyrfad af kobber.

Da der også nævnes en speltrok og en gammel væv med tilbehør, har en af kvinderne eller dem begge måske arbejdet som vævepiger. Til sidst nævnes tre lam og ikke færre end ni hele og fire halve bistader, som var 9 rdl. 1 mark værd, hvilket var hen imod halvdelen af hele boets formue, som var på 22 rdl. 4 mark.

Arvingerne blev spurgt, om de ville have afholdt auktion over boets effekter, men begge døtrenes ægtemænd stod frem, og om enken ville give hver af dem en rdl., var de dermed fornøjede. Det var enken og hendes lavværge Clemend Pedersen også, og pengene blev straks udbetalt, hvorefter der blev givet afkald for arv.³⁷⁸

475. KIRSTEN PEDERSDATTER BALLE, født i Sandby, døbt 21. august 1703 i Haldum. Gift sst. 4. december 1729 med Niels Nielsen fra Hinnerup.

481. JOHANNE SØRENSDATTER, født i Oustrupgård i Røgen sogn, død sst., begravet 9. november 1696. Gift 17. januar 1696 i Røgen med Jesper Pedersen, født omtrent 1640, død i Oustrup begravet 9. juli 1715 i Røgen.

Johanne Sørensdatte efterlod sig ikke livsarvinger. Derfor blev det på herredstinget forkyndt, at der skulle holdes skifte den 12. februar 1697 mellem Jesper Pedersen og den afdødes arvinger, hvoraf flere boede andre steder, så hendes arvinger blev stævnet med landstingsstævning til at møde i stervboet den 15. april 1697.³⁷⁹

Jesper Pedersens alder kendes kun fra landeværnsrullen 1710, hvor han er skrevet ind som værende 70 år. Han blev gift anden gang med Maren Lauritsdatter Bonde, en anden efterkommer i Sejerslækten, (dette slægtled nr. 549 børn se der).

482. ELISABETH SØRENSDATTER, født i Oustrupgård i Røgen sogn. Gift omtrent 1689 med Mads Sørensen Leth, født omtrent 1658, død i Oustrup, begravet 30. marts 1714 i Røgen.

Børn:

1131. Johanne Madsdatter, døbt 27. august 1693.

1132. Maren Madsdatter, døbt 29. marts 1696.

1133. Søren Madsen, døbt 4. november 1698.

1134. Anne Madsdatter, døbt 7. november 1701, begravet 1. november 1704.

1135. Anne Madsdatter, døbt 21. september 1704, begravet 21. maj 1705.

1136. Mette Madsdatter, døbt 29. maj, begravet 13. juni 1706.

1137. Johanne Madsdatter, døbt 11. december 1707.

Elisabeth Sørensdatte og hendes mand Mads Sørensen Leth blev formodentlig gift omkring 1688. Oustrupgård var på den tid delt i flere gårde, idet der i Oustrup også boede skiftende ryttergods officer. Så det var ikke nær så stor en gård, Elisabeth Sørensdatte og Mads Sørensen Leth havde i fæste, idet en anden af gårdene var beboet af hendes søster Johanne, som døde i 1697, og hvor dennes efterladte mand blev boende, da han blev gift igen.

April 1700 vidnede Jesper Pedersen og Mads Sørensen [Leth] om ulovlig skovhugst i

378. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1769 23/12 fol. 246.

379. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1687 3/2 fol.95. 24/3 fol.106.

kongelig majestæts skov liggende til Oustrup, hvor to mænd fra Farre var anklaget.³⁸⁰

1705 berettede Jesper Pedersen og Mads Sørensen [Leth] af Oustrup, at da et af deres huse, Lykkehuset, var brændt, advarede de indbyggerne i de omliggende byer, Farre, Røgen og Skørring mod at befatte sig med huset og bortføre noget derfra under vedbørlig straf.

1708 stævnedes Jesper Pedersen og Mads Sørensen sognepræsten hr. Søren Ottesen og Rasmus Nielsen i Røgen for det, de efter deres kontrakt havde lovet at svare af Lykkehuset. Et hus, og den tilliggende grund, og græsningsret dertil, hvoraf der blev ved med at være kontroverser. 1709 mente Jesper Pedersen og Mads Sørensen således, at hr. Ottesen og de Røgen mænd burde betale for sommergræsningen, fordi de ikke havde opsagt kontrakten herom i rette tid.³⁸¹

April samme år stævnedes hr. Søren Ottesen i Røgen Jesper Pedersen, Mads Sørensen og den tredje Oustrupbonde Rasmus Christensen og ville have dem dømt angående det offer, de og deres formænd i gården har givet til ham og tidligere præster til de tre højtider. Et offer, som de nu har formindsket, skønt Jesper Pedersen har ydet det i 13-14 år og Mads Sørensen i henved 20 år.³⁸² Et udsagn som viser, at Mads Sørensen Leth havde boet i Oustrup siden omtrent 1689, nemlig det år han og Elisabeth Sørensdatter sandsynligvis var blev gift.

483. KAREN SØRENSDATTER, født omtrent 1669 i Oustrupgård i Røgen sogn, død i Tøving i Galtrup sogn 7. december 1734. Gift i Røgen 6. juni 1694. med Oluf Villadsen, født omtrent 1667, død i Tøving i Galtrup sogn 7. december 1734.³⁸³

Børn:

< 1138. Mette Cathrine Olufsdatter, født 9. april 1695.

< 1139. Oluf Olufsen, født 24. juni 1697.

< 1140. Maren Olesdatter, født 6. maj 1702.

< 1141. Søren Olesen Leth, født 5. oktober 1706.

< 1142. Sejer Olesen Leth, født 9. juni 1711.

< 1143. Anne Olesdatter, født 1. september 1715.

Ole Villadsen var søn af den første sædedegn i Galtrup sogn Villads Degn og Maren Jensdatter. Han var blevet kaldet 1668, efter at godsejeren på Ullerup havde fået bevilling til at få erstattet de skiftende løbedegne fra latinskolen i Nykøbing med en fast ansat degn.

Ole Villadsen var dog født, inden hans forældre kom til Tøving, hvor degneboligen lå. Da hans far døde 53 år gammel i 1686, blev den kun 19 år gamle søn hans efterfølger i embedet, men han blev dog først taget i ed to år senere, da han i Ålborg stifts edsbog 12. januar 1688 underskrev sig "Ollef Villadtzen egen hånd". Det var dog en ringe levevej med få indtægter i form af degnekorn, en lille andel af kvægtienden og næsten intet i offer, og så skulle en del af lønnen svares til sygestuen og latinskolen i Nykøbing. Derfor søgte Ole Villadsen kongen om at få en halvgård, Leegårde i Tøving, på to tønder hartkorn fri for rytterhold, skyld og landgilde, ægt og arbejde.

Karen Sørensdatters moster Anne Sørensdatter Pind var gift med præsten i Galtrup Anders Olufsen Brasen, hvilket vel har været årsagen til, at Karen Sørensdatter kom i ægteskab så langt borte fra sin hjemegn.

Ole Villadsen døde 67 år gammel og Karen Sørensdatter 65 år gammel, de blev begravet

380. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1700 7/4 fol. 332.

381. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1705 7/1 fol. 130, 1708 8/2 fol. 340, 1709 27/3 fol. 447.

382. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1709 17/4 fol. 456.

383. P. Filtenborg: Slægtsbog for sognedegn Sejer Olesen Leth og hustru Ida Nielsdatter, 1938.

samme dag i én grav 2. december 1734. “Gud give dem med alle udvalgte en glædelig opstandelse for Christi skyld” tilføjede præsten Peder Knudsen Gram ved deres begravelses indførsel i kirkebogen.³⁸⁴

484. DORTE MARIE BRASEN, antagelig født i Viborg. Gift 4. oktober 1703 i Galttrup med Laurits Andersen af Oddense, død 1709 i Oddense.

Laurits Andersen var muligvis søn af sognepræst i Oddense Anders Lauritsen Rielstrup, som døde 1701. Laurits Andersen blev ordineret 2. september 1701.

485. ELISABETH JOHANNE BRASEN, antagelig født i Viborg, død 14. marts 1743 i Frøslev. Gift med Knud Berntsen Sporman, død før 1. september 1732 i Frøslev på Mors.

Børn:

1144. Mathias Sporman, død før 1749.

< 1145. Frands Testrup Sporman, død før 1749.

1146. Anne Marie Sporman, født omtrent 1713.

1147. Maren Sporman, født omtrent 1715.

1148. Anders Brasen Sporman, født omtrent 1729.

“Anno 1732 den 1. september, som er rette 30 dage efter salig magister Knud Sporman, forhen sognepræst til Frøslev og Mollerup menigheder, hans dødelige afgang, var vi forsamlede i den salig mands stervbo i Frøslev for at holde registrering og vurdering samt skifte og deling imellem hans efterladte enke Elisabeth Johanne Brasen, og børnene Mathias Sporman, Frands Testrup Sporman og Anders Brasen Sporman, såvel og Anne Marie og Maren Sporman, og blev da boet, som straks efter den salig mands død var forsegleet, åbnet i enkens og børnenes nærværelse, og blev da registreret og vurderet, og siden den 29. oktober næst efter det registrerede og vurderede ved en offentlig auktion og til adskillige bortsolgt.”

Derefter følger en fortegnelse over et yderst sparsomt indbo både med vurderings- og salgspriser. Der var et enkelt malet skab, nogle borde, sengesteder, et jern sejerværk med klokke, fem bøger i folioformat, ni in quarto, ni in oktavo, samt nogle mindre bøger. Et krav på 16 rdl. 5 mark 13 sk. blev tilstået af enken og hun blev spurgt, om hun vidste noget mere stervboet tilhørende, hvortil hun svarede nej, men hvis noget herefter opdages, lovede hun det ved næste samling at angive.

Den 9. november 1733, da successor nylig var ankommet, forsamledes atter provsten med flere for efter loven at taksere præstegårdens bygning, og blev efter nøje eftersyn vurderet for 24 rdl., men som enken syntes, det var noget for lidt, så tillagde successor hr. Bregendal godvillig 2 rdl. 4 mark, og blev så summen for præstegården 26 rdl. 4 mark, hvilke penge successor lovede at betale til fasten 1734. Ellers blev angivet gæld på 4 rdl. 1 mark 4 sk.

Den 5. juli var provsten med flere igen forsamlede udi salig Knud Spormans enkes iboende hus i Frøslev for at bringe skiftet til ende. Boets beholdning var på 40 rdl. 3 mark 10 sk. og derimod gælden på 47 rdl. 2 mark 6 sk., og blev da boets gæld højere end indtægten 6 rdl. 4 mark 12 sk., og eftersom gælden overløber beholdningen, så bliver intet at dele imellem enken og hendes børn.³⁸⁵

Anno 1749 den 19. april var der skiftesamling i Lille Bork i Frøslev, hos Lisbeth Johanne salig magister Spormans, som døde den 14. marts, for at holde registrering og vurdering på hendes efterladte effekter, samt skifte og deling imellem den salig kones efterladte børn og børnebørn, den ældste søn Frands Testrup Sporman, som ved døden er afgangen og efter-

384. P. Filtenborg: Slægtsbog for sognedegn Sejer Olesen Leth og hustru Ida Nielsdatter 1938, s. 21.

385. LAV. Mors sønder herreds gejstlige skifteprotokol 1732 1/9 fol. 21.

ladt sig to børn, en søn navnlig Knud Sporman og en datter navnlig Anne Cathrine, og den anden søn Anders Sporman i sit 20de år, to døtre Anne Marie Sporman 36 år gammel, og Maren Sporman 34 år gammel.

Det nærmest fattige indbo bestod af et bord, to stole, en fjerding kedel af kobber, et fyrfad, en morter, et gammelt skab, en strippe og en spand til en samlet værdi af 3 rdl. 1 mark 12 sk. Anne Marie Sporman og hendes bror Anders Sporman, som var til stede, blev spurgt om de vidste noget, som kunne komme stervboet til gode, hvortil de svarede nej. Ellers blev indleveret en regning fra hr. Christian Mohr i Tøbring på den salig kones begravelses bekostning, som han havde gjort forskud til på 17 rdl. 2 mark 8 sk., som både sønnen og datteren tilstod.³⁸⁶

487. JØRGEN NIELSEN DYHR, født 28. februar 1690 i Sorring, død sst. 7. april 1748. Gift 1. i Dallerup med Gertrud Christoffersdatter, død i Sorring 17. april 1735. Gift 2. 3. juli 1735 i Dallerup med Maren Poulsdatter, død i Sorring 22. oktober 1741. Gift 3. 25. juni 1747 i Dallerup med Anne Eriksdatter.

Barn i første ægteskab:

1149. Niels Jørgensen, født 27. juni, døbt 1. juli 1714, død for 1749.

Barn i tredje ægteskab:

< 1150. Maren Jørgensdatter, døbt 21. januar 1748.

8. september 1749 var forsamlet kongelig majestæts regimentskriver Niels Moldrup som skifteforvalter og på rettens vegne allerhøjest bemeldte kongelig majestæts birkedommer Christen Gundorph af Skanderborg med tiltagne to uvildige vurderingsmænd udi stervboet efter gårdmanden afgangne Jørgen Nielsen Dyhr i Sorring, skifte og deling at foretage og til ende føre imellem enken Anne Eriksdatter og deres samme avlede eneste pigebarn to år gammel. Ved skiftet var til stede enken med lavværge Christen Eriksen, som til hende i gården er indkommet, og på barnets vegne som formynder Hans Olesen her i byen, som har barnets fester [til ægte].

Vurderingen indledtes med tre små gamle kedler af messing, en gammel jerngryde, en pande, lidt værktøj, ildklemme og skorstenslænker. Møblerne bestod af et gammelt egetræs skab, nogle kister og skrin, et bord og tre stole, to fyrretræs senge og lidt andre ting af træ. Sengeklæderne blev vurderet hver for sig efter den seng, hvori de fandtes. Den salig mands gangklæder var syet af vadmel, skind og han havde to par strømper, en hat og en blågarnsskjorte, hans klæder var kun 4 rdl. 4 mark værd. Hvilket dog kun har været den del af hans klæder, der kunne indbringe lidt ved eventuelt salg.

Gårdens dyr bestod af fire heste, men to af dem var 15 og 18 år gamle og følgelig ikke ret meget værd. Desuden var der en lille plag og et føl. Bæsterne blev vurderet til 29 rdl. Der var fire køer og en kalv, som tilsammen var 16 rdl. værd, og der var kun fem får og en gris til i alt 3 rdl. 2 mark. Boets formue var på 87 rdl. 5 mark 8 sk.

En reparation af gården blev takseret til at koste 30 rdl., gårdens dyr skulle have en værdi på 88 rdl., og en bedre plov og harve til 10 rdl. skulle også anskaffes. Altså tilkom kongelig majestæt 129 rdl. 4 mark. Desuden var der lidt gæld så udgifterne blev på 151 rdl. 2 mark. hvorved boet blev skyldig 63 rdl. 2 mark 8 sk., og følgelig altså intet til deling.³⁸⁷

489. JOHANNE NIELSDATTER, født i Sorring, død sst. 1777. Gift 16. marts 1721 i Dallerup med Hans Olufsen.

Hans Olufsen var formynder for Jørgen Nielsen Dyhrs lille pige ved skiftet efter ham.

386. LAV. Mors sønder herreds gejstlige skifteprotokol 1749 19/4 fol.12.

387. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1749 8/9 fol. 10.

491. SØREN PEDERSEN DYHR, født i Sorring 18. Oktober, døbt 31. oktober 1697 i Dallerup, død i Sorring, begravet 21. oktober 1767 i Dallerup. Gift 1. 29. september 1726 i Dallerup med Else Sørensdatte, død i Sorring 2. oktober 1747. Gift 2. 13. december 1747 i Dallerup med Anne Pedersdatte.

Børn i første ægteskab:

1151. Ellen Sørensdatte, døbt 2. april 1727, død før 1749.

1152. Ellen Sørensdatte, døbt 25. juli 1728.

1153. Bodil Sørensdatte, døbt 24. juni 1730, død før 1749.

< 1154. Niels Sørensen, døbt 27. juni 1732.

1155. Abild Sørensdatte, døbt 8. maj 1735.

1156. Mette Sørensdatte, døbt 26. december 1737, død før 1749.

Barn i andet ægteskab:

1157. Peder Sørensen Dyhr, døbt 29. september 1748.

1158. Christen Sørensen Dyhr, døbt 7. maj 1751.

1159. Else Sørensdatte, født 1756.

1160. Jørgen Sørensen Dyhr, døbt 11. maj 1761.

Skiftet efter gårdmand Søren Pedersen Dyhrs kone Else Sørensdatte blev holdt den 8. september 1749, til deling mellem enkemanden og deres sammen avlede tre børn Niels Sørensen 18 år, Ellen Sørensdatte 24 år og Abel Sørensdatte 15 år gammel.

Det var et meget beskedent bo, som bestod af en kedel af messing, en gammel jerngryde og en gammel pande, en rist, en hakke og en hakkelseskniv med kiste, andet var der ikke af jern. En gammel egekiste uden lås, en anden gammel kiste, et ubrugeligt skrin og et halvt sengested med sengeklæder var alt, hvad der var af møbler. Dyrene bestod af fire bæster og en mærplag, to køer, et sosvin og to unge svin, en vogn, en plov og en harve. Det hele var kun 60 rdl. 1 mark 4 sk. værd.

“Til besætning og plovens drift udfordres fire bæster, to køer, 2 ungnød, fire får, plov og harve med behørig redskab,” og der resterede 3 rdl. 2 mark til kassen, hvorved kongelig majestæts fordringer blev 90 rdl., som med lidt bortskyldig gæld blev til i alt 101 rdl. 3 mark. Så der med et underskud på 41 rdl. 1 mark 12 sk. ikke kunne blive noget til arv og deling.³⁸⁸

493. KAREN JENSDATTER PELSEn, døbt 31. oktober 1689 i Sabro. Gift 28. marts 1701 i Sabro med Christen Nielsen, født i Skjolddelev, begravet 1751 i Sabro.

Børn:

1161. Maren Christensdatte, døbt 26. februar 1702.

1162. Jens Christensen, døbt 29. april 1703.

1163. Niels Christensen, døbt 2. maj 1706.

1164. Maren Christensdatte, døbt 22. december 1709.

1165. Sejer Christensen, døbt 27. november 1712.

1166. Knud Christensen, døbt 6. juni 1721.

1167. Anders Christensen, døbt 11. juni 1725.

Karen Jensdatte Pelsens mand Christen Nielsen blev kaldt skolemester, dog var det formentlig ham, der den 22. februar 1701 var blevet fæster af en gård i Sabro, for den 28. marts samme år blev han og Karen Jensdatte Pelsen gift i Sabro kirke.³⁸⁹

388. LAV: Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1749 8/9 fol. 11.

389. LAV: Frisenborg fæsteprotoko 1701 22/2 fol. 42.

495. NIELS JENSEN PELSEN, døbt i Sabro 31. juli 1687, død sst. Gift 23. juni 1737 med Dorte Hansdatter, død sst.

Børn:

1168. Anne Nielsdatter, døbt 23. marts 1738.

1169. Christen Nielsen Pelsen, døbt 6. august 1741.

1170. Søren Nielsen Pelsen. døbt 27. oktober 1743.

Niels Jensen Pelsen, "født i Sabro på Ristrup gods og derfra i minde er dimitteret" står der i indledningen til hans fæstebrev, da han betalte 24 rdl. i indfæstning af en gård i Sabro 10. august 1737, "en gård Hans Ustrup hidtil har beboet, men for sin datter og ham har opladt. Det var en stor gård på 6 td. 7 skp. 2 fjr. 2 alb., og han skulle efterleve den kontrakt han havde indgået med Hans Ustrup, og som var godkendt af godsejeren.³⁹⁰

Efter Niels Jensen Pelsen og Dorte Hansdatters bryllup, er der ikke fundet andet end de tre børns dåb. Anne Christensdatter, Hans Ustrups kone i Sabro, tog sammen med sine søskende arv efter sin afdøde far Christen Lauritsens bror Jens Lauritsen, som døde ugift 84 år gammel i Skivholme 1739.³⁹¹ Hans Ustrup blev begravet 4. oktober 1750, og det oplyses, at han var 60 år gammel. Hvis den aldersopgivelse er rigtig, var han nogle år yngre end sin svigeron. Ingen andre begravelser eller skifter er fundet.

496. MARGRETE JENSDATTER, døbt 22. marts 1691. Ugift.

Barn:

1171. Maren Nielsdatter, døbt 9. maj 1721.

Bededag den 9. maj 1721 blev et uægte barn døbt Maren. Moderen, Margrete Jensdatters, var til huse hos Christen Skolemester i Sabro og fadderen hed Christen, så det var formodentlig hendes husvært. Barnets fader blev udlagt til at være Niels Jensen, som tjener i Sjælland.³⁹²

Da Christen Nielsen Skolemesters hustru Karen Jensdatter Pelsen havde en søster ved navn Margrete Jensdatter, som var 20 år gammel, har det formodentlig været hende, der fik døbt den lille pige 1721.

497. LISBETH JENSDATTER, døbt 25. oktober 1694 i Sabro. Gift 18. juni 1724 i Sabro med Søren Jensen Møller.

498. JØRGEN JENSEN PELSEN, døbt 25. oktober 1694 i Sabro, død i Voldby 1756. Gift med Maren Nielsdatter.

Børn:

< 1172. Maren Jørgensdatter,

< 1173. Anne Jørgensdatter, døbt 18. april 1728.

1174. Jens Jørgensen, døbt 25. november 1731.

1175. Jørgen Jørgensen, døbt 25. januar 1739.

Jørgen Jensen Pelsen kom til Voldby, da han blev gift med Maren Nielsdatter. Formodentlig blev han allerede da fæster af en gård, selvom hans indfæstning ikke er fundet, for efter hans død blev Jørgen Pelsens fradøde gård nr. 15 i Voldby fæstet ud til Søren Nielsen, som skulle

390. LAV. Frisenborg fæsteprotokol 1737 10/8 fol. 94.

391. Uddrag af Frisenborg skifteprotokol, v. Niels Sørensen.

392. Sabro kirkebog

efterkomme den kontrakt, han den 16. oktober 1756 havde oprettet med sin svigermor om hendes ophold, og det må være Anne Jørgensdatter, han blev gift med.³⁹³

Anno 1756 fredagen den 21. maj mødte skifteretten fra Frisenborg for at registrere og vurdere stervboet efter afgangne Jørgen Pelsen i Voldby, samt skifte og deling derefter at foretage og tilendebringe, imellem enken Maren Nielsdatter og deres i fælles ægteskab sammen avlede fire børn, som er to sønner og to døtre, navnlig Jens Jørgensen 24 år, Jørgen Jørgensen, 17 år, Maren Jørgensdatter gift med Jeremias Nielsen her af Voldby og Anna Jørgensdatter 27 år gammel. Var da tilstede enken Maren Nielsdatter med lavværge Jacob Tomasen her af Voldby, sønnerne Jens Jørgensen og Jørgen Jørgensen, døtrene Maren og Anna Jørgensdatter, og på deres vegne som formynder Simon Jensen her af Voldby.

I dagligstuen var der en kobberkedel på 1/4 tønde, en messingkedel og en gammel jerngryde. De sparsomme møbler bestod af et gammelt bord, et lille hængeskab og et sengested alt af egetræ, en lille fyrretræskiste og to gamle stole, to stripper og en spand, et hakkebræt, en pande, en kniv, fire bouteljer, et stenkrus uden låg, et lille spejl, en lille tragt og i et lille kammer et lille jernbundet skrin og et lille egetræsskrin, som var gammelt.

Førudden den nævnte seng, må der have været endnu to senge, som nok har været alkover, for sengetøjet var tydeligt delt op i tre portioner. Den afdødes klæder bestod af to hvide vadmelstrøjer, en gammel skindtrøje, en gammel grå vadmelskjole, to par strømper, et par gamle støvler, to par bukser, fem hørgarnsskjorter, fire hørklæder, et par sko med metalspænder, en hat, en kasket og en gammel blå hue. Tøjet var 4 rdl. 1 mark 14 sk. værd.

En håndkværn, et nyt brygkar og nogle baljer, adskillige trug, tønder, baljer og kar, tre spinderokke, fem trætallerkener, en hængelås, en kedelkrog og en ildklemme var i salset, som vel har været et mindre køkken eller bryggers. Der var to bøger, "De bedendes kæde" tilhørte dog sønnen, den anden hed "En forklaring", den var 8 sk. værd.

På loftet fandtes det "sædekorn, og hvad som til husholdningens fornødenhed behøves", så det kunne ikke komme til indtægt. Bæsterne var 31 rdl. værd, og der var to heste, to øg, den ene var blind, en hoppe og en klod³⁹⁴. Tre køer, fire stude af forskellig alder, to kvier og en spædkalv var 33 rdl. 1 mark værd og ti får, en so med fem små grise og fire polte, samt en gås med tre gæslinger blev tilsammen vurderet til 11 rdl. 2 mark. Vogne, plov, redskaber og forskelligt værktøj blev derefter vurderet, og "er da hele stervboets formue efter vurdering 126 rdl. 5 mrk 5 sk."

Derimod kommer til afgang og besværing: Stuehuset, som bestod af 14 gulv hus skulle repareres for 12 rdl., fæhuset for 5 rdl. 2 mark, mens ladehuset var i forsvarlig stand. Der skulle være tre heste til en værdi af 30 rdl., vogn, plov og harve skulle være 11 rdl. værd. Dertil kom skifteomkostningerne, så besværingen blev på 68 rdl. 5 mark. Der blev så 54 rdl. 5 sk. til deling med 27 rdl. til enken og 7 rdl. 4 mark 5 sk. til hver af sønnerne og 3 rdl. 5 mark 3½ sk. til hver af de to døtre.

"Hvilken børnene tilfaldne fædrene arv i gården hos enken bliver indestående, indtil hun afstår og oplader den til en af sine børn, under opsyn af børnenes formynder Simon Jensen af Voldby, og imidlertid enken med hendes børn bliver ved at forestå gården, holder de dens bygning, besætning med videre udi god og forsvarlig stand, betaler deraf høje herskab deres tilkommende og dette skiftes bekostning, holder skifteforvalteren fri for al tiltale dette skifte angående, og således er da i dag dette skifte i guds navn begyndt, sluttet og tilendebragt."³⁹⁵

499. ELLEN JENSDATTER, døbt 20. marts 1698. Gift 18. juni 1724 i Sabro med Peder Jensen Remmer fra Farre.

393. LAV. Frisenborg fæsteprotokol 1756 16/10 fol. 207.

394. Klod, ung hest plag, kilde: Ordbog over det danske sprog.

395. LAV. Frisenborg skifteprotokol 1756 21/5. fol. 457.

Børn:

- 1176. Jens Pedersen, døbt 7. januar 1725.
- 1177. Jørgen Pedersen, døbt 8. juni 1727.
- 1178. Maren Pedersdatter, døbt 30. december 1731.
- 1179. Jørgen Pedersen, døbt 11. februar 1734.
- 1180. Maria Pedersdatter, døbt 7. april 1737.

Oplysningerne om denne familie er udelukkende baseret på Sabro Kirkebog.

501. JØRGEN ERIKSEN, født i Sorring. Gift i Galten 9. juli 1713 med NN.

Børn:

- 1181. Lisbeth Jørgensdatter, født i Sorring, døbt 25. august 1715.
- < 1182. Anne Jørgensdatter, født i Sorring døbt, 20. august 1717.

Jørgen Eriksen var skrædder. Et bryllup er ikke fundet, hverken i Dallerup kirkebog eller i andre nærmest liggende sogne, men i Galten kirkebog findes følgende indførelse: "Søndag efter trefoldighed, 1713 den 9. juli blev Jørgen Skrædder og Hans K(oes) [datter] kopuleret i Galten K. af mag. Clemend i Linå, i hvis sogn trolovelsen skete, bruden var fra Dallerup, mag. Clemend havde min permission." Det er sandsynligvis det rigtige bryllup, men brudens navn er ikke blevet indført på den tomme plads, og den nævnte trolovelse er ikke blevet indført hverken i Dallerup eller Linå kirkebog.³⁹⁶

Håndværkere var ikke så afhængige af, hvor de boede, heller ikke skræddere. Derfor er det ikke utænkeligt, at Jørgen Eriksen flyttede nogle gange, og sådan ser det da også ud, når man går tingbogen igennem.

10. marts 1706 fremlagde regimentsskriver Holmer en panteforskrivning, udgivet af Jørgen Eriksen i Sorring, dateret 1. marts 1706, på 50 sldl., hvormed han pantsætter to Grydsbåre agre med flere jorder i Sorring og et byggested, byggestedet på Peder Lassens og Lambert Nikolajs gård i Sorring, som har været pantsat til Tomas Jensen i Krudthuset i Linå af hans far [Erik Jørgensen] 24. november 1697.

14. marts 1706 fremlagde Jørgen Eriksen i Sorring en panteforskrivning udstedt af Jens Lauritsen i Galten, Jørgen Jørgensen og Dorte Jørgensdatter med lavværge Peder Herlovsen sst., dateret 12. april 1706, hvori Jens Lauritsen på hustru Ellen Jørgensdatters vegne, Jørgen Jørgensen og Dorte Jørgensdatter på egne vegne, for deres gæld til ungarl Jørgen Eriksen Skrædder i Sorring på 14 rdl., pantsætter den lod og part i Bjarup mose, som de arvede efter deres salig mor Karen Knuds datter, som boede og døde i Galten, og som Anders Lauritsen og Barbara Laurits datter i Sorring til nu har haft i leje.

En uge senere fremlagde Jørgen Eriksen af Sorring en tilståelse fra salig Karen Knuds datters arvinger i Galten, dateret 14. april 1706, at de uden kald og varsel får dom på deres arvelodder i Bjarup mose, som de har pantsat ham, hvilken dom lød: "Jørgen Eriksen bør derfor beholde de pantsatte lodder til evindeligt ejendom, som er pantsat ham af Jens Lauritsen, Jørgen Jørgensen og Dorte Jørgensdatter i Galten."³⁹⁷

Det var igen den vigtige adgang til at kunne høste hø, og ikke mindst at have ret til at skære tørv, der var på spil, og det var regimentsskriveren, der efterfølgende 24. november samme år begærede dom i sagen mod Anders Nielsen Møllerup af Vestervig, som lød: "Da han beskylder regimentsskriver Holmer for en handel, hvorved han ulovligt skal have fravendt under skin, ved Jørgen Skrædder i Sorring, en selvejergårds tilliggende tørveskær og

396. Kirkebøger, Galten sogn, samt Dallerup og Linå sogne.

397. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1706 10/3 fol. 222, 14/4 fol. 228., 21/4 fol. 230.

engbund i Bjarup mark og mose, og Anders Nielsen derved har angrebet regimentsskriveren uden årsag, bør han for sin formastelige adfærd betale til Holmer 10 rdl. og omkostninger.

Dernæst stævnedes Jørgen Eriksen Skrædder af Sorring Peder Herlovsen i Sorring med interessenter for dom angående et engskifte i Bjarup mose, som tilhører Jørgen Eriksen, men som Peder Herlovsen eller Mollerup Anders vil bemægtige sig uden lovlig adgang, hvorimod Anders Nielsen Mollerup af Vestervig fremlagde protest, og blev af dommeren mulkteret for ulyd og uskikkelighed for retten. Anne Sørensdatte af Sorring vidnede, at hendes forrige mand Mads Jensen og Peder Sørensen lejede to engskifter i Bjarup mose af salig Anders Lauritsen Bonde, som havde lejet dem af salig Jørgen Eriksen, som var sagsøgerens oldefar, og Niels Andersen Lovring vidnede, at han havde slået engskifterne en snes år, som hans godemor Barbara Lauritsdatter havde haft i leje af salig Jørgen Eriksen, og da salig Laurits Bonde var afgået ved døden, ville hans enke Karen Nielsdatter ikke leje dem [det] længere, og spurgte sin bror, hvorledes hun skulle forholde sig, hvortil han svarede, at hun skulle tie stille, til nogen tiltalte hende.

Johanne Lauritsdatter af Sorring vidnede, at hendes mor Barbara Lauritsdatter havde lejet det ene engskifte i Bjarup mose, og de tre andre havde Anders Bonde i leje. Og Jørgen Eriksen Skrædder fremlagde sine medarvingers pantebrev til ham af 12. maj 1706.

Anders Nielsen af Vestervig stævnedes sine vidner for, at de kunne vidne om de engskifter, som blev brugt til salig Laurits Bondes gård i Sorring, men da de indstævnedes vidner strider mod de vidner, Jørgen Eriksen har ladet afhøre i dag, skal der stævnes på ny.³⁹⁸

Marts 1707 stævnedes Jørgen Eriksen Skrædder Peder Herlovsen af Sorring og Lambert Nikolaj og hans hustru Karen Nielsdatter for otte års resterende leje af engskifterne i Bjarup mose. Flere personer, der kunne mindes op til 30 år, vidnede, at Anders Bonde i Sorring betalte leje af engene til salig Jørgen Eriksens arvinger i Galten, og den efterfølgende sommer blev Lambert Nikolaj i Sorring stævnet for dom angående hans gæld til Jørgen Eriksen Skrædder.³⁹⁹

Februar 1709 blev Jørgen Eriksen Skrædder stævnet af sognepræsten Clemend Poulsen for 12 skæpper rug, han havde fået af ham, og Jørgen Skrædder blev dømt til at levere præsten rugen eller betale den efter kapitelskøb. Året efter var Jørgen Skrædder flyttet til Høver, for da mødte han den 12. februar på tinget med fuldmagt af Lambert Nikolaj og hans hustru Karen Nielsdatter og på deres vegne stævnedes han Peder Herlovsen og hustru i Kalbygård, Jesper Pedersen og hustru i Oustrup, Rasmus Jensen Bonde og hustru i Tovstrup og Oluf Hansen for lovbudsvidne af et stykke jord i Sorring, som han igen lovbød de efterfølgende tingdage med en uges mellemrum.⁴⁰⁰

Jørgen Eriksen Skrædder af Høver mødte også på tinget den 26. februar 1710, hvor han på regimentsskriver Holmers vegne efter fjorten dages opsættelse begærede dom over Maren Mikkelssdatter i Borum for begået mordbrand og tyveri, og da hun intet videre havde at sige, blev dommen afsagt: "Hun bør for sine onde intentioner og andre ligesindede til afsky miste sit liv, og hovedet af skarpretteren afhugges med en økse og sættes på en stage og kroppen derpå brændes," dog skulle landstingets godkendelse først søges. En sag som Jørgen Eriksen dog ikke havde del i. Han var formodentlig kun mødt for regimentskriveren, fordi han alligevel skulle på tinget for at lovbyde jordstykket i Sorring.⁴⁰¹

Søren Christensen Røgen stævnedes den 13. juli 1712 Frands Henriksen, som opholder sig hos Jørgen Eriksen Skrædder i Høver, som han ville have dømt for undvigelse fra sin

398. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1706 24/11 fol. 266, 1707 23/2 fol. 282, fol. 284

399. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1707 9/3 fol. 286, 1708 7/6 fol. 369.

400. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1709 27/2 fol. 443, 1710 12/2 fol. 57-58-60.

401. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1710 26/2 fol. 58.

læreplads. Hvad sagen endte med ses ikke i tingbogen.⁴⁰² Om den sag var årsag til, at Jørgen Eriksen Skrædder igen flyttede til Sorring, eller om det var fordi, han det år blev gift, løser ikke problemet med hans kones navn.

i alle tilfælde boede Jørgen Eriksen i Sorring, da han den 22. marts 1713 på egne vegne stævnedes Peder Sørensen Dyhr og hans stedsøn Jørgen Nielsen, Søren Jensen og hans søn Niels Sørensen, alle af Sorring, for lovbud af hans selvejerhus sst., som han nu første ting lovbød, og ligeså de efterfølgende tingdage, for endelig at sælge og skøde huset til regimentsskriver Holmer i Dallerup, nemlig det hus som Tomas Murmester påboer, med tilliggende toft og 2 Grydsbåre agre samt torveskær på Bjarup og Volstrup mark.⁴⁰³ For Jørgen Eriksens og hans nærmeste slægts vedkommende var det dermed slut med det ældgamle selveje, der var strid om i over hundrede år.

502. ELLEN ERIKSDATTER, født i Sorring død sst. begravet 3. marts 1760 i Dallerup. Gift 1. 20. april 1713 i Dallerup med Niels Sørensen, død 24. marts 1737. Gift 2. 7. november 1737 i Dallerup med Søren Jensen

Børn:

1183. Laurits Nielsen, født 20., døbt 24. juni 1714, død før 1737.

1184. Søren Nielsen, født omtrent 1717.

1185. Erik Nielsen, døbt 29. januar 1719.

< 1186. Erik Nielsen, født omtrent 1722.

1187. Sejer Nielsen, døbt 25. marts 1726.

1188. Else Nielsdatter, døbt 20. marts 1729.

505. ØLLEGÅRD SØRENSDATTER LANG, døbt 11. april 1690 i Randers, død sst. Gift med Poul Christensen, født i Randers, død sst. 17. juni 1738.

Børn:

1189. Christen Poulsen, døbt 8. januar, begravet 18. marts 1710.

1190. Marie Cathrine Poulsdatter, døbt 16. april, begravet 24. april 1711.

1191. Marie Cathrine Poulsdatter, døbt 5. juni 1712, begravet før 1738.

< 1192. Søren Poulsen, døbt 7. september 1713.

1193. Christen Poulsen, døbt 10. marts 1715, begravet før 1738.

< 1194. Anders Poulsen Bay, døbt 29. august 1717.

< 1195. Christen Poulsen, døbt 31. marts 1719.

< 1196. Maren Poulsdatter, døbt 11. maj 1726.

1701 8. august købte Poul Christensen for sin egen person et stolestade i den store mellemste karlegang no 9 i Skt. Mortens kirke, og fra 1710 betalte han årlig stolestade afgift for sig og sin kæreste.⁴⁰⁴

Den 23. december 1709 “for retten fremkom sr. Poul Christensen, fornemme indvåner her i Randers, som begærede hans borgerskab her i byen på at ernære sig af købmandsskab og al borgerlig handel og vandel, og lovet allerunderdanigst i alle måder at rette sig efter hans kongelige majestæts love og forordning, des årsag blev bemeldte Poul Christensen sit borgerskab her udi byen forundt efter loven og forordningen, og så længe han sig derefter allerunderdanigst retter og forholder”.

402. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1712 13/7 fol. 266.

403. LAV. Framlev-Gern og Sabro herreders tingbog 1713 22/3 fol. 324, 29/3, 5/4 fol. 326, 12/4 fol. 328

404. LAV. Randers Skt. Mortens regnskabsbog.

Øllegård Sørensdatter Langs mand Poul Christensen var søn af borger i Randers Christen Poulsen Bay og Maren Madsdatter, som var en af herredsfoged Peder Pedersen mange efterkommere.⁴⁰⁵ Da Øllegård døde blev Poul Christensen gift for anden gang med Karen Sørensdatter Hofman.

Den 7. juli 1738 blev der holdt skifte efter Poul Christensen i hans fradøde gård, beliggende på Vestergade imellem hr. forstander Fosses gård og overhofmester von Holsteins iboende gård. Forseglingen var sket den 13. juni. Til stede var enken madame Karen Sørensdatter og den salig mands i forrige ægteskab avlede børn, en søn Søren Poulsen var fraværende, en anden søn Anders Poulsen 21 år gammel og Christen Poulsen 15 år og en datter Maren Poulsdatter på 13 år.

Til stede var overformynderne og på de to umyndiges vegne sr. Christen Madsen Velling og som kurator for Anders Poulsen Rasmus Brock. Boopgørelsen indledtes med gården i Vestergade, som blev vurderet til 800 rdl. og en halv ager i Vestervang nr. 143 til 25 rdl.

I rede penge var der 20 rdl. og af sølv et bæger, et par spænder, tretten skeer, tre dusin vesteknapper, en snustobaksdåse, to teskeer, fem håndknapper og hans spanskrørsstok med sølvknap til en samlet værdi af 36 rdl. 2 mark 8 sk.

I den yderste stue var der to borde og bænke, en kistebænk og en gammel brun egekiste med enkens og steddatterens klæder, et højt skab havde to rum med døre, lås og nøgle. Derefter nævnes en jern vindkakkelovn med tud og tromle, nogle glas, et ostindisk pibehus, en klædebørste, en papirsaks og nogle bordklæder.

Endnu en jernkakkelovn med tromle og tud stod i et sengekammer, og der var også en indlagt egedragkiste, et lille spejl, et rundagtigt bord, seks stole med syet overtræk, en lænestol, fire hylder og ti stavkar, samt fire religiøse bøger. Sengetøj og linned, hvoraf meget var af hørgarn og drejl, blev nummereret. Der var temmelig meget tinservice. En bryggekedel af kobber var 36 rdl. værd. Desuden var der en brændevinskedel med tilbehør og flere andre kedler, der imellem en tekedel og flere fyrfade, en malmmorter og to par malmlysestager og malmstrygejern med bolt, messingkedler, bækkener og fyrfade, jernredskaber og husgeråd. I bryggeriset var der kar tønder trug og husgeråd af træ, en hjulbør og en bærebør. Flere tønder kar, og ølankre fandtes i kælderen.

I Overstuen stod en gammeldags egekiste med billedhuggerarbejde og en egekiste med fem jern over, samt et beslaget jernbundet skrin og andre møbler, fire gamle skilderier, to rokke, en hespe, en garnvinde og forskelligt stentøj. På monsr. Bais kammer var der en lille jern kakkelovn med tud, nogle møbler og sengetøj. En bilægger kakkelovn var udlejet til Anders Olesen hattemager. Boets samlede værdi var 1464 rdl. 2 mark 15 sk.

Den 9. august blev skiftet igen behandlet. Der var forinden blevet afholdt løsøreauktion, og sr. Søren Poulsen var stadig på rejse, så skifteslutningen blev udsat nogle gange, men gæld af forskellig slags blev noteret, blandt andet nogle arveparter, som Poul Christensen havde haft i forvaring. Da auktionen var blevet afholdt, blev formuen endelig opgjort til at være 1570 rdl. 7 sk.

Efter skifteforretning afholdt den 3. april 1732 havde børnene deres mødrene arv til gode med hver 33 rdl. 2 mark, så Poul Christensen må, inden deres mor Øllegård Sørensdatter døde, have søgt om, at datteren kunne gå lige i arv med sine brødre. Udgifterne blev i alt på 1207 rdl. 2 mark 5 sk., så der til deling mellem enken og hendes stedbørn blev 368 rdl. 4 mark 2 sk., med 52 rdl. 2 mark til hver af sønnerne og det halve til datteren.

Enken deklarerede derefter, "at ville som en kærlig og frivillig gave skænke og forære af sin egen formue til datteren Maren Poulsdatter et diamantsmykke bestående af et kors med

405. Kirstin Nørgaard-Pedersen: Herredsfogedslægten, udg. 2004, bind I side 226 (nr. 340).

27 små diamanter, en guldring med en stor og 8 små diamanter, en hvid og brun damaskes adrienne, en grå og hvid silketobins adrienne med skørt. Enken blev med overformynderens samtykke betroet de tre yngste børns arv, og deres midler skulle blive hos hende uden rente, indtil de var blevet 18 år.⁴⁰⁶

Poul Christensens enke Karen Sørensdatte Hofmann blev ikke gift igen, for på skiftet efter hendes død blev både hendes ansøgning om at sidde i uskiftet bo, den kongelige konfirmation af ansøgningen og hendes testamente fremlagt. Af det sidste ses, at hun havde haft endnu en steddatter Ide Nielsdatte, så hun var enke, da hun og Poul Christensen blev gift.⁴⁰⁷

509. SIDSEL MARGRETE MORLAND, født omtrent 1691 i Aurdal i Norge, død sst. Gift 1. november 1706 i Aurdal med Christen Larsen Bugge, født 1677, begravet 25. maj 1713 i Aurdal. Gift 2. i Aurdal 13. december 1714 med Hans Ernst Stenbach, død i Aurdal. Gift 3. i Aurdal 1. december 1725 med Bartolomeus Worm, død i Aurdal.

513. BOEL MORLAND, døbt 10. maj 1698 i Aurdal, død i Kongsberg 1741.

518. ANDREAS MORLAND, døbt 20. september 1705 i Aurdal, død sst., begravet 2. april 1743. Gift i Aurdal 1. december 1726 med Maria Margrete Pay, født 1710, begravet 9. maj 1767 i Aurdal.

Børn:

- < 1197. Andreas Andreasen Morland.
- < 1198. Maria Magdalena Andreasdatte Morland.
- < 1199. Hedevig Frederica Andreadatte Morland.
- < 1200. Sofia Andreasdatte Morland.
- 1201. Frederik Pay Morland, født 4. marts 1736.
- 1202. Christen Christoffer Morland, født 29. marts 1738.
- < 1203. Inger Maria Morland.
- < 1204. Anna Margrete Morland.

521. HELVIG ANDREA MORLAND, døbt 2. juli 1711 i Aurdal i Norge, død 1790 i Bakke Dalene i Norge. Gift i Aurdal 24. maj 1732 med Johan Marchmand.

Børn:

- 1205. Johanne Helvig Marchmand, døbt 30. juli 1747 i Gjerstad.
- 1206. Johanne Helvig Marchmand, døbt 24. juni 1749 i Gjerstad.
- 1207. Hedevig Cecilia Marchmand, døbt 1755.

Trods ihærdig søgen har det ikke været muligt at finde lokaliteten Bakke Dalene, da helt små steder ikke altid er så lette at finde i kirkebøgerne. Ikke mindst fordi stednavnene kan være skrevet noget anderledes tidligere.

524. WERNER VALENTIN MORLAND, født i Aurdal i Norge, død i Torupmagle, begravet 22. januar 1797 i Torup. Gift 1. i Esbønderup 11. oktober 1743 med Karen Pedersdatte, død sst., begravet 17. juni 1751. Gift 2. i Esbønderup 24. oktober 1751 med Johanne Andersdatte, født omtrent 1719, død i Torupmagle, begravet 19. januar 1813 i Torup.

406. LAV. Randers bys skifteprotokol 1738 13/6 fol. 546.

407. LAV. Randers bys skifteprotokol 1757 18/3 fol. 635.

Børn i første ægteskab:

< 1208. Maria Magdalene Morland, døbt 13. juni 1751 i Esbønderup.

Børn i andet ægteskab:

< 1209. Gertrud Andrea Morland, døbt 19. maj 1755 i Esbønderup.

1210. Peter Morland, født i Brederød, døbt 17. august 1760 i Kregme.

1211. Helvig Kirstine Morland, født i Brederød, døbt 2. august 1761 i Kregme.

1212. Mathis Morland, døbt 18. maj 1764 i Torup.

Ifølge folketællingen 1787 var Werner Valentin Morland kongelig skoleholder, han var 80 år og gift anden gang. Johanne Andersdatter, hans kone var 65 år og gift første gang. Sønnen Martin Mathias Morland var 24 år, skrutrygget og nød almisse af sognet. Datteren Gertrud Andrea Morland var 32 år og ugift.

537. CHRISTIAN BARFOED, født 6. oktober i Lunde, døbt 19. november 1723 i Lumby, død før 1790. Gift i hjemmet i Thorslunde med Johanne Kirstine Giøe, døbt 31. oktober 1731 i Nykøbing Mors, begravet 7. november 1770 i Fjellerup.

Børn:

< 1213. Karen Barfoed, født 25. april 1757 Nislevgård.

< 1214. Ida Amalie Barfoed, født 13. juni 1759 Nislevgård.

< 1215. Jens Barfoed, født 14. november 1760 Nislevgård.

< 1216. Marcus Giøe Barfoed, født 24. september 1765.

< 1217. Andreas Barfoed, født 29. maj 1769 på Uggerslevgård.

Christian Barfoed blev undervist af sin far, og tog studentereksamen som privatist 1742, blev cand. theol. 23. februar 1747. Han blev 1755 forpagter af Nislevgård, forpagtede tillige familie- og folkeskatten i Nyborg amt 1757 samt i Odense amt, og boede endnu i 1765 på Nislevgård.

Christian Barfoed blev i 1756 gift i huset i Thorslunde med Johanne Kirstine Giøe. 1769 købte han Østergård ved Grenå af kancelliråd Hans Føns, men blev nødt til at sælge gården, da hans kones forventede arv udeblev, idet hans svogre havde fået omgjort svigerfaderens testamente. Selv fik han 30. november 1770 kongelig bevilling til at sidde i uskiftet bo. Det menes, at han senere virkede som skolelærer, men hvor oplyses ikke, og hans eftermæle i Barfoedslægten var, at "han var en dårlig person, arrogant og stolt af sit adelskab, men at han var drikfældig og til sidst helt forarmet." Hans halvbror Ahrendt Barfoed kaldte Johanne Kirstine Giøe, "en slem arrig mær". Hun var datter af sognepræst til Nykøbing, Løderup og Elsø, Marcus Andersen Giøe og Else Susanne Kaltenberg.⁴⁰⁸

538. CARL FREDERIK BARFOED, døbt 24. februar 1725 i Lunde, døbt 14. oktober 1760 i Lumby, død i Vallensved 21. april 1775. Gift i Nørre Lyndelse 14. oktober 1760 med Charlotte Rasmusdatter Bang, født 25. februar 1725 i Lumby, død 7. februar 1802 i Roskilde.

Børn:

< 1218. Ide Amalie Barfoed, døbt 29. januar 1761 i Fodby.

< 1219. Vibeke Anne Barfoed, døbt 9. november 1762 i Fodby.

< 1220. Karen Morland Barfoed, døbt 7. marts 1764 i Vallensved.

< 1221. Maren Hegelund Barfoed, døbt 30. september 1765 i Vallensved.

Efter at være blevet undervist hjemme blev Carl Frederik Barfoed student i 1742. 9. december 1748 blev han cand. theol. og dimitteret 3. januar 1749. Derefter tilbragte han

408. Jørgen H. P. Barfod: Nitten Generationer, slægten Barfod- Barfoed, s. 69-70. København 1960.

nogle år i sit barndomshjem på Fyn, men vendte tilbage til Sjælland. Han opholdt sig nogle år dels i København og dels på Sjælland, efter han uden held havde søgt embede i Hjørring. 1754 søgte han Dejbjerg og Herning samt Thorstrup og Horne. Endvidere Vorbasse og Grene, Saxild og Nølev. 1755 Lønne og Alstrup, Venø og Veggerslev og var derefter informator for inspektør Thomasens søn på Vodrofgård. Han søgte derefter igen embede flere steder, 1756 Lønne og Alstrup, 1757 Snodstrup, 1758 Sevden, Lundforlund og Gjerlev, 1758 Adslev og Mesing, 1759 Vodder, Nors og Tved. Endelig 1759 blev han kaldet til residerende kapellan i Fodby på Sjælland, ordineret 2. november 1759 og indsat 9. december samme år. 8. maj 1762 blev han sogne præst til Vallensved, hvor han døde 3. april 1775 med "et godt og hæderligt eftermæle."

Hans enke fik ved kongelig reskript tilladelse til at beholde kaldets indkomster udelt fra mandens dødsdag til datoen for konfirmationen af eftermandens kaldsbrev. Derefter flyttede hun til Roskilde.⁴⁰⁹

539. CHRISTOFFER LAURITSEN BAGGE født omkring 1669 i Skanderborg, død i Viborg 4. februar 1722.

Christoffer Lauritsen Bagge var byskriver i Viborg, hvor han døde ugift. Hans slægtninge må have vidst, at han var alt andet end velhavende, for på skiftet fragik hans arvinger Jens Peder sen Nørholm, Laurits Andersen på sine børns vegne, Clemend Fischer og Niels Lauritsen Worm med det samme arv og gæld.

Christoffer Lauritsen Bagges ejendele blev solgt på auktion, og det ser ud til, at han kun har været rig på bøger og tilstående gæld. Bøgerne var delt op i 38 numre bestående af 62 forskellige bøger, hvoraf en del dog ikke er nærmere specificeret. Mellem dem lægger man særlig mærke til "Danmarks og Norges frugtbar herlighed", en del lovbøger, og nogle bøger om skrivekunsten, de fleste på tysk, desuden var der mange bøger om regning, geometri, aritmetik og en enkelt om astronomi, en såkaldt stedsevarende kalender og en latinsk bog med 59 spørgsmål om den julianske og den gregorianske kalender, bøger om avl, én på tysk og én på svensk. Desuden var der nogle få religiøse bøger og Kingos salmebog. Boopgørelsen fylder temmelig mange sider og består i overvejende grad af ubetalte skriversalærer, som Christoffer Lauritsen Bagge skulle have haft for sit arbejde blandt andet med at skrive skiftebreve.⁴¹⁰

540. KIRSTEN MARIE LAURITSDATTER, født omtrent 1672 i Skanderborg, død før 1699 i Resendal i Gødvad sogn. Gift med Anders Lauritsen Meldgård, født i Resendal i Gødvad sogn omtrent 1659/60, død sst. før 12. november 1723.

Barn:

< 1222. Laurits Andersen Meldgård, født omtrent 1694.

Kirsten Marie Lauritsdatters mand Anders Lauritsen Meldgård er første gang fundet omtalt i folkeskatten i 1672, og formodes da at have været omkring 12-13 år gammel.⁴¹¹ Anders Lauritsen er desuden nævnt i de stridigheder, som hans far i 1685 havde med Laurits Christoffersen om træhugst i den forbrudte lods skov, hvor han og hans far til sidst fik forbud mod at befatte sig med skoven, og hvor Laurits Christoffersen samtidig havde forlangt, at bygningen, som hørte til, blev gjort ryddelig, så en ærlig mand kunne komme til at bo der.⁴¹²

409. Jørgen H. P. Barfod: Nitten Generationer, slægten Barfod- Barfoed, s. 70-71. København 1960.

410. LAV. Viborg bys skifteprotokol 1723 12/11 fol. 542.

411. RA. Silkeborg amtsregnskab, folke- og konsumtionsskat 1672.

412. LAV. Hids herreds tingbog 1685 3/2 fol. 152, 22/4 fol. 177, 28/4 fol. 181, 30/9 fol. 233, 20/10 fol. 237, 8/12 fol. 249, 1686 19/1 fol. 4, 16/2 fol. 20.

Den strid var så bitter, at det næppe er troligt, at de to blev gift, mens Laurits Christoffersen endnu levede, så det er formodentlig først sket efter hans død i 1693.

Kirsten Marie Lauritsdatter døde før 11. marts 1699, for det år solgte Anders Lauritsen Meldgård hendes arv i Vester Kejlstrup: "At jeg med min fri vilje og velberåd hu har solgt, som jeg og hermed sælger, skøder og afhænder fra mig og mine arvinger til dydædle matrone Anne Clemendsdatter til Vester Kejlstrup og hendes arvinger alt det jordegods beliggende i Silkeborg amt, Hids herred i Gødvad og Sejling sogne, som min salig hustru Kirsten Marie Lauritsdatter arvelig kan være tilfalden efter oprettet skiftebrevs indhold af dato 31. maj og 2. juni 1693, deslige al den lod, del, ret eller rettighed jeg eller mine arvinger nogen sinde kunne blive berettiget efter fornævnte min salig hustru efter foromrørte skiftebrev kan tilkomme" - underskrevet på Kejlstrup den 11. marts 1699.⁴¹³

Anders Lauritsen Meldgård døde før 1723, for det var hans søn Laurits Andersen, der gav afkald på arv efter sin farbror Christoffer Lauritsen Bagge i Viborg.⁴¹⁴

541. BAGGE LAURITSEN, født i Skanderborg omtrent 1676.

Bagge Lauritsen blev ikke nævnt i skiftet efter den barnløse bror Christoffer Lauritsen Bagge, så han må formodes at være død før 12. november 1723.

543. CHRISTIAN FISCHER, død ugift som student.⁴¹⁵

544. METTE HARDER FISCHER, født på Vester Kejlstrup i Balle sogn. Gift med Jens Pedersen Nørholm, født 28. juli 1672 i Nørholm, død 1738 i Gødvad.

Børn:

< 1223. Peter Lorents Jensen Nørholm, født 13. februar 1699.

< 1224. Anne Jensdatter Nørholm.

< 1225. Christine Jensdatter Nørholm.

1226. Jacob Ostenfeld Jensen Nørholm, født omtrent 1703.

Mette Harder Fischer blev præstekone i Gødvad. Hendes mand Jens Pedersen Nørholm var født i Nørholm sogn ved Ålborg og blev student i Ålborg i 1693.⁴¹⁶ Han døde i 1738, før deres ældste søn i 1746 blev dømt fra sit præsteembede på grund af et ryggesløst liv.

Under et af forhørene om hans meritter kom det frem, at hans mor endog havde forsøgt sig med vidnebestikkelse, idet et vidne blev spurgt, "om vidnet vil forklare om, der ikke har været nogen af hr. Peter Nørholms pårørende hos hende og mand, og villet formå dem til at stå her op til tinget og vidne, at hendes søster Mette Iversdatter ej var ved sin fulde forstand, men rasende den dag hun gjorde den bekendelse over hr. Peter Nørholm? Vidnet svarede, at hr. Peter Nørholms mor havde en gang, siden hendes søster Mette Iversdatter her i retten havde udlagt hr. Peter Nørholm for barnefar, haft fat på hende og sagt til hende, hun og hendes mand kunne vel gå til tinget og vidne, at Mette Iversdatter var forvildet i hendes hoved, thi derved kunne både Mette Iversdatter og hr. Peter Nørholm begge blive fri, og der som vidnet tillige med hendes mand ville gøre det, sagde hr. Peter Nørholms moder, at hun der for ville skaffe dem 10 rdl. til belønning, og passerede dette i hr. Peter Nørholms egen stue i Resendal, hvor ingen var nærværende uden hun og vidnet alene".

Der er ikke tvivl om, at Mette Harder Fischer ville gå langt for at redde sin søn fra

413. LAV. Viborg landsting, protokollerede breve 1699 17/5 fol. 425.

414. LAV. Viborg bys skifteprotokol 1723 12/11 fol. 542.

415. Hofmans fundationer, bd. 2, (genoptrykt 1969)

416. Jubellærere 3 s. 348 tabel 3 Fischer-stammen.

domfældelse, og det til trods for at hun, efter vidneudsagnene at dømme, havde tålt både hån, hug og ydmygelse fra hans side.⁴¹⁷

545. CLEMEND LAURITSEN FISCHER, født 22. januar 1687 på Vester Kejlstrup i Balle sogn, død på Øster Kejlstrup 29. juni 1781. Gift 1. på Lavengård 7. august 1715 med Johanne Andreasdatter Borneck, født 12. marts 1692 på Farregård i Sporup sogn, død 3. november 1753 på Øster Kejlstrup. Gift 2. med Karen Cappel, død sst. 1763. Gift 3. med Christine Tygesen.⁴¹⁸

Børn i første ægteskab:

- < 1227. Laurits Christoffer Fischer, født omtrent 1710.
- < 1228. Anna Barbara Sofie Fischer, født omtrent 1718.
- < 1229. Jytte Krag Clemendsdatter Fischer, født omtrent 1720.
- < 1230. Daniel Fischer, født omtrent 1724.
- < 1231. Andreas Jørgen Fischer, født omtrent 1725.
- < 1232. Gertrud Marie Fischer, født omtrent 1729.
- < 1233. Anne Clementine Fischer, født 15. december 1731.
- < 1234. Melchior Fischer, født 26. august 1736.

Clemend Fischer deltog i Store Nordiske Krig fra 1709, først som auditor og regiments skriver. "Han bivåned Wismars og Stralsunds belejringer, slaget ved Gadebusch og Tønningens erobring. Træt af krigens besværligheder søgte han sin rolighed 1719 på Øster Kejlstrup, som han i uafbrudt sundhed dyrkede og beboede 62 år, og imidlertid plantede en herlig skov ved Vester Kejlstrup", skrev Christoffer Giessing i jubellærerne. Clemend Fischer skrev selv en kortfattet slægtsberetning og biografi, efter hvilken han i forbindelse med indberetning i 1748 om adelige håbede på, "at jeg og mine måtte være nobiles virtute", altså at blive godkendt som virkelige adelige.⁴¹⁹

546. CHRISTOFFER EBBESEN RINDELEV, født i Rindelevgård, død efter 12. december 1708.

Christoffer Ebbesen Rindelev er nævnt i skiftet efter sin mor Barbara Christoffersdatter, og i 1686 mødte han som sin morbror Laurits Christoffersens fuldmægtig på Skanderup birks ting, da denne blev sagsøgt af Niels Hjort.⁴²⁰

Han levede endnu i 1708, for da stævnedes Christoffer Ebbesen, som tjente på Vester Kejlstrup, Peder Andersen i Skellerup, der som betaling for en hoppe havde lovet at levere fire snese træskopar, men endnu ikke havde gjort det.

Året før nævnes han ligeledes i en sag på Hids herreds ting.⁴²¹ Der er intet andet fundet, idet Balle kirkebog ikke er bevaret.

549. MAREN LAURITSDATTER BONDE, født i Sorring, død i Oustrup, begravet 9. juli 1715 i Røgen. Gift 8. december 1697 i Dallerup med Jesper Pedersen, død i Oustrup, begravet 9. juli 1715 i Røgen.

417. LAV. Lyngård herreds tingbog 1743 26/8 fol. 47 ff. Fjends herreds landemodeprotokol 1744. Endelig dom begrundelse punkt 5., fol. 111.

418. Jubellærere 3 s. 348 tabel 3 Fischerstammen og PT rk. 13 bd. 2 s. 61.

419. Personalhistorisk Tidsskrift række 1, bind 6 1885 s. 7.

420. LAV. Skanderup birks tingbog 1671 8/9 fol. 140, 1686 16/7.

421. LAV. Frømløv-Gern og Sabro herreders tingbog 1708 4/7, fol. 387. Hids herreds tingbog 1707 12/12, fol. 259.

Børn:

1235. Anne Jespersdatter, døbt 30. juli 1702, død efter 1715.

< 1236. Johanne Jespersdatter, døbt 25. juni 1707.

Da Jesper Pedersens første kone Johanne Sørensdatter (*se nr. 481*) døde uden livsarvinger, blev han anden gang gift med sin afdøde kones fjernere slægtning Maren Lauritsdatter Bonde. De nåede at få to døtre, som blev forældreløse, da begge deres forældre døde. Det fik deres nærmeste slægtninge til at skrive nedenstående bønsskrift til amtmanden:

“Højædle og velbårne hr. etatsråd, højbydende hr. amtmand Grabow
og samtlige ryttergodsets forsvare.

Som underskrevne vores søsterdatter, der havde rytterbonden Jesper Pedersen i Oustrup i Gern herred til ægte, som tillige med ham [er] død, og udi een grav jordet, har efterladt sig 2de døtre, og bornene på ryttergodset bør efter høj kongelig allernådigste forordning være næst i fæste til beboelse, og nærværende unge karl Søren Jensen Leth af Røde, har lovet at vil have godhed og bevise venskab imod bemeldte vores søsterbørn, at de ikke begge skulle vorde, som fremmede forladt og aldeles forskudt, om han får gården i fæste, og samme person formenes at være en af de dygtigste og vederhæftigste bønderkarle, som her i egnen findes til at antage og udi alt tilbørlig at kan både vedligeholde gården, og deraf svare hans kongelige majestæts allernådigste påbydende udgifter, hvorfor han og kan stille al forlangende kaution, om skulle begæres, når gården ham for billig fæste, som enten hans formand eller gårdmand deres har nytte, må forundes.

Thi ville vi på bemeldte børns, vores egne og samtlige frændernes vegne, alle tjenstligt ydmygst begære, at bemeldte person Søren Jensen Leth må derpå med aller første mulighed vorde fæstebrev meddelt, eller og Deres velbårenheds samtykke og tilladelse imidlertid herpå at regne, så han måtte straks antage gården, nu rugsæd og pløjning forestår, og er hverken mand eller kone i gården, tilmed er stor mangel for folk, så de ikke er til leje for penge at bekomme, ellers er at befrygte, ryttergården ved fæstes ophold og rugsædens forsømmelse utålig skade skal tilføjes. Høj ædle og velbårne hr. etatsråd og amtmands og samtlige sessionsherrer og gode mænds underdanigst ydmygst og skyldigste tjenere. Oustrup den 22. september 1715.”

Bønsskriftet er underskrevet af Peder Nielsen Moldrup, Peder Nielsen Mollerup, Laurits Nielsen Mollerup og Peder Herlovsen.⁴²²

550. ANDERS LAURITSEN BONDE, født i Sorring.

Sidst på året 1706 underskrev Anders Lauritsen Bonde af Vestervig sammen med andre slægtninge skøde på deres arveparter i hans fødegård i Sorring. Arveparterne blev skødet til Peder Herlovsen i Sorring, som fremlagde skødet på tinget den 16. februar 1707, og Anders Nielsen af Vestervig og skriveren lovede at forfatte skødet i tre eksemplarer, og det bestod af seks til syv ark papir.

“Lambert Nikolaj og hustru Karen Nielsdatter, begge i Sorring, Anders Nielsen Mollerup og Anders Lauritsen Bonde, begge af Vestervig, på egne vegne, Jesper Pedersen i Ovstrup på hustru Maren Lauritsdatters vegne, Rasmus Jensen i Tovstrup på hustru Birgitte Lauritsdatters vegne skøder til ungarl Peder Herlovsen, barnfødt i Galten og sin kæreste Mette Lauritsdatter Bondesdatter deres arverettighed i den selvejer bondegård i Sorring, salig Laurits Bonde påboede, samt anpart i det hus, Niels Lovring påboer, dog den umyndige søn Jens Lauritsens broderlod undtaget, og de har bedt Knud Herlovsen, visiterer i København, og Laurits Nielsen i Mollerup med dem at underskrive. Skødet var dateret 30. november

422. LAV. Ryttersessionens og regimentskriverens korrespondance 1687-1716.

1706.”⁴²³ Køberen af arveparterne blev gift med Anders Lauritsens søster Mette Lauritsdatter i marts 1707, og Anders Nielsen Møllerup i Vestervig var hendes morbror, og det var Peder Nielsen Moldrup, forpagter på Vestervig kloster, også, og det har formodentlig været det slægtsskab, som gjorde, at Anders Lauritsen Bonde var flyttet til Thy, hvor han tilsyneladende ikke har sat sig spor, for selvom der i Vestervig kirkebog findes to mænd, som hed Anders Lauritsen, så havde ingen af dem tilnavnet Bonde. Den Anders Lauritsen, som boede i Tåbel, fik døbt tre børn, og alle børnene blev båret til dåben af madame Møllerup, men da deres far blev begravet 10. december 1706, 37 år gammel, kan det alene på hans alder ses, at det næppe kan være den rigtige, med mindre præsten skulle have skrevet en forkert alder. Formodentlig var det denne mands enke Kirsten Sørensdatter, som den 15. februar 1707 blev trolovet med Knud Sørensen.

De tre børn, der blev båret af madame Møllerup, var Karen Andersdatter, som blev døbt 15. december 1697, Søren Andersen, døbt 12. september 1699, samt endnu et barn, som blev døbt palme søndag den 20. marts 1701.

551. BIRGITTE LAURITSDATTER BONDE, født i Sorring, død efter 1731. Gift 2. juli 1704 i Dallerup med Rasmus Jensen, antagelig født i Tovstrup, begravet 18. marts 1731 i Dallerup.

Børn:

1237. Kirsten Rasmusdatter, født 6., døbt 9. januar 1707.

1238. Jens Rasmussen, født 9., døbt 12. januar 1710.

1239. Laurits Rasmussen, født 17., døbt 21. marts, begravet 7. april 1714.

Birgitte Lauritsdatters mand Rasmus Jensen var søn af Jens Rasmussen i Tovstrup, for den 9. oktober, blev der på tinget læst afkald for arv. Afkaldet blev givet til Rasmus Jensen og Knud Jensen i Tovstrup af Niels Rasmussen på sin hustru Anne Jensdatters vegne, Søren Tomassen på hustru Boel Jensdatters vegne, Johan Nielsen på hustru Mette Jensdatters vegne og Christen Sørensen af Essendrup på hustru Maren Jensdatters vegne for arv efter deres salig far Rasmus Jensen, som boede og døde i Tovstrup.⁴²⁴

Rasmus Jensen i Tovstrup solgte på sin kone Birgitte Lauritsdatters vegne arveparter i hendes fødegård i Sorring i marts 1707 til Peder Herlovsen,⁴²⁵ og sidstnævnte var imellem fadderne, da Rasmus Jensens og Birgitte Lauritsdatters første barn blev døbt Kirsten, som kan tænkes at være kaldt op efter sin farmor.

553. JENS LAURITSEN BONDE, født i Sorring, døbt 9. juni 1693, død 14. maj 1743 i Hillerslev. Gift 1729 med Marianne Pedersdatter Moldrup, født 11. marts 1712 i Vestervig, begravet 17. juli 1747 i Hillerslev.

Børn:

1240. Mette Cathrine Bonne, født 15. september 1730.

< 1241. Hedvig Sabine Bonne, født 2. januar 1736.

< 1242. Jane Frederica Bonne, født 14. juli 1743.

1243. Lars Peter Bonne, død som ung vagtmester.

“Hr. Jens Bonne, sognepræst til Hillerslev og Kåstrup menigheder, og Mariana Moldrup må udi ægteskab sammen komme, uanseet at de skal være søskendebørn.” Sådan lød den

423. LAV. Framlev, Gern og Sabro herreders tingbog 1707 16/2 fol. 280-81.

424. LAV. Framlev, Gern og Sabro herreders tingbog 1695 9/10 fol. 6.

425. LAV. Framlev, Gern og Sabro herreders tingbog 1707 16/2 fol. 280-81.

ægteskabsbevilling, som kongen underskrev 13. september 1728.⁴²⁶

Laurits Andersen Bondes yngste søn var endnu umyndig, da hans slægtninge i 1707 solgte deres anparter i gården i Sorring til Peder Herlovsen. Jens Lauritsen blev derefter adopteret af sin barnløse morbror, Peder Nielsen Moldrup, sognepræst for Hillerslev og Kåstrup menigheder i Thy, som var kaldet til embedet af sin bror af samme navn, nemlig Peder Nielsen Moldrup til Vestervig Kloster, og det var sidstnævntes datter Mariana Pedersdatter Moldrup, som han blev gift med i 1729.

Jens Bonne, som han blev kaldt, var student fra Ålborg 1716, og blev ordineret til sognepræst i Hillerslev og Kåstrup 1728. Efter hans død blev Marianne Moldrup gift igen med hr. Peder Starback. Marianne Moldrup var 43 år gammel, da hun blev begravet sammen med sit barn, der døde kun fem timer gammelt.⁴²⁷

555. KAREN ANDERSDATTER, født 15. februar 1694 i Sorring, døbt 18. februar i Dallerup. Gift med Laurits Jacobsen i Farre før december 1723.

Karen Andersdatter var blevet gift med Laurits Jacobsen i Farre, da der blev holdt skifte efter hendes mor Anne Christensdatter i Sorring, som døde i 1723.⁴²⁸

556. MAREN ANDERSDATTER, født i Sorring 3. januar, døbt 6. januar 1696, død sst., begravet 5. september 1745. Gift 3. december 1724 i Dallerup med Peder Jensen Gesius.

Børn:

1244. Anne Pedersdatter, døbt 27. oktober 1725.

1245. Anders Pedersen, døbt 23. oktober 1729.

1246. Oluf Pedersen, døbt 12. juli 1733.

Anno 1749 den 8. september var skifteretten forsamlet i stervboet efter gårdmand Peder Jensen Gesius hans ved døden afgangne hustru Maren Andersdatter i Sorring, sammesteds skifte og deling at foretage og tilendeføre imellem enkemanden og deres sammen avlede børn Anders Pedersen 19 år, Ole Pedersen 16 år og Anne Pedersdatter 22 år gammel, hans kongelige majestæts fordringer på den ene samt debi- og kreditorer på den anden side. Ved skiftet var til stede enkemanden på egne og børnenes vegne- og som tilsynsværge morbroderen Hans Andersen her i byen.

Det sparsomme bohave var en jerngryde, en skorstenslænke, en ildske og klemme, en spade, en hakke en høle, en økse, et naur og en pande. Af trægenstande var der en gammel kiste med beslag, et gammelt asketræsbord med åben fod, endnu et bord, en spinderok, en gammel øltønde, en spand og en strippe, et sengested med en gammel olmerdugs overdyne, en gammel bolster underdyne, en hovedpude og et par blågarnslagener, og desuden et sold, to løb og to kornsække. Af dyr var der to hopper, den ene var blind, og to gamle heste, dertil to køer, en gris, en kalv, et sosvin og en gås med fem unger. Derefter nævnes en vogn og en plov med tilbehør samt en harve. Boets formue var 45 rdl. 1 mark.

Gårdens 16 fag huse skulle repareres for 16 rdl., og værdien af de dyr og andet, der fortsat skulle forblive ved gården, blev til i alt 91 rdl. 4 mark. Der blev desuden fordret noget gæld, så udgifterne var tilsammen på 107 rdl. 2 mark 12 sk. Altså var boet skyldig 62 rdl. 1 mark. Ikke desmindre lover enkemanden at betale gælden tid efter anden samt skiftets bekostning, til den ende det registrerede ham er overleveret, og skiftet dermed sluttet, som han tilstår. Actum, anno die et loco ut supra.⁴²⁹

426. LAV. Ålborg stifts bispearkiv, ægteskabsdispensation 13/9 1728.

427. LAV. Hillerslev kirkebog. Wiberg Almindelig dansk præstehistorie, bind 1, side 630.

428. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1723 1/12 fol. 197.

429. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1749 8/9, fol. 12.

557. LAURITS ANDERSEN, født i Sorring 24. august, døbt 28. august 1698, død i Sorring, begravet 24. februar 1778. Gift 5. februar 1736 i Dallerup med Kirsten Jensdatter, født i Sorring 1. december, døbt 4. december 1712 i Dallerup.

Børn:

1247. Anne Lauritsdatter, døbt 9. september 1736.

1248. Mette Lauritsdatter, døbt 11. februar 1739.

1249. Anders Lauritsen, døbt 14. marts 1745.

562. BODIL NIELSDATTER, født i Sorring, død sst., begravet 23. august 1730 i Dallerup. Gift 1. marts 1705 i Dallerup med Jens Lauritsen, død i Sorring, begravet 24. maj 1739.

Børn:

1250. Laurits Jensen, født 16., døbt 18. marts 1706.

1251. Anne Jensdatter, født 13., døbt 15. december 1709.

< 1252. Kirsten Jensdatter, født 1., døbt 4. december 1712.

1253. Karen Jensdatter, født 15., døbt 18. april 1715.

Dallerup kirkebog oplyser ikke ret meget andet end sognebornenes navne, men da der kun er nævnt en person med navnet Bodil Nielsdatter, som boede i Sorring, er det formodentlig hende der blev gift med Jens Lauritsen i 1705.

Et skifte efter Bodil Nielsdatter er ikke bevaret, selvom Jens Lauritsen blev gift igen 14. januar 1731. Da han var død, ses det af fæsteprotokollen, at gadehuset i Sorring er fæstet ud til Niels Christensen, der blev gift med Jens Lauritsens enke Anne Andersdatter.

Han blev fri for at betale indfæstning mod at sætte huset i forsvarlig stand. Hvilket tyder på, at der allerede ved Bodil Nielsdatters død har været underskud i boet efter hende, og at det skifte, som skulle holdes, for at han kunne blive gift igen, derfor ikke blev skrevet ind i protokollen.⁴³⁰

563. ANDERS NIELSEN LOVRING, født i Sorring.

Børn:

1254. Kirsten Andersdatter, født 22., døbt 28. februar 1717.

1255. Jens Andersen, døbt 19. august 1718.

1256. Anne Andersdatter, døbt 7. juni 1722.

Disse oplysninger er udelukkende fundet i Dallerup kirkebog.

430. LAV. Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1740 11/11 fol. 176.